TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSELSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL OG H. M. KNUDSEN

1927

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMMELKIÆR)
1927

INDHOLD.

Side

Landbruget i 1926. Af Kontorchef *H. Hertel* 1
Landbrugsraadet. Af Forpagter *Chr. Sonne* 40
Boganmeldelse 49
Mindre Meddelelser:
Bestyrelsesmødet den 17. December 1926 i Landhusholdningsselskabet 54
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet 55
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 55
Forbruget af Smør, Margarine og Ost i Storbritannien og Irland 56
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. Af Forstander *J. C. Overgaard* 57
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling 1926 68
Andehold med Æglægning for Øje. Af Statskonsulent *W. A. Kock* 97
Udkomne Bøger 100
Mindre Meddelelser:
Landejendomssalg i 1925 103
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 104
Kontorchef H. Hertel. Af Forpagter *Chr. Sonne* 105
Told og Frihandel. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 26. Januar 1927 af Ingeniør *Rud. Christiani* 111
Oversigt over Landbrugsbogføringen og de driftsøkonomiske Undersøgelser i Finland, Sverige og Norge. Af Assistent *H. C. Rasmussen* 139
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i 1926. Af Inspektør *James Høyer* 149
Kapitelstaksterne for 1926 157
Prisopgave 159
Mindre Meddelelser:
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 160
Landhusholdningsselskabets Sekretærplads 160
Økonomisk Anvendelse af Kunstgødning. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 9. Februar 1927 af Konsulent *M. K. Kristensen* 161
Om Handelsefterretninger i Landbrugets Tjeneste. Foredrag ved Konsulentmødet den 26. Februar 1927 af Sekretær *A. Høgsbro Holm* 180

Side

Boganmeldelser af Professor *O. H. Larsen* og Sekretær *N. Siggaard* og udkomne Bøger 204

Mindre Meddelelser:

Godsejer G. de Lichtenberg, Hessel 210

Landhusholdningsselskabets Sekretærplads 210

Uddeling af Selskabets Duelighedsmedailler 211

Forsøg vedrørende Tagpaps Brandfarlighed 211

Den engelske Kulstrikes Forøgelse af den almindelige Arbejdsløshed 212

Landbrugets Frøavl. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 23. Februar 1927 af Direktør *K. Dorph-Petersen* 213

Mælkeribruget i Danmark 1926, I. Af Statskonsulent *Th. J. Brask* 256

Mindre Meddelelser:

Hædersbelønninger for Landboflid 264

Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat 264

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser for 1926 264

Mælkeribruget i Danmark 1926, II. Af Statskonsulent *Th. J. Brask* 265

Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 9. Marts 1927 af Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* 287

Boganmeldelse af Kontorchef *A. Axelsen Drejer* og udkomne Bøger 302

Den internationale økonomiske Konference i Genève, Maj 1927. Af Forpagter *Chr. Sonne* 309

Husdyrbruget i 1926. Af Forstander *N. Bredkjær* 332

Mindre Meddelelser:

Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 352

Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet 352

Købmand Jørgen Sørensen's og Hustru Cecilie Sørensen, født Lange's Legat 352

Hestene 1926, I. Af Statskonsulent *Aug. Kjær* 353

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926, I—IV. Af Statskonsulenterne *Anton Christensen, N. Balle, Nic. Hørlyck* og *Th. J. Brask* 381

Mindre Meddelelser:

Høsten i Danmark i 1926 394

Landbrugets Prisforhold i Finansaaret 1926—1927 395

Udkomne Bøger 396

Hestene 1926, II. Af Statskonsulent *Aug. Kjær* 397

Vor Høststatistik. Af Statskonsulent *K. Hansen* 414

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926, V. Af Statskonsulent *Chr. H. Ibsen* 438

Boganmeldelse af Statskonsulent *Chr. H. Ibsen* og udkomne Bøger 441

Side

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1926. Af Konsulent *Ivar Dokken* 445

Konsulentvirksomhed i den nærmeste Fremtid. Foredrag ved Konsulentmødet den 26. Februar 1927 af Konsulenterne *M. K. Kristensen* og *N. Bonde* 469

Statskonsulent Peter August Mørkeberg. Af Forstander *N. Bredkjær* 487

Prisopgave 494

Udkomne Bøger 496

Husdyrloven. Lov af 10. Juli 1927 om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme. Af Professor *Lars Frederiksen* 497

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926. VI—IX. Af Statskonsulenterne *Joh. Jensen*, *W. A. Kock*, *Alf L. Søndergaard* og *Aug. Kjær* 521

Lensbaron Otto Reedtz-Thott. Af Sekretær, cand. polit. *Otto Himmelstrup* 535

Bestyrelsesmødet i Selskabet den 14. Oktober 1927 539

Boganmeldelse af Forsøgsleder *J. S. Fruergaard* og udkomne Bøger 544

Mindre Meddelelser:

Antallet af nye Studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 548

Maltbygudstillingen i Odense samt Fortidens og Nutidens Krav til godt Maltbyg. Foredrag, holdt ved Udstillingens Aabning den 11. November 1927 af Forpagter *Chr. Sonne* 549

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1926—27. Af Afdelingschef *H. Hansen* 564

Professor Wilhelm Johannsen. Af Professor, Dr. phil. *Fr. Weis* ... 584

Boganmeldelse af Assistent *A. Milthers* og udkomne Bøger 589

Mindre Meddelelser:

Proprietær R. Kattrup, Risinge 591

Folketingsmand, fhv. Landbrugsminister Kristjan Pedersen ... 592

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet 592

REGISTRE.

a) Emner.

Side

Aarsoversigt for 1926 1
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet 87
Andehold med Æglægning for Øje 97
Arbejderforholdene i 1926 21
Arealets Benyttelse i 1926 7

Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet 54, 352, 539, 592
Boganmeldelser 49, 204, 302, 441, 544, 589

»**D**anmarks Mejeri-Drifts-Statistik«. Ved Kontorchef *A. Axelsen Drejer* 441
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter i 1926 445
»Danske Landbrugsplanters Indhold af Mineralstoffer«. Af Laboratorieforstander *P. Christensen* 544
Den engelske Kulstrikes Forøgelse af den almindelige Arbejdsløshed 212
Den internationale økonomiske Konference i Genève, Maj 1927 .. 309
»Det danske Landbrugs Historie« 49
Det landøkonomiske Rejsebureau i 1926 80
Duelighedsmedailler, Uddeling af Selskabets 211

Fjerkræavl: Andehold med Æglægning for Øje 97
» : Hønsene i 1926 ..... 16, 525
Fond til Landmænds Uddannelse 79
Forbruget af Smør, Margarine og Ost i Storbritannien og Irland 56
Foredrag i Landhusholdningsselskabet .. 55, 104, 111, 160, 161, 213, 287
Foreningen af jydske Landboforeninger 1872—1922 302
Foreningsliv, det landøkonomiske 22
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser for 1926 264
Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat 264
Frøavlen og Frømarkedet i 1925—26 9
Frøavl, Landbrugets 213

Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet 68, 592

Handelsefterretninger i Landbrugets Tjeneste 180
Hertel, H., Kontorchef 105
Hestene i 1926 ..... 12, 353, 397, 529

Side
Husdyrbruget i 1926 ... 332
Husdyrloven af 10. Juli 1927 ... 497
Hædersbelønninger, Landhusholdningsselskabets ... 83, 264
Hønsene i 1926 ... 16, 525
Høsten i 1926 ... 4, 394
Høststatistik, Vor ... 414

Ind- og Udførsel af Landbrugsvarer og Hjælpestoffer for Landbruget i 1926 ... 445
»Intensitetsproblemet i det norske jordbruk«. Af Docent, Dr. agr. *Paul Borgedal* ... 204
Internationalt Samarbejde i 1926 ... 31
International økonomisk Konference i Genève ... 309

Johannsen, W., Professor ... 584

Kapitelstaksterne for 1926 ... 157
Kattrup, R., Proprietær ... 591
Konsulentvirksomhed i den nærmeste Fremtid ... 469
Kontrollen med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn ... 149
Kornhandelen i 1926 ... 8
Kulstriken i England ... 1
Kunstgødning i 1926, Forbruget af ... 11
Kunstgødning, Økonomisk Anvendelse af ... 161
Kvægbruget i 1926 ... 14, 332
Købmand Jørgen Sørensen's og Hustru Cecilie Sørensen, født Lange's Legat ... 352

Landbruget i 1926 ... 1
Landbrugets Driftsforhold, Undersøgelser over ... 57
Landbrugets Frøavl ... 213
»Landbrugets Industrialisering«. Af Sekretær *R. Kampp* ... 589
Landbrugsbogføring og driftsøkonomiske Undersøgelser i Finland, Sverige og Norge ... 139
Landbrugslove i 1926 ... 29
Landbrugsmaskiner og Redskaber i 1926 ... 20, 381
Landbrugsraadet ... 40
Landbrugsskolerne i 1926 ... 26
Landejendomspriser ... 22, 103
Landejendomssalg i 1925 ... 103
Landmandsmødet i Odense ... 23
Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde ... 26
Landøkonomisk Litteratur i 1926 ... 27
Landøkonomisk Rejsebureau i 1926 ... 80
»Lantbruket i Norden under senaste Halvsekel 1875—1925« ... 206
Lichtenberg, G. de, Godsejer ... 210

Side

Maltbygudstillingen i Odense samt Fortidens og Nutidens Krav til godt Maltbyg 549
Mejeribruget i 1926 ..... 17, 256, 265, 388, 438, 521
Mørkeberg, P. A., Statskonsulent 487

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet 55, 352

Odensemødet og -resolutionen 23
Osteproduktionen i 1926 19

Pedersen, Kristjan, fhv. Landbrugsminister 592
Personalefterretninger 34, 68, 105, 210, 487, 535, 584, 591, 592
Plantesygdomme i 1926 6
Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis 287
Prisforhold i Finansaaret 1926—27, Landbrugets 395
Prisopgaven vedrørende Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali 159
Prisopgave vedrørende Anvisning til Bekæmpelse af Ager-Tidslen 494

Redskaber og Maskiner i 1926 ..... 20, 381
Reedtz-Thott, Otto, Lensbaron 535

Sekretærpladsen i Landhusholdningsselskabet 160, 210
Skadedyr i 1926 7
Studerende ved Veterinær- og Landbohøjskolen 548
Svinene i 1926 16

Tagdækningsmaterialier, Udvalget vedrørende 85
Tagpaps Brandfarlighed, Forsøg vedrørende 211
Toldforhandlinger med Tyskland 2
Told og Frihandel 111

Udvalget vedrørende forskellige Tagdækningsmaterialier 85
Udkomne Bøger 49, 100, 204, 302, 396, 441, 496, 544, 589
Ud- og Indførselen af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i 1926 445

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1926—27 564
Virksomhedsplan og Budget for 1927—28 91

Økonomisk Anvendelse af Kunstgødning 161

b) Forfattere.

Axelsen Drejer, A., Kontorchef 302

Balle, N., Docent, Statskonsulent 386
Brask, Th. J., Statskonsulent 256, 265, 391

Side
Bonde, N., Konsulent 479
Bredkjær, N., Forstander 332, 487

Christensen, Anton, Docent, Statskonsulent 381
Christiani, Rud., Ingeniør 111

Dokken, Ivar, Konsulent 445
Dorph-Petersen, K., Direktør 213

Ferdinandsen, C., Professor, Dr. phil. 287
Frederiksen, Lars, Professor 497
Fruergaard, J. S., Forsøgsleder 544

Hansen, H., Afdelingschef 564
Hansen, K., Statskonsulent 414
Hertel, H., Kontorchef 1
Himmelstrup, O., Sekretær, cand. polit. 535
Holm, A. Høgsbro, Sekretær 180
Hørlyck, Nic., Statskonsulent 388
Høyer, James, Inspektør 149

Ibsen, Chr. H., Statskonsulent 438, 441

Jensen, Joh., Statskonsulent 521

Kjær, Aug., Statskonsulent 353, 397, 532
Kock, W. A., Statskonsulent 97, 525
Kristensen, M. K., Konsulent 161, 469

Larsen, O. H., Professor 204

Milthers, A., Assistent 589

Overgaard, J. C., Forstander 57

Rasmussen, H. C., Assistent 139

Siggaard, N., Sekretær 206
Sonne, Chr., Forpagter 40, 105, 309, 549
Søndergaard, A. L., Statskonsulent 529

Weis, Fr., Professor, Dr. phil. 584

c) Billeder.

Hertel, H., Kontorchef 105
Tavle over Hesteudførsel og Hestepriser i 1925 og 1926 .... 360, 361
Mørkeberg, P. A., Statskonsulent 487
Reedtz-Thott, O., Lensbaron 535
Johannsen, W., Professor 584

Landbruget i 1926.[1])

Af Kontorchef *H. Hertel.*

Et gammelt engelsk Ord siger: Say no ill of the year till it is passed. Nu hører Aaret 1926 Fortiden til, og man har altsaa Lov til om det at sige det onde, der er at fremhæve. Og dette kan gøres kort: Fra den første Dag til den sidste har det været et daarligt Aar med mange Skyggesider og kun faa Lyspunkter for vort Landbrug. Baade Forholdene ude og hjemme har bidraget hertil, de sidste dog mest. Før Enkelthederne indenfor Landbruget omtales, vil det være paa sin Plads kort at nævne de vigtigste af de Forhold, som har medført, at 1926 hører til de vanskeligste Aar, det danske Landbrug har haft i det sidste Hundredaar.

Hvad Forholdene i Udlandet angaar, kan der erindres om, at Natten mellem den 3. og 4. Maj blev der erklæret Generalstrejke i England, og der herskede her hjemme stor Ængstelse for, hvorledes det vilde gaa med vor Landbrugsudførsel. Straks blev Handelen med Smør, Bacon og Æg paavirket af Strejken, saaledes blev Størstedelen af det for London bestemte Bacon holdt tilbage, flere Andelsslagterier indstillede Slagtningerne, og Flæskenoteringen var suspenderet en Uge. Imidlertid blev Generalstrejken afblæst allerede den 12. Maj, og Forholdene faldt efterhaanden i Leje. Men Kulminestrejken fortsattes Maaned efter Maaned, Gang paa Gang førtes der resultatløse Forhandlinger om dens Bilæggelse, og vel gik efterhaanden en Del Arbejdere atter ned i Mi-

[1]) Oversigten sluttet den 15. December 1926.

nerne, men Strejken bragte flere og flere industrielle Virksomheder til hel eller delvis Standsning, forøgede den alt i Forvejen store Arbejdsløshed, formindskede Købeevnen hos store Dele af Befolkningen og paavirkede derved Handelen med vore Varer. — Endvidere kan det nævnes, at i afvigte Aar har England forbudt Indførselen af fersk Kød af Frygt for med dette at faa indslæbt Mund- og Klovesyge fra Fastlandet, og Indførselen af Bacon og saltet Kød skal være ledsaget af forskellige Attester, ligesom der er paabudt nogle Forholdsregler med Hensyn til Saltning og Desinfektion, hvad der vistnok har generet vor Slagterier noget.

Vi førte med Tyskland i Aarets første Maaneder Forhandlinger om en ændret Toldbehandling af visse danske Landbrugsprodukter, og de førte til en Nedsættelse af den tyske Told paa danske Heste af jysk og belgisk Race samt Krydsninger af disse — de skal fortoldes til de tysk-belgiske Satser —, paa letsaltet Slagteriaffald samt paa visse danske Ostersorter*), derimod fandt der ingen Lempelser Sted for Smør, Kvæg og Kød. I Henhold til vor Mestbegunstigelsesret skal Toldnedsættelser, som Tyskland indrømmer et Land, ogsaa finde Anvendelse paa vore Landbrugsvarer, og dette har ogsaa fundet Sted for Smør i Henhold til Tysklands Traktat med Finland samt for Kvæg og Kød efter dets Traktat med Sverige, men Nedsættelserne i Forhold til Generaltoldsatserne er saa ringe, at de ikke er tilfredsstillende for vort Landbrug. Den toldfri Indførsel til Tyskland af en vis, betydelig Mængde frosset Kød bortfaldt ikke som ventet fra 1. Januar 1927, og det vides ikke, da dette skrives, om alt fersk Kød senere vil blive paalagt samme Told. — De danske Statsbaner nedsatte fra 1. August Fragterne for Eksportkreaturer med 20 pCt., hvad der selvfølgelig var velkomment, men ikke forslaar ret meget.

De beskyttelsesvenlige Foranstaltninger, som de fle-

[1]) Først den 2. Juli vedtog den tyske Rigsdag Overenskomsten og først 10 Dage senere traadte den i Kraft.

ste evropæiske og amerikanske Stater har gennemført efter Krigen — til Skade for os paa flere Markeder, hvor vi havde faaet Foden ind — er opretholdte. De mange Toldskranker, der er rejste mellem Landene, er lige saa mange Hindringer for Verdenshandelen, thi naar alle kun vil sælge til men ikke købe fra Udlandet, gaar Handelen i Staa. Endnu synes man ikke at spore en gryende Erkendelse af, at det i Højsædet satte Knytnæve-System er til Skade for Verdensøkonomien, men maaske kan det Opraab bidrage til en vaagnende Erkendelse heraf, som offentliggjordes den 20. Oktober over hele Verden af en Række fremtrædende Repræsentanter for den internationale Finans og Handel, og i hvilket kort og fyndigt paapeges de Farer, som følger med i Kølvandet af det raadende Toldsystem. Selvfølgelig venter Ingen, at et Manifest skal dreje Toldpolitiken ind i et nyt Leje, men kan det bidrage til, at de ledende Statsmænd ikke bygger videre paa de Toldskranker, som hindrer den frie Vareudveksling mellem Landene, men muligvis sløjfer dem noget hist og her, kan Opraabet dog gøre nogen Nytte.

— Hvad der imidlertid i 1926 har bragt vort Landbrug ind i »en fatal Periodus« (som Holberg vilde sige) er ikke saa meget Forholdene udadtil som indadtil. At den danske Krone alt for hurtig nu, praktisk taget, er naaet op i Pari, har for Landbrugsprodukternes Vedkommende medført et Prisfald, der er betydelig større end den Nedgang, som skyldes vore engelske Markeders Svækkelse og Tysklands Toldforanstaltninger. — Endvidere har Mund- og Klovesygens i Aarets Løb snart aftagende og snart voksende Udbredelse over hele Landet ikke blot straks bragt store Tab, naar den kom, men dens Eftervirkninger var oftest langvarige og følelige. Dertil kom Skuffelsen over Høstens pauvre Resultat, der har medført Millioners Mindreindtægt navnlig for de frugtbare Kornegne, og som stod i grel Modsætning til de lyse Forventninger, man i Foraarsmaanederne og de tidlige Sommermaaneder nærede til et Udbytte over det almin-

delige. Fremdeles kan nævnes Landbrugets Skatter. Sandt nok er den store Skattebyrde hverken fra i Fjor eller de nærmest foregaaende Aar, men i en saa stærk Nedgangsperiode som i det forløbne Aar virker Skattebyrden selvfølgelig føleligere end i gode Tider, og i 1926 er den følt langt haardere end ellers og har i høj Grad bidraget til at forøge Trykket paa Landbruget[1]).

— Disse er vel nok de vigtigste af de Forhold, hvis Sammenkæden har medført, at Aaret 1926 har været et Ulykkesaar for dansk Landbrug. Virkningerne af de samtidige, tabbringende Omstændigheder har om end i noget forskellig saa dog altid i følelig Grad gjort sig gældende, i Jylland og paa Øerne, i store og i smaa Brug. Støder der saa for en enkelt Landsdel specielle, uheldige Forhold til, kan Situationen for den true med at blive katastrofal. Dette gælder Sønderjylland, hvor det økonomiske Tryk er forøget ved særlige Vanskeligheder, af hvilke kun én lige skal nævnes, den i stor Stil gennemførte Driftsomlægning i Overensstemmelse med Driftsordningen Nord for Kongeaaen — en Driftsomlægning, der, som Forholdene udviklede sig efter 1920 og navnlig efter de tyske Toldforanstaltninger, har alt andet end betalt sig.

Gaar man efter denne summariske Omtale af forskellige Forhold, der i større eller mindre Grad har paavirket Landbruget, over til en Redegørelse for dettes almindelige Liv og Færd i 1926, ligger det nær at begynde med, hvad der hvert Aar er den tilbagevendende Hovedbegivenhed i vort landøkonomiske Samfund, Høstens Udfald.

H ø s t e n i Fjor blev en af Aarets Skuffelser. Vinter-

[1]) I et Foredrag om Skatterne paa det jyske Delegeretmøde oplyste Folketingsmand Joh. Rudfeld bl. a., at den s a m l e d e Beskatning er vokset fra ca. 108 Mill. Kr. i 1913 til ca. 700 Mill. Kr. nu, og at Ejendomsskatter til Amter og Kommuner er ca. 77 Mill. Kr. nu mod 15.5 Mill. i 1913.

sæden var i 1925 saaet rettidig og slap nogenlunde godt gennem Vinteren, og vel glippede Haabet om at faa den væsentligste Del af Foraarssaaningen tilendebragt i Begyndelsen af April, før Paasken, men ogsaa Vaarsæden tegnede godt. I Forsommeren var Vejrforholdene ret ensartede Landet over, nemlig meget regnfuldt og ret køligt Vejr, Sæden voksede godt til, og paa Grundlag af Indberetninger fra ca. 70 Sagkyndige mente Statistisk Departement at kunne udtale,. at Kornafgrøderne omkring 1. Juli tegnede til at ville give lidt over Middelhøst, men Kartoflerne og Rodfrugterne lidt derunder, da disse Afgrøder havde savnet Sol og Varme. I Juli Maaneds første Halvdel var Vejret varmt og overvejende tørt, og man haabede endnu paa en god Høst, men da denne, der mange Steder var begyndt i Slutningen af Juli, skred frem, blev Resultatet langt under de tidligere Forventninger. Man havde ladet sig skuffe af Markernes Fylde, Sædens Modning var sket for hurtigt i Juli Maaneds Varme, og Kærneudbyttet stod navnlig paa de gode Jorder aldeles ikke i Forhold til Fyldet, men har svigtet i saa høj Grad, at det kun kan anslaas til at være ikke saa ganske lidt under Middelhøst, dog har de magre Jorder forholdsvis klaret sig noget bedre end de gode. Hvad der ogsaa bidrog til at forringe Udbyttet, var et Par store Uvejr med Storm og Regn, der i August drog hen over Landet, ligesom selve Høstarbejdet blev vanskeliggjort ved, at Sæden var slaaet stærkt i Leje. Noget ind i September var, naar de store Gaarde undtages, Kornhøsten i det væsentlige tilendebragt. Mest har Hveden, der har været stærkt angreben af Fodsygen, skuffet Forventningerne, og den er for Landet som Helhed anslaaet til langt under Middel. Rugen er bedømt til Middelhøst i Jylland, men betydeligt under paa Øerne. Bygget har svigtet stærkt paa de gode Jorder, og den er paa Øerne anslaaet til en Del under Middel, men i Jylland til lidt derover. Ogsaa Bygget har været stærkt angrebet af Fodsygen, hvis Ødelæggelser sikkert har paaført Landmændene store

Tab, thi naar man hører, at Hveden paa Grund af Angrebet mange Steder kun har givet 12—15 Fold, hvor der havde været Grund til at vente en halv Snes Fold mere, og Bygget kun 14—15 i Stedet for 18—20 Fold, saa kan man sige sig selv, at Tabet er stort. Havre og Blandsæd bedømmes lidt bedre end Byg, nemlig til lidt over Middelhøst paa Halvøen og noget under paa Øerne. Halmudbyttet har været usædvanlig rigt, men Forsommerens megen Væde har medført, at Straaene kun havde ringe Stivhed og Styrke. — Kartoflerne har Landet over givet betydeligt under Middel, Sukkerroer lidt over og Runkelroer en god Middelhøst; endelig er Kaalroer og Turnips bedømt til Middel paa Øerne, men under i Jylland.

Høsten af Agerhø var stor, men Kvaliteten betydelig ringere end sædvanlig. Udbyttet af Enghø har været som et Middelaars, det sidst indbjergede tog nogen Skade af Regnen, men som Helhed blev det høstet i god Stand. Sommeren igennem var Græsningen rigelig.

I de af »Statens plantepatologiske Forsøg« udsendte maanedlige Oversigter om Plantesygdomme fremhævedes i Beretningen for April, at i Dele af Sydsjælland og paa Lolland-Falster fandt der stærke Skimmelangreb Sted i Kartoffelkulerne, og i Egne af Jylland var Vaad Forraadnelse meget udbredt. Kløverens Bægersvamp hærgede slemt næsten hele Landet over. I Maj var gule Pletter i Bygmarkerne ualmindelig talrige, Kløverens Bægersvamp foraarsagede yderligere Skade, og der viste sig begyndende Angreb af Stribesyge og Bladpletsyge i Byg, Stængelbrand i Rug og Gulrust i Hvede. I Juni bredte Bladpletsygen og Stængelbranden sig yderligere, Fodsygen blev fundet i adskillige Marker, navnlig Rodfiltsvampen bevirkede, at Kartoflerne over hele Landet spirede daarligt, saaledes at Markerne stod med en hullet Bestand, og Havreaalen gjorde megen Skade. I den følgende Maaned meldtes om stærke Angreb af Fodsygen og i denne og de følgende Maaneder om ondartede Øde-

læggelser af Kaalbroksvampen, navnlig baade i Øst- og Vestjylland. Sortbensyge i Kartoflerne var fremtrædende, men langt værre var de tidlige Angreb af Kartoffelskimmel, som tog yderligere voldsomt fat i August og medførte, at Kartoflerne gik for tidligt fra Grøden omtrent over hele Landet. Baade i August og September led Kaalroerne mange Steder af Bakteriose og Kaalbrok. Bederust og Bedeskimmel var stedvis udbredt.

Hvad angaar Angreb af Skadedyr hed det i Oversigten for April Maaned bl. a., at Smelderlarver havde været paa Færde i nogle Vintersædsmarker og var paa Odderegnen og i Sønderjylland almindelige i Vaarsædsmarkerne. Larven af Kornets Blomsterflue gjorde paa Sjælland og Fyn stor Skade i mange Vintersædsmarker. Ogsaa i Maj var Smelderlarven flere Steder ret ødelæggende, Stankelbenslarver optraadte usædvanlig talrigt, særlig i Grønjords Vaarsædafgrøder i Jylland, og Rapsjordloppens Larve var paa Færde i Frøroe-Markerne paa Sjælland og Møen og gjorde mange Steder meget stor Skade. I Juni optraadte Krusesyge, foraarsaget af Galmyggen, ualmindelig ondartet rundt om i Landet og gjorde overordentlig stor Skade i Kaalroemarkerne og Kaalen. I den følgende Maaned fortsatte Galmyggen Angrebet, flere Steder optraadte Kornlusen meget talrigt paa Havre og Hvede, Fritfluen var talrigere paa Færde end i Juni og gjorde nogle Steder betydelig Skade paa sent saaede Marker. Kaalfluelarven gjorde paa nogle Egne stor Skade, medens den paa andre ikke spillede nogen videre Rolle. I August optraadte Fritflue- og Bygfluelarver sine Steder meget ondartet henholdsvis i sent saaet Havre og Byg. Mange Steder i Jylland optraadte Kaalorme talrigt, og i September var de ogsaa paa Færde flere Steder paa Sjælland. I Oktober viste der sig kun enkelte spredte Angreb af Gaasebille- og Smelderlarver i Vintersæden.

Arealopgørelsen i 1926 viser, at de senere Aars Bevægelse i Retning af en større Intensitet i Jordens Benyt-

telse, som kun blev afbrudt i 1924 paa Grund af den strænge Vinter, atter har gjort sig gældende i Fjor. Kort omtalt er de Forandringer i Arealanvendelsen, der har fundet Sted fra 1925 til 1926, følgende: Kornarealerne er vokset med 13,000 ha; indenfor disse er der sket følgende Forskydninger: Hvedearealet er vokset med ikke mindre end 21 000 ha (26 pCt.), Bygarealet, som viser en kraftig Bevægelse fra 6-radet til 2-radet Byg, er steget med 10,000 ha og Blandsædarealet med 11,000 ha, derimod er Havrealet, i hvilket der har været en stærk Overgang fra graa Havre til almindelig hvid Havre, gaaet ned med 20,000 ha, Rugarealet med 6000 ha og Bælgsædarealet med 1200 ha. — Rodfrugtarealet er forøget noget i Jylland og formindsket lidt paa Øerne — hvad der navnlig skyldes en Nedgang i Sukkerroearealet af 7500 ha —, saa Facit bliver en Nedgang af 1000 ha. — Arealerne med vedvarende Græs og med Lucerne er vokset med henholdsvis 9000 ha og 3000 ha, hvorimod Arealet med Grønfoder er aftaget med 3400 ha — vel som en Følge af den rigelige Græsning i 1926 — og Arealet med Kløver og Græs i den almindelige Omdrift med 10,000 ha. Taget under ét har Grønfoder- og Græsningsarealerne i Agermarken samme Størrelse i 1926 som i 1925.

Kornhandlen var i Begyndelsen af Aaret stille, og først hen i April Maaned blev Markedet fastere for atter at flove af i Maj. I Juni, Juli og August var Handelen med dansk Korn af gammel Høst ganske minimal, og da den nye Høst kom paa Markedet, var Priserne trykkede, og først hen paa Efteraaret begyndte en fastere Tendens at gøre sig gældende. Noteringerne var i:

	Hvede	Byg	Rug	Havre
1. Kvartal	19½—23 Kr.	15½—19 Kr.	13½—15¾ Kr.	15¼—17⅝ Kr.
2. —	21¼—24½ -	16¼—18¾ -	14½—16½ -	16¼— 19 -
3. —	19¼—24¼ -	16 —18 -	15¾—17½ -	14½—18½ -
4. — (de to				
første Maaned.)	19¼—21½ -	17 —19¾ -	17 —19 -	14¼—15¾ -

Udførselen af uformalet indenlandsk Korn var i de 3 første Kvartaler af 1926 og 1925:

	1926		1925	
Hvede	21½	Mill kg	6½	Mill. kg
Rug	0.1	—	0.3	—
Havre	5.2	—	4.0	—
Byg	37.0	—	38.0	—

Handelen med Foderstoffer har været paavirket af det ret tidlige Foraar, den rigelige Græsning og store Høavl. Svingningerne i Priserne, der har været rimelige i Forhold til Priserne paa dansk Korn, har kun været smaa.

Om Frøavlen og Frømarkedet i 1925—26 har Direktør *K. Dorph-Petersen* bl. a. meddelt Tidsskriftet følgende:

Omtrent en Femtedel af det Frø, der bruges til Besaaning af vore Græsmarker, er Rødkløverfrø, hvoraf ca. 80 pCt. er Tidlig Rødkløver. Skønt vi i Tystofte Nr. 40 og Øtoftegaard har Stammer, som giver ca. 30 pCt. højere Udbytte end alle andre paa Statens Forsøgsstationer prøvede Sorter og Stammer af Tidlig Rødkløver, maa vi desværre stadig dække vort Forbrug heraf fra Udlandet, idet Frøavlen af denne Frøart for ofte mislykkes til at være rentabel her i Landet. Ligesom Aaret forud dækkedes vort Forbrug af Tidlig Rødkløverfrø væsentligst fra Polen. Frøet herfra var høstet under mindre gode Forhold, hvorfor det ofte indeholdt mere Vand og var af ringere Beskaffenhed og Udseende end almindeligt.

I Modsætning dertil var det i 1925 i Danmark avlede Frø af Sildig Rødkløver og Hvidkløver af særdeles god Beskaffenhed, og Udbyttet var gennemgaaende ogsaa godt. Af disse Arter kunde vi derfor i højere Grad end i noget tidligere Aar dække vort Forbrug i 1926 med dansk Frø af de gode danske Stammer. Morsø Hvidkløver har, sidst ved amerikanske Forsøg, vist sig som en Sort, der klarer sig særdeles godt i Ud-

landet, ogsaa paa Steder, hvor Vinteren er langt haardere end her; der maa derfor sikkert være Eksportmuligheder for denne Frøsort. Ogsaa det svenske Frø af Sildig Rødkløver og Alsikkekløver var af god Beskaffenhed, hvorfor det vi manglede af Sildig Rødkløver og en væsentlig Del af vort Forbrug af Alsikkekløver dækkedes af Frø fra Sverige.

Af Lucernefrø dækkedes Forbruget hovedsagelig fra Ungarn, af Alm. Kællingetand som sædvanlig fra Italien.

I 1926 var Priserne for de fleste Frøarter snarest noget højere end i 1925. For nogle af de i Danmark avlede Frøarter som Ital. Rajgræs, Runkelroe og navnlig Hundegræs var Priserne dog væsentlig lavere end i 1925. Avlerne af disse Frøarter har derfor haft mindre godt Udbytte, i flere Tilfælde sikkert Tab, af Avlen.

Frømarkedet var i det forløbne Aar trægt, og det har været et vanskeligt Aar for Frøhandelen. For Frøavlen var 1926 knap saa godt et Aar som 1925; navnlig for de tidligt blomstrende Arter var Juni Maaned uheldig, hvilket utvivlsomt har været medvirkende til, at Udbyttet f. Eks. af Hundegræs var mindre end normalt. Da der af denne Frøart var en hel Del af Avl 1925 tilbage, faldt Prisen, saa Avlerne mange Steder har lidt Tab. Roefrø af Avl 1926 er gennemgaaende godt, Bælgplantefrøet ligesaa, men dog ikke saa godt som i 1925.

Frøavlsarealerne er i 1926 opgjort til ca. 23,400 ha mod ca. 24,800 ha i 1925. Arealerne med Rodfrugtfrø, navnlig med Kaalroe- og Turnipsfrø, er gaaet ret stærkt tilbage, af Græsmarksbælgplanterne er Rødkløver gaaet frem med over 70 pCt., og Hvidkløver er ligeledes i Fremgang. Af Græsfrøarealerne er Arealet med Engsvingel vokset med ca. 30 pCt., med Hundegræs omtrent uforandret, med Rajgræs og Ager-Hejre aftaget henholdsvis 20 pCt. og 33 pCt.

Brydninger mellem »Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger« og »Danske Landboforeningers Frø-

forsyning« førte til, at den mellem de 2 Foreninger afsluttede Overenskomst blev opsagt i Fjor, og først efter lange og brydsomme Forhandlinger blev der vedtaget en ny Overenskomst, efter hvilken Samarbejdet i det væsentlige fortsættes paa samme Maade som hidtil, dog er Landboforeningernes Frøsalg, som hidtil har sorteret under D. L. F., nu overtaget af de frøkøbende Landbo- og Husmandsforeninger, som under Navn af »Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Frøsalg« forestaar Salget. Den nye Forenings Formand er Gartner *P. Jensen,* Stege, medens Hr. *O. Elberg* fremdeles er Direktør for Frøsalget.

Priserne paa Kunstgødning har været stærkt nedadgaaende i Aarets Løb. Sammenligner man Priserne ved forrige Aarsskifte og ved dette, stillede de sig saaledes:

	Aarsskiftet 1925—26	Aarssk. 1926—27
18 % Superfosfat	7.30	6.10
Svovlsur Ammoniak	25.55	22.65
Norgesalpeter	20.90	16.90
Tysk Kalksalpeter	21.30	19.20
Chilesalpeter	24.40	23.25
37 % Kaligødning	14.75	13.90

(Priserne er efter Dansk Andels-Gødningsforretnings officielle Noteringer og er angivet i Kroner pr. 100 kg Kunstgødning leveret frit paa Vogn i alle større Havnebyer).

Af Tallene ses det, at af Kvælstofgødningerne er det de saakaldte Luftgødninger, som er gaaet mest ned i Pris, hvorimod Nedgangen i Prisen paa Chilesalpeter kun har været ringe. Denne Gødning var i Forvejen forholdsvis dyr, og derfor er Forbruget af den gaaet en Del tilbage i 1926, og denne Nedgang vil antagelig fortsættes endnu mere i 1927, saafremt Priserne paa Grund af de høje Oceanfragter og den chilenske Udførselsafgift holdes paa det nuværende Niveau. — Af Svovlsur Ammoniak er der brugt mere end i noget tidligere Aar, og af den nye Kalksalpeter (15½ pCt. Tysk Kalksalpeter) er Forbruget allerede ret betydeligt. I det hele var Kvælstofforbruget i

1926 større end i noget tidligere Aar, medens Forbruget af Superfosfat og Kali i 1926 var omtrent det samme som Aaret i Forvejen.

Klitinspektør *V. Pinholt* er i 1926 fratraadt som Formand for Dansk Andels-Gødningsforretning og afløst af Husmand *P. Jeppesen,* Drusebjerg.

Endelig kan det nævnes, at den store Afvandingsplan, omfattende 9000 ha, ved Tønder i 1926 er tiltraadt af Lodsejerne og begyndt at blive gennemført, og at det i Henhold til Loven af 6. Maj 1921 oprettede »Udvalg for Kvalitetskontrol ved Kartoffeleksport« er bortfaldet. Grunden hertil er ikke, at vor Kartoffeludførsel er standset — i de 3 første Kvartaler af 1926 udførte vi 2½ Mill. kg mod 1,2 Mill. kg Aaret før —, men Aarsagen maa søges i, at saa godt som ingen Kartoffeleksportør henvendte sig til Kontrollen, der ikke var tvungen, men frivillig.

Hestebestanden, der var gaaet tilbage i de senere Aar, er fra 15. Juli 1925 til 15. Juli 1926 vokset med 12,000 Stkr., fra 536,000 Stkr. til 548,000 Stkr., men Tilvæksten har kun fundet Sted, fordi der i Aarets Løb har været en betydelig Overskudsindførsel af Heste, omtrent 12,000 Stkr. Det stærke Tryk, som i de foregaaende Aar har hvilet paa Hesteavlen, blev forøget i 1926, hvad der bl. a. har givet sig Udslag i, at Antallet af bedækkede Hopper ved Tællingen i Fjor var gaaet ned fra 29,300 Stkr. i 1925 til 19,000 Stkr. »Der kan, skriver Statskonsulent *Aug. Kjær* til Tidsskriftet, til næste Aar ikke ventes mere end ca. 11,500 Føl, medens vi før Krigen i »det gamle Land« lagde ca. 50,000 Føl til aarlig.«

Som Følge af den tyske Hestetolds Forhøjelse fra 1. Oktober 1925 til 500 M. pr. Stk. for Heste i Almindelighed blev vor Hesteudførsel praktisk taget standset. Som foran nævnt blev Tolden for Heste af jysk og belgisk Race samt Krydsninger af disse i Juli 1926 nedsat til 140 M., og nu haabede man, at denne Nedsættelse

vilde medføre højere Priser og bedre Tider, men heri blev man skuffet, og i Slutningen af November var Gennemsnitsprisen ca. 150 Kr. lavere end ved samme Tid i 1925. For Frederiksborg- og Halvblodshestene fandt der ingen Nedsættelse Sted i den tyske Told, og deres Organisationer har derfor gentagne Gange indsendt Anmodning til Ministeriet om at søge dette Forhold ændret. De daarlige Tider for Hesteavlen har prævet de jyske Dyrskuer, paa hvilke Fremstillingen af Heste gennemgaaende var mindre end i de foregaaende Aar, men Kvaliteten viste ingen Tilbagegang. Frederiksborg- og Halvblodsavlen, som er mindre afhængig af det tyske Marked end de svære Heste, synes efter Statskonsulent *Søndergaards* Meddelelser til Tidsskriftet at have klaret sig bedre end Jydeavlen, og Tilslutningen til Kaaringerne og Dyrskuerne var god i 1926. For første Gang paa noget jysk Dyrskue blev der paa Ungskuet i Vejle udstillet Frederiksborgheste, 2 Hingste og 6 Hopper, for at udbrede Kendskab til den moderne Frederiksborghest, for at den (skriver Hr. Søndergaard) »ogsaa i Jylland kan vinde større Udbredelse end Tilfældet er nu«.

I de første 10 Maaneder var vor Ud- og Indførsel af Heste følgende:

	i 1926	i 1925
Udførsel	2,200 Stkr.	11,377 Stkr.
[deraf til Tyskland	2,137 —	10,420 —]
Indførsel	14,017 —	10,970 —

Det er beklageligt, at Landet ved den store Indførsel af Heste bliver overfyldt, naar vi selv har Overproduktion, der ofte maa sælges til omtrent Halvdelen af Produktionsomkostningerne.

Daarligt har altsaa Aaret været, og der er næppe Grund til at tro, at den nærmeste Fremtid vil bringe stærk Stigning i Hestepriserne. Men lad os haabe, at Statskonsulent Aug. Kjær faar Ret, naar han skriver: »Der synes dog nu Grund til at mene, at vi er i Bølgedalen og at Tiden, hvor det atter gaar opad, er nærmere end man i Almindelighed tror«.

Ogsaa for Kvægbruget har Aaret været meget daarligt paa Grund af lave Priser og Mund- og Klovesygen. Lidt ind i 1926 blussede denne atter op, og snart bredte den sig til Besætninger, der alt tidligere havde været angrebne. Der var nemlig dukket en ny Form for Sygdommen op, som ikke var en Fortsættelse af den gamle Epidemi, og overfor hvilken det under denne benyttede Serum ingen Virkning havde. Der vil til Foraaret paa Øen Lindholm blive begyndt Forsøg bl. a. for at uddybe Kendskabet til Sygdommens Smitteforhold og til Desinfektionens bedste Iværksættelse. Sygdommen og de daarlige økonomiske Forhold har medført en mindre Tilslutning end ellers til Dyrskuer og Kaaringer, til Registrering og Stambogsføring, og Landmændene holder sig, som naturligt er, mere tilbage med Hensyn til alt Arbejde, som kræver direkte kontante Udlæg, men baade Statskonsulent *Mørkeberg* og den jyske Fællesforenings Husdyrbrugskonsulent *N. Bonde* fremhæver overfor Tidsskriftet, at Interessen for Avlen og Kvægbrugsarbejdet i Virkeligheden er usvækket.

Omsætningen af Avlsdyr og de for disse opnaaede Priser har været mindre end i 1925 og i de foregaaende Aar. Hr. Bonde har meddelt Tidsskriftet følgende Opgørelse over Gennemsnitspriser for Tyre, købt til Kvægavlsforeninger i Jylland i Fjor og Forfjor:

	Kontant						Vilkaarspenge		
	Jyske		røde danske		Korthorn		Jyske	røde danske	Korthorn
	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1925	74	1350	53	1400	56	1900	1200	1325	405
1926	60	950	26	1100	30	1075	800	975	235

Der er altsaa en Nedgang i Priserne paa godt 33 pCt. — størst for Korthorn og mindst for Tyre af rød dansk Race, saaledes som man kunde vente det efter Priserne paa Kød og Smør i det svundne Aar. Paa Øerne har

Priserne for Tyre af rød dansk Malkerace ligget højere end i Jylland, og det er i Grunden forbavsende at erfare, hvilke Priser der er betalt for Tyrekalve. Saaledes har Hr. Mørkeberg meddelt, at en Tyrekalv 1 Maaned gammel er betalt med 2500 Kr. + 4000 Kr. i Vilkaarspenge og en anden med 1000 Kr. + 3000 Kr., to Kalve 2 Maaneder gamle har hhlvs. opnaaet 2500 Kr. + 4000 Kr. og 3000 Kr. + 5000 Kr., fire 3-Maaneders er solgt hhlvs. til 2600 Kr. + 4000 Kr., 3400 Kr. + 4600 Kr., 3000 Kr. + 3500 Kr. og 2500 Kr. + 3500 Kr. osv. Mange af de Handeler, ved hvilke der er betalt de bedste Priser, har fundet Sted mellem 2 Opdrættere eller en Kvægavlsforening og en Opdrætter. Paa i al Fald en Avlsdyrauktion paa Sjælland fordrede man mindst 32 Points for Afstamning for Tyre til Salg, og med de nuværende Priser er der vel heller ingen Grund til at handle med Tyre derunder.

Vor Udførsel, der næsten udelukkende gaar til Tyskland, har i 1926 forskudt sig i ret væsentlig Grad, fra Kød til levende Kvæg, hvad der skyldes dels det danske Køds Behandling paa det tyske Marked i Forhold til det toldfrit indførte Kontingent af frossent Kød og dels de tyske Toldsatser, idet Tolden paa Kød fra 1. August steg med 50 pCt., men kun 23 pCt. paa levende Kvæg. Priserne paa vort Eksportkvæg har været mellem 40 og 50 pCt. lavere end i 1925.

I de første 10 Maaneder af 1926 og 1925 var vor Udførsel følgende:

	i 1926	i 1925
Hornkvæg i Stkr.	119,938	70,613
heraf til Tyskland	119,932	70,573
Kød i 100 kg	156,289	228,461
heraf til Tyskland	137,514	215,160

Bestanden af Hornkvæg er fra i Forfjor til i Fjor vokset med 82,000 Stkr. til 2,840,000 Stkr. Fremgangen falder fornemlig paa Køerne, hvis Antal er stegen fra 1,39 Mill. til 1,48 Mill., men ogsaa Antallet af Kvier er forøget, saaledes at den stedfindende Forøgelse af Malke-

køernes Antal ikke synes at være tilendebragt endnu. For Tyre og Stude er der nogen Nedgang — Bevægelsen gaar altsaa fra Kødet til Mælken.

Svinebestanden blev den 15. Juli 1926 opgjort til 3 Mill. Stkr. mod 2½ Mill. Aaret før. Navnlig er Antallet af Søer vokset, det var over 30 pCt. større end Aaret forud, og Statistisk Departement mener, at Svinebestanden ved Aarets Slutning vil være mindst $3^1/_3$ Mill. Stkr. eller den største, vi har haft. Arbejderforholdene i Storbritannien har medført et Fald i Flæskepriserne. Disse gik i de tre første Kvartaler jævnt ned, men omtrent fra 1. Oktober blev Prisfaldet stærkere. Aarets laveste og højeste Sats for Andelsslagteriernes Fællesnotering for Øerne blev pr. kg 1. Kl. 156 Øre og 204 Øre (Januar Maaned) mod 180 Øre og 254 Øre i 1925. Efter hvad Statskonsulent Mørkeberg har meddelt Tidsskriftet, har Svinefedningen dog været rentabel for de Opdrættere, som har gode Avlsdyr og ikke har maattet købe Grise, men selv har lagt deres Svin til.

Udførselen var i de 10 første Maaneder:

	i 1926	i 1925
Levende Svin, Stkr.	14,593	10,863
deraf til Tyskland	14,543	10,823
Flæsk i 100 kg	1,530,817	1,623,728
deraf til Tyskland	20,513	18,262
deraf til Storbrit.	1,509,279	1,602,944

For at forhindre, at udenlandske (svenske) Svin indføres, slagtes og udføres som dansk Flæsk, fastsloges det i September, at indførte Svin skal tatoveres med Bogstavet U i det venstre Øre, og saaledes mærkede Svin maa ikke, naar de er slagtede, forsynes med Lurmærket.

Antallet af Faar aftager stadig. Medens vi endnu i 1914 havde en Bestand af 533,000 Stkr., var den i 1926 kun 235,000 Stkr. eller 26,000 Stkr. færre end i 1925.

Hønsebestanden udgjorde 17,7 Mill. Høns og Kyllinger ved Tællingen i 1926 mod 20,1 Mill. Aaret forud — det maa dog antages, at den Omstændighed, at

Tællingen i en Række Kommuner foretoges betydeligt senere end den 15. Juli, har været Aarsag til en Del af Nedgangen i Bestanden. Den laveste og højeste Ægnotering var i Fjor 1 Kr. pr. kg og 2 Kr. 80 Øre mod 1 Kr. 66 Øre og 3 Kr. 80 Øre i 1925. Uagtet Ægpriserne har været betydelig lavere end i de foregaaende Aar, omfattes Fjerkræholdet, i Følge Statskonsulent *Kocks* Udtalelser til Tidsskriftet, vedblivende med stor Interesse og ikke mindst indenfor Landbruget. Brugen af Rugemaskiner vinder Indpas, og Omsætningen af nylig udrugede Kyllinger tiltager. Indenfor Organisationerne lægges mere og mere Vægt paa Stedbedømmelse af hele Hønsehold. Til »Fællesudvalget for Fjerkræavlen«s Hønseholdskonkurrence, der begyndte den 1. November, har meldt sig 85 Deltagere eller flere end nogensinde før, og ved Udvalgets Foranstaltning blev der i Foraaret spredt 34,000 billige Rugeæg fra de anerkendte Avlscentre.

Af friske Æg udførtes der i de 10 første Maaneder:

	i 1926 100 Snese	i 1925 100 Snese
i alt	324,293	322,804
heraf til Tyskland	76,151	69,934
heraf til Storbritannien	240,214	250,451

(Desuden udførtes af præserverede Æg i 100 Snese 38,195 i 1926 mod 34,627 i 1925).

I Stedet for Godsejer *Rottbøll,* Børglumkloster, er Proprietær *J. Møller Andersen,* Blushøjgaard, udnævnt til Formand for Statsdyrskuekommissionen.

Hvad Mejeribruget angaar, var der i Vinteren 1926 rigeligt med Foder, baade Korn, Roer og Hø, Priserne paa Kraftfoder svarede til de lave Smørpriser, og da der om Sommeren var fuldt op af Græs, var Betingelserne til Stede for en stor Mælkeproduktion. Paa Dansk Mejeristforenings Delegeretmøde i Slutningen af Oktober anslog Formanden, Mejeribestyrer *Justesen,* at vi trods Mund- og Klovesygen i Fjor var oppe paa den største Mælkemængde, Landet nogensinde har haft. Mælkens

Fedme har hele Aaret været usædvanlig god, Forbruget af Mælk til 1 kg Smør antages at være ½ kg mindre end Aaret forud, og den store Smørproduktion har ikke givet Anledning til fremtrædende Klager. Men Aaret har alligevel ikke været godt for Mejeribruget, og Grunden hertil er de lave Smørpriser, fremkaldt ved Minestrejken i Storbritannien og dens Virkninger paa den engelske Industri, Faldet i Priserne derovre, Kronestigningen og vel ogsaa noget vor Smørudførsels ret betydelige Tilvækst. Gennemsnitspriserne for Mejeriaaret 1. Oktober 1922 til 30. September 1923 var ca. 430 Kr., for 1923—24 ca. 520 Kr., 1924—25 ca. 480 Kr. og 1925—26 ca. 330 Kr. Den laveste og højeste Notering har i de sidste 4 Aar været: i 1923: 334 Kr. og 537 Kr., i 1924: 409 og 615, i 1925: 301 og 590 og i 1926: 284 Kr. og 356 Kr.

I de 10 første Maaneder af 1926 og 1925 udførte Danmark af Smør i Dritler:

	i 1926 100 kg	i 1925 100 kg
I alt	1,106,938	1,022,975
heraf til Tyskland	266,448	286,818
— — Storbritannien	802,881	694,932
— — Schweiz	29,790	26,456
— — Forenede Stater	2,252	1,303

(Desuden udførtes af Smør i hermetisk Emballage ca. 0.9 Mill. kg mod ca. 1.0 Mill. i 1925).

Der er altsaa i Fjor gaaet en større Del af vort Smør til Storbritannien og en mindre Del til Tyskland end i Forfjor, til Schweiz gaar der stadig noget Smør, medens de andre Lande, til hvilke vi for nogle Aar siden var begyndt at udføre, har afspærret sig ved Told — de Forenede Stater forhøjede i 1926 Smørtolden fra 8 cents til 12, hvad der selvfølgelig gør det vanskeligere for os at vinde frem paa Markedet derovre.

De nye Bestemmelser, der i Henhold til Loven af 10. April 1926 (jvnfr. nedenfor) er trufne med Hensyn til Smørudførselen, fastsætter en Angivelse paa Emballagen af Nettovægt og Produktionsdato og tilsigter, sam-

men med Bestemmelsen om, at Smørret skal indeholde 80 pCt. Smørfedt, at give vore udenlandske Kunder den størst mulige Sikkerhed for reel Behandling og derved bidrage til en mere stabil Handel og mindre svingende Smørpriser.

Osteproduktionen har været vanskelig stillet. Den tyske Toldlovs Indflydelse gjorde sig stærkt gældende, navnlig i Aarets første Halvdel, og da Osteproduktionen var meget stor og Lagrene overfyldte, faldt Priserne stærkt. Man raadede derfor til at indskrænke Produktionen og Raadet fulgtes, hvad der i Forbindelse med, at Eksporten paa Grund af forøget Efterspørgsel kom i en mere regelmæssig Gænge, fremkaldte stigende Priser. Ved Aarets Udgang var der vist nærmest Ostemangel og meget smaa Lagre. Osteudførselen, der saa godt som helt gaar til Tyskland, var i de 10 første Maaneder af 1926 og 1925 godt 6,1 Mill. kg og 7,8 Mill. kg. Visse Tegn synes at tyde paa, at naar vi møder med Ost, som tilfredsstiller Tyskernes Fordringer, skal vi nok vinde forøget Afsætning paa de tyske Markeder.

Endelig skal et Par Udtalelser om Mælkeribruget nævnes. Statskonsulent *Hørlyck* skriver til Tidsskriftet: »Bestræbelserne for at gennemføre en Ugebedømmelse for alt vort Smør er fortsat i 1926, og der er nu Haab om, at der kommer Forbindelse mellem Ugebedømmelserne og Forsøgslaboratoriets Smørbedømmelse, dog saaledes, at Ugebedømmelserne stadig fortsættes i det gamle Spor, de bliver ikke obligatoriske. En saadan Ordning vil være et betydelig Gode«. Og Statskonsulent *Ibsen* har meddelt Tidsskriftet, at »den jævne og stadige Fremgang med Hensyn til Indførelse af Fedtafregning paa Mejerierne ogsaa er fortsat i 1926, og ligeledes er man igen mere lydhør overfor Spørgsmaalet om regelmæssig Bedømmelse af Mælken paa Mejerierne i Forbindelse med en Kvalitetsbetaling«. Endvidere omtaler Hr. Ibsen, at der i Fjor er kommet en ny Malkemaskine, »Rex«, der er enkel i Konstruktion og ser ud til at malke hurtigt.

Angaaende Anskaffelsen og Benyttelsen af Landbrugsmaskiner i 1926 har Statskonsulent *Anton Christensen* bl. a. meddelt Tidsskriftet, at den ringe Lyst til Køb af Maskiner, som gjorde sig gældende i sidste Halvdel af 1925, vedblev i Fjor baade som Følge af Pengeknaphed og i Forventning om lavere Priser. Interessen for Plove og Plovskær er stadig stor, og danske Plove foretrækkes i stigende Grad fremfor udenlandske. Der er i de seneste Aar ikke sket store Omvæltninger, hvad Slaamaskiner angaar, nogle danske Virksomheder fremstiller nu mindre, forholdsvis billige Radsaamaskiner, saaledes at nyoprettede mindre Jordbrug kan blive forsynet med en brugelig Maskine til en overkommelig Pris. Kartoffellæggemaskiner vinder stadig jævn Udbredelse; det er de sædvanlige Elevatorlæggere, som anskaffes, og næsten alle er de af dansk Fabrikat. Aaret var præget af en usædvanlig Interesse for Gødningsspredere og for Spredemetoder ved Kunstgødningens Fordeling, og der er foretaget ret omfattende Undersøgelser for at konstatere denne med de forskellige Maskiner samt ved forskellige Spredemetoder som almindelig Haandsaaning, Spredning fra Vogn med Haand eller Skovl osv. Hovedresultatet blev, at selv den bedste Udstrøning med Haand eller Skovl ikke er saa fuldkommen som almindelig Maskinspredning. De rige Græs- og Høafgrøder har medført en Del Anskaffelser af Slaamaskiner, Hesteriver o. l. Der er ogsaa købt adskillige 7-Fods brede Selvbindere, som trækkes af Traktorer; de har i de senere Aar faaet en ikke ringe Udbredelse paa store Gaarde, de arbejder tilfredsstillende og fremmer Mejearbejdet i betydelig Grad*). Hvad Tærskemaskiner angaar, har som i de nærmest foregaaende Aar ogsaa i 1926 Landmændene særlig interesseret sig for de mindre Enkeltrensere i Stedet for de større Dobbeltrensere og kombinerede Vær-

[1]) 1926 var Hundredaaret for Mejemaskinens Opfindelse, idet den første Høstmaskine, som fik praktisk Anvendelse, blev konstrueret af en skotsk Præst *Patrick Bell.*

ker; Enkeltrenserne kommer ikke alene ud til de mindre Jordbrug, men mange anskaffes til de almindelige Bondegaarde. Der er stadig Interesse for Kværne; det er fortrinsvis Vertikalkværne og Underløbere, som er solgt de sidste Aar, i hvilke der netop er sket store Fremskridt indenfor de sidste og fremkommet en speciel Type, Gyrokværnen, som er slaaet stærkt an. Der anskaffes næsten udelukkende Kværne af dansk Fabrikat. Roerensemaskiner, fortrinsvis de saakaldte Tørrensere, har vundet en Del Udbredelse. Endelig kan det nævnes, at der er opført Siloer af en ny Konstruktion ved Brug af Staalplader.

Statskonsulent *Balle* fremhæver i sin Beretning til Tidsskriftet bl. a., at vel er der indført en Del Traktorer, dog ikke saa mange som i de nærmest foregaaende Aar. Det er stadig de amerikanske Typer, som dominerer, og af disse er det »Fordson« og »International«, der sælges mest. Af stationære Landbrugsmotorer er der solgt en Del, vel nok flest af de billige amerikanske, men heller ikke faa af de bedre og dyrere danske (Prisen for begge er iøvrigt i de senere Aar gaaet meget langt ned). Af større Raaoliemotorer sælges ogsaa en Del, mest til Formaling i Møllerier og i Foderstofforretninger. Medens Udvidelsen af Elektricitetsværker eller disses Overgang til Højspændingsværker foregaar ret almindeligt, synes Bygningen af nye Jævnstrømsværker at blive sjældnere, hvad der vel nok er en Følge af, at det snart kan knibe med at finde samlet Opland stort nok til at bygge et Værk af rimelig Størrelse.

Hvad Arbejderforholdene angaar, truede en Konflikt mellem Arbejdsgiverne og Arbejderne angaaende Arbejdet i Sukkerroemarkerne Dyrkningen af Sukkerroer i 1926, langsomt og trægt slæbte Forhandlingerne sig hen, og først i 11. Time blev Konflikten bilagt. I sidste Øjeblik førte ogsaa Forhandlingerne mellem Fabrikerne og Roedyrkerne til et Resultat, saa Banen for Dyrkningen af Sukkerroer blev fri. Men det sene Tids-

punkt for Overenskomsterne medførte, at der i 1926 blev dyrket mellem 13 og 14,000 Tdr. Ld. mindre med Sukkerroer end i 1925. — I Slutningen af Februar rejste Kammerherre *A. Tesdorpf* og Direktør *Holten Andersen* for »Landsudvalget for Anvendelse af udenlandske Landarbejdere« til Warszawa for at aftale Betingelserne for Tilvejebringelsen af polsk Arbejdskraft hertil, og vi fik i Fjor 979 Polakker herop. — Kolindsund Blokaden, der som en Følge af de Konsekvenser, Godkendelsen af dens Retsmæssighed kunde drage efter sig, i høj Grad havde paakaldt Opmærksomheden indenfor Landbruget, blev ved en Højesteretsdom erklæret for retsstridig, og Landarbejderforbundet, Arbejdsmandsforbundet og de samvirkende Fagforeninger idømtes store Erstatninger til de blokerede Landmænd. Dommens Betydning ligger i, at Højesteret har fastslaaet, at der er Grænser for økonomisk Krigsførelse, som ikke maa overskrides, Midler under en saadan, som ikke maa anvendes. — Der blev i Fjor 2 Gange ført Forhandlinger mellem Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug og Landarbejderforbundet om en Regulering af Lønningerne i Landbruget, og disse blev nedsat med 8 pCt. fra 1. Maj og 7 pCt. fra 15. November.

Medens Landejendomspriserne steg i Aarene 1923, 24 og 25 — det sidste Aar dog kun ubetydeligt —, tør man sikkert gaa ud fra, at Stigningen i Kronens Værdi i den sidste Halvdel af 1925 og i Fjor i Forbindelse med de sløje Produktpriser vil have medført, at Landejendomspriserne er gaaet ned i Fjor. Fra 1913 til 1925 inklusive er iøvrigt Priserne, taget i et omtrentligt Gennemsnit, stegne med 100 pCt.

Indenfor det landøkonomiske Foreningsliv har i 1926 den Bevægelse fortsat sig, som nu har gjort sig gældende i flere Aar: Kontrolforeningernes og Regnskabsforeningernes stadige Fremgang, Hesteavls- og Kvægavlsforeningernes stadige Tilbagegang. Der blev i Fjor oprettet 75 Kontrolforeninger og 5 Regnskabsfor-

eninger, medens Antallet af Hesteavlsforeninger er gaaet 15 ned og af Kvægavlsforeninger 87. Det er vel de daarlige Tider, som her gør sig gældende. For de sidstes Vedkommende fremhævede Statskonsulent *Appel* for et Par Aar siden, at Grunden til Tilbagegangen for en Del maa søges i, at Staten giver for lidt til Tyreholdet i Forhold til de, Udgift og Ulempe medførende, Krav om Fremstilling ved og Anerkendelse paa Skuerne, der nu forudsættes for Statens Tilskud. Tilbagegangen maa beklages, thi det er jo gennem Avlsforeningernes gode Hingste og Tyre, at Avlen for en væsentlig Del paavirkes. — En lille Landboforening er ophævet, ingen nye er oprettet, og det synes, at vi nu har de Landboforeninger, vi skal have, derimod kommer der stadig nye Husmandsforeninger til, 7 i Fjor. Nu findes der 134 Landboforeninger med godt 114,000 Medlemmer og akkurat 1200 Husmandsforeninger med godt 85,000 Medlemmer. — Endelig kan det fremhæves, at i 1926 kunde usædvanlig mange Landboforeninger og store Landbrugsinstitutioner fejre deres 25, 50, 60 eller 75 Aars Jubilæum, ligefra Hedeselskabet til flere mindre Landboforeninger.

Det Møde, hvortil Landbrugsraadet indbød den 28. Juni i Odense, samlede af Aarets Møder den største Interesse om sig. Der var mødt omtrent 3000 Landmænd, og der vedtoges, med en enkelt Stemme imod, en Resolution, som stillede følgende Krav: Nedskrivning af Statens Udgifter for at muliggøre Lettelse af Skatterne; en ved Driftsbesparelser muliggjort Nedsættelse af Fragterne; Vedtagelsen af en Lov, som sikrer den fri Erhvervsvirksomhed og beskytter den enkelte overfor Organisationers Magtmisbrug; en Nedsættelse af Diskontoen; Opretholdelsen af en frihandelsvenlig Toldpolitik og skarp Front mod en aktiv Handelspolitik, der kan rumme Fare for at føre os ind i Toldkrige til Skade for Landbruget. — Denne Resolution maa betragtes som et fuldgyldigt Udtryk for den Opfattelse, der raader indenfor langt den overvejende Del af Landbostanden. Vel er det hævdet, at da Hus-

mandsforeningerne ikke havde Repræsentanter paa Mødet, kunde Resolutionen ikke betragtes som et Udtryk for den indenfor Husmandsstanden raadende Opfattelse. De Husmænd, der deltog i Landsmødet, udtalte imidlertid, at de fremsatte Krav sikkert kunde vente Tilslutning fra Husmandskredse, og hverken Husmandsbladene eller de sjællandske Husmandsforeningers Sendemandsmøde, der blev afholdt en Maanedstid efter Odensemødet, har taget Afstand fra selve Resolutionen. Denne — motiveret af 4 af vort Landbrugs ledende Mænd og vedtaget af omtrent 3000 Landmænd fra alle Landets Egne — fremtræder med en Vægt, som berettiger til at forvente, at der nok skal blive taget Hensyn til den. — De specielle Vanskeligheder, som Landbruget Syd for Kongeaaen har at kæmpe imod, gav Anledning til Afholdelsen af et Møde den 30. Oktober af Repræsentanter for samtlige (12) nordslesvigske Landboforeninger og for de samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger. Det vedtoges at henstille til Lovgivningsmagten at gennemføre forskellige Foranstaltninger til Lettelse af de meget alvorlige Forhold, saaledes bl. a. Oprettelsen af Driftslaaneforeninger i Nordslesvig, en Udvidelse af den bestaaende Akkordlovgivning, Afdragsfrihed i de første 5 Aar for de Byggelaan, der i Henhold til en Lov af 1924 kan gives i de 4 sønderjyske Amter m. v.

Paa de aarlige Delegeretmøder holdes der jo sædvanlig ikke blot faglige Foredrag, men der bliver slaaet til Lyd for Landbrugets Krav og Ønsker til Lovgivningsmagten. Dette sidste var ikke Tilfældet i 1926, og selvfølgelig var Grunden den, at disse Krav blev formuleret paa det store Landmandsmøde i Odense. Derimod blev der behandlet en Række Emner af oplysende Karakter; saaledes holdt Professor *O. H. Larsen* Foredrag om den nuværende Landbrugskrise og om Landbrugets økonomiske Stilling før og efter Verdenskrigen, Forstander *J. C. Overgaard* om Landbrugets Produktionsvilkaar under det nuværende Prisniveau og Forpagter

Chr. Sonne om det danske Mejeribrugs Konkurrenceevne, Folketingsmændene *Johs. Rudfeld* og *Axel Jensen* samt Fuldmægtig *K. J. Kristensen* talte henholdsvis om Skattebyrden og dens Fordeling mellem Byerhverv og Landbrug, om Landbrugets Skattebyrder og om Ejendomsskatternes Stigning og Betydning for Landbruget, endelig holdt Forstander *Joh. Petersen-Dalum* Foredrag om det landøkonomiske Ungdomsarbejde. — Af Aarets Møder kan endnu nævnes det i Februar afholdte 2 Dages Konsulentmøde, paa hvis første Dag der fandt Sektionsmøder Sted for Planteavl og Husdyrbrug med 8 faglige Foredrag, som var efterfulgt af livlig Diskussion, medens der den anden Dag var et Fællesmøde med Foredrag af Professor *O. H. Larsen* om Landbruget i de Forenede Stater under og efter Verdenskrigen, af Forpagter *Chr. Sonne* om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed gennem 50 Aar og af Statskonsulent *A. P. Jacobsen* om den internationale Omsætning af Landbrugsprodukter.

Den 24.—26. August fejrede Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole Fuldførelsen af de store Nybygningsarbejder, der begyndte i 1918, med forskellige Festligheder, i hvilke deltog Repræsentanter fra 17 Lande og en Del indenlandske Gæster. Den første Dag var der en af Kongen overværet Formiddagsfest med Kantate, Tale af Direktør *Ellinger,* Hilsner fra inden- og udenlandske Gæster, Forevisning af Nybygningerne og Banket, de følgende Dage var der Foredrag af fremmede og danske Videnskabsmænd, Besøg paa Raadhuset, Afsløring af et Mindesmærke for Professor *Sand,* Forevisning af Danmarks Filmen, Biludflugt for de udenlandske Gæster til Nordsjælland m. v. Man har fra mange Sider benyttet denne, ganske vist ikke paakrævede, Fest som Udgangspunkt til atter at fremdrage de betydelige Pengeoverskridelser, der har fundet Sted ved Højskolens Omordning, atter og atter er der talt og skrevet om, hvad Nybygningerne har kostet, men lidt om, hvad man har faaet for Pengene. Man har faaet en, ved den i 1919 ved-

tagne ny Undervisningsplan nødvendiggjort, meget betydelig Udvidelse af Lokaler, Samlinger, Laboratorieudstyr m. m., saaledes at Højskolen skal høre til de bedst indrettede i Verden. Da dens Virksomhed er af stor Betydning for Landbruget, er der dog al Grund til at glæde sig over, at Højskolen nu er bleven udstyret til paa bedste Maade at varetage Uddannelsen af den Ungdom, som søger dens Undervisning.

Ved Undervisningsaarets Begyndelse i Fjor var der 159 nyankomne Studerende, nemlig 74 Veterinærer, 49 Landbrugere, 10 Landinspektører, 4 Havebrugere, 14 Skovbrugere, 3 Mejeribrugere og 5 andre Studerende. Af Veterinærerne var 20 Nordmænd, blandt de »andre Studerende« var der en Litauer og en Ungarer, alle de andre Elever var Danske.

Besøget paa Landbrugsskolerne er paavirket af de vanskelige økonomiske Forhold, idet det samlede Antal Elever er gaaet ikke saa lidt tilbage, kun ganske enkelte af Skolerne har kunnet holde det samme Antal Elever som i 1925, medens Flertallet er gaaet mere eller mindre tilbage — saaledes har 3 af de større Skoler tilsammen godt Hundrede Elever færre end i 1925.

I 1923 sendte »International Education Board« (Rockefeller-Fondet) den dansk fødte Statskonsulent *F. P. Lund,* Washington, her til Landet for at vise de Principper, der ligger til Grund for det saakaldte »Boys and Girls Club«-Arbejde i de Forenede Stater, og i Aarene 1924—26 har over 4000 unge danske Mænd og Kvinder deltaget i de af Hr. Lund etablerede landøkonomiske Ungdomsarbejder, der er bekostede af Intern. Education Board. Nu er det ordnet saaledes, at disse Ungdomsarbejder skal fortsættes under Ledelse af et af Landbrugsministeriet nedsat Udvalg. — Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde —, som bestaar af Repræsentanter for Husmands-, Landbo- og Husholdningsforeningerne samt Landhusholdningsselskabet, og hvis Formand er Professor *Lars Frederiksen.* Naar Edu-

cation Board endnu i nogle Aar vil yde økonomisk Støtte til Sagens Fremme er det i Haab om, at vore landøkonomiske Organisationer for egen Regning, eventuelt med Støtte fra Staten, vil optage Landboungdommens Dygtiggørelse som et fast Led i deres Arbejdsplan. Fortrinsvis berettigede til Tilskud er Undervisning knyttet til Indøvelse af de med Deltagernes egne Produktionsmidler udførte Arbejder, omfattende t. Eks. Frembringelse af Mark- eller Haveafgrøder, Opdræt, Pasning og Pleje af Husdyr, Havesagers Opbevaring og Anvendelse. Endvidere kan der gives Tilskud til enkelte Arbejder (t. Eks. Pasning af en Mark- eller Haveafgrøde, Malkearbejde, Maskiners og Redskabers Pasning og Anvendelse). Endelig kan Tilskud ydes til Lønninger, Rejser og andre Udgifter ved Konsulenters direkte Deltagelse i Ungdomsarbejdet, Undervisningsmateriale, Leje af Forsamlingslokale m. v. — Et tilsvarende Arbejde som hos os har Statskonsulent Lund faaet sat i Gang i Sverige, og det er, saa vidt vides, ogsaa optaget i andre Lande. Efterhaanden som det afvikles, hvor det er i Gang, vil Education Board optage det i andre Stater, og Norge har faaet Løfte om her at staa først for Tur.

Det forløbne Aars Bogmarked blev for en Del præget af de ikke faa Jubilæumsskrifter, som er udgivet af Landboforeninger eller andre landøkonomiske Sammenslutninger, der har fejret deres 25, 50 eller 75 Aars Bestaaen. Først blandt disse bør nævnes det Festskrift, som »Foreningen af jydske Landboforeninger« har udgivet i Anledning af dens 50 Aars Jubilæum i 1922; det er redigeret af Sekretær *J. K. Haugaard,* udarbejdet af 13 forskellige Forfattere, forsynet med en Rigdom af smukke Billeder, er 639 Sider i Kvart og forsynet med et Tillæg paa 264 Sider om »Jydsk Landbrug i Tal gennem 50 Aar«. Dette Værk, til hvilket Tidsskriftet senere vender tilbage, er som en Kæmpe blandt Aarets øvrige Festskrifter. Flere af disse er af ret betydeligt Omfang, nogle af dem har kun Interesse for den jubilerende Forenings

Medlemmer, andre bringer mer eller mindre fyldige historiske Efterretninger, hvad der t. Eks. gælder om Kontorchef *Axelsen Drejers* Bog om Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer, Konsulent *M. K. Kristensens* om Dansk Andels Gødningsforretning og den af 8 Forfattere skrevne Bog om Vejle Amts Landboforening 1851—1926. Hvad der ellers udkom i Fjor af ny Landbrugslitteratur var lidt og af beskedent Omfang. Der foreligger kun et lidt større Skrift, nemlig Statskonsulent *Anton Christensens* Redskabslære, og nogle Smaaskrifter, af hvilke det største er paa 79 Sider, saaledes Gaardejer *C. C. Larsens* Mælkerilære, Stadsdyrlæge *H. M. Høybergs* Lærebog om Mælk, Professor *O. H. Larsens* og Konsulent *Ivar Dokkens* Vejledning ved Landbrugets Regnskabsføring i Tilslutning til det landøkonomiske Driftsbureau, Godsejer *C. Moesgaard-Kjeldsens* Skrift om Landbrugskrisen 1925 og 1926, i hvilket Forfatteren har samlet en Række Artikler, han har skrevet i forskellige Fag- og Dagblade, og Løjtnant, Lærer *Orlow-Andersens* Vejledning i Hestens Brug og Pleje. Saa er der, ikke at forglemme, hvad der aarlig udgives af regelmæssig tilbagevendende Litteratur som Stambøger, Forsøgsberetninger, Aarsskrifter (t. Eks. fra Landbohøjskolen), Meddelelser fra Driftsbureauet, Statistisk Departement osv. Af Omfang er denne Litteratur meget betydelig og bringer ofte værdifulde Oplysninger for det praktiske Landbrug. Endelig foreligger der nogle nye Udgaver af Bøger, som er beregnede for Undervisning paa Skolerne. — Endvidere maa det nævnes, at der er udkommet et Værk, der vel ikke falder ind under dansk Landbrugslitteratur, men som ogsaa her i Landet vil samle Interessen om sig, nemlig »Lantbruket i Norden 1875—1925«. Det er udgivet af *Gösta Fraenckel,* Göteborg, i Anledning af hans Firmas halvtredsaarige Bestaaen, og det skildrer den stærke Udvikling, langt større end i noget tilsvarende Tidsafsnit [naar for Danmarks Vedkommende Halvhundredaaret efter de store Landboreformer undtages], der i de sidste

50 Aar har fundet Sted i Sveriges, Danmarks, Norges og Finlands Landbrug. Udviklingen indenfor hvert Land er beskrevet henholdsvis af *H. Juhlin-Dannfelt, E. Lindhard, S. Hasund* og *A. Rindel,* Beskrivelserne skyldes altsaa fremragende Forfattere, og der er vel ingen Tvivl om, at det omfangsrige, statelige, rigt illustrerede Værk med Interesse vil blive læst af mange Landmænd i de 4 Lande.

Der blev i Rigsdagssamlingen 1925—26 under Landbrugsministeriet vedtaget 12 Love, af hvilke den ene angaar Fiskeriet, medens de fleste af de 11 andre indfører nogle Ændringer i eller Tillæg til alt bestaaende Love. I de 7 af de nye Love er der truffet følgende Bestemmelser: 1) Renten af de Statslaan, der kan ydes Lodsejerne ved Afvanding af Marsken ved Tønder, er bleven nedsat; 2) er den Landbrugsministeriet givne Bemyndigelse til for Finansaaret 1925—26 at anvende 300,000 Kr. til Udlaan til Grundforbedringer udvidet til at omfatte 600,000 Kr., medens en anden Lov bestemmer, 3) at der for Finansaaret 1926—27 kan anvendes 500,000 Kr. til Grundforbedrings-Laan; 4) for Beregning af Dyrlægers Befordringsgodtgørelse for Rejser i det offentliges Tjeneste er Reglerne ændret; 5) de i 1923 vedtagne midlertidige Ændringer i Husdyrloven af 8. Juni 1912 skal gælde ogsaa for Finansaaret 1926—27, dog skal det i Lovens § 4, sidste Stykke, nævnte Beløb til forskellige Formaal vedrørende Husdyrbruget nedsættes fra 75,000 til 40,000 Kr.; 6) der indføres en mindre Lempelse i det i Margarineloven af 1925 indeholdte Forbud imod, at Margarine findes i Lokaler, der staar i »umiddelbar Forbindelse« med de til Mejerivirksomheden hørende Lokaler; 7) Landbrugsministeren bemyndiges til, naar han finder det paakrævet, indtil Udgangen af 1930 at paabyde, at enhver Kreaturholder skal sørge for Udryddelsen af de i hans Besætning forekommende Oksebremselarver (paa samme Maade som bestemt i Loven af 21. December 1923 om Larvens Udryddelse).

En Lov, som forhaabentlig vil faa en gavnlig Ind-

flydelse paa vor Smørhandel paa Storbritannien, er Loven af 10. April 1926 om Tillæg til Lov af 12. April 1911 om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. Stødet til denne Lovs Fremkomst blev givet af en af Landbrugskonsulent *Harald Faber* fremsendt Indstilling, i hvilken han stærkt fremhæver Betydningen af, at vore Landbrugsprodukter fremkommer ikke alene i en kvalitetsmæssig, men ogsaa handelsmæssig god Stand som mulig, saaledes at vore Kunder i den kommende Tid, da det maa forudsættes, at Konkurrencen fra Australien og Ny Zeeland vil blive stærkere end tidligere, ikke faar noget at beklage sig over. I Følge Loven kan derfor Fordringerne til det Smør, der udføres herfra, skærpes paa forskellig Maade, og Landbrugsministeren kan — i Henhold til Indstilling af Mejeriforeningernes Fællesorganisation efter Samraad med Dansk Mejeristforening — udstede og ændre Bestemmelser angaaende Smørrets Pakning, Mærkning osv. (t. Eks. om passende Godvægt, Salgsnettovægt, Produktionsdato m. m., jvfr. S. 18—19). — Medens denne Lov blev vedtaget enstemmigt i Folke- og Landsting, var dette ikke Tilfældet med de 2 følgende Love, som et Mindretal stemte imod, da det mente, at de gaar den private Ejers grundlovsmæssige Ret for nær: Lov af 10. April 1926 om Ændringer i og Tillæg til Lov af 30. Juni 1919 om Fæstegodsets Overgang til Selveje og om Brug af Huse paa Landet, jvnfr. Lov af 21. April 1921, har til Formaal, naar forskellige Betingelser er til Stede, at give Brugere ved Udløbet af Leje- eller Forpagtningstiden Ret til at kræve Brugsforholdet fornyet for Tidsrummet indtil 1. April 1935 for de i Lovene af 30. Juni 1919 og 21. April 1921 omhandlede Huse og de under et Gods hørende Landbrugsejendomme med et Tilliggende af 1 Td. Hartkorn og derover, dog under 2 Tdr. Hartkorn. Den anden Lov er Loven af 3. Marts 1926 om Benyttelse af Jorder i offentligt Eje og

af Præstegaardsjorder forinden Afgivelsen til Udparcellering, som fastsætter: Med Hensyn til Jorder, der er bestemt til Bortsalg i Foraarsmaanederne i Henhold til Lovene af 4. Oktober 1919, skal Statens Jordlovsudvalg fra den 1. November i det foregaaende Aar være berettiget til sammen med vedkommende Husmandsbrugskommission og Landinspektør at foretage den til Udstykningens Planlægning fornødne Besigtigelse af Jorderne, og Landinspektøren skal have Adgang til at foretage de i Anledning af Udstykningen nødvendige Arbejder i Marken. Efter d. 1. Januar er Jordudvalget endvidere berettiget til at paavise de udstykkede Parceller i Marken for vedkommende Ansøgere samt til at give Parcelkøberne Adgang til straks at foretage saadanne Arbejder (Jordbehandling, Tilsaaning m. v.), som efter Jordudvalgets Skøn er nødvendige for en hensigtsmæssig Drift af Jorden og kan udføres uden Skade for Brugeren eller Ejeren. — Endelig er der Lov af 31. Marts 1926 om Mærkning af Heste og klovbærende Dyr, der indføres her til Landet, som bemyndiger Landbrugsministeren til i det Omfang, han skønner nødvendigt, at paabyde, at de nævnte Dyr samt Kød og Slagteaffald af dem skal mærkes saaledes, at deres udenlandske Oprindelse derved tilkendegives. Lovens Hensigt er dels at forhindre, at de Danmark ved Overenskomsten med Tyskland givne Toldlempelser for vore Heste kommer udenlandske Heste til Gode, dels at standse den Trafik, at Kødet af klovbærende Dyr, der indføres levende og senere slagtes her i Landet, bringes i Handelen som dansk. Der har jo været klaget over, at udenlandske Svin, som slagtes her i Landet, blev stemplet med Lurmærket. Ved Lovens Bestemmelser kan dette nu forhindres.

Det internationale Samarbejde paa Landbrugets Omraade udvides stadig. Som omtalt i sidste Aarsberetning blev paa Initiativ af Formanden for den

schweiziske Bondeforening, Professor *Laur,* i Efteraaret 1925 Landbrugsorganisationer i alle Lande indbudt til en Sammenkomst i Bern for at danne en international Sammenslutning af Landboforeninger blandt andet med den Opgave at danne et Bindeled mellem det praktiske Landbrug paa den ene Side og det internationale Landbrugsinstitut i Rom og den internationale Landbrugskommission i Paris paa den anden Side. Meningen var, at den nye Forening skulde være stiftet paa et Møde 1926 i Rom, men Mødet blev aflyst, da det forinden var lykkedes at naa til en Overenskomst saavel med det internationale Landbrugsinstitut i Rom som med den internationale Landbrugskommission i Paris. Denne sidste, der jo forestaar de internationale Landbrugskongresser, har efter Henstilling fra Professor Laur besluttet at forandre sine Statutter og danne en første Sektion under Navn »Conference internationale des associations agricoles«, hvor kun Delegerede fra de Landbrugsorganisationer, der slutter sig til »Conferencen«, faar Sæde og Stemmeret. De Delegerede faar Lejlighed til at udtale sig om Landbrugsspørgsmaal, som vedkommer det internationale Omraade, og Indflydelse paa de Sager, der skal drøftes paa Landbrugskongresserne. Et Sekretariat i Paris skal forberede Sammenkomsterne af de Delegerede og medvirke til Gennemførelsen af de vedtagne Beslutninger. Med Romerinstituttet er der taget den Bestemmelse, at der ved dette er oprettet en permanent Kommission af Repræsentanter for Landbrugsorganisationer — commission permanente internationale des associations agricoles — for at knytte en Forbindelse mellem Institutet og det praktiske Landbrug; til denne commission permanente har Italiens Regering anvist 100,000 lires aarlig. I Kommissionen vil Landbrugsraadet blive repræsenteret.

Efter Generalforsamlingen 1924 er der til Ledelsen af Romerinstitutet knyttet et internationalt teknisk-videnskabeligt Raad — conseil international scientifique de l'institut international d'agriculture —, som for Tiden

bestaar af 8 Afdelinger, sammensatte af Videnskabsmænd med speciel Sagkundskab paa de forskellige Omraader. En eller flere af disse Afdelinger samles i Rom, naar Institutets Bestyrelse sammenkalder dem. Det er vel sandsynligt, at Forbindelsen dels med det praktiske Landbrug og dels med Landbrugsvidenskaben kan faa Betydning for Institutets fremtidige Virksomhed. Allerede nu er denne af stort Omfang. Hvert andet Aar afholdes der Generalforsamling, og paa den Tid Generalforsamlingen afholdtes i 1926 (Danmark havde sendt 3 Repræsentanter) havde Instituttet et Personale paa 97 Personer, deraf 49 med videnskabelig eller teknisk Uddannelse og 48 knyttet til Administrationen. Der udgives 2 Aarbøger, en statistisk og en vedrørende forskellige Staters Landbolovgivning, to Kvartalsskrifter, et Maanedsskrift, endelig Monografier angaaende de af Instituttet foretagne Undersøgelse over forskellige Spørgsmaal.

Som tidligere omtalt her i Tidsskriftet (1925, S. 35) vil Instituttet søge at faa gennemført en ensartet Fremgangsmaade Verden over vedrørende de statistiske Opgørelser af Høst, Kreaturstyrke, Jordfordeling m. v. for derved at opnaa et sikrere Grundlag end hidtil for en international Landbrugsstatistik. Ved Generalforsamlingen i 1926 godkendtes i Princippet Planen for en ensartet Fremgangsmaade, og Regeringerne i de til Instituttet knyttede Lande skal opfordres til at tiltræde Planen ved den foreslaaede hele Verden omfattende Landbrugsstatistik i 1930.

Blandt de internationale Møder vedrørende Landbruget er der Grund til at nævne den 7. internationale Mejerikongres, der afholdtes i Paris fra den 17.—19. Maj og kun var besøgt af ca. 300 Delegerede eller langt færre, end der ellers plejer at møde. Fra Danmark mødte 6 Repræsentanter[1]).

Blandt de skandinaviske Møder bør nævnes den Kongres, som Nordiske Jordbrugsforskeres Forening

[1]) Jvfr. nærmere Tidsskriftets forrige Aargang S. 368.

afholdt i Oslo fra den 29. Juni til den 1. Juli, og til hvilken der var knyttet en Række interessante Udflugter. Det var Foreningens 3. Kongres (den 1. afholdtes i København 1921, den 2. i Gøteborg 1923, den talte 390 Deltagere, hvoraf 74 fra Danmark, 105 fra Sverige, 46 fra Finland og 165 fra Norge.

Nogle af de Personskifter, der har fundet Sted i Aarets Løb, er alt nævnte, men endnu staar tilbage at omtale det Skifte, som skete den 14. December, da den nye Statsminister *Th. Madsen-Mygdal* ogsaa overtog Landbrugsministeriet, medens Gaardejer *Kr. Bording* forlod dette efter at have ledet det siden April 1924. De, der kom i nærmere Samarbejde med Hr. Bording, skildrer ham som en naturlig og ligefrem Mand at forhandle med, men det vil næppe kunne bestrides, at hans socialdemokratiske Anskuelser paa ensidig Maade satte deres Præg paa hans legislative og administrative Virksomhed; Husmandsbruget ejede hans levende Interesse, det var for ham den vigtigste Del af det danske Landbrug, og Hensynet til det overskyggede hans Interesse for de mellemstore og større Gaarde, der dog uimodsigelig er Tyngdepunktet i vort Landbrug.

Flere af Landbrugets fortjente Mænd er bortkaldte i det forløbne Aar. Den 4. Januar døde Baron, Kammerherre *J. Wedell-Neergaard* til Svenstrup, 64 Aar gammel. Dygtig som Landmand og Forstmand, levende interesseret for landøkonomiske Fremskridt, human som Husbond, med redebon Vilje til at indfri Forpligtelser mod Samfundet, som han følte hans Fødsel og Stillings Fortrin paabød, stod han betydeligt over Jævnmaalet, fyldte sin Plads og gik ud af Sagaen med et Eftermæle, der længe vil bevare hans Navn i taknemlig Erindring. Faa Dage efter, den 10. Januar, meldte Telegrafen, at nu var Direktør *Severin Jørgensen* død, omtrent 84 Aar gammel. Han hørte til Andelsbevægelsens Banebrydere, ingen har som han med Pennen virket for Andelssagens Trivsel,

dertil var han Initiativets og Handlingens Mand, der med Klogskab og Forretningsdygtighed søgte at bygge Andelsforetagenderne op paa et sundt Grundlag. Hans Navn er uløseligt knyttet til Nutidens betydningsfuldeste økonomiske Bevægelse i Danmark. Gammel af Dage blev ogsaa Proprietær *S. Pedersen,* Tousgaard, der bortkaldtes den 30. Januar. Han var en meget indsigtsfuld Landmand, der drev sit Markbrug, først paa Næsgaard ved Grenaa senere paa Tousgaard ved Aarhus, med stor Dygtighed, men det var navnlig som fremragende Hestekender, som Opdrætter og som en af de ledende indenfor den jyske Avlsretning, han vandt sig Navn og Ry Jylland over. Den 1. Maj afgik Statskonsulent i Mejeribrug *Niels Pedersen,* Struer, ved Døden. Hvad der fik sin store Betydning for hans raadgivende Virksomhed, var den Tillid Mejeribrugets Mænd nærede til ham, overbeviste som de var om, at hans Raad og Anvisninger fremgik af en omfattende praktisk Erfaring og aldrig vilde føre bort fra den farbare Vej og ud i Hængemosen. Hvad dette betyder for en Konsulents Virksomhed, siger sig selv. Da Døden indtraf, havde han da ogsaa udført et saare nyttigt og paaskønnet Arbejde, og med dyb Beklagelse saa Mejeribruget hans Virksomhed afbrudt i hans kraftige Mandomsalder. Den 24. Maj bortkaldtes *Axel Appel,* der hørte til vore først ansatte Statskonsulenter, og der efterhaanden vandt frem til at blive en af Landbruget højt skattet Raadgiver, først og fremmest paa Kvægbrugets Omraade, men, vidt favnende som hans Interesse var, ogsaa paa andre af Landbrugets Felter. Han ejede en meget stærk Virkelyst, havde derfor Hast over sig, vilde se Arbejdet efterfulgt af Fremskridt, og da han havde let ved at komme i Føling baade med Menigmand og Lederne — selv var han en Førernatur — har hans Virksomhed draget betydelige Fremskridt efter sig, navnlig indenfor Kvægavlen og Kvægbruget. Den 31. Maj kom Døden som den barmhjertige Befrier til Redaktør *Anton Bing,* der kuet af Sygdom i det sidste Par Aar havde ført

en kummerlig Tilværelse. Hvor dygtig hans Virksomhed end har været i Landboforeningslivet, som Konsulent (for Sorø Amts landøkonomiske Selskab) og paa andre Omraader, er det dog navnlig ved hans 20aarige Redaktion af Ugeskrift for Landmænd, Tanken fortrinsvis fæster sig. Han ejede udmærkede Betingelser for at lede dette vort ældste Landbrugsblad: praktisk Erfaring og Kendskab til Faglitteraturen, nøgtern og fordomsfri Bedømmelse af det indsendte Stof, endelig en udpræget stilistisk Formsans. Poul Møller har engang skrevet, at mange betragter et Tidsskrift som en Fattigbøsse, hvori enhver kan lægge sin Skærv, ja, hvori uartige Drenge kan putte Skarn og Sten. Bing vaagede omhyggeligt over, at der ikke blev puttet Sten og Snavs i Bladet — han vilde, at der skulde være høj Luft i Ugeskriftet. Den 27. August bortkaldtes kun 47 Aar gammel Forstanderen for Statens Planteavlslaboratorium *Harald Christensen* fra en fortjenstfuld Virksomhed. Hans Studier over Jordens Indhold af Bakterier og disses Betydning for Omsætningen af Plantenæringsstoffer, og hans Paavisning af nye Metoder til Bestemmelse af Jordbundens fysiske og kemiske Tilstand har baade videnskabelig og praktisk Betydning og har ogsaa i Udlandet vakt betydelig Opmærksomhed. Christensen var Æresdoktor ved Universitetet i Königsberg og tog interesseret Del i det internationale Arbejde paa Jordbundsforskningens Omraade. En navnlig paa Sjælland kendt og værdsat Landmand, Gaardejer *H. P. Nielsen,* Bringstrup, døde den 22. September i en Alder af 65 Aar. Der blev i Aarenes Løb paa forskellig Maade lagt Beslag paa hans praktiske Dygtighed, sunde Omdømme og samlende Egenskaber; han var f. Eks. i en Del Aar en meget paaskønnet Formand for Ringstedegnens Landboforening, og ved sin Død var han bl. a. Medlem af De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse. Og overalt hvor han færdedes, var han afholdt for sit lyse Lune. I den høje Alder af 86 Aar bortkaldtes den 5. Oktober den udmærkede Forstmand og Naturforsker

Kammerherre Dr. phil *P. E. Müller.* Efter at have lært praktisk Landbrug, taget Landbrugs-, Studenter- og Forsteksamen og studeret nogle Aar i Udlandet, udnævntes han 1872 til Lærer i Skovbrug ved Landbohøjskolen og beklædte Stillingen til 1882, da han traadte ind i Administrationen som Overforster ved Statsskovene. Han har som Lærer, Forfatter, Tidsskriftredaktør og Embedsmand haft en meget stor Betydning for vort Skovbrug — særlig har hans Undersøgelser vedrørende Skovens Jordbund haft en gennemgribende Indflydelse —, og til sene Tider vil hans Navn med Ære være knyttet til dansk Skovbrugs Historie. Den 15. November afgik Forsøgsleder *A. V. Lund* ved Døden 62 Aar gammel. Han var fra 1889 knyttet til Forsøgslaboratoriet som Assistent og fra 1915 som Forsøgsleder. Paa Laboratoriet satte man stor Pris paa hans paalidelige Forsøgsarbejder og paa hans udmærkede Beretninger om disse. Han hørte til Kredsen af de Mænd, der for Laboratoriet har skabt den Tillid og Autoritet, det besidder i Landbruget. Den 24. November bortkaldtes Forretningsfører *L. P. Frederiksen* i en Alder af 68 Aar. Han havde i en Menneskealder ejet Abildgaard ved Hurup, da han kaldtes til Forretningsfører for den i 1898 stiftede første danske Kreatureksportforening »Sydthy«. Saa dygtigt røgtede han denne Stilling, at han blev Forretningsfører for den i 1916 oprettede Sammenslutning af de danske Kreatureksportforeninger. Et til Tider saare vanskeligt Arbejde varetog han her til udelt Tilfredshed. Den ligefremme, selvstændige, vel ansete Mand sad som Repræsentant for Thisted Amt i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad fra December 1919. Den 10. December døde atter et af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmedlemmer Gaardejer *Chr. Hansen,* Tinggaard, 49 Aar gammel. Forskellige Tillidshverv, baade nationale og landøkonomiske, var ham betroede, og fra alle Sider hedder det, at han varetog dem som den dygtige og paalidelige Mand han var. Han var bl. a. Formand for Aabenraa Amts Landboforening og

havde Sæde som Amtets Repræsentant i Selskabets Bestyrelsesraad siden December 1922.

Aaret 1926 har altsaa for vort Landbrug været meget daarligt, og vi skal tilbage til Kriseaarene i 1890'erne for at finde tilsvarende Vanskeligheder som i Fjor for Landbrugsprodukternes Afsætning til rentable Priser. Kun daarligt er den Flid og Anstrængelse, der kræves, den Sparsommelighed og Selvfornægtelse, der maa vises, blevet lønnet, og det er intet Under, at Humøret i Landbruget er under Frysepunktet. Det Statstilskud, Landbruget modtager, er i Forhold til dets Betydning, til de mange Millioner Kroner det hvert Aar henter hjem til det fælles Bo, kun lille, og det er i Virkeligheden i hele Samfundets Interesse, at Staten viser Forstaaelse af Landbrugets Arbejde, men i Landbrugskredse er den Mening fremherskende, at undertiden skorter det herpaa. Mange stiller sig saaledes uforstaaende til, at man netop i disse trange Tider alt har nedsat og foreslaar yderligere Nedsættelser af Bevillingerne til Landbrugsorganisationerne og Forsøgsvæsenet, thi disse Nedsættelser er i Virkeligheden ganske betydningsløse for det samlede Statsbudget, men begrænser det af Organisationerne og Forsøgsvæsenet hidtil udførte Arbejde. Og mange stiller sig fremdeles uforstaaende til Betimeligheden af de foreslaaede Nedsættelser paa Forslaget til en ny Husdyrlov, thi ogsaa om disse Nedsættelser gælder det, at for Statsbudgettet har de lidet at sige, men flere af dem vil efter de Sagkyndiges Mening kunne virke uheldigt paa Avlsarbejdet. Mange synes endelig, at Tidspunktet er uheldig valgt for den foreslaaede Indskrænkning af Statskonsulentvirksomheden. Der er maaske dem, der vil mene, at disse Bemærkninger ikke harmonerer med det almindelige Krav, der ogsaa er tiltraadt af Landbruget, om Nedsættelser paa Statsbudgettet, men hertil er der at svare, at det ikke er Nedsættelser, der er betydningsløse for Statsbudgettet men dog hæmmende for vort Hovederhvervs Arbejde,

man ønsker, men Besparelser, der virkelig vejer til og bliver gennemførte paa de ikke faa Omraader, paa hvilke det lader sig gøre uden at skade Erhvervslivet.

Havde det sidste Par daarlige Aar forringet Landbrugets Arbejdsmod, vilde det se mørkere ud, end det gør. De Meddelelser, Tidsskriftet har modtaget fra en Del Sagkyndige, kendte med Forholdene rundt om i Landet, tyder gennemgaaende paa, at der indenfor de forskellige Omraader, paa Husdyrbrugets, Planteavlens, Mælkeribrugets o. a., arbejdes med Flid og Omtanke for at føre Landbruget frelst gennem Brændingen. I Foreningslivet, der bærer vort Landbrugs sunde Udvikling i sit Skød, pulserer Livet stadig lige frisk, og indenfor Forsøgsvæsenets Omraade udføres et, med aarvaagen Interesse fulgt, stort Arbejde, der alt har bragt og stadig bringer nye Oplysninger af praktisk Værdi og bidrager til Udbredelsen af anerkendte Sædstammer m. v., til Fodringens mere økonomiske Gennemførelse, Anvendelsen af mere formaalstjenlige Maskiner og Redskaber, økonomisk Benyttelse af Kunstgødning m. v.

Haabet om, at det ogsaa denne Gang skal lykkes Landbruget at ride Stormen af, uden at alt for meget slaas i Stykker, maa vi navnlig bygge paa Arbejdet for stadig at gøre Landbrugsproduktionen mere økonomisk og forøge dens Godhed samtidig med at vi gør alt, hvad vi kan, for at sikre vore udenlandske Kunders Tillid til, at hvad de faar herfra er *first rate*.

Dette Arbejde har under Landbrugets vekslende Skæbner staaet sin Prøve, det har i rolige Tider tjent til Betryggelse af dets Fremtid, i Krisetider hjulpet det til at ride Stormen af. Nu, da man vel nok kan sige, at fagligt staar Landbruget højere end nogensinde før, tør vi uden at undervurdere de store Vanskeligheder, det er ude for, haabe, at det klarer Situationen til de Tider vender tilbage, da Landmanden ikke med Ængstelse behøver at se den kommende Dag i Møde.

Landbrugsraadet.

Paa Selskabets Generalforsamling den 17. Decbr. 1926 gav Forpagter *Chr. Sonne* følgende Meddelelse:

Som bekendt har det sidst forløbne Aar budt vort hjemlige Erhvervsliv, og ikke mindst Landbruget, trange Arbejdskaar. Kronestigningens løsslupne Tempo maa i saa Henseende nævnes som en dybt indgribende Hindring for Gennemførelsen af god Driftsøkonomi i saa godt som al Erhvervsvirksomhed. Og for Landbrugserhvervet kommer hertil ekstraordinære Vanskeligheder ved Afsætningen af dets Eksportvarer, skabte dels ved Udelukkelse fra tilvante Markeder paa Grund af vor Hjemsøgelse af Mund- og Klovesyge, dels ved en Skærpelse af den tilvante Konkurrence paa det engelske Marked og dels ved øgede Toldhindringer for Udnyttelsen af det tyske og amerikanske Marked.

I Egenskab af Fællesrepræsentation for Landbruget er det Landbrugsraadets fornemmelige Opgave at virke som Varetager af dettes erhvervspolitiske og erhvervsøkonomiske Interesser. Indadtil sker dette overfor Regering, Rigsdag og Landets øvrige Erhverv, medens den udadvendende Virksomhed gælder Overvaagning af alt, hvad der vedrører Landbrugets udenrigske Omsætning.

Det forløbne Aars alt fremholdte Vanskeligheder har naturligt maattet paaføre Landbrugsraadet adskillige Arbejdsopgaver udover det ordinære Arbejdsstof, som i Raadets forudgaaede 6aarige Levetid var udformet som fastlagt Led af dets Virksomhed.

Denne sidstnævnte Del af Virksomheden er i Aarets Løb bleven fortsat og udbygget, og dens Betydning er i

stigende Grad bleven anerkendt. Særlig gælder dette Landbrugsraadets ugentlige Publikationer — »Landbrugsraadets Meddelelser« — vedrørende Landbrugseksporten, Markedsforholdene og alt, hvad der angaar Landbrugets Omsætning udadtil. Den saaledes afgivne ugentlige Markedsberetning hviler paa saavel de nyeste officielle Noteringer og Beretninger fra de Markeder, der for os frembyder Interesse, som paa regelmæssige Rapporter fra private sagkyndige. Herved og ved stadig à jour Føring af Aarets Landbrugseksport er denne Markedsberetning i vid Udstrækning bleven en paaskønnet Kilde for Dags- og Fagpressens Oplysninger, og tjener saaledes som uundværligt Led af vort Landbrugs Efterretningstjeneste.

»Landbrugsraadets Meddelelser«, som tilstilles bl. a. Bestyrelsens Medlemmer vederlagsfrit, udsendes f. T. i et Antal af ca. 1100 Ekspl., hvilket betegner en Stigning for det sidste Aar af henimod 20 pCt. Den billige Abonnementspris — 5 Kr. aarlig — sammenholdt med Bladets værdifulde Indhold burde imidlertid betinge Udgivelse af et væsenligt større Oplag.

Til Landbrugsraadets ordinære Virksomhed hører endvidere dets livlige Forbindelse med vore Statskonsulenter i Udlandet, fra hvem det, normalt med Landbrugsministeriet som Mellemled, i stort Omfang modtager Rapporter, dels til Efterretning og dels angaaende Sager, der forelægges Raadet til Erklæring. Aarets Forstyrrelser i den tilvante Afsætning paa henholdsvis Tysklands- og Englandsmarkedet har paaført vore dèr virkende Statskonsulenter et stærkt forøget Arbejde med Afgivelse af saadanne Rapporter. Men ogsaa fra vore Statskonsulenter i Amerika og Rusland foreligger der mange og omfattende Indberetninger, udarbejdede med opdukkende Afsætningsmuligheder for Øje.

Desværre maa disse siges i det forløbne Aar at have budt meget sparsomme Chancer, resulterende i en minimal Afsætning. For Amerikas Vedkommende er det Tol-

den — for Smør 12 cts. pr. lb. eller ca. 1 Kr. pr. kg — som er Hovedaarsagen hertil, medens Ruslands Pengemangel synes at rejse den afgørende Hindring for Iværksættelse og Afsætning herfra. Medens vor Udførsel af Smør til Amerika udgjorde i 1923: 3910 T., i 1924: 2807 T., gik den i 1925 ned til 217 T. Til 5. Novbr. i Aar var der udført 244 T., men i de senere Uger har der været en forholdsvis betydelig Eksport — op til 93 T. ugentlig — saaledes at der til d. 10. ds. i 1926 er eksporteret 500 T.

Bestræbelserne for at iværksætte en Landbrugseksport til Rusland har særligt haft Husdyr — navnlig Avlsdyr — for Øje. Til Dato kan imidlertid kun noteres Eksport af en større Sending Høns, som betaltes kontant med ca. 17,000 Kr.

Det bør i denne Forbindelse fremhæves, at dette magre Resultat af de hidtidige Bestræbelser ikke skyldes manglende Energi hos vor i Rusland virkende Statskonsulent *Koefoed*. Efter alt at dømme er der nemlig fra hans Side gjort det mulige for at bringe Eksport til Rusland, navnlig af vore forskellige Husdyr i Stand. Naar imidlertid Bestræbelserne hidtil har været væsentlig frugtesløse, maa Hovedaarsagen sikkert søges i Ruslands Mangel paa likvide Penge. Thi selv om der ifølge indhentet Tilsagn af det nedenfor nævnte Eksportkredit-Udvalg har kunnet indrømmes delvis Kreditydelse for saadanne Leverancer, har der selvfølgelig ved Leveringen maattet kræves erlagt en betydelig Del af Købesummen. Og dette turde fornemmelig være det Skær, paa hvilket tilsigtet Forretningsafslutning hidtil er strandet.

Paa en Række forskellige Omraader har Landbrugsraadet udfoldet Bestræbelser efter at tilvejebringe Nedskrivning i saadanne af det offentlige foreskrevne Udgifter, som virker tyngende paa Landbrugets Driftsbudget. I saa Henseende kan henpeges paa det i Odensemødets Resolution fremholdte Krav om, at Staten og offentlige Institutioner i deres Økonomi tager den uhørt hurtige Kronestigning til Følge, bl. a. ved Lettelse af Skatter, lov-

fæstede Ydelser, Takster og Fragter, hvorunder navnlig Godsfragter i Almindelighed og Kreaturtakster i Særdeleshed.

Nogen Nedsættelse i Fragterne har fundet Sted — saaledes siden 1. Aug. 20 pCt. Nedsættelse af Vognladningstakster for Eksportkreaturer til Tyskland. Men en højlig tiltrængt generel Nedsættelse af Fragttaksterne lader fremdeles vente paa sig. Et Fællesudvalg, i hvilket ogsaa Landbrugsraadet medvirker, bestræber sig ihærdigt for at opnaa en passende Nedskrivning af Brevporto og Telegramtakster, men har fremdeles uindfriede Ønsker at arbejde for.

Der er af Landbrugsraadet gentagende gjort Landbrugsministeriet Forestillinger om de urimelig høje Takster for Dyrlægernes Sundhedseftersyn af klovbærende Dyr, bestemte til Udførsel, og fra Udgangen af Juli nedsattes disse Takster med 20 pCt.

I Forbindelse med mulig Afsætning til Rusland af Avlsdyr er foran omtalt Eksportkredit-Udvalget, som har at varetage den under Erhvervsministeriet henlagte Eksportkreditordning. Angaaende Landbrugets Adgang til Delagtighed i saadan Eksportkredit — som særlig har Erhvervelse af nye Afsætningsmarkeder for Øje — blev denne aabnet i Slutningen af afvigte Februar efter derom ført Forhandling mellem Landbrugsministeriet og Landbrugsraadet. Der var allerede da af Erhvervsministeriet givet Adgang for danske Producenter og Sælgere af danske Varer til Udlandet til at opnaa Statsstøtte til Kreditgivning, i Lighed med den, der gives i en Række andre Lande. Og for Landbruget stilledes nu indtil 3 Mill. Kr. til Raadighed til Ydelse af Garanti for en Eksportkredit og for Deltagelse i Tab ved Udsendelse til Udlandet af Varer i Konsignation. Den Eksport, som herved havdes for Øje, omfattede fornemmelig Heste, Avlskvæg, Avlssvin, Saasæd, Frø, Smør i Tins, kondenseret Mælk o. lign. Det oprindelig nedsatte Udvalg, bestaaende af en Repræsentant for henholdsvis Erhvervsministeriet,

Bankerne, Grosserer-Societetet og Industriraadet, suppleredes herefter med en af Landbrugsraadet og Husmandsforeningerne i Fællesskab udpeget Repræsentant for Landbruget.

Eksportkredit-Udvalget afgiver Indstilling til Erhvervsministeriet, og det Beløb, der er stillet til Raadighed for den paagældende Kreditordning, var indtil fornylig begrænset til 20 Mill. Kr., men blev da forøget med yderligere 10 Mill. Kr.

Administrationen af denne Fond varetages uden noget fastlagt Skel mellem Landbrugets og de øvrige Erhvervs Beslaglæggelse af Midlerne. For Landbrugsvarers Vedkommende — navnlig Heste, Kvæg og Frø — er der hidtil rettet Anmodning om og bleven indrømmet Eksportkredit for et samlet Beløb af rundt et Par Mill. Kr. Ingenlunde alle afgivne Tilsagn om Eksportkredit bliver imidlertid effektive, idet den tilsigtede Afsætning til Udlandet ikke bringes til Udførelse. Det kan tilføjes, at Kreditordningen til Dato ikke har bragt Tab, idet den erlagte Præmie for Statsgarantien hidtil har dækket de opstaaede ubetydelige Tab.

Efter denne Omtale, der væsentlig angaar nogle Led af Landbrugsraadets Virksomhed indadtil, skal dernæst omtales forskellige Forhold, der i Aarets Løb i særlig Grad har paavirket vor Landbrugseksport og derved har paakaldte Landbrugsraadets Opmærksomhed og Indgriben.

Den tyske Toldlov, hvis midlertidige Satser traadte i Kraft den 1. Oktbr. i Fjor, har i Aarets Løb paaført Landbrugsraadet et stort, brydsomt og desværre ikke tilstrækkelig frugtbringende Arbejde. Hestetoldens Forøgelse til 500 Mk. betød jo praktisk talt et Indførselsforbud. Og Toldpaalæget af 13 Mk. og 14½ Mk. pr. 100 kg levende Vægt af henholdsvis Hornkvæg og Svin samt af 24 Mk. og 21 Mk. for resp. Okse- og Svinekød betød en særdeles følelig Nedgang i vore fra det tyske Marked hidtil hjemførte Priser. Hertil kom, at en mellem Tysk-

land og Belgien afsluttet Traktat indrømmede Indførsel af belgiske Heste til en Told af 140 Mk., hvorhos Tyskland gav et betydeligt Kvantum oversøisk frosset Kød toldfri Indførsel.

Gang paa Gang ved baade skriftlige og personlige Henvendelser til Ministeriet fremholdt Landbrugsraadet, at der herved var etableret en Omgaaelse af vor Mestbegunstigelsesret, som nødvendiggjorde energisk Indskriden for at opnaa dennes Anerkendelse. Dette hævdedes at være saa meget mere paakrævet, som den tyske Toldlovs Generaltarif regnedes iværksat fra 1. Aug. d. A. og rummede betydelige yderligere Forhøjelser for bl. a. levende Hornkvæg og Svin, Kødvarer og Smør.

Ministeriet ansaa imidlertid Generaltarifens Ikrafttræden for usandsynlig. Og ud fra Forventningen herom samt om, at Tysklands Afslutning af Traktater med andre Lande vilde bringe os Toldlempelser i Henhold til vor Mestbegunstigelsesret, hævdede Ministeriet den Opfattelse, at der ikke var Anledning til at optage Tarifforhandlinger med Tyskland.

En detailleret Redegørelse for de mellem Raadet og Ministeriet om denne vigtige Sag vekslede Skrivelser og førte Forhandlinger hører ikke hjemme her. Meddelelse herom er givet andet Steds. Her skal derfor kun mindes om, at endelig i Slutningen af Februar opnaaedes det at faa en Delegation sendt til Forhandling i Berlin, og to Repræsentanter for Raadet overværede og medvirkede ved Forhandlingernes første Del.

Det Krav om Anerkendelse af vor Mestbegunstigelsesret, som var Delegationens Forhandlingsbasis, foranledigede, at vore Heste af koldblodige Racer blev sidestillet med de belgiske, endvidere at en Del af vor Osteeksport blev at fortolde til lavere Sats, hvorhos der indrømmedes letsaltet Slagteriaffald samme Toldbehandling som fersk Affald. Det vigtigste Led af Forhandlingerne gjaldt imidlertid Tolden paa Kvæg og Kød. Og alt hvad der her naaedes, var en udtalt vag Henpegning paa den

Eventualitet, at enten vilde det Kontingent af frosset Kød, som kan indføres toldfrit, blive nedsat, eller det vilde blive belagt med en passende Told. Hidtil er imidlertid ingen Ændring indtraadt i saa Henseende.

Resultatet af Forhandlingerne var saaledes magert, hvortil kom, at Tysklands Ratificering af Aftalerne først skete den 2. Juli, saaledes at Lempelserne først traadte i Kraft i Slutningen af Juli, eller omtrent samtidig med, at højere Toldsatser ifølge Generaltarifen blev effektive.

Angaaende disse har Raadet gentagende opfordret Ministeriet til Optagelse af Forhandlinger, og vor Gesandt i Berlin har herom gjort Forestillinger overfor den tyske Regering. Men fremdeles venter denne, navnlig for vor Kvæg- og Kødeksport saa vigtige Sag paa en virksom Aktion, der kan hidføre en tilfredsstillende Løsning.

Ogsaa den engelske Generalstrejke i Foraaret paakaldte Landbrugsraadets Indskriden. Der skete nemlig det, at vore samvirkende Fagforbund afgav Strejkevarsel d. 7. Maj, og at dette i vort Regeringsorgan fremhævedes under en effektfuld saalydende Overskrift: »Danmarks Arbejdere rede til Støtte for de engelske Kammerater«. Regeringsorganets paagældende Bebudelse af danske Arbejderes Sympatistrejke var selvfølgelig velegnet til at skabe en Misstemning i engelske Kredse, der kunde blive farlig for vor Eksport, og der forelaa umiddelbart derefter for Raadet — og utvivlsomt ogsaa for Ministeriet — Meddelelser fra England om, at dette i høj Grad maatte befrygtes at blive Tilfældet.

Under disse Omstændigheder skred Landbrugsraadet straks ind med en skriftlig Opfordring til Ministeriet om at give den engelske Regering og andre interesserede Kredse i England Meddelelse om, at dansk Landbrug ønsker at betjene sine engelske Kunder saaledes, at det fulde Tillidsforhold fremdeles opretholdes, og ikke mindst under en kritisk Situation som den foreliggende vil anstrenge sig til det yderste for at gennemføre dette. Det henstilledes til Ministeriet at søge Skrivelsens Ordlyd

offentliggjort i saavel den engelske Regerings officielle Organ som i de engelske Arbejderes Organ.

Resultatet af Henvendelsen var, at vor Gesandt i London fik Regeringens Paalæg om at aflevere en Note af samme Indhold som Raadets Skrivelse, hvorhos ogsaa den herværende engelske Gesandt blev gjort bekendt med dennes Indhold.

Iøvrigt aflystes den engelske Generalstrejke umiddelbart herefter, nemlig den 12. Maj.

Endvidere skal lige nævnes, at Mund- og Klovesygen har givet Anledning til en Række Drøftelser i Landbrugsraadet, navnlig angaaende de herved nødvendiggjorte Forholdsregler til Betryggelse af vor Eksport og under gentagende Paakaldelse af Ministeriets forstaaende Iagttagelse af, at der ikke herved unødigt paaføres Eksportørerne Besvær og Udgifter.

Sluttelig skal endnu gives en kort Meddelelse om Landbrugsraadets Medvirkning ved Behandlingen af det Udkast til Ændringer i den bestaaende Smørlov, som af Ministeriet i August i Fjor tilstilledes Landbrugsraadet. Dette forhandlede herom med Mejeriernes og Smøreksportørernes Hovedorganisationer og førte i Forening med disses Repræsentanter en mundtlig Forhandling i Landbrugsministeriet, som resulterede i Ministeriets Udarbejdelse af et nyt Lovudkast. Dette blev af Raadet forelagt de i dette repræsenterede tre Organisationer samt behandledes paa Raadets Decembermøde, hvor ogsaa Repræsentanter for Mejeri- og Smøreksportørorganisationerne var til Stede.

I Henhold til Mejeriforeningernes Ønske enedes man om saa vidt gørligt at søge opretholdt den hidtil fulgte Ordning, hvor Mejeriorganisationerne uden indgribende Lovbestemmelser har virket i relativ Frihed til Forbedring af Produktionen og Afsætningen. Men man var tillige enig om Ønskeligheden af Lovbestemmelser, som gennem Kontrol med det færdige Produkt kan bidrage til

Sikring af, at alle Mejerier fremstiller en virkelig Kvalitetsvare.

Imidlertid rejstes der Ønske om i Forbindelse med den paagældende Revision af Smørloven at overveje Betimeligheden af ogsaa andre Foranstaltninger til Støtte for vor Smøreksport. Til Foretagelse af en indgaaende Behandling af hele denne vigtige Sag nedsattes saa et 9-Mands Udvalg, repræsenterende 7 forskellige Organisationer og bistaaet af en Række Sagkyndige, navnlig blandt Statskonsulenterne. Det er dette Udvalgs Indstilling, over hvilken den vedtagne Smørlov er udformet.

I Tilknytning til den nævnte Indstilling har imidlertid Udvalget som Resultat af dets oven berørte videregaaende Overvejelser afgivet Indstilling til Mejeriernes Fællesorganisation om Datomærkning af Smør og om en udvidet frivillig Smørkontrol. Indstillingen er derfra gaaet til Landbrugsministeriet, som herefter — ifølge de nye Lovbestemmelser — administrativt har kunnet tage den til Følge.

Den her afgivne Redegørelse har maattet begrænses til en Omtale af Hovedleddene af Landbrugsraadets omfattende Virksomhed i det sidst forløbne Aar. Alene Fremholdelsen af disse Hovedled turde imidlertid godtgøre, at der fremdeles og i stigende Grad under Landbrugsraadet henføres en Række betydningsfulde Arbejdsopgaver, som tilfulde godtgør Betimeligheden af dettes Etablering som den centrale Organisation for Varetagelse af vort Landbrugs erhvervsøkonomiske og erhvervspolitiske Interesser.

Boganmeldelse.

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved *K. Hansen,* Statskonsulent. 1.—8. Hefte. (G. E. C. Gads Forlag. Københ.).

Da »Tidsskrift for Landøkonomi« i sin Tid omtalte dette Værk[1]), forelaa kun det første Hefte tilligemed Værkets Plan. Planen var lokkende, den bragte gyldne Løfter om ved kyndige Forfattere at skabe den paalidelige og udførlige Fremstilling af vort Landbrugs Historie, efter hvilken der længe havde været lyst. Med Planen og Forfatternavnene for Øje fik Værket den gunstigste Modtagelse af Pressen. Nu, da der er udkommet 8 Hefter paa tilsammen 640 Sider, har man et bredere Grundlag at bygge sit Skøn paa, og man kan nu med Sikkerhed indregistrere Værket blandt de Skrifter, der vil faa blivende Betydning. Der er da al Grund til at følge Bogen paa dens Vej og paakalde Opmærksomheden for den hos de Landmænd, som endnu ikke subskriberer paa den.

Indholdet fordeler sig paa følgende 5 Afsnit, hvert selvfølgelig med mange Underafdelinger: I. Jorden. II. Kulturplanterne. III. Husdyrene. IV. Bygninger, Redskaber og Maskiner. V. Landbefolkningen. Indholdet af de udkomne Hefter, som antagelig er udsendte som Manuskripterne forelaa, angaar forskellige af disse Afsnit, og endnu foreligger ikke noget Bind afsluttet.

Værkets 3 første Hefter, skrevet af forhenv. Statskonsulent *J. Jensen,* omhandler Hestens Historie i Danmark fra Oldtiden og op til vore Dage. Der er ikke meget at fortælle fra Oldtid og Middelalder, fordi Efterretningerne fra denne fjærne Fortid selvfølgelig er yderst sparsomme. Derimod er Behandlingen af den nyere Tid og Nutiden udførlig, thi de historiske Oplysninger bliver efterhaanden fyldigere, og der foreligger ikke et saa righoldigt Materiale om de andre Grene

[1]) Aargangen 1924, S. 592 ff.

af Husdyrbruget som om Hesten. Grunden hertil er navnlig den stærke Interesse, Kongerne og Stormændene nærede for Hestene, og tidlig gav denne Interesse sig Udslag i, at vort Hestevæsen blev ledet fra oven, paa kunstig Vis og ved vekslende Fremgangsmaader. Forfatteren fortæller indgaaende om de Tvangsforanstaltninger, der bragtes i Anvendelse, og de Følger, de drog efter sig, om Frederiksborg Stuteris og Herregaardsstuteriernes Oprettelse, om Krydsningssystemet, Fuldblodsmanien og Afholdelse af Væddeløb, Indførelsen af Halvblodshingste (Yorkshirehingste), Landstuteriet paa Moesgaard, Præmieringssystemets Anvendelse i de forskellige Perioder osv. osv. Naaet ned til Nutiden giver Forfatteren den jyske Hest og Frederiksborgracen, Oldenborgeren og Belgieren hver sin Omtale, og Fremstillingen slutter med Redegørelser for Plejen, Handelen, Priserne, Ud- og Indførselen m. m. i de skiftende Tider.

Den meget udførlige Fremstilling hviler paa Forfatterens mangeaarige Arbejde »i Marken«, et omfattende Arkivstudium og en omhyggelig Indsamling af literært Materiale. Man forstaar fuldt vel, at Forfatteren har følt Trang til at nedlægge sin rige Viden og Erfaring, som vistnok er større end nogen anden for Tiden sidder inde med, i en omfattende Fremstilling af Hestens Historie i Danmark, der kan staa som et literært Mindesmærke over ham selv. For de stærkt interesserede Hippologer er Fremstillingen sikkert ikke for udførlig, men en læg Læser vil vistnok undertiden have Vanskelighed ved at orientere sig og af Detaljernes Mangfoldighed at faa Overblik over den Mængde Foranstaltninger, der i Aarhundredernes Løb er bragt i Anvendelse overfor Hestevæsenet i Danmark.

I 4. Hefte skildrer paa 74 Sider Statsgeolog *V. Milthers* Danmarks Jordbund. Først Undergrunden — Bornholms Granit og det øvrige Danmarks Kridtformationer — dannet før Istidens Indlandsis bredte sig over Landet, dernæst Istidens Aflejringer, Moræneler, Morænesand og Morænegrus, endvidere de Spor, som er efterladt af de 2 Interglacialperioder (det er de 2 varme Perioder, som indtraadte mellem de mindst 3 kolde Afsnit, Istiden omfattede), endelig Aflejringerne efter Istiden. Disse forskellige Aflejringer kaster en historisk Kolorit over Danmarks forskellige Egne, præger deres Natur, betinger deres vekslende Frugtbarhed og har derfor deres store landøkonomiske Betydning, for hvilken der maaske kort burde have været redegjort. Efter en Omtale af Moser, Flyvesand, Klitter og Marsk samt Landets Hævninger og Sænkninger behandles de Landvindinger,

der har fundet Sted ved Menneskenes Indgriben, og der siden Midten af det 18. Aarhundrede paa det nærmeste har omdannet 10 000 ha Søareal til Eng samt indvundet ved Inddæmning og Tørlægning ca. 33 000 ha fra Fjorde og Vige; vort Land er altsaa forøget med mindst 430 Kvadrat Kilometer dyrkelig Jord, der tidligere henlaa som vanddækkede Arealer — eller med et Omraade, som er lidt større end Langeland og Samsø tilsammen.

Hvor V. Milthers slutter begynder Landbrugslærer *Otto Christensen* Skildringen af Jordens Besiddelse og Brug, en Fremstilling, der beslaglægger Slutningen af 4. samt hele 5. og 6. Hefte, ialt 166 Sider. Omtrent 3000 Aar før vor Tidsregning finder vi de første sikre Vidnesbyrd om Husdyr og Agerbrug her i Landet, og vi véd, at Bebyggelsen var spredt, intetsteds finder vi den sammenbyggede By. Hovedmassen af vore Landsbyer er opstaaet forholdsvis sent, i det første Tusindaar efter Christi Fødsel, og Landsbygrundlæggelsen har kulturelt og landøkonomisk været af dybtindgribende Betydning for vort Land. Derfor er det forstaaeligt, at Forfatteren kommer meget udførligt ind paa Landsbyerne og hvad deres er, deres Opstaaen, Jordordning og de forskellige Benyttelsesformer af Jorden, Fællesskabet indenfor Landsbyen m. v. Udførligt behandles endvidere det dyrkede Areals Størrelse til de forskellige Tider, Lagene i Befolkningen: Selvejer, Bryde, Landbo, Gaardsæde og Inderst, Fæstevæsenets Udvikling, Hovedgaarde, Krongods, Len og Bondegaarde og disses Fordeling mellem Selvejere og Fæstere. Saa følger Afsnittene om Landboforholdenes Udvikling fra Midten af det 18. Aarhundrede, Resultaterne af de store Landboreformer (den egentlige Omtale af disse vil først finde Sted i Værkets sidste Bind, hvor Landbefolkningens Kaar og Levevis bliver behandlet), Fæsteforholdets og Hoveriets Forbedring og gradvise Afløsning, endvidere behandles Landbolovgivning i indeværende Aarhundrede angaaende Udstykning og Sammenlægning, Oprettelsen af Husmandsbrug, Lens, Stamhuses og Fideikommisgodsers Afløsning osv. Fremstillingen slutter med en samlet Oversigt over Landbrugets Skatter og Afgifter fra gamle Dage og ned til Nutiden. Et af de Afsnit, der med rette er behandlet fyldigst, omhandler Udskiftningen, thi ligesom Landsbyfællesskabets Opstaaen fik den største Betydning for Landbruget, blev det samme Tilfældet med dets Ophævelse og Udskiftningen omtrent 1000 Aar senere. Som bekendt var Danmark blandt de første Lande, der allerede inden Udgangen af det 18. Aarhundrede fik det meste af sin Jord udskiftet, men der var

enkelte Steder, hvor Udskiftningen foregik sent (Øen Manø i 1883), og der er Egne i Sønderjylland, især Tønder Amt, hvor Udskiftningen har været forsømt eller er udført saa daarligt, at man efter Genforeningen, i 1924, har nedsat en »Jordfordelingskommission« for at faa gennemført en heldigere Jordfordeling.

Den Del af Landbrugets Historie, som blev overdraget O. Christensen at skrive, har han skildret dygtigt og udførligt paa Grundlag af, hvad der alt er fremdraget af ældre og nyere Historikere, men han har ikke gennem Arkivstudier pløjet nyt Materiale op — hvad der forøvrigt vel heller ikke har været Meningen, at han skulde gøre.

Syvende Hefte fortsætter, hvor 3. Hefte slap, med Husdyrene. Statskonsulent *Axel Appel* naaede før sin Død at faa udarbejdet et væsentligt Afsnit af Kvægets Historie, en Skildring, som naar ned til Midten af forrige Aarhundrede. Hvad der fortælles om Kvæget i Oldtiden er meget lidt, fordi vi véd meget lidt herom, derimod er Afsnittet om Middelalderen ret udførligt, da der foreligger flere Vidnesbyrd om Kvægets store Betydning dengang: som Trækdyr, Betalingsmiddel, Mælkeproducent og Udførselsvare (til Holland og Nordtyskland), om dets Underhold, Røgt og Pleje m. v. Og jo længere vi naar frem i Tiden, desto righoldigere bliver de skriftlige Oplysninger og Fremstillingen derfor udførligere, livligt og interessant berettes om Forholdene i det 18. Aarhundrede og Begyndelsen af det 19., om Regeringsforanstaltninger til Kvægavlens Forbedring og Indførselen af fremmede Racer (Krydsningsmanien varede heldigvis ikke længe), Dannelsen af Kvægstammen paa Favrholm, Kvægbestanden i de enkelte Amter osv. Vor Kvæghandel paa Holland er et af de Emner, Forfatteren har behandlet udførligst, og han har efter hollandsk Kilde fremdraget nyt Stof. Der skal saaledes i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede for Avlens Skyld være indført Levekvæg til Holland, hvis Kvægbestand var kommen i meget stærk Forfald. Det hedder herom: »Hvor omfattende denne Indførsel af dansk Kvæg har været, meldes der intet om, men Prof. Bakker mener at kunne fastslaa, paa Grundlag af sine forskellige Studier over samtlige foreliggende Forhold, at det nederlandske Kvæg oprindelig ikke var sortbroget, men tilhørte fra gammel Tid det saakaldte røde Landslag, det oprindelige Kvæg i det ganske Middelevropa, og at den sortbrogede Farve stammer fra den jyske Kvægrace og findes ikke i Holland før i den sidste Tid af det 18. Aarhundrede.«

Desværre naaede Appel ikke at fuldende Kvægets Hi-

storie, og en anden Forfatter maa altsaa slutte Fremstillingen. Hans Bidrag til Landbrugets Historie vidner om hans store Belæsthed, indgaaende Kendskab og livlige Fremstillingsform, og han har løst den vanskelige Opgave at undgaa Scylla og Charybdis, den udvandede Popularitet, der kun giver halv Besked, og den omstændelige Fordybelse i Emnet, der tilslører Overskueligheden.

I 8. Hefte begynder Arkitekt *H. Zangenberg* en Skildring af vore Landbrugsbygninger, altsaa af hvorledes vore Forfædre byggede og indrettede sig inden Døre. »Vistnok Hytter af kredsrund Form« er alt, hvad vi faar at vide om Stenalderens og Broncealderens Boliger, og der er vel næppe mere at sige om dem; ej heller kender vi Bygningernes Udseende og Indretning fra den senere Oldtid, fra Landsbyernes Opstaaen, men baade Grundplaner og Konstruktioner i Bondestandens nuværende gamle Bygninger peger sikkert tilbage til Oldtiden og kaster adskilligt Strejflys over tidligere Tiders Bygningskultur og Byggemaade, hvad der nærmere paapeges i det senere Afsnit om Bondegaarde. Efter kun én Sides Tekst om Oldtiden sætter Fremstillingen (man fristes til at sige med et Spring) ind i Middelalderen og skildrer Herregaarde, Proprietær- og Præstegaarde, endelig Bondegaarde og Huse og disses Konstruktion og Indretning i de forskellige Landsdele. Et ret righoldigt og interessant Billedmateriale bidrager til at anskueliggøre Teksten.

— Hensigten med denne Omtale har som sagt kun været at følge Værket paa dets Vej og kort at gøre Rede for, hvad det alt har bragt. En kritisk Bedømmelse, altsaa en egentlig Anmeldelse, der vil kræve Forfatterhjælp af Specialister paa de forskellige Omraader, maa vente, til et eller flere Bind foreligger færdige. Da Subskriptionsindbydelsen udsendtes for et Par Aar siden, ventedes det, at Værket kunde foreligge komplet i 1926, men endnu er ikke Halvdelen af det udkommen. Nu viser Erfaringen, at store Subskriptionsskrifter saa godt som altid paa langt nær foreligger færdige til den lovede Tid, imidlertid maa det haabes, at Landbrugets Historie maa blive sluttet inden altfor mange Aar.

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Fredagen den 17. December 1926. Til Stede var Præsidenterne Lensgreve *F. Moltke,* Kammerherre *N. Juel* og Forpagter *Chr. Sonne.* Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr. Professor Dr. med *Bang,* Frederiksberg, Forpagter *Branth,* Juellinge, Professor *Bøggild,* Frederiksberg, Gaardejer *Christensen,* Solbjerggaard, Lensgreve *Danneskiold-Samsøe,* Gisselfeld, Proprietær *Damsgaard-Sørensen,* Hareskovgaard, Gaardejer *Johnsen,* Højgaard, Forpagter *Junker,* Lerchenborg, Forpagter *Knipschildt,* København, Baron *Lerche,* Klampenborg, Gaardejer *Mortensen,* Solrød, Proprietær *Nikolajsen,* Kejsegaarden, Forpagter *Selchau Hansen,* Alslevgaard, Proprietær *Smith,* Snekkersten, Kammerherre *Tesdorpf,* Pandebjerggaard, Forpagter *Theilmann,* Hvidkilde, og Forpagter *Willumsen,* Anhof.

Da der vil blive givet Meddelelse i Referatet af den samme Dags Aften afholdte Generalforsamling om de fleste af de paa Bestyrelsesmødets Dagsorden opførte Sager, henvises til Referatet af Generalforsamlingen, som vil blive optaget i Tidsskriftets næste Hefte. Her skal da kun følgende meddeles:

Da der overfor Landbrugsministeriet fra Frøavlerorganisationernes Side var blevet fremsat et Ønske om, at der maa blive forelagt et Lovforslag om Handelen med Frø, blev Sagen drøftet i Ministeriet, og der blev nedsat et Udvalg til Affattelse af et Udkast til en eventuel Frølov. Spørgsmaalet blev paa gentagne Møder drøftet mellem Repræsentanter for Frøavlerforeningerne og Frøhandlerne samt enkelte andre. Da der imidlertid ikke kunde opnaas Enighed, blev det overdraget d'Hrr. Pro-

fessor *Lindhard* og Direktør *Dorph-Petersen* at udforme et Udkast, der muligvis kunde samle alles Tilslutning om sig. Det af d'Hrr. udarbejdede Forslag vandt dog ikke Tilslutning fra Frøhandlernes Side, og da Sagen var oversendt til Ministeriet med en Gengivelse af de førte Forhandlinger, sendte Ministeriet den atter til Landbrugsraadets Erklæring. Raadet sendte den videre til de 3 Organisationer, der er repræsenterede i det, og paa denne Maade er Sagen kommen til Landhusholdningsselskabets Erklæring. Spørgsmaalet blev indledet af Forpagter *Chr. Sonne,* og efter en livlig Diskussion vedtoges det med 8 Stemmer mod 2 at udtale, at Selskabet ikke ønskede et Lovforslag om Handelen med Frø forelagt.

Paa Forslag af Præsidiet vedtog Bestyrelsesraadet, at Selskabet for Finansaaret 1926—27 vil yde Landbrugsraadet et Tilskud af 1200 Kr., ligesom Tilfældet var i det foregaaende Finansaar.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet optaget i December 1926:

1. *Aastrup Gods (Det grevelige Dannemandske Stift)* pr. Tølløse, ved Sekretariatet.
2. *I. O. Sidelmann,* Assistant Dairy Husbandry Extension Department, The Pennsylvania State College, P. a., U. S. A., ved Sekretariatet.
3. *Greve Fr. Chr. Scheel,* Ryegaard pr. Roskilde, ved Hofjægermester *G.* Baron *Lerche.*
4. Plantagebestyrer *S. Nyhuus,* Onderneming Tindjowan, pk. Labocan Roekoe, Deli, Sumatra, ved Sekretær *N. Siggaard.*
5. Plantagebestyrer *Kruse,* Onderneming Songei Bedjangkor, pk. Labocan Roekoe, Deli, Sumatra, ved Sekretær *N. Siggaard.*

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdagen den 26. Januar vil Ingeniør *Rud. Christiani* holde Foredrag om: T o l d o g F r i h a n d e l.

Onsdagen den 9. Februar vil Konsulent *M. K. Kristensen* holde Foredrag om: Økonomisk Anvendelse af Kunstgødning.

Onsdagen den 23. Februar vil Direktør *K. Dorph-Petersen* holde Foredrag om: Landbrugets Frøavl.

Onsdagen den 2. Marts vil Forstander *H. J. Rasmussen* holde Foredrag om: Græsmarksafgrødernes Betydning for økonomisk Fodring.

Onsdagen den 9. Marts vil Professor Dr. phil *C. Ferdinansen* holde Foredrag om: Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis.

Onsdagen den 23. Marts vil Godsejer Dr. med. *K. A. Hasselbalch* holde Foredrag om Jordens Kalkning og Mergling.

Foredragene afholdes Kl. 8 Aften i Selskabets Mødesal i Prinsens Palæ.

Forbruget af Smør, Margarine og Ost i Storbritannien og Irland. Nedenstaaende Tabel oplyser, hvor stort Forbruget pr. Individ i the United Kingdom var i 1907 og 1925 af de 3 nævnte Varer:

	1907	1925
Smør:	lbs.	lbs.
hjemmeproduceret	4.72	4.29
indført	10.57	12.03
	15.29	16.32
Margarine:		
hjemmeproduceret	2.21	6.92
indført	2.24	3.14
	4.45	10.06
Ost:		
hjemmeproduceret	1.44	2.87
indført	6.94	6.92
	7.38	9.79

I Løbet af lidt mindre end 20 Aar er altsaa Forbruget pr. Individ af Befolkningen af Smør vokset 6.7 pCt., af Margarine 126 pCt. og af Ost 32.7 pCt. [Efter »Report Of The Imperial Committee« Nr. 4).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

Regnskabsresultater fra danske Landbrug samlede og bearbejdede af „Det landøkonomiske Driftsbureau".

I Aarets sidste Maaneder har »Det landøkonomiske Driftsbureau« som sædvanlig udsendt sine 2 aarlige Beretninger om Landbrugets Driftsresultater, og det er næppe nogen Overdrivelse at sige, at disse Beretninger efterhaanden vises større og større Interesse i videre og videre Kredse — ogsaa langt ud over de egentlige Landøkonomers Kreds, hvor man dog naturligvis med særlig Opmærksomhed studerer Resultaterne.

En kortfattet »Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultater i Regnskabsaaret 1925—26« omfattende Hovedresultaterne fra 200 Landbrug, skønsomt fordelt over Landets forskellige Egne og repræsenterende de forskellige Ejendomsstørrelser, udsendtes 15. Oktober.

Den er som Strømpilen, der saa hurtigt som muligt paaviser de økonomiske Tidevandsstrømninger og disses Styrke, medens Hovedberetningen, der kræver en indgaaende Bearbejdning af et betydeligt større Materiale, først kan foreligge godt et Aars Tid senere.

Den i Begyndelsen af December udsendte Hovedberetning (Bind IX i Rækken) omfatter Driftsresultater for Aaret 1924—25 fra ialt 671 Ejendomme, og det er væsentligst fra denne Beretning, der i det følgende skal fremdrages nogle Resultater.

De 671 Ejendomme ligger spredt over det ganske Land, saa alle Amter er repræsenterede, men dog endnu ikke saa forholdsmæssigt som ønskeligt. Navnlig kniber det endnu med Indsendelsen af Regnskaber fra Aalborg, Ringkøbing og et Par sønderjydske Amter.

Ved Siden af at opnaa en bedre geografisk Fordeling af Materialet har man de senere Aar særlig bestræbt sig for at fremskaffe en fyldigere Repræsentation for det mindre Landbrug, hvad der da ogsaa i nogen Grad er lykkedes, hvilket fremgaar af følgende Oversigt over

De undersøgte Ejendommes Antal og Størrelse 1924—25.

Ejendomsgruppe	Antal	Gennemsnitsstørrelse
Under 10 ha. Husmandsbrug	120	5.7 ha
10— 20 » Smaa Bøndergaarde	106	15.2 »
20— 30 » Middelstore —	135	24.6 »
30— 50 » Store —	171	38.1 »
50—100 » Mellemstore Gaarde	87	66.5 »
Over 100 » Store Gaarde	52	216.5 »
Ialt...	671	43.5 ha

Naar man trods dette i de nærmeste Aar yderligere ønsker Tilgang af Regnskaber fra Smaabrug, selv om dette af økonomiske Grunde kun skulde blive muligt ved nogen Indskrænkning af Antallet i de mellemste Grupper, saa skyldes dette jo navnlig Hensynet til de store samfundsøkonomiske Interesser, der i disse Aar er knyttet til Oprettelsen af nye Smaabrug. Det vil derfor være af særlig Betydning at kunne fremlægge et omfattende Materiale til Belysning baade af disse Ejendomsstørrelsers almindelige og deres specielle driftsøkonomiske Forhold.

Som sædvanlig ligger de undersøgte Ejendommes Produktivitet en Del over Middel for dansk Landbrug. En Sammenligning viser, at det gennemsnitlige Høstudbytte af Kærne er ca. 15 pCt. højere end den officielle Høststatistiks Middeludbytte, og det aarlige Mælkeudbytte pr. Ko er ca. 20 pCt. højere end Middeludbyttet beregnet efter Mejeridriftsstatistikens Gennemsnit.

Et andet Udtryk for denne større Produktion faar man ved at betragte Tabel I, der angiver Kreaturholdets Størrelse sammenlignet med den officielle Statistiks Opgivelser.

Tabel 1. **Kreaturholdets Størrelse pr. 100 ha.**

	De af Bureauet undersøgte Ejendomme 1924							Alle Ejendomme 1923	
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Alle Ejendomme	Bureauets Undersøgelser	Den officielle Statistik
Heste ialt...	29	18	18	18	14	11	18	19	17
Heraf smaa Heste.....	13	1	—	—	—	—	2	2	2
Hornkvæg ialt	128	114	111	99	87	70	103	102	81
Heraf Malkekøer.....	80	60	55	48	44	37	54	54	43
Svin ialt....	199	141	141	118	109	55	129	124	90
Heraf Søer og Orner	23	18	12	13	12	7	14	21	10
Høns	923	417	291	212	139	38	331	329	244
Ialt Antal Kreaturenh.[1]) ..	177.7	132.8	126.2	111.3	97.1	72.0	120.2	121.4	95.1

For Kvæg, Svin og Høns — d. v. s. de særlig indtægtsgivende Besætningsgrene — er Forskellen iøjnefaldende til Gunst for de undersøgte Ejendomme, kun for Hesteholdet er den uvæsentlig.

Som udførligt belyst i nærværende Tidsskrift for 1926 Side 325—26 var Landbrugsaaret 1924—25 et udpræget Opgangsaar — et Inflationsaar med dalende Kronekurs, men med stigende Priser baade paa Landbrugets Produktionsmidler og Salgsvarer, men dog mest for de sidste, og Driftsresultatet blev, som allerede den foreløbige Opgørelse fra Efteraaret 1925 viste, ret gunstigt.

I Tabel II er Resultatet for 1924—25 stillet i Forhold til de foregaaende 8 Aars Gennemsnit, men endvidere er medtaget Tallene fra den foreløbige Opgørelse for 1925—26, og sidstnævnte viser jo et udpræget Deflationsaar med stærkt faldende Priser, hvorved Bruttoudbyttet da-

[1]) 1 Kreaturenhed = 1 Ko, 2.25 Stk. Opdræt, 1 voksen Hest, 1.5 Plage, Føl og smaa Heste, 6 Svin og 50 Høns.

Tabel 2. **Samlet Oversigt over Landbrugets Driftsresultat.**

Aar	Kr. pr. ha				
	Landbr.kap. ved Aarets Begyndelse (Handelsv.)	Brutto-udbytte	Drifts-omk.	Nettoudbytte	
				ialt	i % af Landbr.-kapital
Alle Ejendomme 1916/17—1923/24 (8 Aars Gns.) ...	3508	910	704	206	5,9
1924/25	3819	1235	989	246	6,4
200 Ejendomme 1925/26	ca. 3900	829	803	26	0,7

ler til $^2/_3$ af foregaaende Aars til trods for, at Prisfaldet først rigtig gør sig gældende fra Regnskabsaarets 2. Kvartal.

Den kortfattede »foreløbige« Meddelelse egner sig ikke som Grundlag for en nærmere Udredning af dette triste, men interessante Landbrugsaars Økonomi. Hertil vil antagelig de følgende Aarsberetninger afgive rigeligt Materiale.

Med Regnskabsaaret 1924—25 staar man ved Afslutningen af Krigstidens og Efterkrigstidens Højkonjunktur for dansk Landbrug — en Højkonjunktur, der dog var afbrudt af den midlertidige Nedgangstid 1921—23.

Det landøkonomiske Driftsbureau begyndte sine Publikationer med Opgørelse af nogle Regnskaber for 1916—17 og har saaledes nu bearbejdet Materiale fra ialt 9 Aar med tilsammen 3743 Aarsregnskaber.

Fra dette rige Skatkammer vil der kunne hentes Stof til mange interessante statistisk-økonomiske Opgørelser og Betragtninger.

Her skal søges belyst det samlede økonomiske Resultat for forskellige Ejendomsstørrelser gennem dette urolige, ogsaa i økonomisk Henseende forvirrede Tidsrum, der altid i vor Landøkonomis Historie vil faa sin særlige Stilling.

I Følge Statistisk Departements Opgørelse af 15. Juli 1919 fandtes den Gang her i Landet følgende Ejendoms- og Jordfordeling.

	Antal Ejendomme	Ialt Landbrugsareal i ha	i pCt.
0,55— 3,3 ha	43,891	81,980	2.47
3,3 — 10 -	65,254	400,389	12.08
10 — 15 -	25,494	320,597	9.68
15 — 30 -	43,364	954,716	28.81
30 — 60 -	22,552	924,152	27.89
60 —120 -	4,039	331,765	10,01
120 —240 -	916	152,686	4.61
Over 240 -	419	147,348	4.45
Ialt..	205,929	3,313,633	100.00

I Aarene 1920—26 er der yderligere ved Statshjælp oprettet ca. 7000 nye Ejendomme under 15 ha, og Antallet af saadanne Ejendomme er ialt siden 1901 forøget med 40,000.

Det er saaledes baade et stort privatøkonomisk og et stort samfundsøkonomisk Spørgsmaal, hvorledes Rentabiliteten af de forskellige Ejendomsstørrelser stiller sig baade hver for sig og i Forhold til hinanden.

Tabel 3. **Samlet Oversigt over Driftsforhold for forskellige Ejendomsstørrelser**

— 9 Aars Gennemsnit (1916/17—1924/25) —

	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Landbrugskapital (Handelsværdi)	4480	3733	3623	3393	3172	2836
Bruttoudbytte	1399	1005	965	871	774	738
Driftsomkostninger	1175	781	744	664	590	565
Nettoudbytte	224	224	221	207	184	173
do. i pCt. af Handelsværdi	5.0	6.0	6.1	6.1	5.8	6.1
Samlet Arbejdsfortjeneste	516	352	339	306	257	241
Samfundsmæssigt Udbytte (Samlet Arbejdsfortjeneste + Renter + Skatter)	774	569	552	506	444	413

I Tabel III er givet en Oversigt over Driftsforholdene i den 9-aarige Periode 1916/17—1924/25, som disse i Hovedtrækkene kan belyses ved Gennemsnitstal fra nævnte Regnskaber.

Øverst er anført Landbrugskapitalen, opgjort efter den omtrentlige Handelsværdi, og man ser konstateret det velkendte Forhold, at de smaa Landbrug i fuld driftsmæssig Stand binder en forholdsvis stor Anlægskapital. Ejendomme under 10 ha er som Gennemsnit for Perioden anslaaet til en Værdi, der ligger ca. 60 pCt. højere pr. ha end de store Gaarde over 100 ha. Denne Prisforskel er ved Periodens Slutning endnu større, idet Vurderingerne for 1924—25 viser dobbelt saa høj Værdi pr. ha for den mindste Ejendomsgruppe som for den største.

Som Gennemsnit for de 9 Aar er Bruttoproduktionen, d. v. s. Bruttoindtægten ogsaa omtrent dobbelt saa stor paa de smaa Ejendomme som paa de store, nemlig 1399 Kr. mod 738 Kr. pr. ha, men til Gengæld er Driftsomkostningerne ogsaa væsentlig højere, saa det samlede Nettoudbytte bliver henholdsvis 224 Kr. og 173 Kr. pr. ha.

Da hele den normale Arbejdsløn og Driftslederløn er indbefattet i Driftsomkostningerne, kan Nettoudbyttet betragtes som Kapitalens Andel i Udbyttet — Kapitalrente — og denne varierer ikke meget for de forskellige Ejendomsstørrelser, kun fra 5,0 pCt. til 6,1 pCt., mindst for smaa Ejendomme.

Ser vi saaledes Jordfordelingsspørgsmaalet som et rent Kapitaludbytte-Spørgsmaal, skulde det i den her omhandlede Periode have været mest fordelagtigt at anbringe Kapital i de store eller mellemstore Landejendomme.

Stilles Spørgsmaalet derimod: Ved hvilken Jordfordeling faar Samfundet størst Udbytte af Jorden? bliver Svaret et noget andet.

Dette er især belyst i Tabellens 2 nederste Linier, hvoraf den ene angiver, hvilken samlet Arbejdsfortjeneste — til Brugeren og lejet Medhjælp — Bedriften har

ydet pr. ha i de forskellige Brugsstørrelser, og Tallene viser en mere end dobbelt saa stor Arbejdsfortjeneste i første som i sidste Gruppe. Noget lignende gælder, naar vi ser paa det samfundsmæssige Udbytte af Jorden — d. v. s. alle de Værdier, som paa en eller anden Maade kommer Samfundet til Gode i Form af Arbejdsløn, Skatter, Kapitalrente eller Netto-Overskud.

Hvorvidt da Kapitaludbytte-Synspunktet eller Arbejdsudbytte-Synspunktet bør være det afgørende, naar Talen er om yderligere Udstykning af Jord til Smaabrug, ja dette beror utvivlsomt paa, i hvor høj Grad det er muligt ad anden Vej (gennem Industri, Haandværk eller paa anden Maade) at skaffe lige saa vellønnet, eventuelt bedre lønnet Arbejde til Landets Befolkning.

I Tiden med dens store Arbejdsløshed synes Svaret maaske ikke vanskeligt, men endda er det næppe saa helt ligetil.

En Fordel er det ved Landbruget, at der kan regnes med nogenlunde stadigt Arbejde, men ingenlunde altid med Arbejde efter de højeste Løntariffer — tværtimod. I foran nævnte Opgørelse er under Driftsomkostninger regnet med den ret beskedne Løn, som er almindelig for en Landarbejder, og skønt det endnu ikke er bevist, er det dog sandsynligt, at Industriens Hjul kunde komme i langt stærkere og mere stadigt Sving, om alle dens Folk, fra den almindelige Arbejder til Lederen, i fornødent Fald vilde nøjes med tilsvarende Lønninger som den mindre Jordbruger opnaar gennem sin Bedrift.

Altsaa om den større Beskæftigelsesmulighed og det større samfundsmæssige Udbytte af Jorden, som Udstykningen fremkalder, ogsaa bliver en samfundsøkonomisk Fordel, beror paa, om det er muligt for Samfundet paa anden Maade at skaffe den arbejdsduelige Befolkning en mere lønnende Beskæftigelse.

For Tiden synes denne sidste Opgave meget vanskelig at løse, og tilmed er der meget, der taler for, at Smaabrugenes økonomiske Vilkaar i de nærmeste Aar vil blive

forholdsvis gunstigere end i den behandlede Periode — eller rettere vil blive mindre vanskelig end de større Landbrugs Kaar — saa det muligvis ogsaa fra et Kapitaludbytte-Synspunkt kan blive forsvarligt at fortsætte Udstykningen, og særlig da, hvis Bygningsudgifterne efterhaanden kan komme ned paa et nogenlunde rimeligt Niveau.

At hele Spørgsmaalet har andre meget væsentlige Sider end den økonomiske, vi her har dvælet ved, skal kun nævnes for en Fuldstændigheds Skyld. Det drejer sig jo her bl. a. om vigtige sociale, pædagogiske og etiske Værdier, der vanskeligt kan jævnføres med Kontanter.

Af de mange andre driftsøkonomiske Spørgsmaal, denne IX. Beretning omhandler, skal endnu kun fremdrages et Par enkelte Forhold vedrørende Husdyrholdet.

Der er i de sidste Aar talt og skrevet meget om Malkekøernes økonomiske Fodring, og til Belysning af dette Forhold giver Beretningen ogsaa interessante Bidrag.

Aaret 1924—25 har været et ret gunstigt Aar for Mælkeproduktionen, trods det, at over Halvdelen af de undersøgte Besætninger i Aarets Løb har været angrebne af Mund- og Klovesyge. Grovfoderet var som Gennemsnit for 204 Malkebesætninger udnyttet til 25,4 Øre pr. G. F. E., hvilket er 2,5 Øre mere end Aaret forud; men den Halvdel af Besætningerne, som gik fri for Mund- og Klovesyge, har kunnet yde 1,2 Øre mere pr. G. F. E. end de angrebne Besætninger.

En Opstilling af 180 Malkebesætninger i 3 Grupper efter Gennemsnitsydelse pr. Ko viser følgende:

Gruppe	I	II	III
Antal Besætninger	60	60	60
Mælkeydelse pr. Ko	3954	3295	2759
Kraftfoderforbrug kg	1043	882	687
Grovfoderforbrug F. E.	2059	2020	1980
Kraftfoderforbrug Kr.	332	277	215
Andre Udgifter Kr.	248	236	209
Grovfoderets Nettobetaling Kr.	518	393	360
do. Øre pr. F. E.	25.2	19.5	18.2

Som man ser, er Resultatet stærkt til Gunst for de mest ydende Besætninger; men for at opnaa det større Udbytte har man ogsaa anvendt betydeligt mere Kraftfoder pr. Ko. Spørgsmaalet ligger da lige for, om det er det høje Kraftfodertilskud, der har betinget den bedre Rentabilitet.

Grupperes Besætningerne nu efter Kraftfoderforbrug i Stedet for efter Ydelse, faas følgende:

180 Malkekvægbesætninger grupperet efter Kraftfoderforbrug.

	I	II	III	IV	V	VI
Antal Besætninger	30	30	30	30	30	30
Forbrugt kg Kraftfoder pr. Ko.	1284	1013	904	792	686	524
— F.E. Grovfoder pr. Ko	2069	1985	1992	1985	2037	2050
Mælkeydelse, kg pr. Ko.....	3824	3630	3398	3238	3012	2877
Nettobetaling for Grovfoder, Kr.	417	443	417	417	412	419
do. Øre pr. F.E.	20.2	22.3	20.9	21.0	20.2	20.4
kg Mælk pr. 100 F.E.....	112	119	114	113	110	110
do. af Produktionsfoderet	188	217	214	221	220	231

Et hastigt Blik paa denne Opstilling vil straks overbevise os om, at Rentabiliteten, der er udtrykt ved Betalingen pr. G. F. E., ikke staar i nogen direkte Relation til Kraftfodermængden. Med Undtagelse af Gruppe II er Udnyttelsesprisen omtrent den samme for alle Grupper.

Anderledes bliver Resultatet, naar man bibeholder den første Inddeling efter Mælkeydelse og derefter under hver af disse Hovedgrupper opstiller Underafdelinger efter Kraftfoderforbrug, saaledes som dette er gjort nedenstaaende.

180 Malkekvægbesætninger grupperet efter Ydelse og Kraftfoderforbrug.

	1. Ydelsesklasse (3954 kg)			2. Ydelsesklasse (3295 kg)			3. Ydelsesklasse (2759 kg)		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Antal Besætninger.	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Kraftfoder, kg	1300	1014	816	1120	870	656	879	683	499
Grovfoder, F.E.....	2074	2024	2079	1993	2043	2025	1879	2016	2045
Mælkeydelse, kg...	4104	3912	3847	3335	3318	3232	2787	2783	2708
Nettobetaling for Grovfoder, Kr..	490	497	569	333	399	444	304	358	395
do. Øre pr. F.E. .	23.6	24.6	27.4	16.7	19.5	21.9	16.2	17.8	19.3
kg Mælk pr. 100 F.E.	121	125	130	104	109	117	100	104	108
do. af Produktionsfo.	200	224	245	186	203	236	199	211	236

Her ser man det ejendommelige, at den mindste Kraftfoderanvendelse inden for hver Ydelsesgruppe har givet det bedste økonomiske Resultat, d. v. s. at man synes i Flertallet af de paagældende Besætninger at have været inde paa en lidt stærkere Kraftfoderanvendelse end strængt økonomisk rigtigt under Hensyn til Mælkeydelsen. Nu kan jo muligvis den udbredte Mund- og Klovesyge have sin Andel i baade den stærkere Fodring og den daarligere Udnyttelse af det større Kraftfoderforbrug, men Opgørelsen viser, at man her er inde paa et Omraade, hvor der er Grund til at være vagtsom. Dog skal tilføjes, at den samme Fare for Overfodring næppe truer Flertallet af Landets Besætninger, hvis Ydelse almindeligvis ligger betydeligt under Gennemsnittet for de undersøgte Besætninger.

Forøget Interesse faar ovenstaaende Opgørelse, naar man betragter den nederste Talrække, der angiver Mælkeydelsen pr. 100 Produktionsfoderenheder. Gennem Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg med Malkekøer er vi de senere Aar blevet belært om, at Maksimum af Foderets Produktionsværdi til Mælk ligger ved ca. 250 kg 4 pCt.s Mælk for 100 P. F. E. med optimal Proteinindhold. Nu maa vi som Gennemsnit for Besætningerne regne med en Fedtprocent, der ikke ligger meget over Middel — antagelig 3,60—3,70 — og skulde derfor kunne regne med noget mere Mælk af 100 F. E.; men til Gengæld vil en Beregning ogsaa vise, at det økonomiske Optimum ligger lidt lavere end den fysiologiske Maksimumsudnyttelse. som Forsøgslaboratoriet har forsøgt at konstatere.

Det interessante ved ovennævnte Produktionstal er nu, at det gunstigste økonomiske Resultat inden for hver Gruppe findes der, hvor Udbyttet af 100 P. F. E. ligger nærmest ved Forsøgslaboratoriets Maksimumsudnyttelse, som man dog af letforklarlige Grunde aldrig helt naar.

Tallene indprenter os den Hovedregel for Fodring, at det ikke særlig gælder om at fodre stærkt; m e n a t f o d r e r i g t i g t. En tilsvarende Beregning f. Eks. over

Krigstidens Fodring vil let vise, at det er lige saa forkert at fodre for knapt som at fodre for rigeligt.

I Beretningen findes ligeledes Opgørelser for Svineholdet — ialt for 249 Besætninger.

Resultatet fra 112 Besætninger paa mellemstore og store Bønderbrug er nedenfor grupperet efter Foderforbrugets Størrelse pr. produceret Slagterisvin.

Gruppe	I	II	III	IV	V	VI
Antal Besætninger	18	19	19	19	19	18
Produc. Antal Svin pr. Besætn.	81.0	69.6	66.1	87.9	78.6	77.9
Samlet Foderforbrug F.E.	333	387	417	446	479	537
do. pr. kg Tilvækst	3.7	4.3	4.6	5.0	5.3	6.0
Nettooverskud Kr.	45	30	26	15	7	÷7

Opgørelsen viser de store Variationer, der er i Foderforbruget, og indskærper Sundhedens og Trivelighedens Betydning for rentabelt Svinehold. Udgiften til Foder er her saa afgjort dominerende. Medens de øvrige Udgifter til Pasning, Forrentning, Staldplads m. m. ved Svineholdet har været nogenlunde ens for alle Grupper, nemlig ca. 20 Kr. pr. Svin, saa har Foderudgifterne varieret fra 95 Kr. for Gruppe I til 148 Kr. for Gruppe VI. Gennemsnitsværdien pr. Slagterisvin var ca. 155 Kr.

Hvem der yderligere ønsker at uddybe de her berørte Emner eller ønsker at studere de mange andre driftsøkonomiske Forhold, Beretningen omhandler, maa henvises til denne, der er i Kommission hos Aug. Bangs Boghandel. Beretningen er som sædvanlig med stor Grundighed og Omhu udarbejdet af Driftsbureauets Leder Prof. *O. H. Larsen* og hans Medhjælpere paa Bureauet.

Ladelund, i Januar 1927.

J. C. Overgaard.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1926.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke,* aabnede Generalforsamlingen med følgende Udtalelse:

Jeg har den Ære paa Bestyrelsens Vegne at ønske Dem alle Velkommen til Generalforsamlingen. Før vi gaar over til Dagsordenen, vil jeg minde om, at flere af Landbrugets betydelige Mænd er gaaet bort, siden vi sidst var samlede.

Den 4. Januar bortkaldtes Baron *Wedell-Neergard,* Svenstrup. Ved Baron Wedell-Neergaards Død mistede det sjællandske Landbrug en af sine bedste Mænd. Han var en meget dygtig Landmand og Godsadministrator, en human Godsbesidder, en Mand med betydelige Evner, der med Interesse og stor Dygtighed varetog de mange Stillinger i det offentliges Tjeneste, som blev ham betroet, og dertil en Hædersmand i Tænkemaade og Optræden. Her i Landhusholdningsselskabet vil vi bevare Mindet om Baron Wedell-Neergaard som den meget betydelige og elskværdige Mand, han var, og som et dygtigt og initiativrigt Medlem af vort Bestyrelsesraad i 9 Aar og som en Mand, der paa forskellig Maade ydede Selskabet en værdifuld Støtte.

Den 10. Januar døde Direktør *Severin Jørgensen,* omtrent 84 Aar gammel. Severin Jørgensen var en af Andelsbevægelsens Pionerer og en af dem, der har indlagt sig størst Fortjeneste af Andelssagens Udvikling her hjemme. Han var en idealistisk sindet Mand, der til det sidste med

levende Interesse fulgte den Bevægelse, han havde været med til at rejse.

Den 30. Januar mistede det jydske Landbrug en af sine dygtigste Mænd paa Hesteavlens Omraade, Proprietær *S. Pedersen,* Tousgaard. Proprietær Pedersen har indenfor den jydske Avlsretning indlagt sig betydelig Fortjeneste dels som Leder — han var bl. a. Formand for Hingsteskuekommissionen for Aarhus Amt og for de samvirkende jydske Hesteavlsforeninger, — dels som fremragende Opdrætter. Men ogsaa paa andre af Landbrugets Omraader var han en meget dygtig Mand, der efterlader sig et smukt Eftermæle.

Den 1. Maj afgik ved Døden, kun 54 Aar gammel, en af vort Mejeribrugs kyndigste Raadgivere, Statskonsulent *Niels Pedersen.* Hans store faglige Indsigt, hans bramfri, elskværdige, men tillige bestemte Optræden skabte Tillid om ham; gerne fulgte man hans Raad og Anvisninger, og hans forholdsvis tidlige Død er et betydeligt Tab for vort Mejeribrug.

Kun kort Tid efter, den 24. Maj, bortkaldtes atter en af vore Statskonsulenter, *Axel Appel,* der i over en Menneskealder havde virket som Statskonsulent og udført en meget betydningsfuld Gerning i det danske Landbrug. Fortrinsvis indenfor Husdyrbruget, til hvis Fremgang kun faa i den sidste Menneskealder har bidraget saa meget som Appel, men ogsaa paa andre Omraader, t. Eks. paa Regnskabsføringens, har han indlagt sig store Fortjenester, thi hans Interesse omfattede saa godt som alt indenfor Landbruget. Appel hørte til de først ansatte af vore Statskonsulenter, og han bidrog sammen med de Kolleger, der ansattes samtidig med ham, til at skabe Anseelse og Autoritet om Statskonsulentvirksomheden.

Den 31. Maj døde Redaktør *Anton Bing,* der først paa udmærket Maade havde deltaget i Landboforeningslivet; senere, i 20 Aar, forestod han Redaktionen af »Ugeskrift for Landmænd«. For denne Gerning ejede han udmærkede Betingelser: Praktisk Landmandserfaring, om-

fattende Kundskaber og sikker Dømmekraft med Hensyn til Stoffets Sigtning. I mange Aar var han da ogsaa Landbrugspressens selvskrevne og myndige Repræsentant. I 1921 valgtes Bing ind i vort Bestyrelsesraad; i de sidste 2 Aar tog han paa Grund af Sygdom ikke Del i Raadets Møder, men fra de første Aar mindes vi ham som en meget interesseret Deltager i vore Møder. Ved sin Død var han Medlem af to af vore Udvalg, og i sin Tid forestod han paa Landhusholdningsselskabets Opfordring Udgivelsen af 4. Bind af »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling fra 1835 til Nutiden«.

Den 27. August bortkaldtes, kun 47 Aar gammel, Forstander for Statens Planteavlslaboratorium *Harald R. Christensen* fra sin fortjenstfulde Virksomhed paa Jordbundsforskningens Omraade. Hans Studier over Jordens Indhold af Bakterier og disses Betydning for Omsætningen af Plantenæringsstoffer og hans Fremdragen af nye Metoder til Bestemmelse af Jordbundens fysiske og kemiske Tilstand har baade videnskabelig og praktisk Betydning. Haral Christensen tog interesseret Del i det internationale Arbejde paa Jordbundsforskningens Omraade; han var Bestyrelsesmedlem af det i 1924 oprettede internationale Selskab for Jordbundsforskning, og han var Medarbejder ved det internationale Tidsskrift vedrørende Jordbundsforskning. For et Par Aar siden blev han Æresdoktor ved Universitetet i Kønigsberg.

Den 22. September afgik ved Døden Gaardejer, Sognefoged *H. P. Nielsen,* Bringstrup, 65 Aar gammel. Han var en dygtig Landmand, der havde taget megen Del i det offentlige Liv. H. P. Nielsen var bl. a. i en Række Aar Formand for Ringstedegnens Landboforening, og ved sin Død var han Bestyrelsesmedlem i De samvirkende danske Landboforeninger, Revisor i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og Medlem af Tilsynsraadet for Den sjællandske Bondestands Sparekasse. Overalt værdsatte man hans Dygtighed, Loyalitet og Elskværdighed.

Kammerherre, Overforster, Dr. phil. *P. E. Müller* døde den 5. Oktober i den høje Alder af 86 Aar. Vi mistede i Kammerherre Müller en af de mest fremragende Forstmænd, vort Land har ejet. I sin Ungdom drev han først zoologiske Studier — han tog Doktorgraden paa en zoologisk Afhandling — men kastede sig derefter over forstlige Studier baade i Indlandet og paa lange Udenlandsrejser. I 1873 blev Kammerherre Müller ansat som Lærer i Skovbrug ved Landbohøjskolen, og i denne Stilling fortsatte han sine Studier navnlig vedrørende Skov-Jordbunden og udvidede dem senere til ogsaa at omfatte Hedejorden i Jylland. Kammerherre Müller har dels som Lærer, dels som Forfatter og dels som Overforster haft en afgørende Indflydelse paa Udviklingen af vort Skovbrug, og naar dette nu staar paa et forholdsvis højt Standpunkt, skyldes det i meget væsentlig Grad denne Mand.

Den 15. November afgik Forsøgsleder *A. V. Lund* ved Døden. I over en Menneskealder var han knyttet til Forsøgslaboratoriet Han blev efterhaanden den kyndige Leder af de ambulante Fodringsforsøg med Kvæg og Svin paa Sjælland og Lolland-Falster, og hans mange Beretninger om disse Forsøg udmærkede sig ved Klarhed og Overskuelighed. Et til Forsøgslaboratoriet knyttet langt og dygtigt og derfor ogsaa meget paaskønnet Arbejde afbrødes med Lunds Død.

Den 24. November bortkaldtes Direktør *L. P. Frederiksen,* Hurup, i en Alder af 68 Aar. Da den første Kreatureksportforening, Sydthy, blev oprettet herhjemme i 1898, blev han, der var en anset Landmand paa sin Hjemegn, dens Forretningsfører, og da i 1896 Andels- og Kreatureksportforeningerne sluttede sig sammen, ledede Frederiksen med stor og anerkendt Dygtighed Sammenslutningen, og navnlig i de sidste vanskelige Aar blev der lagt stærkt Beslag paa hans Tid, Dygtighed og store Erfaring. Frederiksen valgtes i December 1919 som Repræsentant for Thisted Amt ind i vort Bestyrelsesraad.

Den 9. December mistede Selskabet desværre atter et af dets Bestyrelsesmedlemmer, idet Gaardejer *Chr. Hansen,* Tinggaard, afgik ved Døden i en Alder af 49 Aar. Han var en anset Landmand, der beklædte forskellige Tillidshverv, baade nationale og landøkonomiske; saaledes var han Formand for Aabenraa Amts Landboforening. Han var Medlem af vort Bestyrelsesraad siden December 1922.

Alle disse Mænd, jeg her har nævnt, og som hver paa sin Maade har udført en betydningsfuld Gerning, vil vi bevare Mindet om med Tak og Højagtelse.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Den ledende Præsident: Jeg beder derefter Kontorchefen meddele Udfaldet af Valgene.

Kontorchef *Hertel:* Stemmeafgivningen har givet følgende Resultat: Til Præsident er genvalgt Lensgreve *F. Moltke.* Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgt: Kammerherre *A. Tesdorpf,* Lensgreve *Danneskiold-Samsøe,* Proprietær *H. Lytzhøft,* Kammerherre *C. Sehestedt Juul,* Kammerherre *Cederfeld de Simonsen,* Forpagter *O. J. Knipschildt* og Forpagter *J. Theilmann.* Endvidere er Statsminister, Godsejer *Madsen-Mygdal* valgt til Medlem af Bestyrelsesraadet i Stedet for afdøde Redaktør Bing.

Endvidere er Godsejer *W. Pontoppidan* genvalgt som Revisor og Inspektør *Ib Windfeld* som Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Bestyrelsesraadet har paa sit Møde i Dag genvalgt Hofjægermester *G.* Baron *Lerche* til Medlem af Belønningsudvalget og Grosserer *G. Hage,* Proprietær *S. Friis* og Kontorchef *Hertel* til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn.

Landboforeningernes Stemmeafgivning paa Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet har faaet følgende Udfald: For Ringkøbing Amt er genvalgt Godsejer *P. Olufsen,* Qvistrup, for Ribe Amt Klitinspektør *Vilh. Pinholt,* Vejers, for Vejle Amt Gaardejer *Aage Johnsen,* Højgaard,

for Maribo Amt Forstander *H. J. Rasmussen,* Næsgaard, for Præstø Amt Forpagter *Selchau-Hansen,* Alslevgaard, for Sorø Amt Forstander *J. K. Jensen,* Haslev Landbrugsskole, og for Sønderborg Amt Gaardejer *Kr. Iversen,* Langagergaard.

Endvidere er nyvalgt for Holbæk Amt Gaardejer *H. Christensen,* Solbjerggaard.

Den 1. April 1926 talte Selskabet.....		789	Medlemmer
I Juni Maaned d. A. blev optaget....	7		
I Dag er optaget	5		
	12	—	
		801	Medlemmer
I Aarets Løb er afgaaet ved Døden..	11		
Udmeldte og slettede er	32		
	43	—	
Selskabet har altsaa nu		758	Medlemmer

Den ledende Præsident: Regnskabet for Selskabets Regnskabsaar 1. April 1925—31. Marts 1926 er af Revisorerne fundet fuldstændig i Orden, og paa Bestyrelsesmødet i Dag er der enstemmigt givet Regnskabsføreren Decharge. Det reviderede Regnskab med tilhørende Bilag foreligger her til Medlemmernes Gennemsyn, hvis nogen af D'Hrr. skulde ønske at gøre sig bekendt med det.

Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af

Kontorchef *Hertel:* Hvad Selskabets litterære Virksomhed angaar skal jeg oplyse, at foruden »Tidsskrift for Landøkonomi«, »Landøkonomisk Aarbog« og Aarsberetningen har Selskabets Medlemmer i Aar modtaget det præmierede Skrift om Dyrkningen af Bælgplanter, udarbejdet af Direktør *Joh. H. Sylvest* og Gaardejer *Bertel Bjerre.* Medlemmerne kan abonnere paa »Tidsskrift for Planteavl« til nedsat Pris; Bogladeprisen er 10

Kr., medens Medlemmerne kan faa det for 4 Kr. I 1926 har 102 Medlemmer gjort Brug deraf. Endvidere kan Selskabets Medlemmer faa Statskonsulent *Kocks* »Haandbog i Fjerkræavl« til nedsat Pris for 1 Kr. 25 Øre, medens den ellers koster 3 Kr. 50 Øre.

Selskabet udsatte for nogle Aar siden en Prisopgave om Bekæmpelse af Agertidslen. Indleveringsfristen udløb 1. Oktober 1926. Der indkom 11 Besvarelser, og disse cirkulerer i Dommerudvalget, der bestaar af Statskonsulent *K. Hansen,* Konsulent *Kr. Kristensen,* Odense, og Forstander *Jørgensen,* Visborggaard. Man maa nu haabe, at der blandt disse 11 Besvarelser findes en, der er fyldestgørende, saa Selskabet kan uddele den udsatte Præmie.

I Maj i Aar har Selskabet udsat en Prisopgave vedrørende Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali i Forbindelser, der er tilgængelige for Kulturplanterne. Opgaven er stillet paa Opfordring af de provinsielle Planteavlsudvalg, og Indleveringsfristen er sat til 31. December 1931. Det er jo en lang Frist, men det er ogsaa en betydelig Opgave, der kræver et stort Arbejde og mange Undersøgelser; Selskabet har derfor som Belønning for en tilfredsstillende Løsning udsat en Præmie paa 2000 Kr. plus et Forfatterhonorar af 100 Kr. pr. 16-sidet Ark; og Selskabet har endvidere lovet den eventuelle Præmietager, at han kan faa et Beløb af 2000 Kr. til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet — Medhjælp, Kemikalier, Instrumenter, Tegninger m. v.

Selskabet haaber at kunne udsende i en nær Fremtid en Pjece om Hønseavl og Hønsehold af Statskonsulent *W. A. Kock,* udgivet af Fællesudvalget for Fjerkræ.

Der er i Aar i Selskabet afholdt 6 Foredrag, nemlig af Landbrugskonsulent *Harald Faber,* Statskonsulent *K. Hansen,* Professor *O. H. Larsen,* Statskonsulent *N. Balle,*

Assistent *J. Chr. Lunden* og Professor *L. Frederiksen.* Det er nok at foregribe lidt Begivenhedernes Gang at nævne, hvilke Foredrag der er planlagt for den kommende Vintersæson 1927; men jeg tror, det vil interessere D'Hrr. at høre det. Foredragsholderne og Emnerne vil blive:

26. Januar: Ingeniør *Rud. Christiani:* Told og Frihandel; 9. Februar: Konsulent *M. K. Kristensen:* Økonomisk Anvendelse af Kunstgødning; 23. Februar: Direktør *Dorph-Petersen:* Landbrugets Frøavl; 2. Marts: Forstander *H. J. Rasmussen:* Græsmarksafgrødernes Betydning for økonomisk Fodring; 9. Marts: Professor *Ferdinandsen:* Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis; 23. Marts: Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch:* Jordens Kalkning og Mergling.

Paa Selskabets Anmodning har Landinspektør *Aage Feilberg* skrevet i Almanakken for 1927 om Grundforbedringsarbejder i Landbruget, og i Almanakken for 1928 vil Konsulent *M. K. Kristensen,* Skanderborg, skrive om Brugen af Kunstgødning.

Hvad den Del af Statskonsulentvirksomheden angaar, der sorterer under Landhusholdningsselskabet, er der at meddele, at Selskabet i Aar har lidt et smerteligt Tab ved Statskonsulenterne *Appels* og *Niels Pedersens* Død, som allerede er omtalt af den ledende Præsident. Straks efter deres Død indgik Selskabet til Ministeriet med en Indstilling om, at deres Pladser maatte blive besat, og »De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation«, der var spurgt af Ministeriet, om der var Grund til at besætte Niels Pedersens Plads, svarede bekræftende herpaa. Senere motiverede Selskabet yderligere i en Skrivelse til Ministeriet, hvorfor det specielt var ønskeligt, at Niels Pedersens Stilling blev besat, og efter Forhandling med de 4 Konsulenter i Mejeribrug indsendte Selskabet disses Forslag til en Omlægning af deres Distrikter. Fra Ministeriet hørte Selskabet intet om, hvorvidt det agtede at søge de to Stillinger besatte paany; men da Finanslovforslaget for 1927—28 blev fremlagt, saa Selskabet deraf,

at de to Stillinger af Ministeriet foresloges nedlagte. Endvidere saa man af Forslaget, at Ministeriet — ligeledes uden at meddele Selskabet det end sige forhandle med det derom — foreslog Statskonsulent *Søndergaards* Stilling inddraget fra 1. April 1927. D'Hrr. véd sikkert alle, at hvad angaar vore 4 Landbrugskonsulenter i Udlandet, som sorterer direkte under Ministeriet, foreslaar dette Landbrugskonsulent *Koefoeds* Stilling i Rusland og Landbrugskonsulent *Sørensens* i Nordamerika inddraget, ligeledes fra 1. April 1927. Det er med andre Ord 5 Konsulentstillinger, som det afgaaede Ministerium har foreslaaet ophævet.

»Foreningen af danske Landbrugskonsulenter« har ved Hjælp af Midler fra Landbrugslotteriets Overskud i hvert af Aarene 1924—25—26 ladet afholde et Konsulentmøde, hvis Ordning paa Foreningens Anmodning har været forestaaet af Selskabet. Foreningen modtog ogsaa et Tilskud nu i Efteraaret, dog kun paa 5000 Kr. mod 6000 Kr. det foregaaende Aar. Den 25. og 26. Februar 1927 vil der blive afholdt et Konsulentmøde, hvilket Selskabet paa Konsulentforeningens Anmodning som sædvanlig vil ordne.

Til »Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde«, der som bekendt er nedsat af Ministeriet for at fortsætte det af Statskonsulent *Lund* fra Washington begyndte Arbejde blandt Ungdommen her i Landet, har Selskabet valgt Forstander *J. K. Jensen,* Haslev, som dets Repræsentant.

Endvidere har Selskabet valgt 1) Statskonsulent *Mørkeberg* til dets Repræsentant i Statens Husdyrbrugsudvalg i Stedet for afdøde Statskonsulent *Appel;* 2) Proprietær *J. H. Schmidt,* Vojensgaard, til Medlem af Belønningsudvalget og 3) Proprietær *Henriques,* Bakkegaard, til Medlem af Lærlingeudvalget — begge i Stedet for Forpagter *Schroll,* der ikke ønskede Genvalg; 4) Statskonsulent *K. Hansen* til Medlem af »Udvalget angaaende Udarbejdelsen af en ny Fortegnelse over Bøger, passende

for Sogne- og Landbrugsbiblioteker« — i Stedet for afdøde Redaktør *Anton Bing*. Til Medlem af Selskabets Regnskabsudvalg har De samvirkende danske Landboforeninger valgt Gaardejer *Hjalmar Jensen,* Gammelsminde, i Stedet for afdøde A. Appel. Selskabet har valgt Konsulent *Ivar Dokken* til Udvalgets Sekretær. Til Medlem af Kvægtorvets Noteringsudvalg har Selskabet for de kommende 3 Aar genvalgt Kreaturkommissionær, Godsejer *N. P. Nielsen,* Risbyholm.

Der blev til Maj antaget 8 Landvæsenslærlinge til den 3-aarige Uddannelse og til 1. November endvidere 4 samt 2 Elever til Uddannelse paa Bondegaarde. For Tiden har Selskabet 32 Landvæsenslærlinge. Det vedtoges i Sommer, at Lønnen skal nedsættes fra 500 Kr., 600 Kr. og 700 Kr. til 400—500—600 Kr., henholdsvis for første, andet og tredie Aars Lærlinge. Nedsættelsen traadte i Kraft fra 1. November i Aar for de Lærlinge, der blev antaget til denne Dag, samt for de Lærlinge, der fra 1. November skal arbejde enten som andet eller tredie Aars Lærlinge. Men for nogle Lærlinge kan Nedsættelsen ikke finde Sted før fra 1. Maj 1927. De Lærlinge, der blev antaget til 1. Maj 1926, havde nemlig faaet Løfte om 500 Kr. i deres første Læreaar, ligesom de Lærlinge, der inden 1. Maj havde faaet Meddelelse om, hvor de skulde tilbringe deres andet og tredie Læreaar, har faaet Løfte om henholdsvis 600 og 700 Kr. For disse Lærlinges Vedkommende kan Lønnedsættelsen derfor ikke finde Sted før fra 1. Maj 1927.

Paa Bestyrelsesmødet i Oktober 1923 vedtoges det, at Selskabets Læresteder af deres private Lærlinge kan indstille saadanne flinke Lærlinge, som har været underkastet samme Krav bl. a. til Dagbogsføringen som Selskabets Lærlinge, til Antagelse under Selskabet som andet og tredie Aars Lærlinge. I Aar har for første Gang en Husbond gjort Brug deraf; ønskeligt, om flere vilde følge efter.

Af Husholdningselever meldte der sig til Maj

11, til November 13; et Par er fratraadt i Utide; nu tjener 25 Husholdningselever under Selskabet eller flere end i noget tidligere Aar. Der kan være nogen Gnidningsmodstand; men der er gennemgaaende Tilfredshed baade hos Eleverne og hos deres foresatte, Husbond og Madmoder.

Vi kommer dernæst til Selskabets Understøttelser. Takket være Etatsraad *Holmes,* Godsejer *Schmidts* og Forpagter *Bokelmanns* Legater kan Selskabet hvert Aar uddele mange Portioner til mange trængende Mænd og Kvinder af Landbostanden. I Aar er der uddelt 82 Portioner til et samlet Beløb af 42,000 Kr. Endvidere har Selskabet af andre Legater ydet Understøttelser til unge Landmænds Uddannelse. Om Understøttelser af »Fond til Landmænds Uddannelse« vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse. Af Proprietær *Holms* Legat er der i 1926 givet 16 Understøttelser til unge Landmænd. Af Købmand *Sørensens* Legat er der givet 5 Understøttelser, hvoraf dog kun én til en ung Landmand, idet Legatet ikke blot uddeles til Landmænd, men ogsaa til Handlende, Industridrivende, Haandværkere o. fl. Nogle Legater har Selskabet ikke gjort Brug af i Aar, nemlig Etatsraad *Feilbergs,* Inspektør *Buus*', Forsøgsleder *Helwegs,* Brdr. *Bendix*' og Jægermester *Skovs* Legater. Der er ingen Ansøgning kommet til Feilbergs og Buus' Legater; men disse Legater er ogsaa ret smaa, hvorfor Selskabet plejer i nogle Aar at opspare Renterne for at faa et noget større Beløb til Uddeling. Helwegs Legat uddeles kun hvert andet Aar, og det blev uddelt i Fjor; det blev altsaa sprunget over i Aar. Renterne af Brdr. Bendix' Legat har Selskabet opsparet i et Par Aar for at anvende dem til Hjælp ved Bestridelsen af Udgifterne ved den udsatte Præmie for Besvarelsen af Prisopgaven vedrørende Tidslernes Bekæmpelse.

Af de Midler, der gennem Selskabet stilles til Raadighed fra *Julius Skrikes* Stiftelse, har Selskabet i Aar uddelt bl. a. følgende Understøttelser: Udvalget for Af-

holdelse af Maskinkursus for Landmænd 500 Kr., Foreningen af danske Landbrugsblade 500 Kr., et Udvalg i Sønderjylland til Fremme af dets Oplysningsarbejde 500 Kr., Forsøgsassistent *Frode Hansen* til Undersøgelser vedrørende Omsætningen af kvælstofholdige Stoffer i Jorden 500 Kr.

Gehejmekonferensraad *Tesdorpfs* Legat har i Aar naaet den fastsatte Størrelse af 20,000 Kr., og Selskabet har i Aar faaet Dispositionsret over Renterne, der maa anvendes til Selskabets almindelige Virksomhed.

Mindesmærket for Etatsraad *Feilberg,* som Selskabet har ydet Bidrag til, blev afsløret i 1926. Selskabet anmodede Feilbergs gamle Ven, Professor *Westermann,* om at møde som Selskabets Repræsentant ved Afsløringen, og Professor Westermann var saa elskværdig at modtage dette Hverv og at holde Mindetalen ved Afsløringen.

Om andre af de Sager, Selskabet har beskæftiget sig med, vil der senere blive givet Meddelelse.

»Fond til Landmænds Uddannelse«.

Kasserer *Knudsen:* Angaaende »Fond til Landmænds Uddannelse« skal jeg meddele, at der i 1926, der er Fondets 57. Forretningsaar, indkom 27 Ansøgninger om Understøttelse af Fondet. Af disse er der tilstaaet Understøttelse til 6, der for Tiden studerer paa Landbohøjskolen, nemlig: *H. S. Algreen-Petersen, S. S. Buus, P. G. Hansen, K. E. Nielsen, K. Birch* og *Theodor Petersen.* Deraf har de 4 førstnævnte hver faaet 150 Kr. og de to sidstnævnte hver 100 Kr. Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 800 Kr., og da der var 813 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 13 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Meddelelse om Selskabets Kontrol med Korn- og Foderstoffer i Københavns Frihavn.

Kontorchef *Hertel:* Jeg skal derom kun give en ganske kort Meddelelse. Selskabet havde haabet, at Inspektør *Høyer* ligesom tidligere kunde være mødt paa Generalforsamlingen for at give sin Redegørelse for Kontrollen. Men ligesom i Fjor har Inspektør Høyer maattet bede sig fritaget paa Grund af, at hans Kræfter ikke er tilstrækkelige dertil. Han har imidlertid sendt en kort Beretning, hvoraf jeg blot skal fremhæve, at der har været lidt Fremgang i 1926 sammenlignet med det foregaaende Aar, men at det ikke er store Sager. Forøvrigt vil jeg henvise D'Hrr. til den fuldstændige Beretning om Kontrollen, der kommer i Tidsskriftet.

Meddelelse om det landøkonomiske Rejsebureau.

Sekretær *Siggaard:* Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed er atter steget i Aar. Det skyldes væsentligst et større Antal Fremmedbesøg, der begyndte usædvanlig tidligt paa Foraaret og fortsattes usædvanlig længe hen paa Efteraaret. Disse mange Fremmede tilhørte 24 forskellige Nationer, og de kom for at faa planlagt Studierejser her i Landet eller for at faa Oplysninger om forskellige Forhold vedrørende dansk Landbrug: Smaabrugsbevægelse, Andelsvæsen, Forsøgsvæsen, Undervisningsforhold, Landejendommenes Prioritetsforhold. Ikke mindst det sidste har i Aar været Genstand for mange Udlændinges Interesse; de har udtalt deres Beundring for den gode Ordning vedrørende Realkreditten i vore Landejendomme. Der er vel nok heller intet Land, hvor det er saa let som her i Landet at skaffe sig store Laan i fast Ejendom. Det er en stor Fordel i opadgaaende Tider, men det kan i nedadgaaende Tider komme til at vise sig som en Svaghed; saadan ser mange af de fremmede paa

det, saadan ser i hvert Fald Hollændere, Englændere og Franskmænd paa dette Forhold.

Angaaende Planlæggelse af Studierejser kan jeg meddele, at der for udenlandske Selskaber i Aar er planlagt 61 Rejser mod 53 i Fjor. Rejseselskaberne fordeler sig paa de forskellige Lande som følger:

England 13, Tyskland 11, Polen 6, Holland 3, Finland 3, Schweiz 3, Sverige 3, Estland 3, Østrig 2, Ungarn 2, Rusland 2, Indien 2, New Zealand 2, Amerika (U. S. A.) 2, Japan 2, Czekoslovakiet 1, Kina 1; ialt 61.

Hertil kommer saa Planlæggelse af 31 Rejser for Enkeltpersoner fra Udlandet.

Af Selskabsrejser for Danske til Udlandet har der været ialt 9 mod 4 i Fjor, og for Enkeltpersoner ialt 16 mod 13 i Fjor. Desuden har Bureauet planlagt 2 Rejser her i Landet for danske Selskaber og 1 for Enkeltmand.

Hvad angaar Ansættelsen af Landvæsenselever kan jeg nævne, at der igennem Bureauet sidste Aar er blevet anbragt 73 Elever mod 72 i Fjor. Heraf var 18 fra Polen, 14 fra Estland, 10 fra Østrig, 9 fra Czekoslovakiet, 5 fra Tyskland, 4 fra Schweiz, 3 fra Holland, 2 fra Finland, 2 fra Kaukasus, 2 fra Lithauen, 2 fra Letland, 1 fra Rusland og 1 fra Norge.

Ansættelse af danske Elever i Udlandet har i Aar været større end i noget tidligere Aar. Ialt 31 mod 22 i Fjor. Af disse 31 kom 11 til England, 7 til Holland, 7 til Czekoslovakiet, 5 til Schweiz og 1 til Tyskland.

Som Helhed taget har Eleverne saavel som Lærestederne været veltilfredse med hinanden, dog har en lille Smule Gnidning enkelte Steder ikke kunnet undgaas, og Parterne har saa som Regel efter Henstilling fra Landøkonomisk Rejsebureau foretrukket at skilles. Forholdet imellem dem er jo ikke et Tyendeforhold, men som nævnt i Fjor er det i retslig Henseende som Elevens overfor Læreren. Sprogvanskeligheder er oftest Aarsag til Misforstaaelserne mellem Parterne; naar de har vanskeligt ved at forstaa hinandens Tale, kan de let gaa og se

sig gnavne paa hinandens Væsen. Bureauet søger derfor saavidt gørligt at fremskaffe Pladserne hos Landmænd, der har noget Kendskab til udenlandske Sprog, og det indprentes de udenlandske Elever, at de maa kunne tale et af de europæiske Hovedsprog, og helst have haft et Kursus i Dansk, før de tiltræder Pladserne. Endvidere henstilles det til dem, at de gør sig Umage for at lære det danske Sprog.

Overfor de danske Elever, som faar Plads i Udlandene, gøres der ogsaa opmærksom paa, at det er en absolut Nødvendighed, hvis de i faglig Henseende vil opnaa et tilfredsstillende Resultat af en Sommers Ophold i Udlandet, at de saa, forinden de rejser, har skaffet sig nogenlunde Færdighed i at læse og tale vedkommende Lands Sprog. Den første Tid i den fremmede Plads, hvor de kommer ud for anden Kost, Sæd og Skik, kan give en Del Bryderier; kommer hertil saa, at Eleven ikke kan forstaa Husstandens Sprog, kan han let gaa og blive lidt tung i Sindet og blive mistænksom overfor de Mennesker, han skal omgaas, og han er saa ogsaa udelukket fra at faa Underretning om Bedriftens Økonomi og Forretningsgang. Der er saa mange, som har den Opfattelse, at man paa bar Bund kan rejse til Udlandet og i Løbet af ganske kort Tid tilegne sig vedkommende Lands Sprog. Det er ganske sikkert en stor Misforstaaelse.

Den officielle Overenskomst om Udveksling af Landbrugselever mellem Østrig og Danmark blev ved Noteudveksling mellem den danske Gesandt i Wien og den østrigske Udenrigsminister afsluttet i Wien den 19. December 1925. I Henhold til denne er saa Udvekslingen af Elever mellem de to Lande foregaaet i Aar. Derimod er Overenskomsten med Frankrig endnu ikke gaaet i Orden, idet der fra fransk Side blev udtalt Betænkeligheder ved en officiel Overenskomst. Det danske Gesandtskab i Paris henstillede derfor, at Elevanbringelsen skete ved et Samarbejde mellem nævnte Gesandtskab, Landbohøjskolen i Grignon og Landøkonomisk Rejsebureau.

Bureauet har i Aar praktiseret en Udveksling af Landvæsenselever mellem Schweiz og Danmark; dette er sket efter Anmodning fra Gütervermittlungsstelle des Schweizerischen Bauernverbandes i Brügg og efter Henstilling fra De samvirkende danske Landboforeninger. Udvekslingen foregaar med det herværende schweiziske Generalkonsulat som Mellemled, saadan at nævnte Gütervermittlungsstelle skaffer Pladserne for de danske Elever i Schweiz, og Landøkonomisk Rejsebureau skaffer Pladserne for de schweiziske Elever her i Landet. I Samarbejdet med Schweiz har Bureauet haft en praktisk Støtte fra Formanden for De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger, Gaardejer *Hjalmar Jensen,* der har anbragt alle de schweiziske Elever paa Falster og udtaget de danske Elever, som fik Pladserne i Schweiz. En lignende Støtte har Bureauet haft fra Gaardejer *Villemoes Andersen,* Skovgaard pr. Braade, der har taget sig af en stor Del af Eleverne fra Estland og anbragt dem i Odsherred.

Ligesom de foregaaende Aar har Statskonsulent *Harald Faber* skaffet Pladserne og Opholdstilladelserne for de danske Elever i England.

I Tilknytning til Udvekslingen af Landvæsenselever har Rejsebureauet fra Justitsministeriet faaet tilstillet et stort Antal Pas-Sager, angaaende hvilke Ministeriet har ønsket en Udtalelse, om Opholdstilladelse skulde gives eller ikke. Tillige har der fra en hel Del af de herværende Gesandtskaber og Konsulater været rettet skriftlige og mundtlige Forespørgsler af landbrugsfaglig og almen socialøkonomisk Beskaffenhed, hvilke Bureauet efter bedste Evne har besvaret.

Meddelelse om Uddelingen af Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef *Hertel:* Selskabet uddeler 3 Slags Hædersbelønninger, nemlig: Hædersbelønninger for Landboflid — det er særlig for Hedejorders Opdyrkning —, Due-

lighedsmealjer og endelig Præmier for fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade.

Hvad den første Slags Hædersbelønninger angaar, er der fra Landboforeningerne indkommet 3 Ansøgninger om at tildele 3 mindre Landbrugere Selskabets Sølvbæger for Landboflid. Den ene Ansøgning kom imidlertid for sent ind, det var langt henne paa Høsten, men den vil eventuelt kunne komme i Betragtning til næste Aar. De 2, der har faaet Selskabets Sølvbæger, er Gaardejer *Ole Chr. Larsen,* Vester Linderup, Hjørring Amt, der har faaet det store Sølvbæger, og Gaardejer *Christen Jensen,* Kragelund, Ribe Amt, der har faaet det almindelige Bæger.

Endvidere har Hjerm-Ginding Herreders Landboforening indstillet Gaardejer *Mads Bjerre* i Sir pr. Holstebro til en Anerkendelse af Selskabet; Landboforeningen skriver: »som Foregangsmanden, der gennem et langt Liv utrættelig og uegennyttig har virket for Landbrugets Udvikling og Fremgang«. Hr. Bjerre har faaet det største Sølvbæger »for fortjenstfuld Virksomhed til Landbrugsgavn«.

Endelig har Selskabet i Anledning af, at jeg den 1. Januar i Aar havde været i dets Tjeneste i 25 Aar, vist mig den Ære og gjort mig den Glæde at tildele mig dets største Sølvbæger. Samtidig modtog jeg en Præmie af Gammeleje Legatet.

Hvad Dueligheds medaljen angaar, kan der uddeles indtil 20 om Aaret. I Aar indkom 33 Ansøgninger; det var færre, end der plejer at indkomme; nogle Aar har Selskabet modtaget indtil 80 Ansøgninger. Af de 33 vedrører 10 Kvinder og 23 Mænd. 17 Mænd og 3 Kvinder har faaet Medaljen. De uddelte Medaljer fordeler sig saaledes: 4 Medaljer er gaaet til Nørrejylland, 9 til Sjælland, 3 til Fyn og 4 til Lolland-Falster. Naar der kun er gaaet 4 Medaljer til Nørrejylland, medens 9 er gaaet til Sjælland, er Grunden den, at der blandt de Ansøgninger, som indkom fra Nørrejylland, var 4—5 Ansøgninger om,

at ganske unge Mennesker, der endnu ikke var fyldt 30 Aar, Mennesker paa 22—23—24 Aar, maatte faa tildelt Duelighedsmedaljer; men saa unge Mennesker kan ikke modtage denne Hædersbevisning.

Hvad endelig den tredje Form for Hædersbelønning angaar, Pedersen-Bjergaards Legat for fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade, er der i Aar ligesom i Fjor kun indkommet 6 Ansøgninger. Alle Ansøgerne var udmærket kvalificerede, og hver af dem har faaet et større Sølvbæger med Inskription og hver et Diplom.

Hvis de Herrer ønsker det, kan jeg nævne, hvilke Mænd og Kvinder, der har faaet Duelighedsmedaljer, og hvilke Mænd og Kvinder der har faaet Pedersen-Bjergaards Legat; men det bliver senere offentliggjort i Selskabets Aarsberetning, saa hvis ingen af de Herrer ønsker at høre Navnene nu, vil jeg ikke trække Tiden ud med at nævne dem.

Forpagter *Sonne* gav derefter Meddelelse om Landbrugsraadets Virksomhed i 1926, hvilken Meddelelse findes optaget i Tidsskriftets Januar-Hefte.

Udvalget vedrørende Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier.

Kammerherre *Juel:* I Efteraaret 1925 modtog Selskabet et Brev fra Baron Wedell-Neergaard, Svenstrup, i hvilket Brev Baronen foreslog Selskabet at nedsætte et Udvalg til Undersøgelse af, hvad Landmændene kan være tjent med af Tagdækningsmaterialier. Det vil være af Betydning, fremhævede Baron *Wedell-Neergaard,* maaske at begynde med at samle og publicere de Erfaringer, der alt haves, og de Materialprøver, der foreligger, men dernæst burde der ogsaa anstilles Forsøg paa længere Sigt, det vil sige: Oplægning af Tage af de forskellige Materialier, der saa skulde undersøges og bedømmes igennem

en længere Aarrække. Da baade Selskabets Bestyrelsesraad og Præsidium kunde tiltræde Baron Wedell-Neergaards Henstilling, rettede Selskabet en Henvendelse til De danske Statsbaner, Statsprøveanstalten og Teknologisk Institut om godhedsfuldt hver at udpege et Medlem til Udvalget. De 3 Institutioner indgik beredvilligt herpaa og meddelte Selskabet, at de vilde blive repræsenteret af følgende Herrer:

Statsbanerne af Hr. Overarkitekt *Seest,* Statsprøveanstalten af Hr. Direktør *O. Schjerbeck* og Teknologisk Institut af Hr. Bygningsingeniør *H. R. Juel-Jørgensen,* medens Selskabet selv valgte som dets Repræsentanter i Udvalget: Baron *Wedell-Neergaard,* Lensgreve *Danneskiold-Samsøe* og Arkitekt *Gotfred Tvede.*

Baron Wedell-Neergaard paatog sig at være Udvalgets Formand, og efter Aftale med Baron Wedell-Neergaard blev Udvalget indbudt til et Møde i Januar Maaned i Aar. Dette Møde maatte desværre aflyses paa Grund af Baron Wedell-Neergaards Død. I Baronens Sted blev Kammerherre *Juel* af Præsidiet anmodet om at indtræde i Udvalget.

Sagen ligger nu ikke ganske, som da den i sin Tid blev rejst af Baron Wedell-Neergaard. For det første gav Baronen underhaanden Tilsagn om at ville medvirke til, at Selskabet kunde faa et aarligt Tilskud til Hjælp ved Bestridelsen af Udgifterne ved Udvalgets Arbejde. Hvorledes det nu vil stille sig med et saadant Tilskud, er jo ikke godt at vide; dog nærer Selskabet Haab om, at der vil blive ydet Selskabet Bistand ved Sagens Gennemførelse. For det andet er Statstilskudet til Selskabet ligesom til andre Institutioner blevet nedsat. Præsidiet mente derfor ikke at turde anstille direkte Forsøg med Oplægning af Tage, men henstillede paa det Udvalgsmøde, der blev afholdt den 27. April i Aar, at man indskrænker sig til at indsamle og senere offentliggøre alt foreliggende Erfaringer paa Tagdækningens Omraade. Sagen blev indgaaende drøftet paa Udvalgets Møde i April, og man

vedtog at nedsætte et Underudvalg, bestaaende af D'Hrr. Arkitekt Tvede og Direktør Schjerbeck til at begynde Arbejdet væsentligst med Undersøgelser af gamle Tage og det under disse værende Træværk. Dette Arbejde vil dog foreløbig hvile indtil den kommende Vinter, som Udvalget ansaa for den bedste Aarstid til en Bedømmelse af Tagværkerne. Samtidig enedes man om at tage Ventilationsspørgsmaalet op som et Sagen nærliggende Spørgsmaal, og hvor Forbedringer ogsaa er haardt tiltrængt. Medlemmer af Underudvalget vil altid kunne henvende sig til Udvalgets øvrige Medlemmer om Bistand ved deres Undersøgelser.

Endvidere drøftede Udvalget Ønskeligheden af at faa en samlet skriftlig Redegørelse fra de sagkyndiges Side om de hidtil indhøstede Erfaringer paa det omhandlede Omraade. En saadan Redegørelse vil efter Udvalgets Mening kunne faa en ikke ringe Betydning, naar den bliver udgivet af Landhusholdningsselskabet.

Et nyt Møde af Udvalget vil ikke blive afholdt, før Underudvalget kan fremkomme med Resultater af de planlagte Undersøgelser.

Proprietær *Worm,* Birkholm: Jeg synes, det er en udmærket Foranstaltning, og det vil vistnok gøre praktisk Nytte at faa undersøgt, hvorledes Holdbarheden af de nye Tagdækningsmidler Martinique og Eternit staar overfor Pukkelplader, dels hvad de koster og dels, hvorledes de staar sig mod Kulde og Fugtighed; ligeledes vil det være nyttigt at faa det dermed sammenhængende Ventilationsspørgsmaal undersøgt samtidig med Tagdækningsmaterialierne til Staldbygninger; det har jo meget at sige, hvorledes Taget staar sig mod Fugtighed.

Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Forpagter *Sonne:* I Selskabets sidst afgivne Aarsberetning er der gjort Rede for den af Udvalget i det sidst forløbne Aar foretagne Udsendelse af Frøprøver af dan-

ske Sorter og Stammer til Udlandet, dels til Benyttelse ved Dyrkningsforsøg og dels til mere videnskabeligt Brug.

Udvalgets Udsendelse af saadant Frø omfatter i det forløbne Aar 174 Prøver til 37 Forsøgssteder eller Adressater, af hvilke nogle — navnlig i Canada, men ogsaa i Rusland — har modtaget ret store Frøprøver med Fordeling til forskellige Forsøgsstationer for Øje.

Det udsendte Frø er som sædvanlig af Stammeejerne stillet gratis til Udvalgets Raadighed. Det Frø, der udsendes, er ikke Stamfrø, men godt Brugsfrø, som det gaar i Handelen herhjemme. Rekvirerede Smaaprøver tilstilles Rekvirenterne vederlagsfrit. Rekvireres der noget større Prøver, henvises Vedkommende sædvanlig til Stammeejerne, og Begæringer om Frø til Videreforhandling overgives til Dansk Frøhandlerforening, idet Udvalget samtidig giver Forespørgeren Meddelelse herom.

For den overvejende Del er der udsendt Prøver af 38 Sorter, der er opført i Udvalgets paa Engelsk affattede Sortsliste. Ogsaa af enkelte andre Sorter er der imidlertid udsendt Prøver, blandt hvilke særlig skal nævnes to anerkendte gode Stammer af Tidlig Rødkløver, nemlig Tystofte 40 og Øtofte Stammen. Om begge disse Stammer gælder det, at de har vist sig alle andre herhjemme dyrkede Rødkløverstammer og -typer betydelig overlegne. Det maatte derfor anses for en betydelig Vinding, om vor hjemlige Avl af Tidlig Rødkløver kunde i videste Udstrækning foregaa ved Brugen af disse Stammer.

Avlen af Frø af Tidlig Rødkløver synes imidlertid ikke at kunne vinde frem herhjemme, hvor Forholdene stiller sig ugunstigt for den paakrævede Insektbestøvning. I 1924 og 1925 avledes der her i Landet aarligt Rødkløverfrø paa ca. 400 ha. I Aar anslaas det tilsvarende Areal højere, nemlig til ca. 700 ha. Men Talen er her fornemmelig om Frø af Sildig Rødkløver. Og da Gennemsnitsavlen af Tidlig Rødkløverfrø erfaringsmæssigt

anslaas til omkring 120 kg pr. ha, maa det erkendes ikke at være nogen fristende Forretning.

Vort ordinære Forbrug af Tidlig Rødkløverfrø ligger omkring 1,8 Mill. kg. Til Fremskaffelse ved Hjemavl deraf maatte altsaa paaregnes et Areal paa 15,000 ha. Og en saa omfattende Avl er det haabløst at tænke sig iværksat, ligesom denne næppe vilde være økonomisk anbefalelsesværdig.

Under disse Omstændigheder synes det nærliggende at søge den paagældende Fremavl til Dækning af vort hjemlige Frøforbrug iværksat under Forhold, hvor Vilkaarene herfor er gunstigere end herhjemme, hvor endvidere Klimaet bevarer eller styrker Stammernes Vinterfasthed, og hvor tilmed Fremavlen kan ske med behørig Sikkerhed for Stammernes Renkultivering.

Forberedende orienterende Skridt til Forsøg paa denne Opgaves Løsning er foretaget af Udvalget.

Det kan hævdes, at denne Opgave ikke falder naturligt indenfor den Ramme, der afgrænser Udvalgets Virkefelt, jvfr. dettes Navn: »Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet«. Men denne Omstændighed har ikke kunnet afholde Udvalget fra at søge Sagen forberedt, eftersom det hertil turde være vel egnet ifølge dets Stilling som et kun sagligt og ikke økonomisk interesseret Organ, der paa Forhaand har god Forbindelse med de Kredse, som der kan blive Tale om at søge forenet til Samarbejde.

Man har i denne Forbindelse tænkt sig Muligheden af en Fremavl som den omhandlede iværksat i Polen. Og Medlem af Udvalget, Direktør Dorph-Petersen, har under en Rejse i Polen i Sommeren 1925 søgt Orientering i saa Henseende. Behørig Sikkerhed for derfra at kunne faa tilbageleveret Frø i rimelige Mængder i ublandet Stand skønnes imidlertid vanskelig at kunne opnaas.

Tanken er derfor faldet paa Canada, hvor Planen har mødt livlig Interesse dels hos det stedlige Forsøgsvæsen, som i afvigte Foraar har modtaget Frøprøver til

Forsøgsdyrkning af vore før nævnte to bedste Stammer af Tidlig Rødkløver, og dels fra den canadiske Frøavlerorganisations Side, hvilken synes at byde ønskelig Garanti for, at en Fremavl vil kunne iværksættes under betryggende Former — ogsaa i Henseende til Frøets Renavl.

Vilkaarene for Tankens Virkeliggørelse maa selvfølgelig være, at vore Stammer vil vise sig velegnede til Dyrkning og Frøavl i Canada. Den i Foraaret iværksatte Forsøgsdyrkning — som gentages næste Aar — vil tjene til Orientering i saa Henseende. Skulde Resultatet godtgøre, at der herved foreligger god Basis for Tankens Forfølgelse, vil det staa til andre — formentlig vore Frøavler- og Frøhandlerorganisationer — at søge tilvejebragt en hensigtsmæssig Ordning ved Fremsendelse af Frø til Fremavl og Kontrahering om Aftagning til hjemligt Forbrug af Høstudbyttet.

Som det ses, befinder Sagen sig endnu kun paa det første forberedende Stadium, men varetages altsaa af Udvalget, indtil dette har erfaret, hvorvidt den tør regnes ført ud i Praksis ved Varetagelse af de dertil egnede Kræfter.

Som sædvanlig er der i Aarets Løb ikke indgaaet Beretninger om den forsøgsmæssige Dyrkning af de af Udvalget udsendte Frøprøver i det Omfang, som Udvalget kunde ønske — tiltrods for, at der i Efteraaret 1925 udsendtes Rykkerbreve til Frøets Modtagere, hvilket ogsaa er sket i afvigte Efteraar.

En hel Del Indberetninger har Udvalget imidlertid modtaget. Ikke faa af disse karakteriserer vore Sorter og Stammer som mindre vel egnede for de paagældende Klimatforhold. Men adskillige af vore Sorter og Stammer har dog i Udlandet tiltrukket sig Opmærksomhed og vundet gunstig Bedømmelse.

Dette gælder navnlig vore Runkelroestammer, vore kaalbroksikre Kaalroestammer, Græs- og Kløverstammer samt forskellige Kaalstammer, medens vore Kornstammer

kun undtagelsesvis har kunnet hævde sig i Sammenligning med de stedvante.

Der foreligger efterhaanden Indberetning om Dyrkning af vore Frøprøver fra et stort Antal Landomraader. Endog fra et saa fjernt Landomraade som Tasmanien foreligger der en Indberetning, og denne gaar ud paa, at danske Græs- og Kløverstammer dèr har været forsøgsvis dyrkede med udmærket Resultat.

En nærmere Redegørelse for de indvundne Dyrkningsresultater vil senere blive afgivet.

Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1927—31. Marts 1928.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke:* Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Tiden fra 1. April 1927—31. Marts 1928 findes omdelt paa de Herrers Pladser, og det foreligger i den Form, hvori det er blevet vedtaget paa Bestyrelsesmødet i Oktober til Forelæggelse for Generalforsamlingen.

I Virksomhedsplanen er der ikke foreslaaet nogen Forandring; den er ganske i Overensstemmelse med den, som gælder for indeværende Aar, og som den har været i de sidste Aar.

I Forslaget til Budgettet er der i enkelte af Posterne foretaget Ændringer, og jeg kan formentlig nøjes med at nævne de Poster, hvor der er foreslaaet Ændringer. Til Sammenligning er Tallene for indeværende Aars Budget anført i de to første Kolonner.

Konto A. 1., Medlemskontingentet, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 600 Kr., nemlig fra 24,000 til 23,400 Kr., paa Grund af Nedgang i Medlemsantallet.

Konto A. 3., Statens Tilskud til Selskabets almindelige Virksomhed, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 900 Kr., nemlig fra 9000 til 8100 Kr., paa Grund af Nedskæringen af Statstilskudet paa Finansloven for 1926—27.

Konto A. 4., Bidrag fra det Classenske Fideikommis,

udgaar, da Selskabet ikke i de senere Aar har modtaget Bidrag fra Fideikommis'et.

Konto A., 5., Bidrag fra Carlsen-Langes Legatstiftelse, er foreslaaet forhøjet med 1000 Kr., nemlig fra 1000 til 2000 Kr., idet sidstnævnte Beløb svarer til det Bidrag, som Selskabet har faaet fra Legatstiftelsen sidste Aar.

Konto A. 10., Udarbejdelse og Trykning af landøkonomiske Skrifter, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 200 Kr., nemlig fra 11,500 til 11,300 Kr., paa Grund af Nedgang i Trykningsudgifterne.

Konto A. 21., Kontoret, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 400 Kr., nemlig fra 5300 til 4900 Kr., paa Grund af Prisnedgang paa Kontorsager m. v.

Konto A. 23., Ledelsen af den landøkonomiske Konsulentvirksomhed, er foreslaaet nedsat med 600 Kr., nemlig fra 6000 til 5400 Kr., paa Grund af Nedskæringen af Statstilskudet paa Finansloven for 1926—27.

Konto A. 25., Udgivelse af »Tidsskrift for Landøkonomi«, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 500 Kr., nemlig fra 12,000 til 11,500 Kr., paa Grund af Nedgang i Trykningsudgifterne.

Det er de Ændringer, der er foreslaaet under Afsnit A. — Det foreliggende Budget udviser et forventet Overskud paa 880 Kr. imod 1280 Kr. paa Budgettet for indeværende Aar.

Under Afsnit B., Foranstaltninger iværksatte ved Statsbidrag, er alle 5 Poster foreslaaet nedsat i Henhold til Nedskæringen paa Finansloven for indeværende Aar.

Under Afsnit C., Legatmidler og Fonds, henlagte under Selskabet, er der foreslaaet Ændring paa Konto 10, Selskabets Boligfond, idet Indtægtssiden er foreslaaet nedsat med 580 Kr., nemlig fra 800 til 220 Kr., efter at en væsentlig Del af Kapitalen er udskilt fra Fonden og overgaaet til Geheimekonferensraad E. Tesdorpfs Legat, der paa Budgettet er opført under Konto C. 21 med den aarlige Legatrente, der udgør 790 Kr. Om Oprettelsen af

dette Legat blev der givet nærmere Meddelelse paa Generalforsamlingen i Fjor.

Jeg skal tilføje, at ved det Finanslovforslag for 1927—28, som blev forelagt Rigsdagen i Oktober, er der foreslaaet yderligere Nedskæring af de fleste Poster paa Landbrugsministeriets Budget og derunder altsaa ogsaa paa de Poster, som vedrører Landhusholdningsselskabet. Hvis Finanslovforslaget vedtages, vil der ske yderligere Formindskelse i Selskabets Indtægter, som vil bevirke, at det paa Budgettet under Afsnit A. opførte Overskud af 880 Kr. vil forsvinde og i Stedet for afløses af et lille Underskud, hvis det ikke kan lade sig gøre ogsaa at spare yderligere paa Udgiftsposterne, hvilket Selskabet selvfølgelig vil bestræbe sig for.

Da Finanslovforslaget jo ikke er vedtaget, har man ikke ment, at der var Anledning til nu at ændre paa Selskabets Budgetforslag.

Selskabets Medlemskontingent.

Proprietær *Worm:* Konto A. 1., Medlemskontingenter, er sat ned. Saavidt jeg véd, blev Medlemskontingentet sat op fra 20 til 30 Kr. Jeg véd ikke, om det ikke vilde være tjenligt at tage under Overvejelse, om Tiden nu ikke var til at faa det sat ned igen fra 30 til 20 Kr., saaledes at Kronestigningen blev taget i Betragtning; det vilde vistnok være tjenligt for Tilgangen til Selskabet, det vilde blive lettere at skaffe nye Medlemmer.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke:* I Anledning af denne Udtalelse fra Proprietær Worm vil Præsidiet gerne her komme med en Udtalelse for at klargøre, hvordan Forholdet er.

Saafremt Landhusholdningsselskabets Medlemskontingent nedsættes med 10 Kr., altsaa sættes ned til de oprindelige 20 Kr., vil dette betyde en Indtægtsformindskelse for Selskabet af op imod 8000 Kr. Det kan Selskabet, som det vil fremgaa af Budgettet, slet ikke taale. En Nedsættelse med 5 Kr., altsaa til 25 Kr., vil medføre

en Indtægtsformindskelse af 3700—3800 Kr. En saadan Nedsættelse vil Selskabet heller ikke kunne taale, uden at det maa indskrænke sin Virksomhed meget betydeligt, særlig med Hensyn til Udgivelsen af Skrifter. Desuden er det vel ogsaa tvivlsomt, om en Nedsættelse af 5 Kr. i disse Tider vil betyde økonomisk saa meget for Medlemmerne, at Nedgangen i Medlemsantallet vil standse som Følge deraf.

Blandt Forhold, der taler imod Nedsættelse af Kontingentet, skal anføres følgende:

Sætter vi Prisniveauet i 1914 til 100, er, saavidt Selskabet bekendt, det nuværende Prisniveau ifølge Opgørelse fra Statistisk Departement ca. 180, medens Selskabets Medlemskontingent jo som bekendt kun er forhøjet med 50 pCt. Stigningen i Medlemskontingentet er altsaa endnu en Del under Stigningen i det almindelige Prisniveau.

Det gamle Kontingent af 20 Kr. gaar mange Aar tilbage i Tiden, længe før 1872, fra hvilket Aar de nuværende Love stammer, og den Gang var som bekendt Pengenes Værdi langt større end nu. De 30 Kr., som Selskabet nu faar i Medlemskontingent, svarer langtfra til de 20 Kr., det fik før i Tiden.

Selskabets Statstilskud er jo desværre blevet sat ned med 10 pCt. paa indeværende Aars Finanslov, hvilket giver en Indtægtsformindskelse af 1500 Kr., og paa det i Oktober forelagte Finanslovforslag for 1927—28 er der foreslaaet en lignende yderligere Nedskæring.

Selskabets Medlemmer faar jo ogsaa en Del for deres Penge, idet de jo nemlig hvert Aar faar »Tidsskrift for Landøkonomi«, »Landøkonomisk Aarbog« og Aarsberetningen, der tilsammen formentlig kan sættes til en Værdi af ca. 20 Kr. aarlig pr. Medlem. Dertil kommer, at Medlemmerne faar de periodisk udkommende Skrifter, som Regel 1 om Aaret.

Endvidere har Selskabets Medlemmer Adgang til at abonnere paa »Tidsskrift for Planteavl« for en Pris af

4 Kr. aarlig, medens Abonnementsprisen ellers er 10 Kr. aarlig. I Betragtning af, hvad Selskabets Medlemmer faar for Pengene, kan dets Kontingent næppe siges at væer særlig højt; f. Eks. kan det nævnes, at Landbrugskandidatforeningen og Konsulentforeningen begge har et Kontingent af 20 Kr. aarlig.

Selskabet har for Tiden planlagt Udgivelsen af forskellige Skrifter i den kommende Tid, og det vil være meget uheldigt, om Selskabet fremtidig skulde indskrænke denne Virksomhed.

Ifølge de Oplysninger, der er indkommet til den nye Udgave af Landøkonomisk Aarbog, er der praktisk taget ingen Forening inden for de landøkonomiske Foreninger, der endnu har foretaget nogen Nedsættelse af Medlemskontingenterne, der for de allerfleste Foreningers Vedkommende blev betydeligt forhøjet under eller umiddelbart efter Krigen.

Da der jo nu fra alle Sider indenfor Landbruget fremsættes Ønsker om, at Udgifterne nedsættes, vilde det selvfølgelig være i høj Grad behageligt, om Selskabet var en af de Foreninger, der kunde gaa i Spidsen med at faa Medlemskontingentet nedsat, og Præsidiet vil stadig have sin Opmærksomhed henvendt paa dette Spørgsmaal.

Iøvrigt er det jo Selskabets Bestyrelsesraad og Generalforsamlingen, der tager endelig Afgørelse i denne Sag, og Præsidiet vil selvfølgelig ikke modsætte sig et bestemt Krav fra denne Side, men man har dog alligevel ikke villet undlade at pege paa de store Vanskeligheder for Selskabet, der vil være forbundet med paa n æ r v æ r e n d e Tidspunkt at gaa til en Nedsættelse af Kontingentet.

Jeg har ønsket at fremkomme med disse Udtalelser for at klargøre for de Herrer, hvorledes Forholdet i Øjeblikket ligge. Det vil vistnok være vanskeligt for Tiden at gøre noget, men selvfølgelig vil Præsidiet gerne tage under Overvejelse, hvad der senere kan gøres. Som sagt, en Nedsættelse med 10 Kr. vil være et meget betydeligt Tab, det vil beløbe sig til henved 8000 Kr., og jeg véd

skam ikke rigtig, hvordan vi skal bære os ad med at faa det ind, og en Nedsættelse til 25 Kr. vil altsaa medføre en Indtægtsformindskelse paa mellem 3000 og 4000 Kr. Jeg véd ikke, om Hr. Proprietær Worm tror, det vil faa nogen videre Betydning med Hensyn til at holde paa Medlemmerne; tror De, de 5 Kr. vil spille nogen Rolle? Det vil de vist ikke.

Proprietær *Worm:* Hvis det skal have nogen Betydning, maa Kontingentet nedsættes til 20 Kr. Jeg ser, at Sagen har været under Overvejelse i Præsidiet, og jeg takker for det meget fyldige Svar; det var kun min Hensigt at foranledige en saadan Overvejelse.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke:* Jeg forstaar saa udmærket, at man, saaledes som Tiderne er, ser meget paa Pengene, det er man jo nødt til (Proprietær *Worm:* Ja, desværre!). Som sagt, saadan staar det, og i hvert Fald vil det være meget vanskeligt paa nærværende Tidspunkt at gaa til en Nedsættelse af Kontingentet.

Forslag til Virksomhedsplan for 1927—28 og Forslag til Budget for samme Tidsrum v e d t o g e s.

Andehold med Æglægning for Øje.

Af Statskonsulent *W. A. Kock.*

I Holland, Irland og England er man flere Steder kommet mere og mere ind paa at holde Ænder for Æglægningens Skyld i Modsætning til, hvad Tilfældet f. Eks. er hos os, hvor det er godt kødsatte og fede Ænder, det drejer sig om at frembringe, medens man ikke eller i alt Fald nødig bryder sig om at spise Andeæg, der almindeligvis er større og desuden har højere Næringsværdi end Hønseæg. I England er Forholdet imidlertid noget andet, idet der er et godt Marked for og tiltagende Efterspørgsel efter Andeæg, men disse maa ligesom Hønseæggene være nylagte og rene og helst hvidskallede samt veje ca. 70 g, altsaa lig store Hønseæg i Størrelse.

Forkæmperne for de ægproducerende Ænder i England hævder, at disse kræver mindre Arbejde ved Pasningen, er mere haardføre og mindre udsatte for Sygdomme end Hønsene, hvis Æglægning paavirkes mere af Regn-, Frost- og Snevejr end Tilfældet er med Ænderne, der Foraar og Sommer kan overnatte ude eller i alt Fald kun behøver billige, simple Huse eller Skure med Forside af Staaltraadsnet samt lave Hegninger. Man paastaar endog, at Andeæg, produceret under de rette Forhold, koster forholdsvis mindre at frembringe end Hønseæg.

Vil man holde Ænder i nævnte Øjemed, er det ikke lige meget, hvilken Race man vælger, idet det for at faa frembragt mange Andeæg i første Række netop drejer sig om at træffe sit Valg mellem de faa udprægede æg-

læggende Anderacer, nemlig indiske Løbeænder, de saakaldte Khaki Campbells og Orpingtons Ænder. Da en Del af sidstnævnte Races Æg er grønlige og hvidskallede foretrækkes, bør man udelukkende lægge til efter Ænder, der lægger hvidskallede Æg, om man ønsker at holde Orpingtons Ænder. Af største Betydning er det dernæst, at man anskaffer sig det fornødne Materiale fra en med Henblik paa Æglægning stærkt udviklet Stamme. Af de officielle engelske Æglægningskonkurrencer, f. Eks. Stapleford Andeæglægningskonkurrence og den velkendte Konkurrence, som »The National Utility Poultry Society« og »The Utility Duck Club« afholder i Forening med Great Eastern Railway Comp. i Bentley i Suffolk, faar man et godt Indtryk af, at det er meget betydelige Æglægningsresultater, nævnte Anderacer kan møde frem med, og at de kan lægge fuldt ud saa mange Æg som Hønsene. Ved en af Konkurrencerne androg saaledes Gennemsnitslægningen af de deltagende Andehold ikke mindre end over 204 Æg pr. And i 42 Uger. Det har iøvrigt sin Interesse at erfare, at gode Ænder af nævnte Racer har den Egenskab, at de lægger Æg i lange Perioder den ene Dag efter den anden, mange Æg om Efteraaret, og Æglægningen afbrydes kun i ringe Udstrækning af Rugelyst.

Næst efter at holde de rette Racer gælder det om, at Ænderne kan gaa frit eller have Adgang til større, om mulig græsbevoksede Arealer, og i saa Fald kan man let og billig holde Ænder for Æglægning. Flere Steder i England holdes Ænderne i Frugthaven, hvor de gør Gavn ved at tage Insekter og Larver samt kaste Gødning. I en af de store Frugtplantager i England holdes der saaledes omkring et Par Tusinde Ænder for Æglægning. Paa mindre Plads er de derimod ikke lette at have, bl. a. fordi Jorden let bliver usund, ligesom de vil være langt mere bekostelige at holde, da de foruden det Aftenfoder, som de fritgaaende kun behøver, ogsaa maa have et Morgenfoder, f. Eks. bestaaende af Havre, Smaahvede og frisk

saftig Grønt. Grunden til, at de i Frihed eller under store Forhold gaaende Ænder kun fodres en Gang daglig, nemlig regelmæssig om Aftenen, maa søges i, at man ved en yderligere Fodring kun vil berøve dem Lysten til at søge vidt omkring for at finde Føde, bestaaende for en stor Del af Orme, Insekter, Snegle og Grønt. Aftenfoderet, der særlig i Æglægningstiden maa være rigeligt, kan passende bestaa af Blødfoder, indeholdende malet Havre, Hvedeklid og animalsk Stof. Engelske Andeholdere anvender meget Fiskemel, der da almindeligvis udgør 10 à 15 pCt. af Blødfoderet. I fugtigt Vejr, hvor Ænderne kan faa Anledning til at snappe flere Orme, gives mindre Fiskemel, der inddrages i Juli ved Fældetidens Indtræden, for atter at tilsættes Foderet, naar denne er overstaaet, saa Æglægningen snarest kan komme i Gang igen. I Æglægningstiden, hvor Ænderne holdes inde til Klokken 9 om Morgenen, for at de ikke skal lægge Æg ude, vil en And alt efter Forholdene kræve henved 150 à 175 g Foder daglig foruden en rigelig Forsyning Strandskaller. Svømmevand er ikke nødvendig, idet Ænder af de æglæggende Racer lægger ligesaa mange og velbefrugtede Æg, om de kun har Adgang til Drikkevand. En fast Regel er det, at Ænderne ikke i Æglægningsperioden maa flyttes fra et Sted til et andet, da Forandringer vil virke forstyrrende og let have til Følge, at de, ligesom Tilfældet er i streng Kulde, enten vil slaa af paa Æglægningen eller helt ophøre med denne, som det da er vanskeligt at faa i Gang igen.

Den bedste Tid for Udrugning af æglæggende Anderacer er April og Maj, idet Ællingerne da, om de er af god Afstamning og er velopdrættede, vil begynde Æglægningen, naar de er mellem 5 à 6 Maaneder gamle, og saafremt det er gode Individer, vil de vedblive at lægge godt i 3 Aar og derover. Megen Vægt maa lægges paa, at Avlsænderne ved Siden af at være rigtlæggende tillige er livskraftige og veludviklede.

Udkomne Bøger.

Research and the Land. Det engelske Landbrugsministerium har udgivet et Skrift paa henved 400 Sider om det engelske Forsøgsvæsen paa Jordbrugsforskningens, Planteavlens, Plantesygdommenes, Husdyrbrugets og Husdyravlens med flere Omraader, om Landbrugets Driftsøkonomi og Ingeniørvæsen (herunder Dræning, Sukkerfabrikation og Elektricitet), om de bestaaende Forsøgsstationer med Angivelse af deres Forsøgsomraade, om Konsulentforholdene m. m. Skriftet viser, hvor intensivt der nu arbejdes i det engelske teoretiske Landbrug, og i et Forord til den rigt illustrerede Bog taler den engelske Landbrugsminister om den glædelige Fremgang, der er indtraadt i den engelske Landmands forstaaende Interesse for dette Forsøgsvæsen. Bogen er sendt Tidsskriftet gennem Hr. *Harald Faber,* der mener, at den vil kunne være til stor Nytte for danske Landmænd, Forsøgsledere, Konsulenter og Landbrugsskoler. Den sælges som Regeringspublikation til den billige Pris af 2 sh 6 pence uindbunden og 3 sh. 6 pence indbunden. (Bogen kan købes direkte fra »H. M. Stationery Office« efter følgende Adresse: Adarstral House, Kingsway, London W.C. 2).

Beretning om Fyns Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed i Finansaaret 1925—26. Udarbejdet af Selskabets Sekretær. 60 Sider (Odense).

Foreningen af jydske Landboforeninger 1872 — 1922. Redigeret af *J. K. Haugaard.* Udgivet af Foreningen af jydske Landboforeninger i Anledning af dens 50 Aars Jubilæum. 639 Sider i Kvart samt et Tillæg paa 264 Sider om »Jydsk Landbrug i Tal gennem 50 Aar«. Bogen kan i et begrænset Antal faas paa Foreningens Kontor i Aarhus og koster, indbundet i Shirtingsbind, kun 10 Kr.

Forsøg med Vandstandsregulering paa Mosejord. Herning 1911—1922. Ved *C. J. Christensen.* 55 Sider. — **Forsøg vedrørende Omlægning og Udlæg af varigt Græsleje paa Mosejord.** 1910—1925. Ved *C. J. Christensen.* 65 Sider. — **Undersøgelser**

over Forholdet mellem Jordens Kulsyreproduktion, kemiske Tilstandsform og mikrobiologiske Aktivitet. I. Ved *Erik J. Petersen.* 49 Sider 200.—202. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. København).

Grundforbedringer. Af *Th. Madsen-Mygdal* og *L. P. Jensen.* 104 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense).

Kvægavl og Kvægopdræt. Af Statskonsulent *A. Appel,* Forstanderne *N. Bredkjær, Poul Fenger, Morten Nielsen* og *Johs. Petersen-Dalum,* Landbrugslærerne *H. Clausager* og *Chr. Kjær-Nielsen,* Professor *L. Frederiksen* og Konsulent *Jørg. Fr. Pedersen.* Med et Forord af Forstander *H. J. Rasmussen,* 4. Udgave. 346 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense). — Det er kun 2 Aar siden, at 3. Udgave udkom, og nu foreligger altsaa Bogen i ny Udgave. Dette viser, at den har vundet det Indpas paa Landbrugsskolerne, som den fortjener, men der er sikkert ogsaa mange Landmænd, der med Udbytte benytter den. Selvfølgelig er Skriftet m. H. t. Talmateriale og indvundne Erfaringer ført op til Dagen, og en Del af Billedstoffet er bleven fornyet.

Hønseavl og Hønsehold. Af Statskonsulent *W. A. Koch.* Udgivet af »Fællesudvalget for Fjerkræavl«. 32 Sider. (Københ).

Danmarks Smørpris-Statistik. 23. Aarsberetning, 1925—26. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer.* 30 Sider. (Odense).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. IX. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1924—25. Udgivet af Det landøkonomiske Driftsbureau. 156 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Københ.).

Kvægavls- og Kontrolforeningernes Virksomhed paa Lolland-Falster 1. Oktbr. 1925—30. Septbr. 1926. Samlet og udarbejdet ved Konsulenterne *Kr. Frydenlund* og *H. Jensen.* 116 Sider (Nykøbing F.).

Beretning om Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings tredje Kongres Juni 1926 i Oslo. Ved Generalsekretær *E. Lunding.* 781 Sider. (København).

Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger i Fyns Stift 1925—26. Udarbejdet af Konsulenterne *Jørgen Fr. Pedersen* og *Moritz Hansen.* 229 Sider. (Odense).

Fortegnelse over samtlige Mejerier og Mejeriorganisationer i Danmark. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik, udarbejdet ved *A. Axelsen Drejer.* 77 Sider. 5. Udgave. (Odense).

I Henhold til denne for Mejeribruget meget nyttige Fortegnelse findes der for Tiden her i Landet 1362 Andelsmælkerier og 303 Privatmejerier eller ialt 1665. — Da 4. Udgave af Fortegnelsen udkom i 1922, var Antallet af Andelsmejerier 1335 og af Privatmejerier 326, altsaa ialt 1661.

Sorterings-, Saamængde- og Saadybdeforsøg med Havre paa Sandjord. Ved *N. J. Nielsen* og *P. O. Overgaard.* 24 Sider. 203. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. København.).

Beretning om Foreningen af jydske Landboforeningers 52. Delegeretmøde i Aarhus den 8. og 9. Oktober 1926. 160 Sider. (Aarhus).

Vegetarisk Kost i Skolealderen. Dr. med. Rõse's Kartoffelforsøg. 24. Beretning fra *M. Hindhedes* Kontor for Ernæringsundersøgelser. 39 Sider (Jacob Lunds Bogh. Københ.)

Mindre Meddelelser.

Landejendomssalg i 1925. Det samlede Antal Landejendomssalg i 1925 var 9075 (bebygget og ubebygget) med mindst 1/4 Td. Hartkorn, idet der dog heri ikke er medregnet Ejendomme i Amager Birk og Nordre Birk og heller ikke Ejendomme overdraget i Medfør af Jordlovene af 1919. I 1924 var det samlede Antal Salg 10,901. Det samlede Hartkorn for de 9075 Ejendomme var 16,159 Tdr. (mod 19,791 Tdr. i 1925). Af Salgene var 1934 Familiesalg, d. v. s. Overdragelse til nærmeste Slægt, 121 var Tvangssalg (mod 198 Aaret før) og 30 var Salg af Ejendomme, hvortil der var knyttet Næringsbrug o. l. Af Salg i almindelig fri Handel af almindelige Landejendomme var der herefter 6990 (mod 8001 i 1925) med 10,853 Tdr. Hartkorn og en samlet Salgssum af 167 Mill. K.; der medfulgte Løsøre til en Værdi af 67 Mill. Kr.

Ved Beregningen af de gennemsnitlige Salgspriser er kun Salg i almindelig fri Handel medtaget. De sønderjyske Landsdele er selvfølgelig medtagne i Opgørelsen.

Salgsprisen for Landejendomme i 1925.

Gennemsnit pr. Td. Hartkorn.

For	Huse 1/4— 1. Td. Hartk.	Gaarde 1 Td. Hartk. og derover
Jord og Bygninger	Kr.	Kr.
Øerne	26.913	13.927
Jylland	28.368	15.028
Hele Landet i 1925	27.803	14.479
— — i 1924	26.540	13.901
Besætning og Inventar		
Øerne	9.973	5.848
Jylland	14.390	7.486
Hele Landet 1925	12.760	6.680
— — 1924	12.426	6.454
Tilsammen		
Øerne	36.886	19.775
Jylland	42.758	22.514
Hele Landet 1925	40.563	21.159
— — 1924	38.966	20.355

I det hele laa Priserne i 1925 noget højere end i 1924. Dog var Stigningen kun uvæsentlig for Besætning og Inventar og selv for Jord og Bygninger udgjorde Stigningen kun nogle faa Procent. (Prisstigningen for de ubebyggede Lodder var betydelig større).

Paa samme Maade som det stærke F a l d i Kronens Værdi i 1923 først gav sig Udslag i Stigning i Ejendomspriserne Aaret efter, saaledes har S t i g n i n g e n i Kronens Værdi i sidste Halvdel af 1925 ikke kunnet føre til lavere Ejendomspriser før i 1926, efter at Kronestigningen havde vist sig at være af mere varig Karakter.

Foredrag i Februar Maaned i Landhusholdningsselskabet. Onsdagen den 9. Februar vil Konsulent *M. K. Kristensen* holde Foredrag om: Ø k o n o m i s k A n v e n d e l s e a f K u n s t g ø d n i n g, og Onsdagen den 23. Februar vil Direktør *K. Dorph-Petersen* tale om: L a n d b r u g e t s F r ø a v l.

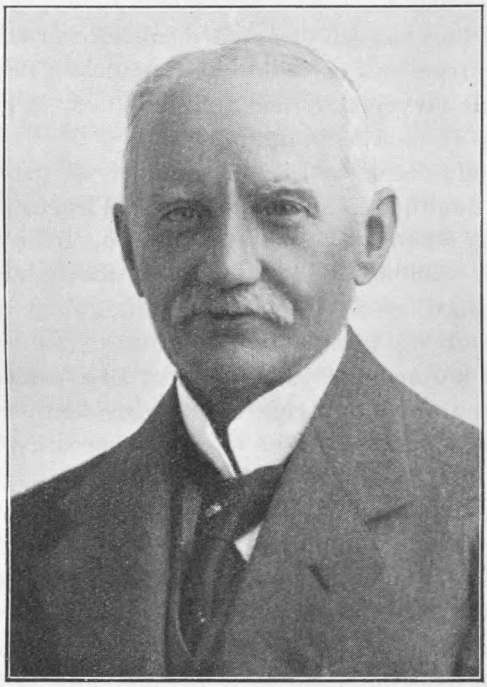

†

Hans Hertel.

Født 28. Juni 1859 — død 5. Februar 1927.

Budskabet om Kontorchef Hertels Død har i vide Kredse vakt Sorg. Han var jo landskendt; han kaldtes bort med kort Varsel fra det Arbejde i Landbrugets Tjeneste, som han til det sidste varetog paa fortræffelig Maade; og han var i sjælden Grad afholdt af alle, med hvem han kom i Berøring.

Han ejede nemlig alle Forudsætninger for at vinde Mennesker. For det første fordi han med kultiveret Intelligens samt med Finhed og Nobelhed i Tænkemaade forbandt et rigt Maal af personlig Elskværlighed. Og der-

næst fordi han paa sit Virkefelt ydede en særdeles værdifuld Arbejdsindsats og altid med vennesæl Redebonhed stillede sine Arbejdskræfter til Raadighed, saa langt de rakte. Og de naaede langt.

De gjaldt i første Linie Løsningen af den Arbejdsopgave i Landhusholdningsselskabets Tjeneste, som var det fastlagte Led af Hertels Gerning, og hvor han med Dygtighed, Samvittighedsfuldhed og Kærlighed til det gamle Selskab og dets levedygtige Traditioner udførte et fortjenstfuldt og almindelig paaskønnet Arbejde. Men sideordnet hermed var jo Hertel vort Landbrugs udmærkede Pennefører, hvis rige og mangesidige Produktion helt igennem var præget af fremragende stilistisk Evne, Klarhed i Fremstillingen samt grundig Indtrængen i Emnet. Og saa var han Hjertemenneske — med dyb og varm Følelse og med Sindet opladt for alt det smukke og gode, han mødte paa sin Vej. Ved de talrige Lejligheder, hvor Hertel skrev Mindeord over vort Landbrugs bortgangne gode Mænd, følte man saaledes stedse, hvorledes hans varme Hjertelag prægede hans Bedømmelse af Medmennesker.

Hertel var forsaavidt en Ægtefødning af den danske Muld, som hans Vugge stod paa Store Ravnholt i Vendsyssel. Hans Fader, Justitsraad H., ejede Gaarden til 1866, men flyttede allerede i 1864 til København, hvor han virkede i en Aarrække som anerkendt dygtig Redaktør af Ugeskrift for Landmænd og i sine senere Leveaar som Kasserer og Bibliotekar i Landhusholdningsselskabet. Overflytningen i Femaarsalderen til Hovedstaden blev imidlertid for Hans Hertel Indledningen til akademisk Uddannelse, idet han blev Student 1878 og statsvidenskabelig Kandidat 1882. Ved sit Fagstudium vandt Hertel en grundig nationaløkonomisk Indsigt, som umiskendelig blev et meget betydende Led af Udstyret til hans fremtidige Arbejde. Men iøvrigt valgte Hertel sin Arbejdsplads helt udenfor Nationaløkonomernes ordinære Virkefelt. Og maaske er det hans agrariske Afstamning, som

gav ham den Dragning mod Landbruget, som blev afgørende for hans Virksomhed, idet hele hans Manddomsgerning øvedes i Landbrugets Tjeneste.

Den indlededes med en otteaarig Virksomhed som Redaktionssekretær ved Ugeskrift for Landmænd, indtil han i 1890 — ved Faderens Tilbagetræden — overtog Stillingen som Erhard Frederiksens Medredaktør ved Bladet og opretholdt denne til 1900. Under det paagældende Arbejde i Ugeskriftets Redaktion tilegnede Hertel sig solid Indsigt i Landbrugets Anliggender. Og allerede da vandt han almindelig Anerkendelse som landøkonomisk Skribent. I det hele taget var der kun Lovord for den Maade, hvorpaa Hertel medvirkede ved Videreførelsen af vort nævnte ældste faglige Ugeblad til Befæstelse af den smukke Position, det alt da havde vundet. Hans Tilknytning til Landbruget uddybedes yderligere ved, at han fra Agrarforeningens Oprettelse i 1893 virkede i to Aar som dens første Sekretær. Hertel mødte derfor særdeles velrustet, da han i 1900 overtog Sekretærposten i Landhusholdningsselskabet samt fra 1906 dermed forbandt Redaktionen af Tidsskrift for Landøkonomi. Hans Overtagelse af Sekretærvirksomheden gav en tiltrængt Stabilitet i dens Varetagelse. I den niaarige Periode, som da var forløbet, siden Kaptajn la Cour ombyttede Sekretærposten med Præsidentstillingen, havde nemlig fire forskellige Sekretærer fungeret. Nu beklædte Hertel Posten indtil sin Død, altsaa i fulde 26 Aar.

I dette Tidsrum skete ret beset en gennemgribende Ændring i Arbejdsfordelingen mellem vort Landbrugs centrale Organisationer. En ny landsomfattende Organisation — Landbrugsraadet — kom saaledes til i 1919. Hvilende paa en bred organisatorisk Underbygning, af hvilken Landhusholdningsselskabet udgør det ene Led, dokumenterede Landbrugsraadet baade Villie og Evne til i Pagt med nutidige Krav at fungere som Varetager af navnlig de fælles Interesser, som vedrører henholdsvis

Landbrugets udenrigske Omsætning og dets Forhold til Regering og Rigsdag.

I Kraft af en naturlig Udvikling havde endvidere vore provinsielle centrale Landbrugsorganisationer efterhaanden underlagt sig større Virksomhed ved selvstændig Forfølgelse af nyere Arbejdsopgaver. Det var uundgaaeligt, at den her skitserede Udvikling maatte virke tilbage paa den Virksomhed, der forbeholdtes Landhusholdningsselskabet, som gennem en lang Periode fra sin Tilblivelse havde fungeret som eneste organisatoriske Overvaager af Landbrugets Interesser, og som ved Hertels Overtagelse af Sekretærposten normalt virkede som ordførende Mellemled mellem Landbruget og Regeringen.

Naar imidlertid den paagældende Udvikling har kunnet fuldbyrdes saaledes, at Landhusholdningsselskabet i godt og forstaaende Samarbejde til alle Sider har kunnet forbeholde sig en rimelig Del af foreliggende Arbejdsopgaver, tilkommer der ogsaa Hertel en væsentlig Del af Æren herfor. Han stod nemlig fuldt forstaaende overfor Tidens og Udviklingens Krav om en ændret Arbejdsfordeling. Han praktiserede Erkendelsen af, at samvittighedsfuld Løsning af Arbejdsopgaverne var Vejen til Befæstelse af Landhusholdningsselskabets Stilling indenfor Sammenspillet mellem de faglige Hovedorganisationer. Og overensstemmende hermed var hans Indlæg i enhver Sag prægede af Forstaaelse, Grundighed og Klarhed. I det hele taget vandt han ved sin ubestridelige faglige Indsigt, Dygtighed og Loyalitet almindelig Anseelse indenfor den samlede Kreds af Mænd, som virker i det organiserede Landbrugs Tjeneste. Og fra ingen Side blev det bestridt, at der ogsaa for det Selskab, i hvis Tjeneste han virkede, burde være Adgang til vedblivende at forfølge betydende Arbejdsopgaver i Landbrugets Tjeneste.

Den Anseelse, Hertel vandt, skyldtes imidlertid som bekendt ikke alene hans Virksomhed som Landhusholdningsselskabets Sekretær. Der er ovenfor peget paa hans fremragende Egenskaber som Skribent og landøkonomisk

Forfatter. Alene alt, hvad han i Aarenes Løb skrev i Tidsskrift for Landøkonomi, bærer Vidne herom. Og det er i Virkeligheden beundringsværdigt, at Hertel Aar efter Aar kunde præstere i Tidsskriftet en Oversigt over Landbrugets Forhold i det svundne Aar, saa korrekt genspejlende samtlige betydende faglige Foreteelser, og saa forstaaende og grundigt gengivende Helhedsbilledet af Aargangens landbrugsfaglige Karakter, at ingen Læser modtog blot det fjerneste Indtryk af, at Forfatteren var uden normal landbrugsfaglig Uddannelse.

Hertels Virksomhed som Skribent og Forfatter rakte imidlertid langt videre. Som Sekretær i Landhusholdningsselskabets Toldudvalg af henholdsvis 1887 og 1893 samt i den af Finansminister Hørring i 1899 nedsatte Toldkommission har han saaledes afgivet grundigt og klart affattede Betænkninger. Og som Medarbejder ved bl. a. Landmandsbogen, Landbrugets Ordbog, Dansk biografisk Leksikon, Salmonsens Konversationsleksikon og Danmarks Land og Folk har han leveret en lang Række Artikler, alle vidnende om hans solide og smagssikre Emnebehandling. Det Minde om Hertels Skribentvirksomhed, som længst vil bevares, er imidlertid knyttet til de større litterære Arbejder, som er udgaaet fra hans Haand, og blandt hvilke her skal fremhæves: Andelsbevægelsen i Danmark, Landbruget og Toldbeskyttelsen, Agrarbevægelsen ude og hjemme, Hvad Bybefolkningen bør vide om dansk Landbrug samt sidst og ikke mindst Landhusholdningsselskabets Historie. Navnlig det første og sidste af disse Skrifter, begge forfattede i Hertels senere Leveaar, fremtræder som monumentale Værker, der med en mønsterværdig Udredning af Stoffet forbinder en Sprogbehandling, der hæver sig højt over Jævnmaalet.

Hertels Flid og Arbejdsevne tilførte ham i Aarenes Løb en Række Arbejdsopgaver og Tillidshverv, blandt hvilke her nævnes, at han i Aarene 1911—14 var konstitueret Docent i Landøkonomi ved Landbohøjskolen,

hvorhos han var Medlem af Landbrugsraadet fra dettes Oprettelse og indtil sin Død.

Det er saaledes en særdeles omfattende og betydningsfuld Livsgerning, som ved Hertels Død har fundet sin Afslutning. Det Savn, hans Bortgang efterlader, naar derfor langt ud over den snevre Kreds, til hvilken han var knyttet ved den dybeste og varmeste Slægtsfølelse. Det føles i den store Kreds, som véd at vurdere hvert godt og trofast Arbejde, der øves i vort Landbrugs Tjeneste, og som med Vemod og Sorg ser den Plads blive tom, der udfyldtes af fremragende Evne og Arbejdsvillie. Og det føles særlig dybt hos de mange, der med Tilknytning til Landhusholdningsselskabet stod i nært Samarbejde med Hertel paa det Sted, hvor han gennem de sidste 26 Aar havde sin daglige Arbejdsplads.

Mindet om Hans Hertel former sig derfor til det lyseste og smukkeste Eftermæle. Det gengiver Billedet af et fint, nobelt og rigt udstyret Menneske, som i vide Kredse omfattedes med varm Sympati. Og af os, der i det fælles Arbejde stod Hertel nær, vil han tillige stedse mindes som en kær Ven.

Chr. Sonne.

Told og Frihandel.

Foredrag holdt ved Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskabs Møde den 26. Januar 1927 af Ingeniør *Rud. Christiani.*

Mine Herrer Præsidenter, højtærede Forsamling!

Det har været mig en stor Ære at modtage Opfordring til at tale i dette ældgamle og højt ansete Selskab om Told og Frihandel.

Dette Spørgsmaal hører jo videnskabeligt set ind under Nationaløkonomien, men denne formaar som oftest ikke at løse de Opgaver, der stilles den, med en tilsvarende Nøjagtighed, som mange andre Videnskaber, idet Forholdene i 2 Tilfælde aldrig vil være nøjagtig ens, fordi ny Faktorer stadig griber ind, og fordi ingen med absolut Sikkerhed kan sige, hvordan alt vilde have udviklet sig, hvis denne eller hin Told var blevet indført, eller hvis Frihandel i givet Tilfælde var traadt i Stedet for Beskyttelse, men den kan opstille visse Hovedregler, om hvis Rigtighed den — efter at have prøvet dem paa en Række forskellige Tilfælde til forskellige Tider i forskellige Lande — kan have en temmelig sikker Forvisning, og naar vi fra det praktiske Liv vil søge at trænge nærmere ind i Spørgsmaal som det foreliggende, da maa vi ogsaa ty til Nationaløkonomien, og jeg vil her særlig henvise til vor unge, men udmærket dygtige Professor ved Universitetet Bertil Ohlin's Skrifter, til hvilke jeg ogsaa i det følgende paa væsentlige Punkter har støttet mig.

Den mærkeligste og tidligst kendte Form for Toldpolitik er den saakaldte »Merkantilisme«, der først udviklede sig i England allerede fra det 14. og 15. Aarhun-

drede og senere fra omkring Aar 1600 bredte sig ud over saa at sige hele Europa.

Statsmændenes Opgave gik paa den Tid mere og mere ud paa at samle Landenes enkelte Dele om Enevoldsherskeren og sammensvejtse disse Dele til et Hele, en national Enhed, som derved paa en vis Maade kom til at danne en Modsætning til andre Lande — Enevoldsmagten behøvede rigelige Pengemidler for at haandhæve sin ny og kostbare Forvaltning — Hofholdet, Embedsmændene; og fremfor alt Udviklingen af Militærvæsenet krævede større og større Summer.

For at sikre disse gjaldt det om, at »Pengene blev i Landet« — der maatte frem for alt skaffes Overskud af ædle Metaller — rede Penge ved Opgørelsen af Landets Handelsomsætning med Udlandet. I en Sum er dette Merkantilismens Hovedopgave — Handelsbalancen maatte være positiv og den hjemlige Produktion fremmes derved, at Eksporten opmuntredes, medens samtidig Importen i videst mulig Grad hindredes. Man havde nemlig den Opfattelse, at en Udvidelse af Eksporten kun var mulig paa Bekostning af andre Landes Eksport.

Merkantilismen udviklede sig efterhaanden til at blive en af og for Staten organiseret altomfattende Handelspolitik, der paa landsfaderlig Maade skulde lede og regulere hele Erhvervslivet.

Det blev i sin Hovedlinie en fuldkommen eensidig Politik, der overalt i sine Ytringsformer var et Udslag af national Egoisme.

Med en noget langt fra hentet, men som jeg synes — ikke desto mindre træffende Sammenligning — staar Merkantilismen til den moderne Opfattelse af Samfundsøkonomi som »Dovregubben«s Valgsprog: »Trold vær Dig selv nok«, staar til Ibsens Ideal: »Mand vær Dig selv«.

Moderne Udslag af Merkantilismen har vi mærkelig nok oplevet i Krigstiden og de næstfølgende Aars Restriktions- og Forsorgspolitik, der var skabt af de særlig dengang herskende Forhold.

Merkantilismen fremmede sine Maal ad mange forskellige Veje:

Man søgte at skaffe sig Kolonier og reserverede Handelen paa disse for Moderlandet ofte gennem særlig af Staten monopoliserede Kompagnier. Der udstedtes Masser af Ind- og Udførselsforbud enten rettede mod hele Udlandet eller mod enkelte Lande, man hindrede Indførsel af færdige Varer og Udførsel af Raavarer og Korn, som skulde være billige for Produktionen og Befolkningen, og til Regulering af de herved opstaaede Forviklinger oprettede man Handelstraktater, der ofte gav Anledning til langvarige og bitre Stridigheder, ja blodige Krige.

Under Cromwell stod Merkantilismen paa sit Højdepunkt og gav sig bl. a. Udslag i Udstedelse af den saakaldte Navigationsakt 1651, hvorefter Moderlandet havde Eneret paa Handel med Kolonierne, medens alle Varer fra Lande udenfor — ja i flere Tilfælde endog indenfor Europa — kun kunde indføres til England paa engelske Skibe. Først henimod Aar 1800 foretoges Ændringer i denne rigorøse Lov, der formelt endda ikke ophævedes før i Midten af forrige Aarhundrede.

Navigationsaktens bevidste Hensigt var at knuse det hollandske Handelsvælde.

I Frankrig var særlig Colbert den typiske Repræsentant for Merkantilismen, som man endog har villet give Navn efter ham. Ogsaa i de nordiske Lande bredte Merkantilismen sig og angav Retningslinien for den økonomiske Politik helt op til Begyndelsen af forrige Aarhundrede.

Fremfor alt er karakteristisk for Merkantilismen dens Overvurdering af de ædle Metallers Betydning — man misforstod den Virkning, det amerikanske Sølv efter Amerikas Opdagelse havde paa Velstanden i Spanien, der paa en vis Tid som Følge heraf var Europas rigeste og mægtigste Land — Forholdet var simpelt hen det, at dette Sølv, som den Gang stod i høj Pris i Europa, fremskaffedes meget billigt — ikke ved en særlig Handelspolitik.

men ved Drift af de ny amerikanske Miner, og ankommen til Europa havde det en betydelig Købeevne — idet der her netop var Mangel paa ædle Metaller, man mente nu, at Vejen til samme Velstand som Spanien var ogsaa at skaffe sig Overskud af ædle Metaller — og dette kunde kun ske ved positiv Handelsbalance og altsaa Overskud af Eksport.

Imidlertid er det jo klart, at hvis Pengemængden øges ud over, hvad der normalt behøves, da er den naturligste Brug, man kan gøre af det overskydende, at tilbytte sig fremmede Varer derfor i Stedet for at lade det blive i Landet og der tjene til at højne Prisniveauet og saaledes virke fordyrende paa den indenlandske Produktion — og derved atter igen hindrende for Eksporten.

Merkantilismen er den mest yderliggaaende Form for Protektionisme — Frihandelens diametrale Modsætning.

Omkring 1750 begyndte en vis Reaktion mod Merkantilismen, særlig fra Frankrig, hvor man mere interesserede sig for Produktionen — særlig Jordbruget, som man betragtede som det eneste egentlig produktive Erhverv. — I Produktionens Interesse krævede man Frihed for saavel denne som Handelen i Stedet for det hidtil eneraadende Restriktionssystem, men det var dog først den berømte Skotte — den videnskabelige Nationaløkonomis Grundlægger — Adam Smith, som for Alvor vakte Opsigt ved klart at proklamere Frihandelstanken gennem sit berømte Skrift »Wealth of nations«, 1776.

Adam Smiths Udgangspunkt var den simple Tanke, at der ved enhver Handel var Fordel paa begge Sider — ellers vilde Handelen overhovedet ikke komme i Stand — det var altsaa ikke paa Forhaand mere fordelagtigt at sælge end at købe — men det var netop en Fordel at skaffe sig de Varer fra Udlandet, som man der kunde købe billigere end hjemme.

Merkantilismens Valgsprog: »Hellere give 2 Daler for en Genstand, naar Pengene blev i Landet, end 1 Daler,

naar de gik ud af Landet«, fik med hans Ideer et Grundskud — og henimod Slutningen af forrige Aarhundredskifte havde de nye Tanker slaaet saa vidt igennem, at man almindelig var klar over, at Merkantilismens Lære var uholdbar — naar man kun solgte, men ikke købte af Udlandet, betød det jo faktisk, at man arbejdede for Udlandet. — Interessen gik fra Handelen over paa Produktionen, som paa enhver Maade maatte ophjælpes, og her fandt man da i Beskyttelsesprincippet et nyt Forsvar for Restriktionspolitiken. Det var nødvendigt til en vis Grad at holde udenlandske Varer ude fra Hjemmemarkedet for derigennem at beskytte den hjemlige Produktion mod en overmægtig udenlandsk Konkurrence.

Man afskaffede nu ganske vist de fleste Importforbud, men indførte til Gengæld i Masser af Tilfælde Told paa fremmede Varer, og fra dette Tidspunkt kan man i almindelig Forstand tale om Protektionisme, der altsaa er at opfatte som en mildere Form for Merkantilisme.

For en kortere Tid afbrødes de ny Frihandelsideer af Napoleons Fastlandsspærring, hvor Europas Havne lukkedes for Englands Eksport. — Hermed troede Napoleon, at han kunde lamme England fuldstændig, men Resultatet blev snarere det modsatte, idet England benyttede Lejligheden til at bemægtige sig store Dele af Europas Handel paa fremmede Verdensdele.

Efter 1820 tog Frihandelsideerne igen Fart, og det var jo navnlig England, som her gik foran.

Den berygtede engelske Kornlov af 1815, som ganske forbød Indførsel af Korn, saalænge Prisen paa indenlandsk Korn ikke var naaet 80 Sh. pr. Quarter, bidrog stærkt til Livets Fordyrelse for Arbejderne og virkede derved hæmmende paa den opvoksende Industri, der alt fra sin Begyndelse maatte tage Sigte paa et betydeligt Eksportmarked, og tjente derved i høj Grad til at berede Jordbunden for en mere frihandelsvenlig Politik, der navnlig tog Fart efter at *Richard Cobden* i 1839 overtog Ledelsen af Frihandelspartiet støttet af den samme Aar

af forskellige Lokalforeninger dannede »Anti-cornlaw-league« — Frihandelspartiet havde sit Hovedsæde i Manchester og derefter kaldtes dens mere vidtgaaende Tilhængere »Manchestermændene« — en Benævnelse, der gik over til at betegne dem, der ensidigt modsatte sig enhver Statsindgriben i det økonomiske Liv.

Under det voksende Tryk fra Frihandelspartiet afskaffedes i 1845 Tolden paa ikke mindre end 430 Varesorter, og i 1846 gennemførte *Robert Peel* efter stormende Forhandlinger i Parlamentet Korntoldens Ophævelse — som betegner den største Sejr, Frihandelsvennerne nogensinde har vundet.

Under *Gladstones* første Ministerium afskaffedes eller nedsattes Tolden 1853 paa yderligere 133 Artikler, og den berømte engelsk-franske Handelstraktat 1860 reducerede Toldsatsernes Antal til 48, saaledes at den engelske Tarif paa dette Tidspunkt faktisk kun kom til at bestaa af nogle enkelte rent fiskale Toldsatser.

England har siden efter været Verdens mest udprægede Frihandelsland, som end ikke en *Joseph Chamberlain,* trods de største Anstrengelser, formaaede at bringe ind paa andre Baner.

Naar Frihandelsprincippet kunde slaa saa hurtigt og konsekvent igennem i England, skyldtes det som allerede antydet Englands Stilling som udpræget og overlegent Industriland med Adgang til et ubegrænset Eksportomraade.

Skulde de protektionistiske Rørelser, som de vanskelige Tider efter Krigen har fremkaldt i England, faa større Betydning, kan der næppe være Tvivl om, at Englands Stormagtsdage er talte.

Tyskland var ved Begyndelsen af det forrige Aarhundrede splittet i en Mængde Smaastater, hver med sit Toldsystem, hvorved den indre Samhandel naturligvis i høj Grad hæmmedes; alligevel varede det helt til Midten af Aarhundredet, før det lykkedes, dels som Følge af Indflydelsen af den engelske Frihandelsbevægelse, dels

som et Led i den politiske Enhedsbestræbelse, at samle de forskellige tyske Smaastater i en »Zollverein«, indenfor hvilken der var Frihandel — og som blev til stor Gavn for Udviklingen af alle de enkelte tyske Staters Næringsliv.

Frihandelsbevægelsen gjorde sig ogsaa gældende overfor Udlandet, og *Bismarck* var en Tid lang ivrig Frihandelsmand støttet af Minister *Delbrück*.

Under denne Periode sluttedes navnlig en særlig frihandelsvenlig Traktat med Frankrig.

Efter den tysk-franske Krig slog Bismarck imidlertid om — dels under Indflydelse af den Depression, som havde afløst Gründersvindelen umiddelbart efter Krigens Ophør, og som satte Protektionismen paa Dagsordenen, dels for at skaffe Staten Penge, og omkring 1880 gennemførtes stærkt protektionistiske Toldlove, idet saavel den opvoksende Industri som det gennem den amerikanske Landbrugseksport stærkt trængte tyske Landbrug enedes om at kræve Beskyttelse.

Med forskellige Svingninger til den ene eller den anden Side er denne Linie i Hovedsagen siden efter fulgt i Tysklands Toldpolitik — indtil netop nu i de senere Aar, hvor der oftere og stærkere i Tyskland rejser sig »Røster« — mere er det ganske vist ikke endnu — for en afgørende Ændring af Toldpolitiken paa Europas Fastland i frihandelsvenlig Retning.

Frankrig har aldrig været virkelig frihandelsvenlig, og naar det alligevel ved sine Traktater med England og Tyskland i 1860'erne kom til at bidrage sit til Frihandelsbevægelsens Sejre, saa skete dette mindre af Overbevisning om Systemets nationaløkonomiske Fordele end af politiske Grunde — og med Politikens Ændring efter Krigen fik atter Protektionismen Overhaand.

Man forøgede Toldsatserne Gang paa Gang for derpaa gennem Traktater, dels Tariftraktater over faste Toldsatser og dels »Mestbegunstigelses« Traktater at komme paa brugbar Handelsfod med Udlandet — Forhandlin-

gerne om disse Traktater spildte megen Tid og lykkedes sjældent videre godt, der udbrød Toldkrig med Italien, Spanien, Schweiz og Portugal — og Udenrigshandelen led føleligt herunder.

Principperne i Frankrig som i Tyskland var nu disse, at man med forestaaende Traktatforhandlinger for Øje begyndte med at øge Toldsatserne for at have noget at »handle« med — men Resultatet blev oftest meget ringe Afslag paa begge Sider, og man endte saa godt som altid med stadig højere og højere Toldmure.

Med Rette er der peget paa det urimelige i, at Europa netop paa dette Tidspunkt ofrede Milliarder paa at udbygge sine Samfærdselsmidler — f. Eks. Tunnellerne under Alperne — samtidig med, at der rejstes alle urimelige kunstige Skranker for Samhandelen mellem de paagældende Lande.

Amerika har aldrig gennemgaaet nogen Frihandelsperiode, men stadig øget Toldsatserne, der kulminerede i den højprotektionistiske Mc Kinleytarif fra Aar 1891, hvorefter praktisk alle europæiske Varer udelukkedes fra det amerikanske Marked.

Først da Demokraterne med Wilson i Spidsen i 1912 kom til Magten, foretoges nogen Nedsættelse, men endda var Tolden i de fleste Tilfælde saa høj, at den udgjorde 30 pCt. af Værdien.

Resultatet af denne Politik blev en uhørt Fordyrelse af Livet — og det er jo alene, fordi Amerikanerne har deres eget System at arbejde efter — en uhyre Effektivitet i Produktionen med Udnyttelse af enhvers Arbejdsevne til sidste Trevl og Sekund — *Ford* — og paa Grund af den af Landets egen Størrelse muliggjorte Massefabrikation, at det for enkelte Varers Vedkommende kan konkurrere paa det europæiske Marked.

Interessant er det imidlertid, at medens Amerika for Krigen ikke vilde slutte Traktater paa Grundlag af Mestbegunstigelsesprincippet, saa er det nu gaaet med til at benytte dette.

Efter at den merkantilistiske Stemning i Danmark ved forrige Aarhundredskifte var ved at ebbe ud, indførtes 1797 en ny Toldtarif, der var væsentlig mere frisindet end paa samme Tid i de fleste andre Lande.

Forbudenes Antal indskrænkedes, og man fik moderate Toldsatser og indførte Kreditoplagsordningen, hvorefter toldpligtige Varer kunde oplagres indenfor Toldomraadet, saaledes at Tolden først betaltes, naar Varerne hentedes fra Kreditlageret.

I den første Halvdel af Aarhundredet gennemførtes yderligere Toldlempelser — og 1863, hvor Frihandelsideerne blomstrede over hele Europa, var man i Danmark rede til at overgaa til Frihandel, men alligevel reducerede den ny Toldlov, vi fik i dette Aar, kun i ringe Grad de bestaaende Toldsatser, bl. a. af statsfinansielle Grunde.

Den kan betegnes som moderat protektionistisk, og skønt Sympatierne i Landet var for faktisk Frihandel, varede det dog 40 Aar, inden Toldloven af 1863 undergik væsentlige Forandringer. Den protektionistiske Bølge, som i 80'erne mærkedes over hele Europa, havde ingen Magt i Danmark, og man afsluttede heller ikke her som i andre Lande Tariftraktater, der hindrede Bevægelsesfriheden — men holdt sig udelukkende til Mest-Begunstigelses-Princippet.

Da andre Lande ved Aar 1880 som Følge af den stærke Konkurrence paa Kornmarkedet, som kom fra Amerika, indførte Landbrugstold, lagde man i Danmark Produktionen om fra Kornavl til Fremstilling af forædlede dyriske Produkter, Smør og Flæsk, hvilket naturligvis ingenlunde var let eller billigt — men gennem et intensivt Samarbejde over hele Landet og den hermed i Forbindelse staaende Andelsbevægelse fik denne Omlægning gennemgribende Betydning for hele Landets Velstand og Økonomi — og den Sejghed og Dygtighed, hvormed dette Kæmpearbejde udførtes, blev ikke alene et Eksempel for alle Tider paa, hvorledes et dansk Erhverv i en vanskelig

Situation kan klare sig igennem — men den vakte ogsaa hele Verdens Beundring.

I 1908 gennemførte den daværende Venstreregering en ny Toldlov med lavere Satser (fra 10 til $7^1/_2$ pCt.). Efter at de under Krigen indførte Restriktioner væsentlig set var hævede, fik Danmark sin nugældende Toldlov under *Neergaards* sidste Regering 1924. — Herefter er der foretaget en Omlægning fra Vægttold til Værditold, men derved skete ingen Forhøjelse af Tolden — at der samtidig fastholdtes en Del af Krigstidens Finanstoldsatser paa Luksusvarer, er jo en Sag, som ikke berører den handelspolitiske Side.

I Norge var Toldpolitiken gennem hele første Halvdel af det forrige Aarhundrede moderat protektionistisk, saaledes som den væsentlig set fandt sit Udtryk ved Toldloven af 1797, som allerede er omtalt, idet paa den Tid jo Norge og Danmark hørte sammen.

Skønt Frihandelssympatierne i Norge var betydelige, saa skete dog ingen væsentlige Ændringer — selv ikke i den ny Toldlov af 1873 — derimod indførtes paa denne Tid den saakaldte Mellemrigslov, hvorefter Vareudvekslingen med Sverige lettedes meget, idet herefter Hjemmeproduktionen faktisk gik toldfrit over mellem de to Landes Grænser; i Modsætning til, hvad der var Tilfældet i Danmark, havde den store protektionistiske Bølge, som i Firserne gik hen over Europa, betydelig Indflydelse i Norge, og da Mellemrigsloven atter ophævedes 1897, gennemførtes samtidig en virkelig protektionistisk Toldlovgivning, som varede til Verdenskrigens Udbrud.

Efter Krigen indførtes delvis Værditold samt Guldtold paa de Satser, hvor der endnu var Vægttold — herved hævedes Tolden med 70 pCt., som svarede til Inflationen i 1924.

Den norske Toldpolitik ligger endnu uklar, og Norge har haft store Vanskeligheder paa Grund af Forbudet mod Indførsel af Spiritus særlig fra Spaniens Side, hvor der en Tid lang lukkedes for Klipfisk og norske Trævarer.

I Sverige varede Merkantilismen væsentlig længere end i de to andre nordiske Lande — Omslaget blev derimod saa meget kraftigere, da det endelig kom under Finansminister *Gripenstedt* i 1857. Da ophævedes Tolden paa de fleste Levnedsmidler, Raavarer og Maskiner, medens en Mængde andre Satser sænkedes betydeligt. Yderligere sænkedes en Del Toldsatser ved en fælles Svensk-Norsk Handelstraktat med Frankrig i 60'erne, til Gengæld for hvilken naaedes en gunstigere Stilling for den svensk-norske Søfart paa Frankrig.

Nogen som helst Gêne ved disse Toldnedsættelser viste sig ikke i Sverige.

60'erne og 70'erne var i det hele en Periode med mægtig Udvikling og stigende Priser i hele Europas Erhvervsliv, hvilket bl. a. skyldtes de rige australske Guldfund.

Imidlertid slog Konjunkturerne om henimod 80'erne, dels fordi Guldproduktionen ikke holdt Skridt med Behovet — dels fordi den stærke amerikanske Konkurrence satte ind, og Misfornøjelsen med de ny Tider førte til, at allehaande Reformer bragtes i Forslag. Herunder kom Protektionismen atter til Orde, og i 1888 gennemførtes en udpræget saavel landbrugs- som industriprotektionistisk Toldlov, der yderligere skærpedes i de følgende Aar og bl. a. derved vanskeliggjorde Mellemrigslovens Stilling, saa denne ikke fornyedes, da den udløb 1897.

Virkningen heraf viste sig snart, idet Mellemrigsomsætningen gik ned fra 75 til 45 Millioner Kr. aarlig. — De senere Aars Toldpolitik i Sverige udmærker sig særlig ved en Række Traktatforhandlinger med Tyskland, som dog i Reglen er endt med utilfredsstillende Resultater, og betydelige Toldsatser vedblev at bestaa paa begge Sider.

Under Efterkrigsperioden, da Sverige havde sin Deflationsperiode 1921—22, rejstes stærke Krav om Toldbeskyttelse mod den tyske Valutadumping, men disse Krav afvistes dog med den Begrundelse, at Vanskelig-

hederne for største Delen skyldes Deflationen, og da denne var gennemført, bedredes Forholdene ogsaa meget.

Efter saaledes at have fulgt i store Træk Toldpolitiken til forskellige Tider i forskellige Lande gennem de sidste 300 Aar — vil vi nu gaa over til mere detailleret at undersøge Toldens Opgaver og Virkemaade i forskellige særlig karakteristiske Tilfælde for sluttelig et Øjeblik at betragte den øjeblikkelige Stilling i Danmark i Forhold til Spørgsmaalet om Told og Frihandel.

Et Lands større eller mindre Egnethed for forskellige Erhverv beror paa den større eller mindre Rigelighed eller Tilgang af de for vedkommende Erhverv nødvendige Produktionsfaktorer.

Af saadanne kan nævnes Raavarer, Jord, Brændsel. Kapital, Teknik og Organisation, Arbejdskraft og Transportmuligheder med fl.

De forskellige hjemlige Erhverv konkurrerer om de tilstedeværende Produktionsfaktorer — og det Erhverv. som byder disse Faktorer de gunstigste Betingelser, drager dem til sig og udvikler sig, medens det Erhverv, som ikke kan byde saa gunstige Vilkaar som et andet eller andre Erhverv, kommer til at mangle helt eller delvis en eller flere af de for dets Trivsel nødvendige Produktionsfaktorer og vil derfor stagnere eller helt standse.

Toldens Opgave er at hjælpe visse Erhverv, saa at de kan drage de fornødne Produktionsfaktorer til sig — det være sig Arbejdskraft, Kapital eller andre og derved udvikles — disse Produktionsfaktorer tages fra andre nationaløkonomisk mere effektive Erhverv, som paa Forhaand er gunstigere stillede, og som ved Frihandel har udviklet sig stærkere og derfor lagt Beslag paa de paagældende Produktionsfaktorer.

Tolden er saaledes Kompensation for ugunstigere Produktionsforudsætninger.

Et Erhvervs Underlegenhed kan ogsaa skyldes, at det arbejder paa for lille Marked — dette vil i et lille Land som Danmark ofte være Tilfældet med Erhverv, som kun arbejder paa Hjemmemarkedet.

I mange Tilfælde er dette ikke stort nok til at optage Produktionen fra een eneste moderne Virksomhed af den paagældende Art, og saa hænder det endda, at der oftest i Læ af en Toldbeskyttelse paa saa smaa Markeder findes flere — altsaa endnu mindre — med hverandre konkurrerende Erhverv — disse vil da naturligvis arbejde dyrt og give lav Forrentning — skønt den hjemlige Produktion iøvrigt ikke er ugunstigere stillet end Udlandets.

Tilstedeværelsen af Produktionsfaktorer og Marked bestemmer altsaa Landenes forskellige Egnethed for forskellige Produktioner. Fandtes der nu ingen Told, saa vilde hvert Land kun fremstille de Varer, som det kunde fremstille billigere eller i hvert Fald lige saa billigt som andre Lande, derimod vilde de Virksomheder, for hvilke Landet paa den ene eller anden Maade er underlegent, forsvinde.

Toldpolitiken vil forhindre denne ensidige Produktion, den tilstræber en mangesidet — ja helst alsidig Produktion — alene naturligvis med Undtagelse for de Raavarers Vedkommende, som af naturlige Aarsager maa indføres.

Det Landbrug, som ikke er lønnende ved Frihandel, den Industri, som paa Grund af Mangel paa Raavarer, vanskelige Transporter, dyre Renter, højere Løn uden større Effektivitet og mindre udviklet Teknik eller Organisation, eller paa Grund af for lille Marked eller manglende Koncentration har større Produktionsomkostninger end tilsvarende Virksomheder i Udlandet — alle disse Erhverv vil den udprægede Protektionisme støtte gennem permanente Toldsatser.

Jeg skal nu gaa over til en nærmere Undersøgelse

af forskellige Tilfælde, hvor det undertiden menes, at Told er særlig berettiget.

a) Tolden skal sikre Hjemmemarkedet — har man først dette og dermed den større og deraf følgende billigere Produktion, »saa kan man klare sig, endog uden at nogen Prisstigning finder Sted.«

Dette — tilsyneladende bestikkende Argument har dog næppe i Almindelighed meget paa sig — thi enhver, der har prøvet at indføre en ny Artikel i et fremmed Land, vil vide, hvor meget ugunstigere han paa alle Maader er stillet end Landets egne Erhvervsdrivende — hvis disse da er lige saa dygtige og vel organiserede som han, vil han ikke have mange Chancer — langt snarere sker det, at der indenfor en Toldmur vokser saa mange smaa og uøkonomiske Virksomheder op, at de dygtigste hjemlige Fabrikanter vil lide mere herunder, end om Toldmuren overhovedet aldrig havde været.

b) Opklækningstold for ny Virksomheder har ligeledes mindre Betydning end ofte antaget — Ræsonnementet er dette, at naar først en Industri er vokset op i Læ af Beskyttelse, saa den gaar godt, saa kan Beskyttelsen bortfalde og Industrien klare sig alene.

For at der nu herved skulde være nogen Fordel for Samfundet, som i Industriens Opvæksttid har maattet bære de af Tolden følgende Varefordyrelser, maatte Industrien efter Toldens Bortfald ikke alene fuldt ud kunne klare sig, men ogsaa arbejde mere effektivt end de Virksomheder, som vilde have udviklet sig under Frihandel og altsaa have tiltrukken sig de paagældende Produktionsfaktorer — dette er naturligvis vanskeligt at bevise, og dernæst maatte man altid regne med en Række mislykkede Forsøg paa Opklækning af Industrier for hver en som lykkes.

Endelig har Historien meget faa Eksempler paa, at Toldsatser, som er indførte med denne Motivering, senere er bortfaldet — eengang indførte er de saa godt som altid blevet permanente.

c) Told som Dumping. Ved Dumping forstaar man jo, at Udlandet sælger en Del af sin Overskudsproduktion til Priser, der ligger under dets egen Gennemsnits-Produktionspris, idet det lader sit eget Hjemmemarked bære Hovedparten af de faste Produktionsomkostninger.

Hvis der nu i et lille Land som Danmark findes Industrier, som uden at udsættes for en saadan Dumping, er i Stand til at konkurrere paa Verdensmarkedet, og disse Industrier pludselig udsættes for Dumping, da vil en Told herimod naturligvis virke i høj Grad støttende — dog kun under den Forudsætning, at denne Told ikke udnyttes fuldt ud, thi hvis dette sker — og det sker næsten altid — saa vil den ikke hjælpe Spor, idet Hjemmepriserne i saa Fald vil stige med Toldens fulde Værdi og altsaa stadig kan overvindes af en Pris = Dumping-Prisen + Tolden — kun hvis Tolden ikke udnyttes fuldt ud, vil den hjælpe.

Saa taler man om, at Udlandet »dumper« et Land for at »knuse dets Industri og senere sætte Priserne op«, men dette forudsætter, at der er Tale om en udenlandsk saa at sige monopoliseret Virksomhed, og en saadan findes praktisk talt ikke!

Efter at den hjemlige Industri er »slaaet ud«, vil tværtimod de forskellige Udlande konkurrere om Markedet, og Prisen vil ikke blive over Verdensmarkedsprisen — ja Konkurrencen har endog i flere Tilfælde bevirket, at Prisen i dette Tilfælde paa Grund af Konkurrencen bliver under Verdensmarkedsprisen.

d) Ikke mindst i den senere Tid er der talt meget herhjemme om den saakaldte aktive Handelspolitik, hvorved forstaas, at Tolden benyttes som Forsvarsmiddel mod Udlandets Toldpolitik, man forhøjer herefter Tolden paa udenlandske Varer for ved forstaaende Forhandlinger at sænke den igen som Kompensation for en ønsket Nedsættelse af vedkommende Udlands Told.

Historien viser imidlertid, at saadanne Forhandlinger oftest ender med, at Tolden paa begge Sider til sidst

bliver højere end den var, inden de nævnte Forholdsregler fandt Sted.

Der er meget, som tyder paa, at Udlandet, naar det paa denne Maade ruster sig til Toldforhandlinger, fortrinsvis forhøjer Tolden overfor Lande, som ynder at føre »aktiv Handelspolitik«, for at have noget at slaa af paa, medens det overfor Frihandelslande straks fra Begyndelsen sætter Tolden paa det Niveau, hvor det ønsker, den skal ende.

e) Told kan jo naturligvis altid bruges og forsvares i Tilfælde, hvor den ikke har økonomiske Opgaver, f. Eks. hvis man af militære Grunde ønsker, at et Land — koste hvad det vil — skal være selvforsynende, f. Eks. England efter Krigen med Hensyn til dets kemiske Industri — eller man ønsker større Dele af Landets Befolkning beskæftiget ved Agerbrug, fordi man anser Livet paa Landet for sundere end i Byerne.

f) Endvidere har man jo Finanstold, som udelukkende rammer saadanne Varer, som ikke fabrikeres i Landet — f. Eks. vilde en Kaffe- eller Te-Told her i Danmark være af den Art — men en saadan Told eller en Told paa Varer, som fabrikeres i Landet og samtidig ledsages af en ligesaa stor indenlandsk Afgift paa vedkommende Fabrikation — tildels f. Eks. Sukkertolden i Danmark — er jo ikke Told i samme national-økonomiske Betydning som de førstnævnte Toldsatser.

Efter nu saaledes at have betragtet forskellige hyppigt omtalte Eksempler paa Told, vil vi se noget nærmere paa de økonomiske Virkninger af Tolden, idet den løser sin Hovedopgave, at skabe et mangesidet, mindre specialiseret Erhvervsliv.

Indførelse af et Flertal af Toldsatser medfører en almindelig Forhøjelse af Varepriserne i Forhold til, hvad de var under Frihandel — parallelt hermed vokser Arbejdslønnen, idet Varepriserne og Efterspørgslen efter vedkommende Arbejdskraft stiger.

Det er dog herfor ikke sikkert, at den virkelige Løn

— Reallønnen — maalt i Varer og gensidige Tjenester, ogsaa vokser, thi naar Varepriser og Lønninger stiger, saa stiger ogsaa Dyrtiden, men altsaa den nominelle Løn — Pengelønnen og Priserne paa de øvrige Produktionsfaktorer undergaar under Toldens Indflydelse en Forskydning opad.

Samtidig foregaar imidlertid en Forskydning af Produktionsfaktorernes relative Priser. Hvis f. Eks. Toldindustrierne behøver særlig meget kvindelig Arbejdskraft (Tekstil) eller særlig megen Kapital i Forhold til Frihandelsindustrierne — saa øges ved Told Knapheden paa kvindelige Arbejdere og Kapital — f. Eks. i Forhold til Knapheden paa mandlige Arbejdere — Lønnen for Kvinder og Kapitalrenten stiger da stærkere end den mandlige Arbejdsløn.

Tolden medfører altsaa paa 2 Maader en Stigning i Priserne paa Produktionsfaktorerne, nemlig dels gennem den almindelige Forøgelse af Dyrtiden, som er en Følge af Tolden — dels gennem den øgede Efterspørgsel af de for vedkommende Toldindustrier specielle Produktionsfaktorer. Denne Stigning af Produktionsfaktorernes Priser, som Tolden foraarsager, kan medføre, at andre Industrier, som klarede sig godt ved Frihandel, nu kun kan klare sig ved ogsaa at faa Told. Dette vil f. Eks. utvivlsomt blive Tilfældet med det danske Landbrug, saafremt en væsentlig Beskyttelse vilde blive bragt i Anvendelse overfor et Flertal af Industrier, hvorved den i Forvejen stærkt trykkende, almindelige Dyrtid vilde øges. Eksporten vilde da kun kunne opretholdes som en »dumping« i Forhold til Udlandet.

En af Toldens betydningsfuldeste Virkninger er da den, at den hæmmer Eksportindustriernes Udvikling. — Dette følger ogsaa simpelt deraf, at Tolden holder Importen nede, og altsaa maa Eksporten reduceres tilsvarende, hvis ikke Handelsbalancen væsentlig set skal forskydes, hvad i saa Fald maatte ske i ren merkantilistisk

Betydning, og det er der vist ingen, der nu om Dage ønsker.

Toldens Tilbøjelighed til at skabe et mangesidet Næringsliv afføder igen Smaadrift — der er mere uøkonomisk end Stordrift, og dette saa meget mere, som Landet er lille. Medens Tyskland og Amerika vel indenfor deres Grænser kan have flere Virksomheder under økonomisk Stordrift, saa gælder dette ikke for de smaa Lande, som derfor i højere Grad er henvist til Koncentration om deres naturlige Erhverv — Tolden vil altsaa her virke relativt ugunstigere end for de store Lande.

Det er altsaa ikke muligt paa en Gang at beskytte alle et Lands Erhverv — beskytter man det ene, gaar det ud over det andet — og det er i Virkeligheden en fuldkommen urimelig Tanke, at man ved at hindre den internationale Arbejdsfordeling skulde kunne skabe gunstige Vilkaar for et Lands samtlige Erhverv — det er — som Professor Ohlin udtrykker sig — som »Münchhausen, der vil løfte sig selv i Haaret«.

Vi har før set, at Tolden forhøjer Dyrtiden og Lønnen — hvilken af disse to Faktorer, der forhøjes mest, er paa Forhaand uvist — Arbejderne og Løntagerne i det hele taget har en absolut Forkærlighed for den højere Pengeløn, medens det, de i egen Interesse burde eftertragte, er en højere Realløn, d. v. s. flere Varer for deres Arbejde. — Her gælder det imidlertid som Hovedpunkt, at Reallønnens Højde afhænger først og fremmest af Produktionens Effektivitet. Skal Tolden derfor føre til højere Realløn, da kan dette kun ske ved at fremme en Produktion, som er mere effektiv end den, der vilde findes ved Frihandel. De permanente Toldsatsers Opgave er imidlertid at beskytte de relativt mindre effektive Produktioner. — Var disse nemlig ikke mindre effektive end de Produktioner, som fandtes ved Frihandel, saa behøvede de jo ikke Told for at tiltrække sig Produktionsfaktorerne. Troen paa, at Tolden forhøjer Reallønnen, er derfor forkert, dens Væsen er at mindske Effektivi-

teten af Landets samlede Produktion og derfor lade Dyrtiden stige stærkere end Lønnen, d. v. s. den mindsker Arbejdernes Realløn.

Told mod Arbejdsløshed.

Arbejdsløshed er ikke et Udtryk for absolut Overflod paa Arbejdskraft, men beror som oftest paa en økonomisk Desorganisation i Samfundet.

Der findes praktisk talt altid nok af Arbejdsmuligheder, men en Mængde Faktorer, f. Eks. Konkurrence, Kapital, Effektivitet o. s. v. afgør, til hvilken Løn disse Arbejdsmuligheder er til Stede. Presses Lønnen op over Markedsværdien, indtræffer Arbejdsløshed. Og her maa det ikke glemmes, at Lønnen og alle hermed i Forbindelse staaende lønagtige Udgifter influerer i den Grad paa Produktionsprisen, at de gennemsnitlig udgør ca. $^2/_3$ af den færdige Vares Pris. Opgaven er derfor ikke at skaffe Arbejdsmuligheder, men at skaffe saadanne til højst mulig Realløn, og denne naas, som allerede nævnt, kun derved, at Produktionen bliver saa effektiv som mulig.

Arbejdsløshed opstaar altid — ja daglig i et Samfund — Virksomheder udvides og andre nedlægges — Ændringen tager Tid og afføder Arbejdsløshed.

Saadan Arbejdsløshed kan man benævne normal Arbejdsløshed — man kan endvidere tale om Sæsonarbejdsløshed og Konjunkturarbejdsløshed samt endelig om Arbejdsløshed fremkaldt derved, at Arbejdernes Organisationer forsøger at tvinge Lønnen op over det naturlige Niveau, og Arbejdsløshed, som er skabt af ekstraordinære Omvæltninger i Samfundet eller dettes økonomiske Styrelse.

Til den sidste Slags hører Verdenskrigens Eftervirkninger, med ændrede Markeder og Toldforhold — Ødelæggelse af Rusland og Uroen over hele Verden med de deraf følgende Forstyrrelser i den internationale Samhandel.

Her skal vi nu indskrænke os til at betragte Toldens

Indflydelse i de 2 sidste Tilfælde som dem, der i særlig Grad har aktuel Interesse.

Hvor Arbejdsløshed indtræffer paa Grund af unaturlige høje Lønfordringer, kan Toldforanstaltninger sætte Erhvervslivet i Stand til at betale en højere Løn end før — saaledes at de høje Lønninger bliver mere »normale«, men samtidig stiger Dyrtiden, og Lønnens reale Købekraft falder — det er derfor en yderst tvivlsom Fordel for Arbejderne i saadanne Tilfælde at have fastholdt den høje Løn — sikkert vilde det have været langt fornuftigere at gaa ned paa et Lønniveau, som Forholdene og Konkurrencen kunde bære, bl. a. ogsaa af Hensyn til Eksporten, som vi saa det før.

Det er særlig i de udelukkende paa Hjemmemarkedet arbejdende Industrier, at Lønnen søges presset unaturligt højt op — disses Antal vokser da, og derved Muligheden for videre Oppresning af Lønnen — og saaledes øges yderligere de Uligheder i Lønforholdene i Forhold til Eksportindustrierne, som er en Følge af Krigstidens Virkninger, hvad der naturligvis snarere giver mere end mindre Uro i Arbejdsforholdene.

Indtræffer Arbejdsløshed paa Grund af ekstraordinære Begivenheder eller Samfundsomvæltninger — da maa man nøje undersøge den virkelige Grund til denne Arbejdsløshed, før man kan sige, om en Told herimod vil være at anbefale eller ej. Navnlig gælder det at undersøge, om Aarsagerne til Arbejdsløsheden er midlertidige eller kan anses for at være varige.

Er der saaledes Tale om en forbigaaende Valutadumping fra et Lavvalutaland, og det viser sig, at denne er den virkelige Aarsag til Arbejdsløsheden, da vil en midlertidig Told til Værn herimod utvivlsomt kunne gøre Gavn og været berettiget.

Er Grunden til Arbejdsløsheden derimod den, at Udlandet har fundet en ny og mere økonomisk Fabrikationsmetode, maaske et Patent eller paa anden Maade en forbedret Teknik, som man ikke kan efterligne, da er

det ikke nationalt økonomisk forsvarligt at søge opretholdt gennem en Toldbeskyttelse den mindre effektivt arbejdende Hjemmeindustri i uindskrænket Omfang.

Den økonomiske Udvikling kræver, at urentable Erhverv viger for rentable, og at man ikke søger at opretholde eventuelt end ikke i mindsket Udstrækning et Erhverv, fordi det en Gang har været lønnende.

Ligger Forholdene derimod saaledes, at man ved en Omlægning af den hjemlige Industri har Sandsynlighed for at kunne overvinde de fra Udlandet pludseligt kommende Vanskeligheder i Løbet af nogle Aar, da vilde en midlertidig Told i disse Aar være at foretrække for vedkommende Erhvervs Ødelæggelse eller Ubehageligheder ved den dermed følgende Arbejdsløshed.

Helt undgaa Arbejdsløshed kan man jo ikke — den er ogsaa nødvendig for at opnaa den fornødne Tilpasning i Erhvervslivets forskellige Grene, hvor eventuelt det ene Erhverv bør indskrænke, medens det andet udvider.

Maalet bør imidlertid være at faa Indskrænkningen paa det ene Omraade til at foregaa saa jævnt som muligt i Trit med Udvidelsen paa det andet, og herfor er det blandt andet ogsaa nødvendigt, at Arbejdslønnen besidder nogen Bøjelighed efter de ændrede Forhold.

For Danmarks Vedkommende ligger Forholdene i Dag saaledes, at vi med udpræget Frihandelstendens dog stadig har en moderat Toldbeskyttelse. Selv om Maalet for os maa være Overgang til fuld Frihandel, saa kan det ikke ske nu og ikke paa een Gang.

Under de ekstraordinære Vanskeligheder, som for Tiden hjemsøger os og afføder den store Arbejdsløshed, vilde derfor saadanne midlertidige Toldforanstaltninger, som jeg nylig har omtalt som berettigede, ogsaa under tilsvarende Forudsætninger med Føje og Fordel kunne anvendes her, men Forholdet er jo netop dette, at disse Forudsætninger næppe kan siges at være til Stede, idet

vore egentlige og største Vanskeligheder ikke kommer ude fra, men utvivlsomt hører ind under det før behandlede næstsidste Tilfælde af Arbejdsløshed og altsaa skyldes Fordringer fra Fagforeninger og alle andre af Landets Løn-Organisationer om unormalt høje Lønninger sammenlignet med de os nærmest liggende Nabolande med Guldmøntfod.

At opretholde den derved skabte Tilstand gennem Foranstaltninger af den ene eller den anden Art forekommer mig at føre længst muligt bort fra Maalet, som maa være overalt og i alle Forhold at regulere Betalingen for de Tjenester, vi yder hinanden, saaledes at de staar i lignende Forhold til de tilstedeværende Betalinger før Krigen, som nuværende Eksports Værdi staar til Værdien af Eksporten i 1914.

Er da denne Side af Sagen først i Orden, saa formener jeg, at en saglig Gennemgang af de forskellige Erhvervs Stilling efter de Linier, som jeg lige har angivet, vil vise, paa hvilken Maade og i hvilken Grad man kan og bør støtte eller opmuntre de enkelte Erhverv, saaledes at man atter naar tilbage til normale Tilstande.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Baron *G. Lerche,* Klampenborg, udtalte sin Beklagelse over, at den Mand, der ved denne Lejlighed havde lovet at tale ud fra et toldvenligt Standpunkt, ikke var kommen til Stede. Var dette sket, var Sagen sikkert blevet belyst godt ogsaa set fra den anden Side. Naar Taleren ønskede at tage Ordet, var det ikke, fordi han mente at have Forudsætninger for at belyse hele Spørgsmaalet fra et Toldstandpunkt, men der var et Spørgsmaal, som det forekom Taleren af stor Betydning at faa klaret. Vi har jo nu en Gang Industrier her i Landet, som ogsaa er ramt af Tidens Vanskeligheder, og som vi har Pligt til at tage Hensyn til. Det vilde være af Betydning at faa oplyst, om Toldforanstaltninger, og da navnlig Finanstold, virkelig vil skade vort Landbrug, Landets Hovederhverv. Taleren troede det ikke og kunde ikke se, at der var noget virkeligt Grundlag for denne Paastand. Der henvises til vor store Afsætning til England, men England tager selvfølgelig kun vore Varer, fordi de har Brug for dem, og

iøvrigt lægger England jo ikke Skjul paa, at dets Bestræbelser gaar i Retning af selv eller ved Hjælp af dets Kolonier at fremstille saa meget som muligt, saaledes at Indførselen udefra kan begrænses, og Tyskland har jo noksom bevist, at det ikke er af Kærlighed til os, det har gjort Indkøb hos os. Det danske Landbrug er vant til at kæle for Frihandelsdogmet, og et saadant Dogme er ikke let at faa Bugt med; men der synes dog i hvert Fald i nogle Kredse indenfor Landbruget at være nogen Stemning for at prøve med visse Toldforanstaltninger. Cikoriedyrkerne har jo saaledes rettet en Henvendelse til Regeringen, hvori der anmodes om nogen Beskyttelse, saafremt ikke Cikoriedyrkningen skal lægges øde paa Grund af den stærke Konkurrence udefra. Taleren vilde gerne have det Spørgsmaal drøftet, om der virkelig er skellig Grund til at tro, at det danske Landbrug vil lide Skade ved Told f. Eks. paa Kaffe, The og andre lignende Produkter.

Forpagter *P. Falk-Jensen,* Gunderup, vilde som Landmand være interesseret i Frihandel, saafremt ogsaa andre Lande havde Frihandel, men da dette ikke er Tilfældet, bevirker vore Frihandelsteorier, at vi ikke staar paa lige Fod med de andre Lande, og Følgen er, at vi faar for lidt for vore Varer. Grunden til, at vore Produkter betales for lavt, er den amerikanske Told og den tyske Told. Som Forholdene er, kan vi ganske vist ikke være stærkt interesserede i Industritold, men det forekom Taleren, at vi hellere maa gaa med til saadanne Toldforanstaltninger, der kan bringe Industrien i Gang, end udbetale de meningsløse store Summer til Arbejdsløshedsunderstøttelser. En Revision af vore Frihandelsteorier er sikkert nødvendig, saafremt vore Erhverv skal trives og kunne give lønnende Arbejde til de Arbejdsløse.

Lensbaron *Reedtz-Thott,* Gaunø, bemærkede til en Udtalelse af Foredragsholderen om, at det særlig var i vanskelige Tider, at Protektionismen løftede Hovedet, at dette jo ikke var saa underligt, thi i vanskelige Tider maa man nødvendigvis gribe til de Vaaben, man har, og Protektionismen er i Virkeligheden kun et Vaaben i den økonomiske Kamp; og vil eller kan man ikke benytte de Vaaben, der staar til Raadighed, kommer man i Reglen tilkort. Vi har ikke i den Tid, vi nu er inde i, Raad til at vifte med Idealismens Toldfrihedsidéer. Det er bleven sagt, at Toldbeskyttelse paavirker Arbejdslønnen, men Tyskland er jo dog et stærkt toldbeskyttet Land, og her viser det sig, at Arbejdslønnen ikke er afhængig af Toldbeskyttelsen; det er altsaa ikke Tolden, der driver Lønnen op. Vi skal naturligvis ikke opflaske Industrien, men

det er vanskeligt at afgøre, hvorvidt Produktionsfaktorerne er til Stede eller ikke, og det kan dog ikke benægtes, at vi har flere Industrier i Danmark, der hviler paa et godt og naturligt Grundlag, ligesom Danmark ved sin Beliggenhed og paa andre Maader har gunstige naturlige Betingelser for forskellig Industrivirksomhed.

Foredragsholderen havde været inde paa Faren ved aktiv Handelspolitik, men vi skal i denne Henseende ikke male Fanden paa Væggen; en fornuftig aktiv Handelspolitik vil sikkert vise sin Berettigelse, og Taleren kunde ikke se, at en saadan kunde komme til at berøre England; det vilde snarere være Tyskland, den vilde berøre. Iøvrigt er det ganske karakteristisk, at Schweiz nu har ændret sine Signaler og indrømmer, at et lille Land ikke kan drive Frihandelspolitik i det lange Løb, medmindre de andre Lande følger samme Kurs.

Forpagter *Chr. Sonne* havde Indtryk af, at Divergenserne i Toldspørgsmaalet ikke mere var saa store som i 90erne, da Modsætningerne var meget skarpt optrukket. Danske Landmænd har imidlertid altid været at finde blandt Frihandelsmændene, og selv om Bølgerne ikke mere gaar saa højt, saa er det dog givet, at Beskyttelsestold ikke heller nu vil kunne finde Tilslutning i Landbruget, medens man vel næppe mere vil stille sig saa absolut afvisende overfor Finanstold. Det vil sikkert være ganske umuligt at rejse en beskyttelsesvenlig Stemning i Landbruget. Taleren var og havde altid været enig med Baron Lerche med Hensyn til det Synspunkt, han gjorde gældende overfor Industrien, og vi har en Industri, hvis Betydning og Opgaver i det danske Samfund ikke bør underkendes, og med Hensyn hertil maa vi ogsaa erindre, at Landbruget ikke kunde beskæftige den stigende Befolkning. Det var og er derfor af Betydning at have en levedygtig Industri og et købedygtigt Hjemmemarked. Naar Landbruget har valgt at følge Frihandelsprincippet, saa har Overvejelser over, hvorfor Industrien ønskede Beskyttelse, jo ganske naturligt spillet med ind. Og man er da naaet til det Resultat, at 1) vil Industrien have Toldbeskyttelse for at kunne opnaa en højere Pris for sine Varer, som Landbruget altsaa skal være med at betale, og 2) vil de — ved at skabe en højere Beskæftigelsesgrad — vanskeliggøre Adgangen til Arbejdskraft for Landbruget. Dette er jo sikkert ogsaa i nogen Grad rigtigt; en blomstrende Industri skaber Arbejdsbetingelser og kan ogsaa medføre en forholdsvis højere Lønstandard. Men hvis det nu er saaledes, at den store Arbejdsløshed, der medfører, at Landbruget maa betale store Sum-

mer til Arbejdsløshedsunderstøttelse, kunde afværges ved Kriseværnsforanstaltninger, saa skulde Landbruget jo egentlig godt kunne gaa med til saadanne Foranstaltninger og endda se sin Fordel derved. Og det forekom ingenlunde Taleren usandsynligt, at saadanne Kriseforanstaltninger kunde faa en saadan Virkning paa Beskæftigelsesgraden, at det kom til at mærkes som en Lettelse af Landbrugernes Skattebyrde. Hvis en Del af den store Arbejdsløshed kunde afværges ved Kriseværn, maa det indrømmes, at det vilde være en udmærket Foranstaltning.

Hr. Falk-Jensen udtalte, at vi i det danske Landbrug faar for lidt for vore Varer paa Grund af Amerikas og Tysklands Toldpolitik, og dette er jo rigtigt, men desværre faar vi jo ikke mere for vore Varer, fordi vi selv paalægger Told.

Vi bør sikkert gøre de midlertidige Kriseværnsforanstaltninger til Genstand for sagkyndige og objektive Undersøgelser og saa følge det, der gennem saadanne Undersøgelser naas til.

Folketingsmand *P. Pinstrup* takkede for Foredraget. Der var bleven spurgt, om Told paa Kaffe, The o. s. v. vilde skade Landbruget; en saadan Told har jo imidlertid ikke noget med Beskyttelse at gøre; det er en ren Finanstold, der ikke kan skade Landbruget, og som det i og for sig principielt ikke kan have noget imod. Med Hensyn til Toldspørgsmaalet maa det erindres, at en Betingelse for, at vi kan eksportere, er, at vi kan faa et lavt Prisniveau; vi er derfor interesseret i et lavt Prisniveau, og vi kan ikke se bort herfra af Hensyn til Industriens Interesser. Aktiv Handelspolitik kan for Danmarks Vedkommende fornuftigvis ikke komme i Betragtning overfor England, det vilde være fuldstændig taabeligt, og Tanken derom vilde naturligvis heller ikke fremkomme; det eneste, der kunde være Tale om, var at optage en aktiv Handelspolitik overfor Tyskland, men Taleren troede ikke, Tyskland vilde lade sig skræmme, thi det er jo ikke monopoliserede Varer, vi har. Det eneste, vi kunde opnaa, var vel, at Tyskland fuldstændig lukkede for Varer fra Danmark, f. Eks. for Kvæg og Kød, og da Tyskland her er vor eneste Aftager, vilde vi blive meget uheldigt stillede. Der henvises til, at Schweiz har forandret Signaler i Toldspørgsmaalet, men Schweiz og Danmark kan ikke sidestilles; i Schweiz er Forholdene helt anderledes, idet det schweiziske Landbrug ikke kan forsyne det hjemlige Marked. Med Hensyn til Kriseværn fandt Taleren det indlysende, at saadanne foreløbige Foranstaltninger vilde være uden Virkning, saafremt Industrien ikke blev

konkurrencedygtig. Der er kun den Vej for Industrien at gaa, at den maa sætte sine Produktionsomkostninger ned.

Forpagter *Sonne* udtalte, at han ikke havde tænkt paa Toldforanstaltninger i al Almindelighed, men kun for de særligt kriseramte Virksomheder.

Lensbaron *Reedtz-Thott* var enig med Pinstrup i, at det vilde være ønskeligt at faa Prisniveauet ned. Han havde for sit Vedkommende heller ikke noget imod en Finanstold paa Kaffe, The o. s. v., men ogsaa en saadan Told kan dog maaske bidrage til at forhøje Prisniveauet.

Baron *G. Lerche* takkede Hr. Pinstrup, fordi han ikke var bange for Told paa Kaffe, The o. l.; det var en noget mere forsonlig Stemning overfor Told, end der raader ude i Landet, thi der er Landmændene jo tilbøjelige til at vende Ryggen til, saasnart man blot tillader sig at nævne Ordet Told. Vi er enige i, at Lønnen bør ned, men Taleren ønskede dog at tilføje, at vi næppe kan skære vore Landarbejderes Løn længere ned. Under 4 Kr. om Dagen kan en Familie ikke leve, og det er en farlig Vej at skære saa langt ned, at det er umuligt at leve under nogenlunde livsværdige Kaar.

Lensbaron *Reedtz-Thott* mente heller ikke, Lønnen paa Landet skal længere ned; det er Lønnen til Industriarbejderne, der er for høj. Taleren havde ikke saaledes som Baron G. Lerche mærket nogen panisk Skræk for Told ved sine Møder paa Landet; men i Virkeligheden er der jo heller ikke nogen Protektionisme her i Landet; det, man ønsker, er tidsbegrænsede Toldforanstaltninger, og der er ingen, der faar Kvalme, fordi saadanne Foranstaltninger bliver ført paa Tale.

Folketingsmand *P. Pinstrup* troede ikke, Baron Lerche skelnede tilstrækkelig klart mellem Beskyttelsestold og Finanstold. En Told paa Kaffe og The var kun en Finanstold, og en saadan vilde ikke skade Landbruget, men Taleren ønskede dog ikke sine Udtalelser opfattede saaledes, at han vilde stemme for en saadan Told, saafremt der kom Forslag derom i Rigsdagen. Der er jo Enighed om, at Prisniveauet er for højt, men det var da et meget betænkeligt Tidens Tegn, at Arbejdsgiverne og Arbejderne i Byerne fornyer deres Overenskomster paa samme Linie som hidtil. Hvorledes man kan finde Grundlag for at opretholde Lønniveauet paa samme høje Stade, forstod Taleren ikke.

Folketingsmand, Redaktør *Kr. Raunkjær* fandt de Udtalelser, der var fremkommet angaaende Lønniveauet paa Landet, meget interessante, idet de fastslaar, at det ikke er Land-

arbejdernes Løn, men derimod Lønniveauet i Industrien, der er for højt. Men hvorledes kan man da, samtidig med, at man understreger dette, fra samme Side motivere et Krav om forøget Toldbeskyttelse, da forøget Beskyttelse dog nødvendigvis maa have til Følge, at det for høje Lønniveau i Industrien fastholdes eller maaske endog forhøjes.

Professor *B. Bøggild* bemærkede med Hensyn til Overenskomsterne mellem Arbejdsgivere og Arbejdere i Industrien, at Arbejdsgiverne sikkert her handler af Hensyn til Arbejdsfreden; det er af den største Betydning i Industrien, at der er jævne og stadige Arbejdsvilkaar.

Forpagter *Falk-Jensen* bemærkede i Anledning af Baron Lerches Udtalelser om, at Lønnen paa Landet ikke er for høj, og at den ikke bør gaa under 4 Kr. daglig, at 5 gifte Arbejdere hos ham sidste Aar havde haft en Løn, der varierede fra højst 2670 Kr. til lavest 2000 Kr.; det forekom ham, at dette maatte siges at være en endog meget god Løn, og der er sikkert mange Mænd i det lille Landbrug, der maa nøjes med mindre. Taleren fandt, at det Tidspunkt var inde, da ogsaa Arbejderne maatte finde sig i at smøre lidt tyndere paa Brødet.

Gaardejer *Olav Olsen,* Hjarup, fandt, at det vilde være af Interesse at faa oplyst, hvormange Arbejdere man formente, der kunde komme i Beskæftigelse ved Hjælp af Toldforanstaltninger.

Toldinspektør *Halland* gav en Række Oplysninger angaaende Produktionsforøgelsens Forhold til Beskæftigelsesgraden. Der er foretaget Beregninger med Hensyn til, hvor mange Arbejdere en vis Forøgelse i Produktionen skulde give Anledning til kunde faa Beskæftigelse, men det viser sig, at disse Beregninger ikke holder Stik. Bl. a. havde det saaledes vist sig, at der var Industrigrene, hvor Produktionen siden 1922 var bleven forøget med 17—20 pCt., medens Antallet af beskæftigede Arbejdere praktisk taget var det samme.

Foredragsholderen fik derefter Ordet for nogle afsluttende Bemærkninger. Han takkede for den interessante og ganske lidenskabsløse Drøftelse af Sagen, som hans Foredrag havde givet Anledning til. Der er Enighed om Arbejdsløshedsspørgsmaalet og tildels ogsaa om Lønspørgsmaalet. Redaktør Raunkjær fremdrog meget naturligt den Inkonsekvens, der gør sig gældende, naar man paa den ene Side fremhæver, at det ikke er Landbrugets men Industriens Lønniveau, der skal ned, men saa samtidig erklærer sig for Tilhænger af Toldforanstaltninger, der netop vil bidrage til at holde Industriens

Lønniveau oppe. Industrien har, hvad der jo indrømmes fra alle Sider, høje Lønninger — for høje Lønninger — og et Prisniveau, som vi maa se at komme bort fra. Men saalænge vi har den stærke Organisationstvang saavel fra Arbejdsgivernes som fra Arbejdernes Side, vil dette være en Hindring for, at Prisniveauet sænkes. Vi maa se at komme bort herfra, og i hvert Fald maa vi forlange, at de, der bevarer Lønniveau og formindsket Beskæftigelsesgrad, ogsaa selv maa tage Ansvaret herfor. Ogsaa Taleren var forundret over de Arbejdsoverenskomster, der blev afsluttet i den senere Tid, og han fandt det letsindigt at afslutte saadanne Overenskomster paa længere Sigt. Taleren var glad ved Forpagter Sonnes Udtalelser; vi er i Virkeligheden ikke saa langt fra hinanden. Vi har en moderat Beskyttelse her i Landet, og det var ikke hans Mening, at denne skulde ophøre, men vi kan ikke gaa med til nye Foranstaltninger, idet disse vil bringe Landets Hovederhverv, Landbruget, og hele Samfundet Vanskeligheder. Et Frihandelsland maa producere billigere end et Toldland, og vi maa indrette os paa at producere billigt. Har vi blot en billig Produktion, har vi gode Betingelser for at kunne konkurrere, idet vi egentlig er ganske godt stillet som Industriland; vi har vort gode Spisekammer lige i Nærheden og skal ikke som f. Eks. England hente Maden langvejs fra, og vi har gode Havneforhold og i det hele en god Beliggenhed. Vi har dygtige Teknikere og dygtige Arbejdere, men vi er inde paa en skæv Bane, som vi maa stræbe efter at faa rettet.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, bragte paa Præsidiets Vegne en Tak til Foredragsholderen for det udmærkede Foredrag og takkede Deltagerne i Diskussionen for det værdifulde Bidrag, disse havde givet til Aftenens gode og lærerige Forløb.

Oversigt over Landbrugsbogføringen og de driftsøkonomiske Undersøgelser i Finland, Sverige og Norge.

Af *H. C. Rasmussen*,
Assistent ved Det landøkonomiske Driftsbureau.

Da jeg i Juni og Begyndelsen af Juli Maaned 1926 havde Lejlighed til, med velvillig Bistand fra Landbrugsministeriets Side, at foretage en Rejse til Finland, Sverige og Norge for at studere Landbrugsbogføring og Driftsøkonomi, skal jeg i det følgende give en kort Oversigt over Rejsens Forløb, over de Metoder, der anvendes ved Bogføringen, samt over de Undersøgelser, der bliver foretaget i driftsøkonomisk Øjemed.

Paa Rejsen besøgte jeg de respektive Landes driftsøkonomiske Institutioner, hvor jeg havde Lejlighed til at stifte nærmere Bekendtskab med den praktiske Udførelse af de der foretagne Undersøgelser; desuden foretog jeg Rejser igennem typiske Landbrugsegne, afbrudt af Besøg paa praktiske Landbrug og Landbrugsskoler, for herved at faa et Indtryk af de paagældende Landes almindelige Landbrugsforhold. Rejsen afsluttedes med Deltagelse i N. J. F.'s Kongres i Oslo, hvor forskellige driftsøkonomiske Problemer blev underkastet en særdeles interessant Drøftelse.

Iøvrigt skylder jeg her at nævne den ualmindelige Elskværdighed og Gæstfrihed, der blev vist mig overalt, hvor jeg kom paa Besøg, hvilket bidrager sit til, at jeg i Fremtiden stadig maa betragte vore nordiske Brødrefolk med den hjerteligste Sympati.

Finland. Landbrugsbogføringen i Finland er som i de fleste andre Lande af forholdsvis ny Dato; ganske vist er der indenfor de finske Landbrugsselskaber i en Aarrække gjort et betydeligt Arbejde for at faa den udbredt, men de Metoder, der da anvendtes, var ret uensartede, hvorfor Regnskaberne blev vanskelige at udnytte ved en nærmere Undersøgelse af de mange landøkonomiske Forhold, som det kunde være af Interesse at faa belyst.

Først omkring 1910 blev Interessen for disse Undersøgelser saa stor, at man besluttede, at den i 1892 oprettede »Lantbruksstyrelse« skulde tage Initiativet til en Undersøgelse af specielle driftsøkonomiske Spørgsmaal indenfor Landbruget. »Lantbruksstyrelsen« etablerede derfor under Ledelse af fil. dr. *J. E. Sunila* et Samarbejde med de daværende Landbrugsselskaber, saaledes at disses Konsulenter anviste Ejendomme, der var villige til at stille deres Regnskaber til Raadighed for de nævnte Undersøgelser og at lade Regnskaberne føre efter nærmere aftalte Principer.

Dette Samarbejde resulterede da i, at man i Aaret 1913 var i Stand til at publicere de første Regnskabsresultater for 121 Ejendomme; og senere har Arbejdet haft en god Fremgang, saaledes at man i Regnskabsaaret 1924—25 var oppe paa et Antal af 385 Ejendomme. Imidlertid er Ledelsen af Undersøgelsesarbejdet, efter at dr. Sunila har overtaget Hvervet som Landbrugsminister, blevet overdraget til fil. mag. Lantbruksråd *K. J. Ellilä*, som har fortsat i samme Spor.

Vil man se lidt nærmere paa de Principer, der ligger til Grund for Regnskabsføringen, fanges Opmærksomheden straks af den Enkelthed, som gaar igennem hele Systemet. Iøvrigt anvender man to Systemer, hvoraf det første kun gør Rede for Landbrug, Skovbrug, Husholdning og Privat-Forbrug, men uden at gaa ind paa en mere detailleret Undersøgelse af de enkelte Grene af Landbrugsbedriften. Dette System anvendes fortrinsvis paa

de Ejendomme, som Landbrugsselskaberne har udpeget, og hvor Selskabernes Konsulenter medvirker ved Statusopgørelsen og fører Tilsyn med de daglige Noteringer samt er Landmændene behjælpelige med Udfyldningen af en Del Skemaer til Brug ved den senere statistiske Bearbejdelse; heriblandt findes Optegnelser af Arbejdsforbruget ved de forskellige Erhvervsgrene udenfor Landbruget, Naturalomsætningsskema, Skema til Optegnelse af Arealbenyttelse, Høstudbytte, Mælkeproduktion m. v. Ved Aarets Slutning bliver alle disse Oplysninger tilstillet »Lantbruksstyrelsen«, som reviderer dem og foretager forskellige Sammenstillinger over Kapital-, Udbytte- og Omkostningsforhold beregnet pr. ha reduceret Agerareal for derefter at overlade Landmændene en saadan Beregning, hvorpaa ogsaa er opført Gennemsnitstallene for samtlige bearbejdede Ejendomme af samme Størrelsesgruppe og Landsdel; nogen egentlig Aarsopgørelse efter Kontosystemet udarbejdes i Almindelighed ikke.

Det andet System, der anvendes paa de Staten tilhørende Domæner og Skoleejendomme, hvilke sorterer under »Lantbruksstyrelsen«, er mere udførligt, idet man fører et specificeret Regnskab over de enkelte Grene indenfor Landbrugsbedriften; dog gaar man ikke til en detailleret Redegørelse over den indre Omsætning mellem disse Grene, som vi bruger herhjemme; desuden føres der en fuldstændig Arbejdsdagbog udover de under det førstnævnte System omtalte Skemaer. Paa disse Ejendomme foretages de daglige Noteringer som Regel af en Bogholder, som har en tilsvarende Uddannelse som Landbrugsselskabernes Konsulenter (ikke Agronomer, men Personer, som har gennemgaaet et almindeligt Landbrugsskolekursus samt et Kursus paa en højere Landbrugsskole), medens Aarsopgørelsen — i dette Tilfælde efter Kontosystemet — foretages af »Lantbruksstyrelsen«.

Hvad den statistiske Bearbejdelse af disse Regnskaber angaar, svarer den i det væsentligste til vore hjemlige Metoder, dog har man som Følge af Grundmaterialets Art

maattet undlade Beregninger over de enkelte Driftsgrene indenfor Landbruget, men til Gengæld er man gaaet videre med Undersøgelser over de opnaaede Priser paa fremstillede Produkter samt med udførlige Beregninger over Arbejdslønnens Størrelse under forskellige Forhold. Ved selve Gennemsnitsberegningen pr. ha i de forskellige Gruppeinddelinger anvendes en anden Metode end herhjemme, idet man lader hver Ejendom »veje« med sit fulde Areal, medens vi lader hver Ejendom »veje« lige stærkt, en Forskel, som under visse Forhold kan give ret store Afvigelser.

Endelig maa bemærkes, at foruden de almindelige Undersøgelser over Landbrugets Rentabilitet har man i Finland, hvor Skovbruget i Forbindelse med Landbruget spiller saa stor en Rolle, foretaget en Række Beregninger for at belyse denne Erhvervsgrens Rentabilitet.

I nær Tilknytning til de omtalte Rentabilitetsundersøgelser har man i Finland paabegyndt nogle landbrugsgeografiske Undersøgelser, som er planlagt og ledes af fil. dr. *E. Cajander,* og hvis Formaal i Korthed kan udtrykkes ved følgende:

1) at belyse, hvilke Forskelligheder i Landbrugets Stilling, der forefindes i organisatorisk, økonomisk og teknisk Henseende i forskellige Egne indenfor et større Omraade;
2) at belyse de naturlige, økonomiske og kulturelle Faktorer hos Landbruget, der bevirker den lokale Differentiering;
3) at belyse, i hvilken Grad Landbrugets Udvikling beror paa disse Faktorer og deres Egenskaber;
4) at belyse, hvilke Konsekvenser saavel i teknisk og økonomisk som i agrar- og socialpolitisk Henseende, der kan drages af den omtalte Differentiering.

Disse Undersøgelser er endnu kun lidt fremskredne, men man har dog bl. a. undersøgt Kulturvæksternes Udbredelse i forskellige Landsdele, Gødningsanvendelsen, Driftssystemet, Jordpriserne o. l., men det er uden Tvivl

Undersøgelser, hvis Fortsættelse er af stor Betydning, navnlig for vore nordlige Nabolande med deres store Udstrækning og forskelligartede Forhold, men ogsaa herhjemme er der mange Spørgsmaal af denne Art, som det vilde være af Interesse at faa nærmere belyst.

Foruden disse Undersøgelser har de uforholdsmæssigt høje Udgifter til menneskelig Arbejdskraft i det finske Landbrug foranlediget, at man har dannet en Forening: »Lantbrukets Arbetseffektivitets-Förening«, hvis Formaal det er:

1) at opdage og udrede saadanne Fejl ved Landbrugsarbejdet, som formindsker Landbrugets økonomiske Resultat;
2) at finde Midler til Afhjælpning af saadanne Fejl, samt
3) i den Grad, det er muligt, at være det praktiske Landbrug til Nytte i dets Effektivitetsstræben.

I første Række har man da søgt at faa udbredt dels Akkord- og dels Præmielønssystemet, ligesom man har søgt at faa indført mere praktiske og samtidig mere arbejdsbesparende Metoder ved Landbrugsarbejdet. Man er dog paa Forhaand klar over, at de uheldige Forhold ikke alene skyldes de anvendte Lønnings- og Arbejdsformer, men at visse psykologiske Momenter spiller en stor Rolle, hvorfor en højere aandelig Udvikling hos Arbejderne ogsaa bør tilstræbes.

Disse Undersøgelser befinder sig som nævnt kun paa et forberedende Standpunkt, hvorfor man endnu ikke kan paavise synderlige Resultater, men den Energi, hvormed man fra Foreningens Side arbejder, borger for, at disse ikke vil udeblive.

S v e r i g e. Den Landbrugsbogføring, som jeg i Sverige havde Lejlighed til at stifte Bekendtskab med, forestaas af »Sveriges allmänna lantbrukssällskaps driftsbyrå«, som siden dets Oprettelse i 1917 under Ledelse af Direktør *L. Nanneson* har foretaget en Række Undersøgelser over Landbrugets Rentabilitet. Før denne Institutions

Oprettelse havde bl. a. »Malmöhus läns hushållningssällskap« ladet foretage lignende Undersøgelser, som gaar tilbage til Regnskabsaaret 1912—13, men selve Landbrugsbogføringen gaar adskillige Aar længere tilbage.

Under den nuværende Ordning modtager Driftsbureauet dels Regnskaber fra alle Egne af Landet, som er ført igennem de respektive Landbrugsselskaber, og dels fører det selv Regnskaber for en Del Ejendomme. Denne Regnskabsføring foregaar igennem et praktisk tilrettelagt Rapportsystem, hvor Landmændene selv staar inde for alle Noteringer; dog besøger en af Driftsbureauets Eksperter Ejendommene en eller flere Gange om Aaret, eftersom Landmændene finder det fornødent.

Hvad Regnskabsformen angaar, fremtræder den i fire Typer, nemlig:

1) Regnskaber, hvis Formaal udelukkende er at bestemme det økonomiske Resultat af det samlede Landbrug.
2) Regnskaber, som foruden at bestemme Udbyttet af det samlede Landbrug gør Rede for den indre Vareomsætning og Arbejdsforbruget i Landbruget.
3) Regnskaber, som belyser Resultatet af Hovedgrenene indenfor Landbruget.
4) Regnskaber, der giver en Oversigt, ikke alene over Hovedgrenene, men ogsaa over de enkelte Markafgrøders Rentabilitet.

Ved alle Typer foretages Aarsopgørelsen af Driftsbureauet efter det dobbelte Bogholderis Principer. Desuden udarbejdes der for de to sidstnævnte Typers Vedkommende en Driftskritik, hvor hver Ejendoms Resultater sammenlignes med Gennemsnitstallene pr. ha for samtlige bearbejdede Ejendomme i samme Størrelsesgruppe og Landsdel, forøvrigt en Kritik, som i nogle Tilfælde er meget skarp.

Foruden denne Regnskabsføring foretager Driftsbureauet ogsaa Revisioner, Vurderinger og Skattedeklarationer for sine Klienter, ligesom det i den senere Tid har paabegyndt et Samarbejde med Landbrugsselska-

berne med det Formaal at fremskaffe Regnskaber fra Smaabrug hele Landet over for herigennem at faa belyst Økonomien i den svenske Husmandsbevægelse. I dette Tilfælde fører Selskabernes Konsulenter Tilsyn med de daglige Noteringer og foranlediger Optegnelserne indsendt til Driftsbureauet, som foretager Aarsopgørelsen.

Den statistiske Bearbejdelse af de til Raadighed værende Regnskaber foretages efter Metoder, der ganske nøje svarer til dem, vi anvender herhjemme, hvorfor en nærmere Omtale heraf kun vil have ringe Interesse.

I Sverige har man allerede paa et tidligere Tidspunkt foretaget lignende Arbejdseffektivitetsundersøgelser, som man nu har paabegyndt i Finland, men da Undersøgelserne dengang ikke var særlig omfattende, overvejer man for Tiden at optage dem igen for at gennemføre dem med større Grundighed.

Som en i Forbindelse med disse Undersøgelser meget nærliggende Opgave har man ogsaa undersøgt Arbejdsforbruget i Landbruget, saavel det totale Forbrug af Mands- og Hestearbejde i Landbrugsbedriften som Arbejdsforbruget ved de enkelte Driftsgrene. De paa denne Maade fremkomne Resultater giver en god Rettesnor for, hvorledes man i de forskellige Landsdele kan tilrettelægge sit Driftssystem, saa den forhaandenværende Arbejdskraft kan blive udnyttet saa godt som muligt, ligesom de kraftigt pointerer i hvilke Omraader, man bør benytte en arbejdsintensiv Drift under de en Gang givne Forhold.

Grundlaget for disse Undersøgelser er foruden det almindelige Driftsregnskab en meget udførlig Arbejdsdagbog, hvor den enkelte Arbejders udførte Arbejde bliver omhyggeligt indført for senere at blive sammendraget og analyseret af Driftsbureauet.

Foruden mine Besøg paa Driftsbureauet benyttede jeg samtidig Lejligheden til at besøge »Sveriges allmänna lantbrukssällskaps fastighetsbyrå«, som er oprettet for at yde Landmændene handelskyndig Bistand, idet et mo-

derne Landbrug kræver en langt større Indsigt i handelstekniske Forhold, end de fleste Landmænd er i Besiddelse af, for at kunne udnyttes fuldt ud. Bureauets Virksomhed ledes af Forstander *H. Brundin,* og blandt dets talrige Opgaver skal fremhæves følgende:

1) at yde Landmændene Bistand ved Køb og Salg af Landejendomme;
2) at undersøge, hvorvidt en Ejendom egner sig til Udstykning;
3) at udarbejde Udstykningsplaner og i Forbindelse hermed at drage Omsorg for Opmaalingen, Salget af Parcellerne, Oprettelse af Købekontrakter, Optagelse af Laan m. v.;
4) at ordne Forpagtningskontrakter og at yde Bistand ved Synsforretninger;
5) at udføre Vurderinger;
6) at paatage sig Forvaltning af større Ejendomme og Skove;
7) at besørge diverse Indkøb og Salg af Landbrugsvarer.

Under Udførelsen af disse Opgaver udarbejdes der i første Række en meget detailleret Ejendomsbeskrivelse og en Kritik af Ejendommens Drift, dels paa Grundlag af de foreliggende Regnskaber og dels paa det fra Driftsbureauet fremskaffede Materiale tillempet efter de lokale Forhold; dernæst foretages en Del specielle Undersøgelser, førend man skrider til Opgavens endelige Løsning.

N o r g e. I Norge er den organiserede Regnskabsføring og Rentabilitetsundersøgelserne etableret paa Foranstaltning af »Selskapet for Norges Vels undersøkelser over jordbrukets driftsforhold« og tog sin Begyndelse omkring Aar 1910, da Selskabets daværende Konsulent *Haakon Five* gjorde Spørgsmaalet aktuelt.

Selskabet indbød derfor de norske Landmænd til at deltage i et 3—4 Dages Kursus, hvor de blev belært om Betydningen af en grundig Regnskabsføring og under-

vist i de daglige Noteringers Udførelse ved et Regnskabssystem, udarbejdet med dette Formaal for Øje. Landmændene forpligtede sig derefter til at foretage saadanne Optegnelser i mindst et Aar, hvorefter Selskabet skulde foretage Sammendragene og Aarsopgørelsen.

Dette resulterede i, at man blev i Stand til at foretage en Rentabilitetsundersøgelse for 35 Ejendomme, som blev publiceret i 1913. Senere er Arbejdet stadig blevet udvidet, saaledes at man for Regnskabsaaret 1924—25 var oppe paa et Antal af 152 Ejendomme. Konsulent *Five* har imidlertid maattet opgive denne Virksomhed paa Grund af en Række andre Hverv, og Undersøgelsernes Ledelse er nu blevet overdraget til Docent *Paul Borgedal.*

Hvad Regnskabsformen angaar, er den gennemgaaende meget enkel, idet den for nogle Regnskabers Vedkommende kun gør Rede for Udbyttet af Landbrug, Skovbrug og andre Erhverv, medens den for andres Vedkommende gaar lidt videre og belyser de enkelte Hovedgrene indenfor Landbruget.

Bearbejdelsen af de fremskaffede Regnskaber foregaar paa tilsvarende Maade som i de andre nordiske Lande, dog foretager man i Norge heller ikke Beregninger over Udbyttet af og Omkostningerne ved de enkelte Driftsgrene indenfor Landbruget.

I Norge har man ligesom i Sverige foretaget Undersøgelser over Arbejdsforbruget i Landbruget, men i en meget mere detailleret Form. Man er saaledes, f. Eks. i det Afsnit, der omhandler Arbejdsforbruget ved Afgrøderne i de forskellige Aarstider, gaaet saa vidt, at man har beregnet Arbejdet i hver Uge hele Aaret rundt, medens man i Sverige har indskrænket sig til at behandle det maanedsvis. Iøvrigt er disse Undersøgelser foretaget paa en Maade, der kommer meget nær til den i Sverige anvendte.

I nær Tilknytning til de driftsøkonomiske Undersøgelser maa ogsaa nævnes den i 1919 oprettede »Landbrukets Priscentral«, hvis Opgave det er at holde Landbru-

get à jour med Verdensmarkedets saavel som de hjemlige Markeders Omsætning og Priser paa Landbrugsvarer ved hver Uge at publicere disse, saa Landmændene derigennem kan være i Stand til at træffe deres Dispositioner. Desuden udarbejder Priscentralen periodiske Oversigter over Priser og Kvantiteter paa en Mængde Varer samt foretager Tællinger, som kan være af Interesse for Landbruget; endelig udsender den hvert Aar en Beretning, hvori der findes korte Oversigter over de indhentede Oplysninger, samt giver en Oversigt over Aarets almindelige Landbrugsforhold. For at fremskaffe hele dette Materiale har Priscentralen indledet et Samarbejde med lignende Institutioner og Fagblade i Udlandet, med hvem den stadig udveksler de foreliggende Noteringer.

Til Slut maa jeg nævne den levende Interesse for de driftsøkonomiske Undersøgelser, som gav sig til Kende overalt, hvor jeg kom frem, den Forstaaelse af, at her er et Felt, som Landbrugsvidenskaben tidligere har forsømt, og alligevel et Felt, som er af uhyre vidtrækkende Betydning i et moderne Landbrug, hvor det ikke alene gælder om at fremstille de fleste og de bedste Produkter, men ogsaa at faa disse afsat — enten indenfor eller udenfor Landbruget — til den højest mulige Pris.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs

Kontrol med Korn og Foderstoffer

i Københavns Frihavn i Aaret 1926.

Af Inspektør *James Høyer.*

Naar Kontrollen hermed fremlægger Beretningen for 1926, som er det 32. Forretningsaar, vil man bemærke, at Forholdene ikke har været særlig lyse for Kontrollens Virksomhed. Der synes imidlertid nogen Grund til at tro, at Bunden nu maa være naaet, og at 1927 vil vise bedre Resultat.

Importen til Frihavnen i de sidste 5 Aar viser følgende Tal, anført i Tons à 1000 kg:

	Majs	Byg	Oliekager	Klid
1922	69.000	7.000	31.000	9.500
1923	60.000	13.000	32 000	14.000
1924	65.000	20 000	50.000	12.000
1925	65.000	13.000	49.000	11.000
1926	77.000	7.000	45.000	11.600

Tallene bedes forstaaede som »Circa«.

Samme Tidsrum viser følgende Kvanta, dels kontrolleret, dels prøvetaget, anført i Tons à 1000 kg:

1922.....	53.000	Tons
1923.....	51.000	—
1924.....	58.000	—
1925.....	43.000	—
1926.....	36.000	—

og sidstnævnte Tal omfatter følgende forskellige Varer:

Majs.....	9.476.960 kg
Hvede.....	3.054.257 -
Transport...	12.531.217 kg

Transport...	12.531.217	kg
Rug	7.132.660	-
Byg	3.069.238	-
Havre	528.167	-
Bomuldsfrøkager.....	4.260.645	-
Solsikkekager	1.106.547	-
Jordnødkager.....	721.254	-
Palmekager	288.851	-
Kokoskager	792.252	-
Rapskager	67.949	-
Foderkagemel	40.896	-
Sojakager- og Skraa.....	61.535	-
Hvedeklid	2.757.949	-
Rugklid.....	72.000	-
Ærter	14.200	-
Vikker.....	54.476	-
Hvedemel.....	878.885	-
Rugmel.....	97.950	-
Kartoffelmel.....	15.500	-
Riis	12.250	-
Rismel	35.000	-
Lucernemel	6.000	-
Havrefodermel	11.838	-
Solsikkemel	169.622	-
Kødfodermel	220.000	-
Majsgrits.....	3.000	-
Havregryn	5.080	-
Diverse Frøsorter.....	45.000	-
Sukker	14.500	-
Kakaopulver	238	-
Blommer	1.758	-
Æbler	4,150	-
Skiffer	12,025	-
Tobak	217	-
Chilesalpeter.....	252.522	-
Norgesalpeter	666.000	-
Kaligødning.....	170.000	-
Ammoniak	185.000	-
Kalksalpeter	10.100	-
Ialt...	36.316.471	kg

eller 36.316 $\frac{471}{1000}$ Tons.

De enkelte Forretningers Antal var 3431, og der blev udstedt 54 Certifikater.

Af det importerede Kvantum Majs kom Hovedparten fra La Plata, nemlig ca. 37,000 Tons. Derefter følger Donau- eller Sortehavslandene med 19,000 Tons, Nordamerika med ca. 18,000 Tons mixed Majs og endelig Java med ca. 3,400 Tons.

Importen af Byg har jo været ret minimal og skete i overvejende Grad fra Donaulandene. Intet kom fra Californien.

Med Hensyn til Oliekager er Bomuldsfrøkagen stadig i første Række med ca. 18,000 Tons, men Solsikkekagen fra Sortehavet er i 1926 avanceret en Del imod 1925, idet der indkom ca. 12,000 Tons mod ca. 8,000 Tons foregaaende Aar. Dernæst kommer Kakaokagen med ca. 5,000 Tons, Jordnødkagen med ca. 4,300 Tons og Palmekagen med ca. 3,000 Tons. De øvrige Kager er Hampefrø- og Rapskager samt Soyakager og Soyaskraa.

Hovedparten af Hvedekliddene kom fra La Plata, nemlig ca. 6,500 Tons, medens England afgav ca. 4,500 Tons.

Samtlige Varer kom frem i god Kondition bortset fra forskellige mindre Skader, Sved fra Rejsen, lidt Vandskade af og til, samt ligeledes af og til Varme i Majsen.

Den rigelige Høst herhjemme af Hø og Foderroer har selvfølgelig bevirket et mindre Forbrug af Majs og Kraftfoder, og hertil har vel ogsaa nok været medvirkende, at en Del af den danske Kornhøst er benyttet til Fodring, navnlig de ringere, lavvægtige Kvaliteter, Smaakorn, Korn fra Lejesæd etc. Særlig Rug er vistnok i betydelig Grad opfodret, fordi fremmed Rug, fra Tyskland og Polen, kunde købes til Priser, der laa under, hvad der forlangtes for Majs, og Rug fra nævnte Lande er derfor anvendt i Stedet for Majs.

Priserne paa Majs og Kraftfoder ligger nu langt

Tabel I. **Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1926** (anført i 1000 kg).

1926	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Bomuldsfrø-kager	Palmekager	Hørfrø-Kager	Rapskager	Jordnød-kager	Kokoskager	Sojakager & Skraa	Solsikke-kager
Januar.....	1622	77	364	106	89	1188	12	»	»	16	3	49	20
Februar.....	870	17	188	»	»	358	17	»	1	14	1	8	28
Marts.....	517	»	869	433	18	360	6	»	»	5	4	4	2
April	624	5	662	198	79	465	7	»	17	»	9	»	113
Maj	529	12	693	51	»	79	19	»	»	329	»	»	20
Juni	1070	1208	419	126	»	140	19	»	»	3	23	»	8
Juli	1066	20	990	166	10	460	54	»	»	2	68	»	121
August.....	590	233	427	556	»	58	19	»	»	12	34	»	11
September	895	33	978	60	5	53	94	»	»	314	29	»	192
Oktober	690	751	487	14	252	412	22	»	50	10	43	»	130
November	304	26	443	29	«	492	14	»	»	2	552	»	330
December.....	700	672	613	1330	75	196	6	»	»	14	26	»	131
Ialt...	9477	3054	7133	3069	528	4261	289	»	68	721	792	61	1106

1926	Hvede- & Rugklid	Hvedemel og andet Mel	Bælgfrugter	Frø	Fodermel	Havregryn	Ris	Rismel	Lucerne	Majs Grits	Solsikke-Mel	Kødfoder-Mel	Sukker	Diverse Varer	Kunstgødning
Januar	124	79	20	40	»	»	10	»	»	»	»	»	»	20	996
Februar	310	70	38	5	»	»	2	»	6	»	»	»	»	»	284
Marts	96	64	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13	»	4
April	29	76	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»
Maj	58	31	4	»	»	»	»	»	»	»	»	10	»	11	»
Juni	60	53	»	»	»	»	»	»	»	»	66	45	»	»	»
Juli	128	116	»	»	»	»	»	21	»	3	100	30	»	»	»
August	89	145	»	»	25	»	»	12	»	»	»	30	»	»	»
September	183	61	»	»	10	5	»	»	»	»	4	40	»	»	»
Oktober	1186	151	»	»	6	»	»	»	»	»	»	45	»	»	»
November	518	55	»	»	»	»	»	2	»	»	»	20	»	»	»
December	49	90	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Ialt	2830	991	69	45	41	5	12	35	6	3	170	220	15	31	1284

Ialt 36,316,471 kg = 36,316 $\frac{471}{1000}$ Tons.

Tabel II. **Oversigt over kontrollerede Varer**

Aar	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Mel og Gryn	Bomuldsfrø-kager	Palmekager	Jordnød-kager og Mel	Solsikke-kager	Raps- og Hørfrøkager
1896—1900	141191	87	922	994	50	70	13310	139	»	2873	1503
1901..	25162	1612	1297	2793	6	»	23114	92	»	5970	714
1902..	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	124	2746	7471	1174
1903..	50811	1043	6639	9411	»	605	27031	85	292	8025	839
1904..	31674	1250	2836	18992	18	332	19749	64	890	7273	2102
1905..	64228	178	4008	14559	229	330	47980	89	461	4688	1925
1906..	76766	603	1914	6157	333	5	49669	66	1153	4527	954
1907..	51622	2640	898	536	109	423	44830	95	889	4273	568
1908..	38061	2747	2809	1762	919	556	33220	84	662	13013	120
1909..	26330	1805	2144	9295	730	322	34749	144	569	9764	156
1910..	25942	2328	3754	9160	1328	310	25487	119	1526	2323	354
1911..	52878	3047	3942	6671	1365	93	25329	112	1682	8817	350
1912..	47322	9984	953	2367	451	17	35300	24	1504	6633	394
1913..	49519	2889	1235	2720	1372	334	26718	90	1582	6662	53
1914..	33071	1564	1503	3296	2258	8	14008	383	1711	5823	712
1915..	67751	1528	1637	18645	1093	356	54163	926	1977	1	1086
1916..	74958	2118	454	1222	976	1020	30230	1277	1119	»	484
1917..	33073	888	317	422	6441	88	30862	25	1639	»	222
1918..	1757	90	16	596	5169	»	15	»	»	»	»
1919..	11458	1355	»	1615	703	1908	700	594	25	»	»
1920..	24650	1532	28	426	1636	1334	7922	287	968	»	531
1921..	40608	943	1086	2846	643	1931	10503	495	2758	241	580
1922 .	27383	1641	3326	3332	1160	397	6256	278	1072	112	285
1923..	17515	4406	5768	5255	2003	926	3463	203	1687	2107	225
1924..	26555	1356	5415	8749	2613	496	3598	278	647	5422	262
1925..	19926	1431	5320	2339	1229	921	4788	144	167	624	54
1926..	9477	3054	7133	3069	528	996	4261	289	721	1106	68
Ialt..	1170342	54737	72996	141076	33362	13778	605606	6506	28447	107748	15715

Ialt 2,517,492,667 kg

i Aarene 1896—1926. (anført i 1000 kg).

Sojakager og -skraa	Hvede- og Rugklid	Bomuldsfrø-mel	Melasse o. a. Foder	Foder-Hvede og Malt	Diverse Foderkager	Maltspirer og Risfodermel	Blodfoder	Diverse Frøsorter	Roer	Bælgfrugter	Bibby- o. a. Fodermel	Diverse Varer	Oliefrø og Kunstgødning
»	3800	662	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1713	326	12	»	346	»	»	»	»	5	»	»	»
»	18232	1958	208	»	485	23	»	»	»	»	»	»	1256
»	7329	2102	340	»	48	9	»	»	»	»	»	»	50
»	8266	1631	298	»	320	21	»	»	»	»	»	»	6
»	9908	1819	1191	»	339	13	»	»	»	»	»	»	»
»	7923	734	626	»	362	61	»	»	»	2	»	»	50
»	12438	776	189	»	322	265	»	»	»	»	»	»	729
»	5022	1034	631	»	661	2260	»	»	»	3	»	»	1650
2294	5582	347	239	»	481	1249	»	23	»	1101	»	»	»
4905	4726	226	837	»	931	119	»	47	»	58	»	»	»
1518	5085	61	802	»	1510	94	»	106	»	17	»	»	20
193	3717	126	683	»	529	38	»	31	»	2794	»	»	»
634	3092	»	209	1226	243	56	»	84	»	210	»	»	152
301	1899	»	2747	776	376	451	»	41	»	202	»	»	»
2837	4766	»	1934	»	321	3124	»	45	»	»	»	»	1480
4265	339	»	471	»	2971	315	»	105	»	»	»	»	2360
470	403	»	1123	100	211	22	»	10	»	119	»	»	»
»	1120	»	4366	»	»	222	1775	2	63	»	»	153	4
»	730	237	10168	323	1365	74	»	999	10	370	»	378	567
6881	590	955	114	»	4409	162	»	22	»	2600	»	203	1454
451	1810	275	15	27	2286	»	»	53	»	19	»	207	3009
388	2632	»	»	50	718	114	»	13	»	450	200	119	2686
241	2816	»	3	62	579	244	»	125	»	313	»	174	2848
155	3208	»	194	2269	976	108	»	136	»	481	575	984	3581
132	2068	»	74	»	472	»	»	62	»	480	309	253	2355
61	2830	»	»	»	792	»	»	45	»	69	369	137	1284
25726	122044	13269	27474	4833	22053	9044	1775	1949	73	9293	1480	2608	25541

= 2,517,492 $\frac{667}{1000}$ Tons.

under, hvad der noteredes i Aarets første Maaneder, og man tør maaske deraf drage den Slutning, at Forbruget i kommende Tid vil forøges en Del.

Angaaende de kontrollerede og prøvetagne Varers Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder henvises til Tabel I.

I de svundne 34 Aar, i hvilke Kontrollen har arbejdet, er ialt passeret Kontrollen

2.517.492.667 kg

eller

2.517.492 $\frac{667}{1000}$ Tons,

hvorom henvises til Tabel II.

Kontrollen skal i Lighed med de foregaaende Aar slutte med at udtale, at Arbejdet udføres saa forsvarligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade muligt, men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte ske under Kontrollens ret vanskelige Hverv, kan ikke paalægges Kontrollen.

Kapitelstaksterne for 1926.

(Statistiske Meddelelser, 4. Række, 78. Bind, 3. Hefte.).

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	15.96	15.95	13.04	18.08	15.37	14.26	9.00	18.34
2. Bornholm	16.50	16.00	13.00	—	15.97	14.43	8.74	—
3. Lolland-Falsters Stift	16.40	17.36	13.43	17.92	15.87	15.66	9.36	17.93
4. Fyns Stift	17.10	17.59	14.19	18.99	16.57	16.15	9.88	19.27
5. Aarhus Stift	16.75	16.95	13.00	—	16.07	15.74	8.98	—
6. Aalborg Stift.....	16.64	16.60	12.80	—	15.71	14.98	8.66	—
7. Viborg Stift	16.15	16.40	12.75	—	15.34	14.97	8.05	—
8. Vejle Amt.....	17.17	17.42	13.50	—	16.61	16.28	9.52	—
9. Ringkøbing Amt	17.17	17.17	13.33	—	16.61	15.67	9.18	—
10. Ribe Amt	17.75	17.75	14.00	—	16.69	15.91	9.72	—
(Sønderjyske Amter)								
11. Haderslev Amt	15.25	16.47	12.42	18.03	14.17	15.22	8.59	17.99
12. Aabenraa Amt.....	15.58	17.17	12.75	18.58	14.69	16.05	8.96	18.94
13. Sønderborg Amt	15.67	17.08	12.33	18.33	14.61	15.69	8.49	18.49
14. Tønder Amt.....	16.00	17.00	13.75	—	14.96	15.33	9.47	—
Gennemsnit for hele Landet..	16.44	16.92	13.16	18.32	15.66	15.45	9.04	18.49

Kapitelstaksterne for Rug er for 1926 71 Øre pr. 100 kg højere end i 1925, for Byg 1 Kr. 42 Øre lavere, for Havre 2 Kr. 56 Øre lavere og for Hvede 1 Kr. 55 Øre lavere end i 1925.

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstaktslovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Hvide Ærter pr. Td.	Graa Ærter pr. Td.	Boghvede pr. Td.	Boghvedegryn pr. Td.	Smør	Flæsk pr. Pd.	Honning pr. Pot
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Møen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm	.....	.....	.....	.....	1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift	.....	.....	.....	27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt	.....	.....	13. 33	.....	1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt	.....	.....	13. 34	.....	1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt	.....	.....	14. 10	.....	1. 13	0. 60	1. 25

Prisopgave for Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali i Forbindelser, der er tilgængelige for Kulturplanterne.

I Maj Maaned 1926 udsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ovenstaaende Prisopgave og udsatte for den bedste fyldestgørende Besvarelse en Præmie paa indtil 2000 Kr. foruden ved eventuel Trykning et Forfatterhonorar af 100 Kr. pr. 16sidigt Ark samt meddelte, at en fyldestgørende Besvarelse af Fosforsyre-Spørgsmaalet alene eller Kali-Spørgsmaalet alene vilde kunne ventes belønnet med indtil Halvdelen af ovennævnte Præmiebeløb. Endvidere meddeltes det, at der til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet kan ydes Præmietageren et Beløb af indtil 2000 Kr. for hele Opgaven eller indtil 1000 Kr. for hver af Opgavens forannævnte 2 Dele.

Da det jo vil være meget ønskeligt, at der fra forskellig Side gøres et alvorligt Arbejde for paa den mest fyldestgørende Maade at løse den stillede Opgave, er der fra interesseret Side stillet Landhusholdningsselskabet en Sum til Raadighed, af hvilken Selskabet herved udsætter et Beløb af 1000 Kr. som 2. Præmie for en Besvarelse, der vel ikke opnaar 1. Præmie, men i hvilken der er nedlagt et godt og fortjenstfuldt Arbejde. En eventuel 2.-Præmietager vil endvidere kunne vente et Beløb af indtil 1000 Kr. til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet.

Februar 1927.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Marts Maaned i Landhusholdningsselskabet. Onsdagen den 9. Marts vil Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* holde Foredrag om: Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis, og Onsdagen den 23. Marts vil Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch* tale om: Jordens Kalkning og Mergling. —

Det i Tidsskriftets Hefte 1 1927 bekendtgjorte Foredrag den 2. Marts af Forstander *H. J. Rasmussen* om »Græsmarksafgrødernes Betydning for økonomisk Fodring« aflyses for i Aar paa Grund af Foredragsholderens Sygdom.

Landhusholdningsselskabets Sekretærplads. Kontorchef *Hertels* Død rejser Spørgsmaalet om Valget af hans Efterfølger. I saa Henseende indeholder Landhusholdningsselskabets Love følgende Bestemmelser:

»Sekretæren vælges ved almindelig Stemmegivning af Selskabets Medlemmer efter Forslag af Bestyrelsen; han afskediges paa samme Maade med et Aars Varsel. Bestyrelsen bestemmer, hvilke Forretninger der paahviler Sekretæren, og udfærdiger den i saa Henseende fornødne Instruks. Hans Løn bestemmes af Generalforsamlingen.«

Sekretærforretningerne varetages midlertidig af Selskabets Kasserer *H. M. Knudsen.*

Efter hvad vi erfarer, er det ikke foreløbig Præsidiets Hensigt at opslaa Pladsen ledig, men at afvente, hvorvidt den nærmere Fremtid maatte bringe Anmeldelse af kvalificerede Ansøgere. Som ovenfor anført er det Generalforsamlingen, som bestemmer Sekretærens Løn. Det er os imidlertid meddelt, at Præsidiet tænker at foreslaa denne ansat til ca. 8000 Kr., idet heri er indbefattet Sekretærens Honorar for Redaktionen af Tidsskrift for Landøkonomi.

Økonomisk Anvendelse af Kunstgødning.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 9. Febr. 1927 af Konsulent *M. K. Kristensen.*

Selskabets ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel,* aabnede Mødet med at udtale nogle Mindeord om Selskabets nys afdøde Sekretær, Kontorchef *H. Hertel,* og gav derefter Ordet til Konsulent *M. K. Kristensen,* der holdt følgende Foredrag:

Spørgsmaalet om Kunstgødningens Økonomi blev ingenlunde klaret inden Udløbet af det sidste Aarhundrede. Tilløb hertil blev der gjort gennem de Forsøg, der i 70erne anlagdes paa Lolland-Falster og Fyn paa Foranledning af Etatsraad Tesdorpf, Ourupgaard. Efter alle Udtalelser at dømme befandt man sig paa usikker Grund med Hensyn til Kunstgødningsanvendelsen. I de Udtalelser, der i Litteraturen kommer frem, sporer man ofte en meget betydelig Ængstelse for et daarligt økonomisk Resultat af Kunstgødning.

Det er først med Anlægget af de lokale Markforsøg i Slutningen af 90erne, at man i større Omfang kommer ind paa at klare sig Kunstgødningens Økonomi. Det er sikkert Tvivlen om, at de enkelte Gødninger og Gødningsblandinger betaler sig, der kalder de lokale Markforsøg frem til en Bevisførelse, som ikke lader sig bortforklare eller tilbagevise af det Landbrug, for hvilket Forsøgene udføres. Det viser sig da ogsaa, at Beretningerne til at begynde med gaar paa Melodien, at saa og saa mange pCt. af Forsøgene har givet Overskud, saa og saa store er Gennemsnitsoverskudene o. s. v. Ved Aflæggelsen af Forsøgsberetninger i de enkelte Landboforeninger understregedes det stærkt, hvor fortrinligt Kunstgødningen

havde betalt sig det ene og det andet kendte Forsøgssted indenfor Foreningens Omraade. Det var om at gøre at slaa ned paa den Tvivl til Kunstgødningens Fordelagtighed, der havde fæstnet sig i Landmændenes Sind, inden Kunstgødningsanvendelsen blev taget forsøgsmæssigt op. Og Forsøgene løste deres Opgave. De rejste det almindelige Kendskab til Kunstgødningens Anvendelse i Praksis og den almindelige Tiltro til Kunstgødningens Fordelagtighed,der maatte til, for at den kunde blive den Faktor i vor Planteproduktion, som den for Tiden er. Der anvendtes i 1925 50 Gange saa store Kvælstofgødningsmængder og over 7 Gange saa store Mængder af Fosforsyre og Kaligødning som i det sidste Tiaar før 1900.

Nu er der ingen, der spørger efter, om Kunstgødningen betaler sig, alle bruger den; men nu drejer det sig om, at vi finder den økonomiske Grænse for Anvendelsen, at vi bruger tilstrækkeligt til de forskellige Marker og Afgrøder paa det enkelte Landbrug, uden at vi gaar for vidt. Det er Spørgsmaalet, hvad der bør bruges under de forskellige Jordbundsforhold til de forskellige Afgrøder, men navnlig under de enkelte Ejendommes særlige Forhold, der er brændende i Øjeblikket, og det er da ogsaa dette Spørgsmaal, som jeg saa godt som muligt vil behandle.

Anvendelsen af Kunstgødning er ret og slet et økonomisk Spørgsmaal. Hvis Anvendelsen af Kunstgødning ikke betaler sig, maa vi holde op med at bruge den, men med sikre Udsigter til en Fordel bør den anvendes. Det drejer sig som i anden Handel om at købe rigtigt og at afsætte saa godt som muligt.

Vort Køb af Kunstgødning vil dreje sig om Fremskaffelsen af Kvælstof, Fosforsyre og Kali som de Stoffer, der i Reglen mangler paa vore Marker. At købe disse Stoffer i en af Fabrikerne tilberedt Blanding, enten den nu hedder Enggødning, Høstsgødning eller Landmandsgødning ved Begyndelsen af Aarhundredet eller Diammonphos eller Nitrophoska nu, vil i Reglen blive for

dyrt, fordi Fremstillingen af Blandingsgødninger koster flere Penge end de enkelte Gødninger. Men dertil kommer, at vi ved Køb af Blandingsgødninger fraskriver os Lejligheden til at ordne vor Gødningsblanding efter de Forhold, hvorunder den skal anvendes, og det kan blive dyrt at lade denne Lejlighed gaa fra sig, hvis et eller flere Stoffer i Blandingen helt eller delvis kunde spares.

Af Fosforsyregødninger sælges der for Tiden kun 18 pCt. Superfosfat. Det er vor sikreste og mest hurtigtvirkende Fosforsyregødning. Dens vandopløselige Fosforsyre fordeler sig let i Jorden, men gaar her over i mere tungtopløselige Forbindelser, hvad enten Fosfatet optager Kalk eller Jern. Herved bevares Fosforsyren for Udvaskning baade paa Ler og Sand.

Superfosfat regnes for at være en sur Gødning, men i Jorden forøger den, saavidt det kan skønnes efter vore Undersøgelser, dog ikke Jordens Surhedsgrad. I de fleste Tilfælde har Reaktionen bevæget sig i alkalisk Retning.

Superfosfat kan med samme Virkning udbringes allerede om Efteraaret, kun Runkelroerne synes efter Forsøgene at sætte Pris paa Foraarsudbringning.

Superfosfat maa med samme Pris paa Fosforsyre foretrækkes for andre Fosfater under de almindelige Landbrugsforhold. Superfosfat er forholdsvis billigt. Det koster ca. 6 Kr. pr. 100 kg og er saaledes omtrent nede paa sin Pris før Krigen.

Thomasfosfat er i Øjeblikket for dyrt at anvende paa Grund af de høje Fragter.

En præpareret Fosforsyregødning, Rhenaniafosfat, er sidste Aar afprøvet med det Resultat, at den citratopløselige Fosforsyre i dette Fosfat giver 10 pCt. mindre Virkning end den vandopløselige Fosforsyre i Superfosfat, men Fosforsyreprisen er ikke 10 pCt. billigere, og derfor vil det ikke kunne betale sig at bruge det. Rhenaniafosfatets Indhold af 40 pCt. Kalk (CaO) synes iøvrigt paa Forhaand at gøre denne Gødning velegnet til Anvendelse paa sure, kalktrængende Jorder. Det viser

sig da ogsaa i Forsøgene, at Rhenaniafosfatet i nogen Grad hæver Jordens Reaktion.

Af Kaligødninger tilbydes saa godt som udelukkende 37 pCt. Kaligødning. Det er en letopløselig hurtigtvirkende Gødning, som indeholder 37 pCt. Kali bunden til Klor og 20 pCt. Kogsalt.

Kainit (12 pCt. K_2O) giver til Runkelroer og Svovlsur Kali (50 pCt. Kali) til Kartofler et større Merudbytte end 37 pCt. Kaligødning, men Anvendelsen af de store Kainitmængder, der skulde erstatte Kaligødningen, er udelukket paa Grund af de høje Fragtsatser, og Svovlsur Kali er som Kartoffelgødning endnu for dyr i Produktionen.

Forsøg med Udbringning af Kaligødning til forskellige Tider viser, at kun Runkelroerne skønner paa en tidlig Udbringning af Kaligødning, men ogsaa paa Mosejord og lettere Sandjord gør man vel nok rigtigt i at vente med Udbringningen til henimod Foraaret af Hensyn til Udvaskning.

37 pCt. Kaligødning koster i Øjeblikket mellem 13 og 14 Kr. pr. 100 kg, det er et Par Kr. mere end før Krigen. Det er beklageligt, at Prisen er saa høj, da vort Kaliforbrug er lille og godt kunde trænge til at stimuleres ved billigere Priser.

Kvælstofgødningerne, der udbydes paa vort Gødningsmarked, er efterhaanden blevet mange i Antal. Deres indbyrdes Virkning er udredet gennem Landboforeningernes Forsøg, for hvilke der i Aar foreligger et otteaarigt Opgør ved Konsulent *L. Rasmussen.*

Chilesalpeter indeholder 15½ pCt. Kvælstof som Salpetersyre bunden til Natrium. Chilesalpeter er en hurtigtvirkende Gødning, der i Almindelighed bringes ud ved Saatid, men ogsaa kan bruges som Overgødskning. Natriumindholdet synes at give Gødningen Fortrin til Runkelroer og Sukkerroer. Desværre er Chilesalpeteret paa Grund af Udførselsskat og Fragter i Øjeblikket en dyr

Forholdstal for Kvælstofgødningernes Virkning i Forsøg 1914—18 og 1924—26 tilsammen.

Afgrøde	Chile-salpeter	Svovls. Am.	Leuna-salpeter	Norge-salpeter og Tysk Kalksalp.
Hvede (Kærne)	100	80	82	107
Rug (Kærne)	100	82	87	101
Byg (Kærne)	100	90	91	99
Havre (Kærne)	100	101	98	100
Hundegræs (Frø)	100	108	107	110
Runkelroer	100	66	68	96
Sukkerroer	100	73	73	86
Kaalroer	100	98	99	106
Kartofler	100	109	114	97
Græs (2 Slæt)	100	89	111	
Græs (1 Slæt)	100	97	107	

Gødning, som det næppe betaler sig at anvende undtagen til Sukkerroer.

Norgesalpeter indeholder 13 pCt. Kvælstof i Salpetersyre bunden til Kalk. Norgesalpeter virker i alt væsentligt som Chilesalpeter, kun noget ringere til Sukkerroer, Runkelroer og Kartofler, og noget bedre end dette til Hvede, Hundegræs og Kaalroer.

Norgesalpeteret kan saas med Bredsaamaskine. Det sælges i Modsætning til de andre Salpetergødninger med 100 kg Salpeter Netto i hver Sæk eller Tønde.

Norgesalpeter er i Øjeblikket vor mest anvendte Kvælstofgødning, men det har sidste Aar faaet sin Konkurrent i Form af Tysk Kalksalpeter. Denne Gødning indeholder 15½ pCt. Kvælstof, hvoraf ca. 14½ pCt. findes som Salpetersyre bunden til Kalk og 1 pCt. som Ammoniakkvælstof.

Tysk Kalksalpeter viser efter Forsøgene ganske den samme Virkning som Norgesalpeter og har alle Norgesalpeterets Fordele med Hensyn til Udstrøning. Tysk Kalksalpeter er i Øjeblikket vor billigste Salpetergødning, op imod 1,50 Kr. billigere end Norgesalpeter og 4 Kr. billigere end Chilesalpeter pr. 100 kg (15,5 pCt. Kvælstof).

Svovlsur Ammoniak indeholder 20½ pCt. Kvælstof som Ammoniak bunden til Svovlsyre. Ammoniak skal i Jorden i Almindelighed omdannes til Salpetersyre, for at Planterne kan optage den, men Omdannelsen maa sikkert foregaa hurtigt, i hvert Fald ses Virkningen af Svovlsur Ammoniak ofte 8 Dage efter dens Udsaaning som Overgødning og i alt væsentligt ligesaa hurtigt som Virkningen af Salpeter. Svovlsur Ammoniak er i Modsætning til Salpetergødningerne en fysiologisk sur Gødning, der gør de surt reagerende Jorder endnu surere, og Forsøgene synes derfor ogsaa at stille denne Gødning bedst paa Jorder, hvor Kalkspørgsmaalet er i Orden, eller til Afgrøder, der ikke er ømfindtlige for Jordbundens Surhed.

Svovlsur Ammoniak giver samme Virkning til Havre, Kaalroer og Græs som Salpeter, 10 pCt. større Virkning til Hundegræs og Kartofler og 10—20 pCt. mindre Virkning til Byg og Vintersæd; til Runkelroer og Sukkerroer virker den svovlsure Ammoniak kun daarligt (64 og 73).

Svovlsur Ammoniak maa helst bringes ud ved Saaningens Begyndelse og harves ned.

Leunasalpeter, der indeholder 26 pCt. Kvælstof, hvoraf 7 pCt. findes som Salpetersyre og Resten som Svovlsur Ammoniak, forholder sig i alt væsentligt som Svovlsur Ammoniak, men dog en Streg bedre til de salpetervenlige og en Streg ringere til de ammoniakvenlige Afgrøder. Kvælstofprisen er den samme som for Svovlsur Ammoniak og betydelig billigere end Salpetergødningerne, men denne Gødning har uforstaaeligt nok ikke kunnet vinde Indpas paa vort Gødningsmarked.

Prisen paa Gødningen kan den enkelte Aftager ikke øve synderlig Indflydelse paa. Priserne dikteres i Reglen af Firmaer og Syndikater, der behersker Fabrikation og Salg af Gødningerne. Størst Indflydelse paa Handelen øver Forbrugerne ved at slutte sig til Dansk Andels Gødningsforretning, vort største bestaaende Gødnings-Fællesindkøb, som har 70,000 Medlemmer organiseret i 1500 Lokalkredse. D. A. G. omsætter over en Trediedel af den

Kunstgødning, der anvendes her i Landet. De Prisforhandlinger, som Selskabet forud for hver Sæson fører med Leverandørerne af Kunstgødning, øver selvsagt sin Indflydelse paa Kunstgødningens Prisniveau her i Landet. Saa længe D. A. G. er i Markedet og ikke behøver at sætte sine Priser op, er de sædvanligt faste, men bliver D. A. G. udsolgt i en eller anden Gødning uden at kunne skaffe sig ny Forsyning, viser det sig ofte, at Prisen i Detailhandelen gaar i Vejret (1920).

Hvad der skal bruges af Kunstgødning bestemmes af en Række Forhold, der kan ligge højst forskelligt i de enkelte Landbrug, og som Brugeren maa tage ind under sine Overvejelser, naar han skal træffe Afgørelse om, hvilke Gødninger og hvor store Mængder han skal købe.

Hvad Planterne skal bruge af Næring, kommer man ikke udenom. Skal der avles 200 hkg Kartofler med tilsvarende Top, maa der være 80 kg Kvælstof, 35 kg Fosforsyre og 170 kg Kaligødning i tilgængelig Form til Raadighed for Planterne, ellers vil Afgrøden i tilsvarende Grad gaa ned, noget Kartoffeldyrkere for Aar tilbage, hvor der ikke blev skønnet saa meget paa denne Afgrøde, ofte har erfaret.

Men ogsaa i Nutiden støder vi Gang paa Gang paa Eksempler, hvor vi i Landbruget forsynder os ved at tilføre mindre, end vi bortfører i Avlen. Eksempelvis er der i 1926 i et Forsøg paa varig Græsmark ved Holstebro bortfjernet 90 kg Fosforsyre og 350 kg Kali pr. ha, hvor der var gødet med 250 kg Superfosfat og 250 kg Kaligødning; tilsyneladende en ganske anstændig Gødningstilførsel, som dog kun indeholder Halvdelen af Fosforsyre og Fjerdedelen af Kaliforbruget. En saadan Balance holder ikke i det lange Løb, snart vil Miraklet høre op.

Hvad der kan regnes med at komme ud af Kunstgødningen vil i høj Grad være vejledende for Forbruget, og her har vi Gødningsforsøgenes Gennemsnitstal at støtte os til.

Planternes Forbrug af Næring.

Afgrøde	Udbytte i hkg		kg Kvælstof	kg Fosforsyre	kg Kali
	Kærne	Halm			
Hvede	30	45	86	33	55
Rug	30	60	93	42	77
Byg	30	45	82	32	75
Havre	30	45	86	28	82
	Rod	Top			
Runkelroer	600	200	170	54	226
Kaalroer	600	150	174	92	257
Turnips	600	120	164	66	234
Sukkerroer	300	150	102	36	111
Cikorie	300	80	106	32	115
Kartofler	200	100	80	35	176
	Top				
Runkelroer	200		70	18	58
Kaalroer	150		53	32	65
Turnips	120		38	12	36
Kartofler	100		20	11	56
	Hø				
Græs	60		101	42	107
Kløver	60		120	34	92
Lucerne	60		150	40	91
10 Tons Staldgødning indeholder ca.			40	30	40
10 — Ajle — »			40	0	60

100 kg Gødning giver kg Afgrøde.

	Jylland	Sjælland	Fyn	Lolland-Falster
	Kvælstofgødning.			
Hvede	305	220	207	—
Rug	272	142	—	—
Byg	231	219	200	312
Havre	205	236	227	271
Runkelroer	3000	3900	3100	4000
Sukkerroer	—	1400	1400	1600
Kaalroer	2850	2500	2600	—
Turnips	2800	—	—	—
Kartofler	1100	700	—	—
Græs	1667	—	—	—

	Jylland	Sjælland	Fyn	Lolland-Falster
	18 % Superfosfat.			
Hvede	119	÷ 3	70	—
Rug	92	142	—	—
Byg	74	65	60	48
Havre	61	46	40	8
Runkelroer	800	600	600	500
Sukkerroer	—	700	400	300
Kaalroer	1400	600	400	—
Turnips	1500	—	—	—
Kartofler	350	300	—	—
Græs	700	—	—	700
	37 % Kaligødning.			
Rug	15	48	—	—
Byg	75	78	—	—
Havre	34	58	—	—
Runkelroer	1500	1500	—	—
Kaalroer	800	1000	—	—
Kartofler	700	400	—	—
Græs (Ager)	1100	—	—	—
Græs (Lavmose)	2100	—	—	—

100 kg Gødning giver:

hkg	Merudbytte à	Kr.
	Salpeter à 20 Kr.	
3	Vintersæd	6—7.00
2	Vaarsæd	10.00
14	Sukkerroer	1.50
30	Runkelroer	0.60
25	Kaalroer	0.80
10	Kartofler	2.00
16	Græs	1.30
	Superfosfat à 6 Kr.	
1.0	Vintersæd	6.00
0.75	Byg	8.00
0.50	Havre	12.00
5	Sukkerroer	1.20
7	Runkelroer	0.80
14	Kaalroer	0.40
3	Kartofler	2.00
7	Græs	0.80
	Kaligødning à 13.50 Kr.	
0.75	Byg	18.00
0.50	Havre	27.00
15	Runkelroer	0.90
8	Kaalroer	1.70
6	Kartofler	2.30
15	Græs	0.90

Rundt regnet giver 100 kg Kvælstofgødning 300 kg Vintersæd, 200 kg Vaarsæd, 30 hkg Roer, 10 hkg Kartofler og 16 hkg Græs.

100 kg 18 pCt. Superfosfat givet til Salpeter frembringer ca. 100 kg Vintersæd, 75 kg Byg, 50 kg Havre, 6 hkg Runkelroer, 14 hkg Kaalroer, 3 hkg Kartofler og 7 hkg Græs.

100 kg Kaligødning givet til Superfosfat og Salpeter giver 50—75 kg Korn, 15 hkg Runkelroer, 8 hkg Kaalroer, 6 hkg Kartofler og 10—20 hkg Græs.

Med en Pris af 20 Kr. pr. 100 kg Salpeter, 6 Kr. for 100 kg Superfosfat og 13,50 Kr. pr. 100 kg Kaligødning er vi i Stand til at udregne, hvad Merudbyttet koster at producere med Anvendelsen af de forskellige Gødninger.

For Anvendelsen af Kvælstof og Fosforsyre vil Kornet kunne produceres for 6—10 Kr., Roerne for 50—70 Øre, Kartoflerne for et Par Kr. og Græsset for 60 Øre til 1,50 Kr .pr. hkg.

Ved Anvendelsen af Kaligødning opnaas der ikke nogen billig Kornproduktion, men Runkelroerne produceres for ca. 80 Øre, Kartoflerne for ca. 2 Kr. og Græsset for 60 Øre til 1,20 Kr. pr. 100 kg.

Det bliver billigt Korn og billige Grovfoderenheder, der præsteres ved Anvendelsen af Kunstgødning.

Hvor stor Fordelen bliver ved Anvendelsen af Kunstgødning afhænger ikke alene af Produktionsprisen for Merudbyttet, men i samme Grad af Udnyttelsesprisen. Jo bedre Besætning, jo bedre Sundhedstilstand, jo bedre den passes og plejes, desto mere kommer der ud af Foderet og dermed ogsaa af den anvendte Kunstgødning.

Kan der nu i Praksis regnes med lige saa store Udslag som i Forsøgene? I Almindelighed kan der svares ja. Ved en Anvendelse af Kunstgødning, der svarer til de lokale Krav, vil der i Almindelighed opnaas større Udslag end det Merudbytte, der findes som Middel for Forsøgene, men Udslaget for Kunstgødningens Virkning paavirkes af:

Jordens Kulturtilstand, hvorved jeg forstaar Jordens Evne til Aar efter Aar under god Dyrkning at give store og sikre Afgrøder. Jo bedre Jordens Kulturtilstand er, desto bedre Betingelser for Udnyttelsen af den tiltrængte Gødning. Mangel paa Vandafledning, Kalk, Optræden af Plantesygdomme og Ukrudt vil altid svække Kunstgødningens Virkning, og alle de Midler, der kan bringes i Anvendelse for at imødegaa disse Ulemper, vil bedre Betingelserne for Kunstgødningens Virkning. Men det maa dog i denne Forbindelse ikke overses, at en god Kunstgødningsanvendelse ved at styrke Afgrøderne og deres Vækst kan hjælpe dem ud over mange af de paagældende Vanskeligheder. En god Dyrkning af Kulturplanterne støtter Kunstgødningens Udnyttelse (rettidig Saaning, punktlig Udtynding af Roerne, rigelig Plantebestand o. s. v.).

Jordens Gødningskraft. Hvad Jorden indeholder af Kvælstof, Fosforsyre og Kali i tilgængelig Form øver en betydelig Indflydelse paa saavel Arten som Mængden af de Gødningsstoffer, der kan anvendes med Fordel. Jorden kan være saa gødningskraftig, at den ikke behøver Tilskud af nogen Art, og den kan være saa fattig, at Afgrøden helt maa bygges op paa Kunstgødningstilførsel. Jo mere sulten Jorden er, desto mere lønnende bliver det at anvende Kunstgødning.

Den samtidige Anvendelse af Staldgødning og Ajle og andre Gødningsstoffer paavirker Kunstgødningsanvendelsen. 10 Tons velopbevaret Staldgødning indeholder ca. 40 kg Kvælstof, 30 kg Fosforsyre og 40 kg Kali, og 1 Tons Ajle ca. 40 kg Kvælstof og 60 kg Kali, og det maa selvsagt paavirke Kunstgødningens Rentabilitet, om der gives større eller mindre Mængder af Staldgødning og Ajle, for Anvendelsen af Kvælstofgødning vel endogsaa, om Staldgødningen bliver godt fordelt, anvendt til de rigtige Afgrøder og hurtigt pløjet ned efter Udbringningen.

I denne Forbindelse er der Anledning til at fæste

Opmærksomheden ved Bælgplanternes kvælstofsamlende Evne i vore kortvarige og varige Græsmarker. Jo flere Bælgplanter, der er tilstede, desto mindre vil der komme ud af Kvælstofgødningen.

Ogsaa Jordens hidtidige Gødskning paavirker Kunstgødningens Fordelagtighed: Om det er et Landbrug, der gennem en lang Aarrække har anvendt rigelige Mængder Staldgødning, eller om Bruget har været kvægløst, om der er gaaet en alsidig eller ensidig Kunstgødningsanvendelse forud.

Ogsaa Forfrugten er af Betydning. Jo mere tærende denne har været, desto mere Brug og desto bedre Betaling er der for de paagældende Gødninger. For Anvendelsen af Kvælstofgødning spiller det en Rolle, om der har været Bælgplanter som Forfrugt, om der har været Roeblade, der er pløjet ned, o. s. v.

Naturligvis bliver Jordens Art i høj Grad bestemmende for Kunstgødningsanvendelsen. Lerjorden er mere rig paa Kali end Sandjorden og Mosejorden, den bliver aldrig saa udtømt, og selv om den nok honorerer Kaligødning til de kalitrængende Afgrøder, vil der aldrig være Anledning til at bruge saa store Mængder Kali paa Lerbund, hvad enten det drejer sig om Agermark eller Marskeng, som paa Sand- og Mosejord. Lerjord og navnlig Mosejord er mere rig paa Kvælstof, Sandjorden langt mere fattig, men paa den anden Side er Lerjorden for Kornafgrøderne og Mosejorden for Græsafgrøderne mere dyrkningssikre end Sandjorden.

Udslaget for hver 100 kg Gødning aftager, efterhaanden som Afgrøderne mættes for tilsidst helt at ophøre. Hvor der bruges fra 2—600 kg Kvælstofgødning til Rodfrugter, bliver den første Sæk i Reglen bedre betalt end den sidste, men derfor kan det godt være rigtigt at tilføre den større Mængde, fordi den endelige Fordel her som saa mange andre Steder ofte beror paa Omsætningens Størrelse.

Den Omstændighed, at de overdrevent store Mæng-

der ikke bliver saa godt betalt som de mindre Mængder, indeholder den stærkeste Opfordring til at fordele Gødningen jævnt. Spredningen maa helst foretages med Kunstgødningsspredere (Westfalia, Triumph, Hermes). Undersøgelserne med Spredemetoder i 1926 ved Skanderborg og Odense har godtgjort, at Haandspredning, hvad enten den foretages gaaende eller fra Vogn, medfører en uligelig Fordeling, selv Deltagere i Prøven, der har været regnet for dygtige Arbejdere, har afgivet 30 Gange saa store Mængder paa visse Steder som paa andre Steder i Spredebedet, og en saa ujævn Spredning vil naturligvis hævne sig ved et mindre Udbytte. Der er ingen Tvivl om, at der paa dette Omraade venter os et Arbejde med Hensyn til Indarbejdelsen af gode Spredemetoder for Haanden, hvor man ikke, hvad der er det bedste, kan anskaffe en Maskine til Spredning.

Med Hensyn til Art og Mængde af Kunstgødning maa det i Henhold til de fremførte Synspunkter overlades til den enkelte Landmand at gøre sine Overvejelser og træffe sine Beslutninger, men følgende almindelige Bemærkninger kan fremføres:

Superfosfat er for Tiden vor billigste Gødning, og da det giver en rimelig Virkning til de fleste af vore Afgrøder, er det et Spørgsmaal, om man ikke i Almindelig hed bør bruge et Par Sække Superfosfat pr. ha Landbrugsareal, hvilket nogenlunde vil svare til Afgrødens Forbrug af Fosforsyre (Staldgødningstilførsel taget i Betragtning).

Superfosfat bør i nogen Grad anvendes ud fra et Assurancesynspunkt. Vi maa give saa rigeligt, at Afgrøderne ikke i noget Tilfælde maa savne det. Gang paa Gang ser vi i Forsøgene vældige Udslag for Fosforsyre, som viser, at man saadanne Steder har forsømt Fosforsyretilførslen og dermed Arbejdet for paa dette Punkt at holde Jordens Produktionsevne oppe. Den Mand, der overtager en Ejendom, som er fosforsyrefattig, maa helst assurere Produktionen ved et ordentligt Grundtilskud af

Fosforsyre og holde det vedlige i Fremtiden ved aarlige Fosforsyretilskud.

Anvendelsen af Fosforsyregødning er steget i 1926 til 463,000 Tons Superfosfat, men dette er dog kun 1½ Sæk pr. ha paa vort 3 Mill. ha store Landbrugsareal. Det er Tal, der viser, at vi endnu ingenlunde er kommen for vidt med Anvendelsen af Fosforsyregødning. Ved Anvendelsen af Superfosfat bør Afgrøder som Vintersæd, især Rug, Kaalroer og gode Græsarealer betænkes forholdsvis rigeligt.

Heller ikke vort Kaliforbrug er tilstrækkelig stort; de 56,000 Tons Kaligødning, der er anvendt i 1926 giver 56 kg Kali pr. ha til den Mill. ha, godt og vel Halvdelen af vort Græs- og Rodfrugtareal, der i det mindste maa antages at have Kali behov. Her kan Forbruget efter al Sandsynlighed med Fordel fordobles, naar Kaligødningen bliver brugt til de rette Afgrøder paa de rette Lokaliteter, og det vil af Afgrøderne sige Runkelroer, Kartofler og Græs og til Jorderne i rigelige Mængder til Mosejord og Sandjord, men i nogen Grad ogsaa til Lerjord.

Anvendelsen af Kvælstofgødning er steget stærkt, Forbruget var i 1925 174,000 Tons, og det er i 1926 gaaet ned til 158,000 Tons, men selv det højeste Forbrug andrager kun 80—90 kg pr. ha Korn- og Rodfrugtareal, og i Almindelighed tør vist dette Forbrug anses for lovlig lille, da der i mange Tilfælde ogsaa kan være Anledning til at bruge Kvælstofgødning paa gode, men bælgplantefattige Græsarealer.

Det er et almindeligt og sikkert ogsaa rigtigt Synspunkt, at vi til Korn bør tilføre den Kvælstofmængde, som Sæden kan taale, uden at den gaar i Leje, og bortset fra sidste Aar, hvor et uhyrligt Angreb af Fodsyge svækkede Hveden og delvis Byg og Havre, saaledes at Kornet gik stærkere i Leje end sædvanligt, er der langt tilbage endnu, inden man i Almindelighed har naaet denne yderste Grænse for Salpeteranvendelsen til Korn.

Iøvrigt gælder det for Korn som for andre Afgrøder, at hvor Dyrkningen af en eller anden Grund er usikker, bør der kun anvendes mindre Kvælstoftilskud, medens man for Rodfrugter og Græs kan gaa meget højt op, naar Bestanden er god, og gode Betingelser for Afgrødernes Udvikling er tilstede.

Det er paa en vis Maade blevet langt vanskeligere at anvende Kunstgødning, end det var til at begynde med; thi Jordens Gødningsbehov ligger langt mere forskelligt fra Mark til Mark end forhen. De mange forskellige Maader at drive Landbrugene paa, den lette Adgang til Gødningsmidler og den forskellige Anvendelse af dem har i høj Grad bidraget til at gøre Betingelserne for Kunstgødningens økonomiske Anvendelse forskelligartet fra Landbrug til Landbrug.

Vi staar imidlertid efter de Erfaringer, der foreligger i vore Gødningsforsøg, med et nogenlunde godt Kendskab til de Forhold, der paavirker Kunstgødningens Rentabilitet fra Landbrug til Landbrug, og vi kan med disse Erfaringer som Udgangspunkt danne os et ligesaa paalideligt Skøn over, hvorledes vi skal gaa frem med Hensyn til Kunstgødningens Anvendelse som med Hensyn til Sædens Saatid, Roernes Udtynding og andre Dyrkningsarbejder.

Jeg tror, det vilde være til stor Gavn for Kunstgødningens rigtige Anvendelse, om man i enkelte interesserede Kredse: Byer og Sogne, kom til at fordybe sig i disse Overvejelser, og dette vilde fremmes ved Undersøgelser af Forbruget indenfor saadanne Omraader, saaledes som det allerede er taget op af forskellige Landboforeninger paa Fyn og i Jylland. Der bliver ved disse Undersøgelser den bedste Lejlighed til en Drøftelse af de Omstændigheder, der paavirker Gødningsanvendelsen, mellem Konsulent og Landmand, og der indsamles et Materiale, der danner det bedst mulige Grundlag for stedlige Forhandlinger om Gødningsanvendelsen Mand og Mand imellem.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har efter Indstilling af de provinsielle Planteavlsudvalg udsat en Prisopgave for Fremskaffelsen af Metoder til Bestemmelse af Jordens Fosforsyre- og Kalitrang. Det vil være af overordentlig stor Betydning for vort Landbrug, om anvendelige Metoder kan findes. Det maa haabes, at vore unge energiske Landbrugskemikere vil give sig i Lag med denne smukke Opgave.

Vore lokale Markforsøg vil fremdeles have sin Mission ved Klarlæggelsen af vore Markers Gødningstrang. Vi vil fremdeles have Brug for disse Forsøg til at vise os Udslagene for de forskellige Kunstgødninger fra Ejendom til Ejendom, fra Provins til Provins og fra Aar til Aar.

Der er i Aar forholdsvis mange Forsøg med stigende Mængder af Kvælstofgødning, men der er ogsaa enkelte Forsøg med Udeladelsen af enten Kali eller Fosforsyre af det paagældende Forsøgssteds Gødningsblanding, og med disse Forsøgs Fortsættelse paa samme Sted fra Aar til Aar vil man faa en Føler med Fosforsyre- og Kalispørgsmaalet det enkelte Sted. Skulde Udslag for Fosforsyre eller Kali i en lang Aarrække udeblive, vil man selvfølgelig efterhaanden kunne skære den paagældende Gødningsanvendelse noget ned. Disse Forsøg vil forøvrigt afgive et udmærket Grundlag for Afprøvningen af Værdien af de førnævnte analytiske Metoder til Bestemmelse af Fosforsyre- og Kalitrang.

Der er al mulig Grund til med de Resultater, der foreligger af vort Forsøgsarbejde, at fortsætte med dette til Vejledning og Støtte for vor Gødningsanvendelse ogsaa langt ud i Fremtiden. Der anlægges i Danmark ca. 2000 Gødningsforsøg aarligt, d. v. s. at kun 1 pCt. af vore Landbrug paa over ½ ha har et Forsøg. Der er al Grund til at komplimentere det lille Landbrug for dets Deltagelse i Forsøgsarbejdet, det var kun ønskeligt, om Landbrugene opefter i stigende Grad forstod denne Opgave; thi jo større et Landbrug er, desto mere betyder

et Gødningsforsøg, fordi Vejledningen kan udnyttes paa et langt større Areal. Ingen større Gaard burde undlade at have et eller flere Gødningsforsøg som det Termometer, vi maa have i Jorden for at holde os à jour med, hvordan Frugtbarhedstilstanden er.

Ikke mindst med sidste Sommer, hvor Hvedeafgrøden skuffede stærkt, in mente, har der i den sidste Tid jævnligt lydt Røster om, at vi vistnok er kommen for højt med vort Gødningsforbrug. De nu foreliggende Beretninger om vore lokale Gødningsforsøgs Resultater giver ikke denne Opfattelse Medhold. Den Gødning, der anvendtes sidste Aar, er blevet godt udnyttet. Priserne paa Gødningerne er siden den Tid gaaet ned, og Vilkaarene ved at producere billigt er yderligere steget.

Tværtimod at indskrænke Gødningsforbruget gælder det da om at bruge Kunstgødningen til dens yderste Grænse for at forbillige det store Udsnit af vor Planteproduktion, hvorpaa Kunstgødningsanvendelsen øver afgørende Indflydelse.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Professor *K. A. Bondorff* udtalte sin Glæde over, at Konsulent M. K. Kristensen nu var inde paa, at man skulde tage Afgrødernes Indhold med i Betragtning ved Beregning af Kunstgødningsforbruget. Liebig sagde i sin Tid, at naar Kulturen gik tilbage i Karthago, var det fordi man endnu ikke havde Kendskab til Superfosfat; saa stor var altsaa hans Tro til denne Gødnings Værdi. Og det er ogsaa sikkert, at Fosforsyre spiller en meget betydelig Rolle. De Beregninger, der er foretaget over Afgrødernes Næringsstofforbrug, udmunder alle i, at vi tilfører Jorden mere Superfosfat, end vi tager med Afgrøderne; men det bør da erindres, at Fosforsyren ikke alene har Betydning som Plantenæring; den spiller ogsaa en Rolle udenfor Planterne som Medicin for Jorden. Dette Forhold er værd at tage med i Betragtning, thi Fosforsyregødningerne er billig Medicin at anvende.

Med Hensyn til Beregningen af Værdien af det Udbytte, der opnaaedes ved Anvendelse af Kunstgødning, sagde M. K. Kristensen, at der ikke er nogen Købmand, der vil eller kan sælge saa billigt Korn, som Kunstgødningen kan; men det bør

dog erindres, at der jo følger adskillige Udgifter paa, inden vi faar det høstede Udbytte hjem og færdigt til Anvendelse, og endelig er Totaløkonomien ikke alene afhængig af Produktionsprisen pr. hkg, men ogsaa af Mængdeudbyttet. Taleren sluttede med at spørge Foredragsholderen, om det var hans Opfattelse, at vi burde stræbe hen imod at faa Forsøg i hvert eneste Landbrug i Danmark.

Professor *T. Westermann* bemærkede, at det Spørgsmaal jo adskillige Gange havde været fremført, om vi nu ikke snart kan holde op med Gødningsforsøgene; visse Grundregler er vi jo dog naaet til, og vi kan dog alligevel ikke naa til at faa Gødningsforsøg gennemført i hvert enkelt Landbrug. Taleren troede for sit Vedkommende ikke, at de lokale Gødningsforsøg kan undværes — tværtimod —, men da han i sin Tid begyndte at gøre Propaganda for disse Forsøg, havde han egentlig tænkt sig Udviklingen paa en noget anden Maade, end den skete. Det var den Gang Meningen, at Landboforeningerne skulde tilbyde Hjælp til de første Forsøg, og naar saa Vedkommende var instrueret, skulde han selv kunne gøre Forsøgsarbejdet og muligt ogsaa hjælpe sin Nabo dermed. Det var den Gang ikke Meningen, at Landboforeningerne Aar efter Aar skulde lave Forsøg paa den samme Mands Mark. Efter dette Princip skulde Landboforeningerne altsaa kunne blive færdige med Gødningsforsøgene, medens derimod Landmændene selvfølgelig aldrig vil kunne blive færdige med saadanne Forsøg.

Statskonsulent *Anton Christensen* fremhævede, at det er en Ulempe, at visse Kunstgødninger ved Brugen forekommer i forskellig Tilstandsform og Tørhed, saa det i Praksis er vanskeligt at overholde en ensartet Spredemængde.

Direktør *K. Dorph-Petersen* var enig med Professor Westermann i, at Gødningsforsøgene ude hos de praktiske Landmænd skal fortsættes og udvides, og at dem kan vi ikke undvære. Taleren fandt Tanken om at gaa fra Landmand til Landmand og indhente Oplysninger om Gødningsforbrug og Gødningsanvendelse saare tiltalende; det er sikkert den Vej, vi skal gaa, thi netop herved kommer Konsulenten eller hans Assistenter til at drøfte Spørgsmaalet med Landmanden og kan derved komme til at give Raad og Vejledning, han maaske ellers var afskaaret fra at yde. Men ogsaa med Hensyn til Frøblandinger og Frøanvendelse vilde en Fremgangsmaade som den anførte være af stor Betydning, og Taleren vilde derfor i Aften, ligesom han havde gjort ved det fynske Planteavlsmøde, henstille, at man tog Frøet med i den anden Lomme. I alle Tilfælde var det hans Tro, at de Penge, der blev Brug for til den Slags Undersøgelser, var vel anvendt.

Konsulent *L. Rasmussen* oplyste, at Tanken om, at Landmændene selv skulde naa til at udføre deres Gødningsforsøg, havde været fremme i de sjællandske Landboforeninger, hvor der ogsaa i de senere Aar var gjort Skridt i denne Retning. Der er saaledes iværksat Konkurrencer for unge Landmænd, og under disse er ogsaa Anlæg og Gennemførelse af simple Gødningsforsøg taget med; i de Sogne, hvor Sagen har været taget op, har den vakt megen Interesse. Der er sikkert ad denne Vej Adgang til at forøge Interessen for Forsøgene og Mulighed for et forøget Forsøgsarbejde i Fremtiden; thi de unge Mænd, der har udført Forsøg, vil sikkert fortsætte Forsøgene, naar de faar deres egen Jord at virke med.

Konsulent *M. K. Kristensen* fik derefter Ordet for nogle afsluttende Bemærkninger. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Ønskeligheden af Forsøg paa hver Mands Mark, saa er dette jo i alle Tilfælde noget, vi ikke kan naa og altsaa kan se bort fra, men det var Talerens Opfattelse, at vi tør naa til flere Forsøg, end vi har nu, og da navnlig Forsøg vedrørende de vanskelige Spørgsmaal med Hensyn til Kaligødning og Fosforsyregødning. Det var Professor Westermann, der hjalp os rigtig i Gang med Forsøgsarbejdet, noget vi, der arbejder i dansk Forsøgsvirksomhed, staar i dyb Taknemmelighedsgæld til ham for og aldrig vil glemme ham. Det havde glædet Taleren at høre Professorens Udtalelser i Aften og hans Tilslutning til, at Forsøgene ude hos Landmændene bør fortsættes. Og det var Talerens faste Tro, at Forsøgene nok skal vise deres Levedygtighed ogsaa i Fremtiden. Det gik jo lidt smaat til at begynde med, men vore første Forsøgsværter har saa at sige dannet Dynastier, der er en Garanti for Forsøgsarbejdets Fortsættelse; deres Sønner og deres Elever har set og forstaaet Forsøgsarbejdets Betydning, og de vil fortsætte det og føre det videre.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel,* sluttede derefter Mødet med en Tak til Foredragsholderen for det interessante Foredrag og til Deltagerne i Diskussionen.

Om Handelsefterretninger i Landbrugets Tjeneste.

Foredrag holdt ved Konsulentmødet den 26. Februar 1927 af Sekretær *A. Høgsbro Holm.*

Da Ledelsen af Konsulentmødet viste mig den Ære at opfordre mig til at indlede en Forhandling ved dette Møde om Handelsefterretninger og Handelspropaganda, svarede jeg, at jeg vilde søge at efterkomme Opfordringen, men at jeg gjorde dette med Betænkelighed med Hensyn til mine Kvalifikationer til at behandle et Emne, som det mig opgivne.

Forinden jeg gaar i Gang med min Indledning til en Forhandling, vil jeg gerne allerførst kraftigt understrege, at de Betænkeligheder, jeg i sin Tid nærede, saa langt fra er blevet mindre ved de Overvejelser, jeg har maattet gøre i Sagens Anledning; tværtimod er jeg blevet fuldt bestyrket i, at jeg i høj Grad savner de fornødne Kvalifikationer til at give en saa klar og indsigtsfuld Indledning af Emnet, som en saa sagkyndig Forsamling som denne burde have Krav paa, og det Sted, hvor vi er samlede, burde betinge.

Naar jeg trods disse Betænkeligheder ikke er veget tilbage for Opgaven, er det, fordi jeg i nogen Maade følte en Pligt til at skulle tage den paa mig.

Som Leder af Landbrugsraadets Sekretariat har jeg i nogle Aar ud fra de Forudsætninger, en Landbrugskandidat, Landbrugslærer og Landbrugskonsulent almindeligvis kan besidde, haft Lejlighed til i relativt større Maal end de fleste af mine Kolleger at beskæftige mig med disse vigtige Spørgsmaal — selvfølgelig ikke blot for min

egen Fornøjelses Skyld, men ogsaa for — dersom jeg kunde evne det — at lade andre høste Gavn deraf. Derfor kaldte Pligten, da Opfordringen blev rettet, og derefter skal jeg nu gøre Forsøget.

Maa jeg ogsaa nævne, at da jeg i sin Tid drøftede denne Sag med Kontorchef Hertel, blev vi enige om, at Hovedvægten ved Forhandlingerne her burde lægges paa Omtalen af Handelsefterretninger fremfor Spørgsmaalet: Handelspropaganda, men under de Overvejelser, jeg har maattet gøre, er jeg naaet til den Opfattelse, at det vil være umuligt indenfor den Tid, der kan afses til mig, at behandle begge disse Emner, og jeg mener det derfor rigtigst helt at lade Omtalen af Spørgsmaalet Handelspropaganda udgaa og i det følgende kun holde mig til en Omtale af Handelsefterretninger i Landbrugets Tjenste.

Det er vist ikke for meget sagt, at der i de senere Aar har været en stærkt voksende Interesse indenfor Landbruget for Oplysning om og Diskussion af Landbrugets Handelsforhold, Afsætningsspørgsmaal og dermed beslægtede Emner.

Tid til anden kunde jeg, som tidligere Konsulent tænke mig, at nogle af mine Tilhørere i deres stille Sind kunde overveje, om Interessen for disse Spørgsmaal ikke kunde overdrives og overvurderes; thi endnu er de Spørgsmaal, der vedrører Produktionens hensigtsmæssige Tilrettelæggelse og Billiggørelse, ikke paa langt nær løst, og disse Spørgsmaals rette Løsning er fundamental. Saadanne Tanker er for saa vidt berettigede, som det utvivlsomt er og har været til Gavn og til Fordel for dansk Landbrug, at man her, i Modsætning til enkelte andre Steder i Verden, særlig indenfor Landbrugets Sammenslutninger, i første Linje har koncentreret sin Arbejdsindsats om selve Produktionen, og det er rigtigt, at der endnu er langt igen, inden Maalet er naaet. Ja, Maalet bliver vel aldrig naaet — det flyttes stadig et lille Nyk endnu.

Men det maa huskes, at Handelen med Landbrugets Produkter, Afsætningsspørgsmaalet, er Produktionsarbejdets Fortsættelse og Fuldbyrdelse, og derfor er det sikkert et sundt Tegn paa en fortsat Udvikling indenfor vort Landbrug og dets mangfoldige Sammenslutninger af økonomisk Art, at Drøftelsen af Landbrugets Handelsforhold nu skydes mere i Forgrunden, end den har været en Overgang.

Selv Skeptikeren paa dette Omraade maa dog indrømme saadanne Spørgsmaals store Betydning og Afsætningsforholdenes rette Organisations overordentlige Indflydelse paa Producenternes Løn for det daglige Arbejde paa Mark og i Stald, og de maa ogsaa erkende, at — omend vi kun er godt paa Vej mod de Maal, der kan sættes med Hensyn til Produktionsspørgsmaalene — saa er vi dog i Forhold til de med os konkurrerende Landbrugslande forholdsvis godt med dèr, hvilket muligvis ikke med saa stor Berettigelse kan siges, naar Talen er om de Spørgsmaal, der berører Handelen med Landbrugsprodukter.

Afsætningsforholdene for Landbrugets Produkter skal derfor indrømmes en betydningsfuld Plads dèr, hvor Landbrugsforhold drøftes, maaske endog en Plads sideordnet med Emner vedrørende selve Produktionsspørgsmaalet.

Det vil for Forsamlingen her være af Interesse at faa belyst Spørgsmaalet, om Landbrugets Konsulenter — i Tilknytning til de andre vigtige Opgaver, de varetager — bør og kan tage saadanne mere handelsprægede Spørgsmaal op til Behandling i videre Omfang end hidtil til Gavn for det Erhverv, hvis Interesser de tjener.

Konsulentens Arbejde er af raadgivende og oplysende Art, og paa Forhaand skulde man ikke mene det udelukket, at Konsulenten netop udfra den Betragtning, at Handelen med Landbrugets Produkter er Produktionens Fortsættelse og Fuldbyrdelse, vilde og kunde give Raad og Vejledning til Producenterne ogsaa paa dette

Omraade. Men Vanskelighederne for Konsulenten for at kunne paatage sig dette ligger i og for sig lige for. I Produktionsspørgsmaalene har han udover almindelig god, praktisk Erfaring og teoretisk Uddannelse i Forsøgsberetninger og Special-Beretninger en fortrinlig Baggrund for sit Virke, — systematiseret, gennemarbejdet, overskueligt og let tilgængeligt, som dette nu forefindes, præget af en vis speciel dansk landøkonomisk Kultur.

Paa det handelsmæssige Omraade behøver Konsulenten — saa lidt som den praktiske Landmand — at staa helt tomhændet; thi omend Feltet er forholdsvis uopdyrket, ret ukultiveret, saa findes der dog mange værdifulde Kilder at øse af. Men Oplysningerne er ikke let tilgængelige; de foreligger spredt, ofte ret uoverskuelige og ikke tilstrækkeligt gennemarbejdede og kun yderst sjældent saaledes systematiserede, at de, der ønsker at gøre Brug af dem, — men hvad ofte kunde være Tilfældet baade savner praktisk og teoretisk Forudsætning for at udnytte Materialet — vil have meget vanskeligt ved at tilegne sig dette og derfor ogsaa vanskeligt ved at frugtbargøre det til Gavn for det praktiske Landbrug.

Konsulenterne burde sikkert tage de mere handelsmæssige Spørgsmaal yderligere op til Behandling, men de, saavel som enhver anden, der ønsker at gaa i Lag med en saadan Opgave paa et solidt og velunderbygget Grundlag, støder paa den Vanskelighed, at det foreliggende, offentlig tilgængelige Materiale ikke er særlig let at faa fat i og tage fat paa.

Paa dette Omraade er der ofte følt Savn, Savn som burde afhjælpes, og som sikkert kunde afhjælpes. En Indsamling af velunderbyggede Handelsefterretninger, systematisk og grundigt bearbejdede og publiceret paa en saadan Maade, at de kan komme saavel Ledelsen af de handelsmæssige Led af vort Organisationsliv som vore Konsulenter til Gode, skulde ikke ligge udenfor Mulighedernes Grænse, og allerede derved vilde meget være

vundet. Selv om den enkelte Producent maaske ikke saa let som de nævnte, d. v. s. Konsulenter og Ledere af økonomiske Sammenslutninger, personligt kunde tilegne sig saadanne Oplysninger, saa vilde der altsaa netop herved være tilvejebragt et brugbart Grundlag for en Konsulentvirksomhed til Oplysning for Producenterne.

Naar her i det følgende bruges Ordet: Handelsefterretninger, saa vil det være rigtigt at anføre, hvad der i denne Forbindelse lægges i Betegnelsen »Handelsefterretninger«, idet Ordet her dækker over mere end blot Oplysning om Efterspørgsels og Tilførslers indbyrdes Forhold i et givet Øjeblik paa et bestemt Marked. Betegnelsen er her brugt i videre Forstand, omfattende Oplysning om, hvor der normalt findes Markeder og Afsætningsmuligheder herhjemme som ude i Verden, men dog kun for Landbrugets forskellige Produkter, disse Markeders almindelige Aftageevne og særlige Krav til Produkternes Art, Kvalitet og til den Maade, hvorunder de udbydes til Salg — baade angaaende Varernes Udseende og f. Eks. deres Emballering — saavel som til Markedernes eventuelle, sæsonmæssigt eller paa anden Maade specielt prægede Karaktertræk, Tilførsler af tilsvarende Art fra andre Leverandører til Oplysning om danske Produkters Stilling i Forhold til det paagældende Marked, Oplysning om, under hvilke Former selve Handelen — d. v. s. Overdragelsen af Ejendomsretten af Produktet til andre — foregaar paa Produkternes Vej fra Producent til Konsument, altsaa Oplysning om, gennem hvilke Mellemled, under hvilke Kaar og til hvilke Omkostninger denne Formidlingsproces foregaar, herunder ogsaa Transportforholdene, og Oplysning om, hvilke Priser Konsumenterne giver for Produkterne.

Dette er en vid Ramme for, hvad der skal omfattes ved Betegnelsen »Handelsefterretninger«, og er altsaa den brede Basis, for hvilket dette Ord i det følgende bruges.

Handelen med Landbrugsprodukter er Produktionens

Fortsættelse og Fuldbyrdelse. Arbejdet for at faa en lønnende Pris hjem til Producenten for hans Produkt er i Virkeligheden kun halvt færdigt, naar Produktet er fremstillet.

Formidlingen af Produktet fra Producent til Konsument er derfor overordentlig betydningsfuld, og under denne Formidling løbes, saavel som under selve Produktionen, en Risiko for, at forskellige Faktorer griber ind paa en saadan Maade, at Formidlingsprocessen fordyres og Slutningsresultatet for Producenten forringes. Saaledes som Maalet for de forskellige Bestræbelser, der udfoldes for at tilrettelægge Produktionen, er at forbedre og billiggøre denne og at borteliminere saa meget som muligt af den Risiko, der paa Grund af Vind og Vejr o. s. v. er forbundet med Produktionen, saaledes er Maalet for Indsamlingen af Handelsefterretninger og disses rette Udnyttelse, hensigtsmæssig Billiggørelse af Formidlingsprocessen og en Borteliminering, saa vidt mulig, af det Risikomoment, der i større eller mindre Grad naturligt vil være forbundet med Handelsprocessen.

Man kan maaske ogsaa i nogen Maade give et Udtryk for Maalet ved en effektiv Handelsefterretningsvirksomhed ved at sige, at Maalet er Produktionens Tilpasning efter Forbruget, i alt Fald synes dette Maal at blive fremholdt ret stærkt rundt om i Verden.

Ved Landbrugsugen i Berlin fornylig udtalte f. Eks. Professor *Lang,* Kiel, at man i Tyskland længe nok havde produceret løs uden at spørge, om der var Brug for Varen, og dette maatte man væk fra.

En Indsamling af Handelsefterretninger for Landbrugsprodukter og en Frugtbargørelse af disse Efterretninger vil ikke være Enkeltmands Sag. I en stor Fabrik, der selv direkte afsætter sine i Reglen i meget stort Omfang fremstillede Produkter, kan Handelsefterretningsvirksomheden ligge hos selve Fabrikanten og Lederen af den store Virksomhed, men i den Forbindelse, hvor Handelsefterretninger her gøres til Genstand for Omtale, maa

det tages i Betragtning, at de Efterretninger f. Eks., et privat storindustrielt Foretagende vil indsamle, altid vil være i høj Grad præget af den rent private Interesse, maaske endog først vil faa den Værdi, Handelsefterretningerne burde have for Foretagendet, naar de netop er saaledes prægede.

Men naar Talen er om Handelsefterretninger for Landbrugets Vedkommende, da er den enkelte Producents Varemængde, og det gælder særlig dèr, hvor der produceres for Verdensmarkedet, saa ringe, at han ikke kan evne selv at tage sig af denne vigtige Opgave.

Medens saaledes Spørgsmaalet om Indsamling af Handelsefterretninger indenfor Industrien i mangfoldige Tilfælde løses udmærket ved den enkeltes private Initiativ, saa kan dette ikke lade sig gøre, hvor Landbrugsproduktionen er stykket ud paa saa mange selvstændigt virkende Enheder som her i Landet, derfor maa man sikkert søge at finde en Udvej, enten ved Statens eller ved Producentsammenslutningernes Hjælp, og dette saa meget mere, som der for en Produktion af denne Art derfor kommer et mere udpræget samfundsmæssigt Synspunkt til at gøre sig gældende ved Indsamlingen af Handelsefterretninger.

Den Indsamling af Handelsefterretninger vedrørende Landbrugsprodukter, der hidtil er foretaget her hjemme, er da hovedsagelig ogsaa sket ved vore Andelsselskaber og ofte paa fortrinlig Maade af Statens Landbrugskonsulenter i Udlandet. Hertil er saa i de senere Aar kommet det Arbejde, Landbrugsraadet har taget op.

Men forinden der fremsættes nogle Bemærkninger om, hvorledes Handelsefterretningsvirksomheden former sig her i Landet, vilde det maaske være af Interesse kort at omtale, hvad andre Nationer har sat i Gang for at imødekomme de Ønsker og Krav, der fra Producenterne er fremkommet om at skaffe paalidelige Handelsefterretninger.

Statskonsulent *S. Sørensen,* Washington, har i 1923

skrevet en fortrinlig Indberetning om Handels-, Markeds- og Afsætningsforhold for Landbrugets Produkter, udgivet som Særtryk af »Landbrugets Meddelelser«, under Titlen »Kampen om Verdensmarkedet«. I denne Beretning gives et udmærket overskueligt Billede af det mægtige Arbejde, der fra det amerikanske Landbrugs- og Handelsministerium udfoldes vedrørende Fremskaffelsen og Nyttiggørelsen af Handelsefterretninger.

Gennem betydelige Statsbevillinger er Landbrugsministeriets økonomiske Bureau blevet sat i Stand til at følge den daglige Handel og Omsætning med Landbrugets Produkter og meddele Offentligheden Resultatet. Embedsmænd fra Ministeriet er til Stede paa de store Markedspladser med den Opgave ved egne, upartiske Iagttagelser og gennem Samarbejde med Sælger og Køber samt Transportorganisationer at skaffe sig faktiske Oplysninger om Tilførsler, betalte Priser, Markedstendens o. s. v. — Centralledelsen er i Washington, men Arbejdet er stærkt specialiseret, idet der findes Afdelinger for Kvæg, Kød og Flæsk, Mejeriprodukter, Frugt og Grøntsager, Bomuld, Korn o. s. v.

Statskonsulent Sørensen illustrerer Arbejdets Intensitet og Karakter ved et Par Eksempler, hvoraf jeg maa tillade mig at citere det, der vedrører Smørmarkedet:

»Hver Morgen finder Smørhandlerne paa deres Bord Ministeriets daglige Rapport, indeholdende udførlige Oplysninger om Gaarsdagens Begivenheder paa forskellige Markeder: Tilførsel, Priser, Omsætning og Beholdninger i og udenfor Kølerum m. m. Naar Børsen i New York aabner Kl. 10 har Markedsbureauets Embedsmænd yderligere suppleret Grundlaget for en fornuftig Fastsættelse af Dagsprisen.

I Børslokalet findes en Tavle med en Række vigtige Meddelelser, f. Eks. Oplysninger om Mængden af ankommet Smør fra Ind- og Udland, Tallene for samme Dag, sidste Uge og Aaret forud, Noteringerne i Montreal, Toronto, København og Liverpool, Ministeriets daglige, ugentlige og maanedlige Beretninger, indeholdende udførlige Oplysninger om Produktion, Omsætning, Beholdninger etc.

Endelig er en eller flere Markedsspecialister til Stede og kan give nærmere Vejledning, om dette maatte ønskes.

Saa snart Tendensen ved enkelte Salg er konstateret, telegraferes Aabningspriserne til de øvrige Markeder i Chicago, Boston, Philadelphia samt Hovedkontoret i Washington.

Efter Børstiden besøger Markedsbureauets Repræsentanter alle betydelige Smørfirmaer for at skaffe paalidelige Oplysninger om stedfundne Salg, betalte Priser etc.

I Løbet af Eftermiddagen udarbejdes Dagsrapporten og telegraferes til Washington og Afdelingskontorerne. Gennem Telegraf, Telefon samt Dagbladene og Postvæsenet spredes Markedsnyhederne udover Landet saa hurtigt som muligt.«

Paa lignende Maade arbejdes ogsaa paa andre Omraader. Der findes i Staterne ca. 600 Radio-Sendestationer, hvoraf ca. 90 daglig udsender landøkonomiske Markedsberetninger.

Der er lagt overordentlig Vægt paa Oplysninger om Hjemmemarkedets Forhold, hvad selvfølgelig er naturligt, da dette spiller en overvejende Rolle for Afsætningen af mange Produkter.

For os er det værd at erindre, hvorledes man har organiseret Arbejdet, netop paa Hjemmemarkedet, da der dèr for os er et næsten uopdyrket Felt.

Markedsberetningerne fra Landbrugsministeriet, der selvfølgelig mødes med Skepsis fra Handelsstandens Side, er nu eneraadende i Dags- og Fagpressen og anses af alle for at være paalidelige og upartiske.

Handelsstanden er nu ikke længere skeptisk.

Det amerikanske Landbrugsministerium har specielle Repræsentanter (Statskonsulenter) i en 5—6 af de vigtigste Lande, og desuden udsender Regeringen specielle Folk i særlige Missioner. Endelig samarbejder det amerikanske Landbrugsministerium med Handelsministeriet, der raader over ca. 50 Handelsattacheer rundt om i Verden, og dertil kommer endnu ca. 500 Konsuler.

Statskonsulent Sørensen har vist mig den Venlighed at lade mig faa Lejlighed til at læse den Beretning, som Lederen af Handelsministeriets Afdeling for Handel med Udlandet, Direktør Klein, afgav pr. 1. Juli 1926 til Handelsminister Hoover, og jeg maa sige, at den er et meget

talende Vidnesbyrd om, hvad der kan udrettes til Gavn for det private Initiativ, for den private Handel, ved udsendte Statstjenestemænds dygtige og forstaaende Hjælp. Man er i Stand til i mange Tilfælde at paavise i klingende Mønt Resultater af disse konsulterende Embedsmænds Virksomhed, der fuldtud retfærdiggør Statens Udgifter til dette meget store Tjenesteapparat. Erfaringerne fra Amerika synes derfor ikke at betinge det Skridt, der nu af Besparelseshensyn foretages her i Landet, hvor det Erhvervsbureau, der i sin Tid oprettedes under Udenrigsministeriet, med Opgaver løbende parallelt med de fornævnte, nu væsentlig indskrænkes og dette med Tilslutning fra Erhvervenes forskellige Organisationer.

Indskrænkningen af dette Bureau maa derfor forstaas ud fra den Betragtning, at naar det var nødvendigt at spare Penge, saa forekom de Erfaringer og Resultater, der var indhøstet ved Bureauets Virksomhed her, paa Grund af forskellige Forhold ikke tilstrækkelige i det praktiske Erhvervslivs Favør til at opretholde den dermed forbundne Udgift i det hidtidige Omfang.

Amerikanerne er fuldt klare over, at intet er mere forgængeligt end Markedsnyheder, og derfor har man ved Nyttiggørelsen, Frugtbargørelsen, af det saa fortrinlige Materiale, der indsamles og bearbejdes, taget alle moderne Hjælpemidler i Brug, Telegraf, Radio o. s. v. for hurtigt at faa Beretninger, Rapporter og Markedsnyheder ud til de Folk, for hvilke de har Interesse.

Igennem denne mægtige Virksomhed er der skabt et Grundlag, som i vid Udstrækning efter grundig Bearbejdelse og Systematisering benyttes til Undervisningsbrug ved amerikanske Landbohøjskoler, hvor Undervisning i Forhold vedrørende Handelen med Landbrugsprodukter nu er meget almindelig og betragtes som et absolut plus for Uddannelsen.

I Amerika er der ogsaa store private Handelsforetagender, der indsamler Handelsefterretninger og publicerer disse til Oplysning for Landbrugsproducenterne; men

da det er ret vanskeligt i saadanne private Foretagender at finde og paavise Grænsen mellem den objektive Fremstilling og den private Interesse, skal disse, ofte meget dygtigt ledede Institutioner, ikke omtales nærmere, da det, der først og fremmest har Betydning for os, maa være, hvorledes Handelsefterretninger indsamles og bearbejdes dèr, hvor det mere samfundsmæssige Synspunkt, som før nævnt, maa gøre sig gældende.

At det Arbejde, som Landbrugs- og Handelsministeriet udfører ved sagkyndig, systematisk Behandling af det indsamlede Materiale kan udnyttes f. Eks. til Hjælp for Producenternes Tilrettelægning af Produktionen — af Driftsplanen — for et kommende Aar, er den Oversigt, som Landbrugsministeriet i Washington atter nu har udsendt, et Vidnesbyrd om. Samtidig understreger denne, at Maalet for Amerikanernes Handelsefterretningsvirksomhed i høj Grad er Produktionens Tilpasning efter Forbruget, saaledes at Producenterne ved en i Forhold til Vare-Konsumet eventuelt altfor stor Produktion ikke skal risikere at slaa Prisen yderligere ned og derved selv gennem Produktionsforøgelsen være Skyld i, at Rentabiliteten ved Produktionen ikke kan gennemføres, medens en mindre Produktion vilde holde Prisen og dermed Rentabiliteten oppe.

Det amerikanske Landbrugsministerium hævder, at den relative Købeevne for Landbrugsprodukter stadig er betydeligt under Pari, og fraraader derfor at forøge Produktionen i indeværende Aar, og for visse Afgrøders Vedkommende foreslaar man endog en betydelig Indskrænkning. Man hævder, at Byerhvervenes Købeevne vil blive mindre i 1927 end i Aarene forud.

Statskonsulent Sørensen har sendt en Beretning om Udsigterne for Landbruget i U. S. A. i 1927. Beretningen vil fremkomme i et af de første Numre af »Landbrugsraadets Meddelelser«, til hvilken Beretning jeg skal henvise og derfor her kun anføre, at for Hvedes Vedkommende regnes der med, at der pr. 1. Juli 1927 vil være et

større Varelager end Aaret forud. Man fraraader at forøge Arealet af Vaarhvede og udtaler, at en Middelhøst i Aar vil give en Verdensproduktion over Gennemsnit, der kan medføre yderligere Nedgang i Hvedepriserne. Med Hensyn til Bomuld foreslaas en Indskrænkning med mindst 30 pCt. af Arealet for at holde Prisen saaledes, at Produktionen bliver rentabel. Om Majsen siges, at der næppe vil komme mere end sæsonmæssig Opgang i Priserne, og da Indskrænkningen i Bomuldsarealet sikkert vil medføre Majsdyrkning, foreslaas Arealet i Majsstaterne nedbragt 10—20 pCt. Da Svinebestanden dèr ikke er særlig stor, ventes der med normal Høst stort Eksportoverskud af Majs, der næppe kan afsættes til for Producenterne fordelagtige Priser.

Idet der som sagt henvises til Statskonsulent Sørensens Beretning skal der ikke yderligere gaas ind paa denne, ogsaa for danske Købere af Foderstoffer meget interessante Beretning, men det maa forekomme, at det, at Landbrugsministeriet paa Grundlag af dets Handelsefterretningsvirksomhed kan udsende saadanne Anvisninger for de amerikanske Producenter, der ikke enkeltvis kan følge og derfor langt mindre overse den foreliggende Situation, er et udmærket Bevis for, hvor langt man derovre er naaet i Organisationen af Handelsefterretningsvirksomhed — tilpasset naturligvis under Hensyn til Landets specielle Forhold.

Efter nu, omend langt fra udførligt, at have omtalt Forholdene i U. S. A. — der vel nok er det Land, hvor man er videst fremme paa dette Omraade — vender vi os til de maaske mere hjemlige Forhold i Europa.

Medens det i Amerika er Staten, der ud fra et samfundsmæssigt Synspunkt særlig har taget denne Sag op og maaske netop er blevet ansporet dertil ved den Dygtighed, hvormed private Kredse med specielle Interesser har søgt at løse Spørgsmaalet, er Forholdet, saa vidt det er mig bekendt, det, at Hovedreglen i Europa er, at ikke

Staten, men Landbrugets egne mere eller mindre officielle økonomiske Sammenslutninger er interesserede paa disse Omraader og efter Evne prøver at løse Problemet, i de fleste Tilfælde dog efter en langt mindre Maalestok end U. S. A.

Dette maa dog ikke opfattes saaledes, at Regeringerne slet ikke beskæftiger sig med visse Sider af Handelsefterretningsspørgsmaalet. F. Eks. kan det nævnes, at i England sysler Regeringen med Spørgsmaalet, og Landbrugsministeriet udsender ugentlig en Landbrugsmarkeds-Rapport, indeholdende Priser, Varemængder og Meddelelser om Udsigter o. l.

I det hele taget maa det anføres, at man efter Krigen er kommet overordentligt ind paa hele denne Sag i England, og at der i de senere Aar fra forskellige Kommissioner, der er nedsat til Belysning af det engelske Landbrugs Kaar saavel som for at redegøre for Samhandelen mellem Kolonierne og Moderlandet, er fremkommet en Række overordentlig interessante Beretninger om Afsætningsvilkaar for Landbrugsprodukter paa det engelske Marked — baade interessante for britiske Lande og for disses Konkurrenter.

Da den fremtidige Udvikling herhjemme, saaledes som Forholdene efterhaanden er kommet til at ligge, sandsynligvis ikke vil kunne medføre, at Staten som saadan ved Landbrugsministeriet tager Handelsefterretningsvirksomheden yderligere op — Afskedigelsen af Halvdelen af vore udsendte Statskonsulenter synes at pege i den Retning — saa vil det vel nok have nogen Interesse i Korthed at erfare noget om, hvorledes man ad den landbrugs-organisationsmæssige Vej søger Spørgsmaalet taget op til Behandling i f. Eks. Lande som Schweiz, Tyskland og Norge.

I Schweiz har Det schweiziske Bondeforbund saa tidligt som i 1908 oprettet en saakaldt Priscentral i Erkendelse af de store Interesser, der for Producenterne knytter sig til Prisforholdenes Udvikling.

De følgende Meddelelser om Priscentralen er mig overladt af Fuldmægtig *Frederiksen,* Landbrugsraadets Sekretariat, der for et Par Aar siden havde Lejlighed til at aflægge Institutionen et Besøg.

Man følte i Schweiz, at efterhaanden som Priserne paa Landbrugets Produkter blev mere og mere afhængige af Verdensmarkedets Konjunkturer, saa blev det vanskeligt for den enkelte Producent at overskue de prisdannende Faktorer, og man fik samtidig i forøget Grad Blik for, at man ved at blive i Stand til at følge disse Faktorers Udvikling kunde drage nogenlunde paalidelige Slutninger om den kommende Prisbevægelse. Ved fyldige og paalidelige Handelsefterretninger mente man ogsaa i nogen Grad at kunne udligne de for Producent og Forbruger lige skadelige Prissvingninger, og man hævder dernede i denne Henseende at have gjort gode Erfaringer.

Priscentralen er nu en temmelig omfattende Virksomhed. Den ledes af *J. Käch,* der tillige er Redaktør af det ugentlige Markedsblad »Schweizerische Landwirtschaftliche Marktzeitung«.

Hovedvirksomheden gaar ud paa at indsamle og bearbejde Oplysninger om Priser o. l. paa Landbrugsprodukter, betalt til Producenterne, i Landets forskellige Egne. Man har ikke her som i U. S. A. egne Embedsmænd, der udsendes til Markederne, det kan man velsagtens ikke evne, men Fremgangsmaaden er den, at Kontoret til en Stab af Korrespondenter, der hovedsagelig er praktiske Landmænd, fordelt i alle Egne af Landet, med regelmæssige Mellemrum udsender Spørgekort, som omgaaende udfyldes og tilbagesendes.

I Centralen udarbejdes paa dette Grundlag Oversigter over Hjemmemarkedets Forhold, der i Tabelform og med Kommentarer offentliggøres i Markedsbladet. I 1923 havde Priscentralen 9000 Korrespondenter, og da Assistent *Knudsen* i Landbrugsraadets Sekretariat besøgte Institutionen i 1925 var der godt 10,000 Korrespondenter, og Undersøgelserne omfattede de allerfleste vigtigere

Landbrugsprodukter. Spørgekortene søger Oplysninger om Areal, Høst, Husdyrbestanden, Mælkeproduktionen, Priser, ogsaa for de forskellige Kvaliteter og forskellige Aftagere (Eksport, Hjemmeforbrug) og Tendensen paa Markedet.

Ligeledes søger man gennem Udsendelse af Spørgekort at faa Oplysning om Tilførsler til Slagtehuse og f. Eks. Detailprisen for Mælk og Kød o. l.

Priscentralen beskæftiger sig saaledes bl. a. med Opgaver, som herhjemme varetages af Statistisk Departement, idet der foreligger en bestemt Aftale mellem Priscentralen og det schweiziske statistiske Departement med Hensyn til, hvilket Arbejde Centralen skal paatage sig.

Udover de Efterretninger, der udarbejdes vedrørende den indenlandske Produktion og indenlandske Handels- og Omsætningsforhold, udarbejder Centralen f. Eks. en Kvartalsoversigt over det internationale Marked for Mælk- og Mælkeriprodukter. I denne Anledning staar Kontoret i Forbindelse med en Række Institutioner, Organisationer og Privatpersoner i Udlandet, til hvilke der hvert Kvartal udsendes Spørgeark. For Danmarks Vedkommende arbejder Kontoret nu sammen med Landbrugsraadet.

Priscentralen staar i nær Forbindelse med det internationale Landbrugsinstitut i Rom, og en Del af det i Schweiz indsamlede Materiale stilles til Raadighed for Instituttet.

Selv om Priscentralen hovedsagelig beskæftiger sig med det indenlandske Marked, fordi Landbrugsprodukterne væsentligst afsættes dèr, saa følges dog Markedsforholdene i Udlandet med vaagent Øje, bl. a. gennem et meget stort Antal udenlandske Fag- og Handelsblade.

Det Markedsblad, der ugentlig udsendes, trykkes paa Fransk og Tysk i ca. 140,000 Eksemplarer og medfølger som Bilag til 18 Landbrugsblade, der betaler Abonnement. Bladet kommer til en meget stor Del af de schweiziske Landbohjem, og de deri givne Oplysninger spredes

derved fortræffeligt ud. Bondeforbundets officielle Organ udsendes paa lignende Maade i ca. 170,000 Eksemplarer som Bilag til 22 Landbrugsblade. Radioudsendelser er ogsaa taget flittigt i Brug.

Desværre kan jeg ikke nævne Eksempler paa, hvorvidt der paa Grundlag af det nævnte Kontors Arbejde med Indsamling og Spredning til rette Vedkommende af Handelsefterretninger er indsamlet Materiale, der er forsøgt udnyttet gennem et mere videnskabeligt Arbejde for derved eventuelt at belyse og udstikke Veje, ad hvilke de med Handelsprocessen forbundne Omkostninger kunde reduceres. Det hævdes, at Virksomheden har kunnet hæmme de skadelige Prissvingninger, og dette er et absolut udmærket Resultat —, vel netop fremkommet ved, at Handelsefterretningerne, der udsendes til Producent saavel som Konsument, tjener til at borteliminere Spekulationstendenser, derved at Handelen mere kommer til at foregaa for alles Øjne i fuldt Dagslys, end naar Formidlingen af Varernes Overførelse fra Producent til Konsument sker upaaagtet af disse Faktorer, der er de mest interesserede i, at de paaløbende Omkostninger i det lange Løb bliver de mindst mulige, naar Formidlingen sker bedst mulig.

Visse Foreteelser i Schweiz kunde tyde paa, at ogsaa dèr er et af Hovedformaalene for en Virksomhed som den skitserede, at tilrettelægge Produktionen efter Forbrugernes Aftageevne — samt i Tilknytning dertil at holde Prisniveauet oppe ved at skabe Toldskranker o. l. for Forbrugernes Forsyning med udenlandske Produkter af samme Art som dem, de schweiziske Landmænd selv producerer.

Bondeforbundet kan lettere føre en Erhvervspolitik i denne Retning, naar det til sin Disposition har lettilgængelige Handelsefterretninger.

En saadan Brug af Handelsefterretninger kan imidlertid ingen direkte Interesse have for vore Forhold, thi dèr gælder det for Produktionen først og fremmest at

forsyne Hjemmemarkedet, men her at konkurrere paa Verdensmarkedet.

I Tyskland er man ogsaa i de senere Aar kommet mere ind paa det betimelige i Udviklingen af Handelsefterretningsvæsenet for Landbruget. Under det tyske Landbrugsraad, der har Sæde i Berlin, er der f. Eks. i 1926 oprettet en Priscentral, der i nogen Maade arbejder efter tilsvarende Arbejdslinjer, som den i Schweiz. Ogsaa i Tyskland er det Hjemmemarkedets Forhold, der spiller Hovedrollen for Afsætningen af Produktionen, og derfor er det dette, der gennem Indsamling af Handelsefterretninger først og fremmest bliver undersøgt. Der er en væsentlig Forskel mellem den Maade Producenterne, f. Eks. i Tyskland, og her i Landet afhænder Hovedparten af deres Produktion paa, som det er af Interesse, og som det er nødvendigt at fremhæve. I nogen Maade gælder dette ogsaa for Schweiz og for U. S. A. saavel som for Norge.

Medens her i Landet over 80 pCt. af Mælkeproduktionen og af de producerede Svin afsættes gennem Producenternes egne Selskaber, saa maa Producenterne f. Eks. i Tyskland i langt større Omfang afsætte deres Produkter til private Opkøbere.

Man ser derfor, fordi Producenterne ikke er tilstrækeligt oplyste gennem paalidelige Handelsefterretninger, og fordi Flertallet af dem som Hovedregel først sælger, naar de har Brug for Penge, at Producenterne, naar Priserne er stigende, fremdeles venter højere Priser endnu og derfor intet sælger, medens alle vil sælge, saa snart Pristilbudene fra Opkøberne har Tendens nedad — og netop derved slaar Producenterne selv Priserne ned.

Vi kender det samme herhjemme, særlig naar Talen er om Kreatursalg, men ogsaa i nogen Maade, naar det gælder Levering af Svin til Slagterierne, men derimod ikke ved Mælkeproduktionen, og alt i alt kender vi det slet ikke i saa stærk Grad som f. Eks. i Tyskland, hvor Andelsproducentselskaberne ikke spiller samme Rolle som her.

De nævnte Forhold var nok Hovedgrunden til Oprettelsen af det tyske Landbrugsraads Priscentral, idet nævnte Institution, der arbejder sammen med samtlige tyske Landbrugskamre, ved Indsamlingen af Handelsefterretninger fra disse og fra et meget stort Antal praktiske Landmænd og ved en Behandling af dette Materiale i Lighed med det for Schweiz skitserede og en derpaa følgende hurtig Publicering gennem trykte Markedsoplysninger, gennem Radioudsendelse og lignende, søger at belyse Forholdene, saa den enkelte Producent staar bedre rustet overfor Opkøberen.

Under den praktiske Organisation af Virksomheden spiller ogsaa her Spørgekort og Spørgeskemaer en meget stor Rolle. Midlerne til denne Handelsefterretningsvirksomhed kommer ind gennem de officielle Landbrugskamre. Radioudsendelser anvendes i stor Udstrækning, det kan saaledes nævnes, at den amerikanske Kornnotering er udsendt pr. Radio til den tyske Landmand 10 Minutter efter dens Offentliggørelse i U. S. A.

At man i Tyskland ogsaa har Blikket aabent for andre Sider af Handelsefterretningsvirksomheden, og at Regeringen er med i Arbejdet, fremgaar af, at det netop af den tyske Rigsdags Finansudvalg er besluttet at anmode Regeringen om snarest at besætte de 6 Landbrugskonsulentembeder i Udlandet, der er forudsat paa Finansloven.

De af mine Tilhørere, der havde Lejlighed til afvigte Sommer at deltage i Nordiske Jordbrugsforskeres Forenings 3. Kongres i Oslo, havde dèr Lejlighed til at høre Lederen af den under Norges Bondelag oprettede »Landbrugets Priscentral«, Sekretær *W. Klose,* holde et Foredrag om Markedsefterretninger i Landbrugets Tjeneste. Foredraget og den derefter følgende Diskussion findes omtalt i Beretningen fra Kongressen, og jeg tillader mig at henvise til denne, hvori der gives en Oversigt over, hvorledes denne Priscentral arbejder.

Priscentralens Arbejde begyndte i 1920, den har an-

sat lønnede Prisberettere over hele Landet, en for hvert Fylke. Paa Grundlag af de Rapporter, disse indsender til Centralen, udarbejdes hver Uge en Oversigt over Hjemmemarkedet. Priscentralen benytter ogsaa Spørgekort som i Schweiz, hvorved Centralen kommer i direkte Kontakt med et stort Antal Producenter. Paa dette Grundlag udarbejdes der en Prisoversigt, der viser de periodiske Prissvingninger og sammenligner Forholdene i de forskellige Dele af Landet.

Centralen søger ogsaa i størst mulig Udstrækning at klarlægge internationale Prisforhold. Priscentralen udarbejder et Indekstal, Naturalenheden, der i et enkelt Tal skal udtrykke Prisen paa det, der almindelig forstaas ved »det daglige Brød«, og dette Indekstal beregnes for en Række Lande for derved at sammenligne Prisbevægelsen Landene imellem.

Formaalet for det norske »Landbrugets Priscentral«s Virksomhed er først og fremmest at sprede Lys over og give Oplysning om Prisforholdene, for derved at hjælpe Landmanden ved Salget af Produkterne, men der er — saavidt det er oplyst for mig — endnu ikke foretaget særlige Studier af disse Handelsefterretninger for derigennem at udnytte disse mere systematisk og mere videnskabeligt.

Oplysningerne spredes fra Centralen væsentlig gennem Dagblade, der mod Betaling abonnerer paa de periodiske Oversigter. Gennem den norske Radioudsendelse har Priscentralen virket ved at udarbejde Program for en særlig Serie Udsendelser under Betegnelsen »Landbrugspriser«.

Den økonomiske Baggrund for Arbejdet fremkommer ved Bidrag fra landøkonomiske Foreninger samt ved foran omtalte Abonnement.

Efter denne Oversigt med forskellige Eksempler paa, hvorledes Indsamlingen og Udnyttelsen af Handelsefter-

retningerne nu foregaar ude omkring, skal jeg tillade mig at vende tilbage til Danmark.

De Herrer Konsulenter, der er knyttet til Landboforeninger, faar alle, skal i alt Fald alle have Landbrugsraadets Meddelelser tilstillet gratis, og jeg haaber ikke, at disse smaa og gratis Meddelelser hører til de Tryksager, der faar en for flygtig Behandling.

Jeg maa have Lov til at gaa ud fra, at disse Meddelelser er kendt, og at det ogsaa er kendt, hvilket Materiale og Indsamlingsarbejde, der ligger til Grund derfor. Ved Delegeretmøder o. l. Lejligheder er der ret udførligt gjort Rede herfor.

Opgaven for Indsamling og Frugtbargørelse af Handelsefterretninger ligger noget anderledes her i Landet end i de omtalte fremmede Lande. Dèr er det først og fremmest Hjemmemarkedet, der interesserer, her er det først og fremmest Verdensmarkedet.

Her har vi de næsten hele Produktionen omfattende Andelsforetagender, dèr staar den enkelte Landmand i langt højere Grad end her overfor en privat Opkøber af Produkterne.

Derude er Maalet, der tilstræbes, Produktionens Tilpasning til Forbruget paa Hjemmemarkedet for derved at holde Prisniveauet. Herhjemme er Maalet Produktionens Tilpasning til Verdensmarkedets Aftageevne, d. v. s. til den Andel af Verdenskonsumet, som danske Produkter i Kappestrid med dygtige Konkurrenter kan tiltvinge sig.

Problemet for Handelsefterretningsvirksomheden er derfor langt mere sammensat her i Landet end i de fleste af de nævnte Lande, men derfor til Gengæld yderligere interessant og ogsaa yderligere tiltrængende en Undersøgelse og Klarlægning, der heller ikke her kan være den enkelte Producents Sag, ej heller den enkelte Producentsammenslutnings Sag, men er en Opgave, der maa søges behandlet og løst ved fælles Virke af alle interesserede Parter. Forsaavidt kunde det være en Statsopgave, en Opgave f. Eks. for Landbrugsministeriet i Forbindelse

med Det statistiske Departement, men saaledes som Opbygningen af Organisationerne indenfor Landbruget har fundet Sted, og saaledes som det faglige landøkonomiske Arbejde her i Landet fra Staten er lagt hen til Landbrugets egne Organisationer, saa maa det forekomme naturligst her, at det bliver Landbrugets egne Organisationer, der i indbyrdes Samarbejde og i Samarbejde med de forskellige Ministerier med Det statistiske Departement, Landøkonomisk Driftsbureau o. s. v., tager Opgaven op.

Det er da ogsaa den Vej, man ved det Arbejde, Landbrugsraadet har gjort, er slaaet ind paa. Det er et Arbejde, der med relativt smaa Midler vil kunne udvikles yderligere, saaledes at det mægtige Materiale, der allerede nu er til Disposition, kan yderligere frugtbargøres ved en mere indgaaende og mere systematisk Behandling.

Naar der ved Handelsefterretninger forstaas det, jeg tidligere har søgt at forklare, maa Opgaven for Handelsefterretningstjenesten være en dobbelt, nemlig dels at følge den øjeblikkelige Situation gennem hurtig Indsamling af Oplysninger og hurtig Spredning af disse og dels ved, gennem mere systematiske Undersøgelser, at indsamle Oplysninger om alle de Forhold af vidt forskellig Art, Produkterne er underkastet paa Vejen fra Producent til Konsument, og behandle dette Materiale i Forbindelse med det førstnævnte paa en i alt Fald grundig og indgaaende og om muligt videnskabelig Maade, saa at der derved Tid efter anden publiceres Beretninger, der kan danne Grundlag for en frugtbar Diskussion om, hvorvidt de bestaaende Forhold kan revideres saaledes, at Producentens saavel som Konsumentens Interesser bliver endnu bedre varetaget end hidtil ved Handelsprocessen med Landbrugsprodukter.

Med Hensyn til begge Opgaver kan det siges, at den Side af disse, der berører Hjemmemarkedets Forhold, er et omtrent uopdyrket Felt, og at der derfor i høj Grad tiltrænges iværksat et Arbejde her.

Om dette kan gennemføres efter tilsvarende Linjer,

som omtalt for de forskellige fremmede Lande, er muligt, men jeg kunde ønske her at gøre en særlig Bemærkning.

Som nogle af mine Tilhørere vil vide, nedsatte Foreningen af danske Landbrugskandidater, foranlediget ved et Foredrag, Statskonsulent *Sørensen* holdt i 1925, et Udvalg, der skulde overveje Ønskeligheden af at faa iværksat Undersøgelser over de Forhold, der har Betydning ved Handel og Omsætning af Landbrugets Produkter samt det formaalstjenlige i at faa etableret en Undervisning ved Landbohøjskolen paa dette Omraade for vordende Landbrugskandidater. Udvalgets Arbejde resulterede i en Betænkning, hvori Udvalget giver Udtryk for den Opfattelse, at der først og fremmest bør foretages indgaaende Undersøgelser af de her ofte nævnte Forhold, og at først derefter Spørgsmaalet om Undervisningen kan tages op.

Dette Udvalg peger i sin Betænkning i Særdeleshed paa netop det før nævnte uopdyrkede Felt: Hjemmemarkedet. Udvalgets Betænkning er fra Foreningen af danske Landbrugskandidater sendt til Landbrugsraadet, idet Foreningen har ment det bedst og naturligst, at det blev Landbrugsraadet, der søgte at føre Sagen videre. Raadet er for saa vidt gaaet med hertil, som Sagens Videreførelse nu er lagt i Hænderne paa Landbrugsraadets Præsidium.

Under de Drøftelser, der har været ført, er fra alle Sider Gang paa Gang fremhævet det ønskelige i disse Undersøgelser af Hjemmemarkedets Forhold.

Jeg vil da gerne gøre opmærksom paa, at der kunde være nogen Rimelighed i, naar man herhjemme skulde tage et saadant Arbejde op, at man da ikke blot gjorde Brug af de Hjælpemidler, der er omtalt som benyttet andre Steder til Indsamling af Oplysninger, d. v. s. Spørgekort o. s. v. direkte til Producenter, men at det efter min Opfattelse vilde være naturligt herhjemme at paakalde Konsulentstabens Bistand ved et saadant Arbejde.

Hvorledes dette kunde gøres, skal jeg ikke komme nærmere ind paa her, men jeg nævner dette, for om muligt at skabe en velvillig Interesse for Tanken hos Konsulenterne.

Af de tekniske Hjælpemidler, der allerede i nogen Maade kan tages i Brug ved den Opgave, der koncentrerer sig om Indsamling og Udsendelse af øjeblikkelige Handelsefterretninger, d. v. s. Oplysning om Efterspørgsel og Tilførslers indbyrdes Forhold i et givet Øjeblik paa et bestemt Marked, kunde man maaske allerede nu gøre mere Brug af Radioen og derved saavel i en Publikation som »Landbrugsraadets Meddelelser« og Landbrugs-Fagpressen spare Plads til Behandling af Emner, der er mere i Slægt med den anden nævnte Handelsefterretnings-Opgave, d. v. s. en Drøftelse af en hensigtsmæssig Billiggørelse af Formidlingsprocessen og en Borteliminering af det Risikomoment, der i større eller mindre Grad naturligt vil være forbundet med Handelen. Radiospørgsmaalet er i alt Fald et Forhold, Opmærksomheden maa være stærkt henledt paa, fordi Radioens Anvendelse er en Sag i rivende Udvikling.

Medens i flere fremmede Lande Forholdet er det, at de øjeblikkelige Handelsefterretninger har særlig Betydning for den enkelte Producent, saa er Forholdet her vel nok saadan, at den Slags Oplysninger først og fremmest har Interesse for den merkantile Ledelse af vore Andelssammenslutninger, og Forholdet er yderligere det, at mange af disse store Foretagender allerede ved egen Indsats paa dette Omraade er udmærket orienteret. Et af Fremtidsmaalene maatte være at søge at samarbejde disse Meddelelser mere end i Øjeblikket, hvilket sikkert kunde ske til Gavn for alle uden Skade for det enkelte Led, naar Samarbejdet gik gennem en uafhængig stillet og med fornøden Takt og Hensyntagen arbejdende Institution.

Det maa ogsaa i et saadant Arbejde erindres, at den danske Landbrugsproducent i det lange Løb paa de aller-

fleste Omraader staar sig ved ikke at spekulere i de skiftende Konjunkturer, men at holde en jævn Produktion.

Handelsefterretningsvirksomhedens Hovedformaal for den enkelte Producent er da her i Landet indtil videre først og fremmest af rent oplysende Art for gennem denne at give Producenten Forstaaelse af, hvad der sker med Varerne under Produktionens Fortsættelse og Fuldbyrdelse, nemlig ved selve Handelen med Produkterne paa Hjemmemarkedet, men selvfølgelig fremdeles først og fremmest paa Verdensmarkedet, og derved vække og skabe hans Interesse for Arbejdet i Andelsselskaberne og for at give den enkelte Producent Kundskab om, gennem hvilke Mellemled, under hvilke Kaar og til hvilke Omkostninger Varerne gaar, saaledes at han indenfor de Foreninger, hvoraf han er Medlem, ud fra en velbegrundet og saglig Opfattelse kan være med i Drøftelsen af disse store og vigtige Selskabers rette Ledelse.

Saaledes som Konsulenterne er Producenternes vejledende, anerkendt dygtige Medhjælpere i Produktionsspørgsmaalene, saaledes vil jeg haabe, at det vil lykkes, at Konsulenterne i Fremtiden vil blive Producenternes interesserede, indsigtsfulde Vejledere i alt, hvad der vedrører Afsætningsspørgsmaalet, og at det vil lykkes at tilvejebringe et efter objektive Undersøgelser systematisk gennemarbejdet, let overskueligt udarbejdet og publiceret, oplysende Materiale, hvorpaa der kan bygges i Arbejdet for i det mindste at holde dansk Landbrug paa den Plads i Verdenskapløbet om den førende Stilling paa Markederne, det nu indtager.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Paul Borgedal: Intensitetsproblemet i det norske jordbruk. (E. Sems Forlag, Frederikshald. 1926).

Den skandinaviske Landbrugsliteratur paa Driftsøkonomiens Omraade er ikke særlig righoldig, og navnlig skorter det i høj Grad paa en videnskabelig Behandling af Driftslærens forskellige Problemer ud fra rent teoretiske Synspunkter.

Blandt disse Problemer er Intensitetsspørgsmaalet et af de vigtigste, og dette gælder i desto højere Grad, jo mere forskelligartet de naturlige og økonomiske Produktionsvilkaar stiller sig.

Et Land som Norge, hvor Jordbund og Klima frembyder store Forskelligheder, og hvor Befolkningsforhold og Transportvæsen er meget uensartet udviklet, frembyder netop gode Muligheder for en frugtbar Behandling af Intensitetsproblemet. Og hertil kommer, at der igennem de Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold, som nu i 15 Aar er gennemført af Det kgl. Selskap for Norges Vel, er tilvejebragt et værdifuldt Materiale til Støtte for en videnskabelig Undersøgelse af Intensitetsspørgsmaalet, i hvert Fald for visse Landsdeles Vedkommende.

Det er derfor ikke mærkeligt, at den nuværende Leder af disse Undersøgelser, Docent i Driftslære ved Landbrukshøjskolen i Aas, *Paul Borgedal,* har valgt dette Emne som Genstand for en Afhandling, der for nylig med Ære har skaffet ham Adkomst til Titlen *Doctor agricolae,* den første Landbrugsdoktor ved Norges Landbrukshøjskole.

Betegnelsen Afhandling er dog i dette Tilfælde ikke særlig rammende, eftersom det paagældende Skrift er en tyk Bog paa ca. 350 Sider, udgivet med Tilskud fra forskellige Fonds ved Højskolen og tilegnet Grundlæggeren af de driftsøkonomiske Undersøgelser i Norge, *Haakon Five.*

Bogen er inddelt i 10 Kapitler, hvoraf de 4 første behandler Spørgsmaalet ud fra mere teoretiske Synspunkter, medens de 3 følgende Kapitler særlig beskæftiger sig med Priserne paa Landbrugets Produktionsmidler, Produktpriserne samt Prisforholdet og dettes Indflydelse paa Intensitetsspørgsmaalet.

Det næstsidste Kapitel, som er langt det største, behandler de enkelte Driftsfaktorers indbyrdes Afhængighed og Alsidighedsprincipets Betydning for en harmonisk Sammenpasning af Driftsfaktorerne, medens det sidste Kapitel belyser Ejendomsstørrelsens Indflydelse paa Driftsintensiteten.

Imod denne Inddeling af Stoffet kan næppe gøres nogen væsentlig Indvending; dog forekommer det mig, at Bogen vilde have faaet en mere naturlig Afslutning, hvis de to sidste Kapitler var bleven ombyttet. I det hele taget savner man i nogen Grad en oversigtsmæssig og resummerende Afslutning af Bogen saavel som af dens vigtigste Kapitler. Forfatteren stiller sig som Helhed ret objektivt overfor de forskellige Spørgsmaal og afholder sig fra at drage almene Slutninger af sine Undersøgelser. Det er paa visse Omraader en Dyd ved Bogen, men det gør den samtidig sværere at læse og formindsker i nogen Grad dens Betydning som Støtte for Undervisningen i Driftslære, hvis en saadan Anvendelse har været tilsigtet.

I Indledningskapitlet, hvor der gøres Rede for Intensitetsbegrebet, støtter Forfatteren sig jævnlig til *Brinkmann's* Skrifter, hvis Indflydelse er umiskendelig, bl. a. gennem Betegnelsen af de forskellige Kapitaldele og deres Betydning for Produktionen. Men ogsaa *Aereboe's* og i mindre Grad andre tyske Forfatteres Paavirkning er let paaviselig; i det hele taget støtter Forfatteren sig fortrinsvis til den tyske Literatur (foruden de forannævnte fortrinsvis til den tyske Literatur (foruden de forannævnte bl. a. Laur, Waterstradt, Ehrenberg, Lang, Esslen o .fl.), medens der af Amerikanere kun er citeret to (Spillmann og Taylor) og af Englændere ingen.

I Kapitel 2 behandles L o v e n o m d e t a v t a g e n d e u t b y t t e a f j o r d b r u k e t, og paa Grundlag af den nævnte Literatur gives en god Oversigt over Udviklingen af den videnskabelige Forskning paa dette Omraade lige fra *Turgot's* første Udformning af Loven i 1768 og til *Mitscherlichs* matematiske Behandling af Problemet i vore Dage.

Med Rette dvæler Forfatteren her ved *v. Thünen's* grundlæggende Arbejde paa dette Omraade og forklarer, hvorledes forskellige Forfatteres Sammenblanding af det kvantitative og det økonomiske Udbytte ved forøget Tilførsel af Kapital og Arbejde har bidraget til at forvirre Begreberne og tilsløre Lovens fundamentale Betydning for den driftsøkonomiske Forskning paa Landbrugets Omraade.

I denne Udredning og i Forfatterens Forsøg paa her at stille alt paa rette Plads forekommer det mig, at Bogen har sin største almindelige Betydning og ikke mindst i Danmark, hvor

det sidste halve Aarhundredes stærke Intensivering og Industrialisering af Landbruget har bidraget til i nogen Grad at tilsløre den almene Gyldighed af Loven om det aftagende Udbytte.

Hermed være ingenlunde sagt, at ikke ogsaa de følgende Kapitler frembyder meget af Interesse for danske Læsere, dette gælder saaledes om Kapitel 9, som bl. a. omhandler de forskellige Kulturarters Indflydelse paa Rentabiliteten, belyst ved en udstrakt Anvendelse af Materiale — saavel i Tabelform som i Form af instruktive Diagrammer — først og fremmest naturligvis fra de driftsøkonomiske Undersøgelser i Norge, men ogsaa fra de andre nordiske Lande.

Interessen knytter sig under danske Forhold dog mere til den Maade, hvorpaa Problemerne er stillet op og belyst end til selve Resultaterne, der selvfølgelig i mange Tilfælde kun har direkte Betydning under de Forhold, hvor Undersøgelserne er udført. Bogens Betydning ligger derfor for en væsentlig Del deri, at den viser, hvorledes et saadant Materiale kan udnyttes paa videnskabelig Maade til Belysning af en Række forskellige Spørgsmaal, som der ikke bliver Lejlighed til at give en indgaaende Behandling i de aarlige Beretninger om Undersøgelserne, og hvortil ogsaa kræves Sammenstilling af flere Aars Resultater.

Det maa derfor ønskes, at ikke alene Forfatteren faar Lejlighed til senere at fortsætte sine videnskabelige Undersøgelser paa dette og beslægtede Omraader, men at ogsaa andre Forskere indenfor Landøkonomernes og Socialøkonomernes Kreds vil føle Trang til en videre Udmøntning af det Materiale, som foreligger i de aarlige Beretninger om Undersøgelserne paa Driftsøkonomiens Omraade i de nordiske Lande.

Den Begyndelse, som her foreligger, er imidlertid foreløbig om ikke den første saa dog den betydeligste Indsats, som hidtil er gjort, og der er al Grund til at ønske Forfatteren, som er velkendt ogsaa i Danmark, til Lykke med Arbejdet og med den Anerkendelse, som dette har vundet.

O. H. Larsen.

Lantbruket i Norden under senaste Halvsekel 1875—1925. (624 Sider. Göteborg.)

Denne store, smukt udstyrede Bog har sin Opgave som landbrugshistorisk Haandbog; udførlig og kyndig er den skreven; dens Forfattere er Professorerne *H. Juhlin Dannfelt* (Sveriges Landbrug samt Bogens Indledning), *E. Lindhard* (Danmarks Landbrug), *S. Hasund* (Norges Landbrug) og *Arthur Rindell* (Finlands Landbrug). Den er udgivet af Gros-

serer *Gösta Fraenckel,* Göteborg, i Anledning af *Morits Fraenckel & Co.s* 50 Aars Jubilæum.

For samtlige de fire nordiske Lande er der i det omhandlede halve Aarhundrede foregaaet en rig Udvikling indenfor Landbrugserhvervet, maaske dog nok mest indenfor det danske. I Danmark havde de to foregaaende Halvseklers Landboreformer givet mere banet Vej for Udviklingen end i de andre tre Lande. Udskiftning og Afløsning af Fæstevæsenet var allerede foretaget, hvorimod der i de andre Riger efter 1875 endnu paa disse Omraader var en hel Del at ordne; ikke mindst var dette Tilfældet i Finland, hvor dette Arbejde først rigtigt er begyndt i de seneste Aar. Danmark byder vel ogsaa nok de bedste Muligheder for Landbrug baade paa Grund af sin Beliggenhed og sine naturlige Betingelser. Tillige er Danmark ogsaa et lille Land (eksklusive Grønland og Færøerne) i Forhold til de andre. Sverige er saaledes ca. 10 Gange saa stort, Finland ca. 8 Gange og Norge ca. 7 Gange saa stort som Danmark. Reformer har vanskeligere ved at trænge igennem i alle Distrikter i disse større Lande, som tillige er lange og smalle, 3—5 Gange saa lange som Danmark. Desuden kommer saa for Norge og Sverige det meget bjergrige Terræn, der deler en hel Del af Landbrugsarealet i smaa Enklaver.

De forskellige berørte Forhold kan belyses ved nogle Tal fra Bogen om Arealets Benyttelse i de fire Lande, her angivet i pCt. af det samlede Landareal.

	Have- og Agerareal	Vedvarende Græsland (Enge, Skovgræsgange m. m.)	Skov og Plantager	Andre Arealer (uproduktive)
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Sverige	9,4	2,2	59,9	28,5
Finland.....	5,9	3,5	54,1	36,5
Norge	2,3	2,2	23,0	72,5
Danmark	65,0	13,2	9,0	13,0

Det uproduktive Areal er for Norge og Sverige mest Fjældlandskaber, for Finlands Vedkommende kommer hertil de store Moser og Moradser. Dette Land er ikke uden Grund besunget som de Tusind Søers Land. Omkring de mange Søer findes store endnu uproduktive Arealer; at faa disse

afvandede og kultiverede er Finlands store Opgave, og paa denne er der allerede sat en Del Kræfter ind.

I alle fire nordiske Lande har Fremskridtene i høj Grad taget Sigte paa at faa Jorderne til at yde større Afgrøder, og at dette er lykkedes saa godt, skyldes ikke mindst den voksende Forsøgsvirksomhed, hvis Resultater det praktiske Landbrug straks tilegnede sig, og den bedre teoretiske Uddannelse, som Landbrugsungdommen erhvervede paa Højskoler og Landbrugsskoler. En Omlægning i Produktionsforholdene er sket, idet alle Landene er gaaet mere og mere over til Produktion af Foderafgrøder (Roer, Kartofler og Græs). Det er Overgangen fra Kornbrug til Mejeribrug, hvorved Malkekøernes Antal og Kvalitet er steget betydeligt, og hvorved ogsaa Antallet af Svin er gaaet op; dette sidste gælder dog mest for Danmark og i de seneste Aar i nogen Maade for Sverige. I Norge og Finland er Interessen for Svineavl endnu forholdsvis ringe.

I Finland er der som nævnt rigelig med Jord, det er der ogsaa i Sverige. Norge har ogsaa nok, naar Hensyn tages til den Interesse, som Landbruget hidtil har haft ved Siden af de andre Erhverv. De tre nævnte Lande er mere udprægede Smaabrugerlande end Danmark, idet en Mængde Landbrug der er for smaa til, at en Familie kan faa hele sit Udkomme af Bedriften. Brugeren maa saa tage Arbejde ved Siden af, i Finland ved Skovbruget, i Sverige ved Skovbrug og Bjergværksdrift og i Norge ved Fiskeriet. Et stort Arbejde er der fra Statens Side gjort i disse tre Lande for at gøre en Del af disse Husmandspladser til egne Hjem, og i Sverige og Finland har Bestræbelserne tillige været rettet imod, at Husmændene skulde tage mere Jord, saa Bruget kunde blive stort nok til at ernære en Familie.

Der kunde være mange andre Forhold at henlede Opmærksomheden paa fra denne Bog; men Pladsen tillader det ikke, og vi slutter derfor med at anbefale Bogen. Den er en fortrinlig Haandbog, som bør studeres af enhver, der ønsker at være vel orienteret i Landbrugsforholdene i de fire Broderlande.

Niels Siggaard.

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1926. Samlet og bearbejdet af de samvirk. sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent *L. Rasmussen.* 362 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Københ.).

Aarbog for Gartneri. 8. Aargang, 1926. Redigeret af *Alfred M. Danvig* og *P. Chr. F. Borregaard.* Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. 166 Sider. (N. C. Roms Forlag, Kbhn.).

Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. jydske Husmandsforeninger. 1926. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved Konsulent *H. P. Martekilde.* 274 Sider. (Aarhus).

Enkeltprøver og Nyhedsprøver med Kunstgødningsspredere samt Undersøgelser over Spredemetoder. 40. Beretning fra »Statens Redskabsprøver«. 49 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Køben.).

Fortsatte Undersøgelser over Svine-Tuberkulosens Forekomst og Kilder i 2 Slagterikredse i Aaret 1923—1924. Ved *E. Holm.* 123. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 36 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Køben.).

Beretning fra Statsfrøkontrollen for det 55. Arbejdsaar, 1925—26. Ved *K. Dorph-Petersen.* (Særtryk af Tidsskrift for Planteavl, 33. Bind. G. B. N. F., Køben.).

Fodringslære. Af Forstander *H. J. Rasmussen.* 5. Udgave. (Aug. Bangs Boghandel, Kbhvn.). — 1. Udgave af den kendte Fodringslære udkom i 1915. I den nu foreliggende 5. Udgave er der foretaget forskellige Ændringer, saa at den afviger en Del fra forrige Udgave. Bogen er delt i 3 Dele: I. Ernæringen, II. Fodermidlerne og III. Husdyrenes Fodring. I I. Del er der indføjet et nyt Afsnit om Produktion af Mælk, og i II. Del er Tallene for Handelsfoderstoffernes Sammensætning og Foderværdi omregnet efter de senere Aars Analyser ved danske Laboratorier. I III. Del er Afsnittet om Malkekvægets Fodring fuldstændig omarbejdet paa Grundlag af Resultaterne fra Forsøgslaboratoriets nyere Fodringsforsøg med Malkekøer.

Lokale Gødningsforsøg m. m. paa Færøerne. 1926. Ved *Ejnar Knudsen.* 4. Beretning fra Statens Landbrugsforsøg paa Færøerne. 36 Sider. (Køben. 1927).

Foreløbig Beretning om Forsøg med Faarebrug i Kvalvig i 1921—25. Ved *M. Winther Lützen.* 5. Beretning fra Statens Landbrugsforsøg paa Færøerne. 19 Sider. (Køben. 1927).

Kunstgødning og dens Anvendelse paa Færøerne. Ved *Ejnar Knudsen.* Statens Landbrugsforsøg paa Færøerne. Smaaskrifter. Nr. 1. 27 Sider. (Køben. 1927).

Mindre Meddelelser.

† **Godsejer G. de Lichtenberg.** Den 6. Marts døde den tidligere Ejer af Hessel ved Grenaa, Godsejer *G. de Lichtenberg,* i sit Hjem i Charlottenlund, 82 Aar gammel. Han drev Hessel, hvor han var født, paa en mønsterværdig Maade igennem et Halvhundrede Aar, og saavel Planteavlen som Husdyrbruget og Mejeribruget havde hans store Interesse. Han skabte »Hesselhavren«, og ligeledes interesserede han sig stærkt for Eng- og Mosekultur samt Plantningssagen og omsatte denne Interesse i dygtigt praktisk Arbejde paa sine store Bedrift, saaledes at disse Arbejder, særlig vedrørende Eng- og Mosekultur, vakte berettiget Opmærksomhed og Anerkendelse viden om. I sin Manddomstid tog Lichtenberg Del i det offentlige Liv og var en Tid Formand for Grenaa Landbrugsforening, ligesom han i mange Aar var Medlem af Hedeselskabet Bestyrelse, og i Aarene 1894—1913 var han Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, valgt som Repræsentant for Landboforeningerne i Randers Amt.

Godsejer Lichtenberg var en trofast og retlinet Karakter, og med ham er en af de Mænd gaaet bort, hvis Arbejdsindsats væsentlig faldt i forrige Slægtled, og som i denne Tidsperiode paa fremtrædende Maade ydede sit Bidrag til Fremgang for vort Landbrug.

Landhusholdningsselskabets Sekretærplads. Landhusholdningsselskabets Præsidium meddeler, at der allerede er indkommen flere Ansøgninger til Sekretærstillingen, men Adgang for Indgivelse af saadanne staar endnu aaben indtil den 15. April d. A.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Dueligheds-medailler. Selskabet modtager indtil 31. Juli Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Oktober Maaned stedfindende Uddeling af 20 Sølvmedailler. Ansøgningerne (til hvilke der ikke benyttes Skema) maa bl. a. indeholde Oplysninger om Vedkommendes Alder. og i hvilke Retninger der er udvist særlig Dygtighed: først i anden Række tages der Hensyn til lang og tro Tjeneste. Indstillingen skal være ledsaget af den stedlige Landboforenings eller Sogneraads Erklæring.

Forsøg vedrørende Tagpaps Brandfarlighed. Industriraadet nedsatte i 1925 et Udvalg for at tage Spørgsmaalet om Anvendelse af Tagpap i Forbindelse med Bræddebeklædning paa Tage op til Drøftelse i Anledning af, at Københavns Bygningskommission i den senere Tid har nægtet Tilladelse til saadan Anvendelse. I Udvalget fandtes bl. a. en Repræsentant for Dansk Ingeniørforening, og Foreningens Tidsskrift *Ingeniøren,* Nr. 4, bringer følgende Meddelelse om Udvalgets Arbejde:

»Som Resultat af Udvalgets Arbejde foreligger nu en Henvendelse fra Udvalget til Københavns Bygningskommission. Det fremgaar af denne, at der paa Statsprøveanstalten har været foretaget forskellige Brandforsøg.

Brandforsøgene er baade gjort med Tagpap taget direkte fra Lagrene og Tagpap fra Tage, der har været udsat for Luftens Paavirkning, og vi formener, at det er disse Forsøg, der alene har Interesse for Praksis, da formentlig de første Tage, naar de er tækkede færdige og overstrøgede, i Løbet af kortere Tid antager samme Karakter som de sidste.

Forsøgene, der blev udført dels paa 1 Meters Afstand og dels paa $^1/_2$ Meters Afstand fra Brænderen, og hvor Flammens Længde var ca. 1 Meter, viste, at Tagpap overhovedet ikke kunde antændes ved Forsøgene paa 1 Meter, og Forsøgene paa $^1/_2$ Meter viste, at Tagpap kun kunde antændes ved koncentreret Ildpaavirkning og under stærk Blæst.

Forsøgene, der er udførte i Henhold til de med Hr. Stadsbygmester Møller og Hr. Brandchef *Mülertz* trufne Aftaler, viser efter Udvalgets Formening, at Tagpappen staar fuldt paa Højde med Zink, hvorfor Udvalget henstiller, at Tagpap fremtidig ligestilles med Zink, hvor det drejer sig om Tækning af Fabriks- og Lagerbygninger, Garager, Skure, Stalde og lign. samt paa de Beboelseshuse, hvor der undtagelsesvis findes flade Tage.«

Den engelske Kulstrikes Forøgelse af den almindelige Arbejdsløshed. I »Verdensmarkedet og Danmark i Aaret 1926« meddeles der Side 93 en Oversigt over den Indflydelse, som den engelske Kulkonflikt fik paa Beskæftigelsesgraden i andre af de engelske Industrier. Det meddeles saaledes, at Antallet af indregistrede Arbejdsløse i Storbritannien og det nordlige Irland ved Konfliktens Begyndelse udgjorde 1,1 Mill. og ca. 6 Maaneder senere 1,6 Mill., heri naturligvis ikke indbefattet den ca. $^3/_4$ Mill. Arbejdere, som havde nedlagt Arbejdet ved Kulkampens Ikrafttræden.

	Arbejdsløshed i April 1926	6 Maaneder senere
Bomuld	56,708	113,836
Uld og Kamgarn	25,012	41,525
Andre Tekstilvarer	68,168	85,199
Jern og Staal	44,148	118,274
Entreprenørvirksomhed m. m.	70,213	110,734
Skibsbyggeri	83,896	103,479
Jernbaner	9,376	20,120
Andre Fag	736,308	1,042,719
Ialt	1,093,829	1,635,886

Landbrugets Frøavl.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 23. Februar 1927 af Direktør *K. Dorph-Petersen.*

Da jeg i November Maaned fra det ærede Selskab modtog Opfordring til ved denne Lejlighed at holde Foredrag om Landbrugets Frøavl, var min første Tanke, at jeg maatte foreslaa Selskabet at rette Henvendelse til andre, mere erfarne paa dette Omraade, idet den hjemlige Frøavl i de over 24 Aar, jeg har haft den Ære at lede Statsfrøkontrollen, har udviklet sig saa stærkt, at jeg ikke har formaaet at følge godt nok med til ved en Lejlighed som denne at give en tilstrækkelig nøjagtig Oversigt over Udviklingen og angive de Retningslinjer, hvorefter Frøavlen fremtidig bør foregaa. Naar jeg alligevel — efter afd. Kontorchef *Hertels* indtrængende Opfordring — har paataget mig Hvervet, er det, fordi Spørgsmaalet i saa høj Grad interesserer mig; jeg skal derfor forsøge at give en Oversigt over det. vel vidende, at andre af de tilstedeværende i mange Retninger vilde kunne gøre det baade bedre og fyldigere. Det, jeg her skal anføre, er for en væsentlig Del grundet paa Oplysninger indhentet fra anden Side. En Hovedpart af det Talmateriale, hvorover mit Foredrag er bygget, har jeg uddraget af det af Danske Landboforeningers Frøforsyning (D. L. F.) udgivne »Tidsskrift for Frøavl« og paa anden Maade af dette Selskab publiceret Materiale; en Del yderligere Oplysninger er mig velvilligst tilstillet af Direktør *H. J. Hansen* og Fuldmægtig *A. Poulsen,* D. L. F. Tillige har jeg fra Konsulent *J. Jacobsen,* De samvirkende danske Frøavlerforeninger, og dis-

ses Organ »Dansk Frøavl« modtaget værdifulde Oplysninger.

Med Hensyn til Roefrøavlen, paa hvilket Omraade jeg føler mig mindst hjemme, har jeg dels benyttet de aarlige af Statens Rodfrugtforsøg udgivne udmærkede Høstberetninger, dels en Række Oplysninger, som Assistent *J. Chr. Lunden,* der utvivlsomt er vor mest erfarne Mand i nævnte Henseende, velvilligst har givet mig. Endelig har jeg fra Landøkonomisk Driftsbureaus Meddelelser og af dettes Leder, Professor *O. H. Larsen,* faaet værdifuldt Talmateriale. Jeg benytter Lejligheden til at bringe d'Hrr. min bedste Tak for de mig tilstillede Oplysninger.

Inden jeg gaar over til mit egentlige Emne, skal jeg anføre, at da dette er saa vidtrækkende, som Tilfældet er, vil jeg selvfølgelig ikke i Foredraget kunne omtale Dyrkningen af hver enkelt Frøart, men maa nøjes med at fremdrage Spørgsmaal, der berører Omraader, paa hvilke der efter min Mening er noget særligt at tage Hensyn til med Fremtidens Frøavl for Øje.

For en to, tre Menneskealdre siden dækkedes Landbrugets Frøforbrug for en væsentlig Del med hjemmeavlet Frø, idet Landmændene enten selv avlede det Frø, de brugte, eller forsynedes dermed af Avl fra Naboer. Der var paa nævnte Tidspunkt kun Tale om noget Kløverfrø, lidt Græsfrø (hovedsagelig Timothe og Rajgræs) og meget lidt Roefrø. Efter at Frøkontrollen havde begyndt sin Virksomhed — omtrent samtidig grundlagt af *Møller-Holst* her i Landet 1871 og af Nobbe i Tyskland —, blev Landmændene efterhaanden klare over Betydningen af, at det Frø, de saaede, havde en ordentlig Renhed og Spireevne, og der opstod med Markfrøkontoret i Spidsen en Række danske Frøfirmaer, som solgte Frø med Garanti i saa Henseende. Markfrøkontoret, hvis Stifter som bekendt var *Chr. P. Jacobsen,* startedes i 1872 med det Formaal at fremskaffe godt, kontrolleret Frø, saa vidt muligt af dansk Avl. Det viste sig, at dette sidste kun i

ringe Udstrækning lod sig gennemføre; for at faa Frø af god Beskaffenhed blev det nødvendigt at købe Hovedparten af Frøet fra Udlandet. Saavel Chr. P. Jacobsen som mange andre *(P. Nielsen, E. Rostrup,* Foreningen til Kulturplanternes Forbedring, Sogneforeningerne m. fl.) arbejdede imidlertid energisk paa at faa en dansk Frøavl i Gang; gennem *L. Helwegs* utrættelige Arbejde lykkedes det først at iværksætte en indenlandsk Avl af Roefrø af de danske Sorter og Stammer, der ved de paa hans Initiativ foretagne Dyrkningsforsøg paa Statens Forsøgsstationer var udpeget som de bedste. Ved Aarhundredeskiftet var vi naaet saa vidt, at Hovedmængden af vort Forbrug af Roefrø kunde dækkes med hjemmeavlet Frø af 1. Klasses Stammer.

Med Græsmarksplanterne var der endnu ikke iværksat Sorts- eller Stammeforsøg; men Avlsstedsforsøgene havde vist, at det hjemmeavlede Frø gennemgaaende gav det bedste og sikreste Udbytte. Der avledes vel en Del Græsfrø her i Landet, men saa godt som intet Frø af Græsmarksbælgplanterne. Ved Opgørelserne i 1902 og 1907 var Frøavlsarealet paa omkring 4000 ha. I Aarene 1902—1906 indførtes der til Forbrug (d. v. s. indført ÷ atter udført Markfrø) i Gennemsnit noget over 7 Mill. kg aarlig. Paa de 4000 ha dyrkedes næppe mere end omkring 1 Mill. kg Frø, hvoraf fremgaar, at det kun var ca. 12 pCt. af det danske Frøforbrug af Græs- og Kløverarterne, der paa det Tidspunkt dækkedes med hjemmeavlet Frø. Den kraftige Agitation for Planteavlen, der rejstes i Slutningen af Aarhundredet, bl. a. paa Initiativ af Professor *T. Westermann,* medførte imidlertid en stedse stigende Interesse for en bedre Udnyttelse af vore Jorder og for vor Frøavl. Paa Statens Forsøgsstationer iværksattes Stammeforsøg med Græsmarksplanterne og en Række Frøavlsforsøg vedrørende heldigste Saamængde og Saamaade, hvorigennem det for de fleraarige Græsser som Hundegræs, Eng-Svingel m. fl. fastsloges, at det bedste Udbytte opnaaedes ved Saaning af en forholdsvis lille Frømængde

paa stor Rækkeafstand. Samtidig satte Landboforeningerne Forsøg i Gang med Hensyn til den heldigste Gødskning, hvorved det viste sig, at man ved en rationel Benyttelse af Kunstgødning, navnlig betydelige Mængder af Kvælstofgødning, kunde opnaa et langt større og mere rentabelt Udbytte af Græs- og Roefrøavlen end tidligere. Forpagter *E. Lunding* paaviste igennem Forsøg udførte paa Landbohøjskolen, hvis Resultater er offentliggjort 1908 i min lille Bog »Om Avl af Græs- og Kløverfrø«, at man i Reglen, særlig for Græssernes Vedkommende, ved at vente med at høste Frøet, til Hovedparten var modent, fik et større Udbytte af Frø, der havde højere Kornvægt, lavere Vandindhold og bedre Spireevne, selv om der derved spildtes ikke uvæsentlige Frømængder.

I 1911 og 1912 iværksatte de sjællandske Landboforeninger en omfattende Forsøgsrække i samme Retning som Forpagter Lundings og fik derigennem Bekræftelse paa de af ham paa smaa Parceller opnaaede Resultater.

Paa afdøde Gaardejer *Povl Nielsens* Initiativ startedes i 1906 Danske Landboforeningers Frøforsyning, fra Begyndelsen kun omfattende Øerne, senere hele Landet. Formaalet med Dannelsen af dette Andelsselskab var hos Medlemmerne at iværksætte en rationel Frøavl af de mest ydende Sorter og Stammer af alle de Frøarter, der med Udbytte kunde dyrkes her i Landet. Mange Frøfirmaer iværksatte i de følgende Aar Kontraktavl, navnlig af Græsfrø, hos en Række Avlere, ligesom en Del Landmænd paa egen Haand begyndte Frøavl (den saakaldte Friavl).

Resultatet heraf var, at Frøavlsarealet i 1912 var steget til 15,767 ha. Som det ses af Tabel 1, indtog Roefrøarealet allerede i 1907 Halvdelen af hele Frøarealet her i Landet og var da stort nok til, at vi kunde avle Roefrø nok til Dækning af vort Forbrug. Af Græs- og Kløverfrø avlede vi derimod som foran nævnt kun en ringe Del af vort Forbrug. I Aarene 1907—12 forøgedes Roefrøarealet med ca. 40 pCt., medens Græsfrøarealet blev over 6 Gange saa stort som i 1907. I de

Tabel 1. **Græs-, Kløver- og Roefrøarealet i Danmark 1896—1926.**

Art	1896 ha	1907 ha	1912 ha	1916 ha	1917 ha	1918 ha	1919 ha	1920 ha	1921 ha	1922 ha	1923 ha	1924 ha	1925 ha	1926*) ha
Sildig Rødkløver	—	—	—	—	—	169	309	376	651	432	412	398	398	690
Hvidkløver	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—	475	720	751	966
Hl. Sneglebælg	—	—	—	—	—	150	712	958	455	260	235	127	—	—
Andre Græsmarksbælgpl.	—	—	—	—	—	168	346	374	480	459	130	24	212	273
Blandingsavl	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	288	147	—	—
Græsmarksbælgplanter i alt	—	395	667	1066	894	487	1367	1708	1586	1151	1540	1416	1361	1929
Alm. Rajgræs	—	—	—	—	2327	1604	2444	2091	1451	911	1738	1694	2950	2419
Italiensk Rajgræs	—	—	—	—		2050	3719	1877	1163	888	1488	1452	2773	2205
Hundegræs	—	—	—	—	7392	7286	7036	7613	9737	10028	7803	9834	8778	9094
Eng-Svingel	—	—	—	—	1211	1187	1968	2495	2368	1661	1207	1229	1035	1353
Ager-Hejre	—	—	—	—	1295	2824	1326	405	405	626	554	415	971	644
Rapgræs	—	—	—	—	—	—	—	244	353	393	339	636	749	869
Andre Græsser	—	—	—	—	814	497	312				107	127		
Græsfrø i alt	—	1989	12248	12391	13039	15448	16805	14725	15477	14507	13236	15387	17256	16584
Runkelroe	—	677	1310	1169	1364	1995	2235	843	607	979	1565	1276	1454	1162
Sukkerroe	—	—	—	—	20	35	326	845	988	267	120	26	234	ca. 258
Kaalroe	—	379	659	949	1023	2454	3258	1855	778	318	1386	373	1854	699
Turnips	—	771	883	1327	759	3219	6826	1295	863	56	606	52	1206	540
Gulerod	—	—	—	300	602	1738	1652	393	120	77	206	47	303	ca. 175
Roefrø ialt	425	1827	2852	3745	3768	9441	14297	5231	3356	1697	3883	1774	5051	2834
Markfrøarealer i alt	3880	4211	15767	17202	17701	25376	32469	21664	20419	17355	18659	18577	23668	21347

*) Optællingen 1926 kun omtrentlig paa Grund af Mund- og Klovesygen.

følgende Aar udvidedes Arealet jævnt. Medens der allerede fra 1907 har været givet statistiske Oplysninger om, hvorledes Roefrøarealet fordelte sig mellem de forskellige Arter, gives der først fra 1917 en tilsvarende Oversigt for Græsfrøet og fra 1918 for Græsmarksbælgplantefrø. Som det ses, dyrkedes der i 1917 Hundegræsfrø paa over 7000 ha, d. v. s. paa mere end Halvdelen af Græsfrøarealet. Der produceredes paa disse 7000 ha over 3 Millioner kg, eller godt 3 Gange saa meget, som vi bruger af nævnte Frøart, saaledes at vi, der indtil Aarhundredets Begyndelse maatte indføre Hovedparten af vort Forbrug af Hundegræsfrø fra Amerika og New Zealand, nu udfører betydelige Mængder og i stedse stigende Grad er med til at forsyne Verdensmarkedet med denne Frøart.

Som det fremgaar af Tabel 1, avles der kun Frø af Græsmarksbælgplanterne paa en forholdsvis ringe Del af Frøavlsarealet; men Avlen har dog med nogle Svingninger været stigende i de forløbne 20 Aar. I alt omfatter Frøavlsarealerne i 1926 kun ca. 0,7 pCt. af det dyrkede Areal; i 1919, da Arealet med Markfrø naaede 32,469 ha, var det kun godt 1 pCt. deraf.

I Tabel 2 findes en Oversigt over vor gennemsnitlige Avl af de forskellige Arter Markfrø i Danmark i de sidste 3 Aar samt over, hvor meget Frø der er indført til Landet, og hvor meget der er udført. Naar denne Tabel, som stammer fra et Foredrag, Direktør H. J. Hansen holdt i N. J. F.'s Frøavlssektion ved Kongressen i Oslo sidste Sommer, ikke er ført længere tilbage, er det, fordi vi har været enige om, at det ikke var heldigt, at Uregelmæssighederne i Forbruget og Tilførselen i Krigsaarene skulde have Indflydelse paa Oversigten, naar denne skulde være vejledende med Hensyn til Fremtidens Avl. Forskellen mellem Avl + Indførsel og Udførsel har man, med fornøden Hensyntagen til usolgte Lagre, for Græs- og Kløverfrø anført i Rubrik 5 som Hjemmeforbrug.

I den efterfølgende Rubrik er opgivet, hvor stor en Procentdel den danske Frøavl udgør af Hjemmeforbru-

Tabel 2. **Oversigt over Avl og Forbrug af Markfrø i Danmark***) i Gennemsnit for Aarene 1923-24, 1924-25 og 1925-26.

Frøart	Dansk Avl hkg	Indført hkg	Tilsammen hkg	Udført hkg	Hjemmeforbrug hkg	Dansk Avl i pCt. af Hjemmeforbrug af *)Græsmarksfrø	Procentisk Fordeling af det samlede Forbrug	Procentisk Fordeling af Frø under Statsfrøk. selvv. Kontrol
Tidlig Rødkløver	0	18960	20204	1072	15632	0	17.2	17.0
Sildig Rødkløver	1244				ca. 3500	40	3.8	3.9
Hvidkløver	1831	1916	3747	731	3016	61	3.3	2.8
Alsikekløver	—	4158	4158	1228	2930	0	3.2	4.1
Humle-Sneglebælg	1596	3130	4726	412	4314	37	4.7	4.6
Gul Rundbælg	—	1290	1290	60	1230	0	1.4	1.8
Alm. Kællingetand	—	2338	2338	33	2305	0	2.5	2.5
Lucerne	—	6379	6379	647	5732	0	6.3	7.1
Andet Bælgplantefrø	231	1071	1302	51	1251	18	1.3	0.1
Tilsammen Bælgplantefrø	4902	39242	44144	4234	39910	12	43.7	43.9
Timothe	217	5653	5870	1307	4563	5	5.0	5.9
Alm. Rajgræs	19800	4104	23904	5764	18140	109	19.9	16.0
Italiensk Rajgræs	14894	870	15764	6937	8827	169	9.7	10.8
Hundegræs	41260	624	41884	33191	8693	475	9.5	11.1
Eng-Svingel	5548	792	6340	3367	2973	187	3.3	3.4
Ager-Hejre	5165	211	5376	1619	3757	137	4.1	4.1
Rapgræs	1836	712	2548	2205	343	535	0.4	0.4
Draphavre	—	2917	2917	413	2504	0	2.7	2.8
Stivbl. Svingel	—	728	728	398	330	0	0.3	0.3
Eng-Rævehale	—	512	512	218	294	0	0.3	0.4
Fløjlsgræs	—	343	343	103	240	0	0.3	0.3
Fioringræs	—	449	449	253	196	0	0.2	0.2
Andet Græsfrø	500	310	810	307	503	99	0.6	0.4
Tilsammen Græsfrø	89220	18225	107445	56082	51363	174	56.3	56.1
I alt Bælgplante- og Græsfrø	94122	57467	151589	60316	91273	103	100	100
						2) Roefrø		
Runkelroe	15130	4630	19760	2230	14570	104	54.3	51.7
Kaalroe	16501	1113	17614	2910	10123	163	34.4	35.1
Turnips	7368	670	8038	5667	3150	234	10.7	11.8
Gulerod	1222	487	1709	553	190	643	0.6	1.4
Tilsammen	40221	6900	47121	11360	28033	143	100	100

*) For Græsmarksfrøets Vedkommende efter Direktør H. J. Hansens Foredrag ved N. J. F.s Kongres i Oslo 1926, for Roefrøet beregnet efter Assistent J. C. Lundens »Høsten af Roefrø 1925« (Tidsskrift for Planteavl, 32 B., S. 673).

get. For Græs- og Kløverfrø er det i næste Rubrik angivet, hvor stor en Procentdel Forbruget af de enkelte Arter efter Direktør Hansens Beregning af Hjemmeforbruget udgør af det samlede Forbrug.

I sidste Rubrik er til Sammenligning anført, hvorledes den tilsvarende Fordeling er for den Del af Forbruget — ca. 70 pCt. af det samlede —, der er underkastet Statsfrøkontrollens »selvvirkende Kontrol«, hvor man har nøje Rede paa, hvor meget der sælges af hver Frøart. Som det vil ses, stemmer Tallene i de to Rubrikker mærkværdig godt overens, hvilket viser, at den angivne Fordeling inden for de forskellige Frøarter af de ca. 9 Millioner kg Græs- og Kløverfrø, som bruges her i Danmark, sikkert paa det allernærmeste er rigtig.

Som det fremgaar af Tabel 2, bruger vi her i Landet ca. 4 Millioner kg Frø af Græsmarksbælgplanterne, hvoraf kun ca. 12 pCt. er hjemmeavlet Frø, medens vi af Græsfrøet avler ca. 75 pCt. mere end de godt 5 Millioner kg, vi bruger.

Det havde været heldigere, om det var 5 Millioner kg Bælgplantefrø og 4 Millioner kg Græsfrø, vi benyttede. Professor *E. Lindhard* angiver i 1915 i sit Resumé af den store 100. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed over Dyrkningsforsøg med forskellige Frøblandinger paa Agermark (1900—1912) som Hovedresultat af Forsøgene følgende: »Skal det højeste (og han kunde have tilføjet: det bedste) Udbytte naas af disse Blandinger, er det afgørende, at Bælgplantebestanden bliver god og Græsbestanden ikke fra Begyndelsen for tæt; der bør derfor anvendes en rigelig Udsæd af Bælgplantefrø og en moderat Udsædsmængde af Græsfrø. —«

Denne vægtige Tale synes desværre ikke at have frugtet meget eller varigt. I 1917—18 er 42 pCt. af det under den selvvirkende Kontrol leverede Græsmarksfrø Bælgplantefrø; Mængden stiger jævnt i Aarene derefter, til den i 1921—22 udgør 47 pCt., men gaar saa atter ned

til 42 pCt. i 1924—25 for igen i 1925—26 at stige til 44 pCt.

Af Sammentællingen for Bælgplante- og Græsfrø i 1ste og 5te Rubrik fremgaar det, at der i Gennemsnit for de 3 Aar i alt er avlet 2850 hkg mere Græsmarksfrø, d. v. s. 3 pCt. mere, end benyttet her i Landet, der er altsaa praktisk talt Balance. Af Roefrø er der avlet noget over 25 pCt. mere, end der bruges.

Ser vi lidt nærmere paa Enkelthederne i Tabellen, viser det sig, at vi af den Bælgplantefrøart, hvoraf vi benytter mest, nemlig Tidlig Rødkløver (noget over $1^1/_2$ Million kg), saa godt som intet avler her i Landet. Af Sildig Rødkløver er der — hovedsagelig af de gode danske Stammer Hersnap og Øtofte — avlet ca. 40 pCt. af det her i Landet benyttede Frø. Forbruget af Sildig Rødkløver er stadig stigende paa Bekostning af Forbruget af Tidlig Rødkløver og Lucerne. Avlen af Rødkløver til Dækning af Landets Forbrug er et Punkt, der i Fremtiden bør sættes kraftigt ind paa.

Tabel 3. **Tidlig Rødkløver.**
Forsøg paa Statens Forsøgsstationer 1921—24.

Sort	Høudbytte i hkg pr. ha		
	1. Brugsaar	2. Brugsaar	Begge Aar
Tystofte 40	97.7	40.1	137.8
Hellinge	82.7	22.1	104.8
Byagergaard	79.3	21.2	100.5
Bøhmen	78.4	21.6	100.0
Schweiz	74.3	12.5	86.8
Czekoslovakiet	74.4	10.9	85.7
England	70.6	6.7	77.3

Som bekendt er det ved de sidst offentliggjorte Forsøgsresultater (se Tabel 3 — Uddrag af 185. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed: »Forsøg med danske og fremmede Stammer af Kløver- og Græsarter 1918—24«) fastslaaet, at Tystofte Nr. 40 under vore Forhold giver

over 30 pCt. større Udbytte i de to Brugsaar end den næstbedste af andre prøvede danske Stammer af Tidlig Rødkløver og ca. 35 pCt. mere end bøhmisk Kløver. Desværre er Frø af den nævnte ypperlige Stamme endnu ikke i Markedet. Der er i sin Tid til 11 Firmaer solgt mindre Portioner af den til Fremavl; men saa vidt vides, har kun eet Firma et eneste Aar udbudt lidt Frø af Stammen.

Vi er som bekendt i det store og hele henvist til at dække vort Forbrug af Tidlig Rødkløver fra Bøhmen eller, naar vi som i de sidste Par Aar paa Grund af Udførselsforbud ikke kan faa Frø derfra, fra Polen og tilgrænsende Lande. Grunden til, at Frøavlen af dansk Tidlig Rødkløver ikke er blevet til noget, er, som det vil forstaas af Tabel 4, der indeholder en Oversigt over Græs-, Kløver- og Roefrøudbyttet i Danmark i Tiaaret 1916—26, at Gennemsnitsudbyttet af denne Frøsort kun er 110 kg pr. ha. Som det ses af 1ste Linie i Tabellen, giver den omhandlede Sort i nogle Aar saa godt som intet Udbytte, i andre et nogenlunde antageligt; hermed er imidlertid ingenlunde sagt, at det skulde være umuligt i visse Egne af Landet, paa passende mild, kalkholdig Jord med Skraaning mod Syd at dyrke den med bedre og sikrere Udbytte. Den maa dyrkes paa Jord, som ikke er sur og ikke mangler Kali og Fosforsyre, hvorimod man kan spare Tilførsel af den dyre Kvælstofgødning, da Kløveren selv indsamler dette Stof fra Luften; tilfører man den Kvælstofgødning, faar man den kun for yppigt udviklet, hvorved Hoved- og Frøsætningen forringes, ligesom Modningen bliver uregelmæssig, idet Afgrøden vedbliver at blomstre. — Enkelte Avlere paa Stevns og Lolland-Falster har opnaaet et væsentlig større Udbytte (150—200 kg pr. ha) end det forannævnte ved at dyrke Frø af dansk Tidlig Rødkløver (Hjelm Stammen) paa passende Jord med passende Gødskning. I Bøhmen og Polen er Gennemsnits-Frøudbyttet af Tidlig Rødkløver ikke væsentlig større; naar der alligevel avles Frø heraf paa store Arealer, er det bl. a., fordi man der kan vente til

Tabel 4. **Græs-, Kløver- og Roefrøudbytte i Danmark 1916—25** (D. L. F.s Avlere).

Frøart	Gennemsnitsavl pr. ha											Antal Avlere 1916-25	Antal ha 1916-25
	1916 kg	1917 kg	1918 kg	1919 kg	1920 kg	1921 kg	1922 kg	1923 kg	1924 kg	1925 kg	1916-25 kg		
Tidlig Rødkløver	41	291	—	123	112	94	39	73	113	—	111	33	20
Sildig Rødkløver	187	321	163	322	328	394	194	128	423	466	293	2253	1819
Hvidkløver	130	117	72	274	251	307	143	221	344	392	225	590	495
Alsikekløver	159	195	—	274	451	342	95	60	263	271	234	65	66
Hl. Sneglebælg	727	662	453	861	858	1085	764	470	959	908	775	498	559
Timothe	440	301	296	371	406	283	211	471	419	388	359	187	264
Alm. Rajgræs	795	776	736	1090	667	1034	853	1025	780	1202	896	1395	2718
Italiensk Rajgræs	1278	1042	881	1227	991	903	894	1189	691	1040	1013	972	2006
Hundegræs	491	538	386	457	440	552	453	477	463	588	485	5828	19316
Eng-Svingel	432	564	410	524	418	471	506	488	597	422	483	2047	3691
Ager-Hejre	1159	903	1037	1056	881	813	771	1039	911	1054	962	729	1276
Alm. Rapgræs	—	—	—	825	294	312	322	544	263	492	436	103	117
Alsikekløver og Timothe	A. T. 202-280	A. T. 191-186	—	—	—	—	—	—	—	A. T. 245—99	A. T. 213-188	68	134
Hl. Sneglebælg og Alm. Rajgræs	Sn.A.R. 262-495	Sn.A.R. 122-531	Sn.A.R. 55-616	Sn.A.R. 233-808	Sn.A.R. 385-378	Sn.A.R. 301-700	Sn.A.R. 172-422	Sn.A.R. 147-809	Sn.A.R. 134-664	Sn.A.R. 732-900	Sn.A.R. 204-632	944	2144
Hl. Sneglebælg og Ital. Rajgræs	Sn. I.R. 189-704	Sn. I.R. 87-842	Sn. I.R. 27-712	Sn. I.R. 189-861	Sn. I.R. 253-706	Sn. I.R. 263-662	Sn. I.R. 214-604	Sn. I.R. 115-866	Sn. I.R. 136-501	Sn. I.R. 180-756	Sn. I.R. 165-721	484	1185
Runkelroe (Barres)	1038	1401	1925	1689	1183	756	791	1038	1463	1068	1235	3682	2660
Sukkerroe	—	—	—	—	—	—	1258	1613	1278	1616	1441	106	155
Kaalroe	1285	371	602	659	540	827	381	1584	690	1348	829	1155	2055
Turnips	1139	649	950	952	446	893	450	1412	664	1368	892	903	1671
Gulerod	400	421	684	612	411	475	237	400	658	1007	531	522	472

Juni Maaned med at slaa 1ste Slæt, som da giver en rigelig Høafgrøde, medens 2det Slæt bruges til Frø, der først høstes hen i September Maaned.

Naar Høsten — som ogsaa her i Danmark maa finde Sted af 2det Slæt — saa hyppigt mislykkes, er det, fordi vort Klima i Eftersommeren og om Efteraaret ofte er for solfattigt og fugtigt, hvilket medfører, at Bestøvningen bliver ufuldstændig og Høstvilkaarene vanskelige. Det gælder derfor om at dyrke Sorten paa »tidlig Jord«, hvor man kan tage en god 1ste Slæt af fint, næringsrigt Hø sidst i Maj Maaned, hvorefter 2det Slæt benyttes til Frøavl. Blomstringen vil da finde Sted paa et Tidspunkt, hvor Kløvermarkerne i Almindelighed ikke blomstrer i større Stil, saaledes at Bestøvningen, naar Aaret er nogenlunde gunstigt med Hensyn til Sol og ikke alt for fugtigt, vil blive udført ret fuldstændigt af Humlebierne, hvis Boer da vil være fuldt udviklede, saaledes at der vil være mange Humlebier, som navnlig vil søge til disse isolerede, blomstrende Marker. — Markerne, der radsaas under Dæksæd, maa om Efteraaret efter dennes Fjernelse og næste Foraar ved Hakning og Lugning befries for Ukrudtsarter, hvis Frø forurener Kløverfrøet og vanskeligt lader sig skille fra dette.

Afgrøden bør ikke slaas af, før Hovederne er fuldt modne (helt sorte) og Frøet føles fast i dem. Kort efter Afslaaningen, medens Afgrøden kun er halvtør, bør den ophænges, f. Eks. paa Stakryttere, som kan fremstilles af tykke Stager paa 3—$3^1/_2$ Meters Længde, der med en Bolt samles foroven, saa de kan lægges sammen og køres ud paa en Langvogn, og som stilles op som en 3-sidet Pyramide. Ca. $^3/_4$ Meter fra Stagernes nederste Ende er der slaaet et svært Spir i hver, saaledes at der kan lægges 3 Tværstager vandret; paa disse hænges Afgrøden op. Stakrytteren kan rumme ca. et halvt Læs Hø, skønt den er hul indvendig og Afgrøden ikke naar helt ned til Jorden, hvorved opnaas, at den hurtig bliver gennemtør, ogsaa efter en Regn. Afgrøden kan saaledes staa i lang Tid paa

Marken uden at tage Skade, og den fremvoksende Afgrøde under Stakrytteren bliver ikke ødelagt som under en Stak, der i længere Tid staar direkte paa Jorden. Paa denne Maade undgaas det Frøspild, som en hyppig Vending af Afgrøden og Omsætning af de almindelige Stakke medfører, naar disse er blevet for fugtige.

Man kan ogsaa bruge andre Tørrestativer som f. Eks. Hesjer, hvor Afgrøden hænges paa Snore, der trækkes imellem lodret staaende Staver, som er gravet og banket ned i Jorden, eller andre lignende Apparater. Det er vel særlig med Hensyn til Tidlig Rødkløver, som høstes sent, at denne Fremgangsmaade bør benyttes; men ogsaa for Sildig Rødkløver og de øvrige Kløverarter, af hvilke Frøhøsten tages af 1ste Slæt og derfor finder Sted væsentlig tidligere end for Tidlig Rødkløver, vil det under vanskelige Vejrforhold i mange Tilfælde være heldigt at anvende denne Metode, som er ganske nødvendig at benytte for en Frøafgrøde, der høstes saa sent som Tidlig Rødkløver af 2det Slæt, hvis man vil opnaa at faa Frø af ordentlig Beskaffenhed. De, der er vant til at benytte denne Metode, hævder, at det ikke tager længere Tid at sætte disse end almindelige Stakke paa Jorden.

Vi maa her i Landet søge at faa en Frøavl af Tidlig Rødkløver i Gang, saa at vi i hvert Fald kan høste Stamfrø nok til Brugsfrøavl. Skulde det ikke lykkes at faa Brugsfrøavlen til at betale sig herhjemme, maa den søges henlagt til Udlandet til de Egne, hvorfra vi faar Frø, som giver tilstrækkeligt haardføre Planter for vore Forhold. Imidlertid mener jeg ikke, der er nogen større Risiko ved at forsøge at dyrke Tidlig Rødkløver til Frøavl, fordi Kløveren i de Aar, hvor Frøsætningen er ringe, og hvor det derfor ikke betaler sig at avle Frøet, næsten altid opnaar en yppig Udvikling, idet det er de forholdsvis kølige og fugtige Somre, Frøsætningen glipper; i saadanne Aar kan man avle en stor og næringsrig Høafgrøde. Kløveren er endvidere, naar den lykkes og holdes ordentlig ren, en udmærket Forfrugt, som i de Rod- og Bladdele, der ned-

pløjes, har samlet Kvælstof fra Luften svarende til 300—500 kg Chilisalpeter pr. ha.

Forudsætter vi, at der gennemgaaende saas ca. 8 kg Rødkløverfrø pr. ha paa de Arealer, hvor Tidlig Rødkløver benyttes, vil det sige, at der aarlig besaas ca. 200,000 ha med denne Sort. Regner vi, at Rødkløveren i første Aar vil repræsentere Halvdelen af Afgrøden i disse Marker og i andet Aar 30 pCt., saafremt der er saaet Tystofte Nr. 40, der, som det fremgaar af Tabel 3, i andet Brugsaar giver dobbelt saa stort Udbytte som almindelig bøhmisk Rødkløver, skulde Tystofte Nr. 40 i Gennemsnit udgøre ca. 40 pCt. af de 35 hkg Hø (d. v. s. 1400 kg i Merudbytte), som denne Sort giver mere i Renbestand pr. ha i de to Brugsaar end bøhmisk og polsk Rødkløver. Anslaar man saadant Hø til 5 Øre pr. kg, faar man altsaa et Merudbytte af 70 Kr. pr. ha ved Dyrkning af Tystofte Nr. 40. Tænker vi os Muligheden af at besaa alle de 200,000 ha med denne Sort, vilde Merudbyttet blive i alt 14 Millioner Kr. i de to Brugsaar. Det vil heraf ses, hvilken enorm Betydning det vilde faa, om vi fik denne Frøavl i Gang, og at det vilde kunne betale sig at give en betydelig Overpris for Frø af Tystofte Nr. 40. Kan vi ikke naa højere end til i Gennemsnit at avle 110 kg Frø pr. ha, kan vi vel næppe drive Brugsfrøavl her i Landet, da et saa lille Udbytte vil betinge en Frøpris af 6—7 Kr. pr. kg til Forbrugere, hvad vel kun en mindre Del af disse vil give for Frøet. Vi maa da henlægge Brugsfrøavlen til de omhandlede Lande; kan man der avle 160 hkg pr. ha, kræves der dertil 10,000 ha og til Besaaning af disse ca. 100,000 kg Stamfrø, som vi i alle Tilfælde maa stræbe henimod at avle her i Landet; hertil kræves ca. 700 ha.

Jeg ved vel, at mange anser det for en Umulighed at iværksætte en Frøavl her i Landet af Tidlig Rødkløver; men for en Del Aar siden mente lige saa mange, at det var umuligt at iværksætte en Avl af Sildig Rødkløver- og Hvidkløverfrø. Imidlertid er det ved ihærdigt Arbejde fra mange Sider lykkedes at drive Avlen af disse Arter

saaledes frem, at den nu spiller en betydelig Rolle for vor Forsyning med dem. Forhaabentlig vil det gennem et tilsvarende energisk Arbejde af Frøavlsorganisationerne og Firmaerne i Forbindelse med taalmodige og erfarne Avlere kunne lade sig gøre at faa en hjemlig Frøavl af Tystofte Nr. 40 i Gang, i alle Tilfælde, saa vi kan avle tilstrækkeligt Stamfrø. Der skal nok vise sig at være Købere til Frøet til Priser, der er væsentlig højere end dem, vi giver i Udlandet, ligesom det har været Tilfældet med Hensyn til de andre yderige danske Sorter og Stammer af Bælgplantefrø, skønt Flertallet af interesserede paa Forhaand stillede sig mistroisk i saa Henseende. Kan vi naa saa vidt, at vi kan avle mere end Stamfrøet, skal der nok vise sig at være Købere ogsaa til Brugsfrø; thi glædeligvis er de fleste danske Landmænd saa overbevist om Betydningen af at udsaa Frø af de yderigeste Stammer, at de betaler den Overpris, som Fremskaffelsen af Frø af disse medfører. Dette fremgaar bl. a. af Frø-Prislisterne, hvor Sildig Hersnap Rødkløver og Morsø og Strynø Hvidkløver gennemgaaende er opført med Priser, der er dobbelt saa høje eller højere end Priserne for udenlandsk Frø af de samme Arter, og det danske Frø har saa godt som altid været først udsolgt. For dem, der har passende Jord og forstaar Avlen af de paagældende Sorter, har det da ogsaa været den mest rentable Frøavl i de senere Aar. Der er derfor ingen Tvivl om, at vi bør stræbe efter fuldt ud at dække Landets Forbrug med hjemmeavlet Frø af disse ypperlige Sorter i Stedet for som nu kun at dække det halvt. Med Morsø Hvidkløver kan der ogsaa blive Tale om Eksport. Amerikanske Forsøgsresultater, som jeg den 25. November 1926 har refereret i »Ugeskrift for Landmænd«, viser, at Morsø Hvidkløver i U. S. A. har givet et bedre og sikrere Udbytte end de fleste andre prøvede Hvidkløversorter*).

*) Ved et Besøg i 1914 paa russiske Forsøgsstationer saa jeg, at den dér overgik alle Sorter, hvormed den var sammenlignet.

For en Del Aar tilbage dækkedes en Del af vort Forbrug af Alsikekløver af danskavlet Frø; men i de senere Aar har vi næsten intet avlet af denne Art, hvorfor Forbruget for en Del har maattet dækkes med nordamerikansk (kanadisk) Frø, som ved Dyrkningsforsøgene her har givet det ringeste Udbytte. I det sidste Par Aar er Forbruget heldigvis for en stor Del dækket med Frø af svensk Avl, der ifølge Forsøgene paa det nærmeste giver lige saa stort Udbytte som den danske Lyngby Stamme. Ser man paa Udbyttetallene i Tabel 4 for Alsikekløver og paa de i de sidste Aar her opnaaede Priser (Tabel 5), hvorefter man kan faa et Bruttoudbytte paa henimod 1000 Kr. pr. ha ved Avl af denne Frøart og omtrent samme Udbytte ved at dyrke den i Blanding med Timothe, forstaar man ikke ret, hvorfor denne Avl er gaaet saa stærkt tilbage her i Landet. Avlen af Alsikekløver er ligesom Avlen af Hvidkløver gennemgaaende sikrere end Rødkløverfrøavlen, fordi de to førstnævnte Arter kan bestøves af de almindelige Honningbier.

Grunden til, at der dyrkes saa lidt Frø af Alsikekløver, er antagelig, at Prisforskellen mellem Alsikekløver af dansk og svensk Avl i en Del Aar har været for ringe til, at Avlen her i Landet har kunnet give saa godt Udbytte som Rødkløver og Hvidkløver; men ligesom D. L. F. i det sidste Aarstid heldigvis igen har sat en Avl af denne Art i Gang til meget antagelige Minimums-Priser, er det at haabe, at andre Frøavlsfirmaer atter optager denne gennemgaaende sikre Avl, idet Maalet utvivlsomt altid bør være, for saa vidt Avlen er rentabel, at dække vort Frøforbrug med hjemmeavlet Frø af danske Stammer.

Af Hl. Sneglebælg har vi i nogle Aar avlet tilstrækkeligt Frø til Dækning af vort hjemlige Forbrug og i enkelte Aar, f. Eks. 1920 og 1921, væsentlig mere. Imidlertid var Avlerprisen som Følge af Indførsel af Hl. Sneglebælg fra Vesteuropa i 1921—22 saa lav som 45 Øre pr. kg (se Tabel 5), saaledes at det ikke har kunnet betale sig at dyrke denne Art. Som det fremgaar af Tabel 2,

Tabel 5. **Pris i Øre pr. kg Frø betalt af D. L. F. til Avlerne.**

Frøart	1913-14	1916-17	1917-18	1918-19	1919-20	1920-21	1921-22	1922-23	1923-24	1924-25	1925-26	Omtrentl. Priser 1926-27
Tidlig Rødkløver ..	—	—	—	—	—	—	—	—	550	*570*	*340*	—
Sildig Rødkløver...	*200*	245	425	*675*	650	525	250	380	550	570	340	400
Hvidkløver	*180*	260	450	500	*825*	740	570	{ 660	750	735	400	390
								{ 580	600	680	340	350
Alsikekløver	*114*	175	310	400	*650*	475	270	200	300	350	300	400
Alm. Kællingetand .	*190*	225	400	450	475	*480*	380	350	400	400	—	—
Hl. Sneglebælg	48	65	145	*300*	140	68	*45*	96	80	115	64	95
Timothe	*50*	100	180	*210*	185	145	160	160	200	202	150	110
Ager-Hejre	40	106	142	60	*35*	88	130	90	78	*175*	40	50
Alm. Rapgræs	*150*	200	300	320	340	*600*	540	420	240	285	270	170
Alm. Rajgræs.....	*36*	92	145	*170*	80	78	70	90	100	110	48	56
	1909-14											
Ital. Rajgræs	41	92	*140*	100	60	55	56	86	90	102	40	*35*
Hundegræs.....	99	110	156	200	175	*235*	150	87	156	164	110	*85*
Eng-Svingel	132	120	220	250	270	*285*	150	*87*	125	115	155	165
Runkelroe.....	92	225	*340*	150	*80*	150	190	280	290	175	115	100
Kaalroe	*65*	160	*525*	280	90	100	112	225	100	235	76	100
Turnips	*48*	150	*500*	235	60	95	75	105	94	240	90	120
	1913-14											
Gulerod, James	140	*700*	540	300	*110*	130	150	310	300	485	130	120
Gulerod, Karot.....	—	—	—	*800*	250	*170*	170	—	340	485	200	—

er der derfor siden da desværre langt fra avlet nok til Dækning af vort Forbrug, hvoraf kun ca. 37 pCt. har været dansk Frø. Frøavlen af Hl. Sneglebælg bør som bekendt altid foregaa paa kalkrige Jorder, idet denne Art absolut ikke trives paa selv svagt sur Jord. Da det Frø, der spildes af Hl. Sneglebælg og til Dels ogsaa af de andre Bælgplantearter, hovedsagelig er haarde Korn, der ikke har været underkastet den Ridsning, som Tærskningen medfører, og som for en stor Del ophæver Haardheden, vil det spildte Frø bevirke, at der vil fremkomme Planter af Hl. Sneglebælg i en lang Række Aar i de Marker, hvor denne Art har været dyrket til Frøavl. Da Hl. Sneglebælg imidlertid er en kvælstofsamlende Plante, opvejes den Ulempe, som dette kan medføre, for en Del deraf.

Af de andre Græsmarksbælgplanter, Gul Rundbælg, Lucerne, Alm. Kællingetand, synes det efter de foreliggende Erfaringer ikke at være muligt at faa en rentabel Frøavl i Gang her i Danmark. Der er ofte prøvet med Avl af Alm. Kællingetand; men kun de færreste har avlet et rentabelt Udbytte; det lykkes dog for nogle Avlere; men desværre er Spireevnen af danskavlet Kællingetand i Reglen mindre god. For de andre Arter, af hvilke vi driver Avl, er Spireevnen af dansk Frø oftest normal. Det maa ved Tærskningen og Hamsningen nøje paases, at Frøet ikke behandles saa haardt, at det slaas for meget i Stykker eller klemmes saa stærkt, at det giver »knækkede Spirer«. Dette er alt for ofte Tilfældet i de Aar, hvor Frøet er godt modent og tørt. Det skal bemærkes, at medens det af Tabel 2 fremgaar, at vi i Gennemsnit for hele Landet dækker 40 pCt. af Forbruget af Sildig Rødkløver, 61 pCt. af Hvidkløverforbruget og 37 pCt. af Forbruget af Hl. Sneglebælg med dansk Frø, dækkede de 31 Firmaer, der i 1925—26 var underkastet Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol, i Gennemsnit 56 pCt. af deres Salg af Sildig Rødkløver med Frø af Hersnap og 63 pCt. af Hvidkløversalget med Morsø og Strynøfrø og 53 pCt. af Salget af Hl. Sneglebælg med dansk Frø.

Hvad Græsserne angaar, er det en bekendt Sag, at vi af Hundegræs, Eng-Svingel, Alm. Rapgræs, Ital. Rajgræs, Ager-Hejre og Alm. Rapgræs avler væsentlig mere, end vi bruger, saaledes at vi kan eksportere betydelige Frømængder. Med Hensyn til Dyrkningen af Alm. Rajgræs og Hundegræs skal anføres, at der for Rajgræssets Vedkommende fra indenlandske Brugere af Frø til vedvarende Græsmarker og for Hundegræssets Vedkommende af udenlandske Brugere af Frø til tilsvarende Arealer jævnlig lyder Klage over, at den danske Lundbæk Rajgræs og Olsgaard Hundegræs ikke er velegnede i saa Henseende, idet de giver forholdsvis mange Stængelskud og for lidt Bundgræs og derfor ikke er saa godt skikkede til Afgræsning. Det vilde utvivlsomt være ønskeligt, om de, der driver Forædling af disse Arter, lagde Vægt paa at fremskaffe Stammer, som var bedre egnede i saa Henseende. Der er imidlertid det »aber« ved Sagen, at man paa Forhaand maa vente, at saadanne Stammer giver et væsentligt mindre Frøudbytte end de forannævnte, som giver rigeligt med Stængelskud. Frøet vil derfor nødvendigvis blive dyrere af Sorter, der er bedre egnede til vedvarende Græsmarker; men Brugerne af saadanne vil utvivlsomt ogsaa være villige til at betale en Overpris for at faa Frø, som giver Planter, der er egnede til vedvarende Græsmarker, hvor Udlægsfrøets Beskaffenhed er afgørende for den Afgrøde, man skal høste gennem en lang Række Aar.

Med Hensyn til det avlede Frøs Beskaffenhed gælder det selvfølgelig om, at det har en god Renhed og Spireevne, og i saa Henseende er Forholdene herhjemme gennemgaaende gode. Navnlig er Spireevnen af Frø af Græsserne og de Korsblomstrede saa godt som altid udmærket.

For at avle Frøvarer med ringe Indhold af fremmed Frø maa man benytte saa rent Stamfrø som muligt, og Markerne maa ved Hjælp af Radrensning, eventuelt Hakning og Lugning, holdes rene. Med Hensyn til Frøvarer-

nes Renhed er der sket store Fremskridt i de forløbne 20 Aar, siden Frøavlen begyndte at betyde noget her i Landet; som Eksempel skal nævnes danskavlet Eng-Svingel, der i Frøavlens første Aar ofte indeholdt betydelige Mængder Frø af Rajgræs, og som derfor i Almindelighed ikke stod paa Højde med amerikansk Eng-Svingel, der i Reglen havde en høj Renhed, medens dets Spireevne gennemgaaende var lavere end det hjemmeavlede Frøs.

Af de i 1911—12 ved Statsfrøkontrollen undersøgte Prøver Eng-Svingel var ikke mindre end Fjerdedelen Blandfrø, d. v. s. at Prøverne indeholdt 15 pCt. eller derover af fremmed Kulturfrø, der hovedsagelig bestod af Alm. Rajgræs. Rajgræsset formerer sig nemlig altid stærkt i Eng-Svingel, saaledes at man kan regne med, at der for hver Procent Rajgræs i Udsæden af Eng-Svingel i Reglen forekommer en halv Snes Procent i Afgrøden. De Firmaer, som drev en rationel Frøavl, tog derfor med Iver fat paa ved Hjælp af Lugning at skaffe rent Frø af Eng-Svingel til Udsæd, og Forholdene har ogsaa bedret sig væsentligt. Fra 1911 til 1917—18 var man med nogle Svingninger naaet saa vidt, at kun 2 pCt. af de 1915 Prøver Eng-Svingel, der var undersøgt for Renhed, indeholdt 15 pCt. fremmed Kulturfrø eller derover; men der forekom dog stadig Rajgræs i saa godt som alle Prøver; knap 2 pCt. af Prøverne var helt fri i saa Henseende. De fleste Prøver indeholdt fra 1—7 pCt. Rajgræs. I Krigsaarene og de derefter følgende Spekulationsaar var man mindre agtpaagivende med den Udsæd, man brugte, og Resultatet var, at man i 1921 var oppe paa, at ca. 12 pCt. af de undersøgte over 200 Prøver, indsendt som Eng-Svingel, var Blandfrø. Derefter er Prøverne imidlertid atter blevet bedre Aar for Aar, og i 1924—25 var knap 1 pCt. af de undersøgte 790 Prøver Eng-Svingel Blandfrø, og en halv Snes Procent viste sig ved Undersøgelsen af den lille Mængde, som tages i Arbejde ved Renhedsbestemmelsen, ikke at indeholde Rajgræs. I 1925—26 er Prøvernes Renhed med Hensyn til Indhold af Rajgræs

atter forringet noget, idet over 2 pCt. af de analyserede 894 Prøver Eng-Svingelfrø var Blandfrø og kun 2 pCt. fri for Indhold af Rajgræs. Af dette fremgaar, at man ikke kan være agtpaagivende nok med Hensyn til at benytte Udsæd, der er fri for Indhold af Rajgræs.

Efter de af Statsfrøkontrollen fastsatte Normaltal for Maksimumsindhold af fremmed Frø i Stamfrø, som findes i Statsfrøkontrollens Aarsberetning for 1925—26, Side 19, maa der i Eng-Svingel ligesom i de fleste andre Græsarter, solgt som Stamfrø, ikke forekommer over 0,1 pCt. fremmed Kulturfrø og ikke over 0,3 pro mille Ukrudt. Det tilraades derfor alle, som køber Frø, at handle paa Grundlag af nævnte Regler for derved at undgaa at faa urent Stamfrø.

Kun en ringe Del eller slet intet af vort Forbrug af Græsarter som Timothe, Draphavre, Rævehale m. fl. dækkes af Frø af dansk Avl. Frøene af Draphavre og Rævehale, som er forholdsvis omfangsrige, falder i vort blæsende Klima let af før Modningen, hvorfor Avlen af disse Frøarter giver et saa lille Udbytte, at den selv med høje Priser ikke er rentabel. Medens de Varer af Draphavre, vi faar fra Frankrig, gennemgaaende er af god Beskaffenhed, bliver det Eng-Rævehalefrø, som Aar for Aar indføres fra Finland, af stadig daarligere Kvalitet. Som det fremgaar af Statsfrøkontrollens Gennemsnitstal for 1925—26 (se Aarsberetningen Side 17), er Renheden af Eng-Rævehalefrøet kun 51 pCt. med 45 pCt. Affald, hvoraf en stor Del er Avner, der indeholder Rævehalemyggens Larve, som helt eller delvis har opædt den Kerne, der var i Avnerne; af saadanne Larver er der i de i 1925—26 undersøgte Prøver fundet imellem 208,000 og 466,000 pr. kg. Endvidere har Prøverne i Gennemsnit indeholdt 1,17 pCt. Ukrudt, der hovedsagelig bestaar af Mose-Bunke, hvis Frø er saa smaa, at der med det nævnte Ukrudtsindhold findes ca. 65,000 af dem pr. kg. Da Spireevnen af den finske Rævehale i Regelen er lav, tager Mose-Bunken med sine grove Planter næ-

sten ganske Overhaand over Rævehalen. Trods den stadig ringere Vare, der tilbydes os fra Finland, er Prisen stedse stigende og er i Aar naaet op paa ca. 5½ Kr. pr. kg en detail; der er derfor Grund til at overveje, om man ikke ved Dyrkning af Rævehale paa Arealer, hvor der ikke findes for megen vild Rævehale i Nærheden, i hvilken Rævehalemyggen holder til, og paa passende Jordbund — helst gammel Søbund — kunde faa en mere rationel Avl af bemeldte Frøart i Gang, saaledes som den i sin Tid fandt Sted paa Gaardbogaard, hvor man i en Række Aar i den udtørrede Gaardbosø avlede en Vare af Rævehalefrø, hvis Renhed og Spireevne langt overgik, hvad man nogen Sinde tidligere havde kunnet fremskaffe. Imidlertid tog Rævehalemyggens Angreb ogsaa Overhaand dér, saaledes at Dyrkningen af Rævehalefrø paa det udtørrede Søareal maatte opgives, og siden er denne Avl ikke blevet til noget her i Danmark.

Der er i og for sig intet i Vejen for, at vi her som i de andre skandinaviske Lande med ret godt Udbytte kunde avle Frø af T i m o t h e. Naar denne Avl dog ikke er blevet til noget, er det, fordi Prisen paa amerikansk Timothefrø har været saa lav, at vi ikke har kunnet optage Konkurrencen, idet der ikke findes nogen dansk Stamme, som giver et væsentligt større Udbytte end Frø fra de nævnte udenlandske Avlssteder.

Hvad R o e f r ø e t angaar, ses det af nedeste Del af Tabel 2, at vi med Hensyn til Runkelroe gennemgaaende kan dække vort Forbrug med hjemmeavlet Frø. I de Aar, Avlen lykkes, er der kun Tale om at dække en ringe Del af vort Forbrug af Eckendorfer med Frø af udenlandsk Avl, særlig fra Tyskland, idet vi i saadanne Aar i Reglen avler et Overskud af Barresfrø. I de Aar, hvor Avlen af Runkelroefrø paa Grund af en for kølig og fugtig Sommer slaar mere eller mindre fejl, idet Frøet først modnes saa sent, at det under Modningen udsættes for Nattefrost — hvilket gennemgaaende sker hvert tredie—fjerde Aar —, har vi imidlertid jævnlig heller ikke haft

Barresfrø nok til Dækning af vort Forbrug og har da maattet ty til indført Frø, om hvis Stammeægthed man ofte ikke har kunnet faa sikker Besked.

Af Sukkerroefrø er der i nogle Aar avlet ret betydelige Mængder, der dog kun i ringe Udstrækning er benyttet til Dækning af vort hjemlige Forbrug, som mærkværdigvis stadig hovedsagelig dækkes med Frø af tysk Avl, skønt vore yderige danske Stammer af Sukkerroe har givet lige saa godt Udbytte og en noget lavere Stokløberprocent end det tyske Frø. Medens Runkelroefrøavlen som bekendt sker ved Udplantning om Foraaret af Stiklingeroer, der bevares i Kuler om Vinteren, da de ellers i Almindelighed vil fryse bort, kan Sukkerroefrøavlen i Reglen foregaa paa samme Areal, hvor Udsæden har fundet Sted, idet Planterne som Følge af det højere Sukkerindhold som Regel kan overvintre. Avlen af Kaalroe-, Turnips- og Gulerodsfrø sker paa samme Maade som af Sukkerroefrø.

Medens man saaledes ikke for Sukkerroe, Kaalroe og Turnips har Lejlighed til at foretage noget Udvalg imellem de af Stamfrøet avlede Planter, kan et Udvalg finde Sted af Runkelroestiklingerne, af hvilke grenede og paa anden Maade misformede og misfarvede Individer kan frasorteres. Naar man nogle Steder er inde paa at kassere en hel Del Stiklingeroer, fordi de ikke har naaet en vis Vægt, er Betydningen heraf vistnok tvivlsom, idet Planternes Egenskaber ikke forbedres, fordi Roen bliver større; endvidere er de store Stiklinger vanskeligere at udplante end de smaa og kommer derfor ofte til at staa mindre godt i Række.

Enkelte Steder, paa mildere Jorder nær ved Havet, hvor der ikke er saa stærk Frost, har man med vekslende Held forsøgt at dyrke Runkelroefrø paa Blivestedet, idet man har prøvet at forhindre Bortfrysning ved en svag Dækning af Roerne ved Hjælp af Hypning; Jorden er atter fjernet om Foraaret, naar Planterne er begyndt at skyde. Lykkes det paa denne Maade at hindre Frys-

ning, faar man det sikreste Udbytte af Runkelroefrø ved at dyrke det paa Blivestedet, fordi Roerne derved kommer tidligere i Vækst end de, der udplantes om Foraaret, og af den Grund giver tidligere modent og bedre udviklet Frø, som sjældnere lider Skade af Nattefrost end Frø af de udplantede Roer. At det er en sikrere Avlsmetode, viser sig ved, at Sukkerroe (Tabel 4) gennemsnitlig har givet 200 kg mere Frø pr. ha end Runkelroe.

Af Kaalroe-, Turnips- og Gulerodsfrø avler vi, som det fremgaar af Tabel 2, i Reglen mere, end vi bruger; Frøarealet med disse Arter indskrænkedes dog i Aar som 1922 og 1924, hvor Vinteren var særlig haard, saa stærkt, at der langt fra blev avlet Frø nok til Dækning af vort Forbrug i disse Aar; men der har dog heldigvis fra det foregaaende gunstige Frøavlsaar været nok til at dække Forbruget herhjemme med. Havde vi to Aar i Træk faaet en haard Vinter, havde det betydet en Katastrofe for Avlen af de omhandlede vigtige Foderplanter.

Efter disse Bemærkninger om de Punkter vedrørende Frøavlen af de enkelte Arter, som der er særlig Grund til at omtale med Fremtidens Avl for Øje, og som paa Grund af den begrænsede Tid, der har været til Raadighed, er blevet spredte og korte, skal jeg til Slut omtale Frøudbyttet, de opnaaede Priser og Rentabiliteten ved Avlen af de forskellige Frøarter under Henvisning til Tabel 4, S. 223, der indeholder en Oversigt over Udbyttet af Græs-, Kløver- og Roefrø i Aarene 1916—25, og til Tabel 5, S. 229, som indeholder en Oversigt over de af D. L. F.s Avlere opnaaede Priser i omtrent samme Tidsrum. Der er i sidstnævnte ogsaa anført Priser for 1926—27, idet Direktør Hansen har været saa elskværdig at opgive mig de omtrentlige Priser, der vil blive betalt Avlerne i denne Sæson.

Ønsker man at danne sig en Oversigt over Frøudbyttet, kan man nogenlunde regne med Gennemsnitstallene for de foregaaende ti Aar; for Prisernes Vedkommende

vil det derimod være ganske urimeligt at udregne Gennemsnitstal, da disse som bekendt paa Grund af Krigen og Kronekursens Svingning, som det vil fremgaa af Tabel 5, hvor laveste og højeste opnaaede Priser i de 10 Aar er trykt med Kursiv, har været underkastet meget store Svingninger, idet Frøet paa det Tidspunkt, da Priserne var højest, kostede 4—5 Gange saa meget som det Aar, de var lavest, hvilket for de fleste Frøarters Vedkommende vil sige Aarene 1909—14; for nogle Arters Vedkommende, f. Eks. Hundegræs og Ital. Rajgræs, er den laveste Pris dog betalt i Aar, skønt vi for de fleste andre Varer ikke er nede paa Priserne før Krigen. Frøpriserne har i det store og hele været høje i Aarene 1917—20, men er nu faldet saa stærkt, at det gennemgaaende fuldtud svarer til Kronestigningen. Det maa derfor være det sidste Aars Priser, man regner med, naar man vil prøve paa at danne sig en Oversigt over Frøavlens Rentabilitet. I saa Henseende foreligger der imidlertid endnu ikke meget, sikkert Talmateriale; det bedste og praktisk talt det eneste er det af Landøkonomisk Driftsbureau offentliggjorte i de sidste Beretninger (Nr. VIII og Nr. IX for henholdsvis 1923—24 og 1924—25), hvor der er anført Gennemsnitstal af nogle Frøregnskaber. Disse er for de to Aars Vedkommende sammenarbejdet i Tabel 6, S. 243, hvor der endvidere er opført Gennemsnitstal for 5 Kaalroeregnskaber i 1925—26, som Bureauets Leder, Professor *O. H. Larsen,* velvilligst har meddelt mig. Ser man paa Gennemsnitstallene for Udbytte i disse Regnskaber og sammenligner dem med de tilsvarende Gennemsnitstal for paagældende Art og Aar i Tabel 4, vil man finde, at de for Rajgræs stemmer godt overens. For Hundegræs falder Gennemsnitstallene for Aarene 1917—25 i Frøregnskaberne ganske sammen med Gennemsnitstallene for 1916—25 i Tabel 4, for 1922—23 er de lidt lavere, men i 1923—25 til Gengæld lidt højere end Tallene i Tabel 4.

Hvad Runkelroe angaar, er det i de 7 Regnskaber

for 1923—24 anførte Frøudbytte mærkværdigt lavt, idet det kun er halvt saa stort som Udbyttetallet i Tabel 4; ogsaa for 1924—25 er det væsentlig lavere end det i Tabel 4 anførte Tal. Det skal her bemærkes, at D. L. F.s Avlere maa antages gennemsnitlig at avle noget mere, end der avles i Gennemsnit for hele Landet, idet de dels skal benytte Stamfrø af de bedste Stammer og dels til Stadighed gennem deres Medlemsblad og Besøg af Kontrollører bliver nogenlunde oplyste med Hensyn til, hvorledes Avlen skal gennemføres. Hvad en hel Del af de Frøfirmaer angaar, som har Kontraktavl, er vel noget lignende Tilfældet, medens de Landmænd, der driver Friavl, kun har sig selv at stole paa. Imellem disse findes da ogsaa ofte de »tilfældige Avlere«, d. v. s. saadanne, som paavirket af, at en Nabo et Aar har haft et godt Udbytte ved at dyrke en eller anden Frøart, selv iværksætter en tilsvarende Avl uden at have den fornødne Erfaring med Hensyn til dennes Gennemførelse. Det maa i det hele taget stærkt fremhæves, at det særlig for Frøavlens Vedkommende er afgørende for Rentabiliteten, at Avleren forstaar sine Ting, med andre Ord, at han, inden han giver sig i Færd med en Avl, har lært denne hos en dygtig og erfaren Avler eller paa anden Maade — ved Læsning, Besøg hos dygtige Avlere o. s. v. —, saaledes at han nøje ved, hvorledes Avlen bør foregaa. Der er saa mange Ting at tage Hensyn til, Anskaffelse af Stamfrø, Behandling og Gødskning af Jorden, Saamaade og Saamængde, Radrensning, Lugning og anden Pleje under Væksten, rette Høsttid og Bjergning, passende Tærske- og Rensemaskiner samt Forstaaelse af, hvorledes disse rettelig skal benyttes, Afsætning af Frøet (en rimelig Kontrakt), Aflevering og Analysering af den solgte Vare etc., at det let forstaas, at den uerfarne Mand, som ikke er ordentlig inde i disse Forhold, kommer til at betale alt for dyre Lærepenge.

Udbyttetallene fra de enkelte Avlere viser tydeligt, at den erfarne Avler saa godt som altid opnaar et godt

Resultat, særlig hvad de Frøarter angaar, som paa Grund af uheldige Klimaforhold m. m. til Tider giver et daarligt Udbytte, f. Eks. Bælgplantefrø og Runkelroefrø, medens den mindre dygtige Avler navnlig i de Aar, hvor Vækstforholdene er ugunstige, avler saa lidt og daarligt Frø, at Tabet bliver saa stort, at det ikke kan opvejes af en mulig Gevinst i de gode Aar.

Ser man paa Maksimums- og Minimumstallene for opnaaet Udbytte af de forskellige Frøarter, vil man finde, at der er en enorm Forskel mellem disse, særlig for de Frøarters Vedkommende, der er vanskelige at dyrke. Sammenligner man de Udbyttetal, som enkelte dygtige Avlere opgiver genemsnitlig at have opnaaet ved Dyrkning af en Art, med de i Tabel 4 anførte Gennemsnitstal for Frødubytte, fremgaar det, at dygtige Avlere har opnaaet over dobbelt saa stort Udbytte af Sildig Rødkløver, omtrent 3 Gange saa stort af Hundegræs, dobbelt saa stort af Rajgræs og $2^1/_2$ Gang saa stort af Eng-Svingel som Gennemsnitsavlerne. Ser man paa de absolut opnaaede Maksimumstal ved Dyrkning i enkelte Aar, finder man endnu højere Tal. Ved et Møde i Møens Frøavlerforening i disse Dage udtaltes det, at man derovre regnede med at avle betydeligt mere end de i Tabel 4 anførte Gennemsnitstal.

I sin sidste Beretning om Høsten af Roefrø 1925 har Assistent Lunden anført Gennemsnitstal for Udbyttet af Roefrø paa Grundlag af Oplysninger fra 32 Firmaer — herimellem D. L. F. —, hvis Avlsareal repræsenterer ca. 84 pCt. af Landets samlede Areal med Roefrø. De nævnte Gennemsnitstal viser, at Gennemsnitsudbyttet af Runkelroefrø er 164 kg lavere end det gennemsnitlige Udbytte, der er opnaaet af D. L. F.s Avlere. For Turnips er det tilsvarende Tal 61 kg lavere, for Kaalroe mærkeligt nok 76 kg højere. Som Aarsag til dette sidste Forhold angives det fra D. L. F., at de har særlig mange Avlere med smaa Arealer, hvor Angreb af Svampe og navnlig af Skadedyr altid er forholdsvis stærkere end paa

de store Frøarealer. Frøfirmaerne, der er frit stillet med Hensyn til at vælge deres Kontraktavlere, og Friavlerne har derfor næsten altid temmelig store Frøarealer med de Korsblomstrede. Ligeledes angiver D. L. F. at have forholdsvis mange Avlere paa Øerne, hvor de nævnte Angreb er værre end i Jylland. Naar D. L. F.s Avlere opnaar større Udbytte af Runkelroefrø end de øvrige Avlere, er det sikkert bl. a., fordi det personlige Arbejde med Hensyn til Udplantning og Pasning af denne Art spiller en særlig stor Rolle. Dette udføres selvfølgelig bedre paa smaa Arealer, hvis Ejere selv gør Arbejdet, end paa større Arealer, hvor Pasningen foregaar ved fremmed Hjælp.

Ogsaa for Græs- og Kløverfrø viser D. L. F.s Udbyttetal sig i mange Tilfælde at være højere end Gennemsnitstallene for hele Landet, dog ingenlunde altid. I Efteraaret 1923 havde Statistisk Departement forsøgsvis tilvejebragt en Opgørelse over Frøhøstens Størrelse ved at indhente Oplysninger om den forventede Avl. De Tal, som opgives, er i enkelte Tilfælde højere end D. L. F.s for samme Aar, i flere Tilfælde lavere, i nogle endog væsentlig lavere. Imidlertid er D. L. F.s Tal utvivlsomt det sikreste Talmateriale, man har paa dette Omraade, og det, man kan regne med, at nogenlunde erfarne Avlere vil kunne lægge til Grund ved deres Vurdering af, hvilket Udbytte de gennemgaaende kan vente sig ved Avlen af de forskellige Frøarter.

Hvad P r i s e r n e angaar, er de i Tabel 5 anførte, af D. L. F. opgivne, sikkert ligeledes det solideste Grundlag. Til Sammenligning kan tjene nogle Oplysninger, som Konsulent *Jacobsen,* De samvirkende danske Frøavlerforeninger, i disses Organ, »Dansk Frøavl«, har anført med Hensyn til laveste og højeste Pris, som en Række Firmaer (henholdsvis 17 og 18) har opgivet at have betalt Avlerne i 1923—24 og 1924—25. Det viser sig, at D. L. F.s Priser i nogle Tilfælde svarer til Minimumspriserne i andre til Maksimumspriserne; men de ligger, som man kunde vente i de fleste Tilfælde

imellem disse. Konsulent Jacobsen gør iøvrigt ved Opgørelsen 1923—24 opmærksom paa, at Forskellen mellem højeste og laveste Pris er saa betydelig, at den repræsenterer meget store Beløb. For Hersnap Rødkløver (Minimum 504 Øre, Maksimum 700 Øre pr. kg) er der saaledes paa Grundlag af Gennemsnitsavlen af denne Frøsort beregnet en Forskel paa 539 Kr. ved opnaaet Udbytte pr. ha mellem Minimums- og Maksimumsprisen og for Runkelroefrø af 924 Kr. (Minimum 213 Øre, Maksimum 290 Øre pr. kg), hvilket viser, hvor afgørende det er for Frøavlens Rentabilitet, at man faar Maksimumsprisen.

Medens D. L. F. har sine egne, bestemte Afregningsregler har de øvrige Frøfirmaer, som har Kontraktavl, forskellige Regler for Afregning. De samvirkende danske Frøavlerforeninger har udarbejdet en Kontraktformular, som for Markfrøets Vedkommende benyttes af 19 Firmaer, medens andre Firmaer har deres egen Kontraktform. Jeg skal ikke i Detailler komme ind paa en Omtale eller Kritik af de forskellige Kontrakter, men kan ikke afholde mig fra at bemærke, at man ikke kan lade være at undre sig over, at nogle Avlere underskriver Kontrakter, hvis Indhold de ganske øjensynligt ikke har sat sig ordentligt ind i, idet disse er affattet af Firmaet alene med dettes Tarv for Øje. Frøavlerne er bundet til at avle Frøet og aflevere det altsammen til Firmaet og tage mod den Afregning, der bliver for Frøet som en normal, velrenset Vare, uden at der paa noget Punkt gives dem Lejlighed til at kontrollere, hvorledes Firmaet foretager Rensning, Tørring og Afregning. Prisen, der betales for Frøet, er i Regelen en vis Procentdel af Firmaets en gros Pris for den paagældende Vare, en Pris, hvis Beregningsmaade ogsaa unddrager sig Kontrol. I og for sig kan man ikke fortænke Firmaet i, at det i Kontrakten varetager sine egne Interesser; det maa blive Avlerens Sag at sørge for, at Kontrakten affattes saaledes, at der ogsaa tages Hensyn til, hvad der

tjener ham. Det synes bl. a. indlysende, at Afregningen bør ske paa Grundlag af Analyse af en nøjagtig Gennemsnitsprøve af paagældende Vare, udtaget af offentlig Institution eller med uvildige Mænd som Vidner paa, at Prøven er udtagen paa rette Maade af den til Firmaet leverede Vare. Kontrakten bør indeholde en Bestemmelse om, at Avleren, før Varen afsendes til Firmaet, skal forsyne denne med sin Plombe, saaledes at Prøveudtagningen kan finde Sted paa Firmaets Lager samtidig med, at Plomben brydes. Er Varen uplomberet, bør Prøveudtagningen ske forinden eller samtidig med, at Frøet indgaar paa Firmaets Lager.

Som alle Kontrakter i Øjeblikket er affattet, gælder det, at Hovedrisikoen ved Avlen hviler paa Avleren, idet Firmaet under en eller anden Form altid faar en vis Part af en gros Prisen til Dækning af sine Udgifter ved Rensning og eventuel Tørring og Omsætning af Frøet, medens Avleren absolut ingen Sikkerhed har for, at han faar sine Udgifter ved Frøavlen dækket, endsige Fortjeneste ved denne. Da Avleren i Reglen ikke har nogen Oversigt over, hvordan Frømarkedet er, og navnlig ikke over, hvorledes Udsigterne er for Fremtiden, medens den dygtige Frøhandler bør have Rede paa disse Forhold, synes der at være noget urimeligt i, at det er Avleren, som skal bære Hovedparten af Risikoen ved Avlen. I tidligere Publikationer paa dette Omraade og i det Foredrag, som jeg i Marts 1916 havde den Ære at holde i Landhusholdningsselskabet, har jeg fremhævet, at Risikoen burde fordeles, og at dette kunde opnaas ved, at der sikredes Avleren en Minimumspris, som omtrent svarede til hans Produktionsomkostninger; dette vilde ogsaa begrænse en Overproduktion som den, vi i de forløbne Aar saa ofte har været Vidne til, og som bringer Priserne til at svinge i en ganske urimelig Grad, hvorved Frøavlens Stabilitet stærkt rokkes.

Naar man hverken kender Udbytte eller Pris paa den Vare, man vil avle, er det selvfølgelig umuligt paa

Tabel 6. **Frøregnskaber. Gennemsnit pr. ha.** (Det landøkonomiske Driftsbureau).

	Rajgræsfrø		Hundegræsfrø				Runkelroefrø		Kaalroefrø
	1923/24	1924/25	1922/23	1923/24	1924/25	1917/18 1924/25	1923/24	1924/25	1925/26
Antal Regnskaber	7	7	10	9	18	64	7	7	5
Kg Frø pr. ha	1006	752	392	548	535	484	521	1195	1032
Afgrødeværdi, Kr. pr. ha	859	756	393	894	882	794	1320	1750	1032
Produktionsomkostn., Spec. Udgifter, Kr.:									
Udsæd	21	57	28	25	23	21	149	203	46
Gødning	121	92	119	120	145	131	210	240	143
Legemligt Arbejde	99	67	71	75	83	72	292	382	152
Hestekraft	88	68	52	83	57	59	147	174	59
Inventar	57	60	37	48	41	37	68	58	32
Brak	3	3	10	10	10	10	7	7	10
Sprøjtning m. m.	—	17	—	19	11	12	—	6	—
	389	364	317	380	370	342	873	1070	442
Almindelige Udgifter, Kr.:									
Driftslederløn	41	34	38	39	35	30	83	92	
Husleje	18	27	40	29	32	28	12	15	
Forrentning	46	42	51	56	51	53	46	60	
Skatter	18	17	24	24	20	26	14	17	136
Grundforbedring	—	11	1	15	11	13	3	4	
Andre Omkostninger	40	21	28	27	28	19	30	31	
Alm. Udgifter i alt	163	152	182	190	177	169	188	219	136
I alt Produktionsomkostninger, Kr.	—	516	—	570	547	511	—	1289	578
Nettooverskud, Kr.	307	240	÷106	324	335	283	259	461	454
Produktionspris i Kr. pr. kg Frø	0.47	0.63	1.03	0.83	0.88	0.89	2.08	1.08	0.56

Forhaand at sige noget om, hvorledes Produktionsomkostningerne vil blive; man maa i saa Henseende holde sig til det Talmateriale, der foreligger i de forannævnte forholdsvis faa officielle Oversigter over Frøregnskaber, som er anført i Tabel 6. Desværre faar jeg ikke Tid til at komme ind paa Enkeltheder ved disse af det landøkonomiske Driftsbureau opstillede Beregninger, men maa nøjes med at henvise til Produktionsprisen pr. kg Frø, der er anført i nederste Linie. Sammenlignes disse Tal med de i Tabel 5 angivne omtrentlige Priser, der i 1926—27 betales D. L. F.s Avlere for de tilsvarende Frøarter, ses det, at det med disse Priser for de Avlere, hvis Regnskaber er anført i Tabel 6, kun har betalt sig for Kaalroefrøavlerne. — For vor Hoveavls Vedkommende, Hundegræsfrø, er Produktionsprisen i 1923—24 og 1924—25 og i Gennemsnit for 1917—25 saaledes lig med den Pris, som Avlerne i Aar opnaar for Hundegræsfrø. — Ogsaa for Runkelroefrøet er Produktionsprisen, der er anført i Tabel 6, i begge Aar højere end den i Aar opnaaede Avlerpris. — Kun for Kaalroefrøavlen synes der i 1926—27 at blive en passende Fortjeneste for Avlerne; det skal dog bemærkes, at de 5 Avlere, fra hvem der er Regnskaber, har haft et Udbytte, som er ca. 200 kg større pr. ha end Gennemsnitsudbyttet for Kaalroe.

Til de Udgifter, der er anført i Frøregnskaberne, kommer der Udgifter til Fragt, Tørring, Rensning, Analyse m. m., som kan beløbe sig til ret betydelige Summer. Konsulent Jacobsen, De samvirkende danske Frøavlerforeninger, opgiver, at disse Omkostninger for Kløverfrøets Vedkommende ofte andrager op imod 100 Kr. pr. ha og for Græsfrø henimod 50 Kr. Dette synes jo i det hele at give et temmelig mistrøstigt Billede af Frøavlens nærmeste Fremtid; men det afviger desværre ikke fra det Billede, som Professor *O. H. Larsen* paa Grundlag af Driftsbureauets andre Regnskaber har oprullet m. H. t. vor øvrige Planteavlsproduktion i det kommende Aar.

Maalet for Frøavlen som for den øvrige Planteavls-

produktion maa være, at man ved alle Midler søger at opnaa størst muligt økonomisk Udbytte. Avlen maa af de Firmaer, som har Ansvaret for dens Tilrettelæggelse, drives paa et sundt Grundlag, saaledes at der først og fremmest tilvejebringes Frø nok af de danske Stammer, der lader sig avle her i Landet, til Dækning af vort Forbrug, idet Forbrugerne i Reglen villigt betaler den nødvendige Overpris, hvorfor Afsætning af Frøet er ret sikker. For de Frøarters Vedkommende, som Græsmarksbælgplanterne og Roerne, hvor Avlen som Følge af uheldige Vejrforhold eller Angreb af Skadedyr og Svampe er usikker og med faa Aars Mellemrum slaar mere eller mindre fejl, bør der gøres et kraftigt Arbejde for at gennemføre en Oplagring af godt, spiredygtigt Frø fra de Aar, Overproduktionen har været rigeligst, i hvilke Aar Frøet næsten altid er af god Beskaffenhed.

Som forud nævnt, var det et stort Held, at der kom et saa gunstigt Frøavlsaar for Kaalroe og Turnips mellem Aarene 1922 og 1924, i hvilke Frøavlen af disse Arter slog næsten helt fejl. Skønt vi havde dette gode Aar, svingede Priserne dog, som det ses af Tabel 5, meget stærkt i de næste Aar, f. Eks. for Kaalroefrø fra 225 Øre pr. kg i 1922—23 til 100 Øre i 1923—24 og 235 Øre i 1924—25. Tilsvarende Svingninger har for Runkelroefrøets Vedkommende fundet Sted fra de gode til de daar-

Tabel 7. **Danmarks Avl af Roefrø i Tons.**

	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Runkelroe (Barres)	1911	3840	3775	997	459	774	1625	1867	1553
Sukkerroe	—	—	—	—	—	336	194	33	378
Kaalroe	380	1477	2147	1002	643	121	2195	257	2499
Turnips	493	3058	6498	578	771	25	856	35	1650
Gulerod	253	1189	1011	162	57	82	31	31	305

lige Aar. Tabel 7 viser, hvilken umaadelig Forskel der fra Aar til andet er imellem den avlede Mængde af Roefrøarterne. Disse Svingninger er som nævnt yderst uhel-

dige for Frøavlens Stabilitet og kunde i nogen Maade undgaas, hvis de store, nogenlunde kapitalstærke Frøfirmaer og de forudseende Landmænd vænnede sig til at opbevare saa meget Frø fra de gode Aar, at de altid havde Dækning for Forbruget i det kommende Aar.

For Sukkerroefrøets Vedkommende har de store tyske Avlerfirmaer haft saadanne Lagre af Frø liggende fra Aar til Aar, hvorved de opnaaede den store Fordel i de forskellige Aar at kunne holde en nogenlunde ensartet Pris for ensartede Varer. Alle vil forstaa, hvilken afgørende Rolle dette spiller for en regelmæssig Afsætning, og det turde maaske være en af Grundene til, at de danske Sukkerfabrikker stadig i det væsentlige forsyner sig med tysk Frø og kun rent forsøgsvis i de allersidste Aar har ladet en Del af deres Forbrug fremavle her i Landet. I Norge, hvor det er ganske afgørende for, om Kløveravlen skal lykkes, at man til Udsæd benytter Frø af norske Stammer, har de allerfleste Landmænd altid paa deres Loft saa meget Frø af Sildig Rødkløver og Alsikekløver fra de gode Aar, som svarer til deres Forbrug i mindst et Aar. Paa denne Maade er det de norske Landmænd muligt Aar efter Aar at forsyne sig selv med alt det Frø, de bruger af disse Arter.

Endvidere bør vi sørge for at avle Frø nok til at kunne imødekomme en Efterspørgsel til nogenlunde rentable Priser fra Udlandet paa vore Frøvarer. Af de Frøvarer, for hvilke Produktionsprisen i Øjeblikket er lig med eller endog højere end de Priser, Avlerne har kunnet opnaa, maa der tilraades en passende Tilbageholdenhed med Hensyn til Avlen. De erfarne Avlere bør fortsætte, men nye Avlere skal ikke tage denne Avl op. En Overproduktion, som ikke kan afhændes til rimelige Priser, medfører jo altid et stort Nedslag i Prisen og ganske særligt i vanskelige økonomiske Tider, fordi Firmaer, som under saadanne Omstændigheder ligger med Frøet, af Ængstelse for ikke at faa det afsat, ofte paa en fuldkommen meningsløs Maade konkurrerer Priserne ned for

hverandre, saaledes at det, som anført i en Handelsberetning for nogle Aar siden, bliver en fuldkommen Karrikatur paa Handel, til lige stor Skade for Avler, Forhandler og Forbruger og til de udenlandske Køberes Forbavselse og ofte Spot. Som Forfatteren af vedkommende Handelsberetning skrev, trænges der paa dette Omraade i høj Grad til Justits inden for Frøhandelen, og man maa haabe, at Dansk Frøhandlerforening kan formaa at samle sine Medlemmer til forstandigt Samarbejde paa dette Omraade, og at alle Frøhandlere, der betyder noget for vor Eksport, vil slutte sig til Foreningen. Den danske Frøhandlerstand har med Foreningens udmærkede Formand i Spidsen gjort et stort Arbejde for Fremavlen og Omsætningen af Frø af vore gode, danske Stammer. Den bør derfor saavel for sin egen som for Avlernes Skyld søge at faa Organisationen af Frøavlen bragt ind i et bedre Spor.

I denne Forbindelse skal bemærkes, at der aldrig under dansk Stammenavn i Ind- eller Udlandet bør leveres Varer, som ikke er ægte. I saa Henseende har der desværre i den forløbne Sæson været nogle beklagelige Tilfælde, hvor der til Udlandet saavel som herhjemme er solgt Frø af Eng-Svingel under Betegnelsen »dansk«, skønt der var iblandet amerikansk Eng-Svingelfrø. Jeg skal desangaaende henvise til Statsfrøkontrollens Aarsberetning for 1925—26, Side 65—67.

I Sverige, hvor den Del af Roefrøforbruget, som ikke kan dækkes med hjemmeavlet Frø, udelukkende dækkes med dansk Frø, har man stillet den Fordring, at Statsfrøkontrollen skal udtage Prøve af ethvert Parti Roefrø, vi udfører til Sverige, og forsyne dette med sin Plombe. For at kunne indføres i Sverige skal Varen være ledsaget af et Analysebevis fra Statsfrøkontrollen, der viser, at Varen har en vis mindste Renhed og Spireevne, samt at Ægtheden vil blive kontrolleret i Statsfrøkontrollens Kontrolmarker. Resultatet af Ægthedsbestemmelsen tilsendes Kungliga Lantbruksstyrelsen, Stock-

holm. Ved Kontrolmarksundersøgelserne har det vist sig, at Prøverne, paa ganske enkelte Undtagelser nær, har svaret til den garanterede Sort og Stamme. Ved den Kontrol, som Statsfrøkontrollen i en Række Tilfælde har foretaget af Leveringer af Roefrø fra de Firmaer, der er under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol, har det ligeledes vist sig, at der i saa godt som ingen Tilfælde har været noget at bemærke med Hensyn til Varernes Ægthed. Det skal i denne Forbindelse nævnes, at alle de 29 Firmaer, der er underkastet den selvvirkende Kontrol, og hvis Salg tilsammen repræsenterer ca. 70 pCt. af Frøforbruget i Danmark, ifølge Overenskomsten med Statsfrøkontrollen, skal opgive Sort, Stamme og Avlssted paa alle Prislister, Ordresedler o. l. for alt det Frø, de sælger. Haves der ikke Rede paa disse Forhold, skal de udtrykkelig noteres som »ukendt«.

Som det fremgaar af den før nævnte Aarsberetning, Side 35, hvor der findes en Oversigt efter Avlssted og Stamme over den procentiske Fordeling af de under den selvvirkende Kontrol i 1925—26 solgte Mængder, er en større Del af de paagældende Frøvarer opgivet at være af danske Stammer, end der vil blive Tilfældet, hvis hele den danske Avl var ligelig fordelt paa hele Landets Forbrug.

Det viser sig, at vi, takket være Statens Sorts- og Stammeforsøg og Frøavlernes og Frøfirmaernes Forstaaelse af Betydningen af at skaffe Frø af disse Stammer i Markedet, gennemgaaende har udmærkede Forhold inden for Frøhandelen. Det er at haabe, at Forholdene er lige saa gode med Hensyn til Fremavlen af vore danske Stammer, f. Eks. Sildig Rødkløver, Hvidkløver m. fl. som for Roefrøet. Jeg skal gøre opmærksom paa, at vi paa Statsfrøkontrollen er i Stand til for næsten alle Frøvarer (f. Eks. Eng-Svingel, Alsikekløver, Timothe, Eng-Rapgræs) ved Undersøgelse i Laboratoriet, ved Hjælp af saadanne i Prøverne forekommende fremmede Frø og Bestanddele, som er karakteristiske for amerikansk Herkomst, at af-

gøre, om Varerne helt eller delvis er avlet i Amerika. Ved Dyrkningsforsøg i Marken kan vi i Regelen for Hvidkløver afgøre, om Varen er Morsø, Strynø eller af anden her i Landet prøvet Oprindelse, for Rødkløver, om den er tidlig eller sildig samt, om det af de sildige Rødkløverstammer er Hersnap.

Det vilde vistnok være ønskeligt, om der paa disse Omraader iværksattes en Kontrol svarende til den, som i saa mange Tilfælde ved Omsætningen af Roefrø finder Sted med Hensyn til Ægtheden af Varerne. Naar man nu paa »Statens centrala Frøkontrollanstalt« i Sverige agter at iværksætte en Kontrol med Sædekorn og -frø, dels med Stamfrøet og dels med de derefter avlede Varer, i Laboratoriet saavel som i Kontrolmarkerne, er det, for at Varerne baade i Ind- og Udland skal kunne sælges under Frøkontrollens Plombe som statskontrollerede, og naar »Deutsche Landwirtschaftsgesellschaft« foretager Kontrol og Plombering af Varer, der derefter sælges som »anerkannte Saat« — og herved naar at faa en ikke ubetydelig Eksport i Gang —, er det et Spørgsmaal, om vi ikke ogsaa her i Danmark, hvor vi i enhver Henseende har Frøvarer, der kan staa Maal med og i mange Retninger sikkert overgaar, hvad der kan præsteres i de nævnte og andre Lande, bør tænke paa at træffe lignende Foranstaltninger til Fremme af Omsætningen, navnlig af Eksporten af vore Sædekorns- og Frøvarer. Jeg har hidtil haft mine Betænkeligheder i saa Henseende; men en Kontrol svarende til den, der udføres med Roefrø, som eksporteres til Sverige, lader sig i alle Tilfælde gennemføre. Om vi saa skal bruge Sedler med de rød-hvide nationale Farver svarende til dem, der benyttes i Sverige, kan jo altid overvejes.

Jeg beder mine Tilhørere undskylde denne lange Udvikling; men hele Spørgsmaalet om at fremskaffe bedst muligt Sædefrø til vore Jorder har fra min første Ungdom haft min varmeste Interesse, og hvad Hjertet er fuldt af, løber Munden som bekendt over med.

For Øjeblikket, hvor der fra alle Sider tales om de vanskelige økonomiske Forhold, og hvor der inden for Landbruget talmæssigt gøres Rede for, at dette for Tiden ofte er urentabelt, er det givet, at det mere end nogen Sinde er af Vigtighed at sørge for, at den Udsæd, der benyttes, er bedst mulig. I saa Henseende er Forholdene vistnok bedre i Danmark end i noget andet Land, skønt vi ikke har nogen Lov om Frøhandelen eller Hindringer af nogen Art for den fri Omsætning.

Der har som bekendt forskellige Gange, ogsaa i den allersidste Tid, været ivrig Diskussion om Betydningen af at faa en Frølov. Jeg hører til dem, der mener, at en saadan ikke er paakrævet, som Forholdene ligger her i Landet, idet det er mit Haab, at Udviklingen vil gaa fremad, saaledes at de Frøvarer, der benyttes, saa vidt det er økonomisk gennemførligt, i stedse stigende Grad bliver af de bedste danske Stammer, og at Kontrollen under den frie Konkurrence, paa hvilken den selvvirkende Kontrol er baseret, vil komme til at omfatte mere og mere af det Frø, der omsættes, og endelig, at den ogsaa vil komme til at omfatte Sorts- og Stammeægthed af de leverede Varer. Naar Forbrugerne da, raadgivet af Planteavlskonsulenterne, blot stadig forlanger at faa Frø af de Sorter og Stammer, der paa Statens Forsøgsstationer er udpeget som de bedste, er villige til at betale den derfor fornødne Overpris og køber hos de Firmaer, hvis Varer i nævnte Henseende er under Kontrol, tror jeg sikkert, at vi tjener det danske Landbrug og derigennem vor hjemlige Frøavl bedst.

En rationelt gennemført Frøavl og Frøhandel er en udmærket Løftestang til i svære Tider som de nærværende at bringe vort Landbrug frelst gennem Krisen. Paa Statsfrøkontrollen vil vi altid bestræbe os for at yde vort bedste til Fremme af denne gode Sag, i Samarbejde med alle, der er interesserede i dens sunde Udvikling.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Grosserer *Stallknecht* indledede Diskussionen ved, efter at have takket Direktør Dorph-Petersen for det interessante Foredrag, at komme med nogle Bemærkninger paa det faglige Omraade, skønt dette — som Taleren sagde — laa udenfor hans Felt; men Direktør Dorph-Petersens Udtalelser angaaende t. Eks. Hundegræssets mere frøproducerende Egenskaber foranledigede Taleren til at stille det Spørgsmaal til de fagkyndige, om den fortsatte Avl af Morsø Hvidkløver ikke rummede samme Fare, saaledes at Plantens oprindelige Egenskaber gik tabt. Ved et Besøg hos et stort engelsk Frøfirma havde Taleren for nogle Aar siden set Morsø Hvidkløver i en Forsøgsmark sammen med bl. a. engelsk vild Hvidkløver, og var bleven gjort opmærksom paa, at Morsø Hvidkløver var mere blomsterrig, men fattigere paa Blade.

I Anledning af Foredragsholderens Omtale af Kontraktforholdet mellem Frøavler og Frøfirma vilde Taleren give Direktør Dorph-Petersen Ret i, at Forholdene i disse Tilfælde var uheldige, idet Firmaer uden pekuniær Risiko kunde udlægge langt mere, end de havde Afsætningsmulighed for. Det vilde være i høj Grad at ønske, at de stærkt svingende Frøpriser — særligt paa Roefrø — kunde undgaaes, men dette vilde næppe blive Tilfældet, før der ikke blev lagt mere ud, end Firmaerne kunde magte, eller der blev garanteret Minimumspriser. Landmanden burde desuden være sikker paa sine Penge, naar han indleverede Frø til Afregning ifølge Kontraktsalg.

Det mest ideelle vilde naturligvis være kontant Afregning for Frø ligesom for andre Landbrugsprodukter; men saa burde Landmanden ogsaa gøre Gengæld og betale sit Udsædsfrø kontant.

Professor *O. H. Larsen* var af den Opfattelse, at Hjemmeavl af Kløverfrø ikke havde nogen stor nationaløkonomisk Betydning, saafremt vi var i Stand til at skaffe os tilstrækkeligt og lige saa godt Frø ved Import.

Men Forholdet bliver jo et andet, naar det viser sig, at vi har nye indenlandske Stammer som Tystofte Nr. 40, der giver indtil 35 pCt. større Udbytte end de gode udenlandske Stammer. Thi da bliver det virkelig et Spørgsmaal af økonomisk Betydning at faa en saadan Stamme formeret og dyrket i et saadant Omfang, at Landbruget derigennem kan blive forsynet med Brugsfrø, hvad enten det saa skal ske ved Hjemmeavl eller ved kontrolleret Fremavl i Udlandet.

Taleren var enig med Foredragsholderen i, at Frøavlen har en stor Betydning for Landbruget, men Betydningen ligger

mere deri, at den hjemlige Frøavl for mange Frøsorters Vedkommende forsyner Landbruget med 1. Klasses Brugsfrø end i, at enkelte Landmænd kan skabe sig en god Indtægt ved Frøavl, skønt heller ikke dette bør man i disse Tider overse. Taleren troede at turde sige, at de Rentabilitetsberegninger, som Foredragsholderen havde opstillet, vil kunne holde Stik; de er sikkert paa den rigtige Side af Stregen.

Til Slut vilde Taleren ligesom Foredragsholderen spørge, om der var nogen, der vidste, hvorledes Tystofte Nr. 40 er som Frøavlsplante, og hvorledes dens Tidlighed er. Det store Udbytte i 2. Brugsaar kunde jo tyde paa, at den ikke er blandt de tidligste.

Godsejer *Jørgen Larsen,* Staflösa, mente, at Minimumsprisen var en god Garanti for Avlerne, naar man havde med reelle Firmaer at gøre; men den forhindrer ikke, at samvittighedsløse Firmaer kan tegne meget større Arealer, end de økonomisk set er Herre over, og i disse Tilfælde faar Minimumsprisen ingen Betydning, da saadanne Firmaer, naar de ikke kan sælge Avlen, heller ikke vil være i Stand til at betale Minimumsprisen.

Der er saa godt som intet Stamfrø af Tidlig Rødkløver — Tystofte Nr. 40 —, saa det vil være vanskeligt at faa en Avl i Gang.

Tørrestativer kan laves meget simpelt og billigt og bør anvendes i meget større Udstrækning, end Forholdet er nu. Tørringen er i det hele taget ikke saa vanskelig, derimod bør man være opmærksom paa, at Nattefrosten kan være generende for de Kløverstammer, der modner meget sent.

Forsøgsleder *H. N. Frandsen,* Øtoftegaard, mente ikke, at det var Spørgsmaalet om forædlede eller ikke forædlede Former, der gjorde sig gældende i det af Grosserer Stallknecht nævnte Eksempel om den vilde engelske Hvidkløver. Denne Kløver kommer meget langsomt frem og giver meget lille Udbytte i de første Aar, men kan senere blive særdeles frodig, medens vore Former af Hvidkløver gror betydeligt kraftigere til i de første Aar.

Det er naturligvis ogsaa et Spørgsmaal, man maa tage i Betragtning, naar man driver Forædling med Planter for varigt Græsleje, at man har Planterne og Familiematerialet tilstrækkeligt længe under Observation og i Forsøg — man vil jo gerne hurtigt se Resultater — saaledes, at man kan faa de udpræget varige Former frem.

Det vil sikkert ogsaa være rigtigt i Frøavlen af saadanne varige Planter som Hvidkløver at komme ind paa fleraarig

Frøavl og ikke som hidtil kun at avle Frø i første Aar, idet man derved fortrinsvis faar Frø af de Former, der vokser til og giver Frø i første Aar, hvorved der jo kan ske et Udvalg i uheldig Retning.

Med Hensyn til Professor O. H. Larsens Spørgsmaal om Tystofte Nr. 40 havde Taleren ingen Erfaring for, hvordan den er som Frøavlsplante; hvad Tidligheden angaar havde han Indtrykket af, at den nærmest maa betegnes som middeltidlig.

Fuldmægtig *L. P. M. Larsen* fremhævede Betydningen af at faa fremskaffet tilstrækkeligt Frø af de gode danske Stammer af Tidlig Rødkløver; men paa Grund af det ringe Udbytte, vi kan opnaa, og det store Forbrug, vi har, mente Taleren, det saa ret haabløst ud, at vi skulde kunne naa til at forsyne os selv med Tidlig Rødkløverfrø. Det nødvendige Stamfrø maa derimod nødvendigvis tilvejebringes ved hjemlig Avl, og Taleren mente ikke, vi foreløbig kunde naa stort længere end til Stamfrøavlen, hvis der skal være Tale om i det større at forsyne Landbruget med Frø af de gode danske Stammer.

Spørgsmaalet bliver da, hvem der skal avle Brugsfrøet til os. Landhusholdningsselskabets Sædefrøudvalg har til Forsøgsbrug sendt Frø af de gode danske Stammer Syd paa, til Polen, Czekoslovakiet og Schlesien, hvor de dog ikke avler stort mere pr. Arealenhed, end vi kan opnaa herhjemme, og for øvrigt vil det sikkert blive Hovedvanskeligheden at faa en ordentlig Garanti for, at vi faar rent og ublandet Frø tilbage.

Man har ogsaa Opmærksomheden henvendt paa Canada, der har et velorganiseret Forsøgsvæsen og en stor Frøavlerorganisation. Selskabets Sædefrøudvalg har henvendt sig til denne Organisation, og den er villig til at tage Avlen op og stille den fornødne Garanti, idet Forsøgsvæsenet vil varetage Kontrollen; men heller ikke i Canada avler de stort mere pr. Arealenhed end vi herhjemme. Et andet Spørgsmaal, der endnu ikke er fuldt belyst, er saa, om de danske Stammer kan taale den haarde canadiske Vinter og i det hele taget egner sig for Dyrkning derovre. Der blev i Fjor sendt Prøver derover til Forsøgsbrug, og det vil blive gentaget i Aar.

Forpagter *Selchau-Hansen* mente, at den største Vanskelighed for Avlen af Tidlig Rødkløverfrø ligger i at fremskaffe det nødvendige Stamfrø. Ellers vilde det vist ikke være saa vanskeligt at faa en Avl i Gang enten her i Landet eller i Udlandet.

Iøvrigt troede Taleren, at de 1. Klasses danske Stammer af Hvidkløver og Sildig Rødkløver vil vinde frem paa den Tidlige Rødkløvers Bekostning, idet de een- og toaarige Græs-

marker sikkert mere og mere vil forsvinde, da vi kan faa et billigere og sikrere Foder til vore Køer i de langvarige Græsmarker med løsgaaende Drift, og Lucernen kan da ogsaa bedre udnyttes.

Assistent *J. C. Lunden* omtalte først den Betydning, det har, at vi kan dække vort Forbrug af Roefrø med Frø af 1. Klasses danske Stammer. Efter Resultaterne fra Stammeforsøgene vilde Anvendelse af udenlandske Roesorter betyde en aarlig Mindreværdi af Foderroehøsten paa over en Snes Millioner Kroner.

Da Høsten af Roefrø er underkastet uberegnelige Svingninger paa Grund af Vejrforholdene, Sygdomsangreb o. l., er det risikabelt, at man ikke har en Beholdning af Roefrø fra Aar til Aar. Efter de almindelige Kontrakter for Roefrøavl ligger Risikoen fortrinsvis hos Avlerne, og naar der er Udsigt til Overskud af Frø, kan Firmaerne derfor blive ved at underbyde hinanden, hvilket igen kan medføre, at Kontraktavlen afregnes langt under Produktionsprisen. Dette medfører i Reglen Indskrænkning af Avlen, stigende Priser paa Frøet og Fortjeneste paa Beholdningerne. Hvis Minimumspris blev almindelig, vilde den vel kunne virke regulerende paa Frøarealet og Priserne og bidrage til at skabe mere stabile Forhold for Frøavlen.

Den omtalte Avl af Runkelroefrø efter Saaning paa Blivestedet burde prøves mere almindeligt; men der har været nogen Fordom imod Runkelroefrø avlet paa denne Maade, ligesom i sin Tid for Turnips- og Kaalroefrø. Af Runkelroer kan man næppe vente saa stort et Frøudbytte som af Sukkerroer.

Direktør *Dorph-Petersen* takkede først for den Hjælp, der fra forskellig Side var ydet ham ved Fremskaffelse af Talmateriale o. l., og derefter for de supplerende Bemærkninger, der var givet under Diskussionen.

Foredragsholderen sluttede sig ganske til Grosserer Stallknechts Udtalelser om Frøhandelen og fremhævede, at den indbyrdes Justits imellem Firmaerne sikkert er det bedste Middel til at skabe sundere og mere stabile Forhold, medens en stor økonomisk Sammenslutning indenfor Frøhandelen, som foreslaaet fra en enkelt Side, sikkert vilde vise sig uigennemførlig.

De af Hr. Stallknecht stillede Spørgsmaal m. H. t. Hvidkløveren og af Professor O. H. Larsen om Tystofte Nr. 40 havde Forsøgsleder Frandsen svaret paa, hvortil Taleren kunde slutte sig.

Foredragsholderen takkede tilsidst Landhusholdningsselskabet for Lejligheden til at indlede Forhandlingen om dette vigtige Spørgsmaal.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel,* sluttede derefter Mødet med en Tak til Direktør Dorph-Petersen for det interessante og lærerige Foredrag.

Mælkeribruget i Danmark 1926.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

I.

I den Aarrække, jeg i dette Tidsskrift har skrevet om det forløbne Aars Mælkeribrug, har dette om ikke just stadig givet bedre og bedre Resultat i økonomisk Henseende, saa dog altid givet et godt Udbytte og været det absolut bærende indenfor den danske Landbrugsproduktion. Man kan maaske ogsaa sige, at Mælkeribruget har været det bærende i 1926, for saa vidt at der ikke har været nogen anden Gren indenfor Produktionen, der har bragt saa mange Penge hjem; men Rentabiliteten har været væsentlig ringere end i en meget lang Aarrække.

Hvorvidt det økonomiske Resultat virkelig har været saa daarligt, at det, som det skal være udtalt fra sagkyndig Side, har kostet det danske Landbrug 80 Kroner pr. Ko at producere Mælk i 1926, tør jeg ikke disputere om; men jeg vil gøre den Mands Ord til mine, som spurgte om, hvorvidt den ovennævnte Opgørelse ogsaa gav Oplysning om den Pris pr. Ko, det vilde have kostet det danske Landbrug at have været Køerne foruden.

Sagen er jo nemlig den, at det danske Landbrug har solgt saa store Mængder hjemmeavlet Foder til Køerne, at Prisen paa dette Foder vilde være trykket ganske artigt ned, hvis det skulde være afsat paa anden Maade, (hvilket jo forøvrigt kun kan tænkes, men ikke gøres).

Grundene til det mindre gode økonomiske Resultat af 1926's Mælkeribrug er forskellige, men maa dog væsentligst søges indenfor Landets egne Grænser, selv om

der ogsaa har været Forhold i Udlandet, der har virket i samme Retning. Her skal saaledes nævnes, at der først i Maj Maaned erklæredes Generalstrejke i England. Generalstrejken varede dog kun til 12. Maj; men Kulminestrejken, der var dens Aarsag, fortsattes Sommeren igennem og nedsatte det engelske Samfunds Købeevne saa væsentlig, at vor Smørpris uden Tvivl blev meget stærkt paavirket deraf i nedadgaaende Retning. Den stærke Propaganda, der i England gøres for Brugen af Varer fra de engelske Dominions, har maaske ogsaa virket i Retning af lavere Priser paa dansk Smør; dog synes dette ikke at have givet særlig store Udslag i Form af en formindsket Prisforskel mellem dansk og dominion Smør. Ganske vist er nævnte Forskel formindsket noget; men dette kan maaske have sin Aarsag deri, at den formindskede Købeevne har bevirket, at mange af Køberne har været henvist til at købe af det billigste, selv om Smagen har ønsket det bedste. I hvert Fald har vi i det store og hele stadig faaet de højeste Priser for vort Smør, saa det synes ikke at være i Udlandet, at vi maa søge Aarsagen til det mindre gode økonomiske Resultat.

Hovedgrunden til Miséren gør vi nok bedst i at søge i det uheldige Forhold, der er blevet mellem vore indenlandske Prisforhold og Prisforholdene paa Verdensmarkedet. De første har paa Grund af for høje Skatter og Afgifter, for høj Arbejdsløn og som Følge deraf for høje Priser paa indenlandske Varer ført til, at Smørret er produceret for dyrt til med Fordel at kunne sælges til Verdensmarkedets Priser. I samme Retning har selvfølgelig de høje Brændselspriser, som den engelske Kulstrejke foranledigede, virket.

At Landet i 1926 var meget stærkt hjemsøgt af Mund- og Klovesyge, har ogsaa virket uheldigt, idet denne Farsot har nedsat Mælkemængden ret stærkt og samtidig kostet en Masse Penge direkte til Afholdelse af Udgifterne ved dens Bekæmpelse.

Skal vi igen naa at faa en passende Rentabilitet i vort

Mælkeribrug, er der sikkert ingen anden Vej at gaa end at bringe Produktionsudgifterne i passende Forhold til Verdensmarkedets Priser. Dette bliver maaske ikke let, men det maa og skal gøres. Det er paa en Maade godt, at det er her hjemme Fejlen ligger, da vi selvfølgelig har større Udsigt til at overvinde den her, end hvis vi skulde til at reformere Verdensmarkedet.

Jeg skal nu søge at gøre Rede for Grundlaget for Produktionen, som den har foreligget i Form af Foder — hjemmeavlet og indkøbt — samt den tilstedeværende Kobestand.

I Henhold til Statistiske Meddelelser anføres følgende Tal for Høstudbyttet i 1925, der dannede Grundlaget for Vinterfodringen i 1926. For at lette Sammenligningen med tidligere Aar anføres her saavel som ved flere efterfølgende Tabeller Tallene for flere Aar.

Høsten i 1921—25 i Afgrødeenheder.

(Millioner Tons).

	Kærneafgrøder	Foderroer	Hø	Halm
1921.....	2,372	1,600	0,662	0,565
1922.....	2,556	1,809	0,547	0,645
1923.....	2,715	1,984	0,663	0,945
1924.....	2,582	1,990	0,610	0,885
1925.....	2,886	2,163	0,871	0,909
1925 naar 1919—23 sættes = 100...	118	129	143	138

Disse Tal viser, at 1925 ydede en endog meget stor Høst af de Afgrøder, der direkte kan anvendes til Kvægets Ernæring. Alle Tallene viser en stor Stigning i Forhold til 1924, og forøvrigt finder vi, naar bortses fra 1923, hvor Halmudbyttet var større, ikke saa stort Udbytte for nogen Afgrøde i den opførte femaarige Periode. Der kan vel her være særlig Grund til at pege paa den meget store Høavl — 143 mod 100 for Femaaret 1919—23 — idet man maatte vente, at dette Hø kunde bringe nogen Besparelse i indkøbt Kraftfoder, saa meget mere som Høet var indbjærget i en udmærket Tilstand. Som det vil fremgaa af efterfølgende Tal for indført Kraft-

foder, synes det, som nævnte Forventninger angaaende Høets Udnyttelse er gaaet i Opfyldelse. Ligesom Høet blev ogsaa Kornafgrøderne indbjærget under gunstige Vejrforhold, saaledes at saavel den Kærne, der opfodres, som den store Halmmængde kunde afgive et sundt og godt Foder for Dyrene. Hvad den meget store Roeavl angaar, blev ogsaa den bjærget under gunstige Forhold, og vi undgik saa godt som helt Frostskade, der i tidligere Aar ikke saa sjældent har forvoldt store Tab.

Til at supplere den store Mængde af sunde hjemmeavlede Foderemner er selvfølgelig som sædvanlig brugt meget indkøbt Kraftfoder, og i Henhold til Statistisk Departements Opgørelse skal her fremsættes følgende Tal for Indførsel af disse Foderstoffer:

	1924	1925	1926	
Oljekager (Overskudsindførsel)	711	745	694	Mill. kg
Oljekagemel	64	58	22	» »
Hvedeklid	77	69	60	» »

Disse Tal viser en ret stor Nedgang i Forhold til de nærmest forud liggende Aar; men denne er i Virkeligheden knap saa stor som Tallene synes at vise, idet den hjemlige Oljeindustri har ydet et noget større Bidrag end i hvert Fald i 1925. Tallene for Indførsel af Stoffer til Oljepresning er følgende for de sidste 3 Aar:

1924: 295; 1925: 218; 1926: 288 Millioner kg.

Statistikken viser ikke, hvor meget heraf der bliver til Foder, men det bliver jo en ret betydende Mængde.

Vintervejret var usædvanlig mildt og saaledes til Gunst for en stor og lønnende Mælkeproduktion. Foraaret kom tidligt og med gode Betingelser for Græsvækst, og vi havde da ogsaa en sjælden god Foraarsgræsning. Allerede i første Halvdel af April Maaned kunde man enkelte Steder se Køer paa Græs. Omkring 1. Maj var Udbindingen gennemført overalt. Maj Maaned var imidlertid ikke gunstig for Udnyttelsen af det rigelige og saftige Græs, idet Vejret var mindre godt. Temperaturen var nærmest under Middel, og vi havde nogen Nattefrost og

rigelig Nedbør. Juni og Juli gav godt Vejr uden egentlige Tørkeperioder, saa Græsset var ogsaa da tilstede i rigelig Mængde. Vejret i August var noget ustadigt, ligesom September gav ustadigt Vejr med stor Nedbør. Græs var der stadig nok af; men Vejret bevirkede, at mange begyndte at tage Køerne paa Stald midt i Maaneden, og omkring 1. Oktober var Indbindingen gennemført for Køernes Vedkommende saa at sige overalt.

Hvad angaar Dyrene, der har haft de ovennævnte ret gunstige Levevilkaar, skal her oplyses følgende:

Som sædvanlig blev der ogsaa i 1926 foretaget Kreaturtælling den 15. Juli. Paa Grund af Mund- og Klovesygen blev Tællingen dog ikke fuldstændig, hvorfor de her opførte Resultater for de manglende Kommuners Vedkommende er fremkommen ved Beregning.

Landets Bestand af Malkekøer.

1914	1921	1925	1926	Tilvækst i pCt. fra 1914 til 1926	fra 1921 til 1926	fra 1925 til 1926
1.310.268	1.271.514	1.390.925	1.478.171	12,8	16,3	6,5

Som Tallene viser, er Landets Kobestand i Forhold til 1925 forøget med godt 87,000 Stk. eller 6,5 pCt., hvilket er en usædvanlig stor Tilvækst, især naar man tager i Betragtning, at vi omtrent var oppe paa samme Antal Køer som før Krigsaarene. Fra 1924—25 var Tilvæksten kun 22,000 eller 1,6 pCt. I de sønderjydske Amter fandtes i 1926 99,655 Køer, og trækker vi dette Tal fra det samlede Antal, viser det sig, at vi nu i det gamle Land har 1,378,516 Køer, hvilket er godt 68,000 eller 5,2 pCt. mere end i 1914.

Det ses af det foran anførte, at Produktionsapparatet (naar bortses fra Mund- og Klovesygen) har været i ualmindelig god Orden, idet der for Vinterhalvaaret stod en usædvanlig stor Afgrøde til Raadighed, Sommerhalvaaret gav rigeligt Græs, og Kobestanden var den største, Landet nogensinde har haft.

Det kan herefter ikke undre, at Aarets Mælkemængde

blev usædvanlig stor. Hvor stor den blev, kan man vanskelig gøre nøjagtig Rede for. Mælkemængden var forholdsvis størst i Vinterhalvaaret, og naar Sommeren knap gav saa meget som ventet, maa Grunden hertil sandsynligvis søges i Mund- og Klovesygen og dens Følgesygdomme.

For at faa et Indtryk af Mælkemængdens Stigning, kan man gaa den Vej at undersøge Stigningen i Smøreksporten; men hvis man deraf skal faa rigtige Oplysninger, maa man gaa ud fra, at den Mælkemængde, der er brugt paa anden Maade, er af samme Størrelse som i tidligere Aar. Dette har vel imidlertid ikke fuldtud været Tilfældet, idet der temmelig sikkert ikke er anvendt saa megen Sødmælk til Ost som tidligere, hvorimod der vel nok er brugt en stigende Mængde til direkte Forbrug.

Smøreksporten viser en Stigning paa godt 8 pCt., og jeg vil antage, at Stigningen i Mælkemængden, naar man tager de før nævnte Forhold i Betragtning, kan sættes til omkring 7 pCt., hvorefter Landets samlede Mælkeproduktion skulde udgøre 46,5 Mill. Hektoliter.

Kvaliteten af den producerede Mælk synes desværre ikke at staa Maal med Mængden. Det skulde gerne være saaledes, at vi stadig kunde notere Fremgang ogsaa paa dette Omraade, i hvert Fald saa længe der endnu er væsentlige Mangler at paapege. Vintermælkens Kvalitet er som Regel ret god; men om Sommeren og i Overgangstiderne kniber det af og til. Det Fremstød, der foretoges for nogle Aar siden, og som førte til Indførelse af Reduktaseprøven paa mange Mejerier, virkede godt; men det ser nu ud til, at kraftigere Midler maa tages i Anvendelse for at naa længere frem. Disse Midler ligger da ogsaa lige for Haanden og vil bestaa deri, at man indfører Reduktaseprøven, hvor denne ikke bruges, indfører Fradrag i Prisen for den daarlige Mælk og gaar til større Fradrag, hvor det anvendte har vist sig ikke at være stort nok.

Mælkens Fedme har været meget tilfredsstillende,

idet Forbruget af Mælk pr. kg Smør har været gunstigt, hvilket uden Tvivl staar i nøje Forbindelse med det maalbevidste Arbejde, der stadig gøres gennem Kvægavls- og Kontrolforeningerne. Det er et glædeligt Tidens Tegn, at dette Arbejde stadig udvides, men det vilde gavne Mælkeribrugets (eller maaske rettere Kvægbrugets) Rentabilitet i meget høj Grad, om der kom endnu mere Fart i dette Arbejde. Det kan ikke siges at virke særlig overvældende, naar der i et højt udviklet Mejeriland, som Danmark gaar for at være, kun er en Tredjedel af Landets Kobestand under Kontrol.

I Henhold til Lommebog for Mejerister omfattede de danske Kontrolforeninger den 1. Oktober 1926 1181 Foreninger med 35,270 Medlemmer og 462,135 Køer. Fremgangen fra 1925 beløber sig til 82 Foreninger, 3331 Medlemmer og 37,379 Køer. Dette kan maaske ved første Øjekast se meget godt ud; men Fremgangen i det kontrollerede Koantal er dog knap halv saa stor som Fremgangen i Landets samlede Koantal. Det er at haabe, at Interessen for og Deltagelsen i dette Arbejde stadig maa vokse, og hvis man maa drage Slutninger desangaaende ud fra den Bevægelse, der er i Gang for Indførelse af Afregning efter Fedtprocent omkring paa Mejerierne, maa man vente en yderligere stærk Stigning i Antallet af kontrollerede Køer.

Det er tidligere nævnt, at Rentabiliteten af Mælkeribruget har været meget utilfredsstillende, og dette Forhold er saa meget mere beklageligt, som man i Henhold til den store Høst og de rimelige Priser paa Kraftfoder skulde synes, at Betingelserne for en rentabel Produktion i høj Grad var tilstede. Hvis man sammenligner Smørprisen med Kraftfoderprisen, stiller det sig saaledes, at man i 1926 knap kunde faa saa meget Kraftfoder for 1 kg Smør som i 1925, idet Sagen ligger saaledes, at et kg Smør kunde løse omkring 16 kg Kraftfoder hjem i Gennemsnit for Aaret, naar man regner med den opnaaede Smørpris (Notering + Overpris) og med Detail-

prisen paa 50 pCt. Texas Bomuldsfrøkager. Det meste af Aaret var Forholdet gunstigere, idet Kraftfoderprisen i Januar laa særlig højt, saa et kg Smør kun kunde løse knap 14 kg Kager hjem, hvorimod Tallet for Resten af Aaret laa omkring 17 kg, ligesom i 1925. Naar der desuagtet er brugt mindre Kraftfoder end i 1925, er Aarsagen vist ikke alene at søge i den store Høst, men det er mit Indtryk, at Pengeknapheden ogsaa har været medvirkende, og der er en Del, der taler for, at Kraftfoderforbruget i nogen Maade har været mindre end gavnligt er for Mælkeproduktionens Rentabilitet.

(Sluttes).

Mindre Meddelelser.

Hædersbelønninger for Landboflid. Indstillinger fra Landboforeninger til Landhusholdningsselskabet om Hædersbelønninger (Sølvbægre) for Landboflid indsendes til Selskabet senest inden 1. Juni.

Indstillingerne skrives paa et Skema, der faas ved Henvendelse til Landhusholdningsselskabet, Vestre Boulevard 34, København V.

Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat. Af dette Legat, hvis Renter skal anvendes til Understøttelse af en ung Mand eller Kvinde, der søger videre Uddannelse i Planteforædling, specielt paa Roefrøavlens Omraade, er en Portion paa 800 Kr. ledig. Ansøgning om at komme i Betragtning ved Legatets Uddeling maa være indsendt til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, København V., inden den 1. Juni med Angivelse af Ansøgerens Alder og tidligere Uddannelse, samt hvorledes Legatet agtes benyttet.

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser for 1926 er udkommen. Der har i 1926 været indkaldt 5442 Mærker Smør, som med Hensyn til Vandprocent fordeler sig i følgende Grupper:

med under 13,0 pCt. Vand ...	276	Mærker	eller	5,07	pCt.	af	alle
med 13,1—16,0 — — ...	5128	—	—	94,23	—	—
med over 16,0 — — ...	38	—	—	0,70	—	—

Gennemsnitsvandprocenten var 14,33 pCt. Der forekommer altsaa stadig, omend i meget ringe Mængde, Smør med over 16 pCt. Vand.

I Aarets Løb har 15 Mejerier mistet Lurmærket; men deraf havde de 8 Mejerier ved Aarets Slutning generhvervet det. For de 14 af Mejerierne var Grunden daarligt Smør; af disse var kun 1 Andelsmejeri, Resten var Fællesmejerier.

Af de foreliggende Tal kan der faas et Skøn over Landets hele Smørmængde i 1926. De 1606 Mejerier, der benytter Lurmærket, har ialt haft en Mælkemængde af 3989 Mill. kg og en Smørmængde af 152 Mill. kg. Af Statistisk Departements Tabeller fremgaar, at der i 1926 er udført 132,5 Mill. kg Smør, hvorefter der altsaa skulde være tilbage til Hjemmeforbrug 19,5 Mill. kg eller ca. 13 pCt. af den producerede Smørmængde.

Mælkeribruget i Danmark 1926.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

(Sluttet fra S. 263).

II.

For at fremskaffe et Udtryk for det Resultat, der gennem Mejeriernes Udnyttelse af den producerede Mælk er opnaaet, har jeg som i tidligere Aar henvendt mig til nogle Mejerier om Bistand i saa Henseende, og jeg har mødt den sædvanlige Velvilje, der sætter mig i Stand til at bringe Regnskabsresultater fra fire Mejerier, af hvilke nogle har været medvirkende ved Tidsskriftets Mælkeriberetning gennem en meget lang Aarrække. Jeg benytter her Lejligheden til at bringe de paagældende Mejeribestyrere min bedste Tak.

Regnskabsresultater fra et fynsk Andelsmejeri med Ostelavning.

Aar	Mælkemængde	Forbrug
1914	4,377,500 kg	25,5
1919	2,290,800 -	25,15
1924	4,881,358 -	24,19
1925	4,891,926 -	24,56
1926	4,966,915 -	24,5

Forbruget viser her en Smule Nedgang i Forhold til 1925, men er dog stadig en Del større end i de nærmest forud liggende Aar, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at Mejeriet er utilstrækkelig forsynet med Kølemateriale. Mælkemængden er steget omkring 2 pCt. og er den største i Mejeriets Historie. Ostelavningen er gaaet en Del tilbage paa Grund af de vanskelige Ostekonjunkturer.

Forøvrigt ser Regnskabet over Ostelavningen saaledes ud:

Indtægt.

Der er solgt Ost for	Kr.	48,894.82
— - — Valle for	-	6,978.51
Beholdning d. 1. Novbr. 1926	-	9,000.00
Ialt...	Kr.	64,873.33

Udgift.

Anvendt til Ost 105,821 kg Sødmælk à 14,6 Øre	Kr.	15,459.86
— - — 692,250 - Skummetmælk à 3 Øre	-	20,767.50
Omkostninger	-	3,500.00
Beholdning d. 1. Novbr. 1925	-	16,945.00
Fortjeneste	-	8,200.97
Ialt...	Kr.	64,873.33

Paa Trods af den mindre Mælkemængde, der er anvendt til Ost, og paa Trods af de vanskelige Forhold paa Ostemarkedet, er der dog indvundet et ganske pænt Overskud paa Ostelavningen, hvilket tyder paa, at der er disponeret forsigtigt og rigtigt.

Mejeribestyreren ledsagede Regnskabet med følgende interessante Udtalelser:

»Aaret, der svandt, ligner sine nærmeste Forgængere: Vigende Priser over hele Linien, ingen Fart i nogen Ting. Det eneste, der viser Stigning, er Mælkemængden trods Mund- og Klovesyge, og det ser ud til, at den forøgede Mælkemængde ogsaa holder ind i det nye Aar, da vi for Øjeblikket har ca. 3000 Pd. mere daglig end ved samme Aarstid i Fjor. Ostepriserne har i det forløbne Aar bragt Skuffelse, idet Prisen paa et givet Tidspunkt var helt nede i 50 Øre pr. kg for 20 pCt. Ost, og vi laa den Gang med Lagrene fulde. Vi gik da over til at fremstille Quarg for at faa Omsætningen til at gaa hurtig, og lod saa Lageret hvile. Tid efter anden bedredes Priserne ogsaa en Del, saa vi slap da nogenlunde helskindet fra det, men til Gengæld fik vi en Del gammel Ost paa Lager, som vi først nu for ganske nylig har faaet realiseret. Der har i Aar ikke været særlig god Efter-

spørgsel efter den Vare. Iøvrigt er Aaret gaaet jævnt og roligt, og Arbejdsforholdene har været ret tilfredsstillende.«

Hovedresultatet for dette Mejeris Vedkommende er, at Smørprisen har været 322,6 Øre pr. kg og Nettoprisen pr. kg Sødmælk 14,6 Øre, hvilket er henholdsvis 165,4 Øre og 6,37 Øre mindre end i 1925.

Andelshaverne har betalt den tilbageleverede Skummetmælk med 2 Øre pr. kg.

Regnskabsresultater fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

Dette meget store Mejeri har overladt mig følgende udførlige Regnskab omfattende Tiden fra 30. Oktober 1925 til 29. Oktober 1926, der viser følgende Hovedresultater:

Forbrug pr. kg Smør 23,54 kg Mælk
Pris pr. kg Smør 325 Øre
Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk 1626 Øre
Pris pr. kg Sødmælk incl. Afdrag paa Laan 15,65 Øre
Pris » » — udbetalt 15,6 Øre.

Angaaende Udviklingen i Mælkemængde og Forbrug henvises til nedenstaaende Tal, der omfatter en længere Aarrække, som har budt højst forskellige Vilkaar for Mælkeproduktionen.

Aar	kg Mælk	Forbrug
1914	5,674,838	25,4
1919	2,697,358	24,6
1923	6,374,826	24,5
1924	6,997,090	24,48
1925	7,359,408	24,0
1926	7,765,703	23,54

Atter i Aar har dette Mejeri haft en meget stor Stigning i Mælkemængden, nemlig 5,5 pCt. mod godt 5 pCt. i 1925. Forbruget er atter gaaet omtrent $^1/_2$ kg ned ligesom i Fjor. Denne fortsatte stærke Nedgang er sikkert ikke uden Forbindelse med, at Mejeriet er gaaet over til at afregne Mælken efter Fedtenheder.

Den nedenfor opførte Oversigt over Driftsudgifterne viser i den samlede Sum en ganske betydelig Nedgang i Modsætning til i Fjor, da der var en lille Opgang. Gaar man de enkelte Poster igennem, ser man, at de arter sig højst forskelligt. Der er en lille Stigning pr. 1000 kg i Mælkekørsel til Trods for den forøgede Mælkemængde. Brændsel viser en lille Nedgang paa Trods af Kulstrejken og de som Følge af denne navnlig sidst paa Aaret forhøjede Brændselspriser. Dritler og Pergament viser en lille Stigning, der forklares ved, at der er lavet forholdsvis mere Smør, ligesom det er forstaaeligt, at Salt, Farve, Løbe m. m. er gaaet betydeligt ned, da Ostelavningen er indskrænket noget. Den største Nedgang viser Lønninger, der er falden fra 415 til 316 Øre pr. 1000 kg Mælk.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1926	1925	1919	1914
Kørsel	31,132.45	400,9	397,0	1030,0	243,8
Brændsel	16,025.11	206,3	218,0	599,4	83,0
Dritler og Pergament	17,582.35	226,4	226,0	87,2	21,6
Olie	725.00	9,3	9,0	15,8	3,8
Salt, Farve, Løbe m. m.	14,561.27	187,5	259,0	270,6	30,8
Kontorudgifter	1234.52	16,0	15,0	32,2	11,0
Diverse	1385.19	17,8	15,0	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse	10,671.97	137,4	137,0	240,2	38,6
Bygningernes —	1,169,38	15,1	11,0	26,2	5,6
Vognenes —	5,335.00	68,7	99,0	71,2	26,6
Lønninger	24,505.57	316,8	415,0	613,3	152,0
Renter og Skatter	1,975.33	25,4	24,0	275,8	105,2
Ialt	126,303.14	1627,6	1825,0	3293,6	764,8

Foruden de opførte Udgifter er der afdraget 4000 Kr. paa Laan.

Hovedposterne paa Indtægtssiden er følgende:

Salg af Smør 270,230 kg	877,711 Kr.	59 Øre
— - Ost 305,045 -	265,838 —	93 —
Andelshaverne 3,757,979 kg Sk.- og Kærnemælk	124,570 —	16 —
— 3,938,000 - Valle	19,703 —	47 —
Salg af Mælk og Fløde	50,006 —	15 —
Andre Indtægter	4,597 —	62 —
Ialt...	1,342,427 Kr.	92 Øre

Paa Grund af det stedfundne store Prisfald er Indtægterne gaaet meget betydeligt ned. Man vil kunne forstaa, at det maa øve en skæbnesvanger Indflydelse paa det økonomiske Resultat, naar Indtægten fra i 1925 at være omtrent 1,9 Millioner Kroner gaar ned med 550 Tusind Kroner samtidig med, at den omsatte Varemængde er stegen som før nævnt. Det er navnlig Indtægten af Ostesalget, der forholdsvis er gaaet stærkt ned, idet den fra i Fjor at være over $^1/_2$ Mill. Kroner er gaaet ned til 266 Tusind Kroner. Forøvrigt oplyser nedenstaaende Tal om Aarets Osteproduktion.

Der er solgt Ost for	265,838Kr. 97 Ø.
Beregnet Vallepris	35,442 — 00 —
Ialt...	301,280 Kr. 97 Ø.

Anvendt til Ost 1,228,827 kg Sødmælk à 15,28 Øre	=	187,781 Kr. 78 Ø.
— - — 2,288,812 - Skum.- og Kærnemælk à 3 Øre	=	68,664 — 36 —
Lønninger, og andre Omkostninger		22,500 — 00 —
Overskud		22,334 — 83 —
Ialt...		301,280 Kr. 97 Ø.

Paa Trods af Osteproduktionens vanskelige Stilling viser dette Regnskab dog et Overskud af Ostelavningen paa godt 22 Tusind Kroner, efter at den anvendte Skummetmælk er betalt med Noteringen og Sødmælken med en Pris, der i Gennemsnit ligger godt 2 Øre over Sødmælksnoteringen, hvilket er et Resultat, der maa kaldes udmærket.

Det samlede Driftsresultat fremgaar af følgende Opstilling, der giver som Nettopris pr. kg Sødmælk de før nævnte 15,6 Øre.

Der er ialt indvejet 7,765,703 kg Sødmælk, altsaa er			
Mælken udbragt i	17,28	Øre	pr. kg
Der er udbetalt til Andelshaverne	12,92	—	—
Forskel	4,36	—	—
Driftsudgift	1,68	—	—
Overskud	2,68	—	—

Mejeribestyreren skriver, at »i Betragtning af Osteproduktionens vanskelige Stilling synes mig Resultatet tilfredsstillende«,- og dette Syn kan jeg fuldtud slutte mig til.

Regnskabsresultater fra et stort vestjydsk Andelsmejeri.

Fra dette Mejeri har jeg modtaget nedenstaaende Regnskab, der omfatter Tiden fra 23. Oktober 1925 til 21. Oktober 1926. Det bemærkes, at dette Mejeri ikke laver Ost med Undtagelse af, at der af og til i Sommertiden ostes lidt til Leverandørernes eget Forbrug.

Indtægt.

Solgt 258,963 kg Smør à 322,55 Øre	835,292	Kr.	15 Øre
— 5,461 » Fløde	9,821	»	29 »
— 20,775 » Sødmælk	4,850	»	50 »
— 5,228 » Ost	4,205	»	93 »
— 6,186,970 » Skummet- og Kærnemælk	155,884	»	67 »
Andre Indtægter	5,854	»	97 »
Ialt	1,015,909	Kr.	51 Øre

Udgift.	Kr.	Ø.	Øre pr. 1000 kg Mælk
Kørsel af Mælk	66,206	86	1011,8
Andre Kørsler	639	66	9,8
Lønninger	12,190	00	186,3
Brændsel	13,020	60	199,0
Emballage for Smør	18,239	30	278,7
Olie og Fedt	368	72	5,6
Salt, Farve, Kontor- og Rengøringsartikler	2,920	91	44,6
Inventar, Bygninger og Vej	4,208	85	64,3
Skatter, Forsikringer og Medlemsbidrag.	2,120	69	32,4
Nyanskaffelser	5,100	00	77,9
Andre Udgifter	107	00	1,6
Ialt	125,122	59	1912,0

Der er indvejet ialt 6,544,342 kg Sødmælk, som er udbragt i	15,523	Øre	pr.	kg
Der er udbetalt Andelshaverne 774,598 Kr. 67 Øre, altsaa.....	11,826	»	»	»
Forskel...	3,697	»	»	»
Driftsudgifter...	1,912	»	»	»
Overskud...	1,785	»	»	»

Mælkemængden er steget med godt $^1/_2$ Mill. kg eller omtrent 8 pCt., hvilket er et udmærket Udtryk for den Overgang fra Fedekvæg til Malkekøer, som i det sidste Par Aar i saa stor Udstrækning har fundet Sted i Vestjylland.

Driftsudgifterne er gaaet ned med 38,1 Øre pr. 1000 kg Mælk paa Trods af, at Posten »Nyanskaffelser« er særlig stor.

Den opnaaede Nettopris pr. kg Sødmælk beløber sig til 13,6 Øre, og det synes af Regnskabet at fremgaa, at Leverandørerne har betalt Skummet- og Kærnemælk med 2,5 Øre pr. kg.

Bestyreren skriver: »Vi har jo som andre haft en Del Mund- og Klovesyge, som vel nok har bevirket, at der er leveret lidt mindre Mælk og paa visse Poster givet lidt større Driftsudgifter«.

Foranstaaende Mejeriregnskaber stammer fra Mejerier, der drives paa almindelig Maade dels med og dels uden væsentlig Ostelavning. Noget Detailsalg har de alle, idet de sælger Produkter til hver sin Stationsby. Dette er dog ikke væsentligt i Forhold til den samlede Mælkemængde.

For ogsaa at faa belyst den Indflydelse, Salg af Mælk til Fremstilling af Mælkekonserves kan øve paa et Mejeris Drift, skal her til Slut bringes nogle Tal fra et Mejeri, der sælger godt en Fjerdedel af sin Mælkemængde til en Kondensfabrik. Det skal dog her bemærkes, at dette Mejeris Regnskabsaar gaar fra 9. August 1925 til 7. August 1926, hvilket maa tages i Betragtning ved Sammenligning af de opnaaede Resultater, idet Priserne her i en

fortsat Nedgangsperiode vil ligge noget højere end for de Mejeriers Vedkommende, der har flere af de sidste nedadgaaende Maaneder med.

Dette Mejeri har haft en Mælkemængde af 3,782,385 kg, hvilket er en Stigning paa 4,6 pCt. i Forhold til 1925.

Til Kondensfabrikken er leveret:

673,143 kg Sødmælk à 16,8 Øre,
356,940 » Skummetmælk à 3,5 Øre.
136,474 » Fløde à 128 Øre.

Den leverede Fløde har holdt 28 pCt. Fedt.

Iøvrigt giver nedenstaaende Tal et Indtryk af Mejeriets Driftsresultater:

Mælkeforbrug pr. kg Smør	24,8 kg
Gennemsnitspris pr. kg Sødmælk	18,36 Øre
Nettopris pr. kg Sødmælk	17,00 »
Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk	1455,00 »
Udg. til Brændsel » » »	144,00 »
— » Mælkekørsel » » »	540,00 »

For alle de omtalte Mejeriers Vedkommende ligger den opnaaede Nettopris pr. kg Mælk betydeligt lavere end i 1925, nemlig fra 6,37 til 8,16 Øre pr. kg, saa disse Tal bekræfter i høj Grad, hvad tidligere gentagne Gange er nævnt, at Aaret har været meget vanskeligt for Mælkeproduktionens Rentabilitet.

Som allerede nævnt har Danmarks Smørproduktion i 1926 været meget stor, ja ikke saa lidt større end nogensinde tidligere. Som det vil fremgaa af den længere fremme opførte Tabel, er der eksporteret her fra Landet i 1926 godt 132 Mill. kg Smør, og hvis vi regner med det Tal for Hjemmeforbrug, som Forsøgslaboratoriet har fundet, nemlig 13 pCt. af den samlede Produktion, skulde denne udgøre ca. 152 Mill. kg mod 141 Mill. kg i 1925 eller ca. 8 pCt. mere.

Kvaliteten af det fremstillede Smør har været meget tilfredsstillende, hvad vi har haft Lejlighed til at konstatere meget ofte gennem vore systematiske Smørbedømmelser, der efterhaanden er kommen ind i et udmærket

Spor, som stadig følges og yderligere udbygges. Vi har jo ikke alene de lovbefalede Smørbedømmelser ved Forsøgslaboratoriet, der udadtil gælder som Garanti for den for Lurmærkets Benyttelse krævede Godhed af Smørret. Disse Bedømmelser, der kun omfatter 3 Prøver aarligt af Smør fra de Mejerier, der viser sig at have godt Smør, foruden ekstra Indkaldelser fra Mejerier med mindre godt Smør, giver jo ikke udtømmende Besked om den daglige Produktion; men hertil kommer de provinsielle store Mejeriudstillinger, der afholdes en Gang aarligt og omfatter saa at sige alle Landets Mejerier, og desuden de saakaldte Bøtteudstillinger, der afholdes i Foreningskredsene fra 6 til 10 Gange i Aarets Løb. Mest betydende er dog nok de ugentlige Bedømmelser omkring hos mange forskellige Eksportører, hvor Smørret sædvanligvis bedømmes i en Alder fra 14 Dage til 3 Uger. Efterhaanden er det meste af det danske Smør kommen ind under disse sidstnævnte Bedømmelser, og det er almindelig anerkendt, at dette er af den allerstørste Betydning. Forhaabentlig er den Tid ikke fjern, da alle danske Mejerier bliver delagtige i denne udmærkede Foranstaltning til Fremme af Sikkerheden i at fremstille det finest mulige og mest holdbare Produkt.

Selvfølgelig fremkommer der Smør med Fejl, og navnlig er der stadig en Del, som ikke er holdbart nok; men saavel den hjemlige Kontrol som vore Kunder i Udlandet har ikke haft særlig Grund til Klage. Det vil huskes, at der i Fjor fremkom en Del Klager over Mug paa vort gode danske Smør, der, selv om de syntes at være overdrevne, dog ikke var ganske uden Forbindelse med Virkeligheden. I 1926 fremkom der enkelte Klager i samme Retning, men heldigvis ikke i nogen stor Udstrækning.

Paa Baggrund af de ovennævnte allarmerende Klager over vort Smør i 1925 fremsattes i Rigsdagen et Forslag til ret omfattende Ændringer i Lov af 12. April 1911 om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter,

og det saa ud til at trække op til meget rigoristiske Bestemmelser Mejerierne og Produktionen vedrørende. Imidlertid tog Landbrugsraadet Initiativet til Nedsættelse af et Udvalg af Repræsentanter for Mejeribruget, Landbruget og Handelsstanden, og dette »Smørudvalg« drøftede Sagen meget indgaaende og naaede gennem Forhandlinger med Landbrugsministeriet at sætte sit Præg paa det forelagte Lovforslag.

Resultatet af Ministeriets, »Smørudvalget«s og Rigsdagens Arbejde foreligger i Lov Nr. 109—1926, der er et Tillæg til ovennævnte Lov af 12. April 1911, og det bestemmes da her, »at Landbrugsministeren bemyndiges til i Henhold til en af de danske Mejeriforeningers Fællesorganisation efter Samraad med dansk Mejeristforening foretagen Indstilling at udstede og ændre Bestemmelser, hvori paabydes:

at Smør kun maa udføres her fra Landet, naar Pakningen foruden en passende Godvægt indeholder den paa Emballagen, eventuelt Kontrolsedlerne, efter nærmere af ham foreskrevne Bestemmelser angivne Salgsnettovægt,

at lurmærket Smør til Udførelse iøvrigt mærkes paa Emballagen, eventuelt Kontrolsedlerne, som af ham maatte foreskrives,

at Smør i Pakninger, fra hvilke nogen Del af Smørret er fjernet, eller til hvilke noget Smør er lagt, efter at Smørret er forsynet med Kontrolsedlerne, ikke maa udføres her fra Landet«.

Det forbydes at udføre eller forhandle lurmærket Smør, som indeholder mindre end 80 pCt. Smørfedt.

Det forbydes at tilvirke Fedtemulsioner af hvilken som helst Art paa Mejerierne.

Tidligere behandledes Overtrædelser af »Smørloven« som offentlige Politisager, hvilket tidt og ofte virkede meget generende for Overtræderne, der vel nok som Regel er kommen paa den forkerte Side meget imod deres Vilje. Efter den nye Lov paalægges Bøderne for Overtrædelse af Landbrugsministeren, der har nedsat et Udvalg,

som behandler Overtrædelserne og gør Indstilling om Bødernes Størrelse.

I Henhold til ovennævnte Lov udsendtes fra Landbrugsministeriet den 29. Oktober en Bekendtgørelse, der traadte i Kraft den 15. November, indeholdende Bestemmelser om, at Smørrets Nettovægt og Produktionsdato skal paastemples Emballagen.

Disse Bestemmelser tager jo Sigte paa at gøre Handelen med dansk Smør sikrere, saaledes at vore Kunder, uden at føre særlig Kontrol, altid kan være sikre paa, at de, naar de køber en Drittel dansk Smør, da faar en bestemt Vægt og en virkelig fin og frisk Vare.

Navnlig Bestemmelsen om Datomærkning vakte megen Modstand, særlig hos de private Eksportører, der hævdede, at Omsætningen med Smørret derved blev vanskeliggjort, uden at der opnaaedes nogen Fordel derved, og Faldet i Smørnoteringen først i November Maaned sattes i Forbindelse med Datomærkningens Indførelse. Imidlertid rettede Noteringen sig igen i December Maaned, og selv om jeg ikke vil paastaa, at Prisen ikke vilde have været højere uden Datomærkning, vil jeg dog mene, at Datomærkningen maa prøves gennem et længere Tidsrum, før der kan udtales nogen endelig Dom over dens Virkninger.

Det er blevet paastaaet, at ingen danske Firmaer spekulerer i Hengemning af dansk Smør; men selv om Sagen ligger saaledes, kan der dog vist ikke herske Tvivl om, at Datomærkningen vil være medvirkende til at faa Smørret hurtigere omsat, hvilket absolut vil bevirke, at det i mange Tilfælde kommer Forbrugerne i Hænde i en bedre Kvalitet. Der er udtalt Frygt for, at den udenlandske Detaillist skulde benytte sin Viden om Smørrets Alder i Spekulationsøjemed; men selv om dette i nogen Grad skulde ske, vil det dog næppe finde Sted i saa stor Udstrækning, at det faar nogen væsentlig Betydning, saa meget mindre, som man maa vente, at Datomærkningen

vil være medvirkende til, at de store Svingninger i Smørprisen i nogen Grad hindres.

Den producerede store Smørmængde har som sædvanlig været nogenlunde jævnt fordelt over Aaret, hvilket jo er af den allerstørste Betydning for en stabil Afsætning, og det kan vel være af nogen Interesse at se, hvor stor Eksporten har været, ikke alene for Aaret, men ogsaa hvordan den har været fordelt over de forskellige Maaneder.

Den maanedlige Smøreksport i Hundrede Kilogram.

	1926	1927
Januar	107,127	109,292
Februar	99,370	90,125
Marts	114,302	92,958
April	113,552	103,764
Maj	116,074	100,580
Juni	120,399	113,985
Juli	124,543	125,471
August	103,561	95,037
September	111,855	93,808
Oktober	96,155	97,955
November	101,826	89,867
December	105,137	102,503

En Opgørelse over den ugentlige Eksport vilde have givet Tal, der var bedre end denne maanedsvise Opgørelse, idet der jo altid er 7 Dage i en Uge, medens ovenstaaende Maanedsopgørelser i de fleste Tilfælde omfatter 4 Uger, men for enkelte Maaneders Vedkommende 5 Uger. Som det let ses af Tallene, er dette saaledes i 1926 Tilfældet for Maanederne Marts, Juli og September.

Tallene viser her, at Overskudsudførselen atter har faaet et mægtigt Stød fremad, idet den som før nævnt er ca. 8 pCt. større end i 1925. Udførselen er ialt steget med 9,60 Mill. kg, men da Indførselen viser en lille Stigning paa 0,23 Mill. kg, er Stigningen i Overskudsudførselen ikke mere end 9,37 Mill. kg.

Hvis nu denne Stigning i Eksporten havde været forenet med en tilsvarende Stigning i det Pengebeløb, Smør-

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Ind-førsel	Udførsel				Over-skuds-ud-førsel	Værdi i Mill. Kr.
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt		
1914	9,66	101.40	2.21	5.56	109.17	99.51	212.00
1915	3.73	102.95	2.05	0.08	105.08	101.35	273.80
1916	0.22	94.01	1.85	0.25	96.11	95.89	296.00
1917	—	60.23	1.17	0.01	61.41	61.41	221.45
1918	—	14.11	0.47	—	14.58	14.58	61.04
1919	0.31	35.64	1.04	0.17	36.85	36.54	207.54
1920	0.05	73.18	1.68	0.27	75.13	75.08	480.39
1921	0.39	91.62	0.64	0.09	92.35	91.96	433,27
1922	1.25	94.60	0.90	0.02	95.52	94.27	363.23
1923	1.83	110.33	1.30	0.01	111.64	109.81	483.62
1924	3.85	122.11	1.28	0.10	123.49	119.64	625.04
1925	2.09	121.53	1.24	0.13	122.90	120.81	540.62
1926	2.32	131.39	1.11	—	132.50	130.18	400.03

ret bragte hjem, da vilde det have set godt ud for de danske Mælkeproducenter; men Sagen ligger jo desværre helt anderledes. Foretager man en Multiplikation af Tallet for Overskudsudførsel og Tallet for Gennemsnit af Smørnoteringen, kommer man til det Resultat, at det hjemkomne Beløb skulde være godt 400 Mill. Kroner eller godt 140 Mill. Kroner mindre, end et betydeligt mindre Kvantum Smør hjembragte i 1925.

Statistisk Departements Opgørelse over Værdien af Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer af Smør, Fløde, Mælk og Ost viser, at denne for 1926 skulde beløbe sig til godt 454 Mill. Kroner, hvilket er 162 Mill. Kroner mindre end i 1925. I de to foregaaende Aar udgjorde Værdien af disse Varer godt en Tredjedel af Værdien af samtlige udførte indenlandske Varer. I 1926 er dette Forhold noget forrykket, idet Værdien er gaaet ned til at være knap en Tredjedel af Hovedsummen. I 1925 var Værdien af udført Flæsk, Kød og andre Slagteriprodukter 34,6 Mill. Kroner mindre end Værdien af Mælkeripro-

dukterne; men i dette Forhold er der for 1926 sket en Ombytning, saaledes at Mælkeriprodukterne staar med en Mindreværdi i Forhold til Slagteriprodukterne af 1,3 Mill. Kroner.

Atter i 1926 er der sket visse Ændringer i Afsætningen af vore Mælkeriprodukter, som har en vis Interesse, hvilket nedenstaaende Oversigt giver Oplysninger om.

Oversigt over Eksportens Fordeling i 100 kg.
(Smør i Dritler og Kasser).

	1922	1923	1924	1925	1926
Til Tyskland.....	2,328	15,483	257,266	335,634	321,935
- Storbritannien	669,870	922,093	862,001	832,871	943,043
- Norge	30,548	24,071	4,392	3,306	3,067
- Sverige	5,739	1,364	422	10	78
- Holland	1,149	797	—	—	—
- Belgien	72,700	18,382	3,369	3,715	597
- Frankrig.....	62,725	14,022	2,219	840	615
- Schweiz	56,643	40,993	49,122	29,977	36,542
- Foren. Stater.....	12,491	39,101	28,072	2,172	5,129
- Czekoslovakiet.....	28,238	24,204	10,230	2,344	422

Som Oversigten viser, er der i 1926 udført en stærkt stigende Mængde af Smørret til Storbritannien, der endog har modtaget et Kvantum, der er større end i 1923, da der gik særlig meget Smør til dette Land. Procentvis gik 72,4 pCt. af vor Udførsel til Storbritannien mod 67,8 pCt. i 1925, 69,1 pCt. i 1924 og 82,6 pCt. i 1923. Tyskland har knap faaet saa meget som i 1925. Norge har faaet noget mindre og Sverige en Smule mere. Schweiz har faaet ret betydeligt mere, ligesom Forenede Stater ogsaa har taget noget mere. Derimod har Frankrig aftaget noget mindre, ligesom Belgien og Czekoslovakiet er gaaet meget stærkt tilbage som Aftagere.

Storbritannien er altsaa stadig det Land, der i overvældende Grad er af Betydning som Aftager af vor Smør-

produktion, hvorfor der kan være særlig Anledning til at holde Øje med dette Marked. Som et Led i Bestræbelserne herfor skal dette Lands Smørindførsel her skænkes en særlig Omtale, hvorfor nedenstaaende Tabel opføres efter »The Grocer«.

Storbritanniens Indførsel af Smør i cwts.

(1 cwt. = 50,8 kg).

Fra	1914	1922	1923	1924	1925	1926
Rusland	613,380	—	—	—	292,226	262,291
Finland.....	—	117,274	116,076	134,004	169,696	186,591
Sverige	270,138	16,554	39,202	57,654	81,436	154,072
Danmark	1,749,072	1,423,796	1,862,295	1,734,161	1,658,052	1.906,495
Holland.....	183,999	78,605	174,493	92,109	76,034	150,442
Frankrig.....	273,819	21,157	94,389	13,739	30,996	29,971
Forenede Stater.	7,844	34,354	10,578	35,015	11,966	4,654
Argentina	55,704	356,158	491,256	538,754	484,503	513,697
Irske Fristat ...	—	—	—	461,311	403,111	496,245
Australien	433,802	901,467	509,181	630,068	1,161,238	752,088
New Zealand...	357,920	1,103,444	1,130.765	1,086,667	1,255,544	1,153,866
Canada	3,151	154,532	39,834	131,374	163,137	64,394
Andre Lande...	32,092	61,270	657,218	377,345	66,562	144,789
Ialt...	3,983,921	4,268,561	5,125,297	5,292,761	5,854,501	5,819,595

Ifølge Oversigten har Danmark paa en smuk Maade hævdet sin Stilling blandt Konkurrenterne paa det engelske Marked. Ialt har Storbritannien knap indført saa meget Smør som i 1925, og mange af dets Leverandører er gaaet tilbage i leveret Kvantum; dette gælder saaledes Rusland, Frankrig, Forenede Stater, Australien, New Zealand og Canada. Fremgang har der været for følgende Lande: Finland, Sverige, Holland, Argentina, Irland og Danmark. Der er navnlig sket en bemærkelsesværdig Tilbagegang i Tilførselen fra Australien og New Zealand. For det første Lands Vedkommende drejer det sig om over 409 Tusind cwts., men dette kan være foraarsaget af klimatiske Forhold, der vel nok er den væsentligste

Aarsag til, at Eksporten derfra er meget svingende fra Aar til andet, og selv om Tilbagegangen er særlig stor i Forhold til 1925, er det leverede Kvantum dog en Del større end i 1924. New Zealand viser en Tilbagegang paa omtrent 102 Tusind cwts., hvilket dog sikkert ikke skyldes klimatiske Forhold, men maa have andre Aarsager. Tildels kan det maaske skyldes den »Regulering« af Afsætningen i England, som New Zealand praktiserede, og som vakte saa megen Modvilje i England, at den senere maatte ophæves.

Fremgangen for den danske Eksport beløber sig til omtrent 250 Tusind cwts., og vi har i 1926 leveret 33 pCt. af Englands samlede Smørindførsel, hvilket er 5 pCt. mere end i 1925. New Zealand, der betegnes som vor værste Konkurrent, leverede i 1926 19,8 pCt. mod 21,4 pCt. i 1925.

Af og til fremsættes den Paastand, at nu er Prisforskellen mellem dansk og new zealandsk Smør ved at udlignes, saa nu maa vi snart være forberedt paa at blive slaaet ud af vor Førerstilling paa Smørmarkedet. Sandheden er vel nok den, at Prisforskellen svinger en Del, saaledes at den er mindre, naar der er lidt Kolonismør paa Markedet, og større, naar der er rigeligt. Det sidstnævnte Forhold er det, der er af størst Interesse for os, da det ikke kan gøre os væsentlig Fortræd, om et ringe Kvantum af vore Konkurrenters Smør sælges til særlig gode Priser, naar blot vi er passende foran, naar de store Partier omsættes.

Søger man Forholdet belyst gennem Tal, viser det sig, at hvis man sætter den danske Pris til 100, var den new zealandske i 1924: 83, i 1925: 88; men i de første 3 Kvartaler i 1926: 93. Dette sidste Tal kan jo nok se noget mistrøstigt ud; men naar vi finder, at Aarets sidste Kvartal giver Forholdstallet 84, retter dette jo ganske pænt paa den tilsyneladende Skævhed, og man kan jo ikke finde det særlig allarmerende, naar dansk Smør betales

med omkring 30 Shilling mere pr. cwt. end new zealandsk i sidstnævnte Lands Højsæson.

Den danske Smørnotering er atter i 1926 sat af Grosserersocietetets og Statistikudvalgets Noteringsudvalg i Samarbejde, og Resultatet af dette Samarbejde giver følgende Tal i maanedlige Gennemsnit:

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.
(Øre pr. kg).

	1922	1923	1924	1925	1926
Januar	343,25	450,25	521,20	519,80	324,75
Februar	330,00	475,75	544,00	562,25	349,25
Marts	343,00	469,80	519,00	562,00	324,00
April	349,50	396,50	414,25	465,60	304,25
Maj	344,75	348,20	473,80	432,25	293,00
Juni	375,80	360,00	438,25	454,25	297,25
Juli	403,25	385,50	519,20	417,60	294,20
August	399,60	412,60	559,50	418,50	300,00
September	429,75	487,50	550,25	411,25	303,80
Oktober	444,00	488,75	586,60	416,80	301,50
November	435,20	505,00	555,00	395,25	289,00
December	422,50	511,75	585,50	335,00	307,00
Gennemsnit for hele Aaret	385,31	440,42	522,44	447,50	307,30

Disse Tal taler jo deres tydelige Sprog om Nedgang i Prisen. Det ses, at Gennemsnit for Kalenderaaret 1925 var 447,5 Øre. 1926 begyndte med en Notering paa 306, der dog var stigende i de kommende Uger for at kulminere med 356 den 25 Februar. Den 6. Maj gik Prisen under 3 Kr., hvoromkring den holdt sig det meste af Tiden siden, af og til lidt over, men lige saa tidt noget under. Den laveste Notering havde vi den 11. November med 284.

Disse lave Smørpriser skyldes forskellige sammenstødende Omstændigheder. I Modsætning til 1925 kan man ikke sige, at Kronens Stigning har øvet nogen overvældende Indflydelse paa Smørprisens Fald. Sterlingkursen var den 2. Januar 19,60 og var nærmest lidt sti-

gende til midt i Februar; den faldt saa ret stærkt i et Par Uger, hvorefter den faldt nogenlunde jævnt fra 18,70 den 2. Marts til 18,21 den 2. December. Langt større Betydning har sikkert den engelske Kulstrejke haft, der strakte sig over hele Sommeren og efterhaanden lammede al Virksomhed i Storbritannien og dermed forringede Befolkningens Købekraft meget stærkt. At vi samtidig havde en meget stor Produktion og Eksport, skulde selvfølgelig ikke gøre Prisen højere.

Pudsigt nok sluttede Aaret med en Notering paa 306, altsaa samme Pris som det begyndte med; men paa Grund af Kronens Stigning maa den sidste dog betegnes som noget højere end den første. Gennemsnit af Aarets 52 Noteringer bliver 307,3 eller 140,2 mindre end Gennemsnit for 1925. Til denne Pris maa dog lægges den betalte Overpris, som der gøres Rede for i nedenstaaende Oversigt.

Maaned Nr. . .		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Overpris i Øre pr. kg	1923	8,95	8,69	9,06	10,96	0,67	0,55	0,64	1,12	1,37	1,63	2,27	2,66
	1924	2,44	2.89	3,25	3,23	4,02	4,10	4,37	4,70	5,00	5,17	5,53	5,59
	1925	5,62	5,91	5.79	5,74	5,51	5,58	5,44	5,30	5,56	5,49	5,43	5,06
	1926	4,95	4,48	4,19	4,01	4,04	4,31	4,90	5,59	5,66	6,12	5,99	5,83

Man ser, at Overpriserne har været nok saa svingende som i 1925, men gennemgaaende knap saa store, nemlig i Gennemsnit 5,01 mod 5,54 i 1925. Dette Gennessnitstal bør jo rettelig tillægges Smørnoteringen for at faa den rette Smørpris frem, og denne bliver da for 1926 312,31 Øre pr. kg.

Den danske Osteproduktion havde som bekendt meget vanskelige Kaar i 1925, og 1926 giver i saa Henseende ikke sin Forgænger noget efter. Eksporten til Tyskland, som efterhaanden havde faaet ikke ringe Betydning, blev jo hæmmet ved den i 1925 fastsatte Indførselstold, og denne er det jo ogsaa nok, der i 1926 har paavirket Eks-

porten til dette Land i nedadgaaende Retning. Hjemmeforbrugets Størrelse er det vanskeligt at faa bestemte Tal for, men den var nærmest nedadgaaende, sandsynligvis paa Grund af de lavere Kødpriser.

Efterhaanden var de ostelavende Mejeriers Antal udvidet betydeligt, og naar nu saavel Eksporten som Hjemmeforbruget var aftagende, var det jo indlysende, at vi let kunde faa Overproduktion, hvilket vi da ogsaa fik. Fra forskellige Mejeriorganisationers Side søgte man at paavirke Mejerierne til at indskrænke Osteproduktionen, hvilket ogsaa i nogen Maade lykkedes.

Priserne, der var lave og nedadgaaende ved Aarets Begyndelse, gik stadig nedad i Foraaret og de første Sommermaaneder, og først for August Maaned kan noteres nogen Opgang. I Aarets sidste Maaneder havde vi Ostepriser, som maa betegnes som forholdsvis gode, og Enderesultatet blev for de Mejeriers Vedkommende, der havde disponeret forsigtigt og iøvrigt fremstillet en god Vare,

Ostepriser i 1926 og 1925.
(Øre pr. kg).

Maaned	pCt. Fedt i Ostens Tørstof					
	30		20		10	
	1925	1926	1925	1926	1925	1926
Januar	200	112	150	82	112	65
Februar	190	115	139	77	108	58
Marts	172	105	122	68	97	54
April	156	100	115	60	90	52
Maj	152	98	112	62	90	45
Juni	161	100	119	65	89	48
Juli	170	100	128	65	96	48
August	161	105	127	75	96	55
September	151	110	116	82	91	62
Oktober	145	120	109	90	84	70
November	138	120	101	90	74	70
December	123	118	90	90	67	70

at de fik den til Ost anvendte Mælk udbragt i en ret forsvarlig Pris. Dette gælder dog kun Mejerier med en almindelig Produktion. For de Mejeriers Vedkommende, som laver en særlig fed Ost, der kræver en lang Lagringstid, har det ikke været let at faa begge Ender til at naa sammen. Dette gælder saaledes Producenterne af Emmenthalerost, der foruden de øvrige daarlige Ostekonjunkturer har været Genstand for en ødelæggende Konkurrence fra Finland, som har solgt Emmenthalerost her i Landet til Priser, man maa forbavses over, at de kan og vil nøjes med.

De her opførte Priser er en Bearbejdelse af de i Mælkeritidende ugentlig offentliggjorte, betalte en gros Priser. Til Sammenligning er medtaget de tilsvarende Priser for 1925, og selv om en saadan Sammenligning ikke er lystelig, kan den dog være lærerig. Priserne er helt igennem lavere, ja i det væsentlige meget lavere, i 1926 end i 1925. Den enkelte Undtagelse, som skal til for at bekræfte Reglen, findes i nederste højre Hjørne af Tabellen, hvor 10 pCt. Ost for December staar 3 Øre højere i 1926 end i 1925.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Overskuds-udførsel	Kasein-udførsel
1920.....	130	9,706	9,576	26
1921.....	246	12,541	12,295	8
1922.....	550	8,924	8,374	23
1923.....	331	5,458	5,127	85
1924.....	356	8.860	8.504	124
1925.....	387	8,520	8,133	83
1926.....	649	6,960	5,311	117

Hvad allerede er nævnt, ses her tydeligt af ovenstaaende Oversigt, at vi har eksporteret væsentlig mindre Ost end i de nærmest forudliggende Aar; desuden har vi indført en Del mere, saa Overskudsudførselen derved

yderligere gaar ned. Nedgangen drejer sig om op imod 2 Mill. kg, hvilket selvfølgelig mærkes meget paa det forholdsvis lille Kvantum, der i det hele er Tale om. Nedgangen i Eksporten til Tyskland beløber sig til godt $1^1/_2$ Mill. kg, og der er ligeledes Nedgang i Eksporten til de fleste andre Lande, hvortil vi udfører Ost; dette gælder saaledes baade Norge, Sverige, U. S. A., Kuba og Vestindien. Storbritannien danner her en Undtagelse, idet dette Land har aftaget 130 Tusind kg mere end i 1925.

Et lille Lyspunkt synes Eksporten af Kasein at være, idet denne er steget med 34,000 kg.

Det Haab, som fremtrædende Mejerimænd tidligere har næret til Oparbejdelsen af en betydelig Eksport af Mælkekonserves, synes nu at være fjærnere sin Opfyldelse end tidligere, idet der ogsaa her maa noteres Tilbagegang over hele Linjen. Kondenseret Mælk og Fløde i hermetisk Emballage er gaaet tilbage med 634 Tusind kg, kondenseret Mælk, ikke hermetisk, er gaaet tilbage med 317 Tusind kg. Ligeledes er Eksporten af Mælkepulver gaaet tilbage til et meget ringe Kvantum.

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves i 100 kg.

	1923	1924	1925	1926
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m., hermetisk..	299,621	315,610	261,904	255,565
Kondens. Mælk, ikke hermetisk, med Sukker.....	3,588	6,502	4.952	1,777
uden —	561	1,272	31	—
Ialt...	303,770	323,384	266,887	257,342
Mælkepulver	10.225	18,724	1,807	544

Naar det er gaaet saa meget tilbage for Kondensindustrien, er Aarsagen mere et Prisspørgsmaal end et Kvalitetsspørgsmaal, idet den fremstillede Kvalitet, saa vidt mig bekendt, udmærket kan staa Maal med det bedste, der fremstilles andre Steder.

Selv om det er noget post festum, kan jeg ikke afslutte denne Beretning uden at minde om enkelte af de Mænd, der paa forskellig Maade har gjort sig fortjent af Mælkeribruget og som i Aarets Løb er afgaaet ved Døden.

Statskonsulent *Axel Appel* var jo ikke specielt Mælkerimand, men har sat sit Spor ogsaa indenfor Mælkeribruget gennem sit utrættelige Arbejde for en retfærdig Afregning af Mælken.

Statskonsulent *Niels Pedersen* føler jeg Trang til at mindes som den vennesæle Personlighed og usædvanlig trofaste og gode Kollega, han var. Hans Betydning for vort Mælkeribrug er tidligere omtalt i dette Tidsskrift og skal ikke her gentages.

Arkitekt *J. Jespersen* kom allerede tidligt ved Samarbejde med afdøde Statskonsulent Nissen Dall til at beskæftige sig med Mejeriers Bygning og Ombygning, og talrige er de Mejeribygninger, der bærer Præg af hans omhyggelige, solide og praktiske Byggemaade. Arkitekt Jespersen har sat sig varige Mindesmærker gennem sine Mejeribygninger og da ikke mindst Statens Forsøgsmejeri.

Johan D. Frederiksen var ikke særligt knyttet til vort Lands Mælkeribrug, men som Leder af Chr. Hansens Laboratoriums Filialer i Amerika har han betydet meget for det amerikanske Mælkeribrug, og som den gode danske Mand han var, har han gjort sit Fædreland megen Ære ved at gøre dets Navn agtet og æret derude i det fremmede. Det danske Mælkeribrug vil agte og ære Mindet om disse gode, fortjente Mænd.

Plantesygdomsloven af 1923 og dens Virkninger i Praksis.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab d. 9. Marts 1927 af Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen.*

Den stedse stigende Intensivering af Jordbruget, der kendetegner Udviklingen i de sidste Aartier, tilstræber som sit Endemaal Produktionen af den størst mulige Afgrøde paa den mindst mulige Plads. Kravet herom betinger alle Fremskridt paa Jorddyrkningens Omraade: det finsliber saavel Videnskabsmandens Metoder som Plovmandens Skær, og det skærper først og fremmest den kritiske Sans hos Jordbrugeren selv. Hvor Landmanden før saa en Bygmark, ser han nu en Mark med Bygplanter; det usikre Masseskøn afløses af den sikre Enkeltbedømmelse. Efterhaanden opdager han Vigtigheden af Sortsproblemet, af Ernæringsproblemet, af Sundhedsproblemet; ikke mindst det sidste gaar ham paa Nerverne: det ærgrer ham over al Maade, at hans Bestræbelser for at frembringe en god og lønnende Afgrøde skal snigløbes af Plantesygdomme og Skadedyr; det bliver ham ganske klart, at en tilfredsstillende Sundhedstilstand hos Kulturplanterne er en *conditio sine qua non* for den rationelle Planteavl.

Bekæmpelsen af Planternes Fjender maa nødvendigvis gaa Haand i Haand med Intensiveringen af Jordbruget; den indgaar simpelthen som en Bestanddel

i selve Intensiveringens Begreb. Ser vi tilbage paa Udviklingen, viser det sig da ogsaa, at Plantebeskyttelsesarbejdet her i Landet i det væsentlige har fundet sin Form i Løbet af de sidste 3—4 Tiaar, altsaa inden for det Tidsrum, der kan betegnes som den store Fremskridtsperiode for Jordbruget i Almindelighed. For det plantepatologiske Arbejde i Særdeleshed kan Aaret 1883 udpeges som det lykkelige Vendepunkt, idet der da oprettedes en Lærestol i Plantepatologi ved Landbohøjskolen for *Emil Rostrup*, der samtidig udnævntes til Statens Konsulent i Plantesygdomme. Rostrup var den første officielt ansatte Plantepatolog i Danmark, og Ansættelsesaaret er ved et mærkeligt Sammentræf netop hint berømte 1883, da der ved *Millardet's* Angivelse af Bordeauxvædsken indlededes en praktisk-økonomisk Epoke i Plantepatologiens Historie, rig paa Fremskridt navnlig paa Profylaksiens Omraade — og stærk ved de Erfaringer, som den foranliggende ætiologiske Periode havde bragt tilveje.

Det ligger uden for Foredragets Emne at skildre den vægtige Indsats paa Undervisningens og Forsøgsarbejdets Omraade, som Rostrup og hans Efterfølger, *Kølpin Ravn*, hver for sig har ydet; men jeg vil gerne betone, at disse to Veje, Undervisningens og Forsøgenes, er Hovedvejene, ad hvilke det plantepatologiske Arbejde maa bevæge sig fremad mod Maalet; den tredje Vej, Lovgivningens, hvis Løb vi i Dag skal følge, er ingen Færdselsvej i samme Forstand som de andre, men snarere en Række Anlæg, der tjener til at beskytte Fremrykningen. Efter dennes Tempo maa Anlægenes Antal og Styrke tilpasses.

Som det vil være Flertallet af Forsamlingen bekendt, blev de første Landbrugsforsøg i Danmark anlagte omkring 1860 paa Landbohøjskolens Mark; det landøkonomiske Fremstød var hermed indledet, og efter gode strategiske Forbilleder anlagde Lovgivningsmagten ogsaa snart efter det første Fort til Dækning af Marchen. Jeg

sigter til en Passus i Hegnsloven af 6. Marts 1869 af følgende Ordlyd:

»Hegn om Haver, Gaards- og Huspladser, som nu er beplantede, skal Hegnets Ejer fremdeles være berettiget til at vedligeholde og forny med Træer og Buske af samme eller lignende, ikke for Naboen mere besværende Art uden Hensyn til den Skade, som derved maatte tilføjes Naboejendommen. Dette gælder dog ikke med Hensyn til Berberisser eller andre med Hensyn til Udbredelse af Plantesygdomme skadelige Buske eller Træer, som det skal staa enhver Nabo frit for at forlange udryddede eller ombyttede med anden ikke saaledes skadelig Beplantning. — —«

Dette lille plantepatologiske Fort laa imidlertid saa godt gemt i Hegnslovens Vildnis, at det aldrig fik nogen Aktionsevne; Bestemmelsen forblev ganske upaaagtet af Befolkningen, og den i Loven givne Anvisning til Udryddelse navnlig af Berberissen blev aldrig fulgt; Sortrusten fortsatte uforstyrret sin Hærgning af Sæden endnu nogle Aartier igennem.

Landbrugets Raadgivere og Foregangsmænd tabte dog ingenlunde Berberissen af Syne; det sad dem i Blodet fra Berberisfejdens Dage, at denne Fjende var Kampen værd, og nu stod til og med den modstræbende Videnskab paa det samme Standpunkt, efter at *de Bary* i 1865 paa afgørende Maade havde paavist Sortrustens Værtskifte mellem Berberis og Kornarterne.

Et helt paalideligt Billede af Sortrustens Hærgninger i Slutningen af forrige Aarhundrede kan vi først danne os efter 1884, da Rostrup paabegyndte sine maanedlige Oversigter over Plantesygdomme. Betragter vi den 19-aarige Periode fra 1884 til 1 902, viser det sig, at der i 6 Aar er ondartede Angreb paa Havren. For at give en Forestilling om Angrebets Intensitet i et af disse Sortrust-Aar (1901) kan det nævnes, at omtrent en Fjerdedel af 225 Korrespondenter klagede stærkt over Sortrusten, især paa Havren; at det økonomiske Tab i

et saadant Aar er særdeles stort, kan sluttes deraf, at Rostrup i 90erne anslaar det gennemsnitlige Tab ved Sortrusten til 10 Mill. Kr. pr. Aar.

Under disse Forhold maatte Berberisbusken i sin Egenskab af Sortrustens Mellemvært nødvendigvis betragtes som landsskadelig, og den 27. Marts 1903 blev den da ogsaa dømt til at have sit Liv forbrudt, idet der den nævnte Dag udsendtes en Lov om Foranstaltninger mod Udbredelse af Rustsvampe, hvis § 1 paabyder Berberissens fuldstændige Udryddelse uden for botaniske Haver, knyttede til Undervisningsanstalter. Lovens § 2 skrider ind mod 2 andre Rustsvampe, nemlig Kronrust og Ærterust, idet den hjemler enhver Jordbruger Ret til at kræve de respektive Mellemværter, Korsved og Cypres-Vortemælk, fjernede, hvis de forefindes inden for en Afstand af 300 Alen fra Ejendommens Skel.

Biologisk set frembyder Berberisloven af 1903 en ganske særlig Interesse, idet der ved dens Gennemførelse for første Gang anlagdes et rationelt Forsøg til Belysning af Spørgsmaalet om Sortrustens Afhængighed af Berberissen. Naar jeg udtrykkelig siger for første Gang, trænger dette maaske til nærmere Forklaring, da en Række europæiske Lande og flere amerikanske Stater jo længe før 1903 havde gennemført Love mod Berberissen. Disse Love var imidlertid enten Afstandslove, der kun krævede Berberissen udryddet i en vis Zone omkring dyrket Agerland, eller de kom til at virke som Afstandslove, paa Grund af manglende Isolering fra andre Landomraader. Ved den danske Lov af 1903 gennemførtes for første Gang Berberissens fuldstændige Udryddelse paa et større, velisoleret Omraade.

Ca. 20 Aar er nu henrundne, siden Udryddelseskrigen mod Berberissen begyndte, og betragter vi dens Resultater, kan de kun fylde os med Tilfredshed; thi medens den 19-aarige Periode før Berberislovens Ikrafttræden udviser ikke mindre end 6 Aar med ondartede

Sortrustangreb, falder der paa den endnu længere Periode efter Berberisloven ikke et eneste Sortrustaar. Loven har bragt os Beviset for, at Sortrustens Skæbne her i Landet er i Berberissens Vold, en Kendsgerning der ikke har undladt at præge andre Landes Lovforanstaltninger, og som har gjort Danmark fortjent til at betragtes som Foregangsland paa dette Omraade af Plantesygdomslovgivningen.

Berberisloven af 1903, vor første egentlige Plantesygdomslov, idet jeg under denne Betegnelse ikke indbefatter Lovbestemmelser mod visse skadelige Dyr, var foranlediget iværksat af Landbruget selv, altsaa ved Tilskyndelse indefra. Modsætningsvis blev det et Krav udefra, som nødvendiggjorde den næste Plantesygdomslov, nemlig Loven af 19. Februar 1914 angaaende Udførsel af Kartofler til De Forenede Stater i Amerika. I Henhold til den amerikanske Plant Quarantine Act af 1912 forlanges nemlig visse statsmæssige Garantier for Sundhedstilstanden hos de til Indførsel i Staterne tilbudte Kartofler, og det blev derfor nødvendigt at fyldestgøre dette Krav, hvis en Kartoffelimport til Staterne skulde opretholdes. De Forenede Stater forlangte paa det daværende Tidspunkt saavel Produktions- som Produktkontrol, og Loven af 1914 paalægger derfor Landbrugsministeriet at oprette »et Tilsyn med Forekomsten af smitsomme Sygdomme hos Kartofler, avlede i Danmark og bestemte til Udførsel til De Forenede Stater i Amerika, samt med smitsomme Sygdommes Tilstedeværelse i Kartoffelmarker, hvis Afgrøde er bestemt til saadan Udførsel«. Dette Tilsyn bemyndiges til at udstede de af Amerika krævede Sundhedscertifikater, som skal attestere, 1) at Kartoflerne er danske, 2) at de er avlede i en Landsdel, som er fri for Infektion med Kartoffelbrok og Pulverskurv, 3) at de i det hele frembyder en tilfredsstillende Sundhedstilstand, og 4) at de er emballerede i nye Sække. Det besværlige Krav om Produktionskontrol,

som nødvendiggjorde, at Tilsynets Inspektørstab i Aaret 1914 maatte inspicere ca. 4000 Tdr. Ld. med Kartofler, frafaldt Staterne dog Aaret efter, ligesom de ophævede Karantænen for Pulverskurv.

Naar bortses fra en gammel Lov af 28. Januar 1876, som i Anledning af Kartoffelbillens Hærgninger i Nordamerika forbyder Indførsel af Kartofler fra dette Land — en Indførsel, som praktisk talt aldrig finder Sted — er Kartoffelloven af 1914 vor første udadvendende Plantesygdomslov. I Kraft af denne Lov kunde vi altsaa udføre Kartofler til De Forenede Stater i Nordamerika, og vi afskibede da ogsaa nogle Hundredtusind Tønder i Løbet af faa Aar, men andre udenlandske Markeder, hvortil Adgangen var betinget af Sundhedscertifikat, som f. Eks. England og Norge, kunde Loven jo ikke aabne for Landbruget. Dette Forhold i Forbindelse med et stedse stigende Krav om Indførelse af Sundhedskontrol ved Import af Kartofler, affødte Loven af 6. Maj 1921 om Udførsel og Indførsel af Kartofler. Denne Lov giver Landbrugsministeren en almindelig Bemyndigelse til at træffe alle paakrævede Foranstaltninger til Sikring af Sundhedstilstanden hos Kartofler, der indføres her til Landet eller udføres herfra.

Nu var vi altsaa endelig hjulpne med Hensyn til Kartoflerne, men hvorledes med andre Planter og Plantedele?

Ja, her havde man hidtil maattet klare sig administrativt. Allerede i 1913 bemyndigede Landbrugsministeriet et saakaldt »Tilsyn med Planteskoler og Planteskoleartikler« til at besigtige saadanne Planteskoler, som agtede at eksportere Planteskoleartikler til Lande, hvis Lovgivning krævede en saadan Besigtigelse; endvidere bemyndigedes Tilsynet til at foretage Inspektion af Sendingernes Sundhedstilstand ved Udførselen og til at udstede fornøden Attestering herom. — Under dette administrativt oprettede Tilsyn med Planteskoler hen-

lagdes nu imidlertid det i H. t. Kartoffelloven af 1914 oprettede Tilsyn med Eksportkartoflernes Sundhedstilstand, og den saaledes kombinerede Tilsynsorganisme, der jo nu maatte døbes med et nyt og passende Navn, fik i et ministerielt Regulativ af 3. Juni 1914 Betegnelsen: »Landbrugsministeriets Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme«.

Stillingen paa Plantesygdomslovgivningens Omraade i 1921 var herefter følgende: Indadvendende: Berberisloven af 1903; udadvendende: Loven om Udførsel og Indførsel af Kartofler af 1921. Til at gennemføre de i Medfør af sidstnævnte Lov paabudte Foranstaltninger forefandtes det ovenfor nævnte Tilsyn med Plantesygdomme, som tillige, uden særlig Lovhjemmel, foretog de fornødne Inspektioner af Planteskoler og Planteskoleartikler. Det er klart, at denne Stilling maatte betegnes som svag, og Tilsynets Leder fra 1913—20, Professor *Kølpin Ravn,* havde da ogsaa forsøgt at gennemføre en Plantesygdomslov af moderne Struktur og med tilstrækkelig Slagkraft i paakommende Tilfælde. Hans alt for tidlige Død i Maj 1920 forhindrede ham imidlertid i at gennemføre sine Planer, og det blev da min Opgave som hans Efterfølger at føre Arbejdet videre.

Det manglede ikke paa Forbilleder; England havde saaledes allerede i 1907, De Forenede Stater i 1912 og Norge i 1916 gennemført almindelige Plantesygdomslove, d. v. s. saadanne, som fastlægger almindelige Principer for det offentliges Indgriben over for Plantesygdomme, men overlader til Administrationen at afgøre, hvornaar og paa hvilken Maade det skønnes nødvendigt at foretage en saadan Indgriben.

De ledende Synspunkter for en almindelig Plantesygdomslovgivning er følgende:

1. Plantesygdomme, der forekommer almindelig udbredte i Landet, hos os f. Eks. Kartoffelskimmel og Æbleskurv, bør undtages fra Lovens Aktionsomraade.

Det er let nok at paabyde eventuelle Bekæmpelsesforanstaltninger mod saadanne Sygdomme — som f. Eks. tvungen Sprøjtning — men det er praktisk umuligt at gennemføre disse Foranstaltninger; Resultatet bliver, at Respekten for Loven nedbrydes, hvilket ogsaa kan udtrykkes saaledes, at den hellere burde være uskrevet. Undtagelser fra denne Regel kan tænkes, som f. Eks. hvor en almindelig udbredt, skadelig Rustsvamp lader sig udrydde ved en i Praksis gennemførlig Ødelæggelse af Mellemværten, smlgn. Berberisloven af 1903.

I Almindelighed bør Loven kun hjemle Ret til Indgriben overfor saadanne farlige Plantesygdomme og Skadedyr, der enten endnu ikke er paaviste i Landet, eller som kun optræder med en begrænset Udbredelse inden for Landets Omraade. Til Gengæld bør Loven give Administrationen en meget vidt gaaende Myndighed til at søge saadanne Angreb afværgede eller nedkæmpede ved alle Midler, som skønnes egnede hertil, f. Eks. ved Importforbud eller -Regulering, Forbud mod Saaning, Plantning og Transport af visse Planter og Plantedele, Paabud om Tilintetgørelse eller Desinfektion af Afgrøder, Isolering af smittede Omraader o. s. fr. — Udgifter ved Import-Inspektion afholdes af vedkommende Importør.

2. Administrationen maa i hvert enkelt Tilfælde bekendtgøre paa bedst mulig Maade, at en farlig Plantesygdom eller et ødelæggende Skadedyr af denne Kategori er taget under offentlig Behandling i Medfør af Loven. Naar en saadan Bekendtgørelse er sket og bragt til almindelig Kundskab i Landet, maa det være enhver Jordbrugers Pligt at bringe en eventuel Forekomst af den paagældende Sygdom, eller blot Mistanken om en saadan, til Myndighedernes Kundskab. I det Tilfælde, at en saadan Anmeldelsespligt ikke ønskes paalagt Jordbrugeren, maa det i hvert Fald være ham forbudt at fjerne fra Ejendommen saadanne Planter og Plantedele, som han anser for at være angrebne af Sygdommen.

3) Administrationen maa bemyndiges til ved Udførsel her fra Landet af levende Planter eller Plantedele at træffe alle saadanne Foranstaltninger, som maatte være paakrævede i Henhold til fremmede Landes Plantesygdomslovgivning. Udgifterne afholdes af vedkommende Eksportør.

4) Gennemførelsen af de i H. t. Loven fastsatte Bestemmelser maa udøves af en sagkyndig Centralinstans, et Tilsyn med Plantesygdomme, der raader over et tilstrækkeligt Antal Personer og fornødne Midler til at sikre en hurtig Gennemførelse og fuld Effektivitet af de paabudte Foranstaltninger.

5. Loven maa naturligvis hjemle de Jordbrugere, som rammes af dens Bestemmelser, Ret til Erstatning efter vedkommende Lands almindelige Retsregler, og endelig maa den indeholde de obligate Straffebestemmelser for eventuelle Overtrædelser.

I Marts Maaned 1922 afholdtes her i København, efter Indbydelse fra Landbrugsministeriet, en interskandinavisk Konference angaaende offentlige Foranstaltninger mod Plantesygdomme; fra dansk Side deltog som delegerede Professor *Boas* og jeg. Den af Konferencen afgivne Indstilling vedrørende Fællesregler for Plantesygdomslovgivning fremhæver Nødvendigheden af at søge gennemført i Sverige og Danmark en almindelig Plantesygdomslov efter de samme ledende Principer, som er udtrykt i den norske Lov af 21. Juli 1916 om Bekæmpelse af Skadeinsekter og Plantesygdomme. Endvidere fremsættes ganske kort de ledende Synspunkter for en eventuel Lovgivning, Synspunkter, som ganske falder sammen med de netop omtalte.

Paa Grundlag af denne Indstilling fremsendte jeg derpaa til Landbrugsministeriet et Forslag til en almindelig dansk Plantesygdomslov. Dette Forslag fik en meget velvillig Modtagelse saavel i Ministeriet som i

Rigsdagen og blev i alt væsentligt Grundlaget for Loven om Bekæmpelse af smitsomme Plantesygdomme og Skadedyr af 21. December 1923. Jeg skal ikke trætte Dem med en Gennemgang af denne Lovs priseligt faatallige Paragraffer, idet de indeholdte Bestemmelser i det hele falder sammen med de ovenfor fremstillede Principer for en almindelig Plantesygdomslovgivning.

I Medfør af denne Lov har Landbrugsministeriet efterhaanden udstedt en Række Bekendtgørelser, dels angaaende Indførsel og Udførsel af Kartofler, dels angaaende Indførsel og Udførsel af Planter og Plantedele og dels endelig angaaende Bekæmpelse af Kartoffelbrok.

Denne farlige Kartoffelsygdom er den eneste Sygdom, som hidtil er taget under offentlig Behandling i H. t. Plantesygdomsloven. Angrebet paavistes første Gang i Danmark i August 1923, for saa vidt paa et belejligt Tidspunkt, som Plantesygdomsloven netop dengang var under Forberedelse i Ministeriet, og man derfor kunde henvise til den aktuelle Nødvendighed af en hurtig Gennemførelse.

For at give Dem en Forstaaelse af, hvorledes Tilsynet med Plantesygdomme arbejder, skal jeg ganske kort opridse Hovedlinierne i den Felttogsplan, som vi er i Færd med at gennemføre over for Kartoffelbrokken. Denne Sygdom, hvis Tilstedeværelse her i Landet i høj Grad indskrænker vore Muligheder for Kartoffeleksport. blev som nævnt første Gang paavist i Danmark i August 1923 i en Have i Hammel; 8 Dage senere fandtes den i Varde, og umiddelbart efter i Padborg. Den sidste Lokalitet forbavsede os mindst; thi vi befrygtede paa Forhaand en stærk Infektion i Sønderjylland som Følge af, at der under Verdenskrigen sendtes Mængder af Læggekartofler herop fra sydligere Egne. Vor Frygt viste sig desværre ikke ugrundet; thi i Løbet af 1924, 25 og 26 er Kartoffelbrokken paavist i ikke mindre end 25 sønderjyske Sogne og Byer, medens den hidtil

kun er fundet paa de to nævnte Steder i det gamle Land, naar bortses fra de tidligere Grænsebyer Vamdrup og Gredstedbro, der i smittebiologisk Henseende slutter sig til Sønderjylland. Angrebene fordeler sig navnlig omkring Haderslev i Øst og Tønder i Vest.

Vort Bekæmpelsesarbejde foregaar efter en treleddet Felttogsplan, nemlig følgende:

1. Karantænebestemmelser over for Udlandet. Indførsel af Kartofler her til Landet er forbudt fra saadanne Lande, hvor Angreb af Kartoffelbrok (og Kartoffelbille) er paavist, med mindre det paa fyldestgørende Maade er godtgjort, at vedkommende Land igen er befriet for Angrebet. Fra andre Lande maa Kartoffelimport kun finde Sted, naar Forsendelsen sker i nye, plomberede Sække og er ledsaget af et officielt Sundhedscertifikat fra Hjemlandet; desuden skal hver enkelt Sending underkastes en Indførselsinspektion af Tilsynet. Planter og Plantedele med vedhængende Jord — saasom Træer og Buske, Løg, Knolde og Stauder, Grønsager med Rod o. l. — maa, af Hensyn til Faren for Kartoffelbroksmitte gennem Jorden, kun indføres her til Landet paa Betingelse af, at Sendingen er ledsaget af et officielt Avlsstedscertifikat, som attesterer, at de paagældende Planters Avlssted er fri for Infektion med Kartoffelbrok og beliggende i en Afstand af mindst 5 km fra Steder, hvor Kartoffelbrok i Løbet af de sidste 5 Aar er paavist.

2. Karantænebestemmelser over for de smittede Egne i Indlandet. Fra de Haver, hvor Kartoffelbrok er paavist, er det forbudt at bortføre Planter og Plantedele med vedhængende Jord, undtagen til Brug i egen Husholdning, ligesom det er forbudt at bortføre Affald, Kompost og Gødning. De samme Bestemmelser gælder de saakaldte tilgrænsende Arealer, d. v. s. et Antal tilstødende eller nærliggende Haver, som udpeges efter Tilsynets Skøn, og som i

Reglen omfatter samtlige Haver i en smittet Landsby eller et Kvarter af en smittet By. Paa denne Maade bliver ganske vist Antallet af de under Karantæne liggende Haver meget stort, for Tiden over 3500; men det er uomgængeligt nødvendigt at inddrage en saadan indre Sikringszone under Karantænebestemmelserne. Endvidere er det forbudt at udføre Kartofler og Kartoffeltop fra hele det Sogn (Kommune), hvor Angreb af Kartoffelbrok er paavist — m. a. O. en ydre Sikringszone er etableret.

3. Paabud om Dyrkning af immune Kartoffelvarieteter. Som det vil være Dem bekendt, findes der til alt Held et stort Antal Kartoffelvarieteter, som er praktisk talt fuldstændig immune over for Kartoffelbrok, og som derfor kan dyrkes paa smittet Jord uden at holde Smitten vedlige. Paa smittede og tilgrænsende Arealer er det derfor forbudt at lægge andre Kartofler end de immune Kartoffelvarieteter, som tilstilles Havebrugerne fra Tilsynet. Vi anvender hertil vor egen kontrollerede Fremavl efter originale engelske Stamkartofler af henholdsvis den tidlige Immune Ashleaf og den middeltidlige Majestic, to Varieteter af Spisekartofler, der i Dyrkningsværdi staar fuldt paa Højde med de gængse indenlandske Varieteter, som desværre alle er modtagelige for Sygdommen. I Foraaret 1926 fordelte Tilsynet paa denne Maade ca. 450 Tdr. Læggekartofler af Immune Ashleaf og ca. 650 Tdr. af Majestic.

De vil forstaa, at Gennemførelsen af disse Foranstaltninger bereder os et ganske betydeligt Arbejde. Hver enkelt af de ca. 3500 Havebrugere under Karantæne har sit særlige Kort i Tilsynets Kartotek og modtager hvert Aar et lukket Brev om, hvilke Bestemmelser han er underkastet. I Brevet er indlagt en Bestillingsseddel paa Kartofler. Hvert Aar bliver endvidere Kartoffelarealerne i samtlige 3500 Haver inspicerede af Tilsynet, for at Folk ikke skal forledes til at anvende deres

gamle Kartoffelvarieteter til Lægning, og det skal siges, at vi heldigvis kun i et Par Tilfælde har truffet helt sikre Tilfælde af Overtrædelse.

Kartoffelbrokbekæmpelsen udgør vel en meget væsentlig Del af Tilsynets Arbejde, men der paahviler os dog mange andre Pligter, som f. Eks. Sundhedskontrol ved Udførsel og Indførsel af Kartofler, Sommerinspektion af Planteskoler, der agter at eksportere Planteskoleartikler, og Inspektion af disse ved selve Udførselen, Samarbejde med Toldvæsenet ved Indførsel af Planter med vedhængende Jord, Udfærdigelse af meget forskelligartede Certifikater o. s. v. Hertil kommer yderligere Forsøgsarbejde vedrørende Kartoffelbrok, Undersøgelse af nye Sygdomme, der eventuelt burde tages under offentlig Behandling o. s. fr. Ved Tilsynets Centralledelse er der for Tiden ansat 5 Personer, der naturligvis er ganske ude af Stand til ved egen Hjælp at gennemføre Tilsynets meget omfattende Inspektionsarbejde i Marken eller paa Stationer og Havnekajer. Til Bestridelse af dette Arbejde har Tilsynet allieret sig med vor udmærkede Stab af Planteavlskonsulenter og -Assistenter, saaledes at de paagældende har forpligtet sig til mod et regulativmæssigt Vederlag at træde i Funktion, naar det paakræves. For Tiden disponerer Tilsynet paa denne Maade over en Medhjælperstab paa 43 Inspektører og 61 Assistenter, spredte i alle Landets Egne, saa at vi kan imødese selv meget travle Tider uden Nervøsitet.

For Tiden er, som tidligere fremhævet, kun Kartoffelbrokken under offentlig Behandling, men en ublid Skæbne kan jo naarsomhelst bringe andre ubehagelige Gæster ind under Plantesygdomslovens Interessesfære; muligvis er der allerede et Par i Nærheden, nemlig Blodlusen paa Frugttræer og Mosaiksygen paa Turnips. Jeg haaber, at der maa være langt til de næste, men navnlig haaber og venter jeg, at Plantesygdomsloven, som i sin nuværende Skikkelse udløber med Aaret 1927, inden denne Termin maa blive gjort permanent. I

modsat Fald er der Fare for en ganske anden Permanens: nemlig af de Angreb, som ved Lovens Bortfald slippes løs paa Jordbruget.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Konsulent *L. Rasmussen* rettede en Forespørgsel til Foredragsholderen om, hvorledes Majestic og Immune Ashleaf staar paa Markedet i England, og om der er Sandsynlighed for, at vi kan vente en god Pris for dem, hvis det skulde blive nødvendigt at tage disse Sorter op til Dyrkning i større Udstrækning.

Professor *Ferdinandsen* svarede herpaa, at det navnlig var Majestic, der kunde blive Tale om Eksport af. For denne Sort gælder det, at Englænderne sætter stor Pris paa den og er villige til at betale en relativ Overpris for den.

Forpagter *Sonne* havde med stor Interesse fulgt Foredragsholderens klare og veltalende Udredning af Emnet. Det var en Tilfredsstillelse at erfare, at det endnu kun er Kartoffelbrok, Plantesygdomsloven behøver at tage Sigte paa; men det er meget uheldigt for Landbruget, at denne Havesygdom fremkalder saa stor Ravage.

Endvidere stillede Taleren det Spørgsmaal, om der er nogle Lande, der har rejst afgørende Hindringer for Kartoffelimport paa Grund af Kartoffelbrokken.

Professor *Ferdinandsen* meddelte hertil, at man i Norge, Sverige og De Forenede Stater overhovedet ikke tillader Indførsel af Kartofler fra Lande med Kartoffelbrok, og saa godt som alle andre Lande har mere eller mindre vidtgaaende Importreguleringer.

Forpagter *Sonne* beklagede, at der er Lande, der optræder saa rigoristisk som vore Nabolande og Amerika, og forespurgte, om vi ikke har Lov til at eksportere Kartofler til disse Lande fra de Provinser, der er fri for Sygdommen, da det jo ellers er betydelige økonomiske Tab, der maa være Tale om.

Professor *Ferdinandsen* oplyste, at der f. Eks. er gjort Forsøg paa at faa lukket op for Eksport til Norge fra Øerne og Jylland Nord for Limfjorden; men det er ikke lykkedes.

Inspektør *Saaby-Laursen* gav med Hensyn til, hvilken økonomisk Rolle det spiller, at vore Nabolande har lukket for Import af Kartofler fra Danmark, den Oplysning, at vi i de Dage, da Kartoffelbrokken blev konstateret, alene fra Amager havde en daglig Eksport af 12—15 Vognladninger à 15 t til en Pris af 17 svenske Kroner pr. Tønde.

Direktør *Dorph-Petersen* fremhævede Betydningen af, at vi stadig er paa Vagt overfor andre Sygdomme og Skadedyr, der

maaske kan blive ført hertil. Kornboreren har saaledes voldt overordentlig stor Skade i Canada og De Forenede Stater. Dr. *Tage Ellinger* var netop kommet hertil fra U. S. A. med det Hverv at søge etableret et Samarbejde mellem Videnskabsmænd i de Lande i Europa, hvor dette Skadedyr hærger Majsafgrøderne, og de, der i Amerika arbejder med Bekæmpelse deraf.

Endvidere spurgte Taleren, om den omtalte Mosaiksyge paa Turnips virker paa lignende Maade som den almindelige Mosaiksyge.

Professor *Ferdinandsen* svarede, at Mosaiksyge paa Turnips er en ægte Mosaiksyge, man iøvrigt ellers ikke kender saa meget til endnu. Den har vist sig nogle faa Steder i Landet, og det er navnlig Forsøgsleder *Gram*, der har arbejdet med den. Den er under Observation, og man skulde gerne have Klarhed over Smittevejene.

En anden Plantefjende, man har Opmærksomheden henvendt paa i Øjeblikket, er Blodlus (Schizoneura lanigera) paa Æbletræer. Disse Skadedyr er meget farlige i visse varmere Lande, idet de suger paa de unge Grene og frembringer kræftagtige Saar. Herhjemme har vi ikke regnet med dem, idet Zoologerne ikke har ment, at Blodlusen kunde overvintre her i Landet. Nu er de imidlertid paavist flere Steder i Københavns Omegn, især af Statskonsulent *Dalskov*, saa hvis det viser sig, at de stadig kan holde sig levende, er det muligt, der maa træffes Foranstaltninger for at forhindre en videre Udbredelse af dem.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, sluttede derefter Mødet med en Tak til Professor Ferdinandsen for det dygtige og klare Foredrag.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Foreningen af jydske Landboforeninger 1872—1922. Redigeret af *J. K. Haugaard.* Udgivet af Foreningen af jydske Landboforeninger. (Aarhus).

Da Foreningen af jydske Landboforeninger i 1922 fejrede 50 Aars-Jubilæum, bebudedes det Værk om Foreningens Historie, som nu foreligger. Omend det saaledes er imødeset med Forventning, vil den almindelige Dom være, at det foreliggende Arbejde fuldtud svarer hertil, og Overskridelsen i Tiden for Udgivelsen vil blive Skriftets Redaktør, Sekretær *J. K. Haugaard*, fuldtud tilgivet i Forstaaelse af de Vanskeligheder af forskellig Art, som har gjort sig gældende under Udarbejdelsen. Det er vel endogsaa ikke langt fra, at den lidt sene Fremkomst maa regnes som en Fordel i Betragtning af, at der derved er muliggjort en Skildring og Vurdering af hele 50 Aars-Perioden, og tillige ud fra Erkendelsen af, at det foreliggende Arbejde ikke er et Festskrift i almindelig Forstand, et kortfattet Lejlighedsarbejde, som man faar tilsendt og løber igennem som Optakt til en Festmiddag og til Erhvervelse af det velanstændige Grundlag for den rette Deltagelse i en saadan.

Paa henimod 650 Sider skildres af en Række af Landbrugets kendte og ansete Forfattere og Ledere Foreningens mangeartede Virksomhed og de Emner og Opgaver, som er taget op, og hertil slutter sig paa henimod 300 Sider en meget interessant, grundig og omfattende, statistisk Belysning af jydsk Landbrugs Forhold paa saa at sige alle Omraader, udarbejdet af den unge sønderjydske Statistikker, Dr. *Mads Iversen.*

Alene heraf fremgaar Værkets betydelige Omfang, og ogsaa hvad Indholdet angaar maa det med Glæde bemærkes, at det fremtræder som en værdifuld Kilde til Belysning af en Række Spørgsmaals Historie, som enhver Landmand med Udbytte vil gøre sig bekendt med eller i hvert Fald have Interesse for. For den landbrugshistoriske Litteratur er Bogen en Nyerhvervelse af Rang og bør og vil finde en smuk Plads paa dette Omraade, hvor vi i hvert Fald indtil for ret nylig vel har en Række Specialarbejder, der hver for sig er af Værdi, men hvor vi paa en Maade har manglet en samlet Skildring af Udvik-

lingen, selve Gangen i denne, saaledes at Udviklingslinjen ofte er vanskelig at faa fat paa.

Omend Rammen for det foreliggende Arbejde er Virksomheden indenfor Foreningen af jydske Landboforeninger, er de fleste Afsnit dog anlagt under en bredere Synsvinkel som Skildring af den almindelige Udvikling paa det paagældende Omraade, og de respektive Forfatteres faglige Indsigt og deres nære Tilknytning til og personlige Deltagelse i de Foretagender, som er taget op til Behandling, gør denne Form for Udarbejdelsen meget værdifuld.

Behandlingen af Materialet er iøvrigt foregaaet saaledes, at de enkelte Emner føres igennem hver for sig fra Begyndelsen af Perioden til Enden. Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, om en saadan Historieskrivning paa langs er at foretrække for en Skildring paa tværs, d. v. s., at man paa een Gang følger de forskellige Emners Udvikling frem gennem Aarene og saaledes unægteligt opnaar at give en fyldigere Beskrivelse af, hvad der skete netop paa dette eller hint Tidspunkt, hvad der optog Sindene, og maaske ogsaa opnaar at give en klarere Paavisning af Aarsagssammenhæng mellem Begivenheder, som indtraf, Arbejder, der toges op, o. s. v. Under Hensyn til Medarbejderskabet fra en Række forskellige Forfattere, der i nogen Maade er Specialister hver paa sit Omraade, har der i det foreliggende Arbejde ikke været noget Valg med Hensyn til Fremstillingsmaade, og som Haandbog vinder Arbejdet selvsagt ved, at de forskellige Emner, som man nu til den ene eller den anden Tid ønsker Oplysning om, findes skildrede hver for sig gennem hele Tidsperioden. Vel er det uundgaaeligt, at der saaledes maa finde en Del Gentagelser Sted, men dette vil højst blive bemærket ved den første foreløbige Gennemgang af Stoffet og overhovedet næppe, naar man senere vender tilbage til Bogens enkelte Afsnit.

Det vil være baade uoverkommeligt og i sig selv værdiløst at forsøge en detailleret Redegørelse for Indholdet af Bogen. Der kan kun blive Tale om at henvise til selv at læse den. Alene dette staar baade Læseren og Bogen sig ved. Her skal derfor kun lige nævnes Emner og Forfattere, i og for sig ikke som Lokkemad, men blot til Oplysning.

Det indledende Afsnit bestaar af en indholdsrig Skildring af Landboforeningernes Virksomhed og deres Indflydelse paa Landbrugets Udvikling indtil 1872, skrevet af Professor *O. H. Larsen*. Gaaende tilbage til det Tidspunkt, da Begyndelsen blev gjort paa et egentligt Organisationsarbejde, nemlig med Stiftelsen af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, giver

denne Afhandling en Række værdifulde Oplysninger ogsaa af rent positiv Art. Forskellige Litteraturhenvisninger, som ledsager Teksten, kan yderligere tjene som Ledetraad for eventuelle lysthavende, der ønsker nærmere Besked om specielle Emner. Fremstillingen udmunder i selve Forhistorien til og Dannelsen af »Foreningen af jydske Landboforeninger«.

Hovedindholdet af Foreningens Delegeretmøder gennem Aarene og derigennem Hovedlinjen i dens organisationsmæssige Virksomhed skildres derefter af Festskriftets Redaktør, Foreningens nuværende Sekretær, *J. K. Haugaard.* Mange Forhold har gennem Tiden fundet Vej til de jydske »Landbo-Rigsdage«, eller rettere, der er næppe noget mere betydeligt Skridt eller nogen større Begivenhed eller Foranstaltning af almen erhvervsmæssig Karakter for Landbruget, der er undsluppet dem. Derfor og i Kraft af Forfatterens gode Fremstillingsevne giver dette Afsnit en værdifuld Oversigt baade til Belysning af Tidens Udvikling i Almindelighed og som Grundlag for de følgende specielle Emners Behandling.

Uden egentlig Forfatterangivelse, men dog formentlig ogsaa skrevet af J. K. Haugaard, følger en Omtale af Konsulentvirksomhedens Oprindelse og Udvikling indenfor de jydske Landboforeninger, og hertil har Sammenslutningens nuværende Formand, Folketingsmand *P. P. Pinstrup,* føjet en kort Betragtning, personlig præget som altid, over Konsulenternes Betydning for Landbruget.

Tre af Medarbejderne ved Skriftet, nemlig Statskonsulenterne *Axel Appel* og *Niels Pedersen* samt Konsulent *P. G. Rosting* er, siden de udarbejdede deres respektive Afsnit, afgaaede ved Døden, og alle tre har gennem deres Bidrag som i det hele taget, hvor Talen bliver om jydsk Landbrugs Udvikling, sat sig et smukt Minde.

Statskonsulent *Appel* giver en karakteristisk, levende og morsom Skildring af, hvad han kalder Oplysningsarbejdet ved Foredrag og Rejser. Gennem Meddelelse af personlige Indtryk og ved Eksempler af forskellig Art fortæller han om denne Side af Konsulentens Virksomhed og om Foredragsholdernes ydre Kaar, der i mange Henseender kunde være højst forskellige, og meget mere.

Desuden skriver han om Skuer og Udstillinger, et Omraade, hvor ogsaa hans personlige Deltagelse forlener Skildringen med et interessant og levende Præg. Ogsaa her ytrer sig hans udprægede Sans for at opfatte en Situation og dens forskellige Sider, deriblandt ogsaa de komiske.

Et tredie Bidrag af samme Forfatter omhandler Forenin-

gens Arbejde for Kontrolforeninger og Regnskabsførelse, og endvidere giver han i et særligt Afsnit en Redegørelse for Kvægavlens Udvikling i Almindelighed i Jylland 1872—1922, hvortil knytter sig en kortere Afhandling om Faaret og Faareavlsarbejdet.

Dette sidste Afsnit naaede Appel ikke at faa fuldført før sin Død, og det er derfor afsluttet af Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard.

Afdøde Statskonsulent *Niels Pedersen* giver en Fremstilling af Mejeribruget og Foreningen af jydske Landboforeningers Mejeriudvalg og paaviser bl. a. herigennem, hvorledes Spiren til adskillige Arbejder, som senere har fundet deres nærmere Udformning, tildels indenfor Mejeriforeningerne, er opstaaet og behandlet indenfor Landboforeningerne.

Husdyrbrugets øvrige Grene og Foreningens Virksomhed for disse er skildrede af hver deres Specialist. Saaledes skriver Statskonsulent *J. Jensen* om Hesteavlen i Jylland og kommer herigennem navnlig ind paa de forskellige Skuer indenfor Landboforeningerne. Afdøde Konsulent *P. G. Rosting* har skrevet om Svineavlen og Statskonsulent *W. A. Kock* om Fjerkræavlen.

Et særligt Afsnit er ofret Husmandssagen, hvis Udvikling skildres af Husmand *Oluf Kristensen*, Fuglsig, der i flere Aar har været Medlem af Landboforeningernes Husmandsudvalg og i et Par Aar dets Formand.

Et Hovedafsnit af hele Skriftet følger derefter i Form af Konsulent *M. K. Kristensens* Fremstilling af »Plantebruget« i Jylland 1872—1922. Fra i Indledningen at paavise, hvorledes Husdyrbruget i Begyndelsen af Landboforeningernes Tilværelse spillede en overvejende Rolle, saaledes f. Eks. at Planteavlsarbejdet end ikke skildres i Foreningens 25 Aars-Jubilæum i 1897, gaar Forfatteren over til en fyldig og interessant Fremstilling af den Udvikling, der paa dette Omraade har fundet Sted senere. I denne Forbindelse omtales saaledet de forskellige Epoker, hvori Arbejdet naturligt falder, og herunder bl. a. Udviklingen fra 1903, da daværende Landbrugskandidat *Th. Madsen Mygdal* blev ansat som den første Planteavlskonsulent.

Landbrugsmaskinernes Udvikling gennem de 50 Aar skildres af Konsulent *H. K. Olsen*, Skanderborg, og derefter følger et interessant og særpræget Afsnit om Landbruget i Sønderjylland og de sønderjydske Landboforeningers Virksomhed. Forfatteren, Konsulent *H. Hansen*, Aabenraa, giver herigennem ikke blot en Redegørelse for rent fagmæssige Spørgsmaals Udvikling, men berører ogsaa andre ydre Forhold af politisk og almen-økonomisk Art, som i høj Grad prægede Arbejdet Sønden

Aa. Allerede nu saa faa Aar efter har en Fremstilling af Udviklingen under Verdenskrigen og umiddelbart efter denne stor historisk Interesse.

Det egentlige Jubilæumsskrift bringer endelig en »Afslutning«, skrevet af Redaktøren, *J. K. Haugaard*, hvor Hovedlinjen for den skildrede Udvikling trækkes op, og derefter følger saa som en Slags 2. Del Dr. *Mads Iversens* Afhandling »Jydsk Landbrug i Tal gennem 50 Aar«. Dette Arbejdes Værdi ligger selvsagt i endnu højere Grad end Bogens 1. Del som Haandbog, hvor man med Udbytte vil kunne søge og finde Oplysning af talmæssig Art paa vel nok alle tænkelige Omraader indenfor Landbruget, specielt i Jylland.

Saavel Bogens Indhold som dens ydre Fremtræden og Ordningen af Stoffet tjener dens Redaktør og dens Medarbejdere til Ære, og ogsaa derigennem fremmes dens Formaal, at sprede Oplysning om og at fremkalde Interesse for det Arbejde, som gennem 50 Aar er varetaget og med saa stor Dygtighed fremdeles fortsættes indenfor Foreningen af jydske Landboforeninger.

A. Axelsen Drejer.

Askov Lærlinge. Aarsskrift 1926. 116 Sider. (Kolding).

Beretning om 3-aarig Konkurrence mellem hele Kvæghold i Sorø Amts landøkonomiske Selskab fra 1. Oktober 1923 til 30. September 1926. Udarbejdet af Dommerudvalget ved dets Sekretær, Konsulent *H. Kristensen*, Slagelse. 112 Sider. (Slagelse).

Beretning om Virksomheden i De sjællandske Landboforeningers Græsmarkssektion 1926. Ved Konsulent *Frits Olsen*. — **Oversigt over Resultaterne af Landboforeningernes samlede Forsøgsvirksomhed paa Sjælland 1926.** Ved Konsulent *L. Rasmussen*. Særtryk af Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1926. 24 Sider og 60 Sider. (Kbhvn.).

Staldens Ventilation, Staldens Hygiejne. Af Arkitekt *Iversen*, Holbæk. 12 Sider.

Beretning fra V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium om Undersøgelser vedrørende Landbruget foretagne i Aaret 1926. Ved *Fr. Christensen* og *Gunner Jørgensen*. 17 Sider. (Kbhvn.).

Meddelelser fra Det landøkonomiske Driftsbureau. 16. Meddelelse. Arbejdslønninger i Landbruget. Maj 1926—April 1927.

Beretning om det 40. Delegeretmøde i De samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift 1926. Udarbejdet af Foreningernes Sekretær. 155 Sider. (Odense).

Malkekvægets Pleje. Af Gaardmand *Helge Bentsen*, Hørve. 23 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Kbhvn.).

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1927. Redigeret af Bibliotekar *Max Lobedanz*. 140 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Kbhvn.). Aarsskriftet indeholder, foruden en Fortegnelse over de til Skolen knyttede Personer, Artikler af: *E. Lindhard:* Über Ährendichte und Spaltungsmodi der Speltoidheterozygoten, *C. V. Prytz:* Skovbrugsundervisningen i 50 Aar, 1877—1927, samt veterinærvidenskabelige Afhandlinger af *N. P. Christensen* og *C. W. Andersen*.

Endvidere er gengivet Foredrag, der blev holdt ved Højskolens Aarsfest d. 25.—26. August 1926, nemlig af: *H. Perrin* (Nancy), *Leon Marchlewski* (Prag) og *Tage U. H. Ellinger* (Chicago), sidstnævnte om statistiske Studier til Belysning af det amerikanske Husdyrbrugs Stilling. Aarsskriftet slutter med en Fortegnelse over de løbende Tids- og Selskabsskrifter i Højskolens Bibliotek pr. 1. Febr. 1927.

Tilfælde af Aspergillose. Ved *C. W. Andersen*. 6 Sider. **Om en ejendommelig Lidelse paa Oksens Tunge, Stomatitis epithelialis.** Ved *C. W. Andersen*. 9 Sider. Særtryk af Landbohøjskolens Aarsskrift 1927. **Researches Concerning Avian Tuberculosis in Cattle; Occurrence of Avian as well as Bovine Tubercle Bacilli in the Same Cow.** Ved *N. Plum*. Meddelelser fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium. 94.—96.

Forsøg med Vinterblandsæd til Staldfoder 1906—1911 samt Forsøg med forskellige Staldfoderplanter efter Vinterblandsæd 1908—1911. Ved *H. Bagge*. 47 Sider. 204. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Kbhvn.).

Register-Stambog over Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. III. Frederiksborg-Race Hingste Nr. 71—82, Hopper Nr. 606—776; svært Halvblod Hingste Nr. 25—31, Hopper Nr. 196—249. Ved Statskonsulent *Alf. L. Søndergaard*. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. 128 Sider. (Slagelse).

Elite- Stambog over Heste af jydsk Race. II Bind. Hopper Nr. 11680—11819, Hingste Nr. 1726—1739. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Heste af jydsk Race. 150 Sider. (Aarhus).

Register-Stambog over Kvæg af rød dansk Malkerace. IV. Tyre: 3615—4401. Køer og Kvier: 1318—1470. Udarbejdet af De samvirk. danske Landboforeningers Registreringskontor for Kvæg af rød dansk Malkerace. 251 Sider. (Odense).

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1926. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning. 381 Sider. (Kbhvn.).

Svineavlscentre, statsanerkendte i Perioden 1. Septbr. 1926 — 31. Aug. 1927 under de lokale Avlscenterudvalgs Kontrol. Udarbejdet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. 20 Sider i stort Kvart.

Om Svineavlens Ledelse. Meddelelser fra Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg* til De samvirk. danske Andelsslagteriers Delegeretmøde den 25. og 26 Marts 1927. 35 Sider. (Kbhvn.).

Den internationale økonomiske Konference i Genéve, Maj 1927.

Af *Chr. Sonne.*

Konferencens Afholdelse skyldtes en af Folkenes Forbund i September 1925 tagen Beslutning. Konferencens Program udarbejdedes af en forberedende Komité, omfattende 35 Personer af 21 forskellige Nationaliteter og med den belgiske Senator *Theunis* som Formand. Komitéens Arbejde omfattede ogsaa Tilvejebringelse af Publikationer vedrørende Konferencens Forhandlingsemner. I saa Henseende var det lykkedes at tilvejebringe et meget omfattende Materiale til indgaaende Belysning af de under Konferencen inddragne Spørgsmaal. Omfanget af det saaledes foreliggende Materiale virkede endog nærmest overvældende. Materialets Hovedpart stammede fra et Samarbejde mellem Den forberedende Komité og Det internationale Arbejdsbureau, Det internationale Landbrugsinstitut i Rom, Det internationale Handelskammer samt specielle Fagmænd. Men ogsaa talrige Regeringer, Organisationer og Delegationer afgav forud for eller under Konferencen udførlige trykte Indlæg til Belysning af de deres Hjemlands Erhvervsliv vedrørende særlige Forhold.

Konferencen aabnedes den 4. Maj og omfattede rigelig 450 anmeldte og fremmødte Delegerede, Sekretærer og Eksperter fra 47 forskellige Nationer, herunder ogsaa fra nogle, som ikke er Medlemmer af Folkenes Forbund, nemlig Forenede amerikanske Fristater, Rusland, Tyrkiet

m. fl. Ogsaa her varetoges Præsidenthvervet af Senator Theunis.

Fra dansk Side mødte som Delegerede: fhv. Udenrigsminister Greve *Carl Moltke,* Grosserersocietetets Formand, Grosserer *Ernst Meyer,* Industriraadets Næstformand, Direktør *Ove Munck,* Folketingsmand, Redaktør *J. P. Nielsen* samt Afgiveren af nærværende Beretning. Som Eksperter medfulgte Professor *B. G. Ohlin* samt Kontorchef *Einar D. Cohn,* hvilken sidste tillige havde overtaget Hvervet som Delegationens Sekretær.

Det vil af det anførte fremgaa, at Konferencens Iscenesættelse var baade omhyggelig forberedt og stort anlagt. Dette var imidlertid kun i naturlig Overensstemmelse med Konferencens overmaade betydningsfulde Formaal. Thi kortelig udtrykt kan dette siges at gælde: Udredning af de økonomiske Vanskeligheder, som efter Verdenskrigen rejser Hindring for en Genopstaaen af samfundsmæssig Produktionsligevægt samt Paavisning af de rette Midler til at overvinde disse Vanskeligheder og med det Maal for Øje derved ogsaa at skabe en økonomisk Forstaaelse mellem Nationerne, der sikrer Fredens Opretholdelse mellem disse.

Paa Aabningsmødet den 4. Maj blev det af Præsidenten betonet, at Konferencens første Opgave maatte gælde en almindelig Udredning paa bredt Grundlag af den verdensøkonomiske Situation, af de økonomiske Aarsager til den nuværende Usikkerhed samt af økonomiske Tendenser, som kan paavirke Verdensfreden. Og overensstemmende med det forelagte Program vilde Generaldebattens Drøftelse af den nuværende almindelige økonomiske Situation være at videreføre i 3 Komitéer for henholdsvis Handel, Industri og Landbrug, hvor den mere detaillerede Behandling af faglige Problemer naturligt vilde høre hjemme.

Under Konferencen var Landbrugets Betydning for Verdensøkonomien bleven stærkt fremhævet. I Præsidentens Indledningstale blev Tonen i saa Henseende anslaaet.

Det hed nemlig der, at der er Anledning til at udhæve Betydningen af Landbruget som Verdens ældste Industri, der altid maa danne Basis for andre Industrier, hvorhos det maa siges, at med Landbrugets Velfærd er Menneskehedens Vel over den ganske Jord nøje forbundet. Den paagældende Udtalelse accepterer altsaa den Betragtning, der kommer tilorde i det velkendte: Har Bonden Penge, har alle Penge. Og det var fra alle Sider, at Landbrugets dominerende Betydning som Led af Erhvervslivet blev anerkendt.

Ogsaa en anden Betragtning slog stærkt igennem og prægede Konferencens Forhandlinger fra først til sidst. Den formuleredes i Præsidentens Indledningstale saaledes: Ødelæggelsen af tidligere Markeder, Toldbeskyttelse og andre Former for Beskyttelse, som er bleven indført næsten overalt, har i Forbindelse med hyppige Ændringer i Beskyttelsestarifferne end yderligere vanskeliggjort Situationen. Ønsket om at blive selvforsørgende er vokset indenfor Nationerne, samtidig med at de har søgt at skabe ny Handelsafsætning — to Tendenser, som staar i et øjensynligt indbyrdes Modsætningsforhold. — Resultatet er imidlertid, at Toldbarriererne stedse er bleven forhøjede, og paa den Maade er den ulykkebringende Kreds bleven sluttet, i hvilken Nationerne tumler rundt. I Tilknytning hertil anførtes endvidere, at enhver Baandlæggelse af Handelen betyder en Forhindring eller Lammelse af den ordinære Fordeling af Produkter, som er al Handels bærende Idé, hvorhos der stærkt henpegedes paa saavel Erhvervenes som Nationernes indbyrdes Afhængighed eller Solidaritet.

Blandt de fremlagte Tryksager fandtes en Række, der indeholdt talmæssig Belysning af Prisbevægelsen for de forskellige Varer. I Overensstemmelse med det herhjemme publicerede Talmateriale blev det herigennem godtgjort, at Prisen paa Landbrugets Salgsvarer har været Genstand for en væsentlig stærkere Nedgang end Industriens. Og i Henhold hertil erkendtes Forholdet i al Al-

mindelighed at være det, at Ligevægtsforholdet mellem henholdsvis Industrien og Landbruget var bleven forstyrret under Efterkrigsaarenes Komplikationer og gennemgaaende til Ugunst for Landbruget.

Det maatte altsaa blive dettes Produktion, som det først gjaldt at fremhjælpe — ogsaa fordi man, jvfr. den ovenanførte Grundbetragtning, dermed fremhjælper hele Erhvervslivet.

Den paa Præsidentens Indledningstale følgende Generaldebat aabnedes af den bekendte svenske Nationaløkonom Professor *Cassel*. Hans Tale gjorde indgaaende Rede for de Hovedsynspunkter, hvorpaa han bygger sin Vurdering af den foreliggende verdensøkonomiske Situation. Følgende Uddrag af Talen vil det formentlig være betimeligt her at anføre: Falske Idéer bærer Hovedansvaret for den nuværende beklagelige Tilstand, og forrest blandt disse staar den Idé, at det vilde være fordelagtigt at undertrykke andre Lande og ødelægge deres Handel for at gøre Plads for sit eget Lands Handel. Dette er en falsk Lære, fordi Fremgang kun er mulig ved nært Samarbejde mellem alle Nationer, tilstræbende i Fællesskab det store Formaal at sikre Verden den bedst mulige Dækning af Fornødenheder. Som en falsk Idé, der bærer Efterkrigstidens Særpræg, nævnedes endvidere den Antagelse, at Verdens Købeevne er for ringe for den nuværende Verdensproduktion, og dette end mere naar Talen er om en fortsat Udvikling af denne.

Heroverfor hævdedes, at Verdenssamfundets Købeevne kan aldrig blive andet end Samfundets Totalproduktion. Skønnes derfor Verdens nuværende Købeevne for ringe, er der intet andet Lægemiddel herfor end en Forøgelse af den samlede Verdensproduktion. Forudsætningen for dennes Afsætning maatte imidlertid være, at den tilpasses behørigt efter Markedets Tarv, og at dens Produktionspris ikke overstiger, hvad Markedet er villigt til at betale. I andet Fald maa der søges andre og lønnende Produktionsopgaver. Lykkes dette ikke, eller rejses

der kunstige Hindringer for Opnaaelsen af lønnende Salgspriser, bliver Resultatet, at Samfundets Produktionsevne ikke kan udnyttes fuldt ud, idet der opstaar Arbejdsløshed, saaledes som dette i Øjeblikket er Tilfældet i Europa, hvor Arbejdsløsheden for Tiden opgøres at omfatte en Snes Millioner Forsørgere og forsørgede.

Prof. Cassel karakteriserede Monopoler i deres forskellige Skikkelser som en afgjort Hindring for den frie og fulde Udnyttelse af Samfundets produktive Evne. Han betegnede endvidere Toldtarifferne som Forklaringen til en meget betydelig Del af de særlige Vanskeligheder, som har hindret Verdensøkonomien i at genvinde normal Sundhed. Opnaaelse af Handelsfrihed kunde selvfølgelig ikke ventes med et Slag. Men de værste Misbrug burde snarest afskaffes, og Konferencen burde tilstræbe økonomisk Afvæbning.

Det paavistes talmæssigt, at Prisstigningen siden 1913 i en Række Lande har været langt større for Varer, som er gjort færdige til Konsum, end for saadanne som befinder sig paa et mindre fremskredet Produktionsstadium. Resultatet er bleven, at Leveomkostningerne er steget betydelig mere siden 1913, end de almindelige en gros Priser. For Sveriges Vedkommende angaves Indextallene i saa Henseende til henholdsvis 171 og 150, og tilsvarende Forhold genfindes i de fleste andre Lande. Prisforskydningen angaves særligt at være gaaet ud over Landbruget og Produktionen af Raamaterialer. Ved Ombytningen med forarbejdede Varer og samfundsmæssige Tjenesteydelser indløser man nemlig med saadanne Varer langt mindre end tidligere. Ogsaa Kolonierne faar nu betydelig mindre i Bytte for deres Varer end før Krigen. De mangler derfor Penge til at købe europæiske Varer i tilvant Omfang, og dette saa meget mere som den Strøm af Udlaansmidler, som tidligere gik fra Europa til Kolonierne, er svundet betydeligt ind. For Kolonierne betyder dette en Hæmning af den tilvante Udvikling, medens Europas

mindskede Afsætning af Varer til Kolonierne resulterer i uanvendt Arbejdsevne eller Arbejdsløshed.

Der er her gjort ret udførligt Rede for Professor Cassels Tale, fordi dens Indhold i væsentligt Omfang dækkede de Hovedbetragtninger, der fra mange Sider kom til Orde under Generaldebatten. Denne erklæredes ved Aabningsmødet Onsdag den 4. Maj Form. at skulle sluttes allerede Lørdag den 7. Og ved en daglig Mødetid fra Kl. 10 til 6 med et Par Timers Frokostpause lykkedes det virkelig at gennemføre dette, idet dog Lørdagsmødet maatte udstrækkes langt udover den normerede Tid. Den forholdsvis hurtige Tilendebringelse af Generaldebatten skyldtes, foruden fortræffelig Ledelse af Forhandlingerne, den Omstændighed, at det krævedes — og gennemførtes — at enhver Taler skulde aflevere Manuskriptet til sin Tale senest Aftenen forud for dens Forelæggelse for Konferencen. Kun Fransk og Engelsk var Konferencens godkendte officielle Sprog, og de afgivne Manuskripter maatte følgelig være affattede i et af disse. Var et Foredrag udarbejdet paa Engelsk, besørgede Bureauet det oversat til Fransk — og omvendt — og saaledes at denne Oversættelse omdeltes samtidig med, at Taleren holdt sit Foredrag paa det i det afgivne Manuskript benyttede Sprog. Man undgik herved den Tidsspilde, som er forbundet med en Oversættelse ved Tolk af enhver holdt Tale, saaledes som Fremgangsmaaden er kendt fra tidligere Konferencer. Og Arbejdstempoet blev herved i Virkeligheden sat 100 pCt. op. At Folkeforbundets Stab af Stenografer, Tolke, Sekretærer o. s. v. — forstærket med Kolleger fra Det internationale Arbejdsbureau — præsterede det utrolige i Retning af samvittighedsfuld og hurtig Gengivelse af Konferencens Forhandlinger, skal lige nævnes. Hvad der paa den Konto præsteres i Genève af dygtigt Arbejde, kan ikke tænkes overgaaet og finder næppe nogetsteds sit Sidestykke.

Blandt de Talere, som deltog i Generaldebatten, skal her yderligere nævnes nogle faa, som ved deres ansete

Navne og vægtige Indlæg i særlig Grad samlede Opmærksomhed om sig, og af hvis Udtalelser her gengives særlig bemærkelsesværdige Uddrag.

Parlamentsmedlem, Sir *Walter Runciman* havde Ordet paa Konferencens første Mødedag. Han var særlig indbudt som Repræsentant for Det internationale Handelskammer, og han samlede som saadan yderligere Opmærksomhed om sine Udtalelser. Han henviste til, at D. i. H. vel omfattede Repræsentanter for samtlige Nationer, men at det af Handelskammeret foretagne omfattende Undersøgelsesarbejde til Brug for Konferencen kun havde omfattet Europa, eftersom det er Væksten i Europas Handel, som har været afgjort hindret af disse eller hine Aarsager. Den udførlige Rapport, som var forelagt Konferencen af Handelskammeret, var enstemmig vedtaget af dettes 22 nationale Komitéer og omfattede den indgaaende Behandling af en Række nærmere specificerede kommercielle Problemer, blandt hvilke her særlig nævnes Toldtariffer. Taleren drog stærkt tilfelts mod disses Vækst, hvilken han i Forbindelse med Toldsatsernes hyppige Ændring karakteriserede som en indgribende Hindring for Handelen i Almindelighed og for Afslutningen af anbefalelsesværdige lange Kontrakter i Særdeleshed. Talen formede sig i det hele taget som et kraftigt Indlæg for at tilstræbe Frihandel, hvilket yderligere udhævedes ved, at Taleren umiddelbart efter Generaldebattens Afslutning samlede en Ekstrakt af dér fremkomne Udtalelser om Hindringerne for den frie Handelsomsætning og Ønsker om disses Fjernelse, hvilken i engelsk og fransk Affattelse omsendtes til Konferencens Medlemmer.

I Samstemning med den her omhandlede Tale tog Repræsentanterne for henholdsvis Nederland — fhv. Finansminister *Colijn* —, Belgien — Baron *Tibbaut* — og Østerrig — fhv. Minister *Heinl* — stærkt til Orde mod Toldtariffer og Etablering af kunstige Hindringer for den frie Omsætning. Et særlig kraftigt Indlæg til Støtte for en liberal Handelspolitik afgaves imidlertid af den bekendte

Udgiver af »The Economist«, *Layton,* hvis Tale hilsedes med demonstrativt Bifald. Han henviste til den i de senere Aar indtraadte Forbedring af Europas økonomiske Situation. Kun 9 europæiske Lande havde endnu ikke faaet stabiliseret deres Valuta. Europas Produktion af Raamaterialer og Fødemidler udgjorde 90 pCt. i 1924 og 104 pCt. i 1925 af Produktionen i 1913. Europas Handel var derimod ikke genoprettet i samme Grad, men udgjorde 89 pCt. i 1924 og 94 pCt. i 1925 af Omsætningen i 1913. Det udhævedes stærkt, at Verdenssituationen nu i mange Henseender er permanent ændret siden 1913. Det vilde derfor være en stor Fejl blot at tilsigte Genoprettelse af Tilstandene før Krigen. Der maatte nu regnes med Problemer, ændrede ved den stedfundne Udvikling. Denne var for det første præget af en stærk Vækst af Industrialiseringen i al Verdens Lande som en naturlig Følge af forøget teknisk Indsigt, af hurtig Kommunikation og af Spredning af Kapital. Europas hidtidige priviligerede Stilling var herved bleven paavirket, og Konferencen havde ikke blot at se i Øjnene en forstyrret Ligevægt mellem Industri og Handel, men en helt ny Ligevægtstilstand. En anden vidtrækkende Ændring var de amerikanske Fristaters Optræden som kapitaleksporterende Lande og vel at mærke under Former, vidt forskellige fra de hidtil kendte. Som Kapitaleksportør før Krigen havde saaledes England købt og transporteret Varer fra de Lande, som forstraktes med engelske Penge, og Englands Handelsbalance havde vist et stort Importoverskud. Fristaterne derimod opererede med et Eksportoverskud og foretog Skridt til at udestænge Produkterne fra de Lande, som skulde styrkes og udvikles ved derfra modtaget Kapital. Og i denne Forbindelse rejste Layton det Spørgsmaal, om det monstro kunde antages, at Amerika vilde vedblive at laane gavmildt, men afholde sig fra at købe fra Europa.

Der pegedes endvidere paa Betydningen af den reducerede Udvandring fra Europa. Med en aarlig Udvan-

dring af $1^1/_3$ Million i de 3 sidste Aar før Krigen var denne i 1924 gaaet ned til mindre end 600,000. Ogsaa Ruslands ændrede Stilling greb dybt ind i Verdenssituationen. Ruslands internationale Handel før Krigen havde været større end Indiens. Men i 1925 var dets Andel i Verdenshandelen mindre end Danmarks før Krigen.

De her anførte Forhold havde hver for sig paavirket Europas økonomiske Situation. Men hertil kom yderligere, at Centraleuropa var bleven delt op i et Antal smaa nationale Enheder, og saaledes at Europa idag havde 11,000 flere km Toldbarrierer end før Krigen. De mangesidige Ulemper heraf blev nærmere omtalt. Og Talen mundede ud i Anbefaling af følgende 3 Idéer til nærmere Prøvelse og Praktisering: 1) Den indbyrdes Afhængighed mellem de europæiske Nationer er saa intim, at de i Henseende til økonomisk Velfærd maa staa og falde med hinanden; 2) Materielt Velfærd kan kun opnaas ved økonomisk Produktion, og permanent Samfundsvel kan ikke sikres ved Industrier eller Samfund, som forfølger den Politik at forsøge paa at skaffe sig Gevinst ved at baandlægge Produktionen; 3) Europas industrielle Fremgang vilde kræve en Specialisering ikke blot mellem de enkelte Virksomheder indbyrdes, men ogsaa mellem Nationerne. Dette betød ikke blot en Forøgelse af den internationale Omsætning, men tillige af den indbyrdes økonomiske Afhængighed, og Midlet til at opnaa den tilstræbte økonomiske Fremgang var ikke Foretagelsen af forholdsvis beskedne Ændringer i den nu raadende Tarifpolitik, nej, der krævedes hertil en klækkelig Nedskrivning af bestaaende Tarifsatser.

De her udførlig omtalte Taler af de tvende fremragende engelske Konferencedeltagere er bygget over Betragtninger, som vandt overvejende Tilslutning indenfor Konferencen, ligesom selve de paagældende vægtige Indlæg sikkert har bidraget væsentligt til paa Konferencen at fremme Udviklingen af den Stemning for en liberal Handelspolitik, som præger de vedtagne Resolutioner.

Der blev under Generaldebatten holdt henimod 50 Taler. Udover det allerede givne Uddrag af disse skal her blot endnu anføres en og anden Udtalelse eller fremholdt Betragtning, som tiltrak sig særlig Opmærksomhed. Den bekendte tyske Industrirepræsentant *von Siemens* paatalte, at »Organisation« i mange Kredse betragtes som et Universalmiddel til økonomisk og teknisk Fremgang, medens Taleren hævdede, at denne i første Instans beroede paa det enkelte Individs flittige og vedholdende Anstrengelse i Forbindelse med egen Tro paa Anstrengelsernes Succes. Iøvrigt udhævede Taleren, at Konferencens Rekommandationer kun vilde være af forberedende Art, medens det vilde staa til de politiske Magtfaktorer at faa dem virkeliggjort. — Japanernes Ordfører, Bankdirektør *Shidachi,* anførte, at 17 pCt. af Japans Totalimport stammer fra Europa og tilkendegav som de 3 beklagelige Tendenser til Foruroligelse af Verdensfreden: Den af mange Nationer efter Krigen antagne Beskyttelsespolitik — Monopolistkontrol med Raamaterialer og naturlige Hjælpemidler — samt den uretfærdige Fordeling af Befolkningen. — Den engelske Sir *Murspratt* henviste til, at vel havde England været nødt til at modificere sit System af fuldstændig Frihandel, men indtil nu vedrørte dette ikke mere end 2 à 3 pCt. af Landets samlede Indførsel. — Den schweiziske Bankmand *Dubois* udtalte sig med afgjort Styrke for den størst mulige Frihed for al international Handelsomsætning og var saaledes Talsmand for Synspunkter, der er i den skarpeste Modstrid med den udpræget beskyttelsesvenlige Tendens, som er raadende indenfor Ledelsen af det schweiziske Bondeforbund. — Den amerikanske Bankmand, *Robinson,* holdt en Tale, som egentlig kun røbede Glæde over, at Amerikas Samfundsøkonomi stiller sig langt gunstigere end Europas. De forenede Stater maatte nemlig prises lykkelige som Følge af den enkelte Samfundsborgers store Købeevne. Denne skyldtes forbedrede Produktionsmetoder, der betingede lavere Produktionsomkostninger, højere Lønninger og større For-

brug. Hele denne Udvikling fandt Støtte i Fristaternes Stilling som en Toldenhed, omfattende ca. 120 Millioner Mennesker. Den paagældende Tale ledte i det hele taget Tanken hen paa den Plan om Europa som en toldpolitisk Enhed, som jevnlig har været fremholdt, som synes at maatte kunne blive til mægtig Støtte for Udviklingen af det europæiske Erhvervsliv, men som efter alt at dømme turde være saare langt fjernet fra Virkeliggørelse. — Den kinesiske Delegerede, *Chuan Chao,* krævede Frihed for China til at bestemme sin egen økonomiske Politik, henpegede imidlertid samtidig paa, at Kapitalmangel var Aarsag til, at Chinas naturlige Hjælpekilder for Landbruget: Bomuld, Silke, Te og Mineralier er for Tiden uudviklede samt gjorde opmærksom paa, at Forbruget af fremmede Varer udgør blot 1,70 Gulddollar pr. kinesisk Indbygger. Det synes herefter vel begrundet, at Taleren tilføjede, at Chinas Aftagningsevne for fremmede Varer kunde forøges mægtigt, saafremt Landets politiske Forhold kunde blive stabiliserede og dets Hjælpekilder udviklede. — I en stor og god Tale fremholdt den fhv. tyske Landbrugsminister *Hermes* Landbrugets dominerende Betydning og de Vanskeligheder, hvorunder det for Tiden lider ved saa lave Salgspriser, at de ikke modsvarer Produktionspriserne. Ondets Rod laa hovedsagelig i Nedgangen i Østeuropas Produktivitet, i den økonomiske Opløsning i Centraleuropa og i den tunge Belastning med uproduktive Udgifter. Man burde tilstræbe at forøge Købeevnen hos Landbrugsbefolkningen, som i ethvert Land udgør en betydende — i Flertallet af Lande endog den overvejende Del af Konsumenterne. Og Industri samt Landbrug burde gensidig anerkende at være levende interesserede i den anden Parts Velfærd. — Endnu skal lige nævnes, at tvende Repræsentanter for Sovjetrusland havde Ordet og søgte dokumenteret, at Rusland nu er paa den gode Vej til at opnaa en fuldt udformet økonomisk Rekonstruktion som Frugten af det maalbevidste Sovjetstyre. Dette angaves at tilstræbe en stærk Udvikling af Industrien —

særlig af Sværindustrien — ledsaget af en jevntløbende Udvikling af Landbruget. Denne sidste støttedes ved Bøndernes stærkt voksende Trang til at opgive de hidtil fulgte forældede Driftsmetoder til Fordel for Brugen af moderne Produktionsformer. Rusland smilede sarkastisk ad de mod det rettede Anklager for rød Imperialisme. Nej, det ansaa intet for vigtigere end almindelig Fred og nærede ingen Tvivl om, at det var muligt at organisere den samtidige Eksistens af og Samvirken mellem Sovjetruslands økonomiske System og den øvrige Verdens kapitalistiske System. Og man var fra russisk Side intet Øjeblik i Tvivl om, at det i Længden blev Ruslands System, der vilde staa sin Prøve.

Det maa erkendes, at de $3^1/_2$ Dages Generaldebat, som her er omhandlet, gav et klart udformet Billede af den produktionsmæssige og økonomiske Verdenssituation. Debatten bød jo paa et mangestemmigt Kor fra vor Jords mest forskellige Produktionsomraader. Grundtonen i samtlige Indlæg var — med et Forbehold for de amerikanske Fristaters Ordførere — i alt væsentligt fælles: en stærk Fremholden af de efter Krigen opstaaede Vanskeligheder og direkte rejste Hindringer for Erhvervslivets frie Udfoldelse med derved betinget Arbejdsløshed, samt et hertil knyttet Krav om den muligst vidtgaaende Fjernelse af Hindringerne for Verdensproduktionen og den dermed forbundne internationale Omsætning. Denne gennemgaaende Enighed i Bedømmelsen af baade den foreliggende økonomiske Verdenssituation og af Midlerne til Genoprettelse af sunde Samfundsforhold har været til betydelig Støtte for Konferencens Arbejde. Der har selvfølgelig indenfor de enkelte Erhvervsgrupper kunnet gøre sig ulige Anskuelser gældende m. H. t. de faglige Enkeltproblemer, og navnlig blev dette Tilfældet indenfor Industrigruppen. Men den her paaviste Enighed om det væsentlige giver de af Konferencen fremgaaede Fællesudtalelser en Vægt, som forhaabentlig — uanset den Skepsis, de sikkert vil møde paa deres Vej — vil formaa at skabe

den Verdensopinion, som kræver Resolutionernes Anvisninger ført ud i Livet, og som er stærk nok til at faa dette Krav gennemført.

Iøvrigt lettedes ogsaa Arbejdet i Specialkomitéerne ved den under Generaldebatten klarlagte væsentlige Enighed om de Veje, ad hvilke Genoprettelse af erhvervsmæssig Sundhed bør tilstræbes. Arbejdet i de paagældende 3 Komitéer — én for henholdsvis Landbrug, Handel og Industri — udgjorde det andet Hovedled af Konferencens Arbejdsprogram og optoges umiddelbart efter Generaldebattens Afslutning.

Arbejdet i Landbrugskomitéen — hvilket her alene gøres til Genstand for Omtale — indledes med en almindelig Debat, som strakte sig over to Dage, hvorefter Komitéen delte sig i 3 Underkomitéer, gældende henholdsvis 1) Landbrugets Andelsforetagender, 2) Landbrugets Kreditforhold samt 3) andre almindelige Landbrugsspørgsmaal. Det blev særlig om den sidstnævntes Arbejde, at Hovedinteressen samlede sig, idet bl. a. alt vedrørende Toldproblemet faldt ind under dennes Ressort. — M. H. t. Resultatet af det paagældende Komitéarbejde og dettes Formulering i den afgivne Resolution er der Anledning til her at fremdrage et Forhold, som tiltrak sig en vis Opmærksomhed.

Den i 1889 dannede Commission internationale d'Agriculture — som i 1925 holdt sin 12. Kongres i Warschau, og som i indeværende Forsommer har holdt sin 13. Kongres i Rom — har paa Initiativ af Formanden for Det schweiziske Bondeforbund, Professor *Laur,* dannet en særlig Sektion, omfattende Repræsentanter for de Landbrugsorganisationer, som er Medlemmer af C. i. d'A. Et vist Samarbejde mellem den paagældende Sektion og Det internationale Landbrugsinstitut i Rom er samtidig tilrettelagt.

Afvigte 21. Marts afholdtes i Paris et Møde af denne nye Sektion, som omfatter Repræsentanter for 27 Nationer. Mødets Formaal var at redigere den endelige Formu-

lering af en Erklæring fra Landbruget til Forelæggelse for Den internationale økonomiske Konference i Genève. Udkast til en saadan var udsendt i Begyndelsen af Februar og foranledigede Landbrugsraadet til at nedlægge Indsigelse mod, at Affattelsen vedrørende Toldproblemet ikke tog Hensyn til de landbrugseksporterende Landes naturlige Ønske om Toldfrihed eller lavest muligt Toldpaalæg paa deres Eksportvarer. Paa Mødet den 21. Marts — hvor ingen Repræsentant var fremmødt fra dansk Side — forelagde Prof. Laur det nys nævnte Udkast og ledsagede Forelæggelsen med en kraftig Tale, i hvilken han hævder, at med den nydannede Sektion er der skabt et Organ, som har Ret til at tale paa Verdenslandbrugets Vegne. Erklæringen blev saa vedtaget med ret uvæsentlige Ændringer. Og angaaende Betydningen af denne Vedtagelse udtaler Prof. Laur bl. a.: »Maatte vi alle være os bevidst, at det internationale Landbrug hermed for første Gang træder frem for Offentligheden med en af mange Landes Landbrugsorganisationer frembaaret Kundgørelse. En ny Tone skal klinge i Folkekoncerten; maatte den være klar og ren; og maatte den blive hørt og forstaaet af Menneskeheden«.

Imidlertid — og det var det, som tiltrak sig en Del Opmærksomhed — Tonen klang slet ikke. Deklarationen var nemlig ganske vist indleveret rettidig til Bureauet i Genève. Men den var ikke af Bureauet afgivet til Konferencedeltagerne saaledes, at der var aabnet direkte Adgang til at inddrage den under Debatten. Først efter at Debatten i Landbrugskomitéen var tilendebragt, blev Deklarationen omdelt til Komitéens Medlemmer, hvilket netop skete Dagen efter, at Afgiveren af denne Beretning havde forespurgt Bureauet om Aarsagen til, at Deklarationen ikke var omdelt. Det forlød rygtevis, at Deklarationen agtedes taget i Brug som Hovedgrundlag for Affattelsen af Landbrugskomitéens Resolution. Men intet saadant skete. Det stod sikkert rette Vedkommende klart, at den raadende Stemning indenfor Landbrugskomitéen

m. H. t det Hovedpunkt, som angaar Toldpolitiken, krævede en helt anden Tone end den, der i Deklarationen var anslaaet af Prof. Laur, som i Egenskab af Formand for Det schweiziske Bondeforbund er bekendt for at tilstræbe en kras og ensidig Beskyttelsespolitik.

Som Præsident for Landbrugskomitéen fungerede en jugoslavisk Professor *Frangesch.* Det blev dog væsentlig mindre denne end Komitéens »Rapportør«, fhv. tysk Landbrugsminister og Finansminister Dr. *Hermes,* som varetog Hovedledelsen indenfor Komitéen, og hvem Hovedæren tilkommer for saavel Forhandlingernes gode og hurtige Forløb som Affattelsen af en Resolution, om hvilken det forholdsvis let lykkedes at opnaa Enighed. Med stor faglig Dygtighed viste Dr. Hermes sig nemlig at forene en vindende Fremtræden og en smidig Forhandlingsevne, som gjorde ham det let under Debatten at afværge Henstillinger eller Forslag, som vilde have skabt Uklarhed i Formuleringen af de Ønsker, der indeholdes i Resolutionen. For at bistaa Rapportøren — og Folkeforbundets Sekretariat — i Udarbejdelsen af denne, nedsattes et af 4 Delegerede bestaaende Redaktionsudvalg. Hver af disse havde under Debatten tonet afgjort Frihandelsflag. Og deres Valg afgav saaledes den opnaaelige Garanti for, at Resolutionens toldpolitiske Del vilde blive saa liberalt præget, som overhovedet gørligt i Henhold dels til den stedfundne Debat og dels til indgivne positive Forslag angaaende Affattelsen.

Selvfølgelig raadede der indenfor den forsamlede store Kreds af Landbrugsrepræsentanter noget afvigende toldpolitiske Anskuelser. Landbrugsimporterende Lande med en stærkt anvendt Beskyttelsespolitik — som f. Eks. Frankrig og Tyskland — kan saaledes kun ved at anlægge en videre Horisont ved Problemets Bedømmelse se deres toldpolitiske Interesser forenelige med de stærkt eksporterende Landbrugslandes. Resolutionens paagældende Udtalelser bærer derfor Kompromisets Præg. Men indenfor Konferencens store frihandelsvenlige Lejr af

Landbrugsrepræsentanter følte man sig tilfredsstillet ved den paagældende Formulering. Og formentlig tør der ogsaa regnes med, at den indenfor Kredsen af danske Landmænd vil skønnes i det store Hele at tilfredsstille rimelige Forventninger.

I Landbrugskomitéens Rapport er samlet under eet Rapport frad e 3 Subkomitéer. Rapporten er ret omfattende, idet den beslaglægger ca. 4 tættrykte Foliosider. Imidlertid er Handelskomitéens Rapport rigelig 3 Gange og Industrikomitéens Rapport næsten 1½ Gang saa omfattende.

Rapporten vedrørende Landbruget falder i 3 Hovedafdelinger. Først en Indledning, der klargør Landbrugets Betydning, dets nuværende Vanskeligheder — ikke mindst som Følge af høje Rente- og Skattebyrder — og Nødvendigheden af at søge disse besejret. Dernæst: Almindelige Resolutioner, hvis fjerde Led gælder Landbrugsvarernes Toldbehandling, og hvis Tekst her gengives uafkortet:

»Det er ønskeligt, at alle Hindringer for den frie Udbredelse af og Handel med Landbrugsprodukter fjernes, forsaavidt deres Fjernelse ikke medfører Fare for de enkelte Landes og disses Arbejderes vitale Interesser. I de Stater, i hvilke Toldbeskyttelse er opretholdt, bør den reduceres, baade for Industri og Landbrug, til det lavest mulige Punkt, som er absolut nødvendigt for Produktion; det bør tilstræbes at bistaa ved Opretholdelsen af en retfærdig Ligevægt mellem Industri og Landbrug og ikke at begunstige den ene paa den andens Bekostning. Systemet af Eksportforbud og Eksportafgifter (med Undtagelse af Afgifter, opkrævede til Fordel for den paagældende Erhvervsgren) og den hyppige Ændring i Toldtariffer, som lang Erfaring har godtgjort at være uvirksom og farlig, bør afgjort opgives«.

Iøvrigt omhandler de almindelige Resolutioner saadanne Forhold som Landbrugernes Krav paa Opnaaelse af et rimeligt Arbejdsvederlag og af en tilfredsstillende Levefod — den enkelte Landbrugers faglige Dygtiggø-

relse — social Lovgivning vedrørende Landbrugets Arbejdere — samt Opfordring til Folkenes Forbund om i nuværende og fremtidige Organisationer til Behandling af økonomiske Spørgsmaal at sikre Landbruget en Plads, svarende til dets Vigtighed som social og økonomisk Faktor.

Sammenfattede under tredie Hovedafdeling følger en Række Specialresolutioner, gældende: 1) Landbrugsmæssig Andelsvirksomhed, hvor det navnlig anbefales at skabe direkte Samvirken mellem Landbrugsproducenternes og Konsumenternes Andelsorganisationer; 2) Landbrugets Kreditforhold, særlig mundende ud i en Opfordring til Folkenes Forbund om i Samarbejde med Det internationale Landbrugsinstitut i Rom at undersøge Muligheden for internationalt Samarbejde m. H. t. Fremskaffelse af Landbrugskredit, hvor Landbruget mangler Kapital; 3) Campagne imod de Sygdomme, som hjemsøger Planter og Dyr, og til hvis Bekæmpelse Det internationale Landbrugsinstitut foreslaar Afholdelse af en Konference til Iværksættelse af international Aktion; 4) Fremme af Landbrug i Kolonierne til Fordel for disses indfødte Befolkning; 5) Studier vedrørende Udnyttelsen af Skovarealer; 6) Klarlægning af landøkonomiske Problemer, hvorunder omtalt a) Tilvejebringelse af omfattende Materiale af Landbrugsregnskaber og affattede saaledes, at de i ethvert Land afgiver sammenlignelige Resultater af de forskellige landøkonomiske Driftsformer; b) Tilvejebringelse af bedre Oplysning gennem periodisk Statistik, navnlig angaaende Husdyrhold og dyrisk Produktion, hvorhos anbefales hurtig og regelmæssig Afgivelse af Oplysning om Høstmængder, Beholdninger, Konsum og Bevægelse i Varemængder og Priser, hvorunder maanedlig Afgivelse af Indextallene for Priser, der kan sammenlignes, paa henholdsvis Landbrugs- og Industriprodukter; c) Opfordring til alle Regeringer om at iværksætte en nærmere specificeret Undersøgelse til Belysning af de økonomiske, sociale, finansielle og tekniske Vilkaar, hvorunder

Landbruget i det paagældende Land virker, og tjenende til et derpaa bygget Studium over Midlerne og Vejene til faglige Fremskridt.

De russiske Delegerede stemte principfast mod alle Konferencens Resolutioner, altsaa ogsaa mod Landbrugets. Der afgaves en Motivering herfor, som navnlig m. H. t. Andelsorganisationerne var særdeles svag, idet den gik ud paa, at det ikke kunde være til Fordel for Arbejdere og smaa Jordbrugere, at Andelsselskaberne omfattede ogsaa større Jordbrugere (altsaa »Repræsentanter for det kapitalistiske System«). At disse kun har Stemmeret i Sidestilling med de mindste Andelshavere ændrer altsaa intet i Bedømmelsen eller Fordømmelsen.

Iøvrigt vedtoges Landbrugets Resolution enstemmigt, og uden at der fra nogen Side toges Forbehold af nævneværdig Betydning. Derimod vides det, at der indenfor Landbrugskomitéens Ledelse har været stærkt delte Meninger om, hvorledes man burde stille sig overfor en Bemærkning i Handelskomitéens Rapport, vedrørende Landbruget. Under Afsnittet Toldtariffernes Højde, hvor Handelens Rapport taler djærve Frihandelsord, er nemlig tilføjet, at medens de fremsatte Udtalelser nærmest har Industri og Handel for Øje, vil de dog ogsaa kunne have Gyldighed overfor Landbruget, og i en Udstrækning der varierer med Forholdene i de enkelte Lande. Fra visse Hold indenfor Landbrugskomitéens Ledelse ønskedes denne Tilføjelse fjernet fra Handelens Rapport. Og bag Kulisserne fandt der herom Tovtrækning Sted, men med det endelige Resultat, at Tilføjelsen blev staaende.

Resolutionerne forelægges Offentligheden i Tilknytning til en udførlig indledende Redegørelse. Denne sidste fik sin endelige Udformning indenfor en saakaldet Koordinationskomité, bestaaende af Konferencens Præsident, 12 særlig valgte Vicepræsidenter, Formændene for de tre Specialkomitéer samt disses Rapportører. I den paagældende Komité foretoges ogsaa Censur og endelig Ud-

formning af en Række Særresolutioner, som ønskedes forelagt Konferencen. Blandt saadanne, som paa Konferencens Slutningsmøde den 23. Maj naaede Forelæggelse og enstemmig Vedtagelse skal her nævnes:

1) Resolution, stillet af den engelske Arbejderfører Mr. *Arthur Pugh,* anerkendende at Verdensfreden er væsentlig afhængig af de Principer, som følges ved Udformningen af Nationernes økonomiske Politik og imødeseende Anvendelsen af Principer, egnede til at fjerne »saadanne økonomiske Vanskeligheder, som skaber Friktion og Uenighed i en Verden, som har alt at vinde ved fredeligt og harmonisk Fremskridt«.
2) Resolution, foreslaaet af Professor *Cassel,* tilsigtende at skabe en stærk offentlig Mening til Gunst for de i Konferencens Resolutioner indeholdte Principer, og dette opnaaet ved nær international Samvirken mellem videnskabelige og pædagogiske Institutioner i Forbindelse med Pressens betydningsfulde Støtte.
3) En af den svenske Generaldirektør *Ørne* forelagt Resolution til Gunst for Afgrænsning og Nedskrivning af Nutidens store Militærudgifter, idet der henvises til, at disse reducerer de Midler, der staar til Raadighed for Udviklingen af Industri, Handel og Landbrug, endvidere virker som en tung Byrde paa de enkelte Staters Finanser og nødvendiggør tunge Skattebyrder, som virker tilbage paa det hele økonomiske Liv og sænker Levefoden.
4) Resolution, udarbejdet af Koordinationskomitéen og forelagt af Præsident *Theunis,* fremhævende, at da en Succes af Konferencens Arbejde vil være betinget af en Virkeliggørelse af de i Resolutionerne fremholdte og anbefalede Principer, opfordres Folkeforbundets Raad til at søge de bedste Midler og Veje til Fremme heraf, idet Raadets Opmærksomhed henledes paa den vel afbalancerede mangesidige Sammensætning af Konferencens forberedende Komité,

som har opnaaet fortræffelige Resultater ved sit forberedende Arbejde for Konferencen.

5) Resolution, forelagt af Sovjetruslands Delegerede, ved hvilken Konferencen »anerkendende Betydningen af en Fornyelse af Verdenshandelen og afholdende sig ganske fra at optage politiske Spørgsmaal, betragter Deltagelsen af Medlemmer fra alle de her repræsenterede Lande — uden Hensyn til Forskellighederne i deres økonomiske System — som et lykkeligt Varsel for en fredelig handelsmæssig Samvirken mellem alle Nationer«. I Resolutionen var endvidere gjort Rede for den Del af de vedtagne Beslutninger, som havde de russiske Delegeredes Sympathi, medens Beslutningernes øvrige Del følgelig ikke kunde betragtes som gældende for Sovjetrusland.

Konferencens endelige Rapport, omfattende den ovennævnte almindelige Indledning og de vedtagne Resolutioner, blev dernæst under eet forelagt til Afstemning og vedtaget enstemmigt, idet dog saavel den russiske som den tyrkiske Delegation afholdt sig fra at stemme.

Konferencens første Vicepræsident, Franskmanden, Exminister *Loucheur,* bragte dernæst i veltalende Ord Præsident Theunis Konferencens Tak for udmærket Arbejde, baade som Præsident for den forberedende Komité og som Præsident for selve Konferencen. Den paagældende Tak erkendtes fra alle Sider at være i særlig Grad vel fortjent, og Erkendelsen heraf udløstes i den særdeles livlige Hyldest, som Forsamlingen i Tilknytning til Takketalen bragte Konferencens udmærkede Præsident.

I en fortræffelig Slutningstale gjorde denne derefter udførlig Rede for Konferencens Forløb, dens Arbejdsresultater samt for det Oplysnings- og Agitationsarbejde, der vilde være at tage op for at gøre Konferencens Arbejde saa frugtbringende som muligt.

Det er Fremtiden forbeholdt at besvare Spørgsmaalet om, i hvilket Maal det vil være lykkedes Konferencen at

yde betydende Bidrag til Genoprettelse af den tilstræbte Sundhed og Ligevægt i Verdensproduktionen og Verdensøkonomien. At Konferencens Arbejde og dets Evne til at virke efter denne Hensigt vil møde megen Skepsis, tør anses for givet. Talen er jo ikke her om Virkemidler, der omgaaende og i fuld Udstrækning tør ventes bragt i Anvendelse. Der vil være megen og sejg Modstand at bryde, forinden der bliver behørig fri Bane for den Nyorientering i handels- og erhvervspolitisk Henseende, som Konferencen gør sig til Talsmand for.

I denne Forbindelse er der imidlertid Anledning til at udhæve, at Konferencen — navnlig hvor det gælder Handelens og Landbrugets Anliggender — fører myndig Tale. Dens Udtalelser vil her vanskelig kunne lades uænsede, fordi de fremtræder som et samstemmigt Kor af Røster fra Alverdens Nationer og uden nævneværdig Fremholden af nationale Særønsker og uden Etablering af noget Modsætningsforhold mellem henholdsvis Arbejdsgivere og Arbejdere. I sidstnævnte Henseende er det saaledes værd at lægge Mærke til, at de bekendte Arbejderførere *Pugh* (England) og *Jouhaux* (Frankrig) i Taler paa Slutningsmødet udtalte sig med afgjort Anerkendelse om Konferencens Arbejde og dettes Resultater som et første Skridt i den rigtige Retning.

Hvad saa specielt Landbruget angaar, tør det sikkert paaregnes, at Konferencen med det til denne tilvejebragte Oplysningsmateriale vil have bidraget væsentligt til i det almindelige Omdømme at stille Landbruget paa Plads indenfor det Sammenspil af Arbejdskræfter, som skaber Verdensproduktionen. Med Rette blev det saaledes fremhævet, at det er Brugen af Jorden eller dennes Afgrøder, der for det enkelte Samfund danner Udgangspunktet for Produktionen og derved bliver den egentlige Basis for Verdenssamfundets økonomiske Velfærd. Og sideordnet med Erkendelsen af den mægtige Udvikling, som vore Dages egentlige Industrivirksomhed har naaet med hertil svarende Betydning for Samfundsøkonomien, lod Konfe-

rencens Forhandlinger ingen Tvivl om, at det i første Linie er Landbrugets Produktion, der maa anses som Hovedmidlet til at hidføre den tiltrængte Bedring i de Levevilkaar, som de nuværende Produktions- og Omsætningsforhold byder de enkelte Samfund.

Fra alle Sider fandt derfor det Krav Medhold, at der maa skabes Vilkaar, som byder Verdenslandbruget i Almindelighed Adgang til en Produktion, som i Modsætning til den nuværende byder Landmanden et rimeligt Arbejdsvederlag, betingende et passende Forhold mellem Salgs- og Produktionspriser. Eller som det hedder i Landbrugskomitéens almindelige Resolutioner: »Konferencen betragter det som et vitalt økonomisk Spørgsmaal, at Landbrugets Produktion forøges, og at Landbruget med dette for Øje placeres paa lige Fod med Industrien ved at sætte alle, der beskæftiges ved Landbrug, i Stand til at opnaa en tilfredsstillende Levefod og et normalt Vederlag for deres Arbejde og Kapital«.

Det er gode og forstandige Ord. Og som Udtryk for en paa Konferencen raadende almindelig Opfattelse varsler de i og for sig gunstigt for, at der indenfor de enkelte Nationer kan udløses en fælles Bestræbelse efter at søge opnaaet den tiltrængte Bedring i Landbrugets Arbejdskaar, og dette ikke mindst ved et virksomt Arbejde for at fjerne Nutidens mangehaande Hindringer for Handelsfrihed.

Konferencen har jo imidlertid kun raadgivende Myndighed. Den har kunnet klarlægge og redegøre for Aarsagerne til de iøjnefaldende Faktorer, der handicapper Erhvervslivets frie Udfoldelse i den nuværende trange Efterkrigsperiode. Og den har kunnet anvise og anbefale en Række virksomme Foranstaltninger til at raade Bod herpaa. Men herudover strækker dens Kompetence ikke. Thi de legale Hindringer — og det er dem, som afstedkommer den dybest indgribende Forstyrrelse i den frie Handelsomsætning — staar det til de enkelte Nationers Lovgivningsmyndighed at afsvække og helst fjerne. Det

afgørende Spørgsmaal bliver saa, hvorledes Udsigterne stiller sig for, at dette vil ske. Og her er det selvølgelig, at den allerede nævnte Tvivl og Pessimisme særlig sættes ind.

At imidlertid Konferencens samstemmige Opfattelse m. H. t. de nu etablerede legale Hindringer vil komme kraftigt til Orde indenfor lovgivende Forsamlinger, tør anses for givet. Og dette i Forbindelse med den Verdensopinion, som Konferencen har skabt, vækker Haab om, at de Tanker og Forslag, der er fremgaaet af Konferencens Arbejde, maa kunne virkeliggøres indenfor en rimeligt afgrænset Tidsfrist, og saaledes tjene til en ogsaa herhjemme højlig tiltrængt Bedring af Landbrugets Produktions- og Afsætningsvilkaar.

Husdyrbruget i 1926

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen.

Af Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole.

Vilkaarene har ikke været gode for dansk Husdyrbrug i 1926. Det vil komme til at staa som et vanskeligt og besværligt Aar, hvor det ude i de enkelte Husdyrhold har knebet stærkt med at opnaa et nogenlunde økonomisk Udbytte af det nedlagte Arbejde.

Husdyrbruget har i saa Henseende maattet dele Kaar med dansk Erhvervsliv i al Almindelighed. Graavejr har behersket den økonomiske Himmel, omend der nu og da — paa enkelte Omraader — har været Lysstraaler, der banede sig Vej gennem Skydækket.

Aarsagerne til alt dette har været at finde dels i Udlandet og dels i Indlandet. Et kort Resumé af de mest indgribende Faktorer vil give den rette Baggrund for en Betragtning af det udøvede Produktionsarbejde og dets Afkastning:

I England — vort Hovedmarked — en kort Generalstrejke først i Maj, der afløstes af en langvarig Kulminestrejke, som gav stor Arbejdsløshed og forringet Købeevne.

Tysklands Toldpolitik vanskeliggjorde lønnende Afsætning til dette Land. De langvarige Forhandlinger førte vel tilsidst til Toldnedsættelser paa Heste, Ost og Slagteriaffald, medens det, der for os betød langt mere, Lempelser for Smør, Kvæg og Kød, ikke fandt Sted.

Toldskranker har rejst sig ogsaa i andre Lande — og Konkurrencen paa det engelske Marked, særlig fra Koloniernes Side, har været følelig.

Her i Landet var det særlig det af Kronestigningen skabte Prisfald, der mærkedes haardt. Og Virkningerne heraf føltes saa meget stærkere, som Driftsudgifterne maalt i Forhold til de formindskede Indtægter gennem hele Aaret føltes trykkende høje.

Mund- og Klovesygens hærgende Virkninger paa Kvæg- og Svinehold gav paa indgribende Maade Rentabiliteten i mange Husdyrhold et føleligt Knæk.

Og hertil kom for nogle Skuffelser over Kornhøsten — føjet til det Tryk, Skatter og Renter i Forvejen udøvede paa dansk Landbrug.

— Det er forstaaeligt, at under slige Vilkaar blev alt, hvad der i den enkelte Bedrift indtraf af »normale« Uheld, dobbelt følelige — ja paa sine Steder af gennemgribende Rækkevidde.

Man har derfor Lov til at undres, naar dette Aar, hvor det økonomiske Udbytte for Flertallet af Husdyrbrugere blev saare ringe, og hvor Vanskeligheder ved Produktion og Afsætning taarnede sig op, trods alt udviste en Produktionskraft hos det danske Husdyrbrug, der i det store og hele ikke stod tilbage for de nærmest foregaaende Aars.

Dette turde være Vidnesbyrd om, at Aartiers Slægtleds maalbevidste Arbejde for at lede dansk Husdyrbrugs Produktion og Afsætning ind i rationelle fastslagte Baner ikke har været gjort forgæves.

Og bærer dette end i sig et Svaghedstegn — dette, at den enkelte Husdyrbruger maa underkaste sig de alment gældende Vilkaar og kun i mindre Grad kan gaa egne Veje og unddrage sig de Forhold, der er truende for Økonomien — saa er det dog ogsaa Styrken for den enkelte Husdyrbruger at vide, at ude i de Tusinder af Husdyrbrug Landet over foregaar det samme maalbevidste Arbejde fra Dag til Dag for at øge Produktionens Kvantitet og Kvalitet — som han selv i egen Bedrift strider for.

Husdyrbestandens Størrelse.

De aarlige Husdyrtællinger giver altid et interessant Billede af Forskydningerne i selve Produktionsgrundlaget: Husdyrmængden. De voldsomme Nedgange, som navnlig de to sidste Krigsaar 1917 og 1918 medførte, er nu kommen saaledes paa Afstand, at denne Svækkelse kan betragtes som ophævet. For de Husdyrgrupper, hvor der endnu i disse Aaringer findes et mindre Antal end i 1914, som er det sidste »Maaleaar« fra den rolige Tid, maa dette opfattes som en karakteristisk Udviklingsretning, fremkaldt af de nu herskende Landbrugsforhold.

Landets Husdyrantal i 1000 Stkr.

Aar	Heste	Hornkvæg ialt	Hornkvæg heraf Køer	Svin	Faar	Geder	Høns
1926.....	548	2840	1478	3034	235	24	17,700
1925.....	536	2758	1391	2517	261	27	20,093
1924.....	548	2667	1369	2868	302	29	20,284
1923.....	562	2523	1339	2855	374	42	20,029
1914.....	605	2717	1416	2715	533	44	15,140

Hestene. Det samlede Antal er gaaet frem med 12,000 Stkr., hvilket betyder 13,000 voksne Heste flere end i 1925, idet Føl og Plage tilsammen er gaaet ca. 1000 Stkr. tilbage. Tilvæksten har kun været mulig, fordi der i det forløbne Aar har været en meget betydelig Overskudsindførsel af Heste, nemlig ca. 13,000 Stkr.

Mens de enkelte Grupper af Hestebestanden ikke viser store Forskydninger, er Forholdet et ganske andet, naar man ser hen til Antallet af »Bedækkede Følhopper« ved Tællingen 1926 modsat 1925. Her er nemlig en Nedgang paa ca. 10,000 Stkr., og sandsynligvis er Nedgangen endda noget større, idet der i 1925 blev spurgt om »Drægtige Følhopper«. Tallene er for 1925 29,287 Stkr., 1926 18,998 Stkr., hvilket er ca. 35 pCt. mindre. Medens i 1925 12,1 pCt. af Hopper var bedækkede (drægtige), var i 1926 kun 7,6 pCt. bedækkede. Nedgangen i Antal Føl i 1927 vil derfor blive af et voldsomt Omfang.

Hornkvæget. De senere Aars Fremgang er fortsat; men medens allerede i Fjor den samlede Hornkvægbestand var større end i 1914, er dette først nu Tilfældet med den betydningsfuldeste Gruppe, Køerne, som i det forløbne Aar er steget med ca. 87,000 Stkr. Kvier, som ikke har kælvet, er steget med ca. 20,000 Stkr., medens der for Tyre, Stude og Kalve er en mindre Nedgang.

For hver 100 Køer findes der i 1926 5 Tyre, 6 Stude, 34 Kvier, der ikke har kælvet, og 48 Kalve.

Efter Tællingsresultaterne skal 189,000 Køer være udsatte af Besætningerne i Aarets Løb. Dette er 12,8 pCt. af Kobestanden. Tallet har ikke varieret meget i de senere Aar. Af de 12,8 pCt. er 7,4 pCt. udsat paa Grund af Ufrugtbarhed, Kastning eller Overløbning.

Svinene udviser en mægtig Fremgang i Antal, nemlig 517,000 Stkr. eller næsten 20 pCt.s Forøgelse. Særlig bemærkelsesværdig er den store Fremgang for Søer, idet disses Antal er vokset med over 30 pCt., et Forhold, der sikkert ikke er uden Forbindelse med Aarets høje Priser paa Pattegrise, der atter naturligvis har sin egentlige Grund i, at der for denne Husdyrgren har været relativt gunstige Prisforhold, saa Fedningen er udvidet.

Omend vi ikke fra Tiden, før Husdyrtællingerne blev paabegyndt, kan danne os noget paalideligt Skøn over Svinebestandens Størrelse, er der vel en ret sikker Grund til at antage, at der aldrig i Danmark har været saa stor en Svinebestand.

Faareholdet formindskes stadig og er nu kun godt halvt saa stort som i 1914 og kun ca. en Fjerdedel af Omfanget i 1903.

Ernæring og Pleje.

Den aarlige Høst er om ikke af afgørende, saa dog af væsentlig Betydning for den Ernæring, der i Aarets Løb kan gives vore Husdyr. I det følgende fremsættes derfor Statistisk Departements Opgørelse herover:

Høstudbyttet i Mill. hkg.

	1926	1925	1924	1923	1922
Korn	26,9	28,9	25,8	27,2	25,4
Foderroer	214,4	190,5	171,9	171,8	150,0
Halm	—	48,0	44,2	47,2	32,2
Hø	24,8	21,8	15,3	16,6	13,9

I Henhold hertil — Høststatistik er jo forøvrigt en vanskelig Statistik — var der i 1926 en mindre Kornhøst, hvorimod Mængden af Grovfoder var stor baade 1925 og 1926. Dette Indtryk stemmer ogsaa godt med de mere skønsmæssige praktiske Erfaringer fra Landets forskellige Egne og underbygges yderligere derved, at der gennemgaaende overalt var rigeligt Græs i Sommeren 1926. Aaret bragte derfor gunstige Ernæringsforhold.

Fra Nytaar til Udbindingstid sker der sjældent store Ændringer i Fodringen, naar ellers Fodermængderne er rigeligt til Stede. Og dette var, som foran fremført, Tilfældet i 1926. Rig paa Græs — men ogsaa paa Nedbør og Kulde — var Sommerens Kendemærker. Navnlig Forsommeren frembød mange Eksempler paa frysende Dyr, der afmagredes trods Græs til Knæene. Det danske Vejrlig nødvendiggør som Regel, at i hvert Fald Malkekøerne kommer paa Stald om Natten Størstedelen af Sommeren. Det vaade Græs i Forbindelse med Kulden var sandsynligvis Aarsag til, at ret ondartede og langvarige Diarrétilfælde indtraadte hos Malkekøerne.

Juli Maaned gav Sol og Varme. Paa et vist Tidspunkt var der enkelte Steder i Landet lige ved at kunne tales om Tørke og Mangel paa Græs efter den rige Høavl. Der blev en Masse Hø; men en Del blev desværre ikke indbjerget saa godt som ønskeligt, hvilket utvivlsomt medførte, at det maatte værdsættes lavere under Vinterfodringen.

Ogsaa en stor Del af Efteraarstiden gav ublidt Vejrlig, hvorfor Malkekøerne ret tidligt blev indbundne, til Trods for, at der de fleste Steder var Græs nok.

Endskønt Grovfoderet, der aarligt bruges til den danske Kvægbestand, i Reglen udgør over 80 pCt. af det samlede Foder til Kvæget, er det oftest Kraftfoderet, der er Genstand for den største Interesse, naar Fodringsspørgsmaalene behandles. Dette kan vel nok finde sin Forklaring; men naar det i 1926 særlig blev bragt paa Bane, skyldes det navnlig, at der under Indtrykket af de ugunstige Rentabilitetsforhold og den store Avl af Grovfoder, ikke mindst af Hø, syntes at være skellig Grund til at spare paa Kraftfoderet, og stærke Røster hævede sig ved toneangivende Møder for dette. — Det er givet, at et Grundkrav til al Fodring først og fremmest er, at den skal være økonomisk forsvarlig, og »for stærk« Fodring tilraader ingen, selv om det maa indskydes, at Mund- og Klovesygen i 1926 uundgaaelig har bevirket, at der i mange Kvæghold har været Dyr, som man maatte ernære saaledes, at det samlede Foderforbrug for Besætningen derved blev større, end det efter Ydelsen burde have været. Og naar saa ofte ved et pludseligt indtrædende Prisfald Raabet høres: »Spar paa det indkøbte Kraftfoder«, da synes dette ikke altid lige vel begrundet. En planmæssig, rationel anlagt Fodring bør saaledes næppe ændres som Følge af Prisforskydninger af den Størrelse, man saa i 1926, hvor der gennemgaaende kunde faas over 17 kg Kraftfoder for 1 kg Smør. Saafremt Køernes Ydelse bliver Udgangspunktet for Beregningen af Fodermængden, turde de senere Aars Forsøgsresultater have givet os saadanne Oplysninger i Hænde med Hensyn netop til Foderets Størrelse, at en Kraftfoderanvendelse inden for disse Rammer næppe kan have givet Tab i 1926.

Mund- og Klovesygen rasede hele Aaret. Kort efter Nytaar kom der nye Tilfælde frem i Besætninger, der ogsaa i Fjor var angrebet. Forstaaeligt nok ansaa man i sagkyndige Kredse dette for at være rene Undtagelsestilfælde. Det viste sig desværre ikke at være rigtigt; Kvægsoten kom for Alvor over vore Husdyr for anden Gang

i Løbet af et Aars Tid. Det største Antal Tilfælde i en Uge: 3579, indtraf fra 20. til 27. Juli, og mod Slutningen af Aaret forefaldt endnu omkring 400 Tilfælde ugentlig. Ligesom Aaret før begyndte Sygdommen paa Øerne og fik først udraset der, medens i Jylland Angrebene særlig var stærke i Sommertiden. Alt i alt har ca. 90,000 af Landets godt 193,000 Kvægbesætninger været angrebet i 1926. Heraf er der dog en Del Gentagelsestilfælde og en Del Angreb i Svinebesætninger alene.

Sygdommen syntes i mangfoldige Tilfælde at være af en noget anden Form end Aaret før, saaledes at det hidtil benyttede Serum ingen Virkning havde overfor mange af de nye Tilfælde. — Den økonomiske Skade af denne Landsulykke gennem 2 Aar maa tælles i mange Millioner Kroner. I Virkeligheden er dette ikke til at opgøre; thi de Eftervirkninger og andre Skader, som Sygdommen har i sit Følge, er langt vanskeligere at overskue end det direkte Tab ved Soten, og utvivlsomt af ikke mindre økonomisk Omfang.

En stor og vanskelig Opgave har vort Veterinærvæsen i disse to Aar været stillet overfor. De af de offentlige Myndigheder paabudte Foranstaltninger til Sygdommens Bekæmpelse og Begrænsning faldt vel heller ikke i 1926 altid sammen med Menigmands Syn paa Tingene, og Gnidninger og Røre vedrørende disse Spørgsmaal har hørt til Dagens Orden. Sligt har sikkert været uundgaaeligt, stillet som man var overfor en for Enkeltmand saa alvorlig og dybt økonomisk indgribende Sag. Alt i alt maa det dog fastslaas og anerkendes, at baade Videnskab, offentlige Myndigheder og Praksis har haft en heldigere Haand til at kunne mødes i 1926 til frugtbringende Forhandlinger og Samvirke overfor denne sørgelige Landsulykke, end Tilfældet var i 1925. — Forsøgene over Mund- og Klovesygen paa Øen Lindholm bliver nu til Virkelighed. Mon der ikke undertiden i Praksis næres lidt højstemte Tanker om eventuelle Resultater herfra!

Produktion og Afsætning.

Som paapeget i Artiklen i Fjor: Husdyrbruget 1925, savner vi desværre bestemte Opgørelser over Produktionens Størrelse og maa nøjes med at danne os et nogenlunde Billede deraf ved at kaste et Blik paa de eksporterede Mængder af Husdyrprodukter.

Udførsel af indenlandske Husdyrprodukter.

	1926	1925	1924	1923	1913*)
Smør, Mill. kg	132,5	122,7	123,4	111,6	91,0
Ost, —	7,0	8,5	8,8	5,5	0,3
Æg, Mill. Snese	41,6	40,3	41,6	40,0	22,7
Bacon og Flæsk, Mill. kg..	190,2	191,5	197,2	173,6	126,2
Levende Svin, 1000 Stkr..	18,1	12,6	205,7	163,7	—
Slagteriaffald, Mill. kg	23,2	22,1	24,7	22,6	21,6
Kød, Mill. kg	16,2	25,9	3,8	12,8	15,1
Lev. Hornkvæg, 1000 Stkr..	158,3	81,7	172,9	128,6	152,4
Heste, 1000 Stkr.	2,6	11,4	12,6	11,0	25,3

*) uden det sydlige Jylland.

I Forhold til 1925 udviser Smøreksporten en Fremgang af 7 pCt., Æg 5 pCt. og levende Hornkvæg næsten 100 pCt., medens Oksekød er dalet med 34 pCt., Flæskeeksporten med 1 pCt., og Hesteudførselen kun har haft en Fjerdedel af dens tidligere aarlige Omfang.

En praktisk Landmand vil overfor disse Tal mest undres over, at Aaret trods Modgang for Mælkeribruget dog har kunnet give en Rekord-Smørudførsel. En betydelig Del af Aarsagen hertil maa søges i, at Antallet af Malkekøer steg med ca. 90,000 Stkr. fra 1925 til 1926 eller en Fremgang af netop 7 pCt. ligesom Smøreksportens Fremgang.

Omregnet til levende Kreaturer andrager Udførselen af Kød og levende Hornkvæg tilsammen 223,000 Stkr. mod tilsammen 185,000 i 1925. Naar der i Fjor udførtes mere Kød og betydelig mindre af levende Kvæg, var dette foranlediget ved Eksportvanskeligheder under Mund- og Klovesygens Opstaaen og Udbredelse. At det

i 1926 har været omvendt, finder noget af sin Forklaring deri, at der ved de højere Toldsatsers Ikrafttræden er større Afgift paa et Stykke Kvæg i slagtet end i levende Tilstand.

Den stærke Nedgang i Udførselen af Heste har en ganske naturlig Aarsag i de tyske Toldforanstaltninger. I 1925 udgjorde Tolden pr. Hest omkring 70 Mk.; men ved den nye Toldlov 1. Oktober 1925 forhøjedes Tolden til 500 Mk. og virkede praktisk talt som et Indførselsforbud. Under disse Forhold henrandt det første halve Aar af 1926 næsten uden nogen Udførsel. Først efter Toldoverenskomsten i Juli Maaned nedsattes Afgiften til 140 Mk. for de svære Heste — Tolden paa varmblodige Heste forblev uforandret — men Indførselen til Tyskland begyndte dog atter at komme lidt i Gang.

Med Hensyn til Eksportens Fordeling har England ligesom i tidligere Aar taget 99 pCt. af Bacon og Flæsk, medens Tyskland praktisk taget har faaet alle levende Svin, levende Hornkvæg og alle Heste ligesom i 1925. For de øvrige Eksportartikler angiver nedenstaaende Tabel Oplysning over Fordelingen, angivet i pCt.:

	Smør			Ost			Æg			Kød			Slagteriaffald		
	1913	1925	1926	1913	1925	1926	1913	1925	1926	1913	1925	1926	1913	1925	1926
England	91	68	71	1	3	6	95	81	78	2	6	10	50	27	23
Tyskland	2	27	27	53	93	91	3	18	20	86	93	88	47	58	60
Andre Lande	7	5	2	46	4	3	2	1	2	12	1	2	3	15	17

Tabellen giver navnlig et Begreb om, hvilken Rolle Tyskland efterhaanden er kommet til at spille som Aftager af Smør, Ost og Æg.

Angaaende Danmarks Andel i den engelske Indførsel af Smør, Æg, Bacon og Skinker fremsættes efter »Landbrugsraadets Meddelelser«:

	1926	1925	1924	1913
Smør, Mængde	33 pCt.	28 pCt.	33 pCt.	41 pCt.
— Værdi	36 —	33 —	36 —	44 —
Æg, Mængde	25 —	27 —	30 —	20 —
— Værdi	30 —	33 —	35 —	24 —
Bacon og Skinker Mængde	42 —	42 —	51 — *)	48 — *)
Bacon og Skinker Værdi	43 —	44 —	54 — *)	51 — *)

*) Skinker ikke medregnet.

Fra Statistiken over Danmarks Vareomsætning med Udlandet kan Værdien af de fra det danske Husdyrbrug eksportede Produkter udledes:

Udførselsværdien af indenlandske Husdyrprodukter (Mill. Kr.)

	1926	1925	1924	1923	1913
Levende Dyr	55,0	49,7	138,7	92,1	68,7
Flæsk, Kød m. m.	455,6	581,4	531,9	484,4	184,6
Smør, Fløde, Mælk, Ost	454,3	616,0	718,3	513,4	223,1
Æg	90,6	123,4	150,8	126,6	33,0
Skind, Huder m. m.	24,7	34,9	36,6	29,3	16,1
Tilsammen	1080,2	1405,4	1576,3	1245,8	525,5

Den samlede Værdi af udførte Landbrugsprodukter angives til 1145 Mill. Kr. Der maa altsaa paa udførte Planteavlsprodukter falde ca. 65 Mill. Kr. Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer anslaas til en Værdi af 1403 Mill. Kr. Husdyrprodukterne udgør dermed 94,3 pCt. af Værdien af Landbrugsprodukter og 77,0 pCt. af Værdien af Danmarks samlede Udførsel af indenlandske Varer.

Værdien af udførte Husdyrprodukter er, som det ses, 325 Mill. Kr. mindre end i Fjor, eller et Fald i Værdien paa 23,1 pCt.

Vender vi os mod den Statistik, der udviser Indførselsmængderne af Foderstoffer, kan opstilles følgende Tabel:

Indførsel af Foderstoffer (÷ Genudførsel) Mill. kg.

	1926	1925	1924	1923	1913
Uformalet Korn	351,4	454,9	616,7	614,2	459,7
Majs.....	385,3	456,7	424,6	334,1	403,3
Oliekager.....	707,8	744,6	711,5	609,7	600,3
Hvedeklid	59,6	69,1	77,2	58,5	45,1
Andet Kraftfoder	—	67,8	79,1	38,8	10,5

Værdien af indførte Foderstoffer (÷ Genudførsel) Mill. Kr.

	1926	1925	1924	1923	1913
Uformalet Korn og Bælgsæd	119,9	233,7	271,9	209,6	97,2
Foderstoffer	122,0	220,7	242,3	170,7	83,2

Omend disse to sidste anførte Oversigtstabeller kan give nogen Oplysning om Indførselsmængderne og deres Værdi til Forbrug, giver de desværre intet klart Indblik i, hvad der af indførte Varer er forbrugt i det danske Husdyrbrug. Uder Begrebet: Uformalet Korn, findes saaledes 271,4 Mill. kg Rug og Hvede i 1926, 339,2 Mill. kg i 1925 og 415,6 Mill. kg i 1924, hvoraf sikkert Mindsteparten er opfodret paa Husdyrene, men repræsenterende Værdier paa henholdsvis ca. 50 Mill. Kr., 91 Mill. Kr. og 115 Mill. Kr. Disse sidste Summer skulde da formodentlig fradrages de ovenfor angivne Beløb for Værdien af uformalet Korn og Bælgsæd, for at der kan faas et Begreb om Værdien af det paa Husdyrene opfodrede indførte, uformalede Korn og Bælgsæd.

Priserne paa de vigtigste Import- og Eksportvarer gives der i det følgende en Oversigt over — hentet fra »Landbrugsraadets Meddelelser«:

	1926	1925	1924	1909-14
Smør Kr. pr. 100 kg (Københavns Smørnotering).....	307	447	522	208
Sød Mælk, Øre pr. kg (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri).....	15,3	22,4	26,3	9,3
Sk. Mælk, Øre pr. kg (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri)	3,0	4,5	5,4	—
Æg, Øre pr. kg (D A Æ.s Notering)....	170	238	298	120
Ost, — (Ostem. højeste Not. f. Ost)	82	127	146	57

	1926	1925	1924	1909-14
Flæsk, Øre pr. kg sl. V. (Jydske Andelsslagteriers Fællesn.)	178	225	221	97
Slagtekvæg, Øre pr. kg lev. V. (Københ. Kvægtorv for unge Køer, Middelkl.)	46	76	93	55
Kælvekøer, Kr. pr. Stk. (Not. for 1. Kl. Odense Marked)	386	570	700	290
Handelsheste, Kr. pr. Stk. (Fynske Landbof. højeste Not. for unge Heste)	693	1020	1076	730
Torvegrise, Kr. pr. Stk. (Køge Marked og fynske Slagteriers Notering)	37	43	35	—
Byg, Kr. pr. 100 kg (Københ. Kornmark. Højeste Not.)	17,83	28,41	31,23	13,07
Texas Bomuldsfrøkager, Kr. pr. 100 kg (Øernes Andelss. Notering ab Lager)	17,29	26,30	34,36	14,71
Majs, Kr. pr. 100 kg (Københ. Kornm. La Plata)	14,88	24,06	26,66	11,27

Det vil heraf fremgaa, at Gennemsnitspriserne i 1926 sammenlignet med 1925 for Flæsk laa 21 pCt., Slagtekvæg 40 pCt., Torvegrise 14 pCt. og for alle øvrige Produkter mellem 30 og 35 pCt. lavere.

Smørpriserne svinger ogsaa gennem Aaret 1926 noget, men dog ikke saa voldsomt som i 1925. Ved Nytaar 1926 laa Prisen omkring 3,00 Kr. Aarets højeste Notering, 3,58 Kr., fandtes sidst i Februar. Sidst i Maj var den faldet til 2,90 Kr., og den holdt sig nu undertiden lidt over, undertiden lidt under 3,00 Kr. Resten af Aaret.

Alt i alt gav Smørudførselen ca. 150 Mill. Kr. mindre hjem end i 1925.

Gang paa Gang er Betydningen af at fremskaffe kvalitetsoverlegne Varer til vore Markeder blevet fremholdt. Som et Forsøg paa at bidrage hertil maa den i April Maaned 1926 vedtagne Lov om vor Smørhandel anses. Loven findes nærmere omtalt i nærværende Tidsskrifts Hefte I 1927 Side 30. Størst Opmærksomhed har den gennemførte Datomærkning vakt. Forhaabentlig kan denne og de øvrige skærpede Foranstaltninger bidrage til at opretholde Stillingen paa det engelske Marked til Trods for den paagaaende Konkurrence.

Hvis vi fra disse lidt mere udadvendte Forhold vender os mod den enkelte Kvægbruger og betragter Vilkaarene for Mælkeproduktionen, da er Lyspunktet det, at Foderstofferne er faldet omtrent tilsvarende i Pris som Produkterne. Omend kun mellem $^1/_4$ og $^1/_5$ af Malkekøernes Foder er Kraftfoder, og Mælkeproduktionens Økonomi saaledes ikke tilstrækkelig udtømmende kan udledes heraf, giver et godt Forhold mellem Smør og Oliekagepris den praktiske Landmand en vis Tryghed overfor Foderdispositionerne, som ikke maa agtes ringe. Og dette Forhold: Smør : Oliekager har som Gennemsnit af 1926 været 17,8, medens det i 1925 var 17,0 og i Gennemsnit af Aarene 1909—14 14,1.

Her er altsaa intet at klage over! De mørke Omraader er Sygdommen mellem Dyrene og de store almindelige Driftsudgifter, der tilsammen har gjort en Balance vanskelig i næsten alle Kvæghold. Det kunde endda gaa, hvis der kun var Tale om Malkekøerne alene; men det kostbare Vedligehold af Besætningerne, Opdrættet, forringer det samlede Kvægholds Økonomi, hvor man da ikke har særlige Betingelser, f. Eks. Græsarealer, der ikke paa anden Maade kan udnyttes, til at forskaffe sig billigt Opdræt til Besætningens Fornyelse.

Men i denne Forbindelse maa det ikke glemmes, at en medvirkende Aarsag til Kvægbrugets vanskelige Økonomi har Prisen paa Slagtekreaturer, paa Udsætterdyrene. været. Det træder ret tydeligt frem, naar det ses, at Aarets Gennemsnitspris har ligget ca. 40 pCt. lavere end i 1925.

Ogsaa for den egentlige Fedningsdrift har Rentabiliteten været daarlig. Dog ikke saa katastrofal som i 1925, idet det har været muligt at indkøbe magre unge Kreaturer til forholdsvis lave Priser.

Paa dette Omraade, Afsætning af Kreaturer, kommer endelig Mund- og Klovesygens indirekte Virkninger stærkt frem, idet en Række Lande af Frygt for Sygdommen lukkede for Indførsel af vore Varer. Disse formindskede Afsætningsmuligheder gjorde i 1926 endvidere

Pristrykket, fremkaldt af de tyske Toldforanstaltninger, endnu mere føleligt. Tilmed lukkede hen paa Aaret England for Indførsel af fersk Kød af Frygt for Sygdommen.

Svineholdet har været den Driftsgren, hvor Husdyrbrugeren har kunnet hente sin Trøst. Vel skete der som Følge af Mund- og Klovesygen ogsaa her en Del Uheld i mange Landbrug, især med Smaagrisene, men i Svineholdet er dette dog til at komme over; thi forholdsvis sjældent efterlader der sig her de slemme Eftervirkninger, der frygtes saa stærkt hos Kvæget.

Forholdstallet mellem Flæsk og Majspris var i Gennemsnit for Aaret 12,0. I 1925 var det 9,4 og i 1909—14 8,6. Det gunstige Forhold forrykkedes dog i Efteraarstiden og særlig stærkt i Aarets sidste Maaned, hvor Tallet kunde sættes til ca. 10.

Noteringerne paa Flæsk har ingenlunde været rolige. Aaret begyndte med 2,00 Kr., men var i Marts Maaned nede paa 178. Sidst i Maj var Noteringen atter oppe paa 198, hvorefter den ujævnt bevæger sig ned til Aarets laveste Notering, 1,34 Kr. sidst i Decbr. Maaned. Der er her taget Udgangspunkt fra Jydske Andelsslagteriers Fællesnotering. Forøvrigt er der ved Flæskenoteringerne ofte en ikke ringe Afvigelse Slagterierne imellem, hvilket ogsaa var Tilfældet i 1926. Det synes, som om der er en Del Vanskeligheder forbunden med at faa Tanken om en dansk Fællesnotering realiseret. Spørgsmaal som Vægtgrænser, Leveringspligt og meget andet griber ind her og gør Sagen noget indviklet.

Aaret bragte en Del Røre om Oprettelsen af nye Forsøgsstationer for Svin, blandt andet for at der kunde iværksættes rationelle Fodringsforsøg. Der synes at være vigtige Opgaver her, som det maa ønskes kan komme til Løsning. Man bør i saa Henseende blot erindre sig, hvilken Betydning de senere Aars Fodringsforsøg med Malkekøer saa utvivlsomt har haft for en almindelig Iværksættelse af en bedre, mere formaalstjenlig Ernæring af vore Malkekøer. Der er Omraader ved Svinenes

Fodring, hvor der paa lignende Vis tiltrænges Klaring og Oplysning.

Ialt gav vor Baconudførsel os et Beløb af 100 Mill. Kr. mindre hjem end i 1925.

Ogsaa for Hønseholdet er de gyldne Tider forbi, og i Tællingsresultaterne kan det spores, at der er en Del, der indskrænker Hønseantallet, formodentlig fordi Forretningen ikke er saa god som tidligere.

Ægeksporten har ialt givet ca. 33 Mill. Kr. mindre hjem end i Aaret forud, skønt Udførselen var højere end i 1925. Ægpriserne svinger altid stærkt i Løbet af et Aar. Gennemsnitsnoteringen blev 170 Øre, men i Maanederne Oktober, November, December, Januar og Februar laa de gennemsnitlige Maanedsnoteringer over Aarets Middel, helt op til 258 Øre i November, men var i April kun 102 Øre.

Der synes efter dette at være nogen Mening i Snakken om, at der er en Gevinst at hente, hvis Æglægningsperioden kunde forskydes noget. Hvorvidt den enkelte Fjerkræavler evner dette gennem planmæssig ledet Avl og Pleje, faar staa hen; men Problemet er ikke betydningsløst eller uinteressant.

Avlsarbejdet m. m.

De avlsmæssige Foranstaltninger og Midler har ikke blide Kaar i en trang økonomisk Tid. Deres Udnyttelse foregaar paa lang Sigt, og naar Pengepungen er slunken, eller Forpligtelserne i Forvejen trykkende, kan man ikke fortænke nogen i, at der holdes igen, især hvis man staar i en Situation, hvor man ser sine allerede oparbejdede Resultater ødelagt af hærgende Sygdom.

Under slige Vilkaar kan man ikke vente det store Drag hen imod planmæssigt Avlsarbejde for de mange Besætninger Landet over, hvor dette endnu for meget drives paa bedste Beskub. Nej, kan man nogenlunde opretholde, hvad allerede er i Gang, kan næppe forlanges mere.

Dette er sket i 1926. De ydre Rammer for meget af dette Arbejde staar tilsyneladende usvækket. Man kan derimod nære sine Tvivl om, at Arbejdet indenfor Rammerne i et Aar med saa store Skuffelser har været saa effektivt, som det forhaabentlig ad Aare atter kan blive.

Hesteavlen har ikke bliden Bør. Vi er nu saa langt nede med Hestetillæget, at der i 1927 kun kan ventes født ca. 13,000 Føl. Alene for at opretholde den nuværende Hestebestand vil der ad Aare kræves en ikke ringe Indførsel. Der turde maaske derfor være ved at gry Betingelser frem for lønnende Hestetillæg i kommende Tid. Statskonsulent *Aug. Kjær* har gjort opmærksom paa, at der her i Landet findes et saa uforholdsmæssigt stort Hingstehold, at der i disse Aar ikke er mere end 4—5 bedækkede Hopper pr. Hingst. En Udrensning og dermed Kvalitetsforbedring af de benyttede Avlsdyr synes derfor at maatte kunne gennemføres og være sund Økonomi.

En Del Hesteavlsforeninger har givet op af økonomiske Grunde. Stambogsføringen er nogenlunde holdt i Gang omend med noget ringere Tilslutning end sædvanligt. Ordningen med en Registerstambog og en Elitestambog ventes genemført for alle de Hesteracer, der har nogen videre Udbredelse her i Landet. Kvaliteten paa de større Hesteskuer har gennemgaaende været god.

Kvægavlen. Kvægavlsforeningernes (Tyreholdsforeningernes) Antal har i 1926 været nedadgaaende. Men er det til at undres over! Mund- og Klovesygen gjorde, at mange Tyre i lange Tider ikke kunde benyttes eller af Hensyn til Sygdommen ikke blev benyttet.

Ofte har man været henvist til egne Tyre, og at der er holdt igen med Indkøb af dyre Tyre, er let forstaaeligt med den Risiko, der under disse Forhold var til Stede. Ja selv om man vilde sætte sig ud derover, har Afspærringerne ofte forhindret Indkøb.

I mange mindre Besætninger var der store Vanskeligheder ved overhovedet at faa Køerne løbet til nogenlunde normal Tid, og baade brugsmæssigt og avlsmæssigt er herved sket store Tab.

I 1926 har der antagelig været ialt ca. 1100 Kvægavlsforeninger her i Landet. De uheldige Arbejdskaar var saa meget mere beklagelige, som der flere Steder f. Eks. paa Øerne sporedes nogen Interesse for Oprettelsen af Foreninger blandt de mindre Landbrugere.

Kontrolforeningerne har ikke haft det stort bedre. Af disse har der i 1926 antagelig ogsaa været ca. 1100. Under Gnidninger og Besværligheder er de holdt i Gang for Flertallets Vedkommende — men ligesom i Aaret forud kan der avlsmæssigt ikke tillægges de fremkomne Resultater den Værdi, som naar de mere fuldkomment, under rolige, normale Forhold var skaffet til Veje.

Følgerne af Besværlighederne vil bl. a. vise sig deri, at en Del Medlemmer, naar første Lejlighed gives, muligvis vil melde sig fra. Forhaabentlig vil til den Tid noget være skrevet i Glemmebogen, saa nye interesserede Medlemmer melder sig til.

Hvad der yderligere af Ufrugtbarhed, Kastning og Overløbning er fulgt i Mund- og Klovesygens Kølvand, har forstaaeligt nok direkte svækket Avlen og betaget mange Lysten til større Indsat paa dette Felt.

Iøvrigt bar 1926 umiskendelige Vidnesbyrd om, at for Korthornet bliver Avlsformaalet stedse stærkere og klarere: Mælkeproduktion i Forbindelse med den videst mulige Bevaring af Racens Trivelighed og andre gode Egenskaber. — Den røde danske Malkeraces Udbredelsesomraade er næppe blevet mindre, og den jydske Kvægrace strider for at holde sit Omraade til Trods for energisk og godt Opdrættearbejde lige saa fuldt for denne som for de øvrige Racer.

Salget af Avlsdyr er det ret vanskeligt at danne sig Overblik over. I Tidsskriftets Hefte I 1927 Side 14 og 15 findes en Del Oplysninger med Hensyn til Tyrehandler.

At de fremmeligste Opdrættere ingenlunde har tabt Modet fremgaar af, at 3 à 4000 Kr. kontant og lignende Summer paa Vilkaar ikke hører til Sjældenheder, og Eksempler paa slige Købesummer kan træffes indenfor alle Racer.

Men gennemgaaende har Priserne dog ligget væsentlig lavere end i 1925, antagelig mellem 25 og 50 pCt. mindre. For de bedste Individer kan der overhovedet vanskeligt laves Statistik over dette Forhold, dertil har Liebhaveriet for stor Indflydelse.

Svineavlen har haft de bedste Kaar. Efterspørgselen efter Avlsdyr har været stor, og Tilslutningen til de store Dyrskuer, hvor der er Muligheder for Salg, har været usvækket, ligesom mange Handler er afsluttet.

Forsøgsmæssig Afprøvning af Avlscentrenes Materiale paa Forsøgsstationerne og Avlscentrenes store Udbredelse i det hele er de mest karakteristiske Træk for Nutidens Svineavl. Arbejdets Omfang har yderligere nødvendiggjort Oprettelsen af to nye Forsøgsstationer i 1926, nemlig en i *Høng* paa Sjælland og *Haraldskjær* i Jylland. Endelig har der, som foran nævnt, været stærke Kræfter i Bevægelse for Oprettelsen af Fodringsforsøgsstationer.

Udover det allerede nævnte om Stambogsføringen i Husdyravlen skal anføres, at medens Registerstambogsføringen for Heste og Korthorn synes at være i god Gænge, kniber det noget at finde den nødvendige Tilslutning indenfor de andre Racer, hvor Registreringen er indført. Forhaabentlig vil det rette Spor for dette Arbejde ogsaa her kunne findes i Fremtiden.

Dyrskuerne har været præget af Mund- og Klovesygen, men Landets større Skuer blev dog afholdt. Dog maatte det jydske Ungskue suppleres med en Landevejsbedømmelse for de Tyre, der paa Grund af Mund- og Klovesygen ikke kunde komme paa selve Skuet.

Saavel paa det sjællandske som paa det fynske Fællesskue var de ret fyldige Fremstillinger af rødt dansk

Malkekvæg Skuernes Tyngdepunkt. Særlig Afdelingerne for Malkekøerne var begge Steder fortrinlige, omend »Fyn vel nok er Fyn« og stadig hævder sin Førerstilling. Paa Skuet i Ringsted var der endvidere en god Udstilling af Landracesvin.

Paa det jydske Ungskue var foruden en god Hesteudstilling en smuk Repræsentation for det jydske sortbrogede Kvæg, ligesom der fandtes en meget stor og god Fremstilling af Svin. At Mund- og Klovesygen endnu rasede stærkt i Jylland, prægede paa flere Maader Udstillingerne.

Endelig bør nævnes den trods Mund- og Klovesygen smukke Udstilling ved Fællesskuet (Landboforenings- og Statsskuet) i Esbjerg af Korthornskvæg.

Til Aarets Karakteristik, husdyrbrugsmæssigt, hører ogsaa at minde om de forskellige Avlsretningers Aarsmøder i de enkelte Provinser. De Beretninger, som dels mundtligt, dels trykt afgives der, giver en Rigdom af Oplysninger for det mere specielle, faglige Studie indenfor hver Husdyrgren. Det er efterhaanden i alle Provinser bleven Specialmøder med stærk faglig Vægt. De har funden deres Form, og de hører til de faste aarlige Begivenheder, hvor Aarets Arbejde og Tidens Husdyrbrugsproblemer drøftes. Der var jo desværre i 1926 alvorlige Omstændigheder nok til at give Møderne dette Aar deres særlige Karakter.

Mange mørke Skygger falder over Billedet af Husdyrbruget i 1926. Men det bærer Præg af, at der trods al Modgang og Skuffelse er udført et godt og samfundsgavnligt Arbejde af alle dem, der har haft Lod og Del deri. Og ved et nærmere Studie af Aarets Foreteelser føler man, at de fleste Vanskeligheder var fremgaaet og skabt udenfor de danske Husdyrbrugeres Magtomraade, medens kun faa var opdukket indenfor det Felt, hvor den enkelte Husdyrbruger kan øve sin personlige Indflydelse.

Naar Økonomien blev mindre god for det danske Husdyrbrug i 1926, var det saaledes ikke, fordi Husdyrbrugernes Arbejdsindsats var forfejlet eller svækket, men mere fordi dette personlige, faglige Arbejdes Frugter blev ødet af Forhold, som Husdyrbrugets Arbejdere intet Herredømme havde over.

Blev Resultatet lidet straalende — med god Samvittighed kan det siges, at Aarets Gerning blev øvet saa godt, som Omstændighederne tillod det.

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, optagne i Juni Maaned 1927:

1. *Det danske Gødnings-Kompagni*, Amaliegade 15, København K., indmeldt ved Sekretær N. Siggaard.

2. Prokurist *K. V. Hertel*, Østbanegade 11, København Ø., indmeldt ved Sekretariatet.

Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet afholdtes Fredagen den 17. Juni, hvor man drøftede forskellige Forhold vedrørende Selskabets fremtidige Virksomhed og Spørgsmaalet om Sekretærpladsens Besættelse. Det vedtoges paa Forslag af Præsidiet at nedsætte et Udvalg til nærmere at overveje Sagen. Udvalget kom til at bestaa af de 3 Præsidenter — Kammerherre *N. Juel,* Forpagter *Chr. Sonne* og Lensgreve *F. Moltke* — samt Forstander *N. Bredkjær,* Forstander *H. Hauch,* Proprietær *V. Jespersen,* Hofjægermester *G.* Baron *Lerche,* Gaardejer *Niels Nielsen,* Godsejer *P. Olufsen,* Kammerherre *Ad. Tesdorpf* og Godsejer *J. Theilmann.*

Købmand Jørgen Sørensen's og Hustru, Cecilie Sørensen, født Lange's Legat. Af dette Legat, der bestyres af Landhusholdningsselskabet, vil der i September Maaned blive uddelt nogle faa Portioner til unge lærvillige Mennesker, der opholder sig paa Landet eller i Stationsbyerne, til videre Uddannelse i deres Fag, ligegyldigt om det er Landmænd, Handlende, Haandværkere — Mænd eller Kvinder.

Ansøgning skrives paa Skema, der faas paa Landhusholdningsselskabets Kontor, Vestre Boulevard 34, København V., og maa være tilbagesendt til Selskabet inden den 1. August.

Hestene 1926.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

Allerede ved Midsommertid 1925 begyndte uheldsvangre Skyer yderligere at formørke den danske Hesteavls i Forvejen alt andet end lyse Himmel, og da den nye tyske Toldlov traadte i Kraft den 1. Oktober med en Afgift paa 500 Mk. pr. Hest, var den danske Hesteavl ude for Trængsler saa svære som maaske ingensinde før, Trængsler, som var saa meget farligere, som de foregaaende Aars vanskelige Afsætningsforhold havde tæret stærkt paa dens Modstandskraft. 1926 blev derfor et Prøvelsens Aar for dansk Hesteavl; i hvilken Grad og hvorledes Prøven er bestaaet, kan først Eftertiden rettelig fælde Dom over, men et er givet, at Interessen for Hesteavl er taget betydeligt af i Aarets Løb. Desuagtet er Danmarks Hestebestand steget ret stærkt i Forhold til Aaret forud, hvilket ogsaa fremgaar af Tabel I, der giver en Oversigt over Hestebestandens Størrelse gennem en Række Aar.

Medens Tilvæksten i Hestebestandens Størrelse før Krigen var fulgt af en Forøgelse af Tillæget, er Stillingen nu en anden, og den Tilvækst paa 12,113 Stkr., der har været fra 1925 til 1926, falder udelukkende paa de arbejdsdygtige Heste — Hopper og Vallakker 3 Aar gl. og derover —, medens Plage og Føl er gaaet ret stærkt tilbage. Den stærke Tiltagen i Antallet af de arbejdsføre Heste er imidlertid ikke noget nyt og paafaldende, thi fordyber vi os lidt i Tabellen, ser vi, at de arbejdsføre Hestes Antal fra 1920—22 stiger med 4706, fra 1922 til

Tabel I.

	Hele Landet						Hele Landet undtagen Sønderjylland					
	1926	1925	1924	1923	1922	1920	1925	1924	1923	1922	1920	1914
Hingste, 3 Aar og derover.....	4149	4251	4227	4572	4818	4982	4088	4045	4386	4593	4765	4161
Vallaker, 3—6 Aar.....			75701	82437	79594	76448		69052	75284	72918	70265	53879
— , 6—11 -			83151	74934	70469	64690		77065	69371	65048	59942	80796
— , 11 Aar og derover...			58123	59014	63951	65955		55662	56689	61388	63248	54476
Ialt Vallaker...	226581	221893	216975	216385	214014	207093	206847	201779	201344	199354	193455	189151
Hopper, 3—6 Aar.....			77934	84481	82309	86228		72373	78512	76804	81225	66435
— , 6—11 -			99272	93827	89452	86235		93401	88245	83689	80381	97062
— , 11 Aar og derover....			59267	57588	61261	62774		56502	54908	58522	59872	73924
Ialt Hopper...	250829	242079	236473	235896	233022	235237	227783	222276	221665	219015	221478	237421
Plage, 1—2 Aar			34807	39354	44250	58348		32031	36111	40417	54604	48938
— , 2—3 -			28390	32063	41021	41404		26163	29385	37681	38695	38114
Ialt Plage...	40125	36059	63197	71417	85271	99752	33392	58194	65496	78098	93299	87052
Føl, under 1 Aar.....	26764	32053	27065	33679	38648	54713	30032	25312	31299	35349	50470	49455
Tilsammen...	548448	536335	547937	561949	575773	601777	502142	511606	524190	536409	563467	567240

1923 med 5245, fra 1923 til 1924 med 1167, fra 1924 til 1925 med 10,524, og som anført fra 1925 til 1926 med yderligere 13,438 Stkr. Naar Danmarks arbejdsføre Hestebestand saaledes er bleven talmæssigt forøget gennem en Række Aar, hvor Afsætningen af Heste til Udlandet ikke alene har været vanskelig, men ogsaa lille, synes det nærliggende heri at søge Tilvækstens Aarsag, men naar man betænker, i hvilken Grad Antallet af Føl og Plage er gaaet tilbage i denne Aarrække, og at vi indtil Oktober 1925 praktisk talt kom af med alle de Heste, der egnede sig til Eksport, saa ser jeg i denne Forøgelse af de arbejdsføre Hestes Antal først og fremmest et Udtryk for, at det hjemlige Erhvervsliv, trods den stærke Anvendelse af »mekaniske Kræfter«, har stillet Krav om flere og flere Heste, selv om det i nogen Grad kan skyldes, at den Forøgelse, der har fundet Sted i 1926, blev saa stor, som den blev, at Eksporten i dette Aar var meget under, hvad Tilfældet havde været i de foregaaende Aar. Jeg kan derfor ikke finde noget Grundlag for den Opfattelse, at Motorkraften i nogen nær Fremtid skal gøre Hestene arbejdsløse, og da dansk Erhvervslivs Krav om Heste i den Række mere eller mindre daarlige Aar, der er forløbne efter Verdenskrigens Afslutning, er bleven forøget fra Aar til Aar, saa mener jeg, at Hestenes Nødvendighed stadig er urokket, og Grundlaget for Hesteavlens Berettigelse dermed vedblivende er til Stede.

At det gennem en Række Aar hovedsagelig har været Landbruget, der har krævet flere Heste, medens Forbruget af saadanne i Byerne aftog stærkt, har jeg tidligere gjort nærmere Rede for i mine aarlige Oversigter i »Tidsskrift for Landøkonomi«; i Fjor var der visse Tegn paa, at Nedgangen i Hesteforbruget paa Brostenene var ved at standse, desværre har jeg nu, hvor dette skrives, kun den foreløbige Beretning om Kreaturtællingen den 15. Juli 1926 til Raadighed, og deri gives der ingen Oplysninger om Hestestyrkens Fordeling mellem By og

Land, men jeg anser det ikke for usandsynligt, at Byernes Hestebestand snarest er gaaet lidt frem i 1926.

Desværre giver det statistiske Materiale, der staar til min Raadighed, heller ikke Oplysninger for 1926 om de arbejdsføre Hestes Fordeling indenfor de forskellige Aldersklasser. I 1925 var Hopper og Vallakker over 3 Aar ikke som tidligere delt i 3 Aldersklasser, og efter den foreløbige Beretning at dømme, synes det heller ikke at have været Tilfældet i 1926. Allerede i 1924 var Aldersklassen 3 til 6 Aar i stærk Tilbagegang, og med den forholdsvis ringe Rekruttering, der siden da har kunnet finde Sted, synes jeg det begrundet at formene, at denne Aldersklasse, der omfatter de bedste og mest arbejdsduelige Heste, siden da er gaaet yderligere stærkt tilbage i Antal, medens de ældre Heste, særlig dem over 11 Aar, er tiltaget stærkt. Under denne Synsvinkel kan det sikkert være Tvivl underkastet, om vor Hestebestands Arbejdsevne er steget proportionalt med Fremgangen i Tal. I den foreløbige Beretning om Kreaturtællingen i 1926 skriver »Statistisk Bureau«: »Det vil øjensynligt herefter i det kommende Aar været nødvendigt ligesom i Aar at indføre et ret stort Antal Heste, hvis Bestanden skal opretholdes i sit nuværende Omfang.« Imidlertid er vor arbejdsdygtige Hestebestand steget i Antal gennem de senere Aar, og skulde nu som Følge af, at vore Hestes Gennemsnitsalder i den senere Tid er bleven forøget, en større og naturlig Afgang være at imødese i den kommende Tid, kan denne Afgang ikke forventes dækket gennem det ringe Føltillæg, der har fundet Sted i de senere Aar, finder Sted for Tiden og vil finde Sted i den nærmeste Fremtid, og Følgen heraf maa blive, at vi ikke som hidtil i Hovedsagen kan nøjes med at indføre Smaaheste, men nødes til, enten at erstatte Hestene med indførte Traktors, eller importere større Arbejdsheste. Hvilken Betydning det vil have for et Landbrugsland som Danmark, om det, omend kun for en Overgang, skulde indføre Arbejdsheste ogsaa til Bonde- og større Brug, og

derved tvinges til at benytte en dyrere og ringere Hestekraft end den, der tidligere har staaet til Raadighed, behøver jeg ikke at komme nærmere ind paa her. Men Hesteavl er en langsom Forretning, hvor der maa handles paa længere Sigt, og det er derfor ikke uden almen Betydning, om der i rette Tid træffes Foranstaltninger for at imødegaa eller mildne den Hestemangel, der efter min Mening absolut maa blive Følgen af den Kurs, der nu styres inden for dansk Hesteavl. Skal dette ske, maa Føltillægget søges bragt i Vejret, men jeg nærer megen Tvivl om, at dette vil ske før den hjemlige Hestemangel begynder at manifestere sig, eller Eksportforholdene har forbedret sig stærkt, hvis der ikke søges tilvejebragt større Klarhed over vort Hesteholds Forhold, saa Opdrætterne kan danne sig et begrundet Skøn om, naar Tiden er til at sætte ind. Det slaar i denne Situation ikke til, at der skaffes Oplysninger om det aarlige Føltillæg, men der maa ogsaa skaffes Oplysninger om de ældre Hestes Alderfordeling, for at man kan danne sig et Skøn over, hvorvidt der i den kommende Tid kan forventes en større Afgang blandt disse, thi naar dette viser sig at være Tilfældet, tror jeg, at adskillige Opdrættere vil forøge deres Føltillæg og dermed bidrage til, at Ulemperne for de hesteforbrugende knapt bliver saa store. Jeg skal derfor henstille til rette Vedkommende, at Hestene, saa snart ske kan, ved Tællingen, ligesom i 1924 og foregaaende Aar, sondres i Aldersklasser, og at indførte Smaaheste holdes for sig, thi dels vil disse i nogen Maade forrykke Billedet paa Grund af den store Indførsel af unge saadanne i de senere Aar, men især for at skaffe Klarhed over den Del af Hestebestanden, som dansk Hesteavl bedst og billigst kan levere.

Hvad Plagene angaar, da er disse som Følge af Stigningen i Føltillægget i 1925, tiltaget med 4066 Stkr., fra 36,059 i 1925 til 40,125 i 1926, men sammenligner man Antallet i 1926 med Bestanden i Aarene før og lige efter Krigen, saa viser der sig en meget betydelig Til-

bagegang, ja Antallet er endog i Løbet af de sidste 4 Aar gaaet ned til mindre end det Halve.

For Føllenes Vedkommende bliver Billedet ikke lysere, idet disse er gaaet ned fra 32,053 i 1925 til 26,764 i 1926. Tilvæksten i Føltillæget i 1925 var saaledes af forbigaaende Natur, og vi er nu nede paa et samlet Antal af Føl og Plage, der, naar Sagen ses med det fremtidige Forbrug af Heste for Øje, absolut maa betegnes som for ringe, og hvad værre er, der er ringe Udsigt til Bedring af dette Forhold i den nærmeste Fremtid. Ved Kreaturtællingerne i de forudgaaende Aar blev der spurgt om Antallet af drægtige Følhopper, og disses Antal angaves i 1925 til 29,287, men i 1926 spurgtes der om Antallet af bedækkede Følhopper, og der taltes 18,998 — hvorfor man ikke kort og godt har spurgt om Antallet af Hopper bedækket i Tiden 15. Juli 1925 til 15. Juli 1926 forstaar jeg ikke, det havde gjort Spørgsmaalet klarere, og forebygget enhver Misforstaaelse. — Selv om de to Tal ikke direkte bør sammenlignes, saa bærer de dog Bud om en meget betydelig Tilbagegang, og det synes tvivlsomt, at man af de ca. 19,000 i 1926 bedækkede Følhopper kan forvente mere end ca. 13,000 Føl i 1927, og der er meget, som tyder paa, at der ikke vil blive holdt synderligt flere Hopper til i 1927 end Aaret forud. Jeg synes derfor, der er al Grund til at tro, at den Tid nærmer sig, hvor Krisen flyttes fra Hesteavlen over paa Hesteholdet, og hvor Hesteforbrugerne, der hidtil har lukreret af de lave Hestepriser, vil komme til at aflevere en Del af Gevinsten til Opdrætterne.

I Betragtning af det ringe Antal Hopper, der er ført til Hingst i 1926, virker det næsten som en Parodi, at Antallet af Hingste, 3 Aar og derover, kun er dalet med 102 Stkr., saa vi endnu har 4149 bedækningsdygtige Hingste, og Forholdet bliver ikke bedre, naar man betænker det ringe Antal Hopper, der er bedækket i Aarets Løb, efter hvilket der i Gennemsnit kun bliver ca. 5 bedækkede Hopper pr. Hingst.

Selv om det sikkert i langt det overvejende Antal Tilfælde ikke har været nogen særlig god Forretning at holde Bedækningshingst, saa viser Tallene os, at der endnu i 1926 er Folk nok i Danmark, som de slette Konjunkturer for Hesteavl ikke har berøvet Lysten til at være Hingsteholdere. Hvorvidt Forretningen nu har været god eller daarlig, bliver den enkelte Hingsteejers Sag, det, der har saglig og almen Betydning, er, om disse Hingste har været af en saadan Kvalitet, at Anvendelse af et saa stort Antal har været forsvarligt under saa vanskelige Forhold som dem, den danske Hesteavl er ude for for Tiden, hvor det først og fremmest gælder om at producere Kvalitetsheste, der ikke er dyrere i Opdræt end de daarlige, men hvis Værdi saavel i Handel som Brug ligger adskiligt højere. For mig er der ingen Tvivl om, at de statspræmierede og kaarede eller dermed i Kvalitet sidestillede Hingste uden at overanstrænges vilde have været i Stand til at bedække de Hopper, der blev ført til Hingst i 1926, men regner vi blot med 25 Hopper i Gennemsnit til hver Hingst, vilde 760 saadanne være nok, og vi holder omtrent 6 Gange saa mange. Skulde disse Tal ikke være tilstrækkeligt talende? Jeg ved vel, at det ikke kan forventes, at Nedgangen i Hingsteantallet vil ske proportionalt med Nedgangen i Føltillæget, men jeg synes, at Misforholdet nu er bleven saa grelt, at der er al Grund til paa det kraftigste at hævde, at der vel indenfor vor Hesteavl hersker Frihed for den enkelte til at benytte hvilke Avlsdyr, han vil, men det maa ikke glemmes, at det er en Frihed under Ansvar, saavel overfor den enkelte selv som overfor Sagen. Naar jeg derfor gentagne Gange i Løbet af Sommeren 1926 med Beklagelse har konstateret, at Hingste, der stod i deres kraftigste Alder og var højt præmierede som Individ saavel som for Afkom, havde bedækket ca. 40 Hopper, nogle mindre, færre flere, medens jeg var bekendt med, at Hingste af mildest talt underordnet Kvalitet, fordi de bedækkede for en lidt lavere Pris, og maaske

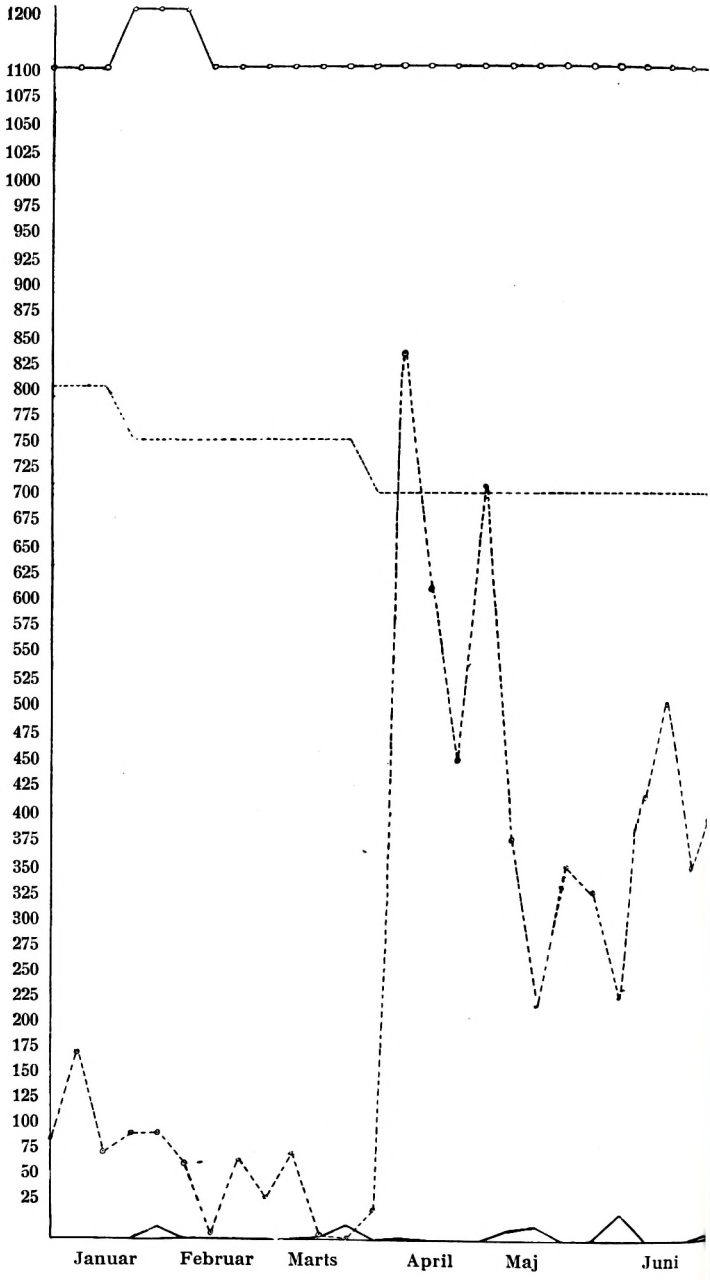
1200
1100
1075
1050
1025
1000
975
950
925
900
875
850
825
800
775
750
725
700
675
650
625
600
575
550
525
500
475
450
425
400
375
350
325
300
275
250
225
200
175
150
125
100
75
50
25
Januar
Februar
Marts
April
Maj
Juni

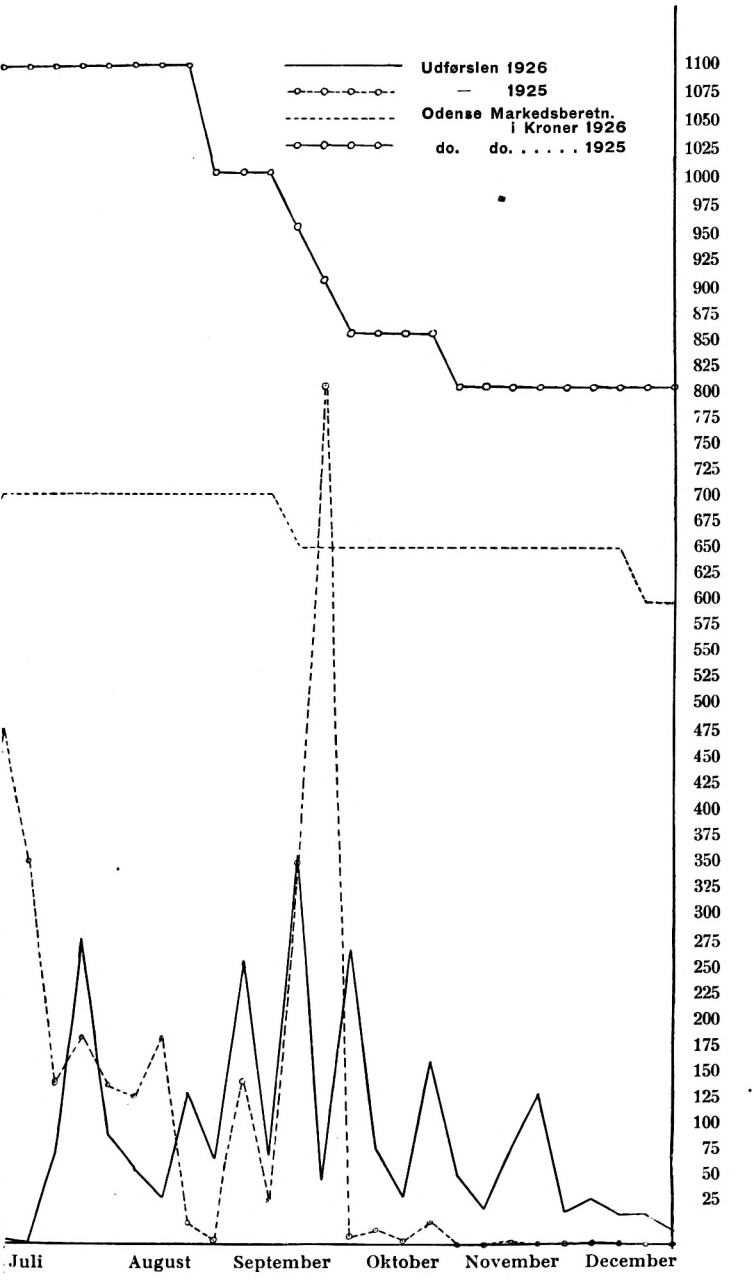
Udførslen 1926
— 1925
Odense Markedsberetn. i Kroner 1926
do. do. 1925
1100
1075
1050
1025
1000
975
950
925
900
875
850
825
800
775
750
725
700
675
650
625
600
575
550
525
500
475
450
425
400
375
350
325
300
275
250
225
200
175
150
125
100
75
50
25
Juli
August
September
Oktober
November
December

tilmed var skimlede, tilførtes et ret stort Antal Hopper, saa forstod jeg, at man holdt Friheden i Ære, men strøg Ansvaret, der fulgte dermed. Det er haarde Saar, de daarlige Konjunkturer har slaaet den danske Hesteavl, men det maa forventes, at disse kan og vil bedres, og dermed paany kalde Interessen frem, men det Saar, som den afsvækkede Interesse har fremkaldt derigennem, at de virkelig gode Hingste ikke tilnærmelsesvis er bleven udnyttet, medens Hingste af »Snylter-Typen« — Tiden til Trods — har faaet Lejlighed til at sætte alt for mange Føl i Verden, er sikkert det Saar, der vil komme til at smerte længst ud i Fremtiden.

Da Anvendelse af gode Avlsdyr er det første og vigtigste Grundlag for at avle gode Heste, mener jeg, at for hver den, der tror paa dansk Hesteavls Fremtid, maa den vigtigste Opgave i Øjeblikket være af al Evne at virke for, at den rette Forstaaelse af Friheden under Ansvar indenfor vor Hesteavl bliver mere udbredt blandt Opdrætterne — det gælder baade Hoppe- og Hingsteejere —, saa de gode Hingste herefter kan blive udnyttet fuldt ud, medens de daarlige holdes ude af Avlen eller unddrages Hopperne. I samme Grad, som dette finder Sted, er vi ikke alene med til at muliggøre en god Udnyttelse af den Fremtid, hvorpaa vi tror, men vi er ogsaa med til at skabe den, saa sandt som Kvalitetsheste sikkert har ikke blot en bedre, men ogsaa tidligere Fremtid for sig end de daarlige.

Dækningen af det hjemlige Forbrug i videst mulig Grad er den danske Hesteavls første og betydningsfuldeste Opgave, og selv om »Hjemmemarkedet« har lagt Beslag paa flere Heste end i de foregaaende Aar, har det ikke formaaet at paavirke Priserne i opadgaaende Retning, da der ikke alene til eget Forbrug var Heste nok til Raadighed her i Landet, men ogsaa derudover, saa der kunde eksporteres, hvorfor Verdensmarkedets Pris blev afgørende, og da vort Verdensmarked — Tyskland — i 1926 kun har vist ringe Efterspørgsel og deraf føl-

gende ringe Omsætning og lave Priser, har vor Hesteeksport i 1926 været langt mindre end tidligere saavel med Hensyn til Værdi som Antal. Aarsagen hertil var i første Række den nye tyske Toldlov, der fra 1. Oktober 1925 til 19. Juli 1926 som Følge af Afgiften paa 500 Mk. pr. Hest umuliggjorde al Hesteudførsel herfra til Tyskland; hertil kom endvidere, at de Markeder, vi en Tid efter Krigen havde oparbejdet, nu igen var tabte. Den tyske Toldlov var som bekendt kommen til Verden for at danne Grundlaget for Underhandlinger med andre Magter om Handelsoverenskomster, og Belgien fik hurtig en saadan i Stand, hvorved Tolden paa belgiske Trækheste nedsattes til 140 Mk. Som mest begunstiget Nation var der Grund til at forvente, at Danmark automatisk skulde faa samme Vilkaar, men Tyskland var uvillig hertil, og Tiden trak ud. Som Følge af den Belgierne tilstaaede Begunstigelse laa det nær at nære Frygt for, at dette Land skulde erobre det tyske Hestemarked for svære Arbejdsheste, Frygten viste sig heldigvis ugrundet, idet den belgiske Eksport til Tyskland i første Halvaar 1926 kun udgjorde 1921 Heste. Imidlertid kunde det danske Udenrigsministerium den 20. Marts meddele, at de danske Ønsker i nogen Maade var imødekomne, idet koldblodige Heste — Jyder og Belgier samt Krydsninger mellem disse — herfra kunde udføres til Tyskland mod en Told paa 140 Mk. pr. Hest, medens Tolden for varmblodige Heste uforandret forblev 500 Mk. Det maa beklages, at det viste sig umuligt at faa gennemført, hvad der blev hævdet fra dansk Side, at Toldlettelsen skulde gælde alle danske Heste, da der sikkert i Tyskland var og endnu er en Overflod af lette Heste. Gennem en lang Række Aar havde Tyskland været nødt til at indføre et meget betydeligt Antal Heste, efter Krigen viste Hesteavl sig som én for det tyske Landbrug meget lukrativ Forretning — nogle paastod det var den bedste — og Landets Hestebestand blev derfor ret hurtigt bragt op til omtrent samme Størrelse som før Kri-

gen, derimod synes Kvaliteten at lade en Del tilbage at ønske. Under saadanne Forhold var det derfor naturligt, at Meddelelsen om Afslutningen af den dansk-tyske Handelsoverenskomst medførte kraftige Protester fra tyske Opdrætteres Side. Her hjemme blev Overenskomsten hurtigt godkendt, men fra tysk Side taarnede der sig Gang paa Gang Forhindringer op for dens endelige Behandling, og først den 2. Juli vedtoges den i den tyske Rigsdag, og traadte i Kraft den 19. s. M.

Det var naturligt, at man fra dansk Side havde imødeset Genaabningen af Hesteeksporten til Tyskland med Utaalmodighed, og vist ogsaa fra adskilliges Side med lyse Forhaabninger, som de, der var lidt bekendt med Stillingen, maatte nære Frygt for ikke kunde opfyldes, da Omsætningen af Heste i Tyskland siden Nytaar havde været lille, og Priserne havde, til Trods for den ringe Indførsel, hidtil holdt sig lave. Af og til fremkom der vel Meddelelser om, at Tyskerne manglede gode Arbejdsheste, og naar Eksporten kom i Gang, vilde de nok foretrække gode danske Heste fremfor de hjemlige, der var til Raadighed. At der muligvis kan have været noget om Snakken, og at man fra tysk Side nærede Frygt for noget saadant, tyder et Opraab paa, som Rigsforbundene af tyske Hesteavlsforeninger indrykkede i Dagspressen, og som jeg tillader mig at anføre efter »Landbrugsraadets Meddelelser«:

»K ø b t y s k e H e s t e!

For at hæve den tyske Industris Muligheder er Beskyttelsestolden for Heste nedsat i Handelstraktaterne med Belgien, Danmark og andre Nabolande.

Skønt Tysklands Hestebestand som Følge af forøget indenlandsk Produktion d. 1. December 1924 var 50,000 Stykker større end i Aaret 1913, blev der i Aaret 1925 som Følge af utilstrækkelig Toldbeskyttelse fra Udlandet indført 44,136 Heste til en Værdi af 33 Millioner Mk.

Den tyske Hesteavl, hvis Produktion fuldstændig kan dække det indenlandske Forbrug, befinder sig som

Følge deraf i en svær Afsætningskrise. Det betyder Ødelæggelse af Landbrugets Købekraft, Ødelæggelse af det indenlandske Marked!

Kan denne Tilstand være Industrien og Handelen ligegyldig?

Rigskansleren sagde paa den 46. tyske Industri- og Handelsforsamling: »Enhver Industridrivende ved, at et sundt, ydedygtigt Landbrug udgør det bedste Afsætningsmarked«.

Da de ved Handelstraktaterne opnaaede Fordele for de industrielle Positioner kun kunde opnaas ved en Imødekommenhed for Landbrugspositionerne, særlig ved Indrømmelser med Hensyn til Hesteindførslen, sagde Rigskansleren: »Jeg retter en indtrængende Bøn til Repræsentanter for Industri og Handel, at de ogsaa paa deres Side i videst mulig Omfang tager Hensyn til det tyske Landbrugs Vanskeligheder.«

Hvorledes vil Industrimanden, Handelsmanden, Haandværkeren følge denne Opfordring?

Han køber kun tyske Heste!«

Jeg har ønsket at citere dette Opraab, som vist er bleven fulgt af adskillige andre; hvor meget de har hjulpet, ved jeg ikke, men de er i det mindste et Udtryk for, at man i Tyskland kan samle alle de konkurrerende Avlsretninger i Kamp mod de indførte Heste og derigennem søge at afbøde det Slag, som Toldlettelsen blev for den tyske Hesteavl. Her i Landet, hvor vi nu har en stor Indførsel og kun en ringe Udførsel, vil det sikkert være umuligt at sætte noget lignende i Scene, dertil er hver enkelt altfor optaget af sin egen lille Hassan med de krumme Ben.

For imidlertid at erholde den ovenomtalte Toldlettelse krævedes der, at der med hver enkelt Hest medfulgte et af en dertil autoriseret Dyrlæge udstedt Certifikat som Garanti for, at det var en koldblodig dansk Hest, og disse Certifikater blev for langt det overvejende Antals Vedkommende udstedt af den danske Grænsedyr-

læge i Padborg, hvor Hestene derfor maatte udlades. Men ikke endt hermed, ankomne til den tyske »Grænsestation« — Flensburg Weiche — maatte Hestene paany udlades, for at der blandt andet kunde tages en Blodprøve af hver enkelt, for derigennem at søge Sikkerhed for, at denne ikke var angreben af Snive, og hertil kom endvidere, at Ejeren forpligtedes til, at Hesten efter Ankomsten til Bestemmelsesstedet, skulde være til Raadighed i 3 Døgn, om Prøven skulde give et positivt Resultat, hvorefter hele Vognladningen vilde blive stillet under nærmere Kontrol. Naar man betænker, hvor sjældent Snive forekommer blandt danske Heste, og hvilke Anstrængelser, der fra de danske Veterinærautoriteters Side udfoldes for at værne dem mod Smitte fra de indførte »Russere«, saa synes Frygten for yderligere at faa slæbt Snive ind i Tyskland med danske Heste ikke at være særlig stærkt begrundet. Derimod kunde man nok med Rette udbryde: »Man mercht die Absicht und wird verstimmt«; thi alle disse Formaliteter og Udladninger medfører ikke alene en direkte Forøgelse af Transportomkostningerne, men Transporttiden forlænges og bidrager derved til, at Hestene kommer til Salgsstedet med et Udseende, der stiller sig hindrende for en hurtig og god Afsætning. Gennem en lang Række af Aar før Krigen havde man faaet Erfaring for, hvilken Betydning det maatte tillægges, at Eksporthestene før Afsendelsen herfra var i virkelig god Kondition, fede og med glat Haarlag, var de det, kunde de helt anderledes taale Rejsens Besværligheder uden at falde sammen. I Tiden, hvor Interessen for Hestene er stærkt afsvalet, hører det til Sjældenhederne at træffe en Hest i Eksportkondition, og man vil derfor forstaa, at en Forlængelse af Transporttidens Varighed maatte medføre en skadende Indflydelse paa vore udførte Hestes Udseende, og dermed paa deres Salgspris i Hamborg. Den danske Hesteeksport til Tyskland maatte derfor genoptages under Forhold, der var adskilligt ugunstigere end tidligere, og det var derfor naturligt, at dens Resultat i nogen

Maade skuffede. Hertil virkede ogsaa, at det ikke lykkedes i tilnærmelsesvis saa høj Grad som tidligere at faa de tyske Hestehandlere til som før Krigen at komme herop og købe Hestene, men Omsætningen maatte for den største Dels Vedkommende ske paa Hamborg Marked, hvortil danske Hestehandlere rejste ned med Hestene. Derved blev der skudt et fordyrende Mellemled ind, som var saa meget værre, som det væsentlig var Mellemtyskland, der i Sommeren 1926 var Aftager af de danske Heste. Da Omkostningerne ved Transport, Dyrlægeeftersyn, Told, Opstaldning, Foder m. m. fra Afsendelse fra Randers til efter Salg i Hamborg angaves at beløbe sig til ca. 300 Mk. pr. Hest, vil man forstaa, at den Pris, som danske Hesteopdrættere fik for deres Heste blev forholdsvis lille, og Eksportens Omfang, sammenlignet med tidligere Aar, blev ringe, idet den kun udgjorde 2684 Stkr. mod 11,391 Aaret forud; den fandt praktisk talt Sted efter den 19. Juli, idet der i den foregaaende Tid af Aaret kun var udført 85 Stkr., hvoraf 45 var gaaet til Tyskland, Frankrig, Schweiz eller Czekoslovakiet, medens der i

Ugen	17.	til	23. Juli	udførtes	82
—	24.	»	30. —	—	285
—	31. Juli	»	6. August	—	103
—	7. —	»	13. —	—	69
—	14. —	»	20. —	—	43
—	21. —	»	27. —	—	140
—	28. August	»	3. September	—	80
—	4. September	»	10. —	—	259
—	11. —	»	17. —	—	85
—	18. —	»	24. —	—	362
—	25. —	»	1. Oktober	—	62
—	2. Oktober	»	8. —	—	278
—	9. —	»	15. —	—	89
—	16. —	»	22. —	—	44
—	23. —	»	29. —	—	172
—	30. —	»	5. November	—	68
—	6. November	»	12. —	—	35
—	13. —	»	19. —	—	91
—	20. —	»	26. —	—	139

Ugen	27. November	til	3. December	udførtes	31
—	4. December	»	10. —	—	43
—	11. —	»	17. —	—	31
—	18. —	»	24. —	—	33
—	25. —	»	31. —	—	13

Udførslen blev saaledes 8707 Stkr. mindre end Aaret forud, og i dette mørke Billede finder jeg kun den Lysstribe, at Udførslen efter 19. Juli 1926 var 316 Stkr. større end i den tilsvarende Periode Aaret forud.

Med Hensyn til Priserne, da har de ligget betydeligt under, hvad Tilfældet var i 1925, hvilket ogsaa fremgaar af den til Oversigt over de ugentlige Udførsler og Noteringer Side 360—61 indføjede grafiske Tavle.

De samvirkende fynske Landboforeningers højeste Notering for gode, unge Heste var:

Den 4. Januar	800	Kr.
Fra 16. Januar til 8. Marts.....	750	»
Fra 15. Marts til 14. Juni.....	700	»
Den 21. Juni.....	650	»
Fra 28. Juni til 6. September....	700	»
Fra 13. September til 13. December	650	»
Den 20. December	600	»

Det vil af foranstaaende fremgaa, at Priserne i Aarets første Halvdel holdt sig ret godt til Trods for den standsede Eksport, men det maa tilføjes, at Omsætningen i denne Tid var ringe, men Noteringerne viser ogsaa, at den genoptagne Eksport kun for en kort Tid kunde bringe Priserne paa Odense Marked i Vejret, og ved Aarets Udgang var de nede paa et Lavmaal, der paa utvetydig Maade fastslog, at den Hesteavl, der var anlagt med Fremstilling af Eksportheste for Øje, havde været urentabel i 1926.

Hvad Noteringen i Berlin for unge 1. Kl. jyske Heste angaar, da var den i Følge »Landbrugsraadets Meddelelser« i Tiden fra Nytaar til Midten af Maj ca. 1300 Mk. og derefter til Aarets Udgang ca. 1400 Mk., men det meddeles stadigt i Beretningerne, at Omsætningen var meget

ringe, dog omtales der i Oktober, at Situationen er lysere, og den 25. November kostede gode, unge Heste i Hamborg 1000—1300 Mk. (890—1100 Kr.).

Eksportforholdene har saaledes været højst ugunstige i 1926, hvorfor den danske Hesteavls Kaar absolut ikke er bleven forbedrede, og naar Efterspørgslen efter Heste i Tyskland ikke blev større, til Trods for at Antallet af Heste over 3 Aar endnu ikke var kommen paa Højde med, hvad det var før Krigen, saa skyldes det siksikkert i ikke ringe Grad, at Hesteforbruget i de tyske Byer, ligesom herhjemme, var gaaet stærkt tilbage sammenlignet med 1913. I Stor-Berlin er Hesteantallet nu 44 pCt. lavere end før Krigen, men det maa tilføjes, at Tilbagegangen fra 1925 til 1926 kun har været meget ringe. Efter Tællingen den 1. December 1926 har Tyskland nu et forholdsvis stort Antal Plage, hvorimod Antallet af Føl er gaaet tilbage med rivende Hast — fra 250,013 i 1925 til 185,047 i 1926 — og i Følge uofficielle Meddelelser fra Tyskland skal der i 1926 kun være holdt et forholdsvis meget ringe Antal Hopper til Hingst, ja, hvis Meddelelserne er rigtige, og herom har jeg ikke noget Grundlag for at tvivle, maa der for 1927 forventes en endnu større Nedgang i Følantallet end Aaret forud.

Saavidt jeg er i Stand til at bedømme Situationen, er det ikke alene her hjemme og i Tyskland, Hesteavlen gaar tilbage i Omfang; Krisen, der er international, tvinger Føltillæget ned paa et Minimum, og skaber derigennem Grundlaget for en kommende Prisstigning, men da Heste som bekendt ikke formerer sig nær saa stærkt og hurtigt som f. Eks. Kaniner og Svin, kan der nok være Grund til i Tide at overveje, hvilke Følger en saa udbredt Nedgang i Føltillæget kan faa, og Midlerne til at afbøde de uheldige Virkninger deraf. De egentlige Opdrættere, der nu gennem en Række Aar har bragt større eller mindre Ofre for i nogen Maade at opretholde deres Avl, har intet at frygte af en eventuel kommende Hestemangel, thi gennem deres Avlsdyr og et mindre Tillæg

vil de altid kunne sikre sig at have den fornødne Trækkraft til Raadighed, ja for dem vil en yderligere Nedgang i Føltillæget ikke alene i Øjeblikket være en økonomisk Vinding, men derigennem vil Krisen hurtigere blive akut, en Krise, som de ret hurtigt vil kunne drage Nytte af, men hvad vil Hesteforbrugerne, og de er de mange, sige hertil, og hvad vil Samfundet som Helhed sige, om vort Land i en nærmere Fremtid skulde være tvungen til at indføre et langt større Antal Heste end nu, Heste, som det med den almindelige Nedskæring, der finder Sted i Føltillæget, ikke alene vil blive dyre, men ogsaa vanskelige at faa fat i, eller som maa erstattes af kostbare og i Virkeligheden for vore mange og alt andet end store Brug mindre egnede indførte Tractors?

Medens Udførslen i 1926 saaledes gik stærkt tilbage, steg Indførslen af Heste stærkt, idet der indførtes ikke mindre end 14,994 mod 12,518 i 1925, og Indførslen har saaledes oversteget Udførslen med ikke mindre end 12,310 Stkr. Som sædvanligt har det for langt det overvejende Antals Vedkommende været Smaaheste, stammende fra valutasvage Lande, saaledes kom 5861 fra Danzig, 5837 fra Polen, 849 fra Letland og 80 fra Island. Fra Tyskland er indført 1850 Heste, hvoraf sikkert det overvejende Flertal har været Heste af Russer-Type og saakaldte Galicier, saa man nok med et rundt Tal kan regne med, at ca. 14,000 af de indførte har været »Smaaheste«. Importen fra Sverrig har derimod kun udgjort 356 Stkr. At denne store samlede Indførsel har været mange danske Opdrættere en Torn i Øjet, er almindelig bekendt, men overfor disse finder jeg Anledning til at henvise til, hvad jeg skrev i min Artikel »Hestene i 1925« i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1926, Hefte 8, Side 364 til 367; efter min Mening er der intet nyt fremkommet, som har formaaet at ændre mit Syn paa denne Sag, og jeg anser det i Henhold til de dér hævdede Synspunkter for absolut forfejlet i særlig Grad at ændre den danske Hesteavls Formaal til i Fremtiden at fremstille Heste for

Smaabrugene, men Kræfterne bør sættes ind paa at faa de Heste, der indenfor den hjemlige Avl falder for smaa ud til at egne sig særlig godt for Eksport eller Anvendelse i Gaardmands- eller større Brug — og det er ikke saa faa —, anbragt i Smaabrugene. Sagen har tidligere været rejst, og særlig paa Sjælland er der af Statskonsulent Søndergaard og Frederiksborgavlens Samvirksomhed i Forbindelse med Husmandsforeningerne arbejdet ihærdigt paa at faa Sagen ind i een for alle Parter tilfredsstillende Gænge, og det maa haabes, at disse Anstrængelser maa bære god Frugt, men det kan ikke skjules, at det Forsøg, der for Jyllands Vedkommende er gjort ved at drage Sagen frem til Drøftelse paa de samvirkende jyske Hesteavlsforeningers Repræsentantmøde, ikke gav noget Indtryk af, at der var større Interesse for Sagen.

Efter min Mening kan der ingen Tvivl være om, at de indførte Heste forhandles her i Landet til Priser, der, naar de sammenlignes med, hvad disse Heste koster ude hos Opdrætterne i Polen, Letland o. s. v., maa siges at være meget høje, idet den lange Transport, og de mange Mellemhandleres Fortjeneste sluger en uforholdsmæssig stor Del, hvorfor de Bestræbelser bør støttes, der uden at hindre den danske Smaabruger i at benytte de Heste, der passer ham bedst, virker for, at danske Heste anvendes paa dansk Jord.

Til Trods for alle Bestræbelser for at fremme Eksporten og hæmme Indførslen er Danmark nu paa utvetydig Maade gledet ind blandt de Lande, der har Overskudsindførsel af Heste, og selv om vi før Krigen i enkelte Aar har indført adskilligt flere Heste end i 1926, saa har det dog været saaledes, at Udførslen betydelig oversteg Indførslen i Værdi. I 1925 havde vi Overskudsindførsel i Tal, men Udførslens Værdi var dog den største; i 1926 var ogsaa dette Forhold ændret, og vi har i dette Aar indført Heste for ca. 4,880,000 Kr., men kun udført for ca. 1,730,000 Kr. Tallene taler for sig selv, men naar

man vil lade dem være Udtryk for den danske Hesteavls Betydning og glemmer, at denne først og fremmest er bestemt af, at den hidtil har forsynet det danske Erhvervsliv med ca. 85 pCt. af de for dette nødvendige Heste, saa misbruger man Tallene.

Under Kaar som foran skildret kan det ikke overraske, om der over Arbejdet til Avlens Fremme har hvilet et Tryk, og at Tilslutningen fra Opdrætternes Side til det officielle Udvalgsarbejde, der finder Sted paa Skuer og ved Kaaringer, har været mindre end Aaret forud, og langt mindre end i de for Hesteavlen gode Tider, hvor den paa Skuer og ved Kaaringer høstede Ære forholdsvis hurtigt og let kunde omsættes i klingende Mønt, og derved yde Dækning for saavel de direkte som indirekte Udgifter derved. Vel er Rammerne for det offentlige Avlsarbejde i store Træk fastlagt gennem Husdyrloven, hvorved der er skabt en Avlsledelse paa frivillig Grundlag, under denne Ordning har det danske Husdyrbrug naaet sit nuværende høje Stade, og de vundne Resultater er det bedste Bevis for, at denne Ordning har passet for vore Forhold, men derfor kan der godt klæbe enkelte Mangler derved, og jeg finder Anledning til at pege paa, at Virkningen af de offentlige Foranstaltninger paa den enkelte Husdyrbrugsgren er i høj Grad afhængig af, hvorledes Konjunkturerne for denne er, bærer disse med, kommer der en levende Interesse for denne Gren og for Avlsarbejdet, Udstillingslysten er stor, Skuerne bliver i høj Grad belærende og animerende, og Æren er sikkert saa værdifuld, at den uden særlig store Præmier kunde kalde Udstillerne frem. Anderledes hvor Konjunkturerne for kortere eller længere Tid gaar en n ø d v e n d i g Husdyrbrugsgren imod, og hvor Interssen for denne af den Grund afsvækkes, hvor Lysten til at udstille tager af, da den paa Skuerne høstede Ære kun har ringe Værdi, hvorfor Skuerne taber en meget væsentlig Del af deres Betydning som Læresteder, ja som Avlsledelse, og det netop paa en Tid, hvor det gælder om at lede Nedskæringen, saaledes at

den særligt rammer de daarlige og mindre gode Avlsdyr, medens de gode søges bevaret i Avlen for at kunne danne Grundlaget for Fremtiden. Ledelse er altid paa sin Plads for ikke at sige nødvendig, og under gode Konjunkturer kan denne finde Sted, uden at der ovenfra bringes særligt store Ofre, anderledes naar Konjunkturerne gaar imod, da maa der virkelig Støtte til, hvis det skal blive til noget med Ledelsen. Selv under Hensynstagen til, at den Avl, der i Dag er paa den grønne Gren, maaske om nogle faa Aar er ude for de samme Trængsler, som en anden nu sukker under, og denne da tilsmiles af Lykken, er det sikkert mere end vanskeligt at faa Ørenlyd for Indførelse af en saadan Bevægelighed i vor Husdyrlovgivning, at Statens Støtte til de forskellige men nødvendige Husdyrbrugsgrene fra Tid til anden i nogen Grad gøres afhængig af, i hvilken Grad den er nødvendig, for at de offentlige Foranstaltninger kan opretholde deres Evne som Avlsledelse; nej kunde det blot opnaas, at denne Støtte ikke nedsattes uforholdsmæssigt i Krisetider, var vist meget vundet, maaske er ogsaa dette Haab forfængeligt.

Gennem en Række Aar har man forventet en Revision af »Husdyrloven«, og i December 1925 forelagde den daværende Landbrugsminister i Folketinget Forslag til en ny Husdyrlov, der i høj Grad beskar Statens Støtte til Husdyrbruget og ikke mindst til Hesteavlen. Lovforslaget, der vakte en Del Røre i Hesteavlskredse, blev ikke færdigbehandlet i det af Tinget nedsatte Udvalg, og det officielle Avlsarbejde har derfor i det væsentlige været holdt indenfor de samme Rammer som i 1925.

Hvad Statsskuerne angaar, da har Mund- og Klovesygen bevirket, at flere af disse saavel som adskillige Landboforeningsskuer maatte udsættes og først blev afholdt i August eller September, det kan altsaa nok lade sig gøre at afholde Statshingsteskuerne paa et andet Tidspunkt end netop i den travle Bedækningstid, men der skal andet end Hensynet til Hingstenes Frugtbarhed og Levedygtighed til for at bevirke Forandringen.

Med Hensyn til Antallet af Anmeldelser til Statsskuerne, da viste det sig, at Tilbagegangen fra de foregaaende Aar var fortsat, idet der kun var anmeldt 209 Hingste, hvoraf 173 præmieredes, mod henholdsvis 274 og 234 Aaret forud. Under Hensyn til det store Antal Hingste, vi har her i Landet, har der altsaa kun været faa, der har fundet sig foranlediget til at prøve Lykken ved Statsskuerne. I Avlens Interesse var en langt større Tilslutning ønskelig, ikke mindst for at faa »dømt« saa mange som muligt af de Hingste, der nu i Tilbagetrukkenhed udfolder deres Anstrengelser for at forringe vort Føltillægs Kvalitet.

Af de 30,000 Kr., der har været stillet til Raadighed for Statshingsteskuerne, er 15,500 Kr. anvendt til Afkomspræmier, 9465 Kr. til Individspræmier, 205 Kr. til Mønstringspræmier, medens 2985 Kr. er medgaaet til Udgifter ved Skuernes Afholdelse og Ordning; og 1845 Kr. som uforbrugt er tilbagebetalt Statskassen.

Som sædvanlig har Præmiernes Størrelse varieret ret stærkt fra Kreds til Kreds, saaledes har 1. Afkomspræmie svinget mellem 210 og 275 Kr., 1. B Afkomspræmie mellem 200 og 300 Kr., 2. Afkomspræmie mellem 150 og 215 Kr., 2. A Afkomspræmie mellem 125 og 350 Kr., 2. B Afkomspræmie mellem 100 og 280 Kr. og 3. Afkomspræmie mellem 100 og 250 Kr. Hvad Individspræmierne angaar, da har 1. svinget mellem 150 og 200 Kr., 2. mellem 120 og 200 Kr., 3. mellem 75 og 150 Kr. og 4. mellem 30 og 110 Kr., og den, der nærmere studerer Statsdyrskuekommissionens Beretning, vil snart se, at det ikke er saa helt sjældent, at den eller de Hingste, der fortjente det højeste Præmiebeløb, har faaet forholdsvis mindst. Det ser absolut ikke godt ud, at man i een Kreds udbetaler 250 Kr. til 3. Afkomspræmie, medens man i en anden er nødt til at spidse 1. af med 210 Kr., og det taler ikke til Gunst for det System, hvorefter det samlede Beløb fordeles til de enkelte Skuekredse, og som i 1926 har medført, at man i nogle Skuekredse har maattet tilbagebetale en Del

af det til Raadighed stillede Beløb, som var højt tiltrængt i andre.

Forøvrigt har, som i de foregaaende Aar, de samme fire Racer eller Hestetyper i 1926 været Genstand for Bedømmelse ved Statsskuerne, og Præmiefordelingen til hver af disse vil fremgaa af de efterfølgende Oversigter, der ogsaa viser, at der er præmieret adskilligt færre Hingste af alle 4 Racer end Aaret forud. Da »Jyderne« har langt den største Udbredelse her i Landet, er det naturligt, at de ogsaa rent talmæssigt er gaaet mest tilbage, men sættes det i 1925 af hver Race præmierede Antal Hingste = 100, er Forholdstallet i 1926 for jyske Hingste 79,4, for belgiske Hingste 48,2, for Frederiksborg Hingste 72,7 og for Hingste af svært Halvblod 50,0.

Præmier til Hingste af jysk Race.

Skuekreds	Afkomspræmie							Individspræmie							I alt præmierede
	1.	1.B	2.	2.A	2.B	3.	4.	1.	2.	2.A	2.B	3.	4.	Brugbar	
1.....		1			1							1			3
2.....	1			1	1	2		1	6				1		13
3.....				2	2			1	2			2			9
4.....													1		1
5.....	1		1		3	4			1			1	1		12
6.....		2		1	2	9		1	1			1			17
7.....			2		1	1		1	3			3	2		12
8.....					1	1			1			1	2		6
9.....	1				2	4							1		8
10.....		1			2	3		1				2	1		10
11.....						2			1				1		4
12.....		1	2			2				1	2				8
13.....			1	1	1	6		2	2			4	4		21
14.....				1		3						3			7
Ialt	3	5	6	6	15	37		7	17	1	2	18	14		131
Fremgang fra 1925	÷4	÷1	÷4	÷1	÷15	0	÷4	0	÷1	+1	+2	÷2	+2	÷4	÷35

Medens der uddeltes syv 1. Afkomspræmier til jyske Hingste i 1925, er der i 1926 kun uddelt tre, nemlig til »Ull«, Stbg. Nr. 1731, for 12 pCt. Samling og til »Hjørring Dux«, Stbg. Nr. 1663, samt »Dux Højby«, Stbg. Nr. 1677, for saakaldte Elitesamlinger. Disse tre Hingste fik ogsaa 1. Afkomspræmie i 1925, og af de øvrige, som samtidig med dem fik denne Anerkendelse, er »Boldrup Karmark«, Stbg. Nr. 1607, paa Grund af Alder gaaet ud af Præmierækken, medens »Vendelbo Dux«, Stbg. Nr. 1665, der i 1926 stillede Elitesamling, kun erholdt 1. B og »Østfyns Dux«, Stbg. Nr. 1713, og »Massa«, Stbg. Nr. 1675, ikke fremstillede Afkom. For den sidste Hingsts Vedkommende er det bleven mig meddelt, at Aarsagen var, at det vilde forvolde saa store Udgifter at faa denne Hingsts Afkom samlet og bedømt, at det stod i Misforhold til Præmiebeløbets Størrelse, og da man formente, at denne Hingsts Avlsværdi var almindelig anerkendt, foretrak man at spare Udgifterne ved Afkomsfremstillingen og betale Vilkaarspengene for 1. Præmie for stor Samling, selv om Hingsten ikke havde faaet en saadan. Jeg anfører dette som et Bevis for, at det ikke er uden Betydning, om Præmierne ved Skuerne er af en saadan Størrelse, at de dog i nogen Maade dækker Udgifterne ved at erhverve dem.

For stor Samling har foruden »Vendelbo Dux« ogsaa »Absalon«, Stbg. Nr. 1594, faaet 1. B Afkomspræmie, medens denne Anerkendelse for 12 pCt. Samling er tilkendt »Sjællands Dux«, Stbg. Nr. 1735, »Nørager Karmark«, Stbg. Nr. 1732, og »Sejr«, Reg. Nr. 233. Af disse er der særlig Grund til at fremhæve »Nørager Karmark«, der allerede har flere meget lovende og højt anerkendte Sønner, og »Sjællands Dux«, der paa Sjælland og med et Hoppemateriale, der sikkert ikke staar paa Højde med, hvad de mere fremragende Hingste i Jylland har at arbejde med, leverer et særdeles godt Afkom. Hvad »Sejr« angaar, da synes den særligt at udmærke sig som Hoppeproduktør, idet dens Døtre gennemgaaende er dybe, brede,

førbenede og med meget god Bevægelse, men ofte noget korthalsede samt mindre dybe af Laar, hvorimod dens Sønner synes at blive for store og mindre gode af Overlinie.

Hvad Individspræmierne angaar, da er der i 1926 uddelt syv 1. Præmier, nemlig til de 5aarige »Lunde Dux«, Reg. Nr. 268, »Fjandbo«, Reg. Nr. 277, »Sydhimmerlands Dux«, Reg. Nr. 288, »Plovmand«, Reg. Nr. 278, og »Klitgaard Stig«, Reg. Nr. 308, samt til de to 4aarige »Skjalden«, Reg. Nr. 307, og »Helsted Dux«. De tre førstnævnte, der ogsaa i 1925 erholdt 1. Præmie, svarede til, hvad de havde lovet Aaret forud, og »Plovmand«, der i 1925 fik 1. Præmie B, rykkede i 1926 op i 1. Præmie sammen med »Klitgaard Stig«, der Aaret forud fik 2. Præmie. Særlig Interesse knytter sig til de to 4aarige, begge Sønner af den for tidligt afgaaede Matador »Værum Dux«, Stbg. Nr. 1669, og begge hjemmehørende paa Øerne, men hvis een eller anden Jyde af den Grund skulde nære Tvivl om deres Værdighed til en saa høj Anerkendelse, tør jeg roligt hævde, at de i enhver jysk Skuekreds vil være en Pryd for Præmierækken og fuldtud værdige til den dem tildelte Anerkendelse. »Skjalden« er en passende stor, dyb og meget tiltalende samt velpræget Hingst med lidt afrundede Hofter, men ellers kønt og furet Kryds, føre og laadne Ben samt god Bevægelse. »Helsted Dux« er mere betydelig, og det er en meget stor — 1 m 82 cm høj — ualmindelig dyb og tung Hingst — Vægt ved Kaaringen 1926 1195 kg — med velformet, men ikke ubetinget kort Midtstykke, særdeles god Bredde, men Hofterne noget afrundede, føre Ben — 27½ cm om Piben —, rette Bagkoder, fortrinlig Skridtgang, meget godt Trav, men lidt vid for.

Selv om disse Hingste maaske kunde udnyttes bedre i Jylland, saa er der dog Grund til at komplimentere henholdsvis Fynboerne og Lollikerne, fordi de har sikret sig et Par saa fremragende Individer, og idet jeg haaber, at begge disse Hingste som Avlsdyr skal vise sig fuldt

at svare til deres individuelle Kvalitet, nærer jeg ogsaa Tro til, at de netop paa Øerne, og særligt paa Fyn, hvor Konkurrencen med Belgierne er særlig skarp, skal blive den jyske Hesteavl gode Agitatorer.

Præmier til belgiske Hingste.

Skuekreds	Afkomspræmie						Individspræmie				Ialt præmierede
	1.	1B.	2A.	2B.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	
1.....			1					1			2
2.....			2	3			1	2		1	9
4.....				2							2
Ialt..			3	5			1	3		1	13
Fremgang fra 1925		÷1	÷2	÷3	÷3		0	0	÷2	÷3	÷14

I 1925 viste det sig, at der var tildelt de belgiske Hingste et forholdsvis betydeligt større Antal Præmier end Aaret forud, men denne Fremgang har ikke holdt sig i 1926, hvor Tilbagegangen var ret betydelig og forholdsvis større end for nogen af de øvrige Racer. Da den Slags Svingninger kan være begrundet i tilfældige Aarsager, bør der ikke tillægges denne Tilbagegang nogen større Betydning, det maa kun gøres, hvis den viser sig at strække sig over en længere Aarrække. Det vil imidlertid af Oversigten fremgaa, at der ikke i 1926 er uddelt nogen 1. Præmie for Afkom til belgiske Hingste; »Drinker de Aude«, der i 1925 opnaaede 1. B Afkomspræmie, fik i 1926 kun 2. A, idet den foreviste Samling ikke stod paa Højde med den, der stilledes Aaret forud, og det tør nok siges, at Afkomsfremstillingerne ved Statsskuerne i 1926 ikke bar Bud om, at der blandt de for Afkom præmierede Belgier fandtes nogen udtalt Avlsmatador, der i den kommende Tid vil være i Stand til at bære og fremme denne Avl; hvorvidt en saadan findes mellem de yngre Hingste,

maa den kommende Tid vise, men jeg synes ikke, at Udsigterne er særligt lovende.

1. Individspræmie blev som i 1925 tilkendt »Baron Elia« i 2. Skuekreds, og denne Hingst har holdt sig godt; af »Nyhederne« er der kun Anledning til at bemærke den skimlede fra Belgien indførte »Nicodeme de Tersaet«, en Hingst med god Bredde, ret føre, velstillede Ben og god Bevægelse, men dens Midtstykke er noget langt og Lysken lidt let.

Præmier til Frederiksborg-Hingste.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmieredc
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.	2.	3.	4.	
1.....		6					5	3	3	17
4.....			1	5	1					7
Ialt..		6	1	5	1		5	3	3	24
Fremgang fra 1925		+4	÷3	+1	÷3	÷3	÷1	÷1	÷3	÷9

Hvad Frederiksborg-Hingstene angaar, da har der ogsaa for dem været nogen Tilbagegang i Antallet af erhvervede Præmier ved Statsskuerne i 1926 sammenlignet med Aaret forud, og ser vi paa Afkomspræmieringen, synes jeg, at der er Anledning til at udbryde »lidt men godt«, idet det af Oversigten fremgaar, at der i 1. Skuekreds kun er uddelt 6 Afkomspræmier til Heste af denne Race, men de har til Gengæld alle erholdt 1. B. Mellem de saaledes anerkendte Hingste findes ikke mindre end 3 seksaarige, nemlig »Pommery Stenhøj«, Reg. Nr. 18«, »Aladdin«, Reg. Nr. 1, og »Rex Hamlet«, Reg. Nr. 25. De to sidstnævnte erholdt 1. Individspræmie i 1925, og det er glædeligt, at disse to Hingste saaledes som Avlsdyr synes at holde, hvad de lovede som Individer.

Til de 4- og 5-aarige Hingste uddeltes der ikke i 1926 nogen 1. Præmie, hvorimod ikke mindre end 5 erholdt

2. Præmie, og blandt de 4-aarige finder jeg særlig Anledning til at fremhæve »Feltus« efter »Juvel«.

Præmier til Hingste af svært Halvblod.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.	2.	3.	4.	
1.....		1							1	2
2.....			-	1			1	1		3
Ialt..		1		1			1	1	1	5
Fremgang fra 1925		+1	÷1	0			÷1	0	÷4	÷5

Af det svære Halvblod, alias Oldenborgerne, er der i 1926 kun præmieret 5, hvilket ikke synes at tyde paa, at denne Avlsretning har nogen særlig stor Udbredelse eller vinder frem. Den fra Oldenborg indførte »Greiner«, Reg. Nr. 13, fik 1. B Afkomspræmie for en Samling af 9 Hopper, saa det heller ikke denne Gang er lykkedes denne ellers saa betydelige Hingst at manifestere, at den vil blive Hingstefader. Dette Eksempel sammen med mange andre tidligere er en Bekræftelse af, at Hingsteproduktionen, indenfor de til vort Land indførte Hesteracer, er det vanskelige Punkt, men ogsaa den Hovedhjørnesten, der bliver afgørende for, om vedkommende Avl med Rette kan betegnes som stedegen, saa Rekruteringen af Avlsdyr kan ske paa tilfredsstillende Maade indenfor Landets egne Grænser. (Sluttes).

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926.

I.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

Kronestigningen og Pengeknapheden, der i sidste Halvdel af 1925 var meget følelig, prægede ogsaa 1926. Som Følge af Pengeknaphed og i Forventning om Nedgang i Priserne udsattes Indkøbene, saa Aaret var præget af forholdsvis ringe Maskinanskaffelse.

De høje Priser paa Jern og Kul var antagelig medvirkende til, at der ikke kom væsentlige Prisfald paa Maskiner udover de Nedsættelser, som fremkom ved, at en Virksomhed vilde eller skulde realisere et Lager.

Endskønt Aaret 1926 som Helhed maa betegnes som sløjt for den hjemlige Landbrugsmaskinindustri, maa det dog nævnes som et Lyspunkt, at danske Maskinfabrikanter paa flere og flere Omraader saavel med Hensyn til Kvalitet som Pris paa fordelagtig Maade kan konkurrere med Udlandet.

Den i de foregaaende Indberetninger omtalte Interesse for Plove og Plovskær har holdt sig levende; flere Virksomheder viser Plovens Reservedele en særlig Interesse, og Hovedresultatet er, at danske Plove i stigende Grad vinder Udbredelse.

Der er ikke sket store Omvæltninger indenfor Saamaskinerne, men der er Grund til at minde om, at nogle danske Virksomheder fremstiller brugelige og forholdsvis billige mindre Radsaamaskiner, saa der er Udsigt til, at de nyoprettede mindre Jordbrug kan blive for-

synede med en tilfredsstillende Radsaamaskine til overkommelig Pris.

Aaret 1926 var præget af en usædvanlig Interesse for Gødningsspredere og for Erhvervelse af Kendskab til de forskellige Metoder, der kan bringes i Anvendelse for at opnaa den bedste Fordeling af Kunstgødning.

Med Støtte fra Norsk Hydros Fond har Statens Redskabsudvalg i Forbindelse med Planteavlsudvalgene i Jylland og paa Fyn foretaget ret omfattende Undersøgelser vedrørende de forskellige Spredemetoder. Resultaterne af disse Undersøgelser er meddelte i 40. Beretning om Statens Redskabsprøver samt i forskellige Planteavlsberetninger. Hovedresultatet af disse Undersøgelser er, at selv ved den bedste Spredning med Haand eller Skovl, gaaende eller fra Vogn, fordeles Kunstgødningen ikke saa regelmæssig som ved almindelig Maskinspredning.

Interessen for Kunstgødningens gode Fordeling er levende, men den ytrer sig i Praksis paa to forskellige Maader. Nogle mener, at Bestræbelserne bør koncentreres paa at udvikle og forbedre Haandspredningen, saa denne kan udføres til større Fuldkommenhed; det menes, at man herved skal kunne overflødiggøre Maskinerne, som medfører Udgifter og Ærgrelser.

Andre ræsonnerer, at da Haandspredningen giver mere uregelmæssig Fordeling end Maskinspredning, maa man lægge Hovedvægten paa Maskinerne, søge disse forbedrede og finde de mest formaalstjenlige. Det er givet, at der ikke i noget tidligere Aar har været rettet saa mange Forespørgsler om Gødningsspredere som i 1926, og flere har udtalt Ønsket om at faa afholdt Sammenligningsprøver med disse Maskiner.

Der fremkommer stadig smaa Ændringer og Forbedringer vedrørende Roehakker og Roeradrensere. En Roehakke er et simpelt Redskab, men Roemarkens Økonomi er i ikke ringe Grad afhængig af disse Redskabers rette Konstruktion, Virkemaade og Anvendelse. Dette er man bleven særlig opmærksom paa, da

det ved talrige Forsøg og Iagttagelser er godtgjort, at Roehøsten stærkt paavirkes af Antallet af Planter og af disses Fordeling, Forhold, der yderligere er belyste ved flere af de i Aarets Løb afholdte Roelugningskonkurrencer.

I denne Forbindelse kan nævnes »Roecyklen«, der er fremvist nogle Steder af *Anton Olsen,* Søllested, Lolland; den bestaar af et Stativ med Sele, der bæres af to forholdsvis høje men lette Hjul; Roearbejderen hviler i Selen, der bæres af Hjulene; ifølge nogle Opgivelser skal en øvet Mand kunne udtynde og luge noget hurtigere ved Brug af dette Apparat end ved de gangbare Arbejdsmetoder.

De rige Græs- og Høafgrøder har medført en betydelig Anskaffelse af Slaamaskiner og Hesteriver.

Den stigende Interesse for omhyggelig Høbjergning bevirker, at der paa enkelte større Ejendomme anskaffes Høvendere, Høsamlere og andre Apparater, som anvendes en Del i Udlandet men endnu forholdsvis lidt her i Landet.

Der er anskaffet nogle Transportører for Hø og Sæd. De blev foreviste ved Ungskuet i Vejle og kom ud til enkelte jydske Gaarde; da disse Apparater kom hertil for en halv Snes Aar siden, slog de ikke an.

De Forventninger, som i 1925 vaktes til et nyt Bindeapparat til Anbringelse paa en Slaamaskine, blev ikke indfriede i 1926. Det skyldes dog næppe saa meget Mangler ved selve Opfindelsen som Brist ved dens Realisation.

I 1926 anskaffedes adskillige 7 Fods brede Selvbindere til Tractorer; de virkede tilfredsstillende og fremmede Arbejdet i den vanskelige Høst.

Blandt de mange Forsøg, der gøres for at overføre Bevægelsen direkte fra Tractorens Motor til Selvbinderens Drivværk, maa ogsaa nævnes en dansk Opfindelse, som skyldes Forvalter *Gustav Vetche,* Hvanstrup ved Aars.

Som Helhed var der betydelig Afsætning af Mejemaskiner i 1926, saa flere Importører havde udsolgt ved

Sæsonens Begyndelse. Mejemaskinerne var som sædvanlig overvejende af amerikansk Fabrikat; som de foregaaende Aar er der dog ogsaa indført en Del tyske Maskiner, der for nogle Aar siden vandt nogen Afsætning, fordi de solgtes billigere end de amerikanske. I 1926 er der ogsaa indført og i Praksis prøvet engelske Selvbindere. Der kan som Helhed spores Tendens i Retning af at søge mere Forbindelse med engelske Fabriksvirksomheder.

I 1926 forsøgtes — vistnok for første Gang i Danmark — at anbringe Motor paa en Kartoffeloptager for at trække dennes Arbejdsorganer. Det forsøgtes af Brødr. *Hylleberg,* Rødkærsbro, og af Fabrikant *M. Seest,* Aarhus. Ingen af de paagældende Maskiner har dog endnu den endelige Skikkelse, men der er Grund til at notere Fremkomsten.

Der er saavel fra Fabrikanters som fra Landbrugeres Side stadig Interesse for Selvrensere og Kværne. Til de sønderjydske Landsdele er indført nogle tyske Sædekornsrenseri-Anlæg, som foruden Blæser, Sold og Triør har en særlig Sorteranordning, saakaldet Enkeltkorn-Sortering (Saat Schule).

Aaret kan ogsaa vise nogle Tørbejdse-Apparater, der har vakt ret stor Interesse.

Nogle Ulykkestilfælde fremkaldt ved Sprængning af Beholderen til Automatsprøjter har medført Ængstelse for at bruge disse Apparater, og der er fra nogle Sider rejst Krav om enten helt at forbyde Automatsprøjterne eller indføre en betryggende Kontrol med deres Anvendelse.

Den øgede Interesse for en bedre Rensning af Foderroerne har resulteret i, at der er anskaffet nogle Roerensemaskiner; der anvendes fortrinsvis Tørrensere, som fremstilles her i Landet.

I Aarets Løb har jeg medvirket ved Statens Redskabsudvalgs Hovedprøver med Vitriolspredere og Frugttræsprøjter samt ved et ret betydeligt Antal Enkeltprøver og Nyhedsprøver.

Disse Prøver har beslaglagt 78 Rejsedage foruden

den Tid, der er gaaet med de forberedende Arbejder, som er foretagne paa Landbohøjskolen.

I Konsulenttjeneste samt til Møder, Udstillinger, Forevisninger o. lign. har jeg været borte i 63 Dage.

Fra 1. til 4. Juli deltog jeg i Nordisk Jordbrugsforskerforenings Kongres i Oslo. I første Halvdel af Oktober var jeg i Peterborough i England for at overvære en Konkurrenceprøve med Sukkerroeoptagere, hvoriblandt fandtes en stor amerikansk Maskine til Motorkraft. Ved samme Lejlighed besøgtes Oxford for at se det derværende Institut for Undersøgelse af Landbrugsmaskiner.

Desuden har jeg deltaget i de fleste af Landboforeningernes Delegeretmøder samt i adskillige andre Landbomøder.

Efter Indstilling af Landbrugsraadet er jeg af Erhvervsministeriet under 29. Jan. 1926 udnævnt til Medlem af »Den danske Standardiseringskommission«, i hvilken jeg har deltaget i nogle Møder. Til Gengæld er jeg fritaget for Hvervet som Formand for det under Justitsministeriet sorterende Gnistfanger-Udvalg, idet nævnte Udvalg er ophævet i Henhold til Justitsministeriets Skrivelse af 17. September 1926.

Foredragsvirksomheden, Bistand ved Kursus o. lign. er gaaet omtrent som i de foregaaende Aar; det samme gælder den litterære Virksomhed. Foruden Prøveberetningerne har jeg affattet nogle Oversigter og Artikler til Fagblade, Tidsskrifter, Aarbøger, Leksika m. m.

I Foraaret 1926 udsendte jeg en lille Redskabslære omfattende Landbrugets Arbejdsmaskiner.

Forholdene har udviklet sig saaledes, at jeg er temmelig meget optaget af Redskabsprøverne, saa jeg ikke kan udføre et direkte Oplysningsarbejde vedrørende Landbrugets Maskinvæsen i det Omfang, jeg kunde ønske; navnlig maa jeg beklage ikke at kunne ofre synderlig Tid paa direkte vejledende og oplysende Arbejde blandt de mange nye Statshusmænd, der utvivlsomt i adskillige

Tilfælde kunde have Brug for et upartisk vejledende Raad med Hensyn til Anskaffelse af maskinelle Hjælpemidler. Jeg vilde ogsaa gerne have bistaaet lokale Husmands- og Landboforeninger ved Afholdelse af mindre Kursus, Forevisninger o. lign. i videre Udstrækning, end det har været mig muligt.

II.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

I det forløbne Aar har jeg som sædvanlig haft en stor Del Konsultationer om vidt forskellige Emner og af meget forskelligt Omfang.

Blandt de mere omfattende Konsultationer maa nævnes Spørgsmaal vedrørende Elektricitetsværker, gamle, der agtes udvidede eventuelt ved Anskaffelse af nye Motorer, og Projekter om Oprettelse af nye Værker; særlig kan disse sidste give adskilligt Besvær, hvis der er mange Muligheder at vælge imellem.

I adskillige Tilfælde er jeg blevet raadspurgt angaaende Valg af Drivkraft til Andelsfoderstofforeninger og har foretaget Afleveringsprøver med nye Dieselmotoranlæg til saadanne.

Ogsaa Afvandings- og Kunstvandingsanlæg har jeg i enkelte Tilfælde beskæftiget mig med, og i mange Tilfælde er jeg blevet spurgt til Raads om Omforandring af gamle Sugegas- og Bilmotorer til stationære Motorer for Petroleum, om Køb af forældede Traktortyper til stationære Arbejder samt om Anskaffelse af nye, billige Landbrugsmotorer. — I det hele taget har en stærk Efterspørgsel efter stationære Forbrændingsmotorer til Landbruget karakteriseret det forløbne Aar, og der er solgt et meget betydeligt Antal, mest af de billige amerikanske Motorer med Magnettænding, men ogsaa mange af de i Reglen noget dyrere, men ogsaa bedre danske og tyske Motorer af lignende Type. Endelig er Verdens billigste Kraftmaskine, nemlig Ford-Motoren, ogsaa for-

søgt anvendt til stationære Arbejder, enten ved at Motoren er taget ud af Vognen og forsynet med Remskive eller ved, at man overfører Kraften gennem Rem eller Friktionsskiver fra Bilens Baghjul til Arbejdsmaskinen — nogle Forsøg med begge de nævnte Metoder har jeg omtalt i »Ugeskrift for Landmænd« Nr. 29.

Denne Efterspørgsel efter Motorer paa en Tid, hvor Elektriciteten næsten har omspændt Landet, er paafaldende og giver Anledning til Eftertanke. Forholdet er jo nemlig det, at langt fra alle Køb stammer fra Egne uden Elektricitet, og at man i mange Tilfælde anskaffer Forbrændingsmotorer netop for at spare paa denne. Hvor Elektriciteten er særlig dyr, kan det antagelig ogsaa være klog Politik for den enkelte at anvende den for Tiden billige Forbrændingsmotor, men for Værket vil den formindskede Produktion maaske nødvendiggøre en yderligere Forhøjelse af Prisen paa Strøm, der let atter vil medføre Indskrænkning i Forbruget. Kort sagt, de vanskeligst stillede Værker vil blive endnu uheldigere stillede, hvis ikke Forbrug af anden Kraft end Elektricitet forhindres, enten ved direkte Forbud eller ved at gøre Strømmen saa billig, at det ikke kan lønne sig at bruge anden Kraft! Dette sidste opnaas naturligvis kun ved at indføre meget kraftige faste Afgifter, saa kraftige, at de virkelig kan bringe Strømprisen ned. Mod saadanne virkelig betydende faste Afgifter hersker der dog efter min Erfaring en indgroet Uvilje.

Som i tidligere Aar har jeg været Leder af og Lærer ved de i Januar—Februar afholdte Maskinkursus for Landmænd. Endvidere har jeg været Leder af et Forsøgsmotorkursus for Fiskere samt medvirket ved nogle Kursus for Privatbanernes Motorvognsførere. I Anledning af det første foretog jeg en Rejse til Landets Motorfabriker og til flere af de større Fiskerihavne, og i Anledning af de sidste besøgte jeg i Sommer en Del af de største tyske Motorfabriker.

Ogsaa med Opfindelser har jeg i Aar maattet beskæf-

tige mig en Del, men som sædvanlig er det sjældent, at Opfindelsen tilnærmelsesvis har den Værdi, som Opfinderen selv tillægger den — og at berøve en Mand hans Illusioner er aldrig behageligt og bliver sjældent paaskønnet, selv om det maaske sparer ham for meget større Skuffelser og Tab senere hen.

Mine litterære Arbejder indskrænker sig til spredte Artikler i Tidskrifter og Blade.

III.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

Fra Aar til Aar vil Arbejdet blive ret ensartet, idet det fordeler sig mellem Mejeribesøg, Smørbedømmelser, Ostebedømmelser og forskellige Møder. Dog har der i Aar været forholdsvis mange Mejeribesøg, hvilket nærmest skyldes, at Ugebedømmelserne for Smør stadig breder sig og hurtigt paaviser Smørfejlene. I alt har jeg været paa Rejse 270 Dage og har besøgt 130 Mejerier samt 67 Udstillinger i Amtskredsene, endvidere Forsøgslaboratoriets Udstillinger, de provinsielle Udstillinger samt saa mange Ugebedømmelser, som det har været muligt at overkomme. Endvidere maa nævnes, at jeg har overværet Organisationernes Delegeretmøder samt enkelte andre Møder og deltaget i det sædvanlige Arbejde i Statens Ostekontrol.

M e j e r i b e s ø g. Som allerede nævnt har der i Aar været mange Mejeribesøg, og det er ligeledes nævnt, at Grunden hertil sikkert er, at Ugebedømmelserne hurtigt paapeger Smørfejlene, og yderligere virker den Konkurrence, Ugebedømmelserne fremkalder, ogsaa i Retning af flere Mejeribesøg. Det er altsaa ikke saaledes at forstaa, at Smørret i Aar har været mindre godt, men Ugebedømmelserne har virket, som man forud ventede, idet Mejeribestyrerne er meget lydhøre og bruger Ugebedømmelserne som en god Vejleder i det daglige Arbejde. Men efterhaanden som vore Smørbedømmelser udvikler sig til

at blive ikke alene ugentlige, men ogsaa gennemføres paa rigtig Maade, bliver ogsaa det Spørgsmaal mere paatrængende: Hvilken Indflydelse øver Mælken paa Produkternes Kvalitet?

Det er et Spørgsmaal, man længe har beskæftiget sig med og dannet sig mangehaande Teorier om, og ikke mindst nu, da Ugebedømmelserne er i kraftig Udvikling, presser Spørgsmaalet paa. Tiden maa ogsaa nu siges at være moden til, at man gennem Forsøg faar Sagen rigtig belyst, thi har vi en Reserve her, maa den nyttiggøres, da Mælken meget vel lader sig forbedre. Det, vi trænger til, er kun en Paavisning af, at den ikke velbehandlede Mælk øver forringende Indflydelse paa Kvaliteten, og man vil straks forstaa, det er nødvendigt at tage alvorligt fat, og man vil tage de Midler i Brug, der kan føre Sagen igennem. Thi selv om meget taler for, at det er saaledes, saa vil dog en Forsøgsrække, som viser de virkelige Forhold, være nødvendig nu. Ellers er der Fare for, at Interessen for en Forbedring af Mælken vil svækkes. Og det skulde nødig være saaledes, at det Arbejde, man paa Mejerierne gør for at gøre Kvaliteten fin og holdbar, skal svækkes, fordi man forsømmer Raaproduktet.

Arbejdet paa Mejerierne gaar ellers sin jævne Gang; man følger gennem de forskellige Smørbedømmelser Kvaliteten, og ikke alene søger man at rette eventuelle Smørfejl, men man deltager fra Uge til Uge i en Konkurrence, hvor det gælder om at være længst oppe. Men i dette Arbejde maa Mejerierne nu have mere Støtte fra Landmændene, som vil indse, at Prisafdrag for daarlig Mælk er den rette Vej at gaa.

I kommende Tid vil Mejerierne sikkert i ret udstrakt Grad gaa bort fra Flødeenhedsberegningen til Fedtenheder. Allerede i indeværende Aar har mange indført Fedtenheder. Ved denne Afregning kommer Mejerierne i Besiddelse af Apparater, hvormed de paa en ret god Maade kan følge deres Økonomi med Hensyn til, hvor mange Fedtenheder der medgaar til Smørret. I nedadgaaende

Tider er Interessen om muligt større end ellers for den bedst mulige Økonomi, og naar Mejerierne gennem Fedtafregningen langt lettere end før kan følge fra Dag til Dag, hvor Fedtet gaar hen, saa kan man gaa ud fra, at her vil en ikke ringe Del af Interessen samle sig. Og bliver man paa Mejerierne først klar over, at der gaar for mange Fedtenheder tabt, saa vil man snarest muligt søge at rette Fejlen. Saadanne Bestræbelser er allerede stærkt fremme flere Steder, og man opdager da snart, at ikke mindst kan der være et stærkt Afløb for Fedtet gennem Kærnemælken. Til at forhindre et for stort Tab ad denne Vej er der flere Veje at gaa, jeg vil kun nævne to, men om begge gælder desværre, at gaar man for vidt, staar Smørrets Kvalitet i Fare for at tage Skade. For det første regner man, at en kraftig Afkøling af Fløden efter Pasteuriseringen vil formindske Fedttabet, men iøvrigt synes det, at en Afkøling af den syrnede Fløde om Aftenen virker bedre. Men her støder man straks paa den Fare, at en for kraftig Afkøling skader Smørret, idet Syrningen let vil blive for svag. Yderligere vil en Afkøling før Kærning let bevirke, at Isforbruget bliver for stort, saa Kærnemælken bliver for tynd og dermed et Fedttab. Man opnaar ikke helt, hvad man tilsigter, men størst er dog den Ulempe, at Syrningen af Fløden bliver for svag. For det andet regner man, at man faar det mindste Fedttab, naar man arbejder med fed Fløde. Men jo federe Fløde, man tager, des større bliver Faren for, at Smørrets Kvalitet vil forringes, og man er allerede kommen saa vidt, at man paa vore Udstillinger har haft Sagen fremme til Drøftelse, og der var her Enighed om, at Kvaliteten ikke maatte gaas for nær.

Smørbedømmelser: Om Amtsudstillingerne er ikke stort at sige; Opmærksomheden rettes mere mod Ugebedømmelserne, hvor man hyppigst faar Oplysninger. Kun lider vore Ugebedømmelser under den Svaghed, at Opbevaringen skænkes for ringe Opmærksomhed. Dette har de for Resten fælles med flere af Amtsudstillingerne,

men det maa dog siges, at man paa disse sidste efterhaanden søger at bringe ogsaa den Side i Orden. Men vigtigst er det, at Ugebedømmelserne bliver gode, og skulde det lykkes at bringe Forbindelse mellem disse og Forsøgslaboratoriets Udstillinger, vil det være nødvendigt, at der bliver gjort et Arbejde for, at Smørret overalt opbevares under gode Forhold, ligesom Bedømmelsen om Vinteren maa foregaa i opvarmede Lokaler.

IV.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

1926 har frem for noget tidligere Aar for mig været et Arbejdets Aar, idet jeg har været saa optaget, at jeg i høj Grad har savnet Tid til at følge med i Tidens Rørelser og Fremskridt, for saa vidt man skal læse sig dertil. Det har f. Eks. været mig umuligt regelmæssigt at faa læst de indenlandske Fagblade for ikke at tale om Beretninger og Bøger af faglig Art, som en Mejerikonsulent burde kende for at være paa Højde med Situationen.

Ialt har jeg været i Virksomhed uden for mit Hjem i 276 Dage, selvfølgelig fortrinsvis i mit eget Distrikt, men en Del af Tiden er anvendt til Arbejde i afdøde Statskonsulent *Pedersens* Distrikt, der har været uden Konsulent praktisk talt hele Aaret.

Af Mejeribesøg har jeg aflagt 72 i højst forskellig Anledning. I nogle Tilfælde har min Bistand været ønsket paa Grund af Lurmærkevanskeligheder, i andre har Vanskelighederne ikke været saa udpræget, men man ønskede dog om muligt at naa til at fremstille en bedre Smørkvalitet. I nogle Tilfælde har man ønsket afholdt Foredrag for Mejeriets Leverandører og da især om Mælkebehandling. Somme Tider har man ønsket, at jeg skulde forklare Betimeligheden af Forbedringer eller Nyanskaffelser Mejeriet vedrørende eller maaske yde Bidrag til Mælkepengenes rigtige Fordeling. Af og til har jeg aflagt Mejeribesøg paa eget Initiativ, naar jeg gennem

de stedfundne Smørbedømmelser var underrettet om, at der var Mangler ved Smørkvaliteten.

Meget af min Tid er anvendt til Bedømmelse af Mejeriprodukter. Jeg har været Dommer for Smør eller Ost ved de provinsielle Mejeriudstillinger i Fredericia, København og Odense, ligesom jeg var Dommer ved Forsøgsosteudstillingen i Næstved. I de lovbefalede Smørbedømmelser ved Forsøgslaboratoriet har jeg deltaget 8 Gange. Ved Bøtteudstillingerne i de forskellige Kredse har jeg været Dommer for Smør 39 Gange, og jeg har ogsaa af og til været Ostedommer ved disse Udstillinger, idet nogle Kredse enkelte Gange afholder en mindre Osteudstilling sammen med Smørudstillingen.

Saa vidt min Tid har tilladt det, har jeg efterkommet Anmodninger fra forskellige Smørfirmaer om Deltagelse i ugentlige Smørbedømmelser paa vedkommende Firmas Lager, og jeg har saaledes ret ofte bedømt Smør hos Dansk Andels Smøreksportforening, Maypole Dairy Co., Pollock & Co., V. Stilling-Andersen og Co-operative Wholesale, alle af Esbjerg.

Som sædvanlig har jeg deltaget i en Række Møder, hvor Mejerispørgsmaal er drøftet. Jeg skal saaledes nævne: forskellige Møder i de lokale Mejeri- og Mejeristforeninger, Statens Mejeriudvalg og Udvalget for den jydske Mejeriudstilling samt Undervisningsmødet for Mejeribestyrere paa Dalum. Yderligere har jeg deltaget i et Par Møder i Udvalget for Tilrettelæggelsen af Konsulentmøderne, i det almindelige Konsulentmøde, samt i Delegeretmøderne i forskellige Hovedorganisationer som Dansk Mejeristforening, De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation samt det jydske og det fynske Landbodelegeretmøde.

Af Foredrag har jeg holdt 17, der væsentligst har omfattet specielle Mejerispørgsmaal og er holdt dels ved Møder og Udstillinger dels ved Mejerigeneralforsamlinger.

To Gange har jeg deltaget i Ostelagerbedømmelse

paa en Række Mejerier i Sydøstjylland, og jeg har som sædvanlig været Fællescensor ved Eksamen for Mejerister paa Mælkeriskolerne paa Dalum og Ladelund.

Mit Hjemmearbejde har væsentligst bestaaet i en stigende Korrespondance pr. Brev og Telefon, men jeg har ogsaa modtaget en Del Besøg i faglig Anledning af saavel Ind- som Udlændinge. Desuden har jeg af og til faaet Tid til at skrive enkelte faglige Artikler til forskellige Blade.

Ud over denne rent summariske Redegørelse skal jeg ikke her komme ind paa nogen Omtale af Aarets Begivenheder, men vil i saa Henseende tillade mig at henvise til min Oversigt over Mælkeribruget i Danmark i 1926, som har været offentliggjort i Tidsskrift for Landøkonomi.

Mindre Meddelelser.

Høsten i Danmark i 1926. Statistisk Departement har i »Statistiske Meddelelser«, 4. Række, 77. Bind, 5. Hefte, udsendt Beretning om Høsten i 1926. Heraf fremgaar, at Kornhøsten i 1926 har givet et samlet Udbytte paa 26,6 Mill. hkg, hvilket er ca. 2,3 Mill. hkg mindre end i 1925, men ligger ca. 2,2 Mill. hkg over Gennemsnitshøsten i Aarene 1919—23. Halmudbyttet var usædvanlig stort, ca. 51 Mill. hkg, medens det i de foregaaende 3 Aar har ligget mellem 44 og 47 Mill. hkg.

Rodfrugthøsten androg som Helhed 232 Mill. hkg mod ca. 216 Mill. hkg i 1925 og var den største Høst, der hidtil er opnaaet. Gennemsnitshøsten i Aarene 1919—23 var kun 164 Mill. hkg. Det var imidlertid ikke alle Afgrøder, der gav forøget Udbytte. Kartoffelhøsten mislykkedes i en saadan Grad, at Udbyttet fra godt 13 Mill. hkg i 1925 gik ned til godt 8 Mill. hkg i 1926. Sukkerroehøsten gik paa Grund af en Formindskelse af Arealet ned fra 12 Mill. hkg i 1925 til knapt 10 Mill. hkg i 1926. Forøgelsen i Udbyttet af Rodfrugterne faldt altsaa alene paa Foderroerne, og da navnlig paa Runkelroer og Kaalroer.

Høhøsten gav et usædvanlig stort Udbytte, dels fordi Arealet til Høslæt var noget større end normalt, dels fordi Foldudbyttet var meget stort. Det samlede Udbytte var ca. 24 Mill. hkg mod ca. 22 Mill. hkg i 1925. Gennemsnitsudbyttet i Aarene 1919—23 var kun ca. 15 Mill. hkg.

I 1926 udgjorde det samlede Høstudbytte af alle Afgrøder, dog bortset fra Græsningen, godt 70 Mill. Afgrødeenheder (en Afgrødeenhed betegner et Fællesmaal, som repræsenterer Foderværdien af 1 hkg Byg) eller praktisk talt det samme som i 1925, idet den store Høst af Rodfrugter og Hø opvejede Nedgangen i Kærneudbyttet. Halmudbyttet repræsenterede i 1926 godt 10 Mill. Afgrødeenheder imod godt 9 Mill. i 1925. Selvom man ser bort fra Halmudbyttet, var Høsten i 1926 da

kun lidt mindre end i 1925, og den laa ca. 27 % over Gennemsnittet for Aarene 1919—23.

Det gennemsnitlige Udbytte pr. ha var i 1926 for hele Landet 31,6 Afgrødeenheder imod 31,7 i 1925 og 28,8 i 1924. I Gennemsnit for Aarene 1919—23 var Udbyttet 25,8 Afgrødeenheder pr. ha.

Landbrugets Prisforhold i Finansaaret 1926—27. *Det landøkonomiske Driftsbureau* har i sin 17. Meddelelse udsendt Oplysninger om Priserne paa nogle af de vigtigste Landbrugsprodukter og Produktionsmidler i Finansaaret 1926—27. Det fremgaar deraf, at der for samtlige Varegrupper er et kendeligt Prisfald fra 1925—26 til 1926—27. Blandt Landbrugsprodukterne er Nedgangen gennemgaaende størst for Husdyrprodukter og udgør her ca. 24 pCt. mod ca. 14 pCt. for Planteprodukter, men for sidstnævnte Gruppe meget varierende; for Hø og Halm udgør Prisfaldet saaledes henholdsvis 33 og 42 pCt., medens Kornpriserne kun er gaaet ned med gennemsnitlig ca. 20 pCt.

Prisfaldet paa Foderstoffer udgør gennemsnitlig ca. 29 pCt. og har saaledes fuldt ud holdt Trit med den samlede Nedgang for Landbrugsprodukter. Det samme gælder ligeledes for Norgesalpeter og Superfosfat samt enkelte andre Artikler, medens Nedgangen for de øvrige Produktionsmidler som Helhed er noget mindre.

En Sammenligning med Priserne før Krigen viser en ret forskellig Prisstigning for de forskellige Grupper af Produktionsmidler. Priserne paa Kunstgødning og Foderstoffer er saaledes kun henholdsvis 14 og 23 pCt. højere end før Krigen, medens Redskaber og Maskiner er steget med ca. 70 pCt. og Bygningsmaterialer endog med ca. 100 pCt. For Landbrugsprodukter er Prisniveauet ca. 43 pCt. højere, og Forskellen er ikke stor for Husdyrprodukter og Planteprodukter; men tager man de enkelte Produkter hver for sig, er der en betydelig Forskel. Flæskepriserne ligger saaledes ca. 70 pCt. højere end før Krigen, Smør ca. 45 pCt. og Æg ca. 33 pCt., medens Priserne for Slagtekvæg og Heste endog er under Førkrigspriser, og det samme gælder forskellige Frøsorter (Hundegræs og Rajgræs).

Udkomne Bøger.

4. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. A. Svingninger i Mælkens Fedtprocent fra Dag til Dag hos samme Leverandør. — B. Mælkens Blanding i Vejekassen før Prøveudtagning til Fedtbestemmelse. 52 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Kbhvn.).

Statens Redskabsprøver, 41. Beretning fra Statens Redskabsudvalg og 19. Meddelelse fra Nyhedsudvalget. Ved *Anton Christensen.* I. Maskiner til Fordeling af Sædefrø og Kunstgødning; II. Roedyrkningsredskaber; III. Maskiner og Apparater til Tærskning samt Foderets Tilberedning; IV. Græsplæneklipper, Spandevægt, Selvfodringsanlæg m. m. 111 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Kbhvn.).

15. Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre. Ved *N. Beck.* 124. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 151 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Kbhvn.).

Fjerkrætuberculosen og Sundhedskontrol med Slagtefjerkræ. En Fremstilling for Husmødre og Fjerkræholdere. Af Dyrlæge *Alb. R. Reerstorp.* 14 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Kbhvn.)

Stambog over Køer af rød dansk Malkerace. VII Bind. Nr. 2889—3286. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne: *N. Bonde* (Jylland), *Kr. Frydenlund* (Loll.-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *L. Hansen Larsen* (Sjælland) og *Jørg. Fr. Pedersen* (Fyn). Samlet og udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger ved Kostambogsudvalgets Sekretær. 497 Sider. (Odense).

Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace. XXXI Bind. Stbg. Nr. 2067—2123. Forfattet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg.* Udgivet af De samvirk. danske Landboforeningers Stambogs- og Registreringsudvalg for rødt dansk Malkekvæg. 163 Sider. (Odense).

Svinestambog. XIV. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Forfattet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg.* Udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger ved De samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift. 342 Sider. (Odense).

Hestene 1926.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

(Sluttet fra S. 380).

Foruden Statens Skuer for Hingste fra 4 til 12 Aar har der af forskellige Organisationer med Statens Støtte været afholdt en Række af Skuer for unge Hingste samt Hopper og Hoppeplage, og blandt alle disse Skuer finder jeg særlig Anledning til at omtale de af de provinsielle Landboforeninger foranstaltede, hvor der gerne er samlet et stort Antal af de bedste Individer fra et større Omraade, hvor Bedømmelsen som Regel er bedre end ved de mindre Skuer, og hvor Tilslutningen fra Publikums Side ogsaa er større, hvorfor disse Fællesskuer maa betegnes som værdifulde Læresteder.

Det jyske Ungskue omfattede som sædvanligt for Hestenes Vedkommende kun 2- og 3-aarige og afholdtes fra 15. til 18. Juli i Vejle. Ikke mindst tidligere har det jyske Ungskue været en General-Revue over Ungdommen indenfor den jyske Hesterace, men som Følge af Tidernes Ugunst er Tilslutningen dalet fra Aar til Aar, og man kan nu ikke mere som før med Sikkerhed gaa ud fra, at alle de bedste unge Hingste i Jylland fremstilles ved Ungskuet, det er beklageligt, men desuagtet sandt. I Hesteavlens glade Dage, som man maaske maa have Lov at haabe skal komme igen, var Ungskuerne gode Hingstemarkeder, og at een og anden Hoppe skiftede Ejer, hørte heller ikke til Sjældenhederne; anderledes nu, hvor Hingstehandlerne ved Ungskuerne er bleven faa, hvorfor Opdrætterne, der er klar herover, bliver mere og mere utilbøjelige til at udstille, men beholder

deres Hingsteplage hjemme og sparer de betydelige direkte og indirekte Udgifter, som en saadan Udstillen maa medføre, og som det eventuelle Præmiebeløb ikke kan forventes at dække. Mange venter derfor til det følgende Aar med at bringe Plagen i Udstillingskondition, thi Hingstekaaringerne er nu bleven adskilligt bedre Salgssteder end Ungskuerne. Jeg maa imidlertid i Sandhedens Interesse meddele, at Præmiebeløbene ved Ungskuet i Vejle var saa store, at de for de præmierede Dyrs Vedkommende bedre end tidligere kunde dække Udstillingsudgifterne, saa meget mere som Jernbanefragterne var nedsat med 25 pCt.

Som man kunde vente, var Antallet af anmeldte Heste til det jyske Ungskue i 1926 gaaet en Del tilbage sammenlignet med Aaret forud. Af de anmeldte 21 treaars Hingste præmieredes 12, hvoraf fire med 1., to med 2., to med 3., to med 4. og to med 5. Præmie. Præmierækkens 1. Halvdel udgjordes af ensartede, ikke store, men velprægede og dybe Hingste, og der var et Spring fra 2. til 3. Præmie. Som det har været Skik de sidste Aar, holdt den gode Middelstand af kaarede Hingste sig hjemme, de vilde paa en god Maade kunne have udfyldt »Hullet«. Paa Fløjen kom »Ulrik«, Reg. Nr. 343, Søn af »Ull«, Stbg. Nr. 1731, og tilhørende Højby og Omegns Hesteavlsforening paa Fyn, en meget dyb, bred, tiltalende og velpræget Hingst med lidt blød Ryg, passende føre og velstillede Ben, fortrinlige Hove og Bevægelse. Som Nr. 2 kom »Skjold«, Søn af »Nørager Karmark«, Stbg. Nr. 1732, tilh. Sønderherreds Hesteavlsforening paa Mors, ligeledes en tiltalende og velpræget Hingst med god Bredde, fyldig Lyske og føre Ben, men den kunde ønskes lidt dybere i Gjorden, og Bagkoderne var noget stramme, Bevægelsen var kraftig, men noget snæver for i Skridt. Begge disse Hingste, der ved Ungskuet i 1925 endnu ikke var tilstrækkeligt udviklede og derfor fik 2. Præmie, havde gjort særdeles god Fremgang og var nu selvskrevne i Spidsen af Præmierækken. Som Nr. 3 og 4

fulgte de to 1. Præmie-Hingste fra Ungskuet Aaret forud, »Mazeppa«, Reg. Nr. 344, Søn af »Massa«, Stbg. Nr. 1675 og tilhørende Værum og Omegns Hesteavlsforening, samt »Toke«, Reg. Nr. 385, Søn af »Hjørring Dux«, Stbg. Nr. 1663, tilhørende Hellevad og Omegns Hesteavlsforening. »Mazeppa« var ikke vokset siden Kaaringen, og selv om den er en kæk, muskuløs og førbenet Hingst, saa er den lille og hvad værre er, den synede ikke til at ville blive større, men naar den kom i Ringen, hjalp dens kække Optræden og kraftige Bevægelse den i høj Grad. »Toke« var mindre fed end tidligere og lignede ellers sig selv, men havde heller ikke udviklet sig synderligt. Begge 2. Præmie-Hingstene var dybe og tiltalende Individer, men ikke store.

Hvad de toaarige Hingste angaar, var der anmeldt 38, hvortil der uddeltes to 1., fem 2., syv 3., fem 4. og to 5. Præmier. De præmierede toaars var forholdsvis større end de Treaarige, derimod var Præget og Slaget ikke altid saa godt som blandt disse, hvorfor Ensartetheden ikke var saa fremtrædende, men det maa tilføjes, at Holdet som Helhed ikke gjorde Indtryk af at være saa stærkt drevet, som vi ofte har set paa jyske Ungskuer; dette bestyrkes ogsaa derved, at indeværende Aars Kaaringer har vist, at Udviklingen har været særdeles god for adskillige af disse Hingste.

Paa Fløjen kom Kat. Nr. 555, Søn af »Værum Dux«, Stbg. Nr. 1669; det var en betydelig bred, dyb, men ikke særlig kort Hingst med føre Ben, stærkt bøjede Haser, tykke Bagkoder, meget kraftig Bevægelse. Den blev under Skuet solgt til Hesteavlsforeningen »Kronjyden« for 10,000 Kr. kontant. Som Nr. 2 med 1. Præmie kom Kat.-Nr. 550, en stor, meget køn og tiltalende, men ikke særlig dyb Hingst med glathaarede Ben, den var Søn af »Hugo«, Reg. Nr. 336. Af de fem 2. Præmie-Hingste lagde man særligt Mærke til Kat. Nr. 531, Søn af »Massa«, Stbg. Nr. 1675, en passende stor, velpræget Hingst med lidt let Lyske, føre Ben, stramme Bagkoder og lidt smaa Hove,

Hingsten var imidlertid stærk halt, hvilket selvfølgelig ikke paavirkede dens Udseende i god Retning. De øvrige 2. Præmie-Hingste var gennemgaaende store og ret tunge, men noget uensartede af Præg.

Som Regel plejer Udstillingen af Hopper ved de jyske Ungskuer at være stærk lokalt præget, og da det sydøstlige Jylland ikke er nogen udpræget Opdrætteregn, var der ikke megen Grund til at vente, at de 2- og 3-aarige Hopper skulde vise sig særligt gode, naar det dog viste sig at være Tilfældet, skyldes det, at der var kommen en Del fortrinlige Hopper langvejs fra, og der er ingen Tvivl om, at de treaarige Hopper var det Hold blandt Hestene, der gjorde sig bedst, i høj Grad ensartet som det var, gennemgaaende af godt Slag og med god jysk Følhoppetype. Der var anmeldt 20, og der uddeltes tre 1., fire 2., syv 3. og een 4. Præmie. I Spidsen stod »Nylle«, efter »Absalon«, Stbg. Nr. 1594, tilhørende Forpagter Sloth, Østerhaab, Hatting; det var en passende stor, dyb, bred og førbenet Hoppe med lidt stram venstre Forkode. Som Nr. 2 kom Kat. Nr. 570, efter »Sønderhereds Karmark«, Stbg. Nr. 1589, tilhørende Proprietær H. Overgaard, Asmusgaard, Lystrup, det var en ualmindelig dyb og bred Hoppe med lidt afrundede Hofter, men fortrinlige Laar, passende føre Ben, lidt rette Haser, god Bevægelse. Kampen mellem disse to Hopper om Førstepladsen var haard og jævnbyrdig, men endelig sejrede »Nylle«.

Som Nr. 3 kom Kat.-Nr. 564, efter »Stærk«, Reg. Nr. 128, og tilhørende M. Jensen, Vildsund, det var en betydelig, bred og velstillet Hoppe med kraftig Bevægelse, men dens Dragter var lidt lave. Dog ikke alene disse, men ogsaa de efterfølgende i Præmierækken, maa betegnes som særdeles gode.

Hvad de 2aarige Hopper angaar, var de første i Præmierækken meget gode, derimod var »Halen« noget tynd, hvilket var saa meget mere iøjnefaldende, som adskillige af dem kun var i jævn god Kondition og derfor som Følge

af Rejsen og Opholdet paa fremmed Sted var bleven noget tynde af Lyske. Til de 17 anmeldte uddeltes tre 1., een 2., tre 3., fire 4. Præmier, og paa Fløjen stod Kat. Nr. 593 »Stensa«, Helsøster til »Lunde Dux«, og tilhørende Chr. Stenild, Lundby, Gistrup; det var en meget god, dyb, bred og førbenet, jysk Hoppe, der med Rette indtog Hædersplads en. Ligeledes finder jeg Anledning til at fremhæve Kat. Nr. 580, efter »Hugo«, Reg. Nr. 336, tilhørende Proprietær J. P. Eriksen, Hulvad, Brørup, en meget dyb, tiltalende, førbenet og velpræget Hoppe med lidt afrundet Kryds.

Det jyske Ungskue aabner som bekendt kun Adgang til Præmiering for Heste af jysk Race; imidlertid var der fra de samvirkende Frederiksborg-Hesteavlsforeninger paa Sjælland og Foreningen for belgisk Hesteavl i Jylland rettet Anmodning til Foreningen af jyske Landboforeninger om at erholde Tilladelse til udenfor Konkurrence at udstille en Samling af to- og treaarige Hingste og Hopper af hver Race, og der mødte af Frederiksborgerne 1 Tre- og 1 Toaarshingst samt 6 Hopper, disse sidste var ensartede og tiltalende, den treaarige Hingst noget lang, medens den toaarige, der sikkert faldt bedst i Jydernes Smag, var stor og forholdsvis før, men vist stor nok som Frederiksborg-Hest.

Af de 8 Belgiere var 3 treaarige Hingste og 3 af Hopperne indførte, 5 fra Belgien og 1 fra Holland, og Typen blandt de fremstillede var ret forskellig, saa Samlingen gav ikke Udtryk for nogen særlig maalbevidst Stræben.

Da 8 Jyder, 8 Belgiere og 8 Frederiksborg-Heste samtidig blev ført i Ring, fik Publikum god Lejlighed til at danne sig et Helhedsindtryk af de tre Racers Repræsentanter, og at dette faldt ud til Gunst for Jyderne, nærer jeg ingen Tvivl om.

I Modsætning til det jyske Ungskue omfattede det fynske Fællesskue, der afholdtes i Odense den 21.—22. Juli, ikke alene 2- og 3-aarige Jyder, Belgiere

og Oldenborgere, men der var ogsaa Adgang for ældre Hopper.

Hvad de jyske Heste angaar, var Tilslutningen ikke noget godt Udtryk for denne Avls Stilling og Udbredelse paa Fyn, men var Antallet af Anmeldelser end ikke stort, fandtes der dog blandt de præmierede adskillige særdeles gode Individer. Der var anmeldt tre 3-Aars Hingste, der alle præmieredes, og 1. Præmie tilfaldt selvfølgelig den tidligere omtalte »Ulrik« — 1. Præmie ved det jyske Ungskue — medens »Dux Brogaard«, Reg. Nr. 362, efter »Dux Højrup«, Stbg. Nr. 1692, tilhørende H. Søeberg, Brogaard, Højrup, fik 2. Præmie. Denne Hingst havde udviklet sig særdeles godt siden Kaaringen og var nu en stor, køn Hingst med fortrinlig Ryg og ret god Dybde, og det i Foraaret noget tilspidsede Kryds havde bredt sig godt, ligesom Benstillingen var bleven bedre. Af de toaarige Hingste var anmeldt tre, der alle præmieredes, og 2. Præmie tilkendtes den lille »Asbjørn Dux«, efter »Guld Dux«, Reg. Nr. 248, tilhørende Iver Jensen, Gislev, Ørbæk, den var dyb og med faste Ben, men ikke bred.

Udstillingen af Hoppeplage af jysk Race var heller ikke stor, idet der kun var anmeldt 7 af hver Aldersklasse. Til de treaarige uddeltes to 1., een 2. og tre 3. Præmier, og 1. Præmiehopperne var et Par gode og betydelige Individer. Til de toaarige uddeltes ingen 1. Præmie, men den, der fik 2. Præmie, fyldte sin Plads paa en mere end hæderlig Maade. De treaarige Hoppeplage var de yngre overlegne, men ved dette Skue som i Vejle var adskillige af de Toaars ikke i Kondition, og var derfor falden noget sammen, og jeg anser det langt fra som udelukket, at de senere kan berede behagelige Overraskelser.

Af de ældre Hopper var der kun anmeldt 1 Gold- og 9 Følhopper; den første, en Datter af »Prins Søndergaard«, var en meget betydelig Hoppe og tildeltes 1. Præmie, medens der til Følhopperne uddeltes fire 1., een 2.

og tre 3. Præmier. Som i 1925 maa Samlingen af jyske Følhopper karakteriseres som meget god, og Spidsen, en brun Hoppe efter »Prins Søndergaard«, var en meget god, dyb, bred, før og meget laaddenbenet Hoppe, men ogsaa de, der fulgte efter med 1. Præmie, var Anerkendelsen værd. Tidligere har de jyske Følhoppers Kvalitet paa det fynske Fællesskue af og til ladet en Del tilbage at ønske, men i de senere Aar har der i saa Henseende været en glædelig Fremgang at notere.

Hvad de belgiske Heste angaar, da var Tilslutningen af disse til Skuet større end for Jydernes Vedkommende, maaske er Opdrætterne af belgiske Heste paa Fyn i Besiddelse af større Lyst til at udstille, men denne Lyst animeres maaske ogsaa ved, at »Fyns belgiske Hesteavl« betaler Halvdelen af Fragten.

Med Hensyn til de enkelte Hold, da var der anmeldt ti 3-Aars Hingste, hvortil der uddeltes to 1., fire 2., een 3. og een 4. Præmie. Paa Fløjen stod en skimlet, fra Belgien indført Hingst tilhørende Godsejer Jessen, Løgismose, Haarby. Den var meget dyb og bred, med ret føre Ben, men Hankønspræget kunde ønskes lidt mere fremtrædende, og den ene Bagkode var en Del hævet, Bevægelsen var kraftig, men noget uregelmæssig for og meget snæver bag. Den anden 1. Præmie-Hingst »Zar Fripon Løgismose«, tilhørende Brahetrolleborg og Omegns Hesteavlsforening, var en meget stor, dyb og meget kort samt bred Hingst med føre Ben, men Forstillingen var ikke fast og Haserne rette, Bevægelsen kraftig, men noget snæver bag. Den var falden efter »Fripon de Brahesholm«, D. B. Stbg. Nr. 92, og tillagt paa Løgismose. De treaarige Hingste var som Helhed taget de Toaarige overlegne. Af disse sidste var der anmeldt 8, til hvilke der uddeltes een 1., tre 2., een 3. og een 4. Præmie, og paa Fløjen i dette Hold stod den røde »Liberal de Hess«, en pasende stor, stærk og lovende Plag.

Hoppeplagene var gennemgaaende gode, og der var af Treaarige anmeldt 8, hvortil der uddeltes tre 1. og fem

2. Præmier, og med tre gode Individer paa Fløjen, derimod kunde den sidste i Præmierækken nok have fortjent en Plads for sig selv. Af Toaarige var der anmeldt 16, hvortil der uddeltes to 1., seks 2., fire 3. og to 4. Præmier, og selv om den stærkere Deling af Præmierækken kunde tyde paa det modsatte, stod Holdet ikke meget tilbage for det treaarige.

Af ældre belgiske Hopper var der anmeldt 5, hvortil der uddeltes to 1., to 2. og een 3. Præmie. Begge 1. Præmie-Hopper tilhørte Hesseldals belgiske Stutteri og var betydelige Individer, men Nr. 1 var ikke ubetinget kort.

Som sædvanligt var »Oldenborgerne« pænt repræsenteret paa Skuet, og særlig er der Grund til at fremhæve de treaarige Hopper. Blandt de præmierede Hingstplage lagde man særligt Mærke til den i Oldenborg tillagte »Gønner«, der var meget lovende.

Ved det sjællandske Fællesskue var som sædvanligt ikke mindre end 4 Racer repræsenteret, nemlig »Frederiksborgere«, »Oldenborgere«, »Jyder« og »Belgiere«. Som i foregaaende Aar var »Frederiksborgerne« de andre Racer talmæssigt overlegne, og blandt de enkelte Hold finder jeg særlig Anledning til at fremhæve de ældre Hopper, men ogsaa Hoppeplagene var gennemgaaende gode, og særligt faldt »Spidsen« blandt de Treaarige i Øjnene, hvorimod Hingstene knap synes at være paa Højde med Hopperne.

»Oldenborgerne« var ikke saa talrigt repræsenteret som Aaret forud, og Kvaliteten heller ikke fuldt ud paa Højde med 1925. Af Hingste præmieredes kun een, nemlig den 3-aarige »Uffe« efter »Baggesen«, og den maa betegnes som en lovende »Hjemmefødning«.

Medens »Belgierne« var særlig godt repræsenterede — ikke mindst ved toaarige Hopper — ved Fællesskuet i 1925, gav Fremstillingen i 1926 ikke noget fyldestgørende Billede af denne Avlsretnings Stilling og Udbredelse paa Sjælland. Af de anmeldte 5 treaarige Hingste præmieredes 3, een med 2. og to med 3. Præmie. Kat. Nr.

598 »Indigene«, der stod paa Fløjen, var en stor, meget kort Hingst med mangelfuld Laarfylde, ret føre Ben, men lette Koder. Af Hopperne er der særlig Grund til at fremhæve de Toaarige, hvor to skimlede Døtre af »Drinker de Aude« gjorde sig særdeles godt og var de øvrige betydeligt overlegne.

I Modsætning til Belgierne var »Jyderne« godt repræsenterede, og blandt Hingstene fik den treaarige »Kasper«, Kat. Nr. 581 1. Præmie. Den er falden efter »Duxen«, Stbg. Nr. 1714, og var en stor, kort Hingst med lidt tynde Laar, føre Ben, noget lette Bagkoder, kraftig Bevægelse. 2. Præmie i samme Hold fik »Sandby Dux«, efter »Sjællands Dux«, Stbg. Nr. 1735, en køn, velformet, men ikke betydelig Hingst. De toaarige Hingste stod ikke paa Højde med de treaarige, paa Fløjen med 2. Præmie stod en køn, ikke stærkt udviklet Plag efter »Sjællands Dux«.

Blandt Følhopperne var »Polly«, Reg. Nr. 1858, der fik 1. Præmie, sine Konkurrenter meget overlegen. De treaarige Hopper var særdeles gode, og til dem uddeltes der ikke mindre end fire 1. Præmier, hvoraf de 2 første tillige fik Ærespræmie. Paa Fløjen stod Kat. Nr. 573, efter »Værum Dux«, Stbg. Nr. 1669, en ikke stor, men ualmindelig dyb, bred og muskuløs Hoppe med føre Ben og meget god Bevægelse, men lidt kort Hals og noget blød Ryg. Nr. 2 var Kat. Nr. 572, efter »Sjællands Dux«, en passende stor, meget smuk Hoppe med meget god Dybde og Ryg, men ikke bred bagover, føre Ben og kraftig Bevægelse.

Til Trods for, at de toaarige Hopper ikke var paa Højde med de Treaarige, maa de dog betegnes som gode og ensartede, men de var ogsaa paa een nær faldne efter »Sjællands Dux«.

Desværre var jeg heller ikke i 1926 i Stand til at overvære Fællesskuet paa Lolland-Falster, hvorfor jeg er ude af Stand til nærmere at omtale dette.

Som i de foregaaende Aar har ogsaa i 1926 adskillige

Landboforeninger afholdt Dyrskuer i Samlag, og ved adskillige af disse har der været en forholdsvis stor og god Fremstilling af Heste, men disse til Trods maa det sikkert siges, at Hesteudstillingerne ved de almindelige Landboforeningsskuer gennemgaaende har været mindre end tidligere, hvilket i høj Grad maa beklages, idet der paa disse Skuer kommer en Mængde Folk, ikke mindst Unge, der kun sjældent gæster de store Skuer, men som nok kan trænge til Belæring, en Belæring, som er særlig vigtig i en Tid som den, der ligger for, men som desværre ikke kan blive særlig indtrængende, naar Antallet af Heste, der møder frem ved disse Skuer, er saa ringe som Tilfældet ofte er.

Landboforeningerne og disses Sammenslutninger har nu gennem en lang Række Aar afholdt Skuer med Præmiering af Heste og derigennem udført et udmærket Arbejde til Hesteavlens Fremme, men foruden disse Foreninger, der har en Mængde andre Formaal at virke for, er der i Tidens Løb dannet adskillige andre, hvis Formaal er begrænset til Arbejdet for Hesteavlen, og blandt disse indtager Hesteavlsforeningerne og deres Sammenslutninger den dominerende Plads. Hidtil har Hingsteholdet været den Side af disse Foreningers Arbejde, som i den almindelige Bevidsthed stod som det første og afgørende, og da mange Foreninger havde købt Hingste i den »dyre Tid« og derved paadraget sig en betydelig Gæld, som det, med den ringe Interesse for Hesteavl, der har været i de senere Aar, og ikke mindst som Følge af, at der kun er holdt saa faa Hopper til i 1926, har vist sig umuligt at faa afdraget og forrentet paa normal Maade, har adskillige Hesteavlsforeninger i Aarets Løb været nødsaget til at standse Virksomheden og afvikle Gælden gennem Paaligning af Medlemmerne. For Hesteavlsforeningerne har 1926 været et haardt Aar, og deres Antal er bleven stærkt formindsket, hvilket maa meget beklages, da disse Foreninger i Aarenes Løb har gjort et særdeles godt Arbejde for Hesteavlens kvalitets-

mæssige Fremgang, et Arbejde, som ogsaa er tiltrængt i denne Tid, ikke mindst fordi disse Foreninger foruden Hingsteholdet ogsaa har taget virksom og god Del i det almindelige Avlsarbejde gennem Kaaringerne.

Selv om Tilslutningen til Hoppekaaringerne i 1926 har været ringere end i foregaaende Aar, har Nedgangen dog været mindre end jeg havde ventet, og Grunden kan maaske søges deri, at Hoppekaaringerne danner det vigtigste Grundlag for Optagelsen i Stambogen, men først og fremmest deri, at disse Kaaringer, der afholdes ude i de enkelte Foreninger, ikke medfører nævneværdige Udgifter for Opdrætterne. Ogsaa af disse Grunde maa det beklages, om Hesteavlsforeningernes Tal yderligere skulde formindskes i den kommende Tid. Jeg vil derfor saa indtrængende, som det er mig muligt, tilraade de Foreninger, der kæmper med en for stor Gæld, at faa denne bragt ud af Verden, og selv om der ikke kan tilvejebringes Enighed om og Tilslutning til Indkøb af en ny Hingst, saa slaa ikke Foreningen i Stykker, men opretholde den med et mindre Medlemsbidrag, thi under en god Ledelse vil det da ofte kunne lade sig gøre, hvis en tilfredsstillende Hingst savnes, enten gennem Leje af en saadan eller ved Forhandling med en privat Hingsteejer at faa en saadan skaffet til Egnen, foruden at Udvalgsarbejdet gennem Kaaringen af Hopper vil kunne fortsættes. Jeg ved vel, at det kun er en Nødhjælp, men den Slags er ikke at foragte i en Tid som den foreliggende, saa meget mere som den vel nok kan karakteriseres som »Selvhjælp«.

Gennem Hesteavlsforeningernes provinsielle Sammenslutninger har der i 1926 som i foregaaende Aar været afholdt Kaaringer for 3- og 4-aarige Hingste i Februar og Marts Maaneder, altsaa før Bedækningstiden, men da jeg ikke har kunnet overvære andre end Kaaringerne for Hingste af svær Race, skal jeg i det følgende holde mig til dem.

Paa Fyn, Sjælland og Lolland-Falster har der hvert

af Stederne kun været een fælles Kaaringsplads for begge Racer, selv om Dommerne ikke alle har været de samme. I Jylland, hvor Kaaringerne kun omfattede Hingste af jysk Race, var der ikke mindre end 11 Kaaringspladser, et Antal, som sikkert uden Skade kunde bringes noget ned. Desværre er der i Øjeblikket kun ringe Udsigt til noget saadant, imidlertid synes Opdrætterne i stigende Grad at søge til enkelte Pladser med god Tilslutning af Heste og Folk, hvor derfor Mulighederne for Salg er adskilligt bedre end paa de smaa Kaaringspladser. Fortsættes Udviklingen i den Retning, kommer Nedskæringen før eller senere af sig selv, men af saglige Grunde havde en hurtigere Forretningsgang ikke været af Vejen.

Som det var at vente, har der til Kaaringerne for Hingste af jysk Race været anmeldt færre i 1926 end Aaret forud, forøvrigt fremgaar Tilslutningen og Antallet af kaarede gennem en Række Aar af nedenstaaende Oversigt.

Hingste af jysk Race.

Kaaringsplads	Anmeldte								Kaarede							
	1921		1923		1925		1926		1921		1923		1925		1926	
	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars
Tønder	38	17	9	6	7	5	6	3	8	4	—	—	1	2	3	1
Varde	9	6	12	7	5	6	4	3	3	3	2	2	—	2	1	—
Holstebro	25	13	12	5	9	1	10	3	4	2	4	—	3	1	5	1
Nykøbing M.	13	8	9	7	11	7	6	7	2	2	1	—	3	1	1	2
Brønderslev	13	6			5	2	8	1	1	3	—	—	—	2	4	—
Aalborg	9	8	23	9	8	2	9	1	2	—	3	2	1	1	3	—
Viborg	8	12			7	5	6	5	1	2	—	—	1	2	1	3
Randers	50	19	45	25	35	13	30	13	9	5	7	6	8	5	9	4
Aarhus	19	9			10	5	10	5	3	1	—	—	2	2	2	1
Horsens	16	6	21	8	6	3	8	2	3	1	4	—	3	3	—	1
Vejle	5	2			7	1	3	3	2	—	—	—	1	—	1	2
Odense	11	9	9	6	9	6	7	3	3	3	2	2	4	3	2	3
Roskilde	6	3	3	4	2	2	5	1	—	—	—	1	1	2	3	1
Nykøbing F.	4	5	3	2	2	4	3	1	—	—	—	2	1	1	1	1
Hobro	5	2							—	—						
Ialt	231	125	146	79	123	62	115	51	41	26	23	15	29	27	36	20

Der er saaledes i 1926 kaaret adskilligt flere treaarige Hingste end Aaret forud, og da Niveauet absolut ikke er sænket, er Fremgangen iøjnefaldende, ikke mindst for den jævne Middelstands Vedkommende. Som Helhed taget maa de kaarede Treaars betegnes som en ensartet Samling af velprægede, gennemgaaende ikke store Hingste, men reelle og bedre af Slag end tidligere. Med Hensyn til Rangforordningen blandt de bedste, da svarer den efter min Mening til Opstillingen ved Ungskuet i Vejle, kun at »Skjold« paa Grund af Sygdom ikke mødte frem ved Kaaringen. Jeg fik den imidlertid at se i Foraaret, og allerede da var Nr. 2 Pladsen — efter »Ulrik« — den sikker.

Af de 4-aarige kaaredes i 1926 20 mod 27 Aaret forud, og højst blandt disse stod de allerede omtalte fremragende Halvbrødre »Skjalden« og »Helsted Dux«, men selv om de 4-aarige s o m H e l h e d taget ikke var paa Højde med de 3-aarige, saa havde de dog gennemgaaende udviklet sig godt fra Aaret forud.

Med Hensyn til Afstamningen var samtlige anmeldte i direkte Hankønslinie »Munkedaler«, og som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt, var det overvejende Flertal »Aldrup'er«.

Munkedal'er	Aldrup'er	Høvding'er	Dux'er	anmeldt	44	kaaret 49
			Karmark'er	»	66	» 17
			Aldrup Høvding'er	»	15	» 1
			Skipper Clemen'er	»	4	» 2
			Andre Høvding'er	»	6	» 3
			Prins'er	»	25	» 12
			Andre Aldrup'er	»	2	» 1
			Lejf'er	»	3	» 0
			Struer Munkedal'er	»	1	» 1

Af »Høvding'er« blev der saaledes kaaret 42, og blandt disse var »Dux'erne« de førende, tæt fulgt af »Karmark'erne«, medens der af »Prins'er« kaaredes 12. Vi ser her en fornyet Understregen af, hvorledes Hingstetillæget koncentrerer sig til bestemte Familier og Linier,

noget som det gælder om for den praktiske Hesteavler at lægge sig paa Sinde.

Vender vi os derefter til de enkelte Hingste, der har præsteret 2 eller flere i 1926 kaarede Sønner, da viser det sig, at

Massa,	Stbg. Nr.	1675,	har	5	treaar.	og	3	fireaar.,	ialt	8	kaar.	Sønn.
Værum Dux,	»	» 1669,	»	2	»	»	4	»	»	6	»	
Boldrup Karmark,	»	» 1607,	»	3	»	»	0	»	»	3	»	
Hjørring Dux,	»	» 1663,	»	3	»	»	0	»	»	3	»	
Pax,	»	» 1710,	»	1	»	»	2	»	»	3	»	
Dux,	»	» 1489,	»	2	»	»	0	»	»	2	»	
Ull,	»	» 1731,	»	1	»	»	1	»	»	2	»	
Rabsted Kran,	»	» 1724,	»	1	»	»	1	»	»	2	»	

»Massa« hævder saaledes Førstepladsen, og det maa haabes, at denne Prins-Ætling maa vise sig i Stand til at faa den hensygnende Prins-Gren til at skyde nye og kraftige Skud, der formaar at føre Traditionen videre, thi selv om den dominerende Høvdinglinie i Tidens Løb er bleven mere og mere forgrenet, saa vil det sikkert være en Fordel for den jyske Hesteavl, om Prins-Grenen i den kommende Tid paany kan naa en saadan Udvikling, at den vil være i Stand til at frembringe et større Antal fremragende Hingste, saa Indavlen kan blive mindre snæver end hidtil.

Selv om Tilslutningen til »de jyske« Kaaringer har været noget mindre end i de foregaaende Aar, saa var dog saa at sige alle de gode 3-aarige Hingste mødt frem paa en enkelt Undtagelse nær, og der er for mig ingen Tvivl om, at disse Kaaringer bar Bud om, at den Ungdom, der er til Stede indenfor den jyske Hesterace, ikke alene vil kunne være Traditionen tro, men ogsaa skabe ny Fremgang. Indenfor den jyske Hesteavl er man absolut ikke blind for, at Idealet endnu ikke er naaet, men til Trods for, at Hingstekaaringerne foregaar saa spredt som de gør, er der vist ingen Steder, man faar et saa godt Indtryk af, hvor langt der er naaet frem, og hvor maalbevidst der arbejdes for yderligere at naa frem. Man ved, at det kan nytte, og i den stærke Fremhæven af Typen,

som nu finder Sted, ser jeg et Udtryk for, at man er enige om Maalet og Vejen.

Vender vi os til Kaaringerne for belgiske Hingste, da har de i 1926 kun fundet Sted i Odense og Roskilde, og Tilslutningen vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt.

Hingste af belgisk Race.

Kaaringsplads	Anmeldte								Kaarede							
	1921		1923		1925		1926		1921		1923		1925		1926	
	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars
Odense	9	11	5	1	15	5	21	3	2	1	—	—	4	2	5	1
Roskilde	5	5		2	5	4	5	2		3	—	—	2	—	1	1
Nykøbing F.					1								—			
Kolding					10	5							5	1		
Ialt...	14	16	5	3	31	14	26	5	2	4	—	—	11	3	6	2

Medens det i Roskilde, som ved de jyske Kaaringer, hed kaaret eller ikke kaaret, blev der i Odense, som Aaret forud, kaaret i to Klasser, A. og B. I Klasse A. kaaredes den brune »Jonas af Brahesborg«, en stor Hingst af belgisk Type, men ikke saa dyb eller bred som ønskelig, føre Ben, men Forknæene lidt hængende og Forkoderne noget bløde, meget gode Hove. Bevægelsen kraftig, men noget svingende for. Af de 4-aarige er der kun Anledning til at nævne den fra Belgien indførte »Nicodeme de Tersaet«, en passende stor, men lidt lang Hingst.

Der manglede en afgjort Spids blandt de kaarede Belgier, og det synes for mig en afgjort Sag, at den danskbelgiske Hesteavl absolut trænger til Tilførsel af en eller flere 1. Kl. Hingste fra Racens Moderland, om den Position, der er vunden, skal opretholdes i det lange Løb, men det skal ikke alene være 1. Kl. med Hensyn til Eksteriør, men Hingsten maa med Hensyn til Afstamning høre til en virkelig livskraftig Hingstelinie, thi der kan

nævnes Eksempler nok paa Skuffelser, som Følge af at Afstamningen ikke har været tilfredsstillende.

Under og efter Hingstekaaringerne finder der almindeligvis en ret livlig Handel Sted med kaarede saavel som ukaarede Hingste, og selv om Forventningerne forud var alt andet end store, saa viste det sig dog, at Handlen var ret livlig, men Priserne laa til Gengæld adskilligt lavere end i foregaaende Aar.

For den jyske Hesteavls Vedkommende er der i Aarets Løb udført et betydeligt Antal Hingstplage til Slesvig-Holsten, og som det synes med godt Resultat, idet et forholdsvis stort Antal af de i denne Provins kaarede Hingste er tillagte her i Landet.

Stambogsføringen har i 1926 været fortsat under de samme Former som Aaret forud, men som Følge af de for Hesteavlen saa daarlige Tider har Tilslutningen selvfølgelig ikke været saa stor som ønskelig, og der er derfor ikke i Aarets Løb udkommen nogen Register-Stambog for Heste. Derimod udkom 1. Bind af Elitestambog for lettere Heste og 1. Bind af Elitestambog for Heste af jysk Race samt II. Bind af Dansk-Belgisk Stambog. Stambogsføringens Betydning for Avlen i gode som i daarlige Tider er saa stor, at det er i Opdrætternes Interesse at støtte den af al Evne, og for den jyske Stambogsførings Vedkommende har man hen mod Aarets Slutning søgt at lette dette gennem en Nedsættelse af Optagelsesbeløbet, og som det synes med godt Resultat.

For den danske Hesteavl har 1926 været et haardt Aar, men til Trods for al Modgang har Avlsresultaterne dog vist, at der her i Landet er en Flok af Avlsdyr, som kan danne Grundlaget for Udnyttelsen af den Fremtid, som den stærke Nedskæring i Føltillæget sammen med det stigende Hesteforbrug maa medføre. Det gælder derfor om, at der ogsaa i den kommende Tid arbejdes ufortrødent paa at opretholde Kvalitetsavlen, thi selv om Hesteavlens Himmel endnu i nogen Tid skulde forblive overtrukken med mørke Skyer, saa er Hestenes Nødven-

dighed endnu urokket, og for mig er der ingen Tvivl om, at Kvaliteten af det Arbejde, der i denne kritiske Tid udføres for Hesteavlen, ikke alene i høj Grad kommer til at øve Indflydelse paa, i hvilken Grad det bliver muligt at drage Nytte af lysere Forhold, men det vil ogsaa virke til at fremkalde bedre Afsætningsforhold, saa sandt som gode Heste ikke er dyrere at opdrætte end daarlige, men bedre i Brug, lettere at afsætte og til højere Pris.

Vor Høststatistik.

Af Statskonsulent *K. Hansen.**)

I Indledningen til vor første officielle Høstberetning, for 1875, skriver Det statistiske Bureau's daværende Chef, Prof. *V. Falbe Hansen:* »Med nogenlunde Nøjagtighed at kunne bestemme Størrelsen af Høstudbyttet bør navnlig i et Land, der som Danmark er væsentlig agerbrugende, være en af den officielle Statistiks vigtigste Opgaver; thi Høstens Udfald er her en Sag, der ikke alene vedrører Landmanden, men som i større eller mindre Grad paavirker saavel Statens som alle enkelte Samfundsklassers Interesser.«

Det, som Falbe Hansen her udtaler, var erkendt længe før hans Tid, og gennem mere end 100 Aar, før den nævnte første officielle Høstberetning fremkom, var der dels foretaget Overslag over Høstens Størrelse, dels indsamlet Materiale til aarlige Beretninger om Høstens Udfald, hvilke Beretninger gennem 30 Aar før den officielle Statistiks Begyndelse offentliggjordes.

Det første betydende Forsøg paa at foretage Beregning og Overslag over Størrelsen af Danmarks Høst (d. v. s. Kornhøst) skyldes *Erik Pontoppidan.* Denne Forfatter, der i Alsidighed og i Produktivitet næppe har haft sin Overmand i den danske Litteratur, udgav 1759 under Pseudonymet *Eutropius Philadelphus* sin »Oeconomiske Balance eller uforgribelige Overslag paa Dannemarks Naturlige og Borgerlige Formue«. Heri foretager Pontoppidan en indgaaende Beregning af Høstens Stør-

*) Gengivet her paa Grundlag af et Foredrag i det almindelige Konsulentmødes Planteavlssektion den 25. Februar 1927.

relse. Som Grundlag for sin Beregning benytter han Hartkornsansættelsen af 1683, idet han udskiller Skov-, Mølleskylds- og Tiendehartkorn, saa at han kun opererer med »Sædelands-Hartkorn«, for Hertugdømmernes Vedkommende beregnet efter Plovtal. Efter Hartkornet beregner han Størrelsen af dyrket Areal, gør Overslag over, hvor stor en Part der heraf aarlig besaaes (med Korn, Bælgsæd og Boghvede), skaffer sig fra ansete Landmænd Oplysning om den almindeligt anvendte Udsædmængde pr. Td. Ld. af de forskellige Sædarter og i forskellige Egne af Landet, og beregner herefter den samlede Udsædmængde af hver Art. Ad lignende Veje indsamler han Opgivelse af det sædvanlige Foldudbytte og naar herved til sit Slutresultat. Som den praktiske Mand han er, tager han ved denne Beregning selvfølgelig skønsomt Hensyn til de vidt forskellige Kaar for Landbruget; thi, som han udtrykker sig, »enhver veed, at saavel Grundens Adskillighed neden til som Veierligheds Foranderlighed oven til, ja tilligemed begge, Bondens ulige Fliid og Stræbsomhed i at dyrke, pleye og haandhæve sin Ager, ikke lader os fastsætte noget gandske vist om den Proportion, efter hvilken Himlens Herre behager at uddele sine Gaver«. Han er bekendt med, at Landmanden i visse Aar næppe avler mere end Udsæden, medens der i andre Aar — f. Eks. i 1758 — af Vaarsæd avles 8 à 9 Gange Udsæden. Ligeledes er Pontoppidan klar over den store Forskel paa Hovbøndernes og Herre- og Præstegaardenes Avl. Hovbøndernes Marker, som han mener udgør $^2/_3$ af Landets Agerjord, anslaar han til et Middeludbytte af 4 à 5 Fold, medens »den lykkeligere Klasse«, hvortil han først og fremmest regner Herregaardene, »hvis Gødskning og Pløyning, under en Ladefogeds Styrelse, maa forrettes af Bonden, baade med tilbørlig Fliid og paa den beqvemmeste Aarsens-Tid, om end Bondens eget derover skal staa tilbage«, endvidere Præstegaarde, Mølleres, Fogeders samt Selvejerbønders Gaarde, antages at give 3 à 4 Fold mere.

Hovedresultatet af Pontoppidans paa sin Vis interessante Opgørelse er, at han anslaar Danmarks (incl. Hertugdømmernes) gennemsnitlige Kornhøst (incl. Bælgsæd og Boghvede) til 8,361,744 Tønder Kornvarer, svarende til 6 »Fold« (d. v. s. 6 Gange Udsæden). Senere Forfattere har — utvivlsomt med Rette — anset dette Foldudbytte for at være temmelig højt. Men den anvendte Fremgangsmaade — der vistnok var den bedste, der i hin Tid kunde benyttes — kunde selvfølgelig heller ikke ventes at give et nøjagtigt Resultat. En i strengeste Forstand nøjagtig Høststatistik kan overhovedet ikke tilvejebringes.

Af andre Forfattere, der i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede beskæftigede sig med Spørgsmaalet om Størrelsen af Landets Høst, skal nævnes *C. Martfelt, N. Morville, G. Begtrup, C. Olufsen* og *Fr. Thaarup,* ligesom flere af »Amtsbeskrivelserne«s Forfattere giver Bidrag til Spørgsmaalets Belysning.

Ogsaa den store Landbokommission beskæftigede sig med Spørgsmaalet om Høstens Størrelse og skal have foretaget omfattende Beregninger herover. Dette Materiale tryktes i den statistiske Aarbog, hvis Oplag imidlertid brændte før Udsendelsen.

Medens de foran omtalte Bestræbelser nærmest gik ud paa at tilvejebringe talmæssige Udtryk for Høstens Størrelse paa det paagældende Tidspunkt, blev der fra Statens Side forholdsvis tidligt gjort Skridt til Tilvejebringelse af aarlige Oplysninger herom. Ved Rentekammerskrivelser af 23. Oktober 1770 og 29. Juni 1771 blev det paalagt de lokale Myndigheder at indsende Indberetninger om Høstens Udfald. Megen Værdi havde disse Indberetninger dog neppe. *Falbe Hansen* oplyser (i »Stavnsbaandsløsningen og Landboreformerne«), at i 1771 blev Høsten paa Grundlag af de til Rentekammeret afgivne Indberetninger kun beregnet til lidt over 3 Mill. Tdr. Korn, et Udbytte, der ganske øjensynligt er meget for lavt. Forklaringen til, at Opgivelserne var altfor

lave, søger *C. Olufsen* i den Omstændighed, at det var Rentekammeret, der spurgte, og Landmændene, der skulde svare; disse frygtede, at Opgivelserne om Høstudbyttet vilde blive benyttet som Grundlag for Skatteansættelser, hvorfor de opgav for lave Fold.

En ny Rentekammerskrivelse af 15. November 1783 indskærper Amtmændene, at de hvert Aar i Løbet af September Maaned skal indsende Beretning om Høstens endelige Udfald, og paalægger ligeledes Amtmændene, at de hvert Aar i Juni, Juli og August skal give Indberetning om, hvorledes Høsten tegner. — Det er for Tiden ikke uden Interesse at se, at Bestemmelse om saadanne foreløbige Bedømmelser af Afgrøderne i Voksetiden fremkom allerede for henved 150 Aar siden!

I den følgende Aarrække ændredes Kravene om Høst-Indberetningerne gentagne Gange — man har øjensynlig havt vanskelig ved at finde en Form herfor, som kunde give tilfredsstillende Oplysninger. Bl. a. udstedte Rentekammeret den 18. August 1821 et Cirkulære »om Høstens Udfald og om flere Agerdyrkningen vedkommende Genstande«, hvori bl. a. kræves Oplysning om, hvorledes Korn- og Høhøsten var falden ud og om de indhøstede Kornvarers Beskaffenhed, endvidere om der (i vedkommende Amt) dyrkedes nye Kulturplanter og i saa Fald med hvilket Resultat, om Sommerstaldfodring vandt Udbredelse osv. Skemaet, der udsendtes til Amtmændene, skulde forelægges samtlige Hovedgaardsejere for deres Gaardes og Godsers Vedkommende samt Herredsfogederne. Besvarelserne skulde afgives saa tidligt til Amtmændene, at de kunde være Rentekammeret i Hænde inden Udgangen af hvert Aars Oktober Maaned — en Fordring, som det dog i hine Tider antagelig har været vanskeligt at faa honoreret, hvis Besvarelserne skulde have nogen Værdi. I Cirkulæret udtaler Rentekammeret Ønske om, at Amtmændene vil vedføje deres Tanker om de Efterretninger og Bemærkninger, som de enkelte Indberetninger maatte indeholde. Dette Ønske er maaske

dikteret af en stille Tvivl om Paalideligheden af de afgivne Oplysninger, ligesom man maaske samtidig har villet animere Vedkommende til Paapassenhed med Opgivelserne, naar det var bekendt, at Amtmændene skulde censurere disse — for øvrigt sikkert en vanskelig Opgave for Amtmændene.

Den saaledes tilvejebragte »Høststatistik« kan øjensynligt ikke have været ret meget værd til Belysning af Planteproduktionens Størrelse. Den har vel højst kunnet give en mer eller mindre sikker Forestilling om, hvorvidt Høsten var forholdsvis stor, middelstor eller forholdsvis lille, samt hvorvidt der har været fremtrædende Forskelligheder i Landets forskellige Egne.

Fra Statens Side var man imidlertid allerede i Slutningen af det 18. Aarhundrede optaget af Planen om Oprettelse af et særligt Organ for Tilvejebringelse af statistiske Oplysninger i det Hele. Bestræbelserne herfor gav sig Udslag i Oprettelse af »Det dansk-norske Tabelkontor«, der kom tilveje ved en kgl. Resolution af 31. Maj 1797 og henlagdes under Rentekammeret med Chefen for det fynske og jydske Landvæsenskontor *Jacob Mandix* som Leder.

Tabelkontoret fik dog kun ringe Betydning og naaede, saa vidt vides, ikke til direkte at beskæftige sig nærmere med Høststatistiken. Det ophævedes 1819, men blev Forløber for en anden Statstinstitution for Tilvejebringelse af statistisk Materiale, nemlig Tabelkommissionen (»Kommissionen angaaende Tabelværket i Danmark«), der blev af ulige større Betydning; om det end ganske vist ej heller blev denne Institution, der fik udformet Rammerne for en tilfredsstillende Høststatistik, gjorde den dog et Tilløb dertil. Det var den paa næsten alle Samfundslivets Omraader og ikke mindst indenfor Landbruget højt fortjente *Jonas Collin*, den Gang Deputeret for Finanserne og i Rentekammeret, gennem næsten et halvt Aarhundrede virksom og indflydelsesrig Præsident i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der

stillede Forslag om Nedsættelse af en saadan Kommission, og som selv udarbejdede en meget udførlig Arbejdsplan for denne. Kommissionen blev nedsat i Henhold til et kgl. Reskript af 23. November 1833, og til Medlemmer af Kommissionen udnævntes Konferensraaderne *Collin* og *Ørsted,* Etatsraaderne *Johnsen* og *Bech* samt Justitsraad *Olsen,* Mænd, der hver paa sit Omraade havde fortrinlig Indsigt i de Emner, der efter Planen skulde bearbejdes. Tabelkommissionen ophævedes 1848. Som det umiddelbart synlige Resultat af dens Virksomhed foreligger et Tabelværk paa 34 Foliobind, naar de af Finansministeriet udgivne Hefter og de tyske Udgaver medregnes.

Blandt de Emner, som Kommissionen tog op til Undersøgelse, var ogsaa Størrelsen af Landets Høst. I sin Beretning herom (i Tabelværkets 5. Bd.) udtaler Kommissionen, at det vilde have været ønskeligt, om man kunde have beregnet Høstudbyttet efter det med hver Afgrøde besaaede Areal. Det ansaas imidlertid den Gang for umuligt at tilvejebringe en detailleret Arealstatistik, navnlig fordi Bønderne ofte ikke ved, hvor store Arealerne med hver Afgrøde er. Derimod gik man ud fra, at Jordbrugerne vidste god Besked med, hvor meget de havde saaet af hver Slags Korn m. m. og ligeledes med, hvor mange Fold de havde avlet. Som Grundlag for Beregningerne indsamlede man derfor Oplysninger om Mængde af anvendt Saasæd m. m. af de forskellige Afgrøder, og om Størrelsen af, hvad der kunde anses for et Middelaars Foldudbytte, ligeledes af hver Afgrøde, og alt saa vidt muligt for hvert enkelt Landbrug i hele Landet. Kommissionen ansaa det dog paa Forhaand for vanskeligt eller tvivlsomt at naa til en fuldt paalidelig Høststatistik. Dette fremgaar af Indledningen til det paagældende Bind (der ogsaa indeholder Resultaterne af den samtidig foretagne Kreaturtælling m. m.), hvori det bl. a. hedder: »For at disse Oplysninger, som man hidtil har savnet, kunde have den muligste Paalidelighed og deres Offentliggjø-

relse stifte det tilsigtede Gavn, var det nødvendigt, at de maatte indsamles for mindre Dele af Riget for sig, eller sognevis forsaavidt de angik Landdistricterne. Det erkjendtes strax, at flere af de Gjenstande, hvorom Underretning søgtes, saasom om Kreaturholdet, Udsædens Størrelse, Gjennemsnitsfoldene osv., høre til dem, som vanskeligen erholdes paalideligt opgivne. Nogle betragte nemlig uden Tvivl endnu slige Efterretningers Indsamling med mistænksomt Øje, som om de tilsigtede en Forøgelse i deres Byrder, i Stedet for at de snarere, ved at henlede Opmærksomheden paa Stillingen som den virkelig er, kunne ventes at ville opfordre til Overvejelse af, hvad der videre kan foranstaltes til at styrke og fremme National-Velstanden og at bortfjerne de Hindringer, der endnu maatte staa i Vejen for samme. Andre er der vel, som behandle Sagen med Ligegyldighed og anse de Forhold, der finde Sted i deres eget Landbrug eller deres landlige Industri som noget, der hverken vedkommer det Offentlige eller har nogen Almeen-Interesse, idet de ikke betænke, at der ingenlunde er Spørgsmaal om Offentliggjørelsen om Forholdene hos den Enkelte, men at disse Forhold faa en højere Betydning og en mere almindelig statsøkonomisk og statsborgerlig Interesse, naar de samles med dem, der finde Sted først i den øvrige Del af Sognet og dernæst i større Omkredse, i hele Provinsen og i hele Riget.« — Enkelte af disse Bemærkninger har Ærinde ogsaa til en og anden i vor Tid.

Det var Kommisionen magtpaaliggende at faa kyndige og fordomsfrie Mænd til at tage sig af Materialeindsamlingen (Udfyldning af Spørgeskemaerne) ude i Sognene. »Kommisionen vidste ingen andre, til hvilke dette Arbejdes Bestyrelse overalt paa Landet med Tryghed kunde betroes, end Sognepræsterne«, hed det i Beretningen. Præsterne var jo den Gang tillige Landmænd, idet de i Reglen selv drev Præstegaardene; ofte var de Sognenes bedst oplyste og kyndigste Landmænd; endnu paa den Tid, der her er Tale om, udfoldede mange Præ-

ster en betydelig Landbrugsforfattervirksomhed. Vejen til Præsterne gik jo gennem Biskopperne, og ved Kancelli-Cirkulære af 30. Januar 1838 til Biskopperne blev det overdraget samtlige Sognepræster at tilvejebringe de forlangte Oplysninger. Fornøden Vejledning hertil blev givet dem, og det blev dem meddelt, at fordi de skulde lede Efterretningernes Indsamling, behøvede de dog ikke personlig at udføre Arbejdets Detailler. De henvistes til som Medhjælpere at benytte Skolelærerne, Sognefogederne, Oldermændene og hvem de iøvrigt fandt skikkede dertil. Men Præsterne skulde nøje instruere disse Medhjælpere. Det betonedes stærkt, at det fremfor alt gjaldt om at faa paalidelige Oplysninger fra de enkelte Jordbrugere. Præsterne var anmodet om paa bedste Maade at medvirke, f. Eks. ved Samtaler med ansete Bønder, ved selv først for Præstegaardens Vedkommende at udfylde Listerne osv. Listerne blev baaret rundt fra Gaard til Gaard og fra Hus til Hus af paalidelige Mænd, der kunde bistaa ved Udfyldningen. Præsterne var opfordret til, inden Materialets Indsendelse, at overbevise sig om, at alle var kommen med, og til kritisk at gennemgaa de enkelte Opgivelser for om muligt at faa formodede Fejl berigtigede. Iøvrigt var Præsterne ret frit stillede med Hensyn til Arbejdsmaade — blot de kunde fremskaffe et paalideligt Materiale. Det var bl. a. ogsaa henstillet til Præsterne at søge at faa Sognets Beboere til at indfinde sig i Præstegaarden og der give de forlangte Oplysninger. I hvor stor Udstrækning denne Fremgangsmaade blev benyttet, vides ikke. Departementschef *Adolf Jensen* bemærker herom i en historisk Redegørelse, at det minder om Kejser Augustus' Folketælling, da Alverden skulde skrives i Mandtal, og Josef og Marie i den Anledning maatte rejse til Bethlehem for at blive talt.

Det er ikke uden Interesse at se, at man for henimod 100 Aar siden havde Mod til at tage en saa vanskelig Opgave op som at søge tilvejebragt en Høststatistik, bygget paa direkte Opgivelser af samtlige Jord-

brugere i hele Landet — et Arbejde, som man stadigt senere er veget tilbage for. Hvad Resultaterne af dette første Forsøg af denne Art angaar, har man vel ikke noget Middel til med Sikkerhed at kontrollere disse. Synderlig sikre kan Tallene — trods det store Arbejde — ikke ventes at være, og navnlig maa Foldopgivelserne antages gennemgaaende at være for lave, dels af de foran anførte Grunde, dels fordi det var Høsten 1837, det drejede sig om, og dette Aar — saavelsom 1836 — gav netop en forholdsvis lille Høst; vel skulde Foldopgivelserne være et Udtryk for det almindelige; men det var dog udtrykkelig forlangt, at man i Hovedsagen skulde lægge 1837 til Grund for Opgivelserne, naar der ikke fandtes særlig Anledning til at afvige derfra. Kommissionen selv ansaa ogsaa Tallene for temmelig lave og mener, at de nærmest er et Udtryk for Minimumsudbyttet. I det store Hele anser Kommissionen dog Hovedtallene for et nogenlunde paalideligt Udtryk for Størrelsen af Landets Høst.

I Gennemsnit for hele Landet kom man til følgende Resultater:

	Fold (efter Udsæd)			Høstudbytte, Tønder
Hvede	7	(12	—2)	299,036
Rug	5¼	(11	—2)	2,030,877
Byg	5¾	(16	—1½)	2,592,359
Havre	4¾	(11	—1½)	2,872,252
Boghvede	4¾	(23	—1½)	133,683
Ærter o. a. Bælgsæd	5	(14½	—1)	532,077
Kartofler	7½	(20	—4)	1,908,847

De i Parantes opførte Tal er her henholdsvis højeste og laveste Sognegennemsnit. De anførte Højeste-Tal er øjensynligt for høje til at være gyldige for Middelhøst i Gennemsnit for et helt Sogn. Der er da ogsaa kun faa Sognetal, der nærmer sig til disse Højeste-Tal. Endnu tydeligere er det, at de anførte Mindste-Tal er altfor lave; og der findes i Tabellerne en Mængde Sognetal, der nærmer sig stærkt til disse Tal.

Det var Kommissionens Agt med nogle Aars Mellemrum at gentage denne »Høsttælling«. Men den fik kun gennemført denne ene. Der blev iøvrigt ved samme Lejlighed indsamlet Oplysning om Dyrkning og Udbytte af forskellige Handelsplanter og om Udsædmængde af Kløver- og Græsfrø.

Uafhængig af Tabelkommissionen fortsattes de i det foregaaende omtalte aarlige Indberetninger gennem Amterne om Høstens Udfald. Beretningerne oversendtes, først fra Rentekammeret, senere fra Indenrigsministeriet, i en lang Aarrække til Landhusholdningsselskabet, i hvis Aarsberetninger de findes optagne fra 1846 til 1884*). De har forsaavidt ikke noget med egentlig Statistik at gøre, som de kun er byggede paa Skøn og intet Talmateriale indeholder, men giver kun en Karakteristik af hvert Aars Høst i forskellige Egne af Landet. Skøndt de altsaa ingen bestemte Oplysninger giver om Størrelsen af Landets Høst, bringer de dog mange interessante Oplysninger, som man ikke finder andet Sted udover spredte Notitser i Landbrugs- og Dagspressen, bl. a. om Afgrødernes Voksekaar, om Sygdoms- og Insektangreb m. m.

Indtil 1875 fremkom der ingen andre officielle Oplysninger om Høsten end de nævnte Indberetninger. Med 1875 begynder vor egentlige Høststatistik. Den foran omtalte Tabelkommission afløstes — efter mange og lange Overvejelser og Forhandlinger — af Statistisk Bureau (»Det kgl. danske statistiske Bureau«), der traadte i Virksomhed den 1. Januar 1850 med Prof. *A. F. Bergsøe* som Chef. Der skulde dog hengaa 25 Aar, før man optog Høststatistiken, og det blev, som allerede nævnt, Prof. *V. Falbe Hansen*, der iværksatte denne. Paa Bureauets Foranledning blev ved et indenrigsministerielt Cirkulære af 5. April 1875 Amtmændene anmodede om at give samtlige Sogneraad (og Byraad) Paalæg om at

*) Det er ikke rigtigt, som fra iøvrigt særdeles kompetent Side anført, at disse Indberetninger begravedes i Arkiverne og først fra Slutningen af Halvfjerdserne blev offentliggjort.

udfylde et af Bureauet udarbejdet Skema saa betids, at det gennem Amterne kunde være Bureauet i Hænde inden Udgangen af Marts Maaned.

Det, der forlangtes opgivet, var følgende: Sognets gennemsnitlige Foldudbytte (Tønder pr. Tønde Land) af Hvede, Rug, Byg, Havre, Boghvede, Bælgsæd, Blandsæd, Kartofler, andre Rodfrugter, Raps, andre Handelsplanter samt Antal Læs pr. Td. Ld. af Agerhø og Enghø. For de 4 Kornarters Vedkommende forlangtes endvidere Opgivelse af hollandsk Vægt. Det var ikke Tanken, at der — saaledes som i 1838 — skulde indhentes Oplysninger hos de enkelte Jordbrugere. Sogneraadet skulde paa Grundlag af Medlemmernes egne Erfaringer og deres Kendskab til Forholdene i Sognet — eventuelt støttet til spredte Opgivelser — efter bedste Evne skønne over, hvor stort Gennemsnits-Foldudbyttet for hver Afgrødeart og for Sognet havde været i det paagældende Aar, og paa tilsvarende Maade skulde der skønnes over Hollandskvægten.

Medens man i 1838 ikke kendte Størrelsen af Arealerne med de forskellige Afgrøder og derfor var henvist til at benytte en Kombination af Foldudbyttet og Udsædmængden, forelaa der nu en veludformet og ret detailleret Arealstatistik. Den første »Arealtælling« foretoges som bekendt 1861 og derefter omtrent hvert femte Aar (undertiden dog med noget længere Mellemrum). Man kunde derfor nu gaa den sikrere Vej at multiplicere Sognets Foldtal med Sognets Areal med samme Afgrøde for at udfinde det avlede Kvantum.

Denne Fremgangsmaade er i Princippet stadig benyttet. I en lang Aarrække — lige til 1915 — kunde de saaledes beregnede Tal for Høstudbyttet dog være beheftede med større eller mindre Fejl, hidrørende fra en særlig Aarsag. Da Arealtællingerne som nævnt ikke foretoges hvert Aar, men med nogle Aars — i et enkelt Tilfælde endog med 8 Aars — Mellemrum, kunde man kun i de færreste Aar beregne Høstudbyttet efter de samti-

dige Arealer, men maatte stadig benytte Tallene fra sidste Arealtælling, indtil en ny saadan fandt Sted. Derved var man afskaaret fra at tage Hensyn saavel til de Arealforskydninger, der maa forudsættes stadig at finde Sted, som til Arealforøgelser ved Nyopdyrkning, Tørlægning m. m. Fejlene maatte antages at blive desto større, jo længere man fjernede sig fra sidste Arealtællingsaar. Denne Ulempe søgte man at bøde paa ved med en Aarrækkes Mellemrum at revidere de aarlige Udbyttetal.

Bureauet har 3 Gange udsendt saadanne reviderede Høsttabeller, første Gang (1898) for Aarrækken 1875—96, anden Gang (1909) for Aarene 1897—1907 og sidste Gang (1919) for Aarene 1908—14. Revisionen viste, at der undertiden kunde være ret grove Fejl i de aarlige Beretninger, undertiden indtil ca. 10 pCt. af hele Høstens beregnede Værdi. Ved Brug af Høstberetningerne bør de reviderede Tabeller derfor haves i Erindring*). Iøvrigt er de fundne »Berigtigelser« kun rigtige under den Forudsætning, at Ændringerne i Arealbenyttelsen i Aarene mellem 2 Arealtællinger er foregaaet regelmæssigt fra Aar til Aar — efter lige Linier. — Fra og med 1915 er der foretaget aarlige Opgørelser over Benyttelsen af Landbrugsarealet. Høstudbyttet beregnes derfor nu hvert Aar af det samtidige Areal.

I Aarenes Løb er Høststatistiken undergaaet talrige Ændringer, hvoraf de allerfleste maa betegnes som Forbedringer. Nogle af disse Ændringer skal kortelig omtales.

De 3 første Høstberetninger (1875—77) giver kun talmæssige Oplysninger vedrørende Høsten samt de fornødne Tekstbemærkninger til Tabellerne. Fra 1878 ledsages de rent statistiske Beretninger af en beskrivende Redegørelse over Høstens Udfald, en Karakteristik af Høsten, over Afgrødernes Voksekaar i Landets forskellige Egne

*) I Tabelværket »Landbrugsforhold i Danmark siden Midten af det 19. Aarhundrede«, som Statistisk Bureau udsendte 1911, er de reviderede Høsttal benyttet indtil 1907.

o. l. — den samme Redegørelse, der hidtil havde været optaget i Landhusholdningsselskabets Aarsberetninger. Fra 1895 udvidedes denne til en selvstændig Publikation, der under Titel: »Høstens Udfald i Danmark ....« udkom i Løbet af Efteraaret eller tidligt paa Vinteren, medens den endelige Høstberetning først kom i Foraaret eller hen ad Sommeren. Materialet til foreløbige Beretninger tilvejebragtes ved Henvendelse til Landboforeninger, Landbrugsskoler, større Landmænd o. a. Med 1914 ophører denne foreløbige Beretning at udkomme og erstattes fra 1915 dels af en almindelig Beskrivelse og Karakteristik af Høsten og Høstaaret som en Bestanddel af selve Høstberetningen, dels af de »Høstudsigter«, senere benævnt »Bedømmelse af Afgrøderne«, der omtrent hver 14. Dag gennem en større eller mindre Del af Sommerhalvaaret siden har været offentliggjort i »Statistiske Efterretninger«. Materialet hertil indsendes direkte til Det statistiske Departement (siden 1913 Benævnelsen paa det tidligere Statistiske Bureau) fra Landboforeningernes Planteavlsudvalg, Konsulenter o. a. Denne Høstbedømmelse i Sommertiden har som bekendt skabt nogen Uvillie indenfor Landbruget.*)

Fra 1875 og gennem en lang Aarrække indeholdt Høstberetningen en Beregning over Høstens P e n g e v æ r d i. Saa længe Kornafgrøder udgjorde den ganske overvejende Del af Høstprodukterne, og Kornet var en vigtig Salgsartikel, havde denne Beregning maaske en vis Berettigelse og frembød i hvert Fald den Lettelse, at man i Pengeværdien havde en Generalnævner for samtlige Høstprodukter. Fordelen herved formindskedes dog ved, at det ene Aars samlede Høstværdi paa Grund af Prissvingninger ikke kunde sammenlignes med det andet. Men efterhaanden som navnlig Rodfrugtdyrkningen

*) Forskellige herom udvekslede Skrivelser mellem De samvirkende danske Landboforeninger og Det statistiske Departement er offentliggjort i »Beretning om De samv. danske Landboforeningers Virksomhed 1925—26«.

vandt Udbredelse, Kartoffel- og Staldfoderdyrkning ligeledes udvidedes, Frøavl fik Indgang i vort Landbrug, og Kornet fra at have været en udpræget Salgsvare gik over til for en væsentlig Del at blive et Foderemne, der benyttedes i den hjemlige Bedrift, var der kun en tvivlsom Begrundelse for Opretholdelse af Omregningen til Pengeværdi, saa meget mere som det af flere Grunde altid vil være Tvivl underkastet, hvilken Pengeværdi man bør ansætte Produkter som Roer, Kartofler, Halm, Hø, Grønfoder og Græs til.

I Erkendelse heraf, og da man fra Landbrugets Side jævnlig følte sig brøstholden ved at se visse Høstprodukter omregnet til en officiel Pengeværdi, der ikke sjældent betydeligt oversteg den Værdi, hvortil de kunde udnyttes i Bedriften, gik man bort fra denne Værdiberegning og indførte en anden Omregning til ensartede Enheder: Korn- eller Afgrøde-Enheder*) — med andre Ord: til Foder-Enheder. Princippet heri er som bekendt, at de enkelte Afgrøder nu vurderes efter deres Foderværdi, hovedsagelig saaledes som denne er fundet ved Fodringsforsøg. I Virkeligheden er dette dog ikke langt fra at være »det samme paa en anden Maade«. Det indses let, at lige mange »Afgrøde-Enheder« i 2 forskellige Aar ingenlunde behøver at være Udtryk for, at Høsten i disse 2 Aar har været lige meget værd, d. v. s. havt lige stor Brugsværdi. I et Aar, da der f. Eks. er avlet uforholdsmæssige Mængder af »Grovfoder«: Roer, Hø og Halm, kan disse Høstprodukter selvfølgelig ikke udnyttes til og bør derfor hellere beregnes til samme Værdi som i et Aar, da der heraf kun haves en middelstor eller en knap Høst. Dette Forhold kan der jo imidlertid selvfølgelig ikke tages Hensyn til i Høststatistiken. Her har

*) Ved en Afgrøde-Enhed har der hidtil i Høststatistiken været forstaaet 1000 kg Korn, eller hvad der af andre Afgrøder svarer dertil. I den sidste Beretning er Departementet gaaet over til at lade en Afgrøde-Enhed betyde 100 kg Kornværdi, hvorved man unægtelig faar en mere haandterlig Størrelse at operere med.

man Valget imellem at benytte et fast Beregningsgrundlag eller at opgive hele denne Omregning og overlade denne til hvem, der mener at have Brug derfor; Materialet dertil foreligger jo.

Høststatistiken er, som det maatte ventes, bleven mere og mere detailleret, navnlig ved at stedse flere Høstprodukter er inddraget herunder, eller at flere Afgrøder, der tidligere var slaaet sammen, er bleven adskilt. Medens Skemaet for 1875 kun indeholdt 13 Rubrikker, indeholder den sidst udkomne Beretning 33 Rubrikker. Byg er saaledes nu (forlængst) delt i 2rd. og 6rd. Byg, Havre i hvid (eller gul) og graa Havre, Rodfrugterne, der, bortset fra Kartofler, oprindelig sloges sammen i 1 Rubrik, har nu 6. Endvidere er Halmen nu taget med og i Beretningen delt efter Plantearterne. For faa Aar siden søgte man at inddrage de vigtigste Frøafgrøder under Høststatistiken. Det viste sig dog vanskeligt herved at naa et Resultat af større praktisk Værdi. — Medens Statistiken igennem mange Aar kun gav Oplysningerne amtsvis, gik man (fra 1902) over til ogsaa at publicere Tallene for de enkelte Herreder, en Specifikation, der i mange Tilfælde kan være af stor Værdi for Statistikens Brugere. Desværre har Departementet af Bekostningshensyn nu, forhaabentlig dog kun midlertidig, maattet gaa tilbage til de amtsvise Opgivelser.

En i og for sig mindre væsentlig, men for Benyttelse af Statistiken værdifuld Forbedring var Overgangen fra Maal- til Vægt-Enheder. Indtil Metersystemets Indførelse benyttedes hovdsagelig Tønde som Enhed for Korn, Bælgsæd, Kartofler og Rodfrugter, medens Hø og Halm opgaves i »Læs«; i nogle Aar var der dog i visse Hovedopgørelser foretaget en Omregning til Centner. Efter Overgangen til Mestersystemet gik man over til Hektoliter som Enhed, om der end foretoges nogle Omregninger til Vægt-Enheder. Det erkendtes imidlertid snart, at dette var en meget upraktisk Enhed, i hvert Fald ikke bedre, snarere ringere end det

gamle Tøndemaal, og man gik da resolut helt og holdent over til Vægtangivelser. Enheden var 100 kg. At denne Enhed først kaldtes Hektokilogram (hkg), derefter Dobbeltcentner (Dctr.) og nu igen kaldes Hektokilogram, er noget, der ikke kan lægges Det statistiske Departement til Last; det er kun et Udtryk for den Raadvildhed, der stadig har hersket med Hensyn til Benævnelsen af denne Vægtmængde. — Med Hensyn til Paalidelighed eller Nøjagtighed har Statistiken i og for sig hverken vundet eller tabt ved Overgangen fra Maal til Vægt, da Raamaterialet endnu hovedsagelig lyder paa Tønder. Det, der sker, er altsaa blot en Omregning fra Maal til Vægt efter visse vedtagne Rumvægtforhold. Men for den praktiske Brug af Statistikens Tal er det en meget betydelig Lettelse, at denne Omregning e r foretaget. Samtidig er det endelig fastslaaet, hvad Ordet »F o l d« herefter bør betyde, nemlig H e k t o k i l o g r a m p r. H e k t a r, medens »Fold« som bekendt i Tidernes Løb har været brugt — og forøvrigt ofte endnu bruges — i meget forskellig Betydning: Afgrødens Størrelse i Forhold til Udsædmængden (efter Rummaal), Tønder pr. Tønde Land, Sække à 200 Pund pr. Td. Ld., Hektoliter pr. Hektar — ved den sidste Betydning af Ordet kom vi pludselig op paa uventet store Fold! Omregnes f. Eks. 18 Tdr. pr. Td. Ld. til Hektoliter pr. Hektar som Udtryk for Foldantal, faas 45½ Fold.

Ved Beregning af H a l m u d b y t t e t benyttede man indtil for nylig følgende Fremgangsmaade: Paa Skemaet, der udsendtes til Kommunalbestyrelserne angaaende Høstudbyttet, forlangtes opgivet (skønsvis) Antal Læs à 1000 Pund indhøstet Korn pr. Td. Ld. i Gennemsnit for Sognet og af hver Kornart for sig. Med Benyttelse af Arealtallene beregnede man herefter den samlede Vægt af indhøstet (utærsket) Korn og trak herfra den beregnede Vægtmængde efter Foldopgivelserne og paa Grundlag af en vedtaget Tøndevægt for de forskellige Sædarter. Resten betragtedes som Halm. Det er indlysende, at denne

Halmopgivelse maatte blive højst usikker. I de seneste Aar er man gaaet over til en anden og utvivlsomt mere rationel Fremgangsmaade, idet man nu som Grundlag for Beregning af Halmudbyttet benytter Materialet fra Landboforeningernes lokale Markforsøg. Udbyttetallene herfra benyttes dog ikke direkte, idet man mener at maatte gaa ud fra, at de ligger over Gennemsnittet for samtlige Landbrug. Man bruger derfor i Følge Departementets Redegørelse den Fremgangsmaade, at man først paa Grundlag af Markforsøgene beregner Forholdet mellem Kærneudbytte og Halmudbytte ved forskellig Størrelse af Kærneudbyttet pr. Areal-Enhed; under Hensyntagen til det gennemsnitlige Kærneudbytte pr. Areal-Enhed, som den almindelige Høstopgørelse udviser i de enkelte Herreder, anvender man derefter disse Forholdstal til Beregning af Halmudbyttet. — Departementet anser — sikkert med Rette — denne Fremgangsmaade for betydelig sikrede end den tidligere benyttede.

I en lang Aarrække led Høststatistiken af den væsentlige Mangel, at den kun regnede med de Afgrøder, der blev indbjergede, altsaa Kornafgrøderne o. l., Rodfrugter, Hø og Halm, men derimod ingen Oplysninger gav om Udbyttet af Grønfoder- og Græsningsarealernes Ydelse. I en Skrivelse af 18. Februar 1900 fra Forfatteren af nærværende Artikel til Statens Planteavlsudvalg angaaende Forbedringer i Danmarks officielle Høststatistik med Forslag om, at Udvalget optager Forhandlinger med Statens statistiske Bureau om en Række saadanne formentlige Forbedringer, henledtes Opmærksomheden bl. a. paa Ønskeligheden af at faa Grønfoder- og Græsningsudbyttet inddraget i Høststatistiken. I nævnte Skrivelse hedder det herom: »Arealstatistiken udviser, at der findes ca. 100,000 Tdr. Ld. besaaet med Sommerstaldfoderafgrøder; men Høststatistiken viser intet om, hvad dette Areal indbringer. Aarsagen til denne betydelige Mangel ligger sandsynligvis i Vanskeligheden i at opgive Størrelsen af saadanne Afgrøder. Paa den

anden Side er der Tale om saa store Værdier, at der nok kunde være Anledning til at prøve at finde Midler til at faa disse inddragne i Opgørelsen af Landets Høst. Paa Grundlag af Opgivelser, f. Eks. af »Læs« eller »Foderdage« lod det sig vistnok gøre at komme Sandheden omtrent lige saa nær for disse som for flere andre Afgrøders Vedkommende. — En anden og endnu langt større Lakune i vor Høststatistik hidrører fra, at vi ingen Oplysninger har om Græsningsudbyttet. Af Landets ca. 5 Millioner Tdr. Ld. benyttet Areal henligger ca. 1½ Mill. Tdr. Ld. Agerjord til Afgræsning, naar der tages Hensyn til, at ogsaa Høslætarealerne afgiver Græsning, foruden ca. 200,000 Tdr. Græsningsareal udenfor Agermarken. Det vilde maaske volde endnu større Vanskeligheder at faa Græsningsudbyttet end Staldfoderafgrøderne omsat til Pengeværdi. Men det ligger dog antagelig indenfor Mulighedens Grænse at faa Opgivelse — f. Eks. i »Græsdage« —, hvorpaa der kunde bygges en nogenlunde sandsynlig Vurdering. ....«

I Høstberetningen for 1901 hedder det om denne Sag: »Nærværende Høstberetning giver ikke talmæssige Data om Sommergræsningen, da positive Opgivelser herom ikke foreligger; at dette er en Mangel, som bør søges afhjulpen, ligger i Sagens Natur, men naturligvis vil det være vanskeligt at tilvejebringe de hertil nødvendige Udbyttebetegnelser. Sagen har i det forløbne Aar foreligget til Bureauets Overvejelse, og man haaber ad Aare ved sagkyndig Bistand at kunne naa til et Resultat med Hensyn til denne vigtige Afgrødes Udbytte.«

Der skulde dog hengaa endnu 10 Aar, før det foran nævnte Haab gik i Opfyldelse. Den første Opgørelse af Staldfoder- og Græsningsudbyttet findes i Høstberetningen for 1911. Den anvendte Fremgangsmaade forstaas bedst ved Gengivelse af Bureauets egen Fremstilling heraf. Det hedder heri: »I en Aarrække har der været arbejdet paa at finde en praktisk brugbar Metode til at supplere den almindelige Høststatistik med en Opgørelse af Ud-

byttet af Sommergræsningen og Grønfoderet. Saavel af Landbrugets Organisationer som af dets ledende Mænd har det været følt som en Mangel, at Høstopgørelserne hidtil har været begrænsede til at omfatte de af Markens Afgrøder, som føres i Hus i moden Tilstand, medens man ganske har savnet Oplysninger om det Led i vor Planteproduktion, der danner Grundlaget for Kreaturernes Sommerernæring.

Under de Forhandlinger, der allerede for en halv Snes Aar siden førtes om denne Sag, erkendte Statens Planteavlsudvalg, at det maatte være dettes Sag at tilrettelægge Elementerne til Opgavens Løsning, og som Resultat af Planteavlsudvalgets Arbejde fremkom der i 1910 fra Udvalget et Forslag, som Bureauet i Princippet kunde give sin Tilslutning*). Under Arbejdet paa at finde en brugbar Metode for en Græsnings- og Grønfoderstatistik er Planteavlsudvalget med Rette gaaet ud fra, at en saadan ikke kan bygges op paa samme Grundlag, hvorpaa den øvrige Høststatistik hovedsagelig hviler, nemlig Arealet. ....

Den Plan, der er udarbejdet af Planteavlsudvalget, tager derfor Sigte paa at naa et Resultat ad mere direkte Vej, nemlig ved Benyttelse af de af Kontrolforeningerne tilvejebragte Oplysninger om Forbruget af de forskellige Foderemner til Kreaturerne. Forbruget angives saavel for Sommerfoderets som for Vinterfoderets Vedkommende i Foderenheder, og om end Foderenhedsberegningen, der i de senere Aar har vundet betydeligt i Sikkerhed og Ensartethed, endnu for Sommerfoderets Vedkommende er noget forskellig i de forskellige Landsdele, tages der dog overalt ved Foderenhedernes Ansættelse et saa overvejende Hensyn til Størrelsen af den Produktion (Mælkeydelse, Forbedring af Kreaturernes Foderstand), som Foderet har frembragt, at der, efter Planteavlsud-

*) Det skal bemærkes, at den daværende Formand for Statens Planteavlsudvalg, nu afdøde Kammerherre *Knud Sehested*, interesserede sig stærkt for denne Sag og lagde et stort personligt Arbejde heri.

valgets Skøn, ikke kan være Tvivl om denne Enheds Brugbarhed som Maal for Sommergræsningens og Grønfoderets Værdi. Da endvidere Kontrolforeningerne, som nu (1911) findes i et Antal af over 500, fordelte over alle Landets Egne og omfattende henimod en Femtedel af alle Landets Malkekøer, alle benytter en Regnskabsføring, hvorved Forbruget af Græs og Grønfoder i de kontrollerede Besætninger bogføres særskilt, har Bureauet ment at burde gøre et Forsøg paa at bringe Planteavlsudvalgets Plan til Udførelse. Dette er sket paa følgende Maade.

Efter Græsningstidens Ophør i Efteraaret 1911 udsendtes der fra Burauet, dels gennem Kontrolforeningernes Fællesorganisationer, dels direkte, Skemaer til hver enkelt Kontrolforening, hvori man udbad sig Oplysning for hver enkelt i Kontrollen deltagende Besætning, dels om Navnet paa det Sogn, hvori Ejendommen er beliggende, dels om Antallet af de til Fodring af Køer i 1911 forbrugte Græs- og Grønfoderenheder, dels endelig om Antallet af Køer i Besætningen. Efter at disse Skemaer, som med stor Beredvillighed udfyldtes af Kontrolforeningerne, var indkomne til Bureauet, blev der for hvert Sogn foretaget en Beregning af det gennemsnitlige Forbrug af Græs- og Grønfoderenheder pr. Ko indenfor de kontrollerede Besætninger. .... Erfaringerne fra de kontrollerede Køer har man derefter overført paa den hele Kreaturbestand [efter Tællingen 1909]. Ved denne Beregning er man gaaet ud fra visse, gennem sagkyndigt Skøn fastslaaede Regler med Hensyn til det Forbrug, der falder paa andre Kreaturer end Malkekøer. Man har saaledes regnet, at den Mængde Græs og Grønfoder, der fortæres af 1 Ko, regnes lig med den Mængde, der fortæres af:

1 Tyr over 2 Aar,
1 Stud over 1 Aar,
1 Plag fra 1 til 3 Aar,
2 Tyre fra 1 til 2 Aar,

2 Kvier over 1 Aar, som ej har kælvet,
3 Kalve under 1 Aar,
3 Føl under 1 Aar,
5 Faar over 1 Aar,
6 Heste over 3 Aar,
10 Lam under 1 Aar.«

Den saaledes udarbejdede Statistik, der i alt væsentligt har været fortsat paa samme Maade siden 1911, viser, at naar den øvrige Høst er opgjort til omkring 70 Mill. Høst-Enheder (à 100 kg Kornværdi), udgør Græsnings- og Grønfoderudbyttet henved 20 Mill. Høst-Enheder, altsaa en meget betydelig Part af Udbyttet af Danmarks Landbrugsjord.

Endnu skal her meddeles, at De samvirkende danske Landboforeninger paa Foranledning af Fællesforningernes Planteavlsudvalg den 25. Maj 1921 nedsatte et Udvalg, bestaaende af Landstingsmand, Forstander *H. Hauch,* Konsulenterne *M. K. Kristensen* og *H. P. Nielsen,* Proprietær *S. Petersen* (Tousgaard) og Statskonsulent *K. Hansen,* med den Opgave efter Forhandling med Det statistiske Departement at stille Forslag om Ændringer i og eventuelt Udvidelse af Landbrugsstatistiken, herunder særlig Høststatistiken. Efter Udvalgets udførlige Betænkning, der findes optaget i De samvirkende danske Landboforeningers Aarsberetning for 1921—22, gengives her Udvalgets Forslag til Ændringer i Høststatistiken:

»Som et Middel til at tilføre Høststatistiken forøget Sikkerhed foreslaas følgende Ændringer i den hidtil benyttede Fremgangsmaade i Henseende til Grundmaterialets Tilvejebringelse. Gennem Amtmændene retter Ministeriet i Henstillingsform en motiveret Opfordring til de kommunale Raad om hver især at nedsætte et særligt Statistik-Udvalg, bestaaende af interesserede og oplyste Landmænd og med et Medlem af Sogneraadet som Formand. Udvalget, der bør have en saadan Størrelse, at der findes et Medlem for hver By i Kommunen, for de større Byer helst 2 Medlemmer, skal have til Hoved-

opgave at tilvejebringe Materiale til Høststatistiken, men ved Siden heraf skal Udvalget besørge andre landbrugsstatistiske Tællingsskemaer, saasom Areal- og Kreaturtællingsskemaer m. v. udfyldte. For ikke at volde Befolkningen og Udvalgene mere Ulejlighed end nødvendig, bør forskellige Tællinger saa vidt muligt foretages samtidig. Det forudsættes, at der, saaledes som Tilfældet har været i de senere Aar, bliver foretaget en Tælling af de udbyttegivende Arealer (»Høstarealerne«) hvert Aar. Det skal da paahvile de ovennævnte Sogneudvalgs Medlemmer personlig at henvende sig til de enkelte Jordbrugere med Arealtællingsskemaet for at faa dette omhyggeligt udfyldt, og samtidig hermed skal Udvalgsmedlemmerne hver i sin By eller Bydel saa vidt som paa nogen Maade overkommeligt foretage en skønsvis Vurdering af Kornafgrøderne og Frøafgrødernes (forventede) Udbytte, indhente Oplysninger om Høstudbyttets Størrelse og om Udbyttet af Grønfoder- og Lucerneafgrøderne, alt angivet i Vægt-Enheder pr. Areal-Enhed.

Materialet for denne Bedømmelse benyttes som Støtte for den endelige Høstberetning. I Efteraarets og Forvinterens Løb, senest ved Nytaarstid, indsamler Sogneudvalgene i størst mulig Udstrækning positive Oplysninger om Avlens Størrelse saavel for Korn- og Frøafgrøderne som for Rodfrugternes og Kartoflernes Vedkommende. I de Tilfælde, da bestemte Opgivelser ikke kan erholdes, benyttes Materialet fra Sommerbedømmelsen. Udvalgene afgiver Materialet til Sogneraadene inden den 15. Januar, og herfra afgaar det snarest mulig saaledes, at det kan indgaa til Det statistiske Departement senest den 20. Januar.

Sogneudvalgene er ulønnede, men hvert Udvalgsmedlem erholder 1 Ekspl. af de specielle langbrugstatistiske Publikationer samt Statistiske Efterretninger og Statistisk Aarbog.

Med Hensyn til Valget af de ovennævnte Sogneudvalg har nærværende Udvalg overvejet, hvorvidt disse

Udvalgs Valgperiode burde følge Sogneraadets og er nærmest kommet til den Opfattelse, at dette bør være Tilfældet. Nærværende Udvalg vil endvidere anse det for meget heldigt, om Medlemmerne af Sogneudvalgene kunde blive fritaget for andre kommunale Hverv i deres Valgperiode.

Medens der, som anført ved Høstbedømmelsen, indsamles positive Oplysninger om Udbyttet af Hø, ser Sogneudvalgene, ogsaa ved Tilvejebringelsen af Materialet til den endelige Høstberetning, bort fra Halmudbyttet, idet Landmændene sjældent vil være i Stand til at opgive blot nogenlunde sikre Tal for dette. Landets samlede Høst af Halm vil derimod formentlig kunne beregnes med tilnærmende Nøjagtighed paa Grundlag af de i Landboforeningerne hvert Aar udførte »lokale Markforsøg«, der aarlig anstilles i Kornafgrøder paa henved 1500 Ejendomme, nogenlunde jævnt fordelt over hele Landet og paa alle Jordbundsarter, fordelt med omtrent Halvdelen i Jylland og Halvdelen paa Øerne. Opgivelserne fra disse Forsøg vil, indsendt gennem Fælleslandboforeningerne, kunne være Departementet i Hænde midt i Januar.

De siden 1915 offentliggjorte periodiske Oversigter over Høstudsigterne skønnes ikke nu, da normale Ernærings- og Tilførselsforhold atter er til Stede, at frembyde saa megen Interesse, at man fra Landbrugets Side kan anbefale Fortsættelse af denne Foranstaltning.

Hvad Beregningen af Høudbyttet og Udbyttet af Græsningsarealerne angaar, foreslaar Udvalget, at Høudbyttet ansættes af de ovennævnte i Sognene nedsatte »Statistikudvalg«, der dels og saa vidt muligt paa Grundlag af direkte Opgivelser fra de enkelte Jordbrugere, dels efter bedste Skøn angiver Udbyttet i Tons pr. Hektar. Med Hensyn til Udbyttet af Græsningen lider den nu fulgte Fremgangsmaade, hvor Beregningen foretages ved Hjælp af Kontrolforeningsregnskaberne, af megen Usikkerhed. Udvalget skal derfor

foreslaa, at Eftergræsningen af Slætarealerne fastsættes ved Skøn i Forhold til Forsommerens Høudbytte, idet man formentlig i Almindelighed kan regne med, at Eftergræsningen giver ligesaa stor en Grønvægt, som første Slæt giver Høvægt. Men her maa man selvfølgelig tage Hensyn til Græsudbyttet i første Slæt og Eftergræsningen paa den enkelte Ejendom i det enkelte Aar. Udbyttet af Græsningsarealerne kan ligeledes efter Udvalgets Opfattelse fastsættes efter Skøn, idet man kan regne med, at virkelig gode Græsningsarealer i Almindelighed indtil 1. August giver samme Udbytte som gode Slætarealer, og eftersom Græsningsarealerne er mere eller mindre gode, maa Udbyttet i Forhold til tilstedeværende Slætarealer da i nogen Grad varieres.

Med Hensyn til Eftergræsningen af Græsningsarealerne regnet fra 1. August, ansættes denne paa lignende Maade som Eftergræsningen i Høslætarealerne, idet man formentlig kan regne med, at Eftergræsningen i Græsningsarealerne vil andrage mellem $^1/_3$ og $^1/_4$ af Forsommerens Udbytte indtil 1. August.

Hvorvidt man ved Siden af den saaledes foreslaaede Opgørelse af Græsningsværdien indtil videre til Sammenligning med denne vil fortsætte med den tidligere Beregningsmaade skal man ganske henstille.«

Kun ganske enkelte af disse Forslag er hidtil gennemført, og navnlig har man ikke endnu turdet gaa til den foreslaaede gennemgribende Ændring i Fremgangsmaaden ved selve Grundmaterialets Tilvejebringelse, der for Udvalget var Hovedsagen. Men Erfaring viser jo, at Ændringer i den officielle Statistik ikke altid foregaar meget hurtigt. Ofte maa der føres mange og langvarige Forhandlinger mellem forskellige i Sagen interesserede Parter, før der naas et positivt Resultat.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926.

V.

Beretning fra Statskonsulent Chr. H. Ibsen.

Aarets Arbejde har i det væsentlige formet sig som i de foregaaende. — Paa Rejse har jeg været i 276 Dage.

Mejeribesøgene, der har udgjort 168, har været Hovedarbejdet. Den overvejende Part skyldes, at man paa Mejerierne havde Vanskeligheder med Smørproduktionen, og ikke mindre end 25 Mejerier har anmodet om min Bistand, fordi de stod i Fare for at miste Retten til Lurmærkets Benyttelse. I de fleste Tilfælde har det været forholdsvis let at faa Fejlen rettet, medens det paa enkelte Mejerier, hvor Vandet ikke var godt, har voldt Vanskelighed, idet det her har vist sig, at der til Brønden, der ikke var sat i Cement, kunde komme Kloakvand og med stærke Regnskyl Overfladevand med de deri værende opslemmede Gødningsrester. Kloak og Brønd ligger undertiden tæt ved hinanden, og Kloakledningerne er ikke altid saa tætte, som de burde være. Jorden om Ledningerne kan gennem faa eller mange Aar optage og filtrere det eventuelle gennem Utætheder udstrømmende Kloakvand, men Jordens filtrerende Evne hører til sidst op, og Kloakvandet kan da gaa i Brønden og forurene Vandet. Hvor saadanne Forhold har været til Stede, har det vist sig, at en med visse Mellemrum foretagen Tilsætning af Klorkalk til Vandet i Brønden, 100 til 150 g pr. m^2 Vand, har kunnet bringe Smørkvaliteten op. En Del Mejerier har tilkaldt mig, fordi man ønskede en Gennemgang af deres Drifts- og Kasseregnskab og en Fastlæggelse heraf paa en saadan Maade, at det blev forsvarligt og dog let overskueligt og forstaaeligt for Andelshavere, der ikke er specielt regnskabskyndige. Endelig har jeg i ikke faa

Tilfælde været tilkaldt for at give Raad og Vejledning ved paatænkte Forandringer i Mejeriernes Indretning saavel med Hensyn til Bygninger som Maskiner. Paa eget Initiativ har jeg ligesom foregaaende Aar besøgt en Del Mejerier, naar min Vej tilfældig faldt forbi, hvor man havde særlig fint Smør, hvor man havde lidt Vanskelighed med Smørproduktionen, eller hvor man havde faaet installeret en eller anden ny Maskine, som jeg ønskede at se og høre en Dom over. Disse sidste Besøg har i hvert Fald for mig personlig ikke været de mindst udbyttegivende.

Foredrag. Om specielle Emner har jeg holdt en Del Foredrag, ligesom jeg har indledet Diskussioner ved en Del af de afholdte Bøtteudstillinger i Kredsene; ialt har jeg holdt 29 Foredrag.

Møder. Jeg har deltaget i 21 Møder, hvoriblandt Delegeretmødet i Dansk Mejeristforening, Fællesorganisationen, Mejeriforeningen i Maribo Amt, sjællandske Landboforeninger m. fl. Desuden har jeg deltaget i de forskellige Møder vedrørende Overtrædelser af »Pasteuriseringsloven« og »Smørloven«.

Smørbedømmelser. Jeg har deltaget i Bedømmelsen ved de provinsielle Mejeriudstillinger paa de østlige Øer og i Jylland, ved 15 Bedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, ved 46 Bøtteudstillinger i Kredsene og ved 22 Holdbarhedsprøver hos Firmaet »Wholesale« og 1 hos Firmaet P. & S. Plum. Sidstnævnte Udstillingers Betydning har der været talt og skrevet meget om i det sidste Aar; man hævder, og det er rigtigt, at de mere end nogen anden Form for Smørbedømmelse har ydet og yder deres store Bidrag til Højnelsen af det danske Smørs Kvalitet, selv om den Maade, hvorpaa Prøverne til Bedømmelse udtages, ikke altid er den for Formaalet mest tjenlige; men man maa dog ikke derfor lade disse ugentlige Holdbarhedsprøver overflødiggøre de lokale Bøtteudstillinger i Kredsene. Disse Udstillinger har endnu deres store Betydning derved, at de tjener til, at Mejerifolk kommer

sammen og faar Lejlighed til at udveksle Erfaringer og at drøfte forskelligt vedrørende Smørrets Kvalitet, Aarsagerne til og Afhjælpning af forskellige Smørfejl. Bøtteudstillingerne har dog deres Skavanker, idet de, grundet paa den mellem Produktion og Bedømmelse for lave Henstandstemperatur, som endnu praktiseres i flere Kredse, ikke altid giver det rette Billede af Kvaliteten, ikke altid giver nogenlunde den samme Karakter, som det samme Smør f. Eks. har faaet paa Forsøgslaboratoriet eller ved en Ugebedømmelse hos Smørkøbmanden, og de bliver ikke som Forsøgsudstillinger benyttet i den Udstrækning, de burde. Disse Skavanker kan dog rettes og bør rettes.

Ostebedømmelser. Jeg har deltaget i Bedømmelsen ved den provinsielle Mejeriudstilling paa Fyen, ved Forsøgsosteudstillingen i Næstved, ved 4 Udstillinger i Kredsene og ved 2 Bedømmelser af Forsøgsoste paa Forsøgsmejeriet.

Lagerbedømmelser. Ved Bedømmelsen af Osteproduktion og Lager har jeg medvirket 1 Gang i Maribokredsen paa 22 Mejerier, 2 Gange i Præstøkredsen paa 9 Mejerier hver Gang, 2 Gange i Gl. Roskildekredsen paa henholdsvis 18 og 16 Mejerier, 2 Gange i Holbækkredsen paa henholdsvis 7 og 8 Mejerier og 1 Gang i Sorøkredsen paa 11 Mejerier. Uden ellers at ville omtale disse Bedømmelser skal jeg dog nævne, at Bedømmelsernes Betydning ikke alene kan maales ved den givne Hovedkarakter for Produktion og Lager, men tillige derved, at der paa de enkelte Mejerier bliver Lejlighed til Drøftelse af forskellige Forhold vedrørende Osteproduktionen og andre Mejerispørgsmaal.

Endvidere har jeg deltaget i Bedømmelse af Kondensmælk m. v. paa Forsøgslaboratoriet 1 Gang, samt været Fællescensor i Maskinlære ved Afgangsprøven for Mejerister paa Dalum og Ladelund. Hjemmearbejdet har, navnlig grundet paa Gennemgang af forskellige Mejeriregnskaber, været ret stort.

Boganmeldelser og udkomne Bøger.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. 30. Aarsberetning vedrørende Regnskaber for Aaret 1926. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer.* Dette store statistiske Værk er i Aar paa 276 Sider, og det indeholder Regnskabsopgørelser for 841 Mejerier. I Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar viser dette Tal, at Antallet af de til Statistiken indberettende Mejerier er gaaet lidt tilbage; denne Tilbagegang skyldes dog sikkert den stedfindende Omlægning af Mejeriernes Regnskabsaar, i hvert Fald har Kontoret af denne Aarsag i Aar ikke modtaget Regnskaber fra bornholmske Mejerier. Mejeri-Drifts-Statistikens Opgave er at tilrettelægge og opstille de modtagne Regnskaber saaledes, at de Forhold, der har Betydning for Mejeribrugets Økonomi, belyses bedst muligt. Skulde denne Opgave kunne siges at være løst helt, skulde Statistiken have indeholdt Regnskaber for alle Andelsmejerier med normal Drift, og disses Regnskabsaar skulde falde sammen, men da det gennemgaaende er de samme Mejerier, der indsender Regnskaber hvert Aar, afgiver Statistiken om ikke et fuldkomment, saa dog et godt Grundlag for Sammenligninger.

I Statistiken findes først en almindelig Oversigt og Forklaring og dernæst de egentlige Tabeller med tilhørende Oversigt og Gennemsnitstal for hver enkelt Kreds (Mejeriforening).

Af den almindelige Oversigt fremgaar:

Mejeriernes Brandforsikringssum er stadig stigende, hvilket rimeligvis for en Del skyldes, at man under Hensyn til de høje Byggepriser har foretaget Omvurderinger, og at man har maattet foretage tiltrængte Ombygninger og Udvidelser eller Nybygninger; at dette sidste har været en medvirkende Aarsag kan ses deraf, at Mejeriernes Restgæld er steget. Denne Stigning kan dog for en Del ogsaa hidrøre fra, at man ved Mejeriperiodens Udløb har optaget Laan, der fordeles blandt Andelshaverne.

Antallet af Andelshavere er steget fra 141 til 142 pr. Mejeri; Stigningen er ikke stor set under Hensyn til den stadige Udstykning af Landejendomme, der finder Sted.

Mælkeydelsen pr. Ko er steget fra 2846 kg i Fjor til 2904 kg i Aar; Stigningen andrager 2 %. Paa Grundlag af denne Mælkeydelse og Koantallet ved Kreaturtællingen i Juli 1926 beregnes Landets samlede Mælkeydelse for Aaret til 4,3 Milliarder kg. Mælkemængden pr. Mejeri er steget til 2,85 Millioner kg, og paa Mejerierne er 97 % af den leverede Mælkemængde anvendt til Smørproduktion, medens kun ca. 3 % er anvendt til Ostning og i Detailsalg. Selv om sidstnævnte Procenttal maa tages med Forbehold, giver de dog et typisk Billede paa Mælkeproduktionens Anvendelse i vore almindelige Mejerier.

Indførelsen af en fuldt retfærdig Afregning af Sødmælken paa Mejerierne er i stadig Stigning. Denne illustreres bedst ved en Sammenligning med nogle foregaaende Aar.

% af Mejerierne afregnede efter:

Aar	Faktor 2 og 3	Flødeenheder	Fedtenheder	Kvalitet
1922	14	73	11	—
1923	10	71	17	18
1924	8	67	23	28
1925	6	61	31	32
1926	5	54	40	39

I Aaret 1922 stod Afregning efter Flødeenheder paa sit højeste. Der er dog endnu en lang Vej frem, før Maalet: »Afregning efter Fedtenheder paa alle Mejerier« naas. Øerne er i denne Henseende længere fremme end Jylland, og med Hensyn til Kvalitetsafregningen (Fradrag for den daarlige Mælk) er særlig Fyns og Sydjydsk Mejeriforening langt fremme.

Den kunstige Køling (Kølemaskiner) indføres mere og mere; 78 % af Mejerierne har nu saadant installeret. Omvendt gaar det med Regenerativapparaterne, der særlig blev installeret i de brændselsfattige Tider. Desværre gaar det ogsaa lidt tilbage med Kvægtuberkulosens Bekæmpelse; denne koster Penge og er ret omstændelig, og da der paa Mejerierne i Almindelighed ikke opnaas større Pris for den »rene« Mælk, er Nedgangen i disse Tider forstaaelig.

Driftsudgifterne er fra i Fjor til i Aar gaaet ned fra 1893 til 1710 Øre pr. 1000 kg Mælk; det er navnlig Udgifterne til Lønninger, Brændsel og Vedligeholdelse af Bygninger og Inventar, der viser Nedgang. Størst Betydning med Hensyn til Driftsudgifternes Størrelse har dog Mejeriernes Størrelse. Følgende Oversigt i Beretningen viser dette tydeligt: (Tallene gælder for 1000 kg Mælk).

Mejerier	med	over 3	Mill.	kg	1671 Øre
—	—	2½—3	—	-	1729 -
—	—	2—2½	—	-	1739 -
—	—	1½—2	—	-	1799 -
—	—	1—1½	—	-	1924 -
—	—	under 1	—	-	2113 -

Tallene opfordrer ikke til at skille Mejerier ad, naar ikke meget vægtige Grunde taler derfor.

Forbruget af kg Mælk til 1 kg Smør har kun været 24,3, hvilket er det laveste Gennemsnitsforbrug, vi endnu har haft. Nedgangen i Forbruget betyder, naar der regnes med, at hele den producerede Mælkemængde benyttes til Smørproduktion, en Merindtægt paa over 9 Mill. Kr., og det lavere Forbrug i Forbindelse med den større Mælkeydelse pr. Ko en Stigning i Smørudbyttet fra 115,2 til 119,5 kg pr. Ko. Det mindre Mælkeforbrug har under ellers lige Forhold en Forøgelse af Nettoudbyttet til Følge, men man kan ikke af Regnskaberne se, hvilken Gennemsnitsmælkefedme der for de enkelte Mejerier svarer til det anførte Forbrug; dersom denne Mælkefedme blev opført — og til næste Aar vil dette sikkert kunne lade sig gøre for Halvdelen af Mejeriernes Vedkommende — vilde Oplysningerne vinde i Værdi.

Gennemsnitssmørprisen er dalet 33 %, nemlig fra 482 i Fjor til 323 Øre pr. kg i Aar; en Del af Nedgangen, 13 %, skyldes dog Kronens stigende Værdi. Driftsudgifternes Nedgang er ikke helt fulgt med Nedgangen i Smørprisen, og Forskellen her opvejes end ikke af det lavere Forbrug af Mælk pr. kg Smør, hvorfor Nettoudbyttet pr. kg Sødmælk ikke alene er dalet de 33 %, som den mindre Smørpris betinger, men yderligere 3 %, nemlig fra 22,4 til 14,3 Øre, eller med Indtægterne ved Ostelavning fra 22,5 til 14,5 Øre, og denne Pris er altsaa det, Mælkeleverandørerne har modtaget til Dækning af Udgifterne ved Mælkens Produktion.

Osteproduktionen har i 1926 haft et vanskeligt Aar med nedadgaaende Priser. De indberettende osteproducerende Mejeriers Antal er gaaet ned fra 395 i Fjor til 355 i Aar, og ligeledes er det anvendte Kvantum Mælk til Ost i Forhold til den indvejede Mælk gaaet ned. Nettofortjenesten pr. kg anvendt Mælk til Ost (ud over Sødmælkens Nettopris som Smørmælk og Skummetmælkens ansatte Værdi, 2,9 Øre pr. kg), naar »Normal-Udgifter« ved Ostelavningen er ansat til 8 Øre pr. kg Ost og Vallens Værdi til 0,9 Øre pr. kg, har været 0,52 Øre, hvilket er det mindste Udbytte i de sidste 4 Aar.

Mejeri-Drifts-Statistiken giver saaledes mange nyttige Op-

lysninger, hvorfor den altid, men navnlig i disse økonomisk daarlige Tider bør studeres af Mejeriernes Ledere og Mælkeproducenterne.

Chr. H. Ibsen.

Statens forstlige Forsøgsvæsen. Redegørelse for Virksomheden 1901—1926. Udgivet af Forsøgskommissionen. Redigeret af *A. Oppermann.* (Kbhvn.).

Beretning om Virksomheden i De samvirk. Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1926. Udarbejdet af Sekretariatet. 135 Sider. (Frederiksberg).

Jordbundsundersøgelser i Forbindelse med fastliggende Gødningsforsøg paa Mineraljorder. Ved *Harald R. Christensen.* 215 Sider. — **Forsøg med Sorter af toradet Byg. 1922—1926.** Ved *Josef Hansen.* 32 Sider. — **Forsøg med Havresorter. 1922—1925.** Ved *J. C. Larsen.* 49 Sider. 205.—207. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G B. N. F. Kbhvn.).

Beretning fra Statens Planteavlsudvalg for 1926—1927. Udarbejdet af *Statens Planteavlskontor.* 143 Sider (Kbhvn.).

Aarsberetning om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1926—1927. Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 135 Sider. (Kbhvn.).

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1926.

Af Konsulent *Ivar Dokken.*

Ved en Bedømmelse af de forskellige Erhvervs økonomiske Betydning saavel for Samfundet som Helhed som for den Del af Befolkningen, de paagældende Erhverv ernærer, er Produktionens Størrelse og Pengeværdi en Faktor, der maa tillægges en meget stor Vægt. Statistiken over de forskellige Erhvervs samlede Produktionsværdi er dog ret ufuldkommen, og for Landbruget foreligger der saaledes heller ikke nogen samlet Produktionsstatistik. Men da det danske Landbrug ikke blot forsyner Landets egen Befolkning med næsten hele dens Forbrug af Landbrugsprodukter, men tillige har en aarlig Eksport svarende til over 80 pCt. af Landets samlede Udførselsværdi af indenlandske Varer og derigennem dækker Indførselen af fremmede Landbrugsprodukter og Raastoffer og andre Hjælpestoffer til Landbruget samt endvidere betaler over 80 pCt. af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer, vil en Statistik over Landbrugets Vareomsætning med Udlandet være af ikke ringe Interesse i en Forbindelse som den nævnte.

Her er det dog ikke Meningen at udnytte Statistiken i noget erhvervspolitisk Øjemed, men blot ved Sammenstillinger og Kommentarer til Tallene at gøre Rede for Mængde og Værdi af Landbrugets Vareomsætning med Udlandet i 1926 sammenlignet med de nærmest foregaaende Aar og navnlig i Forhold til Aaret 1925. De meddelte Tal for 1926 støtter sig hovedsagelig paa Uddrag

af Det statistiske Departements Grundmateriale til det endnu ikke trykte Tabelværk over Danmarks Vareindførsel og Vareudførsel i 1926 samt af Afsnittet om Oliemøller i den ligeledes endnu ikke trykte Statistik over industrielle Produktioner i 1926, hvilke Uddrag velvilligst er meddelt mig direkte fra Departementet. Men der er ogsaa gjort Brug af »Handelsstatistiske Meddelelser« for 1926 samt andre Publikationer fra Det statistiske Departement, og hvor der er meddelt Oplysninger om Englands Indførsel af Landbrugsprodukter, er Tallene hentet fra »Landbrugsraadets Meddelelser«, idet de dog her er omsat i danske Mængdeangivelser.

I Tabel 1 er der meddelt en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i den sidste Afdeling af Tabellen angivet med et ÷ foran.

Under den opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpestoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Frø og Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar. Men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes ikke medregnet i Foderstofudførselstallene i Tabel 1. Endvidere maa nævnes, at Uld ikke

Tabel 1. **Landbrugets Vareomsætning med Udlandet.** (Mill. Kr. aarlig.)

	Udførsel af indenlandske Varer			Indførsel til Forbrug af fremmede Varer			Overskudsudførsel		
	1926	1925	1920/24	1926	1925	1920/24	1926	1925	1920/24
Smør	430,6	577,0	504,2	3,2	3,3	1,9	427,4	573,7	502,3
Fløde og Mælk	—	0,5	2,3	—	—	—	—	0,5	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	17,2	25,8	27,2	—	—	—	17,2	25,8	27,2
Ost og Kasein	6,7	12,9	15,8	1,6	1,1	0,9	5,1	11,8	14,9
Æg, Æggehvide og Æggeblomme	90,6	123,4	144,4	0,9	1,6	1,7	89,7	121,8	142,7
Flæsk	418,2	520,0	356,6	0,1	0,3	2,9	418,1	519,7	353,7
Svin og Grise	3,4	3,0	16,5	1,9	—	0,2	1,5	3,0	16,3
Heste	1,7	10,8	23,2	4,9	5,3	5,9	÷ 3,2	5,5	17,3
Hornkvæg	49,8	35,9	61,5	—	0,1	0,9	49,8	35,8	60,6
Faar og Lam	—	—	0,1	1,7	—	—	÷ 1,7	—	0,1
Kød af Hornkvæg	19,8	41,5	24,8	—	0,1	0,1	19,8	41,4	24,7
Kød af Faar	—	—	0,4	0,9	1,1	0,6	÷ 0,9	÷ 1,1	÷ 0,2
Kød af andre Dyr samt Slagteriaffald	17,6	19,9	11,5	3,7	3,7	1,7	13,9	16,2	9,8
Kødkonserves	4,3	5,8	2,8	—	0,7	0,2	4,3	5,1	2,6
Fedtstoffer	14,1	18,7	11.0	7,2	8,6	7,5	6,9	10,1	3,5
Huder og Skind; Talg m. m.	21,2	27,3	21,2	6,4	12,4	9,2	14,8	14,9	12,0
Uformalet Korn (herunder Malt)	21,6	19,9	16,3	121,2	236,4	168,6	÷ 99,6	÷216,5	÷152,3
Formalet Korn	1,9	7,3	3,9	21,6	20,7	17,7	÷ 19,7	÷ 13,4	÷ 13,8
Foderstoffer	1,2	0,6	1,4	122,1	220,6	162,7	÷120,9	÷220,0	÷161,3
Hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug	—	—	—	18,9	26,0	36,0	÷ 18,9	÷ 26,0	÷ 36,0
Hø og Halm	—	—	0,2	—	0,1	0,2	—	÷ 0,1	—
Kartofler og Kaal	0,6	0,5	10,3	1,4	1,8	0,8	÷ 0,8	÷ 1,3	9,5
Frø til Udsæd	10,4	8,7	14,1	8,1	8,9	14,4	2,3	÷ 0,2	÷ 0,3
Fremmede Gødningsstoffer	—	—	—	52,4	74,0	61,5	÷ 52,4	÷ 74,0	÷ 61.5
Landbrugsinventar	—	—	—	7,3	12,3	8,3	÷ 7,3	÷ 12,3	÷ 8,3
Ialt...	1130,9	1459,5	1269,7	385,5	639,1	503,9	745,4	820,4	765,8

er medtaget i Tabellen, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1926 hjembragt 1134,9 Mill. Kr., hvilket er 328,6 Mill. Kr. mindre end i 1925 og trods den stærkt forøgede Udførselsmængde 134,8 Mill. Kr. mindre end Gennemsnittet for Femaarsperioden 1920—1924. Nedgangen fra 1925 andrager saaledes 22,5 pCt. og fordeler sig paa følgende Maade mellem de vigtigste Varegrupper:

	Udførselen af Landbrugsprodukter Mill. Kr. mindre i 1926 end i 1925
Smør	146,4
Andre Mælkeriprodukter	15,3
Æg	32,8
Flæsk og Svin	101,4
Heste	9,1
Kvæg og Kød af Hornkvæg	7,8
Andre Husdyrprodukter	14,5
Planteprodukter	1,3
Ialt	328,6

Nedgangen i Udførselsværdien skyldes næsten udelukkende lavere Priser end i 1925, idet Udførselsmængderne for de fleste Varegruppers Vedkommende har været af omtrent samme Størrelse som i 1925, og for Smør og navnlig for levende Kvæg har der endog været en ret betydelig Stigning. Til Gengæld har der været stor Nedgang i Udførselen af Oksekød; men naar levende Kvæg og Kød af Hornkvæg betragtes under et, har der dog været en Stigning i Udførselsmængden paa ca. 20 pCt. For de mest betydende Udførselsartikler har Prisfaldet i Gennemsnit for Kalenderaaret 1926 været størst for Smør, nemlig godt 30 pCt., og derefter følger Æg med 29 pCt., levende Kvæg med 28 pCt., Oksekød med 24 pCt. og Flæsk med 19 pCt. For Heste var Udførselen det meste af Aaret praktisk talt umuliggjort paa Grund af den ny tyske Told-

lov, og for det lille Antal Heste, der blev udført, var Priserne gennemsnitlig 30 pCt. lavere end i 1925.

Den samlede Prisnedgang for Udførselsvarerne i 1926 skyldes ligesom det foregaaende Aar i meget høj Grad Forbedringen i den danske Krones Værdi. Medens Kronens Guldværdi i Gennemsnit for 1925 var 77,1 Øre, var den i Januar 1926 naaet op paa 92,3 Øre, og i Løbet af Aaret steg den gradvis til 99,2 Øre. Som Gennemsnit for 1926 havde Kronen en Guldværdi af 97,6 Øre, og denne Stigning i Kronens Guldværdi fra 77,1 Øre i 1925 til 97,6 Øre i 1926 har gennemsnitlig medført et Prisfald i den udenrigske Vareomsætning paa ca. 21 pCt. Naar flere af de vigtigste Eksportvarer er faldet mere i Prisen end 21 pCt., skyldes det saaledes andre Aarsager end Kronestigningen, og for Smørrets og Æggenes Vedkommende maa i saa Henseende henvises til den langvarige Kulminestrejke i England og den derved nedsatte Købeevne hos de engelske Forbrugere, medens det yderligere Prisfald for Oksekød, Kvæg og Heste i det væsentlige kan tilskrives den ny tyske Toldlov. Hertil kommer dog ogsaa den Omstændighed, at Hjemmeproduktionen i Afsætningslandene er bleven større end tidligere.

Naar man derefter vender sig til Indførselsværdien, saa har det almindelige Prisfald selvfølgelig ogsaa her gjort sig gældende; men da der i 1926 blev indført ca. 275 Mill. kg Korn og Foderstoffer mindre end i 1925, hvilket er en Mængdeformindskelse paa omtrent 14 pCt., samtidig med at Korn- og Foderstofpriserne er faldet stærkere, end hvad man vilde have ventet som Følge af Kronestigningen alene, er Indførselsværdien af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget gaaet ned med 253,6 Mill. Kr., nemlig fra 639,1 Mill. Kr. i 1925 til 385,5 Mill. Kr. i 1926. Nedgangen i Indførselsværdien andrager saaledes 39,7 pCt., medens Formindskelsen af Udførselsværdien samtidig beløber sig til 22,5 pCt. Nedgangen fra 1925 fordeler sig paa følgende Maade mellem de vigtigste Varegrupper:

	Indførselsværdien af Landbrugsvarer Mill. Kr. mindre i 1926 end i 1925
Korn og Kornvarer	114,3
Oliekager og andre Foderstoffer	105,7
Gødningsstoffer	21,6
Landbrugsinventar	5,0
Andre Varer	7,0
Ialt	253,6

Sammenlignet med 1925 har Prisfaldet for Indførselsvarerne i 1926 været noget større end for Udførselsvarerne; men her maa man erindre, at Prisfaldet for Indførselsvarerne i 1925 kom noget senere end for Udførselsvarerne, og at Priserne for de indførte Varer i 1925 befandt sig paa et noget højere Niveau end for de udførte Varer.

Naar man fra den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter trækker Indførselsværdien af fremmede Landbrugsvarer til Forbrug, faar man i 1926 et Overskudsbeløb paa 745,4 Mill. Kr., hvilket er 75,0 Mill. Kr. mindre end i 1925 og 20,4 Mill. Kr. mindre end Gennemsnittet for Femaaret 1920—24, og sammenlignet med den samlede Udførselsværdi af Landbrugsprodukter udgjorde det nævnte Overskudsudførselsbeløb 65,9 pCt. mod 56,2 pCt. i 1925 og 60,3 pCt. i Gennemsnit for de 5 Aar 1920—24. Medens Overskudsbeløbet i Landbrugets Vareomsætning med Udlandet saaledes rent numerisk er gaaet betydeligt ned, bliver Forholdet noget anderledes, naar man tager Kronestigningen i Betragtning. Omregnet i Guldkroner repræsenterer Overskudsudførselen i 1926 nemlig 95 Mill. Kr. mere end i 1925, og da Beløbet maa antages i det væsentlige at være bleven benyttet til at dække Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, vil det i denne Forbindelse sikkert være berettiget at regne med Guldværdien.

Som det fremgaar af Tabel 2, har Landbrugsudførselen i 1926 ikke udgjort fuldt saa stor en Part af den samlede Udførsel som i de nærmest foregaaende Aar, hvilket

Tabel 2. **Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel.** (Mill. Kr. aarlig.)

	1926	1925	1920/24
Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer (Specialudførsel)	1403,5[1])	1788,8	1538,4
Udførselsværdien af Landbrugsprodukter:			
Mill. Kr.	1130,9	1459,5	1269,7
i pCt. af Landets samlede Specialudførsel	80,6	81,6	82,5
Landbrugets Overskudsudførsel	745,4	820,4	765,8
Landbrugets samlede Merindførsel	122,8[1])	147,8	473,9
Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer	868,2[1])	968,2	1239,7
Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved:			
Overskudsudførsel af Landbrugsvarer	85,9	84,7	61,8
Andre Betalingsmaader	14,1	15,3	38,2

skyldes nogen Stigning i Udførselen af Industrivarer. Men Udførselen af Landbrugsprodukter udgør dog fremdeles mere end 80 pCt. af den samlede Udførselsværdi, og dette Tal alene giver et tydeligt Indtryk af Landbrugseksportens overordentlig store Betydning for Landets hele Økonomi. Landbrugets Overskudsudførsel giver da ogsaa langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer, hvilket ligeledes fremgaar af Tabel 2. I de to sidste Aar har Landbrugets Overskudsudførsel saaledes kunnet dække omkring 85 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens kun ca. 15 pCt. behøvede at søge Dækning ved andre Betalingskilder, nemlig Fortjeneste paa Skibsfart og Transithandel, Udbytte af udenlandske Foretagender og andre Kapitalanbringelser i Udlandet, Forsikringspræmier samt Eksport af Værdipapirer, Hjembringelse af udenlandske Tilgodehavender og Optagelse af Laan.

[1]) Det nøjagtige Tal for 1926 er endnu ikke beregnet, men det opførte Tal vil ikke afvige ret meget fra det endelige.

Efter denne mere almindelige Oversigt skal der i det følgende gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 3, har Udførselen af Smør i 1926 været 9,7 Mill. kg større end i 1925, hvorimod der for de andre Mælkeriprodukter har været en mindre Nedgang i Udførselen, for Ost saaledes 1,5 Mill. kg, for kondenseret Mælk 1,1 Mill. kg, og for alm. Fløde og Sødmælk er den i Forvejen ringe Udførsel praktisk talt ophørt. Naar man omregner de andre Mælkeriprodukter til Smørværdi ved at dividere Udførselsværdien med den opnaaede Pris pr. kg Smør og lægger det udkomne Tal til den udførte Smørmængde, faar man et samlet Udtryk for den udførte Mængde Mælkeriprodukter; den samlede Udførsel af Mælkeriprodukter i 1926 svarer derefter til 139,8 Mill. kg Smør, hvilket er 8,4 Mill. kg mere end i 1925 og 5,5 Mill. kg mere end i 1924, der hidtil stod med det højeste Tal. Denne forøgede Produktion skyldes dels en Stigning i det samlede Ko-

Tabel 3. **Udførselen af Mælkeriprodukter.**

	1926	1925	1920/24
Mængde, Mill. kg.:			
Smør	132,5	122,8	99,5
Alm. Fløde og Sødmælk	—	1,8	3,0
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	25,8	26,9	22,5
Ost	7,0	8,5	9,1
Værdi, Mill. Kr.:			
Smør	430,6	577,0	504,2
Alm. Fløde og Sødmælk	—	0,5	2,3
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	17,2	25,8	27,2
Ost	6,6	12,9	15,8
Ialt	454,4	616,2	549,5
Gennemsnitspris pr. kg Smør, Kr.	3,25	4,69	5,07

antal paa godt 87,000 Stkr. og dels den ualmindelig store Grovfoderavl, der muliggjorde en rigelig Ernæring af Køerne saavel i Vintertiden som ikke mindst i Sommerhalvaaret.

I det første Kvartal af 1926 laa Smørnoteringen mellem Kr. 3,25 og Kr. 3,50 pr. kg og i de sidste 3 Kvartaler var den omkring Kr. 3,00. Gennemsnitsprisen for den samlede Udførselsmængde af Smør var Kr. 3,25 pr. kg mod Kr. 4,69 i 1925, og da Priserne for de andre udførte Mælkeriprodukter er gaaet ned i tilsvarende Grad, er den samlede Udførselsværdi af Mælkeriprodukter i 1926 bleven 26,3 pCt. mindre end i 1925, nemlig 454,4 Mill. Kr. mod 616,2 Mill. Kr. det foregaaende Aar.

Til Belysning af den Regelmæssighed, hvormed Eksporten af Mælkeriprodukter finder Sted paa de forskellige Aarstider, hidsættes følgende kvartalsvise Oversigt:

	Udført Mill. kg aarlig		
Smør:	1926	1925	1920/24
Januar Kvartal	32,4	29,5	23,1
April —	35,2	32,2	25,8
Juli —	34,3	31,7	26,0
Oktober —	30,6	29,4	24,6
Ialt...	132,5	122,8	99,5
Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver:			
Januar Kvartal	7,1	7,0	5,6
April —	6,7	6,0	5,1
Juli —	6,2	7,5	5,6
Oktober —	5,8	6,4	6,2
Ialt...	25,8	26,9	22,5
Ost:			
Januar Kvartal	1,4	2,1	2,2
April —	2,0	2,2	2,5
Juli —	2,2	2,9	2,5
Oktober —	1,4	1,3	1,9
Ialt...	7,0	8,5	9,1

Smørudførselen er størst i April og Juli Kvartaler, og i 1926 har den i disse to Kvartaler været ca. 10 pCt. større end i de andre to Kvartaler, hvilket er en noget større

Forskel end tidligere. For Osteudførselen gør tilsvarende Forhold sig ogsaa gældende, hvorimod Udførselen af kondenseret Mælk ikke følger nogen bestemt Regel i saa Henseende.

Af Smørudførselen er Hovedparten stadig gaaet til Storbritannien, og den udførte Smørmængde hertil har i 1926 været større end i noget tidligere Aar. Udførselen til Storbritannien naaede i 1926 op paa 94,3 Mill. kg, hvilket er 11,0 Mill. kg mere end i 1925, og da den samlede Forøgelse i Udførselsmængden var 9,7 Mill. kg, har Storbritannien ikke blot skaffet Afsætning for denne, men ogsaa for de 1,3 Mill. kg, hvormed Udførselen til Tyskland og andre Lande er gaaet ned. Den procentvise Fordeling af Udførselen har derefter i 1926 været 71,2 pCt. til Storbritannien, 24,3 pCt. til Tyskland og 4,5 pCt. til andre Lande mod henholdsvis 67,8 pCt., 27,4 pCt. og 4,8 pCt. i 1925. Fordelingen af Udførselsmængden til de enkelte Lande har i de sidste Aar været følgende i Mill. kg:

	1926	1925	1920/24
Storbritannien	94,3	83,3	69,5
Tyskland	32,2	33,6	6,1
Østrig m. v.	0,1	0,6	1,4
Norge	0,3	0,3	2,6
Sverige	—	—	2,5
Belgien	0,1	0,4	3,1
Frankrig	0,1	0,1	2,7
Schweiz	3,7	3,0	5,7
Forenede Stater	0,5	0,2	4,3
Andre Lande	1,2	1,3	1,6
Ialt...	132,5	122,8	99,5

Af andre Lande end Storbritannien og Tyskland har det i de sidste to Aar kun været Schweiz, der har aftaget dansk Smør i nævneværdig Mængde; her har Markedet imidlertid holdt sig godt, og i 1926 blev Udførselen igen lidt forøget. I ovenstaaende Sammenstilling er Udførselen af hermetisk Smør indbefattet i Udførselen til »andre Lande«, idet hermetisk Smør hovedsagelig udføres til et

stort Antal oversøiske Lande. For den kondenserede Mælk og Fløde gælder det ligesom for Smørret, at langt den overvejende Del er gaaet til Storbritannien og Tyskland, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til sidstnævnte Land.

Som allerede nævnt, gaar omkring 70 pCt. af Danmarks Smørudførsel til Storbritannien, og det vil derfor have stor Interesse at følge Bevægelserne i dette Lands samlede Smørindførsel. Paa Grundlag af de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal for Indførsel af Smør til England er der i det følgende for de to sidste Aar enkeltvis og for 1923 og 1924 under et meddelt en saadan Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er regnet om i Mill. kg:

	Englands Indførsel af Smør angivet i Mill. kg aarlig		
Fra:	1926	1925	1923/24
Danmark	96,8	84,2	90,7
Rusland	13,3	14,8	7,9
Finland	9,5	8,6	6,4
Sverige	7,8	4,1	2,5
Holland	7,6	3,9	6,8
Frankrig	1,5	1,6	2,7
Forenede Stater	0,3	0,6	1,2
Argentina	26,1	24,6	26,2
Irsk Fristat	25,2	20,5	24,2
Australien	38,2	59,0	30,2
New Zealand	58,6	63,8	56,2
Canada	3,3	8,3	4,3
Andre Lande	7,4	3,2	4,4
Ialt...	295,6	297,2	263,7
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden	32,7	28,3	34,4
i — - Værdien	35,5	32,2	37,2

I 1926 har Englands Smørindførsel praktisk talt været den samme som i 1925, hvilket dog er 12 à 13 pCt. mere end Gennemsnittet for Aarene 1923 og 1924. Længere tilbage kan man ikke foretage nogen umiddelbar Sammenligning, idet Indførselen fra den Irske Fristat

først er bleven udskilt i 1923. Danmarks vigtigste Konkurrenter er New-Zealand og Australien, der i 1926 tilsammen har leveret nøjagtig samme Smørmængde til England som Danmark mod tilsammen 38,6 Mill. kg mere end Danmark i 1925. Nedgangen i disse to Landes Smørudførsel til England i 1926 falder næsten udelukkende paa Australien, der havde en ualmindelig stor Smørproduktion i 1925. De andre vigtigste Konkurrenter til Danmark er Argentina og den Irske Fristat, fra hvilke Lande der i 1926 indførtes henholdsvis 26,1 og 25,2 Mill. kg, hvilket er lidt mere end det foregaaende Aar. Derefter kommer Rusland med 13,3, Finland med 9,5, Sverige med 7,8 og Holland med 7,6 Mill. kg, hvilket for de 3 sidste Landes Vedkommende er noget mere end i 1925.

Danmarks procentvise Andel i den samlede Smørindførsel til Storbritannien beløb sig i 1926 til 32,7 pCt., hvilket er betydeligt mere end i 1925, omtrent nøjagtig det samme som i 1924, men betydeligt mindre end i 1923, hvor Danmarks Andel udgjorde 36,1 pCt. af den indførte Smørmængde. Da det danske Smør er en Kvalitetsvare, der betales med en højere Pris end Smørret fra de fleste andre Lande, er Danmarks Andel i den samlede Indførselsværdi imidlertid noget større, nemlig 35,5 pCt. i 1926 mod 32,2 pCt. i 1925 og 37,2 pCt. som Gennemsnit for de to Aar 1923 og 1924. Selv om den af Kolonierne i nogen Tid praktiserede Salgspolitik har vist sig at være forfejlet, saa er Konkurrencen fra Kolonierne og flere andre Lande dog stadig haard, og for at Danmark skal kunne bevare sin gunstige Stilling paa Verdensmarkedet for Smør, maa det danske Mejeribrug vedblivende anstrenge sig til det yderste for at holde Kvaliteten oppe. De i November 1926 indførte ny Bestemmelser om Mærkning af Emballagen for dansk Eksportsmør med Nettovægt og Produktionsdato maa da ogsaa tages som et Udtryk for, at Mejeribruget er sig dette bevidst.

Æg. Udførselen af Æg har praktisk talt været af samme Størrelse som de nærmest foregaaende Aar, nem-

Tabel 4. **Udførselen af Æg.**

	1926	1925	1920/24
Udført Mill. Snese til:			
Storbritannien	32,5	32,7	30,7
Tyskland	8,3	7,3	1,6
Norge	—	—	1,6
Sverige	0,8	0,2	1,2
Andre Lande	—	0,1	0,5
Ialt...	41,6	40,3	35,6
Værdi:			
Ialt Mill. Kr.	90,6	123,4	144,4
Kr. pr. Snes	2,18	3,06	4,05

lig 41,6 Mill. Snese, og Udførselen til de forskellige Lande fordeler sig ogsaa paa omtrent tilsvarende Maade, idet 32,5 Mill. Snese er gaaet til Storbritannien og 8,3 Mill. Snese til Tyskland, medens Resten eller 0,8 Mill. Snese har fundet Afsætning i Sverige.

Prisfaldet for de udførte Æg har sammenlignet med 1925 været omtrent det samme som for Smør, nemlig 29 pCt., og Gennemsnitsprisen pr. Snes har derefter været Kr. 2,18 mod Kr. 3,06 i 1925 og Kr. 4,05 i Femaaret 1920—24. Som det fremgaar af Tabel 4, er den samlede Udførselsværdi for Æg herved bleven 90,6 Mill. Kr. mod 123,4 Mill. Kr. i 1925 og 144,4 Mill. Kr. i Gennemsnit for Femaaret 1920—24, hvor den udførte Mængde var omtrent 15 pCt. mindre end i 1926.

Til Belysning af Udførselens Størrelse paa de forskellige Aarstider tjener følgende Opstilling:

	Udført Mill. Snese aarlig		
	1926	1925	1920/24
Januar Kvartal	8,9	9,5	6,4
April —	11,2	10,7	10,1
Juli —	12,7	12,6	10,7
Oktober —	8,8	7,5	8,4
Ialt...	41,6	40,3	35,6

Udførselen har som sædvanlig været størst i Juli Kvartal, men April Kvartal følger dog nær efter, medens Januar og Oktober Kvartaler har en noget mindre Udførselsmængde.

Da England i endnu højere Grad er den vigtigste Aftager af Ægudførselen end af Smørudførselen, skal i det følgende med »Landbrugsraadets Meddelelser« som Kilde anføres en Oversigt over Storbritanniens samlede Indførsel af Æg fra forskellige Lande i de to sidste Aar enkeltvis samt i Gennemsnit for Aarene 1923—24. De engelske Mængdeopgivelser er omregnet i Mill. Snese:

Indført Mill. Snese fra:	1926	1925	1923/24
Danmark	33,8	35,0	38,4
Litauen	0,5	1,3	2,3
Polen (inkl. Danzig)	16,3	6,4	6,1
Holland	11,9	10,2	8,0
Frankrig	3,5	1,4	4,2
Italien	1,2	3,1	2,5
Jugoslavien	—	0,4	1,4
Ægypten	4,0	7,0	8,5
Kina	7,4	6,0	6,4
Forenede Stater	0,4	0,5	1,1
Irsk Fristat	26,6	27,4	24,1
Canada	0,9	1,5	2,0
Andre Lande	26,2	31,0	16,0
Ialt...	132,7	131,2	121,0
Danmarks Andel:			
i pCt. af Mængden	25,4	26,7	31,7
i — - Værdien	30,4	33,1	37,6

Storbritanniens samlede Indførsel af Æg var saaledes i 1926 praktisk talt den samme som i 1925 og knapt 12 Mill. Snese større end Gennemsnittet for Aarene 1923—24. Men da Danmark i de sidste 3 Aar har faaet en meget forøget Ægudførsel til Tyskland, er Udførselen til England samtidig gaaet noget ned, saaledes at Danmarks Andel i Englands samlede Ægindførsel i de sidste to Aar er gaaet ned til omkring 26 pCt. mod 29,8 pCt. i 1924 og 33,7 pCt. i 1923. De danske Æg er imidlertid ligesom det

danske Smør en Kvalitetsvare, der betales med en ret betydelig Overpris, og medens Danmarks Andel i Mængdeindførselen i 1926 beløb sig til 25,4 pCt., repræsenterede den samtidig 30,4 pCt. af Indførselsværdien af Æg. Af andre Lande, der leverer betydelige Mængder Æg til det engelske Marked, maa særlig nævnes den Irske Fristat, der aarlig leverer 20 pCt. af den samlede Indførsel, samt Polen og Holland, der i 1926 har leveret henholdsvis 16,3 og 11,9 Mill. Snese.

Flæsk og Svin. Som det fremgaar af Tabel 5, har Udførselen af Flæsk og Skinker samt Slagteriaffald praktisk talt været den samme som i 1925, hvorimod Udførselen af levende Svin er forøget med ca. 5500 Stkr. Flæskepriserne er faldet meget betydeligt i Løbet af Aaret, idet Noteringen ved Nytaar 1926 laa omkring Kr. 2,00, medens den i Aarets Løb gik ned til Kr. 1,50 som Gennemsnit for December Maaned. Som Gennemsnit for hele Aaret har Prisen for det udførte Flæsk været 19 pCt. lavere end i 1925, nemlig Kr. 2,20 mod Kr. 2,72 det foregaaende Aar. Flæskepriserne har saaledes i Gennemsnit for hele Aaret holdt sig noget bedre end Priserne paa de fleste andre Husdyrprodukter; men ved Aarets Slutning var Flæskeprisen dog ogsaa naaet ned paa et lignende

Tabel 5. **Udførselen af Flæsk og Svin.**

	1926	1925	1920/24
Mængde:			
Levende Svin og Grise, Tusinde Stkr.	18,1	12,6	88,4
Flæsk og Skinker, Mill. kg.	190,2	191,5	122,0
Slagteriaffald	23,7	22,8	16,3
Værdi, Mill. Kr.:			
Levende Svin og Grise	3,4	3,0	16,5
Flæsk og Skinker	418,2	520,0	356,6
Slagteriaffald	17,6	19,9	11,5
Ialt...	439,2	542,9	384,6
Gennemsnitspris pr. kg Flæsk, Kr.	2,20	2,72	2,92

lavt Niveau som de andre Produktpriser. Da Prisnedgangen for Slagteriaffald samt for Hoveder og Tæer af Svin ogsaa har været noget lignende som for Flæsk, og Udførselsværdien for levende Svin ikke betyder ret meget i Forhold til de slagtede, er den samlede Udførselsværdi for levende Svin, Flæsk og Skinker samt Slagteriaffald gaaet ned med 19 pCt., nemlig fra 542,9 Mill. Kr. i 1925 til 439,2 Mill. Kr. i 1926.

I Lighed med de nærmest foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien, idet kun 2,6 Mill. kg er gaaet til Tyskland og 0,1 Mill. kg til andre Lande. Danmark er da ogsaa Leverandør af ca. $^2/_5$ af Englands samlede Indførsel af Flæsk og Skinker, idet Englands Indførsel heraf fra de forskellige Lande iflg. »Landbrugsraadets Meddelelser« har været følgende i de senere Aar:

Indført Mill. kg fra:	1926	1925	1923/24
Danmark	185,0	190,0	191,0
Forenede Stater	111,2	142,2	197,1
Irsk Fristat	22,0	23,5	22,9
Canada	52,1	73,9	58,1
Andre Lande	69.9	27,8	14,8
Ialt...	440,2	457,4	483,9
Danmarks Andel:			
i pCt. af Mængden	42,0	41,5	39,5
i — - Værdien	43,2	43,6	43,7

Da det danske Flæsk i højere Grad tilfredsstiller Markedets Fordringer til Kvaliteten end det amerikanske Flæsk, betales det ogsaa med en noget højere Pris, men ikke saa høj som for det bedste irske Flæsk. De sidste to Aar har Overprisen for dansk Flæsk været noget mindre end tidligere, hvilket nærmere fremgaar af ovenstaaende Oversigt; men ogsaa i disse Aar betyder den opnaaede Overpris dog flere Mill. Kr. for Landet.

Til Belysning af Flæskeudførselens Størrelse i de enkelte Kvartaler anføres følgende Oversigt for de senere Aar:

Udført Mill. kg i	1926	1925	1920/24
Januar Kvartal	46,6	52,5	26,3
April —	42,7	49,1	30,9
Juli —	46,6	44,7	31,6
Oktober —	54,3	45,2	33,2
Ialt...	190,2	191,5	122,0

Flæskeudførselen svinger i Forhold til Størrelsen af Landets Svinebestand, og den store Udførsel i Oktober Kvartal 1926 maa derfor ses i Belysning af, at Svineholdet ved Tællingen i Juli 1926 beløb sig til 3,12 Mill. Stkr., medens det ved Tællingen i Juli 1925 var paa 2,52 Mill. Stkr.

Kød og levende Kvæg. Udførselen af levende Kvæg har i 1926 været omtrent dobbelt saa stor som i 1925, nemlig 158,300 Stkr. mod 81,700 Stkr. det foregaaende Aar. Men til Gengæld er Kødudførselen gaaet ned med 9,7 Mill. kg, saaledes at der i 1926 har været en Nettoforøgelse i Udførselen svarende til ca. 37,700 Stkr. Kvæg, og sammenlignet med Gennemsnittet for Femaaret 1920—24 har der i 1926 været en Udførselsforøgelse svarende til godt 60,000 Stkr. Kvæg. Naar man i denne Forbindelse ogsaa medregner Konserves, svarer den samlede Udførsel i 1926 til ca. 229,000 Stkr. Kvæg.

Naar Udførselsforøgelsen er sket i Form af levende Kvæg, samtidig med at Kødudførselen er bleven meget formindsket, skyldes det dels en Mildnelse af de ved Mund- og Klovesygen foranledigede Eksportvanskeligheder sydpaa og dels den ny tyske Toldlov, der traadte i Kraft den 1. Oktober 1925, hvorefter Tolden paa et Stk. Kvæg blev større, naar det blev indført i slagtet end i levende Tilstand. Udførselens Størrelse i de enkelte Kvartaler fremgaar af følgende Oversigt:

Levende Kvæg, Tusinde Stkr.	1926	1925	1920/24
Januar Kvartal	24,7	21,7	29,0
April —	36,9	26,1	39,1
Juli —	42,9	18,8	20,9
Oktober —	53,8	15,1	26,8
Ialt...	158,3	81,7	115,8

Kød af Hornkvæg, Mill. kg:	1926	1925	1920/24
Januar Kvartal	7,1	8,7	5,0
April —	6,8	8,8	2,8
Juli —	1,5	4,1	2,0
Oktober —	0,8	4,3	2,6
Ialt...	16,2	25,9	12,4

I 1926 er Udførselen af levende Kvæg øget for hvert Kvartal, samtidig med at Kødudførselen efterhaanden er gaaet ned til et rent Minimum, og i Oktober Kvartal udgjorde denne kun 0,8 Mill. kg. Udførselen af levende Kvæg er næsten udelukkende gaaet til Tyskland, der ogsaa har aftaget omtrent de $^{9}/_{10}$ af Kødeksporten, medens ca. $^{1}/_{10}$ er gaaet til England. De opnaaede Priser ved Udførselen har imidlertid været smaa, og Aarsagen kan foruden Kronestigningen føres tilbage til den ny tyske Toldlov. Gennemsnitsprisen pr. udført Stk. Kvæg har saaledes været 315 Kr. mod 439 Kr. i 1925, hvilket er en Nedgang paa 28 pCt., og for Kød har Prisnedgangen været 24 pCt., idet Gennemsnitsprisen er gaaet ned fra Kr. 1,60 pr. kg i 1925 til Kr. 1,22 i 1926. Trods den betydeligt forøgede Udførselsmængde er Udførselsværdien af Kvæg og

Tabel 6. **Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.**

	1926	1925	1920/24
Mængde:			
Levende Kvæg, Tusinde Stkr.	158,3	81,7	115,8
Kød af Hornkvæg, Mill. kg	16,2	25,9	12,4
Konserves, Mill. kg	1,5	1,5	0,7
Værdi, Mill. Kr.:			
Levende Kvæg	49,8	35,9	61,5
Kød af Hornkvæg	19,8	41,5	24,8
Konserves	4,3	5.8	2,8
Ialt...	73,9	83,2	89,1
Gennemsnitspriser:			
Kr. pr. Stk. levende Kvæg	315	439	531
Kr. pr. kg Kød	1,22	1,60	2,00

Kød i 1926 bleven 9,3 Mill. Kr. mindre end i 1925 og 15,2 Mill. Kr. mindre end Gennemsnittet for Femaaret 1920—24. Angaaende Udførselsværdiens samlede Størrelse og Fordeling henvises til Tabel 6.

Heste. Da praktisk talt hele Hesteudførselen gaar til Tyskland, faar Betingelserne for Hesteindførsel til dette Land en dominerende Indflydelse paa Hesteudførselens Størrelse og de opnaaede Priser herfor. Disse Betingelser har i 1926 imidlertid været de slettest mulige, idet Indførselstolden ved den ny tyske Toldlov blev forhøjet til det syvdobbelte, nemlig til 500 Mark pr. Hest, og denne Afgift kom derved til at virke som et Indførselsforbud. Først hen paa Efteraaret 1926 blev Tolden nedsat til 140 Mark pr. Hest for de svære Heste, og den samlede Udførsel er i 1926 derfor kun bleven ca. 2600 Stkr. Heste, hvilket svarer til $^1/_4$ af de seneste Aars Udførsel. Da Prisen pr. Hest samtidig er gaaet ned med 30 pCt., har den samlede Hesteudførsel kun hjembragt 1,7 Mill. Kr., hvilket kun har dækket ca. 35 pCt. af det Beløb, som de samtidig indførte 15,100 Stkr. mindre Heste (hovedsagelig til Husmandsbrug) har kostet. I Slutningen af Aaret kom Hesteudførselen imidlertid i Gang igen,

Tabel 7. **Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.**

	1926	1925	1920/24
Antal Tusinde Stkr.:			
Udførsel	2,6	11,4	17,4
Indførsel	15,1	13,0	6,9
Udførselsoverskud	÷12,5	÷ 1,6	10,5
Værdi, ialt Mill. Kr.:			
Udførsel	1,7	10,8	23,2
Indførsel	4,9	5,3	5,9
Udførselsoverskud	÷ 3,2	5,5	17,3
Gennemsnitspriser:			
Kr. pr. udført Hest	664	949	1333
Kr. pr. indført Hest	327	409	861

Tabel 8. **Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.**
(Mill. kg aarlig.)

	1926	1925	1920/24
Uformalet Korn og Majs:			
Hvede	73,5	136,9	84,6
Rug	165,9	195,3	111,9
Byg	÷ 4,7	29,9	56,3
Havre	3,9	21,5	10,2
Andre Kornarter	6,7	14,1	9,2
Majs	385,3	456,6	381,4
Ialt...	630,6	854,3	653,6
Formalet Korn:			
Hvede	53,9	30,0	32,7
Rug	÷ 2,3	÷ 3,3	÷ 6,9
Andre Kornarter	5,6	4,6	3,2
Ialt...	57,2	31,3	29,0
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:			
Bomuldsfrøkager og Solsikkekager	499,9	511,2	253,9
Jordnødkager, Sesamkager, Soyakager og Soyaskraa	174,1	208,7	209,8
Kokoskager, Palmekager og Palmekærnemel	77,4	71,5	65,5
Hørfrøkager og Rapskager	69,9	112,8	92,8
Hampefrøkager	9,8	5,8	1,4
Andre Slags Oliekager og Oliekagemel...	8,8	12,9	4,6
Ialt...	839,9	922,9	628,0
Klid og andre indførte Foderstoffer.	65,3	110.4	58,4
Samlet Merindførsel af Korn og Foderstoffer (Heri indbefattet hjemmeproducerede Oliekager og Oliekagemel til Forbrug i Landet)	1593,0	1918,9	1369,0

og Forholdet vil forhaabentlig blive væsentlig bedre i 1927.

Kornvarer og Foderstoffer. Da Kornhøsten i 1925 var ca. 300 Mill. kg større end i 1924, samtidig med at Grovfoderavlen baade i 1925 og i 1926 har været meget større end tidligere, har dette foranlediget en betydelig Formindskelse af Korn- og Foderstofindførselen

i 1926. Som det fremgaar af Tabel 8, har den samlede Merindførsel (d. v. s. den samlede Indførsel til Forbrug ÷ Udførselen af indenlandske Varer af samme Slags) af Korn og Foderstoffer i 1926 været 325,9 Mill. kg mindre end i 1925. Heraf falder 223,7 Mill. kg paa uformalet Korn og Majs, 83,0 Mill. kg paa Oliekager og Oliekagemel og 45,1 Mill. kg paa Klid og andre indførte Foderstoffer, hvorimod Merindførselen af formalet Korn samtidig er bleven forøget med 25,9 Mill. kg, næsten udelukkende af Hvedemel.

Formindskelsen i Indførselen af uformalet Korn og Majs falder navnlig paa Majs og Hvede med henholdsvis 71,3 og 63,4 Mill. kg, og for Byg er der i Modsætning til de foregaaende Aar bleven en Merudførsel paa 4,7 Mill. kg, idet der er indført 60,9 Mill. kg, men udført 65,6 Mill. kg. Af de indførte 839,9 Mill. kg Oliekager og Oliekagemel falder de 125,0 Mill. kg paa Hjemmeproduktionen, hvilket er 5,1 Mill. kg mere end i 1925.

I Gennemsnit for 1925 var der for de indførte Kornvarer og Foderstoffer endnu ikke sket et tilsvarende Prisfald som for de udførte Landbrugsprodukter; men i 1926 er denne Forsinkelse af Prisfaldet bleven indhentet, saaledes at Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer er gaaet ned til 259,1 Mill. Kr. mod 476,0 Mill. Kr. for den ganske vist 20 pCt. større Indførsel i 1925. Pris-

Tabel 9. **Merindførselsværdien af Kornvarer og Foderstoffer.** (Mill. Kr. aarlig.)

	1926	1925	1920/24
Uformalet Korn og Majs	99,6	216,5	152,3
Formalet Korn	19,7	13,4	13,8
Oliekager og Oliekagemel til Forbrug:			
Indført	111,4	197,4	151,2
Hjemmeproduceret	18,9	26,0	36,0
Klid og andre indførte Foderstoffer	9,5	22,6	10,1
Hø og Halm	—	0,1	—
Ialt	259,1	476,0	363,4

faldet har imidlertid andraget ca. 35 pCt., og dette har hjulpet godt til at holde Handelsbalancen oppe. Angaaende de nærmere Detailler ved Merindførselens Mængde og Værdi henvises til Tabellerne Nr. 8 og 9.

Frø til Udsæd. I Tabel 10 er der foretaget en Sammenstilling af Udførselen af dansk Sædefrø og Indførselen til Forbrug af udenlandsk Frø til Udsæd. Der er i 1926 udført godt 7 Mill. kg Græsfrø, hvilket er dobbelt saa meget som i 1925 og 25 pCt. mere end Gennemsnittet for Femaaret 1920—24, og af Rodfrugtfrø er der udført 1,5 Mill. kg, hvilket ogsaa er mere end i 1925, men noget mindre end i Femaaret 1920—24. Af andre Frøarter er Udførselen derimod gaaet noget ned. Da Prisfaldet ogsaa har gjort sig gældende for Frøets Vedkommende, er den samlede Udførselsværdi dog kun forøget fra 8,7 Mill. Kr. i 1925 til 10,4 Mill. Kr. i 1926, hvilket er en Forøgelse paa 1,7 Mill. Kr. For Græsfrø alene er der en Forøgelse paa 2,1 Mill. Kr., men herfra gaar ca. 0,4 Mill. Kr. Formindskelse i Udførselsværdien for andet Frø.

Indførselsmængden af Bælgplantefrø til Græsmarker har været omtrent den samme som i Gennemsnit for Femaaret 1920—24, hvilket er betydeligt mere end i 1925, og for Indførselen af Rodfrugtfrø, der dog spiller en meget mindre Rolle, har der ogsaa været en tilsvarende Bevægelse i Indførselsmængden. Indførselen af Græsfrø er derimod gaaet noget ned, idet Indførselen af alm. Rajgræs, hvoraf der nu avles betydelige Mængder til Eksport, næsten er ophørt. Den samlede Indførselsværdi for Frø beløb sig i 1926 til 8,1 Mill. Kr. mod 8,9 Mill. Kr. i 1925.

Gødningsstoffer. De sidste Aars store Stigning i Indførselen af Gødningsstoffer har i store Træk ogsaa fortsat sig i 1926. Indførselen af Fosforsyregødninger har saaledes været 32,6 Mill. kg større end i 1925 og 133,8 Mill. kg større end Gennemsnittet for Femaaret 1920—24, og af Kaligødninger har Indførselen været 7,6 Mill. kg større end i 1925 og 28,5 Mill. kg større end den aarlige Indførsel i Femaaret 1920—24. Af Kvælstofgødninger har

Tabel 10. Udførselen og indførselen af Frø til Udsæd. (Tusinde kg aarlig.)

	Udførsel af indenlandsk Frø			Indførsel til Forbrug af fremmed Frø			Overskudsudførsel		
	1926	1925	1920/24	1926	1925	1920/24	1926	1925	1920/24
Bælgplantefrø til Græsmarker:									
Rødkløver	—	1	1	1904	1293	1810	÷ 1904	÷ 1292	÷ 1809
Lucerne	—	—	—	426	180	777	÷ 426	÷ 180	÷ 777
Andet Bælgplantefrø	19	11	61	1056	1134	1179	÷ 1037	÷ 1123	÷ 1118
Ialt, Tusinde kg	19	12	62	3386	2607	3766	÷ 3367	÷ 2595	÷ 3704
Værdi, Tusinde Kr.	35	54	82	5800	5943	9891	÷ 5765	÷ 5889	÷ 9809
Græsfrø:									
Rajgræs	2184	636	1017	60	488	394	2124	148	623
Timothe	2	1	26	448	511	390	÷ 446	÷ 510	÷ 364
Hundegræs	4117	2199		18	25		4099	2174	
Engsvingel	422	311	3760	42	55	441	380	256	3319
Andet Græsfrø	360	317		394	399		÷ 34	÷ 82	
Ialt, Tusinde kg	7085	3464	4803	962	1478	1225	6123	1986	3578
Værdi, Tusinde Kr.	7171	5069	7863	931	1804	1932	6240	3265	5931
Rodfrugtfrø:									
Runkelroe- og Fodersukkerroefrø	172	181	809	339	402	1147	÷ 167	÷ 221	÷ 338
Sukkerroefrø	239	396		541	—		÷ 302	396	
Turnipsfrø	648	411		38	49		610	362	
Kaalroefrø	359	198	1327	10	12	158	349	186	1169
Andet Rodfrugtfrø	114	39		29	29		85	10	
Ialt, Tusinde kg	1532	1225	2136	957	492	1305	575	733	831
Værdi, Tusinde Kr.	1791	1793	3711	974	663	1924	817	1130	1787
Andet Frø:									
Blandfrø og Afrensningsfrø	32	46	215	—	—	—	32	46	215
Lupiner, Spergel og Serradella	16	41	14	89	69	111	÷ 73	÷ 28	÷ 97
Urtefrø	269	328	476	183	198	171	86	130	305
Blomsterfrø	6	7	9	24	21	20	÷ 18	÷ 14	÷ 11
Ialt, Tusinde kg	323	422	714	296	288	302	27	134	412
Værdi, Tusinde Kr.	1424	1832	2422	371	492	656	1053	1340	1766
Frø ialt, Tusinde kg	8959	5123	7715	5601	4865	6598	3358	258	1117
do. , Tusinde Kr.	10421	8748	14078	8076	8902	14403	2345	÷ 154	÷ 325

Tabel 11. **Indførselen af Gødningsstoffer.**

	1926	1925	1920/24
Mill. kg aarlig:			
Kvælstofgødninger	158,3	173,0	115,4
Fosforsyregødninger	315,2	282,6	181,4
Kaligødninger	55,1	47,5	26,6
Gødningskalk og Mergel	5,4	4,2	4,5
Ialt...	534,0	507,3	327,9
Samlet Værdi, Mill. Kr.	52,4	74,0	61,5

Indførselen derimod været 14,7 Mill. kg mindre end i 1925; men dette er dog 42,9 Mill. kg mere end Indførselen i Gennemsnit for Femaaret 1920—24, og sammenlignet med den aarlige Indførsel af Kvælstofgødninger i de sidste 5 Aar før Krigen er Indførselen i 1926 forøget til det femdobbelte.

Hvis der ikke havde været noget Prisfald for de indførte Gødningsstoffer, vilde den forøgede Indførsel af Fosforsyre- og Kaligødninger paa det nærmeste være gaaet lige op med den formindskede Indførselsværdi af Kvælstofgødninger. Men da der for Kunstgødningen gennemsnitlig er sket et Prisfald paa 25 à 30 pCt., er Indførselsværdien af Kunstgødning i 1926 gaaet ned til 52,4 Mill. Kr. mod 74,0 Mill. Kr. i 1925 og 61,5 Mill. Kr. i Gennemsnit for Aarene 1920—24.

Konsulentvirksomhed i den nærmeste Fremtid.

Foredrag ved Konsulentmødet den 26. Februar 1927 af Konsulenterne *M. K. Kristensen* og *N. Bonde.*

I.

Af *M. K. Kristensen.*

Det er i disse Dage 25 Aar siden, en af mine Kammerater paa Landbohøjskolen drog til Jylland for at søge en ledig Konsulentplads. Han var betænkelig ved at optræde som Konsulent, d. v. s. Raadgiver, men hans tidligere Lærer, Forstander *Nyboe,* Ødum Landbrugsskole, trøstede ham til Gerningen med, at en Konsulent ikke behøvede at opfatte sin Stilling som ren Raadgivervirksomhed, hvor han skulde vide Besked med alt et Landbrug vedrørende; tværtimod, hans Virksomhed vilde først og fremmest blive Medhjælpervirksomhed ved de Foranstaltninger, som Landboforeningen skulde gennemføre, men efterhaanden som den unge Konsulent groede fast i Stillingen, vilde Konsulentvirksomheden udvikle sig af sig selv, fordi Landmændene fik Tillid til de Erfaringer, han samlede sig.

Med disse jævne Ord er Konsulentvirksomheden udmærket karakteriseret. Vor Virksomhed er først og fremmest Medhjælperarbejde. Derfor var det, at vore Forsøgsledermøder fra først af blev kaldt Forsøgsmedhjælpermøder, derfor var det, at Konsulent *Aa. Madsen-Mygdal* paa Fyn under en Forhandling om Konsulentvirksomhed talte om, at han ikke foreløbig havde højere Maal end at blive en god Forsøgsassistent.

Planteavlskonsulenterne forestod Udførelsen af Markforsøg, anlagde Forevisningsmarker,

hjalp til ved Ordningen af Planteavlsudstillinger og var ofte medvirkende ved Iværksættelsen af Konkurrencer. Skulde der gennemføres Undersøgelser angaaende tilbagestaaende Grundforbedringer, Optræden af Plantesygdomme, Anvendelsen af Kunstgødning el. lign., var det Konsulenterne, der blev taget i Brug.

Paa Husdyrbrugsomraadet hjalp Konsulenterne til ved Forberedelsen og Ordningen af Skuerne og Aflæggelsen af Beretninger. Det blev Fællesledelsens Konsulenter, der virkede for Kvægavls- og Kontrolforeningsarbejdet og samlede de aarlige Opgør fra Kredsene, men Husdyrbrugskonsulenterne af forskellig Slags var ogsaa medvirkende ved Kaaringerne og Stambogsføring.

Ved Føringen af Landbrugsregnskaber under Regnskabsforeninger blev det Konsulenternes Opgave at optræde direkte som Landmændenes Hjælpere med Igangsættelse og Gennemførelse af Landbrugsregnskaber og at sammenstille Resultaterne i Oversigter.

Specialkonsulenter har hjulpet til ved Mejeriproduktionen, ved Planlægning af Grundforbedringsarbejder, Anlæg af Haver, Drift af vedvarende Græsmarker og Afholdelsen af Kostundersøgelser og Husholdningsudstillinger.

Vi kom som Landbrugets faglige Medhjælpere i Besiddelse af den Førstehaandsviden, som Arbejdet gav, og denne Viden blev omsat til Oplysning for den enkelte og til almindelig Oplysning til Brug ved Kursus, Foredrag og Udarbejdelsen af Beretninger og Bladartikler.

Jeg tror, jeg tør sige, at vi har gjort vort Arbejde saa godt, som vi under Omstændighederne kunde, og vi er blevet belønnet med Tiltro og Tillid fra det Landbrug, for hvilket vi har lagt vort Arbejde. Der er igennem Konsulentarbejdet sket en Formidling af Landbrugsforskningens Resultater, som har sat brede og dybe Spor i vort Landbrug.

Om det hidtidige Konsulenarbejde holdt Forpagter *Chr. Sonne* i Fjor et udmærket Foredrag. Nu har man bedt Konsulent *N. Bonde,* Aarhus, og mig om at sige et Par Ord om Konsulentarbejdet i Fremtiden. Vi var i første Omgang mest tilbøjelige til at sige nej, og bedre blev det ikke, da de stærke Krav om en almindelig Nedskæring ogsaa kunde befrygtes at ramme Landbrugsbevillingerne. Der er dog maaske netop Anledning til i en vanskelig Tid som denne at overveje, hvorledes vi i vort Konsulentarbejde bedst kan gøre Nytte for Landbruget.

Paa det nys afholdte fynske Planteavlsmøde udtalte Samvirksomhedens Formand, Proprietær *V. Jespersen,* at Landbruget under de vanskelige Pengeforhold i nogen Grad maatte udsætte Grundforbedringsarbejderne, og i Hovedsagen vil det gaa saaledes. Vi Konsulenter maa dog være paa Færde og arbejde for Grundforbedringer paa Steder, hvor de er af en saa paatrængende Art, at de selv under Nødstilstande nødig skulde standses; men navnlig synes jeg, at Konsulenterne maa ind paa at klarlægge Betydningen af og Forholdene nu i den nærmeste Fremtid for Grundforbedringsarbejde for de enkelte Landbrug, saaledes at man staar bedre rustet til at udføre Grundforbedringsarbejderne rigtigt, naar disse igen for Alvor kan begynde.

Det vil nok knibe med at opretholde Læplantningsbevillingen, men i Stedet for er Lejligheden til, at vi nu samler de Erfaringer sammen, vi hidtil har gjort med Hensyn til Smaaplantning, hvilke Planter der under lokale Forhold gror bedst, og hvordan Hegnsplantningerne bedst opretholdes og udvikles i det lange Løb ved Pleje og god Behandling. Hvis vi nu hver for sig tager fat indenfor vort Omraade, vil der uden stor Bekostning i den nærmeste Fremtid kunne skaffes en Mængde Oplysninger, der samlet i Beretninger for passende Omraader vil være til Vejledning for Plantningen indenfor disse og ved en samlet Bearbejdning kunne give en god, almindelig Underretning om vigtige Plantningsfor-

hold. Det er prisværdigt, om Lævirkningsundersøgelser kan blive fortsat, og vi maa paa en eller anden Maade paa Spor efter Vindens Farter Landet over, saaledes at vi ikke fremdeles skal tro paa meteorologiske Oplysninger, der fortæller om, at Blæsten er lige saa stærk ved de sjællandske Kyster som ved Jyllands Vestkyst, noget som Plantevæksten ved sin forskelligt vindpaavirkede Vækst tager bestemt Stilling imod.

Det er sandsynligt, at Mergeludkørslen ad Sporveje i nogen Grad vil gaa tilbage, men fra Konsulenternes Side er der den stærkeste Anledning til at virke for, at Kalk og Mergel, der bringes ud, bliver anbragt bedst muligt efter Jordens Trang til Kalk. Vi maa benytte Lejligheden til ved Reaktions- og Titreringsbestemmelser at faa klarlagt Kalkbehovet paa saa mange Jorder som muligt i de nærmeste Aar. Hertil vil Benyttelsen af Bestandbestemmelserne efter Botaniker Nielsens Anvisning yderligere hjælpe os. Det maa være vort Maal i de nærmeste Aar, at intet Landbrug staar uvis med Hensyn til Jordens Behov af Kalk og Mergel.

Der tiltrænges Oplysninger om den heldigste Jordbundsreaktion under forskellige Dyrkningsforhold og for de forskellige Afgrøder. Jeg haaber, vore Landboforeninger i de nærmest kommende Aar vil tage et samtidigt Arbejde op med Gennemførelsen af de nu planlagte Kalkforsøg, saaledes at vi i Løbet af nogle Aar kan faa at vide, hvor langt vi bør gaa med Hensyn til at hæve Jordens Reaktion. Hedeselskabets Medhjælpere i denne Sag, Afdelingsleder *Fr. Thøgersen* og Botaniker *N. C. Nielsen,* vil være os behjælpelige med at finde gode Steder for Anlægget af disse Forsøg, og Statens Planteavls-Laboratorium vil medvirke fra først til sidst ved Undersøgelsen af Prøver. Jeg haaber, at Afdelingsleder Thøgersen maa faa mange Henvendelser fra Konsulenterne om Bistand ved Forberedelsen af disse Forsøg.

Vi ser selvfølgelig alle gerne, at Planteavlskonsulenterne kan yde Landmændene Bistand ved Planlæggelsen

af Vandafledning, og vi glæder os over den Virksomhed, der endog tør gaa i Lag med større Afvandingsforetagender, og som har udviklet sig i de sydsjællandske Landboforeninger; men Bevillingerne giver ikke de landøkonomiske Grundforbedringskonsulenter en Sidestilling med Hedeselskabets, og i alt væsentligt kommer vi nok til at nøjes med som for Kalktrangen at klarlægge Jordens Trang til Vandafledning i størst muligt Omfang. Det maa være os en Glæde, at der i Aar i den jydske Planteavlsberetning af en af vore Græsmarkskonsulenter, *Helge Drewsen,* er anvist en Række Karakterplanter paa vaad Bund, hvis Tilstedeværelse nu i Fremtiden kan benyttes som en Pegepind. Det er et Spørgsmaal, om vi ikke burde ind paa en omfattende systematisk Undersøgelse af vore Engarealers Udnyttelse, saaledes som gennemført af Randers Amts Husholdningsselskab i Skalsaadalen i de sidste Aar. Resultater af Undersøgelser og Forsøg, og de Erfaringer, der er vundet med de bedste Kulturer, vil derved kunne bringes til mere almindelig Nytte.

I en fattig Tid, hvor det drejer sig om en stor Produktion, maa Opretholdelsen og Forøgelsen af Jordens Frugtbarhed og Produktionsevne interessere os stærkt. Vi maa fortsætte vore almindelige Gødningsforsøg til Gavn for den enkelte, men vi maa sikkert ogsaa ind paa at anlægge særlige smaa Fosforsyre- og Kaliforsøg paa mange enkelte Ejendomme, saaledes at man faar en nøje Føling med Fosforsyre- og Kalispørgsmaalet under de forhaandenværende Forhold. Disse Forsøg vil kun ydermere kunne give Baggrund for Værdibestemmelsen af de Metoder til Paavisning af Fosforsyre- og Kalitrangen, som vi haaber, at Landhusholdningsselskabets Prisopgave paa dette Omraade vil give Anledning til. Det vil være ønskeligt, om vi kan faa et Arbejde igang for at indarbejde den Viden, der er høstet gennem Forsøg og Undersøgelser, saa mange Steder som muligt.

Systematiske Undersøgelser angaaende Gødningsforbruget vilde bringe Konsulenterne og

Landmændene i Føling og Forhandling om et Spørgsmaal, der mange Steder vilde kunne give Anledning til Rettelser i Gødningsplanen af varig Værdi. Selv med vore mange Forsøgsresultater trænger vi i høj Grad til Tal for Afgrødernes Indhold af Kvælstof, Fosforsyre og Kali. Det vilde være ønskeligt, om de af Laboratorieforstander *P. Christensen,* Odense, paabegyndte Undersøgelser snart kunde blive afsluttet og Resultaterne suppleret gennem fortsatte Undersøgelser, hvis det findes nødvendigt. Vi trænger til solide danske Tal ved Budgettering af Gødningsforbruget til en paakrævet Afgrøde; thi uanset om Beholdningen af et eller andet Næringsstof er opbrugt, maa vi navnlig for varige Kulturer gerne ordne det saaledes, at Jordens Fond af Næring ikke gaar tilbage. Vi maa i Plantebruget befare de samme Veje, som man i de senere Aar er kommet stærkt ind paa i Husdyrbruget, at tilføre de nødvendige Næringsstoffer for at naa en vis given Produktion.

Med Hensyn til Staldgødningens Anvendelse er Forsøgsstationernes Resultater om hurtig Nedbringning af denne saa alarmerende, at Landmændene alle som en vil rette sig efter disse, saavidt det er gørligt, men vi trænger nu til at faa oparbejdet en Teknik ved Udkørsel, Spredning og Nedpløjning af Staldgødning, hvor Begivenhederne falder Slag i Slag.

Det er store Ting, der er naaet med Hensyn til Forbedring af de dyrkede Sorter, og det er store Ting, der er naaet med Hensyn til Paavisningen af de bedste Sorters Fortrinlighed i vore lokale Markforsøg og Forsøgene paa Statens Forsøgsstationer samt ved Udbredelsen af gode Sorter og Stammer gennem Foreningernes Sædekornsfremavl og en god Frøhandel. Men Ønskerne er mangfoldige. Vi trænger til en Havresort, der er stivstraaet og rigtydende som Sejrhavren, men nok saa tidlig, saa at den passer sammen med Guldbyg og Binderbyg til Blandkorn. Det er kedeligt her at skulle opretholde den mindreydende Prenticebyg. Vi trænger til mere tør-

stofrige Runkelroer eller Sukkerroer, der er nok saa bekvemme at tage op som de almindelige til Brug i den almindelige Rodfrugtdyrkning. Runkelroerne er efterhaanden blevet stærkt vandede.

Vi maa virke for en stor og mere billig Omsætning af godt Sædekorn og Frø, end der i Øjeblikket finder Sted. Der er i Øjeblikket en udbredt Trang til Fornyelse af Sædekornet, og vi maa støtte en solid Opformering og billig Omsætning under gode Former, saa godt som det er os muligt. Vi skal have oparbejdet rimelige Synspunkter for Saasædens Kvalitet, hvor vi lægger Hovedvægten paa Sortsrenheden og Spireevnen og ikke paa Sorteringsgrad.

Det Arbejde, vi har gennemført i de oprettede Græsmarkssektioner, maa vi have fortsat, og Virkningen af Arbejdet maa Planteavlskonsulenterne søge bredt ud i videst mulige Kredse. Dette Arbejde har allerede sat sine Frugter, men allermest derigennem, at man nu har faaet at se, hvad gode Græsmarker uden Hekseri kan give af Udbytte. Ved godt Udlæg, Gødskning og passende Pleje og Benyttelse kan de varige Græsmarker give langt større Afgrøder end tidligere troet. Det er et Spørgsmaal, om man ikke kan naa op paa en tilsvarende Foderproduktion i Græsmarkerne som i Rodfrugtmarkerne og ved Anvendelsen af langt mindre Udgifter og Arbejde. I en Tid, hvor det drejer sig om at hæve Produktionen og indskrænke Udgifterne, maa vi have Opmærksomheden stærkt henvendt paa Græsmarksarbejdet.

En Række af vore lokale Planteavlskonsulenter har Æren for, at ny Interesse for en vel gennemført Rodfrugtdyrkning er rejst. Man har faaet Opmærksomheden stærkt henvendt paa Plantetallet i Roemarken. Der tilstræbes en tættere og mere regelmæssig Bestand til Gavn for Udbyttet. Man er i adskillige Foreninger inde paa Bestandundersøgelser, og med Resultatet fra herhenhørende Forsøg i Haanden kan man for den enkelte Landmand paavise, hvor meget der er tabt ved en mere

eller mindre hullet Bestand. Det frugtbare Arbejde, der her er paabegyndt, maa fortsættes i videre Kredse. Løsenet er i Øjeblikket ikke flere Rodfrugter, men den samme Produktion paa et mindre Areal og Frigørelse af Arealer til Korndyrkning.

Resultaterne af Bekæmpelsen af Gulspidssygen ved Anvendelsen af Blaasten maa nyttiggøres til Gavn for de udbredte Arealer, hvor Gulspidssygen hindrer en rentabel Dyrkning. Bekæmpelsen af Kaalbroksvampen paatrænger sig en fornyet Interesse. Vi maa ikke miste Terræn i Kampen mod denne Sygdom. De kendte Midler, vi her har til Raadighed, er afprøvede og maa benyttes, hvor det er nødvendigt.

Afsvampningen af Sædekorn og Roefrø imod Slimskimmel, Stribesyge, Stængelbrand, Stinkbrand og Rodbrand er takket være den ivrige Konkurrence mellem Fabrikanter af Afsvampningsmidler blevet hurtigt og kraftigt indarbejdet. Vi maa støtte Benyttelsen af disse Midler, selv om vi undertiden kan faa Utak derfor og kunde ønske et Værn for Konsulenter i denne Sag.

Med Hensyn til Arbejdsmetoder aabner Undersøgelsen af forskellige Fremgangsmaader for Kunstgødningsspredere sidste Aar et nyt og stort Felt. Vi kan her faa Lejlighed til at indarbejde bedre Metoder for Kunstgødningens Spredning, navnlig hvor det drejer sig om almindelig Haandspredning eller Spredning fra Vogn. Men er der i disse Tider, hvor det drejer sig om at faa det mest mulige ud af Arbejdet, ikke ogsaa Anledning til at komme ind paa Sammenligning af forskellige Arbejdsmetoder indenfor andre Omraader: Lugning og Optagning af Rodfrugter, Optagning af Kartofler, Plantning af Frøroer o. lign. Arbejder, der kræver stor Haandkraft. Dette kun for at pege paa, at her er et stort og hidtil ganske ubefaret Arbejdsomraade. Det drejer sig i det hele taget for os om nu i den nærmest foreliggende Tid at sætte vort Arbejde ind paa alle de Omraader, hvor det hurtigt

kan komme til Nytte; thi det er den øjeblikkelige Haandsrækning, det nu kommer mest an paa.

Maa jeg i denne Forbindelse have Lov til at komplimentere vore Kolleger paa Regnskabsomraadet, der har arbejdet sig op fra at give Resultater om Regnskaber, der var et Par Aar gamle, til nu i den allersidste Tid regnskabsmæssigt at paapege, hvad vi i Øjeblikket bør lægge Hovedvægten paa indenfor Planteavlen. Men med al Respekt for Arbejdet, der paa dette Felt er udført, tror jeg nok, det vilde være ønskeligt, om man under Regnskabsvirksomheden kunde hjælpe til med en yderligere regnskabsmæssig Paapegen af Resultaterne af vel gennemførte Kulturer og Foranstaltninger i Landbruget. Et fremstaaende Resultat af god Dyrkning og Udnyttelse af et Græsareal paa én Gaard animerer mere til almindeligt Fremskridt end et Gennemsnitsresultat, der er trukket ned af andre daarlige Kulturer.

Vil der ikke være Mulighed for, at Regnskabskonsulenterne kunde paapege særlig gode Dyrkningsresultater, en særlig Udnyttelse af Arbejdskraft og paapege fortrinlige Afsætningsmuligheder, hvor saadanne findes. Var det ikke muligt, at man som begyndt i endnu højere Grad kunde gaa ind paa en Analyse af Regnskaberne og sammenstille Dyrkningsresultater, hvor der er Anledning dertil.

Hele det landøkonomiske Ungdomsarbejde, hvori ogsaa mangfoldige Planteavlskonsulenter er Parthavere, betegner et nyt Fremstød. Det er fornøjeligt at høre om de Resultater, der allerede er naaet i Ungdomsarbejdet bl. a. i Konkurrencen med Dyrkning af egen Jord. Det vil betyde meget, om vi paa et tidligt Tidspunkt kan fange og fængsle dansk Ungdoms Interesse for vort Landbrugsarbejde. Jeg ønsker de Konsulenter, der særlig arbejder i denne Sag, og de mange Konsulenter, der yder Arbejdet en Haandsrækning, Lykke paa denne Arbejdsvej. Jeg tror, vi fra alle Sider skal støtte dette Arbejde, saa

godt vi kan, fordi det har Ærinde til alle dem, der skal bære dansk Landbrug »ind i Dagen ny«.

Endnu kan jeg ikke lade være med at nævne, at vi maa fortsætte vort direkte Oplysningsarbejde ved Kursus og Foredrag af mangfoldig Art efter de samme Linier som hidtil. Der er i vort Landbrug en saare stor Lydhørhed overfor landøkonomiske Oplysninger. Vi er ved Kursus og Foredrag i fuld Kontakt med de mange Landmænd, som vi gerne vil tjene. Maaske burde vi benytte Lejligheden til at minde hinanden om, at vi Konsulenter hellere taler end skriver. Lidt flere Meddelelser i Bladene om aktuelle Landbrugsoplysninger fra Konsulenterne vilde ikke være af Vejen. Det er tit en sølle Landbrugsføde, som f. Eks. Sensationsmeddelelser om de blandede tyske Gødninger, vore Dagblade maa nøjes med.

Alt taget i Betragtning vil det forstaas, at der egentlig er udmærket Brug for de Midler, der i Øjeblikket bruges i de Virksomheder, hvor Planteavlskonsulenterne er Medhjælpere. Ønskeligt vilde det være, om Bevillingerne kunde opretholdes, men lader Nedskæring sig ikke undgaa, synes jeg, det vilde være mest ønskeligt, om Tilskud til Forsøg og Undersøgelser, hvor vi kan skaffe Oplysninger af almen Værdi, lod sig opretholde.

Vi maa som Landbrugets Medhjælpere i Oplysningsarbejdet være med til at tage Nedgangstiden, ogsaa hvor det drejer sig om Løn for Arbejdet. Men det vilde være ønskeligt, om ikke de direkte Arbejdsvilkaar blev nedskaaret, saaledes at der ogsaa i den Tid, der ligger for, maa blive Lejlighed til for Initiativ og Arbejdsvilje at øve en Indsats i det landøkonomiske Oplysningsarbejde de mange Steder, hvor Landmændene kalder paa deres Hjælpere.

II.

Af *N. Bonde.*

Naar Planteavleren har udført sit Arbejde og tilvejebragt en stor og billig Avl af velegnede Foderafgrøder, tager Husdyrbrugeren fat for ved Hjælp af Kvæg, Svin og Fjerkræ at omsætte Afgrøderne til salgbare Varer, der kan bringe den bedst mulige Betaling hjem. Naar jeg i denne Forbindelse ikke nævner Hestene, saa er det, fordi deres Hovedfunktion indenfor Landbruget er af en hel anden Art, nemlig i det væsentligste den at være medvirkende ved Fremskaffelse af Avlen paa Marken, medens — i hvert Fald for Tiden — den Fodermængde er yderst ringe, der omsættes gennem Hestene med det direkte Formaal at omsætte Foder til salgbart, dyrisk Produkt, saaledes som for de andre Arter af Husdyr.

Naar jeg her kort skal omtale Husdyrbrugskonsulenternes Virksomhed i den nærmeste Fremtid, bliver det ud fra det Synspunkt, at det er Konsulenternes Opgave at være Landmanden behjælpelig i det Arbejde, der gaar ud paa at omdanne den dertil bestemte Del af Markens Afgrøder i dyriske Produkter.

Denne Produktion er afhængig af:

1) Dyrenes Omsætningsevne,

2) Dyrenes Udnyttelsesgrad,

og under Hensyntagen til begge disse Faktorer maa Husdyrbrugernes Arbejde og Konsulenternes Medvirkning til dette lægges til Rette.

Den førstnævnte Faktor: Husdyrenes Omsætningsevne, er det Husdyravlernes Opgave at tage sig af og søge forbedret. Det er — særlig med den Besætningsstørrelse, der er almindelig her i Landet — et Arbejde, der kun kan løses tilfredsstillende ved Samarbejde mellem Besætningsejerne, og det er derfor i første Linie dette Arbejde, der har ført til Ansættelse af Husdyrbrugskonsulenterne.

Det var deres Opgave at bringe Oplysning om, hvil-

ken Betydning de enkelte Dyrs Produktionsevne havde for Produktionens Rentabilitet, og at medvirke til at finde og udpege de Dyr, der bedst egnede sig for Formaalet, og igen deraf at finde de Dyr, Familier og Slægter, der viste sig bedst egnede til at videreføre disse Egenskaber til deres Afkom.

I dette Arbejde er, foruden de Oplysninger, som Kontrolforeningernes Regnskaber giver, Midler som Kaaringer, Dyrskuer, Afkomsbedømmelser og Afkomsundersøgelser taget i Anvendelse.

Og dernæst var det Konsulenternes Opgave i saa vid Udstrækning som muligt at udbrede Kendskabet om disse Forhold — ved Midler som Foredrag, Artikler i Fag- og Dagblade, Beretninger og Stambøger.

Dette Arbejde er — udover nogen Sekretærvirksomhed — næsten det eneste, der officielt har været paalagt Husdyrbrugskonsulenterne lige indtil de allersidste Aar, og med forholdsvis faa Undtagelser har det været paa Kvægavlens Omraade, Arbejdet har været anvist.

Med det Kendskab, man nu har til Avl og Arvelighed, taler intet for, at Konsulenternes Medvirkning ved Avlsarbejdet kan eller bør indskrænkes. Maaske bliver Arbejdsmaaden i nogen Grad at ændre, idet de hidtil anvendte Metoder til Bedømmelse af Dyrenes Avlsværdi har været yderst ufuldkomne, men en saadan Ændring, der jo særlig vil gaa i Retning af at udvide Arbejdet med Afkomsundersøgelserne og søge Grundlaget for disse forbedret baade hvad angaar den eksteriørmæssige og den ydelsesmæssige Side af Undersøgelserne, vil ikke stille mindre Fordringer til Konsulenternes Tid og Arbejdskraft — tværtimod.

Af de herhen hørende Arbejder er Familiestambogsføringen, der jo er Grundlaget for det hele, blandt de, der kræver mest Tid og endnu ikke er nær omfattende nok. En Familiestambog burde være udarbejdet i enhver Besætning, som med kun nogenlunde Ret kan betegnes som Avlsbesætning. Der kan spørges, om dette

Arbejde fortsat bør bibeholdes som Konsulentarbejde, og hertil vil jeg svare, at forsaavidt der er Mulighed derfor, vilde det være heldigst; ikke alene for at faa den mest effektive Kontrol med Materialet, men maaske lige saa meget af den indirekte Aarsag, at det er et Arbejde, der fremfor noget andet bringer Konsulenten i Forbindelse med den praktiske Kvægbruger og derved giver Konsulenten et Kendskab til Besætningen, som ikke kan erhverves paa anden Maade.

Men vokser Arbejdet Konsulentstaben over Hovedet, saa maa det efter min Opfattelse ikke derfor hindres i sin videre Udbredelse. Og jeg kunde da tænke mig Konsulenternes Arbejde hermed indskrænket til at være kontrollerende, og at Bogen skulde være paaført Konsulentens Kontrol- eller Revisionsstempel. Det vilde kræve mindre Tid, men alligevel føre med sig, at Konsulenten kom ud i Besætningerne.

Hele Avlsarbejdet har hidtil ligget temmelig spredt. Hver af de anvendte Foranstaltninger: Familiestambogsføringen, Kaaringerne, Dyrskuerne og Stambogsføringen har i for høj Grad været sig selv nok. Ja enkelte har endog været delt mellem to hinanden uvedkommende Institutioner, nemlig Dyrskuerne og Afkomsundersøgelserne, idet Statsskuekommissionerne har haft Dyrskuebedømmelser for de Hingste og Tyre, der var naaet ud over en vis Alder, ligesom de foretog den eksteriørmæssige Del af Afkomsbedømmelserne, medens Landboforeningerne havde de unge Dyr og den ydelsesmæssige Afkomsundersøgelse. Men dette Forhold bliver dog nu efter det forelagte Forslag til en ny Husdyrlov ændret. Jeg anser det for heldigt for hele Arbejdet, om alle Foranstaltningerne kom mere i organisk Forbindelse med hinanden, det vilde lette Overblikket over og Udnyttelsen af Materialet for Praktikerne og lette og simplificere Konsulentens Arbejde. Og den sparede Tid er der i Øjeblikket i høj Grad Brug for til andre Arbejder.

Thi anser jeg end de Konsulentarbejder, der ved-

rører Avlen, for fremtidig at være lige saa vigtige som hidtil, ja endog vigtigere, fordi Materialet er fyldigere, og vi efterhaanden skulde lære bedre at udnytte det, saa er der dog Opgaver for Konsulentvirksomheden paa Husdyrbrugets Omraade, som jeg anser for mere vigtige netop nu og i den nærmeste Fremtid. Og dette er, hvad der angaar den anden af de Faktorer, der er nævnt som betingende for Produktionens Størrelse, nemlig Dyrenes Udnyttelsesgrad, dette at faa de til enhver Tid i Besætningerne staaende Dyr udnyttet rationelt og i fuld Udstrækning. Arbejdet hermed er aktuelt, idet der i dettes Gennemførelse er en Mulighed for i større eller mindre Grad at bringe Husdyrbrugeren effektiv Støtte og Hjælp i Krisen.

Jeg tænker her først og fremmest paa den Opgave, som ogsaa Forpagter *Sonne* nævnede i sit Foredrag ved Konsulentmødet i Fjor: Malkekvægets Fodring. I dette Spørgsmaal har de senere Aar som bekendt bragt Afklaring i en Udstrækning, som man sjældent ser Magen til. Er de lærde end endnu paa visse Punkter uenige og endnu mangler at faa Decimalerne rigtige, saa er de anviste Veje dog saa klart afstukne og saa solidt funderede, at Konsulentstaben uden Betænkelighed med hele sit Train kan begive sig ud paa dem, for i Ilmarsch at komme den i Defensiven haardt kæmpende Hær af Husdyrbrugere til Hjælp.

Her maa der i første Linie sættes ind, og Begyndelsen er jo forlængst gjort. Der kan virkes ved Foredrag, Kursus og mere direkte hos den enkelte Landmand. Og størst Virkning kan det ventes at give, om Konsulenterne ved denne Virksomhed kunde komme i Samarbejde med væsentligst andre Husdyrbrugere, end de, de ved de avlsmæssige Arbejder sædvanligt har samarbejdet med; thi hos disse de fremmeligste Opdrættere er Fodrings- og Plejespørgsmaalet ogsaa i bedst Orden.

I hele Konsulentens Virksomhed gælder det jo, at han overfor Landmanden staar som den villige Medhjælper,

og skal det lykkes for Konsulenterne at komme i Arbejde blandt et nyt og bredere Lag af Husdyrbrugere, saa vil dette gælde i endnu højere Grad. Hvis han ikke mødes med Tiltro, vil hans Virksomhed være omsonst. Men jeg tror ogsaa at turde tilføje, at Jordbunden for Konsulenternes Virke netop paa Fodringens Omraade er saa tjenlig for Behandling, saa modtagelig, som den vist næppe har været nogensinde før.

Vi har her faaet ikke alene en betydningsfuld, men ogsaa en taknemmelig Opgave, og det er min Opfattelse, at Konsulenterne ved at være behjælpelige ved netop dennes Løsning kan være det danske Landbrug til mest Nytte i denne saa vanskelige Tid. Det er den Slags Opgaver, der giver Resultater straks og ikke bringer os i Minde det gamle Ordsprog: »Mens Græsset gror, dør Horsemor«, saaledes som Avlsarbejdet ofte kan gøre, da der jo her for Kvægets Vedkommende maa ventes i 3—5 Aar, inden man ser noget — og iøvrigt usikkert — Resultat.

Om Kontrolassistenter i Almindelighed kan være os behjælpelige i dette Arbejde, tør jeg ikke sige, men jeg ved, at mange kan, og forsaavidt dette er Tilfældet, ser jeg ikke rettere, end at de saa ogsaa burde gøre det. Og det samme gælder Planteavlskonsulenterne, om de, efter at Konsulent *M. K. Kristensen* nu har anvist dem saa mangfoldige Opgaver, kan afse nogen Tid dertil. Vi kunde maaske saa i nogen Maade gøre Gengæld ved at give dem Anvisninger paa, i hvilket Forhold mellem de forskellige Foderafgrøder den tilstedeværende Besætning har Udsigt til at udnytte og betale disse bedst.

Fodringsspørgsmaalet er absolut den vigtigste af de Faktorer, der øver Indflydelse paa Dyrenes Udnyttelsesgrad og dermed paa deres Økonomi, men derfor maa vi ikke glemme de øvrige Forhold Plejen vedrørende, som er betingende for, hvorledes et passende stort og rigtigt sammensat Foder udnyttes.

Hvor vi maatte finde Anledning dertil, bør vi paa lempelig Vis ogsaa være med til at søge mindre gode

Staldforhold ændrede, f. Eks. ved at gøre opmærksom paa de nu kendte gode Ventilationssystemer, vi har i *Clausens* og maaske særlig i Arkitekt *Sørensens* System. Mange Steder vilde disse eller lignende kunne indrettes for en overkommelig Udgift og sikkert mange Steder være til særdeles stor Nytte saavel ved Besparelse i Foder som ved Bevarelse af Dyrenes Sundhed.

Ligeledes kan jeg nævne, at der for Tiden — i hvert Fald i Jylland — er Lydhørhed overfor det stadig brændende Malkespørgsmaal, og der bør ogsaa i denne Sag smedes, medens Jernet er varmt. Og medens vi er ved Mælken, vil jeg ikke undlade at nævne, at der i lige Maade nu er Betingelser for for Konsulenterne at øve en Indsats for Gennemførelse af en rationel Behandling af Mælken: at faa Malkningen udført hurtigt og renligt og at faa Mælken afkølet hurtigst muligt. Vi vilde herved række det specielle Mejeribrugs Folk en hjælpende Haand i Arbejdet for at levere fineste Varer, der vil bringe stabil Afsætning til Toppris, og til at udrette noget i denne Sag har blandt andre Professor *Kjærgaard Jensen* og Forstander *A. P. Hansen* givet os godt Agitationsmateriale i Hænde.

Ved Udførelsen af saadanne brugsmæssige Opgaver ude hos den enkelte Landmand vil der samtidig være Lejlighed til at samle Oplysninger til Brug i Avlsarbejdet, f. Eks. til at skaffe Materiale til Brug ved Afkomsundersøgelser, ligesom den Konsulent, der har det Ærinde at føre Familiestambogen à jour, saa ogsaa ofte vil kunne finde Anledning til at tale om Fodrings- og andre brugsmæssige Spørgsmaal. Paa den Maade har Konsulenten altid Last; han bringer noget til Husdyrbrugeren og tager Oplysning til Udnyttelse andre Steder med sig derfra og undgaar derved nogensinde at gaa i Ballast. Det vil give den mest effektive Udnyttelse af Konsulentens Tid og Arbejdskraft.

Nævnes skal det ogsaa, at Konsulenternes agitatoriske Arbejde for en Forøgelse af saavel Kvægavls- som

Kontrolforeningernes Antal usvækket maa fortsættes, thi vi er — hvor utroligt det end lyder — endnu ikke naaet videre, end at i Jylland kun hver fjerde Ko og i de øvrige Landsdele fra en Trediedel til Halvdelen er under Kontrol. Her er endnu en vid Arbejdsmark og store Fremgangsmuligheder.

Naar jeg her hele Tiden har holdt mig til Forhold vedrørende Kvæget, saa er det fordi, at det er ved Arbejdet specielt for dette, de fleste Husdyrbrugskonsulenter og ogsaa jeg er ansat, og ikke fordi jeg mener, at Konsulentvirksomheden for Kvægbruget og Kvægavlen i og for sig er vigtigere end Konsulentvirksomheden vedrørende Svineholdet og maaske ogsaa Fjerkræet. Ja, maaske vilde der netop paa disse Omraader være endda mere Brug for konsultatorisk Støtte, og jeg vil derfor mene, at Konsulenterne i højere Grad end hidtil betragter sig som H u s d y r brugskonsulenter og ikke som Specialister. Naturligvis vil jeg ikke dermed sige, at man skal forsøge at »snakke med« om alt muligt uden at have fast Bund under Fødderne, men i store Træk vil jeg dog mene, at Konsulenterne kunde udruste sig til at kunne gøre nogen Nytte ogsaa paa disse Omraader. I hvert Fald kan vi vist alle naa saa vidt, at vi kan se, om saavel den ene Gren som den anden af Husdyrbruget er saa omtrent, som den skal være, eller det ligger paa det modsatte Stade. Og saa kan og bør vi i langt videre Udstrækning, end vi nu har vænnet os til det, s ø g e H j æ l p h o s h i n a n d e n. »Kvægmanden« bør, naar han ikke selv kan klare et Spørgsmaal Svinene vedrørende, ikke vise det fra sig som sig uvedkommende, men skaffe sig Oplysning fra den sagkyndige paa dette Omraade eller sætte denne og vedkommende Landmand i Forbindelse med hinanden. Og ser »Hestemanden« en Flok daarlige Høns under middelalderlige Forhold, saa bør han søge paa god konsulentvis at gøre vedkommende Bruger forhippet paa at faa en Fjerkrækonsulent i Tale.

En saadan Vekselvirkning tror jeg absolut burde etab-

leres i udstrakt Grad og jo før jo bedre. Tiden fordrer Arbejde og Samarbejde, og hvad vi Konsulenter kan yde, vil vi sætte en Ære i at yde, det ske ved tilvante Former, eller hvor Tanken eller Erfaringen maatte aabne nye Veje.

Det anførte kan resumeres derhen, at det, den nærmeste Fremtid først og fremmest anviser Husdyrbrugskonsulenterne, er det, der vedrører den brugsmæssige Side af Produktionen: dette at man yder Hjælp ved Udnyttelse af Besætningerne, som de forefindes, men man maa derfor ikke glemme de avlsmæssige Opgaver, da Kontinuitet i Avlsarbejdet jo er af allerstørste Betydning for senere Fremgang paa dette Omraade, og dernæst, at vi søger at yde Medhjælp paa alle Omraader Husdyrbruget vedrørende, samt at vi kommer i et mere intimt Samarbejde for derved i videre Udstrækning at finde de Steder, hvor Konsulenternes Medvirkning mest tiltrænges, og for at udnytte Specialisterne i højere Grad end hidtil.

Af det anførte vil det fremgaa, at der er Arbejdsopgaver nok for Konsulenterne, og jeg vil da slutte med Ønsket om, at ikke Ordningen af de økonomiske Forhold skal lægge sig hindrende i Vejen for, at Konsulenterne kan komme i Gang med Arbejdet. Naar Konsulenten er antaget, vilde alle Parter være daarligt tjent med, om Virkemidlerne var saa smaa eller ordnede paa en saadan Maade, at ikke Konsulentens Tid og Arbejdskraft kunde udnyttes fuldtud.

Tiden er inde til at vise, om Konsulentinstitutionen er en Luksus,Landbruget har Raad til at opretholde i gode og opadgaaende Tider, eller det er en Institution, det i vanskelige og nedadgaaende Tider ikke har Raad til at undvære. Hvad Resultatet bliver, vil i væsentlig Grad afhænge af Konsulenterne selv, men skal vi Konsulenter ikke forsøge at vise, at det sidste er Tilfældet.

†

Statskonsulent Peter August Mørkeberg.

(Født 21. April 1861. — Død 15. September 1927).

Med Vemod modtages Budskabet om, at atter er en af det danske Landbrugs graanede Tjenere gaaet bort. I Fjor *Axel Appel,* nu *P. A. Mørkeberg,* de to Mænd, der i mere end en Menneskealder stod som de betydeligste Vejledere for danske Landmænd i det Arbejde, der skabte Fremgangen og Udviklingen i Kvægavl og Svineavl, de to vigtigste Sider af Husdyrbruget.

Peter August Mørkeberg var født paa Christiansminde ved Præstø og tog Dyrlægeeksamen 1881. Han var derefter Assistent ved den ambulatoriske Klinik paa Landbohøjskolen fra 1883 til 1886. Paa denne Tid indtraf de Begivenheder, der førte Mørkeberg ind paa Studiet af Husdyrbruget og kom til at bestemme Retningslinien for hans Manddomsgerning. I 1885 var nemlig baade Læreren i Husdyrbrug ved Landbohøjskolen, Professor *V. Prosch,* og Landhusholdningsselskabets Konsulent i Husdyrbrug, *P. Jessen,* afgaaet ved Døden, og i klar Erkendelse af, at der i denne Husdyrbrugets Grødetid maatte Erstatning for disse to fremragende Ledere, blev der af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og Den kgl. Veterinær-

og Landbohøjskole i Forening indbudt til en Konkurrence om disse Pladser.

Konkurrencen bestod i, at der »indsendes inden 1. Januar 1887 en Afhandling, som indledes med en Oversigt over Kvægbrugets Udvikling her i Landet i de sidste 25—35 Aar, og som derefter giver en paa egne Undersøgelser grundet Fremstilling af den for en enkelt Egn af Landet karakteristiske Kvægbestands Udvikling i det samme Tidsrum.«

Mørkeberg meldte sig som Deltager i Konkurrencen, der som bekendt fik til Resultat, at *Harald Goldschmidt* udnævntes til Lærer ved Landbohøjskolen i 1889, og at *P. A. Mørkeberg* samme Aar udnævntes til Statskonsulent for det røde danske Malkekvæg og Svineavlen, ligesom *Axel Appel* senere i 1890 udnævntes til Statskonsulent for det jydske Kvæg, Kødkvægracerne samt Faareavlen.

Allerede i sit Konkurrencearbejde, der omhandler Kvægbestandens Udvikling paa Lolland-Falster, afslører Mørkeberg en Egenskab, der kan spores gennem alt, hvad han senere fik med at gøre: Grundighed. Selv anfører han i Konkurrenceskriftet, »at mit Formaal har været at fremstille noget paalideligt«. Og dette er ogsaa Følelsen, der bemægtiger sig den, der, selv nu mange Aar efter Skriftets Fremkomst, læser det. Man forstaar, at her ligger et virkeligt personligt Studie bagved den udførlige Redegørelse.

Mørkeberg havde forud for sin Ansættelse som Statskonsulent foretaget en Række Rejser baade i Ind- og Udland. Særlig havde et Studieophold i England Betydning for hans fremtidige Arbejde, og ved senere Besøg i dette og andre Lande havde han Evne til at hente ny Impulser og Ideer, der kom ham tilgode ved de Husdyrbrugsforanstaltninger, han var med til at iværksætte. Saaledes kan nævnes, at han allerede i 1891 i nogen Grad efter engelsk Mønster, udformede og paabegyndte den Familiestambogsføring, der i Hovedsagen i samme Skikkelse bruges den Dag i Dag i Kvægavlen.

Mørkebergs Manddomsgerning falder paa de to Omraader: Arbejdet for den røde danske Kvægraces og for Svineavlens Udvikling. Det vil vistnok være meget vanskeligt at afgøre, hvilket der stod hans Hjerte nærmest. Paa begge Arbejdsfelter spores hans Indsats umiskendeligt. For Svineavlen blev han Landets — for det røde danske Malkekvæg særlig Øernes Statskonsulent.

I de første Aar af Halvfemserne var Mørkeberg med til at forberede Ændring og Overgang fra »provinsiel«, offentlig Stambogsføring for Kvæget til »Racestambogsføring«, og han kom til at udarbejde Stambogen for Tyre af rød dansk Malkerace, hvoraf første Bind udkom 1896, og det sidste, 31. Bind, naaede han at faa færdigt i April i Aar. For enhver, der blot har et lille Indblik i Avlsarbejdet for rødt dansk Malkekvæg, vil det være let at forstaa, dels hvilket omfattende myreflittigt Arbejde, der er nedlagt heri, og dels hvilken Betydning det har haft at disse for Avlen saa værdifulde Stambøger blev udarbejdet af en saa kritisk sigtende og grundig Mand som Mørkeberg.

Direkte kom han ikke til at medvirke ved Udarbejdelsen af Stambøgerne over Malkekøer; men da denne Stambogsførelse i 1921 ogsaa samledes fra det provinsielle til en for hele Racen og Landet omfattende Virksomhed, ydede han sine kyndige Raad hertil. Derimod førte Forholdene med sig, at den i 1921 paabegyndte Registerstambogsføring i 1923 fik Mørkeberg til øverste Leder for den Del, der angaar Kvæg af rød dansk Malkerace. Heraf er udkommet 3 Bind.

Ret naturligt kom Statskonsulenterne i Kvægavl til at medvirke ved Bedømmelsen indenfor de i Aarenes Løb afholdte Konkurrencer mellem hele Kvæghold. Mørkeberg maatte ogsaa tage sin Part af dette, dels ved selve Bedømmelsen, dels ved Udarbejdelsen af Beretningerne. Ogsaa ved den omkring Aarhundredskiftet foretagne Udpegning af Avlscentre ydede han sin Bistand, og som

Avlscenterudvalgets Sekretær skrev han Beretningerne herom.

Selvsagt fulgte han Udviklingen af Tyreholdsforeningerne og Virksomheden indenfor Kontrolforeningerne med stor Interesse og var ogsaa paa disse Omraader til Rede med Raad og Støtte. I selve Ledelsen af disse Organisationer tog han dog ikke direkte Del, saaledes som Tilfældet var med hans Kollega, Axel Appel, i Jylland.

Derimod spores hans Indsats paa Dyrskuevæsenets Omraade, særlig hvad Bedømmelsereglerne angaar. Han var en selvskreven Gæst ved alle større Dyrskuer og mange mindre med. Og han arbejdede paa en Dyrskueplads! Systematisk — utrætteligt blev hver enkelt Afdeling gennemgaaet, og Notitser ofte om hvert enkelt Dyr optegnet. Han brugte undertiden Udtryk om Dyrskuerne som Midlet til at erhverve sig Overblik over de avlsmæssige Tilstande, og for ham selv var dette utvivlsomt dyb Sandhed. Med Vægt og Autoritet kunde han derfor stedse yde sit Bidrag til en rationel, tidssvarende Udvikling af Dyrskuevirksomheden. Han var en af de Mænd, der, ikke uvidende om Dyrskueinstitutionens svage Sider, ved sin Opfattelse og personlige Færd paa en Dyrskueplads hævede Dyrskuernes Betydning og Anseelse.

Mørkebergs Initiativ og organiserende Evne gjorde sig ikke mindst gældende paa Svineavlens Omraade. Her var der i hans Arbejdsaar en Grøde og Vækst, fremgaaet af mange Omstændigheder og Aarsager, der har noget af Æventyrskæret over sig. Mørkeberg har mere end nogen anden Æren for, at Retningslinierne for en rationel Svineavl blev udstukket og Avlsarbejdet ledet saaledes, at danske Landmænd kunde udnytte dette Tidsrums Chancer for Flæskeproduktion og Flæskeeksport.

Allerede som ung Mand medvirkede han i 1888 ved den forsøgsmæssige Indførsel til England af levende Svin, som iværksættes, efter at Tyskland i 1887 havde lukket for Indførsel af Sengsvin. Det blev imidlertid Flæskeeksporten, der hurtigt blev det dominerende, og væsentligt

paa Landhusholdningsselskabets Initiativ blev det overdraget Mørkeberg at undersøge Danmarks Svinebestand og fremkomme med Forslag om Midler til den danske Svineavls Forbedring, saaledes at der kunde arbejdes hen til Eksport af en Vare, der mere fyldestgørende svarede til Markedets Krav.

Mørkeberg holdt da 5. Februar 1896 i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab et stort anlagt og retningsgivende Foredrag om Danmarks Svineavl. Her giver han en Skildring af den danske Svinebestand, dennes mangelfulde saavel som gode Sider. Klart opstilles Avlsformaalet: Dannelsen af en Landrace, men samtidig ogsaa foreløbig Produktion af Brugsdyr ved Benyttelse af Yorkshireorner. — Dannelsen af Avlscentre foreslaas.

Disse Retningslinier blev Mørkeberg tro til det sidste. Gennem en 30aarig Virksomhed var han som en af de forreste i Arbejdet med til at se disse Idealer noget nær virkeliggjort og gennemført. Ganske vist! Kritik af Mørkebergs Arbejde ud fra disse Retningslinier udeblev ikke, og Produktionen af Brugsdyr blev ikke af Flertallet af danske Landmænd gennemført saa rationelt, som Mørkebergs Hensigt var; men den danske Landsvinerace staar dog nu som en Kendsgerning, og ligesaa haandfast kan Avlscentrenes store Betydning for dennes Udvikling fastslaas. Avlscenterinstitutionen stod Mørkeberg forøvrigt til det sidste som den øverste Leder af, dog med en Stab af Assistenter og Udvalg til sin Hjælp.

Den offentlige Stambogsføring for Svin er hans Værk. I tykke Bind findes nedlagt en Rigdom af Oplysninger af Værdi for Svineavlen. Overskueligt og grundigt som alt fra Mørkebergs Haand. Stillet Ansigt til Ansigt med disse svulmende Bind af Stambøger faar man en lille Forestilling om Omfanget af det Arbejde, der hvilede paa denne Mands Skuldre, og Respekt for den Samvittighedsfuldhed, hvormed det er gennemført.

Ogsaa Oprettelsen af de permanente Forsøgsstationer for Svin var han delagtig i, ligesom han i de senere Aar

var med til at søge Forsøgsresultaterne udnyttet ved Bedømmelsen af Svin paa vore Dyrskuer.

Under Mørkebergs konsultatoriske Virksomhed kunde der være Grund til at nævne, hvad han har ydet i forskelligartede Udvalg og Kommissionen, f. Eks. Statsdyrskuekommissionen, eller i Indberetninger til Landbrugsministeriet og lignende. Omfanget af Opgaver, der paa denne Vis har været ham stillet, har været betydeligt; men en almindelig Værdsættelse heraf er vanskelig. — Dog endnu vanskeligere er det paa rette Maade at vurdere, hvad han, direkte eller indirekte, som Konsulent — Raadgivende — har været for den enkelte Landmand. Det maa være nok at sige, at han var kendt over det ganske Land og havde vundet sig Autoritet som faa. Man lyttede til hans Ord, der faldt med Vægt og var præget af personlig Overbevisning og saglig Kyndighed.

Mørkeberg udøvede en vidtstrakt Foredragsvirksomhed. Han var ikke Agitator i folkelig Forstand, saaledes som f. Eks. Axel Appel var det; men han kunde tale kraftfuldt, og Tilhørerne følte, at hans Tale var nøje gennemtænkt og udarbejdet, oftest baaret af personlig Varme. Nu og da kunde der komme en noget bred Udførlighed over hans Fremstilling, der maatte opfattes som et Bevis paa den Redelighed og Grundighed, hvormed han søgte at klarlægge sit Emne.

Foruden som Forfatter af det foran omtalte Konkurrenceskrift og af mange Stambøger og Konkurrenceberetninger er hans litterære Virksomhed kendetegnet ved et i 1893 udgivet Skrift: »Tuberkulosen hos Husdyrene, særlig hos Kvæget«, og et i 1901 udgivet populært Skrift: »Om Svineavlens Ledelse i Danmark«; men desuden er der talrige Artikler, navnlig i »Tidsskrift for Landøkonomi« og »Ugeskrift for Landmænd« fra hans Haand.

En ikke ringe Betydning fik Mørkeberg som Vejleder for mange Udlændinge, der søgte Oplysning om danske Landbrugsforhold. Og paa værdig Vis repræsenterede han

ved flere Lejligheder dansk Landbrug ved Kongresser og større Møder i Udlandet.

Som Mørkeberg paa Arbejdsmarken vandt sig Respekt og Agtelse, vandt han sig ogsaa personlige Venner. Der var en ridderlig Værdighed over denne smukke Mands Væsen og hele Fremtræden, som man uvilkaarligt bøjede sig for og droges af.

Kyndig og grundig som Fagmand — med Viljekraft og Tjenersind lagt ind over Gerningen — og med Adel og Kultur i disse Ords bedste Forstand over Mennesket — saaledes vil Mindet tale om Statskonsulent Peter August Mørkeberg.

N. Bredkjær.

Prisopgave.

I November 1922 udsatte Landhusholdningsselskabet en Prisopgave for en Anvisning til Bekæmpelse af Ager-Tidslen. Der indkom imidlertid ingen fyldestgørende Besvarelser. Selskabet udsætter derfor paany — bl. a. af Midler fra Brødr. Bendix' Jubilæumslegat — en Prisbelønning paa indtil 2000 Kr. for den bedste fyldestgørende Anvisning til Bekæmpelse af Ager-Tidslen *(Cirsium arvense)* i Danmarks Agerbrug.

Det er en Betingelse for Godkendelse af Anvisningen, at denne i Hovedsagen er bygget paa egne Forsøg og Undersøgelser, herunder bl. a. ogsaa Forsøg og Undersøgelser vedrørende Anvendelse af kemiske Midler (Plantegifte). For de foretagne Forsøg og Undersøgelser skal der saavel med Hensyn til Planer og Arbejdsmaader som til Resultater gives detailleret Redegørelse. Ved Siden heraf forlanges en kritisk Vurdering af de i dansk Landbrugslitteratur fremkomne Forslag og Anvisninger til Tidslens Bekæmpelse og en kortfattet Redegørelse for de hidtil fra anden Side offentliggjorte Resultater af herhenhørende Forsøg. Derimod forlanges der ikke nogen selvstændig Undersøgelse af Tidslens botaniske Forhold, idet der herom foreligger en udførlig, af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab fremkaldt Afhandling af *E. Rostrup* og *Samsøe Lund.*

Til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet (Arbejdsudgifter, Kemikalier, Fotografier og Tegninger, eventuelt Erstatning til Forsøgsværter m. v.) kan der ydes Præmietageren et Beløb paa indtil 1000 Kr.

Besvarelsen skal være indsendt til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden Udgangen af Aaret 1931. Ved Indsendelsen betegnes den ikke med Forfatterens Navn, men med et Mærke og ledsages af en lukket Konvolut, der bærer samme Mærke, og som indeholder Oplysning om Forfatterens Navn, Stilling og Adresse. Konvoluten opbevares uaabnet, indtil Bedømmelsen har fundet Sted. Den prisbelønnede Afhandling, der skal kunne udgøre mindst 2 og højst 4 16sidige trykte Ark i Oktavformat, tilhører Selskabet. Ved dens eventuelle Trykning, hvorom Selskabet tager Bestemmelse, vil Forfatteren foruden Prisbelønningen kunne vente et Forfatterhonorar af 100 Kr. pr. 16sidigt Ark.

Prisbelønningen kan ikke tildeles Udlændinge.

September 1927.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Udkomne Bøger.

Stambog over Kvæg af jydsk Race. XXXIV Bind. Tyre Nr. 2676—2708. Køer Nr. 682—739. Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde.* Udgivet af De samvirk. danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Kvæg af jydsk Race. 136 Sider. (Aarhus).

Landbrugets Arbejdskraft, Arealanvendelse og Kreaturhold m. m. efter Ejendomsstørrelse 1923. (Statistiske Meddelelser. 4. Række. 78. Bind. 2. Hæfte). Udgivet af Det statistiske Departement. 127 Sider. (G. B. N. F. Kbhvn.).

Folkehøjskoler og Landbrugsskoler i $19^{21}/_{22}$—$19^{25}/_{26}$. (Statistiske Meddelelser. 4. Række. 78. Bind. 4. Hæfte). Udgivet af Det Statistiske Departement. 59 Sider. (G. B. N. F. Kbhvn.).

Statistisk Aarbog 1927. Udgivet af Det statistiske Departement. 249 Sider. (G. B. N. F. Kbhvn.). Aarbogen indeholder som sædvanlig en Mængde talmæssige Oplysninger af nyeste Data paa de forskellige Omraader. Der er i den foreliggende 32. Aargang i alt væsentlig fulgt den samme Plan som i de nærmest foregaaende Aargange. I 1. Afsnit, det egentlige Danmark, gives der en Rigdom af statistiske Oplysninger vedrørende Areal og Befolkning, Erhvervsforhold m. v. (herunder de forskellige Oplysninger angaaende Landbruget), Samfærdsel, Priser, Penge og Forsikringsvæsen, Socialstatistik, Rets- og Undervisningsvæsen, offentlige Valg, Kommune- og Statsfinanser m. v. 2. Afsnit omhandler Færøerne og Grønland, 3. Island og 4. Internationale Oversigter.

Jerseykvæget. Oversigt ved Jerseyforeningens 25-Aars Jubilæum. Udgivet af Jerseyforeningen ved *H. Land Jensen*, Foreningens Sekretær. 56 Sider. (Vejen).

6te Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed. 1. Januar —31. December 1925. Udarbejdet af Raadets Sekretariat. 1328 Sider. (Kbhvn.).

Husdyrloven.

Lov af 10. Juli 1927 om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme.

Af Professor *Lars Frederiksen.*

Det er i Aar 75 Aar siden, vi her i Landet fik den første saakaldte Husdyrlov *(Lov af 31. Marts 1852 om Foranstaltninger til Husdyr- især Hesteavlens Fremme).*

Ved denne Lov stilledes der fra Statens Side indtil 7,600 Rigsdaler til Raadighed til Præmiering af Heste, Kvæg, Faar og Svin paa Betingelse af, at der fra anden Side ydedes et tilsvarende Beløb til Præmieringen; dog kunde et enkelt Amt højst faa 400 Rigsdaler aarlig i Statstilskud til Præmier. Alle Beboere i Amtet kunde konkurrere om disse Præmier, der uddeltes paa Skuer, ledede af de landøkonomiske Foreninger.

Den første Husdyrlov overlod til Landmændene selv gennem de landøkonomiske Foreninger at træffe Bestemmelse om, hvilke Regler der skulde følges ved Bedømmelse og Præmiering; der forlangtes fra Statens Side kun, at der skulde bogføres visse Oplysninger om de præmierede Dyr samt, at Statens Tilskud højst maatte udgøre Halvdelen af den samlede Præmiesum, og det paalagdes Dommerne at gøre de tilstedeværende (Publikum) opmærksom paa de fremstillede Dyrs Fortrin og Mangler.

Bortset fra Stutterierne (et Land- og et Stamstutteri) greb Staten ikke ind i Husdyravlens Ledelse, den forlangte kun, at der af Hensyn til Eftertiden skulde bogføres Oplysninger om de anerkendte Dyr, og at Dyrskuerne skulde virke som et offentligt Læreapparat.

Ti Aar senere ophævedes Landstutteriet, og ved en ny Husdyrlov *(Lov af 23. Januar 1862)* ydedes der 11,000 Rigsdaler til Præmier ved Statshingsteskuer. Disse Statshingsteskuer lededes af en særlig Kommission, hvis Formand udnævntes af Indenrigsministeriet.

Statens Tilskud til Præmier ved de af de landøkonomiske Foreninger ledede Skuer nedsattes ved Loven af 1862 til højst 6,600 Rigsdaler aarlig, og det bestemtes, at Hingste over 3 Aar ikke kan præmieres ved Foreningsskuerne, der som hidtil kunde faa indtil Halvdelen af Præmiebeløbet i Statstilskud. Efter 1862 kan Statens Tilskud ogsaa anvendes til Præmiering af Biavl.

I 1880 (ved *Lov af 2. Juli 1880*) sættes Statens Bidrag til Landboforeningernes Skuer til 30,000 Kr., og Fjerkræ kan nu ogsaa gøres til Genstand for Præmiering med Statstilskud. Præmiebeløbet til Statshingsteskuerne forhøjes fra 1880 til 30,000 Kr. aarlig.

Husdyrlovene af 1852, 1862 og 1880 handler om Tilskud til Dyrskuepræmiering og om særlige Foranstaltninger vedrørende Hesteavlen (Stutterier og Statshingsteskuer); men disse Love aabner ikke Muligheder for Statens Støtte til andre Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme. Ved *Lov af 1. April 1887,* der betød et meget stort Fremskridt, ændredes dette Forhold.

I Henhold til Loven af 1887 stilles der fra Statens Side indtil 200,000 Kr. aarlig til Raadighed for Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, heraf 60,000 Kr. til Landboforeningers og andre landøkonomiske Foreningers Dyrskuer, 80,000 Kr. til Statshingste- og Statstyreskuer, 10,000 Kr. til Fællesskuer og 50,000 Kr. til andre Foranstaltninger.

Loven af 1887 medførte Oprettelsen af Statstyreskuer og af Statsdyrskuekommissionen, og den skabte Muligheder for Tilskud til Avlsforeninger, Præmiering af hele Kvæghold, private Husdyrbrugskonsulenter, Stambogsføring m. m.

De 50,000 Kr., som Loven af 1887 aarlig stillede til Raadighed til andre Foranstaltninger end Præmiering, blev saa stærkt efterspurgt, at man i Løbet af 6 Aar (ved *Lov af 14. April 1893*) fandt Anledning til at forhøje de 50,000 Kr. til 125,000 Kr., der fordeltes med indtil 40,000 Kr. til Hesteavlsforeninger, 60,000 Kr. til Kvægavlsforeninger, 10,000 Kr. til Lønning af Foreningskonsulenter i Husdyrbrug og 15,000 Kr. til andre Foranstaltninger, der iværksættes af Foreninger, og som paa anden Maade end ved Præmiering paa Dyrskuer sigter til Fremme af Husdyravlen og Husdyrbruget.

I Lovene af 1887 og 1893 fortsættes der for Tilskud til Præmier med det ved den første Husdyrlov af 1852 indførte Halvdelsprincip, og der gives saavel Landboforeninger som andre landøkonomiske Foreninger, der virker for Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, Adgang til at holde Dyrskuer og modtage Halvdelen af Præmiebeløbet som Statstilskud; men der er ansat Maksimumsbeløb for Statens Tilskud til de forskellige Foranstaltninger.

Efter det saakaldte »Systemskifte« i 1901 forelagdes der Forslag til en ny Husdyrlov. Med Vedtagelsen af den ny Lov (stadfæstet *23. Maj 1902*) gik man bort fra den hidtil anvendte Praksis med lovfæstede Maksimumsbeløb for Statens samlede Tilskud til Dyrskuepræmiering og Avlsforeninger.

De lokale Landboforeninger kunde efter Loven af 1902 som hidtil modtage Halvdelen af de anvendte Præmiebeløb i Statstilskud; men der var ikke som ved de forudgaaende Love anført noget Maksimumsbeløb for Statens samlede Tilskud.

Til de provinsielle Fælleslandboforeningers Skuer, de saakaldte Fællesskuer, kunde der ydes $^2/_3$ af det anvendte Præmiebeløb i Statstilskud. I Henhold til Loven af 1902 kunde andre landøkonomiske Foreninger end Landboforeninger ikke modtage Tilskud til Dyrskuepræmiering.

Til Hesteavlsforeninger kunde der efter Loven af 1902 ydes indtil 4000 Kr. ialt i Tilskud pr. Hingst, til Kvægavlsforeninger 150 Kr. aarlig pr. Tyr og til Svineavlsforeninger 50 Kr. pr. Orne aarlig. Statens Udgifter til disse Foranstaltninger var ikke begrænset til noget bestemt Beløb, men udelukkende afhængig af de Præmiebeløb, Landboforeningerne selv vilde anvende, samt af Antallet (og delvis Kvaliteten) af Handyr i Avlsforeningerne.

Desuden havde Loven af 1902 en Række begrænsede Bevillinger, saaledes til Statsskuerne indtil 150,000 Kr. aarlig, fordelt ligeligt mellem Hingste- og Tyreskuerne, til Kontrolforeningerne indtil 120,000 Kr. at fordele med indtil 250 Kr. pr. Forening aarlig, til Konkurrencer mellem hele Kvæghold 25,000 Kr., til Svineavlscentrer 45,000 Kr., til Faareavlens Fremme 5000 Kr., til Stambogsføring 20,000 Kr. og til Lønning af Foreningskonsulenter 30,000 Kr. aarlig. Tilskudet til Lønning af Foreningskonsulenter var med den nævnte Begrænsning (højst 30,000 Kr. aarlig) ansat til $^3/_5$ af den aarlige Lønning. Til andre Foranstaltninger end de ovennævnte, og som efter Landbrugsministerens Skøn fortjente Støtte af Statskassen, kunde der i Henhold til Loven af 1902 anvendes indtil 40,000 Kr. aarlig.

Loven af 1902 medførte en saa betydelig Stigning af Statens Tilskud til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, at dette i Løbet af nogle Aar efter Lovens Ikrafttræden naaede op til ca. 1 Million Kr. aarlig, medens Statens Udgifter til samme Formaal ved Aarhundredskiftet var ca. $^1/_2$ Mill. Kr. aarlig.

I 1909 nedsatte Landbrugsministeriet et Udvalg for at paapege de i Loven af 1902 omhandlede Foranstaltninger, paa hvilke »Besparelser kunne være mulige«. Den i 1909 indledede Besparelsesaktion gav sig Udslag i *Lov af 8. Juni 1912,* ved hvilken Tilskudet til Statsskuerne nedsættes til omtrent Halvdelen, nemlig fra tidligere 150,000 Kr. til 80,000 Kr. for Hingste- og Tyreskuerne

tilsammen. Tilskudet til Hesteavlsforeningerne nedsættes fra højst ialt 4000 Kr. til højst ialt 2000 Kr. pr. Hingst. Kvægavlsforeningernes Tilskud nedsættes fra 150 Kr. til i Gennemsnit ca. 100 Kr. pr. Tyr aarlig, og Kontrolforeningernes Tilskud fra højst 250 Kr. til højst 200 Kr. pr. Forening aarlig. Tilskudet til Svineavlsforeningerne udgaar helt, og Tilskudet til Svineavlscentrerne nedsættes fra 45,000 Kr. til 25,000 Kr. Ogsaa Tilskudet til Stambogsføring og Konkurrencer mellem hele Kvæghold nedsættes. Det i den tidligere Lov af 1902 fastsatte Beløb (ialt 30,000 Kr.), som Tilskud til Lønning af Foreningskonsulenter i Husdyrbrug, bibeholdes; men Statens Tilskud nedsættes fra tidligere $^3/_5$ til $^1/_2$ af Konsulentlønnen.

Der optages paa Loven af 1912 en ny Bevilling paa 10,000 Kr. aarlig til Afkomsundersøgelser og Bearbejdelse af Kontrolforeningernes Indberetninger om Køernes Ydelse og Afkom, men ellers er Loven af 1912 — bortset fra Tilskudene til Landboforeningernes Dyrskuer saavel de lokale, som stadig faar $^1/_2$, som de provinsielle, der faar $^2/_3$ af det anvendte Præmiebeløb i Statstilskud — præget af Nedsættelser og Besparelser.

I Krigsaarene, da Pengene ellers flød let og rigeligt, foretoges der ingen Forhøjelser af de ved Loven af 1912 nedsatte Tilskud til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme.

Først i 1919 (ved *Lov af 19. Februar 1919*) fandt der en lille Forøgelse af Stambogsbevillingen Sted. Denne Bevilling blev ved Loven af 1912 sat ned fra 20,000 Kr. til 15,000 Kr. aarlig, men blev igen i 1919 ansat til de tidligere 20,000 Kr. Desuden ophævedes i 1919 det hidtil gældende Maksimumsbeløb (30,000 Kr. aarlig) for Statens Tilskud til Lønning af Foreningskonsulenter i Husdyrbrug, og der skabtes Hjemmel for ogsaa at yde Halvdelen af Konsulenternes Tjenesterejser og Kontorudgifter i Tilskud; men iøvrigt gjaldt Loven af 1912 uændret til 1923.

I Februar 1923 blev der i Rigsdagen forelagt et af

»den finansielle Situation nødvendiggjort Forslag om midlertidig Nedsættelse af de ved de gældende Husdyrlove givne Bevillinger til Fremme af Husdyravl og Husdyrbrug«. Forslaget resulterede i *Lov af 1. Maj 1923,* der medførte dels en Nedsættelse af Tilskudene til forskellige Enkelt-Foranstaltninger og dels en Fastsættelse af Maksimumsbeløb for Statens samlede Tilskud til praktisk taget alle Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme.

De med Loven af 1923 fastsatte Maksimumsbeløb var for Tilskud til

Landboforeningernes lokale Dyrskuer	130,000	Kr.
Landboforeningernes provinsielle Fællesskuer	60,000	»
Statshingsteskuer	30,000	»
Statstyreskuer	30,000	»
Hesteavlsforeninger	80,000	»
Kvægavlsforeninger	90,000	»
Kontrolforeninger	120,000	»
Svineavlscentrer m. m.	20,000	»
Stambogsføring	20,000	»
Afkomsundersøgelser	10,000	»
Andre Foranstaltninger	75,000	»

Kun for det sidst anførte Beløb til »andre Foranstaltninger« gav Loven af 1923 en Forhøjelse (fra 25,000 til 75,000 Kr.), der motiveredes med Hensynet til de mindre Landbrug, som antoges kun i mindre Omfang at kunne nyde godt af de ved Loven iøvrigt givne Bevillinger.

For Statens samlede Tilskud til Konsulenternes Løning, Rejser og Kontorudgifter fastsattes der ikke i 1923 nogen Begrænsning; men Tilskudet nedsattes fra tidligere $^1/_2$ til $^2/_5$ af Foreningernes Udgifter til Konsulentarbejder.

Loven af 1923 gjaldt kun for de 2 Finansaar 1923—24 og 1924—25, men blev ved Love af henholdsvis *18. Marts 1925* og *10. April 1926* forlænget til ogsaa at gælde for Finansaarene 1925—26 og 1926—27, for det

sidste Finansaars Vedkommende dog med Tilføjelse om, at Beløbet til »andre Foranstaltninger« nedsattes fra 75,000 til 40,000 Kr.

I Februar 1927 forelagde Stats- og Landbrugsminister *Th. Madsen-Mygdal* Forslag til en ny Husdyrlov. I dette Forslag var der ligesom ved Loven af 1923 for praktisk taget alle de omhandlede Foranstaltninger ansat Maksimumsbeløb for Statens samlede Tilskud. Forslaget forudsatte en betydelig (godt 30 pCt.) Nedgang i Statens Tilskud til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, og det foreslaaede samlede Statstilskud ansattes til 600,000 Kr. aarlig.

Den foreslaaede Besparelse søgtes opnaaet ved Statsskuernes og Statsdyrskuekommissionens fuldstændige Ophævelse (Besparelse ca. 100,000 Kr.). Tilskudet til Foreningsskuerne og Hesteavlsforeningerne tilsammen foresloges nedsat med andre 100,000 Kr., og for Tilskud til Konsulentlønninger var der anslaaet en Nedsættelse paa 85,000 Kr. For Kvægavls- og Kontrolforeninger, Svineavlscentrer, Stambogsføring og Afkomsundersøgelser blev der ikke foreslaaet Nedsættelser.

Ved Behandlingen i Tingene undergik Forslaget en Række Ændringer, af hvilke dog kun enkelte var af mere principiel Art. Den mest fremtrædende Ændring bestod i, at Bevillingen til Husdyrbrugskonsulenternes Lønning, Rejseudgifter og Kontorhold, der i Forslaget var anslaaet til 130,000 Kr. aarlig, overførtes fra Husdyrloven til Finansloven, saaledes at Statens Tilskud til de landøkonomiske Foreningskonsulenter nu bliver opført samlet under ét og paa Finansloven, hvor Tilskudet til Konsulenter i Planteavl og Regnskabsføring hidtil havde været opført.

Den *10. Juli 1927* stadfæstedes følgende:

Lov om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme.

§ 1.

Nedennævnte Foranstaltninger til Fremme af Husdyravl og Husdyrbrug støttes ved aarligt Tilskud af Statskassen saaledes:

A. Præmiering ved Skuer.

1. Lokale Dyrskuer, der afholdes af Landboforeninger og Husmandsforeninger eller Sammenslutninger af saadanne, med et Tilskud af indtil $^{4}/_{10}$ af det Beløb, som Foreningerne anvender til Præmiering af Avlsdyr, jfr. §§ 2 og 3, dog ikke udover 90,000 Kr.
2. Fællesskuer, der afholdes af de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel, samt Fjerkræ- og Biavlsskuer, der omfatter hele Landet eller større Dele af samme, med et Tilskud af indtil $^{4}/_{10}$ af det Beløb, som vedkommende Fællesforening eller Fjerkræ- eller Biavlerforening anvender til Præmiering ved disse Skuer, jfr. §§ 2 og 4, dog ikke udover 50,000 Kr.

B. Avlsforeninger.

3. Hesteavlsforeninger med indtil 200 Kr. for hver Foreningerne tilhørende Hingst, jfr. §§ 6 og 7, dog ikke udover 40,000 Kr.
4. Kvægavlsforeninger med indtil 100 Kr. for hver Foreningerne tilhørende Tyr, jfr. §§ 6 og 8, dog ikke udover 90,000 Kr.

C. Andre Foranstaltninger vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug.

5. Kontrolforeninger med indtil 100 Kr. til hver Assistent, Foreningen har i Virksomhed, dog ikke udover 120,000 Kr., jfr. § 9.
6. Oprettelse af Svineavlscentrer samt Kontrol- og Forsøgsstationer med et Beløb af indtil 20,000 Kr. paa Betingelse af, at et tilsvarende Beløb ydes fra anden Side, jfr. § 10.
7. Udgivelse af Elite-Stambøger med en Sum af indtil 20,000 Kr., jfr. § 11.
8. Bedømmelse af Afkom efter ældre Hingste og Tyre med indtil 20,000 Kr., jfr. § 12.
9. Afkomsundersøgelser og Bearbejdelse af Kontrolforeningernes Indberetninger med indtil 15,000 Kr.
10. Fremme af andre Formaal vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug, herunder fortrinsvis Staldbedømmelse og Fjer-

kræavl, som efter Landbrugsministerens Skøn fortjener Støtte af Statskassen, med indtil 35,000 Kr., saafremt der fra anden Side ydes et tilsvarende Beløb hertil. Hvert Aar inden den 1. Oktober indsendes til Landbrugsministeriet en Beretning og Regnskab over det anvendte Beløb.

Endvidere afholdes af Statskassen Udgifterne til Dagpenge og Befordringsgodtgørelse til Tilsynskommissionens Medlemmer samt Udgifterne ved Udgivelsen af Kommissionens Beretning, jfr. § 5.

A. Tilskud til Præmiering ved Skuer.

§ 2.

Præmiering af Dyr efter denne Lov kan kun finde Sted, naar Dyret er forsynet med paalidelige Oplysninger om Afstamning og Fødselstid og skønnes at have virkelig Avlsværdi.

Det bliver derhos at paase, at Dyr, der har været præmierede paa et Skue, ikke samme Aar tilkendes Pengepræmier paa et andet Dyrskue — de i § 1 under Nr. 2 omhandlede Fællesskuer samt Dyrskuer ved Landmandsforsamlinger undtagne.

Forinden Skuets Afholdelse skal der af vedkommende Forening eller Sammenslutning af Foreninger udarbejdes et Katalog, indeholdende Regler for Bedømmelsen af de udstillede Dyr samt Navnene paa de Personer, der foretager Bedømmelsen.

§ 3.

Det i § 1 under Nr. 1 nævnte Statstilskud fordeles i det dèr nævnte Forhold af Landbrugsministeren mellem Landboforeninger og Husmandsforeninger eller Sammenslutninger af saadanne, der virker til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, dog saaledes:

at ingen Forening, der ikke har bestaaet *et Aar* og ikke tæller mindst 150 bidragydende Medlemmer med et samlet aarligt Bidrag af mindst 300 Kr., kan faa Tilskud, dog at Landbrugsministeren, hvor særlige geografiske Forhold gør det ønskeligt, kan fravige denne Bestemmelse,

at Tilskuddet i Kroner ikke maa overstige det 4-dobbelte af Tallet af Foreningens bidragydende Medlemmer, *samt,*

at Ansøgningen om Tilskud indsendes gennem de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i den paagældende Landsdel.

Reglerne for Præmieuddelingen bestemmes i øvrigt af Foreningerne selv. Ved enhver Præmieuddeling skal der føres en Protokol, hvori alle Dyr der præmiebelønnes, indtegnes med en kort Redegørelse for deres Afstamning og Egenskaber. Gennem

de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel indsendes hvert Aar inden den 1. Oktober til Landbrugsministeriet en Præmiefortegnelse og 3 Eksemplarer af Kataloget fra Dyrskuet samt Regnskab over det anvendte Præmiebeløb.

§ 4.

De i § 1 Nr. 2 nævnte Tilskud fordeles i det dèr nævnte Forhold af Landbrugsministeren:

1) til Præmier ved de af Fællesforeningerne (de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel) afholdte Skuer,

2) til Præmier for Avlsdyr af Høns, Kalkuner, Gæs og Ænder ved Skuer, som afholdes af Foreninger, der omfatter hele Landet eller større Dele af samme, og som tæller mindst 1,000 bidragydende Medlemmer, samt

3) til Præmier ved Biavlsskuer, der afholdes af Biavlerforeninger, der omfatter hele Landet eller større Dele af samme, og som tæller mindst 600 bidragydende Medlemmer.

For de ovennævnte Skuer indsendes hvert Aar inden den 1. Oktober til Landbrugsministeriet en Præmiefortegnelse og 3 Eksemplarer af Kataloget fra Dyrskuet samt Regnskabet over det anvendte Præmiebeløb.

§ 5.

Tre af Landbrugsministeren udnævnte Mænd, af hvilke den ene udnævnes til Formand, danner en Kommission, der efter Landbrugsministerens nærmere Bestemmelse fører Tilsyn med de ved denne Lov gennemførte Foranstaltninger. Udnævnelsen gælder for 3 Aar.

Kommissionen udgiver en aarlig Beretning om de nævnte Foranstaltninger og fungerer tillige som raadgivende Organ for Landbrugsministeriet i Spørgsmaal vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug.

B. Tilskud til Avlsforeninger.

§ 6.

De nedenomhandlede Tilskud til Avlsforeninger fordeles af Landbrugsministeren og kan kun gives til Foreninger, som er indordnet under og anbefalet af en Fællesledelse, der omfatter mindst 10 eller, hvis Antallet er mindre, alle i Landsdelen værende Foreninger, samt anbefales af de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel. Ansøgninger om Tilskud indgives gennem Fællesledelsen og disse Foreninger.

Avlsforeningerne er med Hensyn til Anvendelsen af Statstilskuddet undergivet Landbrugsministerens Tilsyn. Standser

en Forening sin Virksomhed i Løbet af det Finansaar, for hvilket Statstilskuddet er modtaget, er Landbrugsministeren berettiget til at forlange Tilbagebetaling af Statstilskuddet eller en forholdsmæssig Del af samme; for Tilbagebetalingen hæfter Bestyrelsens Medlemmer en for alle og alle for en.

§ 7.

De i § 1 under Nr. 3 omhandlede Hesteavlsforeninger skal for at opnaa Adgang til Tilskud have deres Vedtægter godkendt af Landbrugsministeren og skal bestaa af mindst 15 Medlemmer og mindst hvert 3die Aar lade afholde Hoppekaaring.

Statstilskuddet ydes Foreningerne til et bestemt Avlsdyr, der for det paagældende Aar, hvor Statstilskuddet søges, skal være kaaret ved en af de samvirkende Hesteavlsforeninger for den paagældende Avlsretning indenfor vedkommende Landsdel foranstaltet Hingstekaaring eller være præmieret med 3die eller højere Pengepræmie ved et med Tilskud efter Bestemmelserne i § 3 afholdt Skue eller mindst 4de Præmie ved et Fællesskue, i Alderen 4 til 6 Aar været fremstillet een Gang og have opnaaet mindst 4de Præmie ved et Skue, ved hvilket Bedømmelsen ledes af de provinsielle Fællesforeninger, og, for saa vidt ikke særlige Forhold umuliggør det, inden det fyldte 7de Aar være tilkendt mindst 3die Afkomspræmie ved en Bedømmelse, ledet af de samvirkende Landboforeninger i vedkommende Landsdel. Hingsten skal ejes af Foreningen. Hvis Hingsten afhændes, beholdes Statstilskuddet dog uden Afkortning, saafremt Foreningen inden 2 Maaneder efter Afhændelsen anskaffer en anden Hingst, der opfylder Betingelserne for Tildeling af Statstilskud. Hvis Hingsten dør i det paagældende Finansaar, beholder Foreningen ligeledes Statstilskuddet uden Afkortning.

Tilskuddet ydes, saa længe Hingsten er i avledygtig Stand.

Hesteavlsforeningerne er pligtige til paa Forlangende at lade de Hingste, til hvilke de har modtaget Statstilskud, aarlig i 4 Aar bedække hver indtil 8 af vedkommende Statskonsulent anviste Hopper mod herfor i Bedækningspenge at faa det dobbelte af det for Foreningens egne Medlemmer fastsatte Beløb.

Den heromhandlede Forpligtelse omfatter samtlige de en Hesteavlsforening i øvrigt tilhørende Hingste paa 4 Aar og derover, naar de er anerkendt paa et Fællesskue, uanset at der ikke er tildelt Foreningerne Statstilskud for disse Hingste.

Foreningerne kan kun frigøre sig for denne Forpligtelse ved at tilbagebetale samtlige Foreningen i alt tildelte Statstilskud.

§ 8.

De i § 1 under Nr. 4 omhandlede Kvægavlsforeninger skal for at opnaa Adgang til Tilskud bestaa af mindst 10 Medlemmer, hvorhos mindst Halvdelen af de samtlige Medlemmer tilhørende Køer skal være underkastet fyldestgørende Kontrol med Hensyn til Mælkeydelse (Mængde og Fedtindhold) samt Oplysninger om Forbrug af Foder; herfra kan Landbrugsministeren i et Tidsrum af 5 Aar fra denne Lovs Ikrafttræden undtage Kvægavlsforeninger for Køer af Korthornsracen og endvidere andre Kvægavlsforeninger, naar det efter Indstilling af den paagældende Fællesledelse anbefales af de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel.

Statstilskuddet ydes Foreningerne for et bestemt Avlsdyr, som i det Finansaar, for hvilket Statstilskud søges, indtil det fyldte 3die Aar skal være kaaret ved en af en Fællesledelse foranstaltet Tyrekaaring eller præmieret med 3die eller en højere Pengepræmie ved et med Tilskud efter Bestemmelserne i § 3 afholdt Skue eller med mindst 4de Præmie ved et Fællesskue og i Alderen 3 til 5 Aar være fremstillet een Gang og have opnaaet mindst 4de Præmie ved et Skue, ved hvilket Bedømmelsen er ledet af de provinsielle Fællesforeninger, og, for saa vidt ikke særlige Forhold umuliggør det, inden det fyldte 6te Aar have opnaaet mindst 3die Afkomspræmie ved en Bedømmelse, ledet af de samvirkende Landboforeninger i vedkommende Landsdel, medmindre særlige Forhold umuliggør dette.

Statstilskud ydes kun for Tyre over 1½ Aar og kun, saalænge Tyren, der skal ejes af Foreningen, er i avledygtig Stand.

Til Tyre, der er anskaffet efter Finansaarets Begyndelse, men inden den 1. Oktober, ydes kun halvt Tilskud; til Tyre, der anskaffes efter 1. Oktober, ydes intet Tilskud i det paagældende Finansaar.

Hvis Tyren sælges, beholdes Statstilskuddet uden Afkortning, saafremt Foreningen inden 2 Maaneder efter Afhændelsen anskaffer en anden Tyr, der opfylder ovenstaaende Betingelser.

C. Tilskud til andre Foranstaltninger vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug.

§ 9.

Det i § 1 under Nr. 5 nævnte Tilskud fordeles af Landbrugsministeren i det dèr nævnte Forhold til Kontrolforeninger, der har til Formaal paa Grundlag af Undersøgelser af

Fodringen samt af Mælkemængden og Fedtindholdet i Mælken for hver enkelt Ko at give Oplysninger til Brug ved Valg af Avlsdyr og ved Beregninger af Malkekvægets Foder i Forhold til Ydelsen. Foreningerne skal bestaa af mindst 10 Medlemmer og omfatte et Kreaturantal af mindst 200 Køer; dog kan Landbrugsministeren frafalde Fordringen om det nævnte Medlems- og Kreaturantal enten af Hensyn til Egnens spredte Befolkning og særlige lokale Forhold, eller fordi den paagældende Forening tillige under sit Arbejde optager Kontrollering af andre Grene af Bedriften, der ligger Hovedformaalet nær.

Statstilskuddet betinges af, at Foreningen er indordnet under og anbefales af en Fællesledelse, der omfatter mindst 10 Foreninger, samt anbefales af de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel.

Kontrolforeninger, der modtager Statstilskud, skal mindst hvert 3die Aar aabne for Tilgang af nye Medlemmer, saafremt det efter vedkommende Fællesledelses Skøn ikke gaar ud over Kontrolarbejdets forsvarlige Udførelse.

En Kontrolforening, der modtager Statstilskud, skal aarlig til de samvirkende Landboforeninger i vedkommende Landsdel afgive en Beretning, der skal indeholde en nøjagtig Fortegnelse over hver enkelt af de under Kontrol værende Køers Navn eller Nummer, Fødselsdag, Fader og Moder samt Angivelse af de enkelte Køers Mælkeydelse (Mængde og Fedtindhold) og det dertil forbrugte Foder samt Kalvens Fader, Fødselsdag, Mærkning og Anvendelse.

Det paahviler de samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel i størst muligt Omfang at bearbejde de saaledes tilvejebragte statistiske Oplysninger og heraf offentliggøre, hvad der skønnes at have særlig Interesse for Malkekvægavlens Fremme.

Hvert Aar inden 1. Oktober indsendes til Landbrugsministeriet en Beretning om de foretagne Afkomsundersøgelser samt Regnskab over Udgifterne ved Arbejdets Udførelse.

§ 10.

Det i § 1 under Nr. 6 nævnte Beløb kan af Landbrugsministeren anvendes som Bidrag til Udgiften ved Udpegning af og Kontrol med samt som Tilskud til Avlscentrer for Svin, hvorved forstaas Besætninger eller Samlinger af Avlsdyr af anerkendt Race og god Type, med hvilke der drives rationel og vellykket Renavl, i den Hensigt at sprede Avlsdyr til Benyttelse i den almindelige Svineavl.

Endvidere kan Beløbet anvendes som Tilskud til Oprettelse og Drift af Kontrol- og Forsøgsstationer for Svin.

Svineavlscentrerne er undergivet Bedømmelse og Tilsyn, der bestemmes af Landbrugsministeren efter Forhandling med de Organisationer, som yder det tilsvarende Tilskud.

§ 11.

Det i § 1 under Nr. 7 opførte Beløb af 20,000 Kr. kan anvendes til Hjælp til Dækning af Udgifterne ved de af de samvirkende danske Landboforeninger udgivne Elite-Stambøger for Hingste, Hopper, Tyre, Køer, Svin og Faar.

§ 12.

Det i § 1 under Nr. 8 opførte Beløb af 20,000 Kr. kan anvendes til Dækning af Udgifterne ved de af de samvirkende Landboforeninger i de enkelte Landsdele ledede Bedømmelser af Afkom efter ældre Hingste og Tyre.

Det paahviler de paagældende Landboforeninger heraf at offentliggøre, hvad der skønnes at have Betydning for Avlens Fremme i Almindelighed. Hvert Aar inden 1. Oktober indsendes til Landbrugsministeriet en Beretning om de foretagne Afkomsbedømmelser, Reglerne for disse, Fortegnelse over Dommerne samt Regnskab over Udgifterne ved Arbejdets Udførelse.

§ 13.

Med Landbrugsministerens Tilladelse og paa de af Ministeren stillede Vilkaar samt paa Anbefaling af de samvirkende Landboforeninger eller de samvirkende Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel kan Foreninger, der virker til Avlens Fremme, afholde frivillig offentlig Auktion over Avlsdyr uden Auktionsrettens Mellemkomst og uden at betale Retsafgift.

D. Overgangsbestemmelser og Lovens Ikrafttræden.

§ 14.

Til Hingste, der har modtaget Tilskud i Henhold til Lov om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme af 8. Juni 1912 med senere Tillægslove, kan der ikke ydes et større Statstilskud end 2,000 Kr. i alt.

I de Tilfælde, hvor Købesummen for et Handyr ifølge vedkommende Købekontrakt er gjort afhængig af, at Dyret opnaar Individs- eller Afkomspræmie ved et Statsskue i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, skal Kontraktens Bestemmelser anses for opfyldte ved en tilsvarende Præmiering paa et Skue, ved hvilket Bedømmelsen ledes af de provinsielle Fæl-

lesforeninger, eller ved Tilkendelse af en tilsvarende Afkomspræmie ved en Bedømmelse, ledet af de samvirkende Landboforeninger i vedkommende Landsdel.

Denne Lov gælder ikke for Færøerne. Ved Lovens Ikrafttræden ophæves Lov af 8. Juni 1912 om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme samt Lov af 12. Februar 1919 om Ændring i nævnte Lov.

Som det vil fremgaa af foranstaaende § 1, har den nugældende Husdyrlov følgende Udgiftsposter med det for hver Post anførte Maksimumsbeløb:

1.	Tilskud til lokale Foreningsdyrskuer ..	90,000	Kr.
2.	— - provins. Fællesdyrskuer ..	50,000	»
3.	— - Hesteavlsforeninger	40,000	»
4.	— - Kvægavlsforeninger	90,000	»
5.	— - Kontrolforeninger	120,000	»
6.	— - Svineavlscentrer m. m.	20,000	»
7.	— - Elite-Stambøger	20,000	»
8.	— - Bedømmelse af Afkom	20,000	»
9.	— - Afkomsundersøgelser	15,000	»
10.	— - andre Foranstaltninger	35,000	»
	Ialt	500,000	Kr.

Hertil kommer, som den eneste i Loven ikke fikserede Post, Udgifterne til en Tilsynskommissions Rejser og aarlige Beretning.

Med Loven af 10. Juli 1927 er Statens Udgifter til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme — bortset fra Tilskud til Konsulentarbejder — bragt ned til ca. ½ Mill. Kr. aarlig eller omtrent det samme Kronebeløb som ved Aarhundredskiftet. Heraf maa man dog ikke lade sig lede til den Opfattelse, at Statens Tilskud for de enkelte Foreninger eller Foranstaltninger efter Loven af 1927 medfører samme økonomiske Støtte, som Tilfældet var ved Aarhundredskiftet, dels er Pengenes Værdi nu mindre, dels er Avlsomraadet udvidet med de sønderjydske Landsdele, og dels er Husdyrbestanden inden for det gamle Landsomraade for flere Gruppers Vedkommende steget meget stærkt, og endelig findes der nu

langt flere tilskudsøgende Foreninger. Som Eksempel paa dette sidste Forhold kan anføres, at vi i 1900 havde 230 Kontrolforeninger mod i 1927 ca. 1200. Kvægavlsforeningernes Tyreantal er steget fra ca. 660 til nu ca. 1300. Selv om Statens samlede Tilskud til disse to Arter af Foreninger ikke ved den ny Husdyrlov er nedsat, saa er de nu til Raadighed staaende Beløb pr. Forening langt mindre, end Tilfældet var ved Aarhundredskiftet.

Skulde Tilskudene pr. Forening eller pr. Dyr efter den ny Husdyrlov have været de samme som før Krigen, saa maatte den ny Husdyrlov i Stedet for ca. ½ Mill. Kr. have stillet 2 à 3 Mill. Kr. aarlig til Raadighed.

For Flertallet af de af den ny Husdyrlov berørte Foranstaltninger er der foretaget Nedsættelser, og nogle af disse Nedsættelser er saa betydelige, at de maaske i visse Tilfælde kan komme til at virke hæmmende for Avlens videre Udvikling.

Selv om det ikke kan ventes, at Loven af 10. Juli 1927 vil vække almindelig Tilfredshed i de Kredse, der særlig interesserer sig for en planmæssig Ledelse af dansk Husdyravl, saa maa det dog indrømmes og anerkendes, at den ny Husdyrlov paa visse Omraader giver bedre Betingelser for Fremskridt end de tidligere gældende Love, og i sin Helhed maa den ny Husdyrlov — under Hensyntagen til de i Tiden herskende økonomiske og organisatoriske Forhold — karakteriseres som god og egnet til at bringe dansk Husdyravl og Husdyrbrug fremad, omend de ny Lovbestemmelser paa visse Felter vil komme til at medføre et langsommere og mindre maalsikkert Tempo.

I det følgende er der gjort Forsøg paa at resumere nogle af de væsentligste Bestemmelser i og Ejendommeligheder ved den ny Husdyrlov.

Præmiering ved Skuer.

Ved Loven af 10. Juli 1927 er Statsskuerne og Statsdyrskuekommissionen ophævet. Sta-

tens Tilskud til saavel lokale som provinsielle Foreningsskuer er sat til $^4/_{10}$ af det Beløb, de paagældende Foreninger selv anvender til Præmiering. Medens det i Henhold til de fra 1902 til 1927 gældende Husdyrlove alene var forbeholdt Landboforeningerne og disses provinsielle Sammenslutninger at modtage Tilskud til Præmiering ved Dyrskuer, omfatter Husdyrloven af 1927 ogsaa Præmiering ved Dyrskuer, der afholdes af Husmandsforeningerne.

I det af Landbrugsministeren forelagte Forslag til den ny Husdyrlov, var der aabnet Muligheder for, at ogsaa »andre landøkonomiske Foreninger« kunde modtage Tilskud til Præmiering ved Dyrskuer. Denne Udvidelse af de paa dette Omraade tilskudsberettigede Foreninger blev efter Forslag fra Landstinget begrænset til kun at skulle omfatte Husmandsforeningerne. Andre landøkonomiske Foreninger, der arbejder for Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, kan ikke i Henhold til Loven af 1927, saaledes som Tilfældet var under Husdyrloven af 1887, modtage Tilskud til Præmiering ved Dyrskuer; denne Ret er ene forbeholdt Landbo- og Husmandsforeningerne, som nu, da Statsskuerne er bortfaldet, ogsaa maa overtage Hovedansvaret for Præmieringen af de ældre Hingste og Tyre.

For alle Skuer, der nyder Statstilskud til Præmiering, skal der udarbejdes et Katalog, indeholdende Regler for Bedømmelsen samt Dommernes Navne. For at fremstilles til Præmiering skal Dyret være forsynet med paalidelige Oplysninger om Afstamning og Fødselstid og »skønnes at have virkelig Avlsværdi«. Fastsættelsen af Reglerne for Præmieuddeling og Bedømmelse overlades iøvrigt til Foreningerne selv, kun kræves der ført en Protokol over de præmierede Dyr.

Avls- og Kontrolforeninger.

Til Hesteavlsforeningernes Hingste er det aarlige Tilskud ansat til højst 200 Kr. pr. Hingst, og for

Kvægavlsforeningstyre til højst 100 Kr. pr. Tyr. Det kræves, at begge Arter af Avlsforeninger for at opnaa Statstilskud skal være indordnede under og anbefalede af en Fællesledelse, der omfatter mindst 10 eller, hvis Antallet er mindre, alle i Landsdelen værende Foreninger af den paagældende Art.

Medens de hidtil gældende Husdyrlove har stillet en vis Præmiering som uomgængelig Betingelse for at opnaa Tilskud til et Handyr i en Avlsforening, ligestiller Loven af 1927 for de yngre Dyrs Vedkommende Kaaringer — foranstaltede af de paagældende Fællesledelser eller Samvirksomheder af Avlsforeninger — med Individspræmiering ved Dyrskuer.

Medlemsantallet i Hesteavlsforeningerne er nedsat fra 20 til 15, i Kvægavlsforeningerne har man derimod fra de tidligere Love overført Kravet om mindst 10 Medlemmer, hvilket er forholdsvis meget mere end 15 Medlemmer i en Hesteavlsforening, og i visse Tilfælde kan Kravet om mindst 10 Medlemmer virke hindrende for Oprettelsen af Kvægavlsforeninger. Som almindelig Regel fastsætter Loven af 1927, at mindst Halvdelen af Køerne i en Kvægavlsforening skal være kontrollerede med Hensyn til Mælkeydelse og Foderforbrug.

I Kontrolforeningerne kræves ordinært mindst 10 Medlemmer med mindst 200 Køer. Kontrolforeningerne skal ligesom Avlsforeningerne være indordnede under og anbefalede af en Fællesledelse, og de skal, hvis Fællesledelsen skønner det forsvarligt, hvert 3. Aar aabne Adgang for nye Medlemmer.

Det samlede Tilskud til Kontrolforeningerne er som ved de tidligere Love begrænset til 120,000 Kr. aarlig, der fordeles med indtil 100 Kr. pr. Assistent mod tidligere indtil 200 Kr. pr. Forening.

Den ved Loven af 1912 indførte Bestemmelse om, at Kontrolforeningerne aarlig til de samvirkende Landboforeninger i vedkommende Landsdel skal afgive en Be-

retning om hver enkelt kontrolleret Kos Ydelse, Foderforbrug og Afkom, er overført til den ny Lov af 1927, og det paahviler de samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger i vedkommende Landsdel at bearbejde disse Indberetninger og af Resultatet offentliggøre, hvad der skønnes at have særlig Interesse for Malkekvægavlens Fremme. Paa dette sidste Omraade er Landbo- og Husmandsforeningerne ligesom overfor Præmieringen ved Dyrskuerne blevet ligestillede. Det kan antageligt i Praksis komme til at volde store Vanskeligheder, hvis den lovfæstede Ligestilling med Hensyn til Bearbejdning af Indberetningerne fra Kontrolforeningerne ønskes gennemført; thi en grundig Bearbejdning af et saadant Materiale kan vanskeligt gennemføres paa mere end et Sted, med mindre man vil skride til en Afskrift af samtlige Indberetninger, der nu omfatter stærkt op mod ½ Million Køer aarlig.

Stambogsføring og Afkomsvurdering.

Bevillingen til de af De samvirkende danske Landboforeninger udgivne Elite-Stambøger for Heste, Kvæg, Svin og Faar er ikke nedsat, men som hidtil 20,000 Kr. aarlig. Den i de senere Aar optagne Register-Stambogsføring har ikke afsat Spor i den ny Husdyrlov. Hidtil er Register-Stambogsføringen fra Statens Side anerkendt som tilskudsberettiget Konsulentarbejde, og man maa derfor gaa ud fra, som en givet Forudsætning, at de under de hidtil gældende Husdyrlove ydede Tilskud til Register-Stambogsføringen i Fremtiden skal tages af den paa Finansloven opførte Bevilling til Konsulenters Lønning, Rejser og Kontorholdsudgifter (herunder Trykningsomkostninger).

Af Hensyn til den store almene Betydning det har at faa Oplysningerne om de værdifuldeste Avlsdyr stambogsført, havde mange sikkert haabet, at der for Stambogsføringen ved den ny Husdyrlov var blevet baade noget større Tilskud og klarere Linier, end Tilfældet nu

er. Stambogsføringen og Afkomsvurderingen er nogle af de Opgaver inden for Husdyravlen, som har størst almen Interesse. Gennem disse Foranstaltninger kan Oplysninger og Erfaringer, som det ene Slægtled af Opdrættere har indsamlet, overføres til de følgende Slægtled. Det er kun rimeligt, at Samfundet i væsentlig Grad bidrager til, at denne Opmagasinering, Bearbejdning og Overføring af økonomisk vigtige Faktorer sker paa god og betryggende Maade.

Til Bedømmelse og Undersøgelse af Afkom stiller den ny Husdyrlov ialt 35,000 Kr. til Raadighed, nemlig 20,000 Kr. til Bedømmelse af ældre Hingstes og Tyres Afkom, og 15,000 Kr. (mod tidligere 10,000 Kr.) til Afkomsundersøgelser paa Grundlag af de kontrollerede Køers Ydelse. Disse Beløb synes i Forhold til Sagens almene Betydning meget ringe, og sammenlignet med, hvad der ydes f. Eks. til Præmiering paa Dyrskuer og til Avlsforeninger, alt for ringe. Har Staten overhovedet nogen Pligt til eller Fordel af at yde Tilskud til Udvalg (Præmiering paa Skuer) og Udnyttelse (gennem Avls- og Kontrolforeninger) af de Dyr, den enkelte Opdrætter vil benytte, saa maa den have en meget større Pligt til eller Fordel af gennem en rationel Stambogsføring og hertil knyttet grundig Afkomsvurdering at søge fremskaffet et Materiale til Belysning af det vide og delvis vildsomme Felt, som Professor *W. Prosch* kaldte »Avlens almindelige Love«.

I den ny Husdyrlov (§ 2, første Stykke) findes anført, at kun Dyr, der »skønnes at have virkelig Avlsværdi«, maa præmieres. Skal denne Bestemmelse følges, vil det medføre, at der kun kan uddeles Præmier paa Grundlag af en Afkomsbedømmelse; thi en Bedømmelse af Afkommets Egenskaber er den første Betingelse for at kunne skønne om et Dyrs virkelige Avlsværdi.

I Forbindelse med de tidligere Statsskuer foretoges for de ældre Hingste og Tyre en Afkomspræmiering. Den Stats-Afkomsbedømmelse, som laa til Grund for denne

Præmiering, bortfalder sammen med Statsskuerne. Landbo- og Husmandsforeningerne er i Hovedsagen fritstillet med Hensyn til Anvendelsen af de Beløb, der stilles til Raadighed som Tilskud til Præmiering. Det er at haabe, at man ved Præmiering i Fremtiden vil følge Anvisningen i den ny Lovs § 2, første Stykke, og tage særligt Hensyn til den gennem Afkom dokumenterede »virkelige Avlsværdi« fremfor at iværksætte en høj Præmiering af de »Forventninger«, der stilles til unge Dyr, som endnu ikke har vist noget om deres virkelige Avlsværdi.

Ophævelsen af Statsskuerne har medført, at Loven af 10. Juli 1927 som en ny Post stiller (for de samvirkende Landboforeninger i de enkelte Landsdele) 20,000 Kr. til Raadighed til Dækning af Udgifterne ved Afkomsbedømmelse for ældre Hingste og Tyre, tillige aabner den ny Lov — selv om det maaske ikke har været Tanken fra Lovgivernes Side — Muligheder for Tilskud til Afkomspræmiering ved Foreningsskuer.

De 15,000 Kr., der er stillet til Raadighed til Bearbejdning af Kontrolforeningernes Indberetninger om de enkelte Køers Ydelse, er det eneste Beløb, der er forhøjet ved Loven af 1927, kun synes Forhøjelsen ringe i Forhold til den store og vidtrækkende Betydning, denne Sag har. Vi har her i Landet Oplysning om op mod $^1/_2$ Mill. Køers aarlige Ydelse. Fremtidens Malkekvægavl skal i meget væsentligt Omfang bygges paa sammenlignende Undersøgelser af Bedstemødres, Mødres og Døtres Ydelse. I mange Tilfælde kan den enkelte Opdrætter — bl. a. paa Grund af de ofte for faa Individer, han raader over — ikke selv foretage en grundig Afkomsundersøgelse, som bør omfatte alt malkende Afkom efter hver Tyr. Afkomsundersøgelser med Hensyn til Mælkemængden og Mælkens Fedtindhold maa strække sig gennem lange Tider, og ofte er det et andet Slægtled eller en anden Gruppe af Opdrættere, end de, der har paabegyndt Afkomsundersøgelserne, der høster den største Fordel af disse. Det vilde sikkert med Henblik paa Landets frem-

tidige Produktion af Mælk og Smør være god Økonomi selv i trange Tider at have givet Bevillingen til Afkomsundersøgelser en endnu større Forhøjelse.

Svineavlen og andre Foranstaltninger.

Den ny Husdyrlov medfører ingen Ændringer angaaende Tilskud til Svineavlscentrer. Det tidligere lovfæstede beskedne Beløb paa 20,000 Kr. aarlig er overført ubeskaaret og kan som hidtil kun anvendes paa Betingelse af, at et tilsvarende Beløb ydes fra anden Side. Paa samme Vilkaar (Halvdelsprincippet) stiller den ny Husdyrlov indtil 35,000 Kr. aarlig til Raadighed for Formaal, som efter Landbrugsministerens Skøn fortjener Støtte af Statskassen. Som fortrinsvis berettiget til Tilskud af dette Beløb er anført Staldbedømmelser og Fjerkræavl.

Medens det direkte Tilskud til Konkurrencer mellem hele Kvæghold nu er helt bortfaldet, drager den ny Husdyrlov Staldbedømmelserne stærkere frem, end Tilfældet var før, da Bevillingen til Staldbedømmelser var begrænset til højst 5000 Kr. aarlig. Fra et Kvægavlssynspunkt synes det noget uforstaaeligt, at de 2-aarige Konkurrencer mellem hele Kvæghold, der bygger paa en nøjagtig Kontrol, ikke er bleven i det mindste sidestillet med Staldbedømmelserne; men dette forhindrer antageligt ikke, at Landbrugsministerens Skøn i Fremtiden kan føre til, at ogsaa saa grundige Staldbedømmelser, som Konkurrencer mellem hele Kvæghold er, kan opnaa Tilskud i Henhold til Punkt 10 i den ny Lovs § 1.

Tilsyn og Beretning.

Den ved Loven af 1927 ophævede Statsdyrskuekommissions Medlemmer førte Tilsyn med Landboforeningernes Dyrskuer. Dette Tilsyn er nu, ligesom alle de tidligere detaillerede Regler for Foreningsskuerne bortfaldet. For de tilskudnydende Foreningsskuer kræver

den ny Lov, at der til Landbrugsministeriet sendes Katalog, Præmiefortegnelse og Regnskab, men den fordrer ikke noget særligt Tilsyn.

Avlsforeningerne er ligesom tidligere med Hensyn til Anvendelsen af Statstilskudet underkastet Landbrugsministerens Tilsyn, dette Tilsyn vil dog næppe i Almindelighed faa nogen Betydning for Avlens Ledelse. I Virkeligheden henlægger den ny Husdyrlov hele Hovedansvaret for Avlens almindelige eller offentlige Ledelse til de samvirkende Landbo- og Husmandsforeninger — og for Avls- og Kontrolforeningernes Vedkommende tillige til Fællesledelserne — i den paagældende Landsdel.

Ansøgningerne om Tilskud til Dyrskuepræmiering, Avls- og Kontrolforeninger skal indsendes gennem Landbo- eller Husmandsforeningernes provinsielle Sammenslutninger. Afkomsbedømmelserne er henlagt under Landsdelens samvirkende Landboforeninger. Bearbejdningen af Kontrolforeningernes Indberetninger om de enkelte Køers Ydelse paahviler Landbo- og Husmandsforeningerne, og Elite-Stambogsføringen er som hidtil overladt De samvirkende danske Landboforeninger.

Den ny Lov medfører en delvis Spredning af Ansvaret for Avlsledelsen. Tidligere havde man over hele Landet Statsskuerne med i Hovedsagen ensartede Regler for ældre Hingstes og Tyres Individs- og Afkomsbedømmelse, og man havde i Statsdyrskuekommissionens Beretning Oplysning om Resultaterne af den foretagne Bedømmelse. De tidligere Love gav visse fælles Regler, som maatte følges paa de tilskudnydende Foreningers Dyrskuer, nu kan hver Forening eller provinsiel Sammenslutning selv bestemme sine Regler. Den heraf følgende Arbejdsfrihed kan — men vil forhaabentlig ikke — medføre, at der kommer til at mangle den for belærende Sammenligninger fornødne Ensartethed i Ledelsen, og det kan blive en Svækkelse for Avlsarbejdet, hvis hver Organisation gaar sine egne Veje uden særlig Hensyntagen til Avlens Ledelse i Almindelighed. Det maa derfor

meget haabes, at alle de interesserede Parter kan finde hinanden i et Fællesarbejde for at opnaa de bedst mulige og — saavidt gørligt — ensartede Regler for Husdyravlens fremtidige Ledelse; thi en Række, maaske hver for sig gode men artsforskellige og af organisationsmæssige Hensyn prægede, Foranstaltninger vil ikke medføre den plansikre Fremgang, som kun kan opnaas, hvis der arbejdes efter fælles Hovedlinier for Landets Husdyravl i Almindelighed.

Den ny Husdyrlov medfører — antagelig tænkt som en Art Erstatning for Statsdyrskuekommissionen — Oprettelsen af en saakaldt Tilsynskommission, bestaaende af 3 af Landbrugsministeren udnævnte Medlemmer. Kommissionen skal aarlig udgive en Beretning om de i Loven omhandlede Foranstaltninger og tillige fungere som raadgivende Udvalg for Landbrugsministeriet i Spørgsmaal vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug.

Hvis denne Kommissions aarlige Beretning kommer til at bringe Oplysninger om, paa hvilken Maade og med hvilket Resultat de i Husdyrloven nævnte Foranstaltninger virker i Landets forskellige Egne, saa kan der maaske herigennem opnaas nogen Hjælp til at fastholde saa vidt muligt ensartede Arbejdslinier inden for de samme Avlsretninger og Racer. En saadan aarlig Beretning kan ogsaa medføre, at man samlet paa ét Sted faar en hidtil savnet Oversigt angaaende alle de i Husdyrloven omhandlede Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme. Forhaabentlig vil en saadan fremtidig samlet Oversigt vise, at de beskedne Beløb, som Staten gennem Husdyrloven af 10. Juli 1927 stiller til Raadighed, vil virke samlende og stimulerende for Udviklingen af Landets Husdyravl og Husdyrbrug og derigennem fremmende for den pengemæssige Udnyttelse af den største Del af den Høst, som danner Hovedgrundlaget ikke blot for Landbrugets, men for hele Landets økonomiske Stilling.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1926.

VI.

Beretning fra Statskonsulent Joh. Jensen.

Aaret 1926 har ikke været noget godt Aar for Mælkeproduktionens Rentabilitet. Kronestigningen, Mund- og Klovesygen og den engelske Kulstrejke har alt sammen bidraget til at give et daarligt økonomisk Udbytte af Mælkeproduktionen. Til disse almindeligt kendte Vanskeligheder for det danske Landbrug kommer for Sønderjyllands Vedkommende yderligere Vanskeligheder fremkaldt af manglende Driftskapital paa Grund af den tyske Marks Værdiløshed, Omlægning af Produktionen efter danske Forhold, vanskeligere Kreditforhold end i det øvrige Land og for mange Landbrugeres Vedkommende manglende Forstaaelse af danske Produktionsforhold.

Det er saaledes ikke saa underligt, at det sønderjydske Landbrug har følt Trykket stærkt, og at dette paa enkelte Egne og hos enkelte Landmænd har fremkaldt en Modløshed og Forsagthed, der har givet sig Udtryk paa forskellig Maade.

Omendskønt der næppe kan være nogen Tvivl om, at den økonomiske Krise bedst rides af ved Hjælp af en øget Mælkeproduktion, har Mejeribruget i Landsdelen dog ikke kunnet glæde sig ved den Interesse og Bevaagenhed, det efter Forholdene med Rette kunde fortjene.

Denne manglende Interesse skyldes dog maaske — ret beset — mere Mund- og Klovesygens ødelæggende Virkninger end Landbrugskrisens almindelige Forhold. De sønderjydske Mælkeproducenter er jo kommen ret

godt i Gang med Kontrolforeningsarbejdet, saa Sønderborg Amt endog staar som det Amt i Jylland, der har forholdsvis flest Køer under Kontrol, men naar saa Mund- og Klovesygen et Par Aar vanskeliggør dette Arbejde under selve Sygdommen og bagefter umuliggør en nødvendig Hensyntagen til Resultaterne, saa er det naturligt, at Interessen svækkes.

Koantallet er ganske vist steget med ca. 5 pCt. fra 1925 til 1926, og Stigningen fra 1920—26 udgør ikke mindre end 22 pCt.; men i Landet som Helhed er Koantallet i samme Tidsrum steget med 24 pCt., saa Fremgangen er, naar Hensyn tages til det lille Koantal, vi havde i Sønderjylland ved Genforeningen, ikke overvældende.

Ejendommeligt er det at lægge Mærke til den store Forskel, der er i Koantallet, beregnet i Forhold til Arealets Størrelse.

I Danmark var der i 1925 43 Køer pr. 100 ha, i Sønderjylland derimod kun 30. Men medens Sønderborg Amt har 50 Køer pr. 100 ha, er Tallene for Haderslev og Aabenraa Amter 30 og for Tønder Amt kun 23. Tager man saa de Amter, der grænser til Sønderjylland, finder vi, at Svendborg Amt staar højst med 59 Køer pr. 100 ha, Odense Amt med 50, Vejle med 43 og Ribe Amt med 38. Det bemærkes, at det er landbrugsmæssigt benyttet Areal, der her er Tale om. Et Blik paa Mælkemængden pr. ha giver endnu større Forskelligheder. I Landet som Helhed produceres ca. 1227 kg Mælk pr. ha landbrugsmæssigt benyttet Areal mod 792 kg i Sønderjylland. For de sønderjydske Amter er Tallene 1557, 797, 784 og 487 kg for henholdsvis Sønderborg, Aabenraa, Haderslev og Tønder Amter. Paa Fyn produceres 1876 kg Mælk pr. ha og for Ribe Amt er Tallet 1042 kg. Disse Tal er gode at faa Forstand af, naar man vil maale Mælkeproduktionens Betydning for de forskellige Egne, men ogsaa i Mejerikredsene kan en lignende Opgørelse for de enkelte Leverandører give meget interessante og overraskende

Oplysninger, og mange Mejerier kunde sikkert med Fordel foretage en saadan Opgørelse for derved at vække Interessen for en øget Mælkeproduktion.

Mælkemængden er i Sønderjylland gaaet frem med ca. 3 pCt., men naar Koantallet samtidig er steget 5 pCt., er Mælkemængden pr. Ko gaaet tilbage fra i Fjor og forresten ogsaa fra i Forfjor. Mælkens Fedtprocent har dog ligget noget højere end sædvanligt, og Mælkeforbruget pr. kg Smør er paa de fleste Mejerier gaaet ned med ¼—¾ kg. Denne Stigning i Fedtprocenten skyldes vel nok Mund- og Klovesygen, der straks som Regel fremkalder mindre, men federe Mælk hos Køerne.

Tekniske Forbedringer og Ombygninger af Mejerier har i afvigte Aar næppe fundet Sted i samme Omfang som Aarene forud. Det er de vanskelige Forhold, der med Rette holder Folk tilbage, hvor Forholdene ikke absolut kræver Forandringer, men paa den anden Side maa man jo ogsaa passe paa, at man ikke kommer til at spare paa Skillingen, saa Daleren gaar tabt.

Mit Arbejde har i 1926 formet sig paa sædvanlig Maade. Der har været 285 Rejsedage, hvor jeg helt eller delvis har været borte fra Hjemmet. Jeg har i Aarets Løb besøgt 74 Mejerier, enkelte af disse flere Gange. Bøtteudstillingerne i mit Distrikt har været afholdt paa sædvanlig Vis, og jeg har deltaget i 44 saadanne. Ved disse Udstillinger holder jeg gerne et kort Foredrag om Smørret eller om et andet Emne, som kan fremkalde en Forhandling. Tilslutningen til Udstillingerne er særdeles god, og jeg har Erfaring for, at mange Bestyrere og ikke mindst de ældre Medhjælpere, som trofast kommer til Bøtteudstillingerne, ved disse faar Impulser og Vink, som kan omsættes i Praksis. Foruden at være Dommer ved Bøtteudstillingerne har jeg været Dommer ved de provinsielle Mejeriudstillinger i København, Odense og Fredericia, samt 9 Gange deltaget i Bedømmelserne paa Forsøgslaboratoriet i København.

Jeg har medvirket ved 10 Ostelagerbedømmelser i

Sønderjylland og været Dommer ved en Forsøgsosteudstilling i Fredericia.

Lagerbedømmelserne af Smørret tager efterhaanden megen af min Tid, men Erfaringen viser, at disse har den allerstørste Betydning for en fortsat Fremgang i Smørrets Kvalitet, hvorfor jeg, saa ofte min Tid har tilladt mig det, har deltaget i saadanne Bedømmelser hos Smøreksportforeningerne i Sønderborg, Haderslev, Vojens og Esbjerg, samt hos Firmaerne Co-operative Wholesale i Esbjerg, Maypole Dairy Co., Esbjerg, Pollock & Co., Esbjerg, V. Stilling-Andersen, Esbjerg, og sidst paa Aaret hos Firmaet Sønderjydsk Mejeriforening i Aabenraa.

Jeg har holdt 30 Foredrag, dels ved Mejerigeneralforsamlinger, dels ved Mejeriforeningsmøder og et ved Undervisningsmødet paa Dalum. Foredragene har som Regel handlet om Mælkens Afregning eller Mælkens Behandling og om Kvalitetsbetalingen af Mælk. Dette sidste Spørgsmaal blev af Sønderjydsk Mejeriforening sat paa Dagsordenen ved nogle Møder i Distriktet, efter at det store Flertal af Mejerierne (ca. 85 pCt.) i en Aarrække har haft Mælkebedømmelse og en Del samtidig Reduktaseprøven. Forslaget til en Kvalitetsbetaling blev godt modtaget og indført paa en hel Række Mejerier.

Et andet Spørgsmaal, som Sønderjydsk Mejeriforening ogsaa har Æren af at have bragt frem, er Mejeriregnskabsaarets Afslutning til 1. Oktober for derved at give Mulighed for en lettere Sammenligning mellem Mejeriernes Afregning og Kontrolforeningernes Udbytteberegning.

Sagen er bleven vel modtaget af Mejerierne og mange (vistnok et Flertal) vil slutte Regnskabsaaret til 1. Oktober i Aar.

Af andre Forhold, min Tid har været optaget med, kan nævnes Ledelsen af fire Gerbereringskursus, et i hvert Amt. Et Par Gange har jeg været tilkaldt af Landmænd for at give Anvisning paa en praktisk Ordning af Mælkens Afkøling paa Gaardene.

Som sædvanlig har jeg deltaget i en Række Møder i Organisationerne og paa anden Vis. Tretten af disse Møder er holdt i Sønderjydsk Mejeriforening, for hvilken Forening jeg har varetaget Sekretær- og Kassererstillingen. Af andre Møder kan nævnes Konsulentmødet i København og to Møder i det af Landbrugsraadet nedsatte Smørudvalg.

I Lighed med tidligere Aar har jeg været Censor ved Mejeristernes Afgangsprøve paa Dalum og Ladelund Mælkeriskoler.

Som sædvanlig har jeg redigeret Mejeriteksten i »Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende«. Dette sønderjydske Ugeblad holdes af ca. 2000 Landmænd og Mejerister, som jeg paa denne Maade har Lejlighed til at fremdrage forskellige Mejerispørgsmaal for.

Hjemmearbejdet er, saadan som Konsulentvirksomheden har udviklet sig, næppe bleven røgtet, som det helst skulde.

Det kniber med at faa Tid tilovers til at følge med i Mejeribrugslitteraturen, ligesom det sikkert var gavnligt, naar der var mere Tid tilovers til skriftligt Arbejde.

VII.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

Takket være det i Aarenes Løb udrettede praktiske Arbejde for at fremme Fjerkræavlen, navnlig Hønseavlen, kan der adskillige Steder spores god Fremgang, men desværre maa det indrømmes, at det økonomiske Udbytte af Ægproduktionen har været betydeligt lavere end de foregaaende Aar. Interessen er særlig voksende for Anskaffelsen af bedre Høns fra kontrollerede, højtydende Besætninger og for Indretning af gode formaalstjenlige Hønsehuse; men ogsaa kunstig Rugning og Opdræt samt Salg af nylig udrugede Kyllinger vinder Fremgang. Der findes nu flere Opdrættere, der ligesom Tilfældet er i Udlandet, har dannet sig en god Biindtægt ved dels at ruge for andre og dels sælge nylig udrugede

Kyllinger. Dette har bidraget til, at Kyllingerne flere og flere Steder, ikke mindst indenfor Landbrugene, tillægges rettidig, hvorved Grundlaget dannes for en forøget Efteraars- og Vinterægproduktion. Som jeg ofte har henledt Opmærksomheden paa, bør vore Hønseholdere i Fremtiden i størst mulig Udstrækning lægge Vægt paa at faa frembragt mange Efteraars- og Vinteræg, og Midlerne hertil er bl. a., at Kyllinger af den bedst mulige Afstamning opdrættes og fodres godt og hensigtsmæssigt, at der sørges for stor og lys Læskurplads og rigelig Beskæftigelse med at finde Føde, ligesom der kan opnaas stor Fordel ved en fornuftig Anvendelse af kunstigt Lys i de korte Efteraars- og Vinterdage. De mange Forsøg, der i Udlandet er udført med Anvendelse af kunstigt Lys, viser, at der af gode, kraftigt udviklede og hensigtsmæssigt fodrede og passede Høns gennem Efteraars- og Vintermaanederne kan opnaas en forøget Ægproduktion. Det, der finder Sted, er altsaa en Omlægning af Produktionen fra Foraar til Vinter, idet en Del af de Æg, som Hønsene ellers først vilde lægge tidlig paa Foraaret, i Stedet for lægges Efteraar og Vinter. I denne Forbindelse vil jeg atter minde om den overordentlig store Betydning det har, at vi kommer ind paa at producere ubefrugtede Handelsæg, idet disse holder sig langt bedre end befrugtede; derved vil vi ogsaa blive i Stand til at indskrænke vort altfor store Hanehold ganske betydeligt; i Virkeligheden behøves der kun de til Avlshønsene nødvendige Haner, der bør være af den bedst mulige Afstamning.

Som jeg har fremhævet i mine sidste Beretninger, lægges der indenfor Organisationerne mere og mere Vægt paa Iværksættelsen af Stedbedømmelse af hele, velledede og lønnende Hønsehold, en Opgave, der har vundet stor Tilslutning Landet over og nu bl. a. praktiseres indenfor enhver af de samvirkende Husmandsforeninger i de forskellige Landsdele. Det er et godt Skridt fremad i den rigtige Retning, og glædeligt er det, at man inden-

for de nævnte Organisationer, som jeg samarbejder meget med, mere og mere optager Arbejder til Fremme af virkelig praktisk og økonomisk Fjerkræavl. Disse Konkurrencer har bidraget betydeligt til, at der indenfor de udprægede Nyttehønseracer er fremskabt rigtlæggende Hønsebesætninger af godt, kraftigt og ensartet Udseende, og Spredning af Rugeæg fra de anerkendte Avlscentre har været til stor Gavn. Det er imidlertid ikke nok, at Arbejdet hviler paa daglig Regnskabsføring og Kontrol med den enkelte Hønes Æglægning; der maa ogsaa gennemføres en nøje Mærkning af Afkommet og Stambogsføring, og her har Fællesudvalget for Fjerkræavlen i en lang Aarrække paa en god og efterfølgelsesværdig Maade vist Vejen, der skal gaas.

Atter i Aar har der været god Afsætning for danske Avlshøns til Rusland, og jeg har i den Anledning bistaaet Statskonsulent *Koefoed* samt Landbrugsraadet, som har taget sig af Sagen og har haft hele Arbejdet dermed. Den russiske Kommission, som skulde foretage Indkøbet, ankom paa et uheldigt Tidspunkt, nemlig i Rugeægstiden, og ved de gentagne Forhandlinger, der blev afholdt, stilledes der fra Russernes Side saa store Fordringer til Ydelse og Afstamning, at jeg ansaa det for tvivlsomt, om der under disse Forhold her fra Landet kunde leveres over et Par Hundrede Høns og Haner; men da Kommissionen, som jeg ledsagede nogle Dage, efterhaanden blev klar over, at den sikkert heller ikke i andre Lande kunde faa de stillede, altfor store Krav opfyldte, slog den af paa Fordringerne, og Hindringerne for at faa det omtrent ønskede Antal var da derved naturligvis ryddet af Vejen. Fra en Side, hvor man har været forkert underrettet, har man fablet om, at Afsætningen drejede sig om 3—4000 hvide Wyandotter, medens Kommissionen aldrig har paatænkt at indkøbe over to Tusinde Høns og Haner af hvid Wyandottrace, inklusive et mindre Antal røde Rhode Islands og Faverolles. Indenfor den Tid, der var til Raadighed, lykkedes

det Kommissionen at faa indkøbt 1767 Høner og Haner, der betaltes med 36,487 Kr. eller gennemsnitlig 20 Kr. 64 Øre pr. Stk. inkl. Emballage. At man var villig til at betale en stor Pris for stambogsførte Individer af den bedst mulige Afstamning fremgaar, naar det anføres, at der betaltes op til 50 Kr. pr. Stk. for de bedste Haner og Høner. Alle de opkøbte Høns blev sendt over til en af den russiske Regering anlagt stor Forsøgs- og Avlsstation udenfor Moskva, hvor der i Forvejen fandtes henved et Par Tusinde Høns. Senere er der efter Opfordring fra den herværende russiske Handelsdelegation ad Luftvej blevet sendt Rugeæg til Rusland, og disse Æg blev betalt med 1 Kr. pr. Stk. For Tiden er der atter Opkøb i Gang, ligesom der til Efteraaret er Mulighed for en større Afsætning af Avlsfjerkræ til Rusland, og der synes da særlig igen at blive Tale om hvide Wyandotter.

Ligesom de tidligere Aar har jeg deltaget i mange Forhandlinger og Møder, bl. a. i Statens Husdyrbrugsudvalg, Landhusholdningsselskabet, Fællesudvalget for Fjerkræavlen og De samvirkende fynske Husmandsforeningers store aarlige Fjerkræavlermøde paa Husmandsskolen ved Odense, hvor jeg holdt Foredrag. Jeg har overværet Konsulentmødet og flere af Landboforeningernes Delegeretmøder samt De samvirkende jydske Husmandsforeningers Sendemandsmøde, ligesom jeg i Vinterens Løb, særlig ved større Møder i forskellige landøkonomiske Foreninger og paa Skoler, har holdt en Del Foredrag om Emner Fjerkræavlen vedrørende. For Lærere og Skoleelever paa Ellekilde ved Lyngby har jeg som forrige Aar holdt en Række Foredrag, og paa Ankerkus ved Sorø har jeg for Husholdningseleverne demonstreret Slagtning og Behandling af Fjerkræ. Tilsynsrejser til Avlscentrene og de i Konkurrencen deltagende Hønsehold er foretaget i samme Udstrækning som tidligere Aar, og som sædvanligt har jeg afgivet Erklæring i de mig særlig fra Landbrugsministeriet tilstillede

Sager og arbejdet bl. a. med Affattelse af Beretninger og Artikler.

I Aarets Løb har jeg modtaget mange Udlændinge, saaledes bl. a. et Selskab af tyske Fjerkræavlere, som jeg ledsagede nogle Dage, og endelig har min officielle Deltagelse i Verdensfjerkræavlerkongressen i Kanada, hvor jeg, ligesom i de Forenede Stater, er anmodet om at holde Foredrag, lagt Beslag paa min Tid.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Alf. L. Søndergaard.

1926 var det daarligste Aar i Mands Minde for dansk Hesteavl i Almindelighed, og Nedgangen naaede endelig ogsaa til Heste af Frederiksborg- og Oldenborgrace. Disse havde hidtil klaret sig nogenlunde igennem Krisen, dels fordi disse Racer fortrinsvis er beregnet paa Hjemmebruget, og dels fordi man, særlig for Frederiksborghestenes Vedkommende, var inde i en stærk Opgangsperiode i kvalitativ Henseende, som gjorde, at Interessen og Opmærksomheden hos Opdrætterne stadig var levende. Men Modgangen blev alligevel for stor i Løbet af Aaret. Den tyske Toldlovs klamme Haand havde allerede fra det foregaaende Aar standset al Eksport, samtidig med at en stadig stigende Import af daarlige, men billige udenlandske Heste yderligere svækkede Avlen. De pengeknappe Tider henviste mange til at købe en billig, men ringere Vare, et Princip, som altid har vist sig mindre rentabelt i det lange Løb, men som ikke desto mindre betinger Afsætning af de mange importerede Heste.

I Forbindelse med Hesteavlsorganisationerne, særlig her paa Sjælland, har vi gennem Oplysningsarbejde og praktiske Foranstaltninger søgt at modvirke denne Udvikling; men dette Arbejde vanskeliggøres i høj Grad af, at Organisationerne ikke kan yde Kredit i saa stor Udstrækning som de importerende Hestehandlere.

Men ikke alene disse Forhold virkede svækkende paa Interessen for Avlen. Denne nedsattes yderligere ved, at de omhandlede 2 Racer ikke blev delagtige i den Nedsættelse af Indførselstolden paa Heste til Tyskland, som var Resultatet af de Forhandlinger, der var blevet ført i Sommerens Løb, og selv om Frederiksborg- og Halvblodshestene som nævnt ikke er saa afhængige af Udlandets Marked som de svære Heste, saa var det dog en stor Skuffelse for Opdrætterne. Dertil kom endvidere mod Aarets Slutning Vanskelighederne med den officielle Anerkendelse og Støtte fra Statens Side.

Saaledes trængt fra alle Sider var det naturligt, at Nedgangen kom; og den fik sit stærkeste Udslag i, at ca. Halvdelen af de almindeligvis benyttede Hopper blev taget ud af Avlen.

Der er ofte i de senere Aar blevet gjort opmærksom paa det uheldige i denne Udvikling, da Kravet til Hestekraft som bekendt ikke er i Aftagen, men i stadig Stigen, bl. m. a. fordi de noget overspændte Forventninger til Motorkraftens Anvendelighed i Landbruget efterhaanden nedstemmes. Det har været en meget væsentlig Opgave i det forløbne Aar at belyse disse Forhold saaledes, at Produktionen af Heste indskrænkedes det mindst mulige og i alt Fald ikke kom til at omfatte det bedste Avlsmateriale, saa Indskrænkningen ogsaa vilde faa en kvalitativ Tilbagegang til Følge.

Paa Øernes Dyrskuer, som jeg har overværet saa mange af, som det var mig muligt, var Fremstillingen af Heste ogsaa noget mindre end tidligere, medens der glædeligvis stadig var Fremgang at notere i kvalitativ Henseende, hvilket ogsaa er den eneste Vej, der gives, til bedre Priser.

Paa Sjælland og Bornholm var det som sædvanligt og i stigende Grad Frederiksborghestene, som dominerede. I Jyderup og Slagelse var der dog gode Belgierskuer.

For den svære Halvblodsavls Vedkommende var Tilslutningen ligeledes noget mindre end de foregaaende Aar; herfra undtages dog det smukke Skue paa Brahetrolleborg, som var baade større og bedre end nogensinde tidligere. Denne Avl arbejder nu med et særdeles godt Materiale her i Landet, takket være den Virksomhed, som Hoppecentret »Sjælland« sammen med Avlsorganisationerne paa Fyn og Sjælland udfører.

I Lighed med tidligere Aar fandt der ogsaa i Aar forud for Dyrskuerne en Bedømmelse Sted af de anmeldte Hestes Afstamning. I denne Bedømmelse har jeg deltaget for de fleste sjællandske Skuers Vedkommende.

Afkomsskuerne, som jeg alle har fulgt, omfattede i Aar 12 Frederiksborghingste, 7 paa Sjælland og 5 paa Bornholm, og 2 Halvblodshingste. Ogsaa dette Antal er noget mindre end tidligere.

Som sædvanlig har jeg deltaget i Hoppe- og Hingstekaaringerne af Frederiksborg og svært Halvblod paa Sjælland og Fyn.

Som allerede nævnt er det i de senere Aar paabegyndte Arbejde med at interessere det mindre Landbrug for Brugen af danske Heste fortsat under en stigende Interesse baade fra Købernes og Sælgernes Side. I indeværende Aar er der saaledes afholdt 4 Bortsalg i forskellige Amter paa Sjælland med godt Resultat, god Tilslutning og god Købelyst. Husmandsforeningerne meddeler da ogsaa, at der nu kun sælges faa fremmede Smaaheste igennem Organisationen her paa Sjælland.

Stambogsføringen kræver stadig mere og mere Arbejde. Registreringen fortsættes hele Aaret, og III Bind af Registerstambogen er udkommet samtidig med, at Udgivelsen af 15de Bind af Elitestambogen forberedes. Der er nu ialt registreret 83 Hingste og 775 Hopper af Frederiksborg-Race og 31 Hingste og 249 Hopper af svært Halvblod, ialt 1138 Dyr. Det er et fuldtud tilfredsstillende Resultat under de forhaandenværende Omstændigheder.

I stadig stigende Grad har jeg ydet Bistand saavel til Foreninger som til private i Spørgsmaal Hesteavlen vedrørende, ligesom nogen Tid er medgaaet som Censor i Husdyrbrug ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Jeg har desuden deltaget i Statsdyrskuekommissionens Møder, i de provinsielle Landboforeningers Delegeretmøder, i flere Hesteavlsforeningers Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger, ligesom jeg ogsaa i Aarets Løb har holdt en Del Foredrag i Hesteavlsforeninger og Landboforeninger, men særlig i Tilslutning til Dyrskuer og Kaaringer.

Til Landbrugsministeriet og Statsdyrskuekommissionen har jeg afgivet et Par Betænkninger og sammen med Formændene for de respektive Statshingsteskuekredse foretaget de aarlige Eftersyn af Hoppecentret »Bornholm«, som iøvrigt ophævedes i Slutningen af Aaret, og af Hoppecentret »Sjælland« samt Opdrætningsanstalten »Ny Toftegaard«.

IX.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

Uagtet Interessen for Hesteavl absolut ikke har været i Stigen i 1926, har der dog i Aarets Løb været lagt fuld Beslag paa min Arbejdsevne, dels fordi det offentlige Arbejde til Hesteavlens Fremme i 1926 praktisk talt har været fortsat indenfor de samme Rammer som tidligere, og dels derved, at der, den svigtende Interesse til Trods, har været Forstaaelse af, at det netop i denne for Hesteavl saa kritiske Tid gjaldt om at arbejde ihærdigt for at koncentrere Avlen til et mindre Antal men til Gengæld bedre Individer, og til dette Arbejde er der Gang efter Gang blevet kaldt paa mig.

Som sædvanlig har jeg ledet Kaaringerne for svære Hingste — Jyder og Belgier — foruden et forholdsvis stort Antal Kaaringer for Hopper af jysk Race. Disse Kaaringer har i Hovedsagen fundet Sted i Februar—

April, i hvilken Tid jeg derfor næsten uafbrudt har været paa Rejse.

Jeg har ligeledes overværet et stort Antal Stats-, Afkoms-, Fælles- og Landboforenings-Dyrskuer, foruden at jeg som Landbrugsministeriets Repræsentant ogsaa i 1926 fik Lejlighed til at overvære det store Hesteskue i Bryssel.

I 1926 har jeg som i foregaaende Aar deltaget i Afstamningsbedømmelse for de til Foreningen af jydske Landboforeningers Ungskue og til Hingstekaaringerne i Jylland anmeldte Hingste samt for Hingste og Hopper anmeldte til adskillige Skuer paa Sjælland og Fyn. Desuden har jeg i 1926 deltaget i et stort Antal Møder, f. Eks. i Statsdyrskuekommissionen, det almindelige Konsulentmøde, Delegeretmøderne i Aarhus, Odense og København, Hestedagen i København, Møder i Foreningen af jydske Landboforeningers Husdyrudvalg samt De samvirkende jydske Hesteavlsforeningers Repræsentantmøde og Bestyrelsesmøder o. s.v., hvorved det Antal Dage, jeg har været borte fra mit Hjem, yderligere er blevet stærkt forøget.

Som sædvanlig har jeg haft en betydelig Korrespondance med Institutioner og Private, foruden at jeg som i foregaaende Aar har skrevet en Del Artikler i den landøkonomiske Fagpresse samt en Afhandling om Danmarks Hesteavl til det tyske »Tierzucht und Tierheilkunde«. Foruden denne skriftlige Virksomhed har jeg som sædvanlig holdt et forholdsvis stort Antal Foredrag særligt ved Kaaringer og Dyrskuer, og ikke mindst ved de sidste bliver det mere og mere Brug, at nogle af de præmierede Dyr demonstreres, der gives en Oversigt over de fremstillede Hestes individuelle Kvalitet, ligesom der har været Lejlighed til at fremsætte mere almene Betragtninger Avlen vedrørende, og jeg har Indtrykket af, at denne stærkere Uddyben af den Belæring, som Skuerne kan yde, modtages med Velvilje og Interesse af det tilstedeværende Publikum.

I Februar Maaned udsendte jeg gennem de provinsielle Fællesforeningers Medlemsblade, »Vort Landbrug« og »Dansk Husdyravl« samt gennem »Ritzaus Bureau« til Dagspressen Meddelelse om, at jeg med Landbrugsministeriets Bemyndigelse som sædvanlig anviste Hopper til Bedækning ved fremragende Hingste tilhørende Hesteavlsforeninger, og de udpegede Hingste var: »Nørre Herreds Dux«, Reg. Nr. 240, »Nørager Karmark«, Reg. Nr. 112, Stbg. Nr. 1732, »Fjandbo«, Reg. Nr. 277, og »Lunde Dux«, Reg. Nr. 268. Der anvistes 4 til »Fjando«, 3 til »Nørre Herreds Dux« og 2 til »Lunde Dux«.

Foruden disse Arbejder har Stambogsføringen og Registreringen lagt stærkt Beslag paa mig, og selv om der ikke i Aarets Løb udkom nogen Register-Stambog for Heste af jysk Race, har Registreringen gaaet sin støtte Gang, ligesom der i Aarets Løb er udstedt et betydeligt Antal Certifikater. Derimod udkom 1. Bind af Elitestambog for Heste af jysk Race som omtalt i min Beretning for 1925, og II. Bind, der udkom i Marts 1927 med en Oversigt over de til Oppenheim-Stammen hørende Hingste, der har haft Betydning for den jyske Hesteavl, har krævet meget Arbejde af mig i 1926.

Forøvrigt tillader jeg mig vedrørende nærmere Enkeltheder angaaende Hesteavlens Forhold at henvise til min Artikel »Hestene i 1926« i Tidsskrift for Landøkonomi 1927, Hefte 8 og 9.

†

Lensbaron Otto Reedtz-Thott.

(Født 29. Juni 1872. — Død 10. Oktober 1927).

Det er mindre Fortjenester paa det landøkonomiske Omraade end paa andre Omraader, der vil bevare Baron *Otto Reedtz-Thotts* Navn for Eftertiden. Han drev oprindelig Fedgaarden, der ligger paa Fedet, denne mærkelige Tange af næsten vestjydsk Natur, som et geologisk Lune har henslægt i den sydsjællandske Idyl nede ved Præstø Fjord, drev den med Interesse, men uden Særpræg. Han overtog i 1923, som eneste Søn af den tidligere Konsejlspræsident og Udenrigsminister Lensbaron Reedtz-Thott de Thottske Besiddelser, nemlig Palæet paa Kongens Nytorv og Baroniet Gaunø, et af Landets allerskønneste og største Herresæder. Med dette forbandt han Forstanderskabet paa Herlufsholms lærde Skole i de faa Aar, der gik hen fra 1923 og indtil han døde den 10. Oktbr. i Aar. Ogsaa til Herlufsholm er jo knyttet meget Jordegods, men det maa vistnok siges, at saavel Gaunø Gods som Herlufsholm fra den gamle Lensbarons Tid var sat saadan i Skik, at der ikke levnedes Plads for noget omfattende sønligt Initiativ.

Naar Baron Otto Reedtz-Thotts Navn alligevel vil blive mindet med Taknemlighed og Respekt, ikke alene af den

store Kreds, han i Kraft af sin offentlige Virksomhed kom i Berøring med, men ogsaa af den sydsjællandske Befolkning og først og fremmest af dennes Landbefolkning, hænger dette sammen med den Sans for almene Interesser og de udmærkede personlige Egenskaber, der prægede ham. Kun faa danske Godsejere har staaet i et bedre Forhold til sine Omgivelser — Undergivne og Ligemænd — end Lensbaron Otto Reedtz-Thott. Det var en Slægtstradition, han i saa Henseende førte videre, og som utvivlsomt staar i Forbindelse med det Venskab, der gennem mange Aar bestod mellem Herskabet paa Gaunø og de Grundtvigske Kredse, først og fremmest Vartov-Præsten C. J. Brandt og Sjællands Biskop Dr. Skat Rørdam, der begge havde været Præster i Rønnebæk, hvis Kirke hørte under Gaunø. Smukt er der fortalt om de aandelige Rørelser i Sydsjælland og Gaunøs Forhold hertil af Amtmandinde Bardenfleth, Pastor Brandts Datter, i 4. Bind af »Minder fra gamle Grundtvigske Hjem«, hvor navnlig Billedet af den højtbegavede og livlig interesserede Baronesse Reedtz-Thott er tegnet med den største Sympati. Det var ogsaa gennem de Grundtvigske Kredse, at Lensbaron Tage Reedtz-Thott kom i Berøring med Tietgen og derigennem knyttedes til de talrige Tietgen'ske Foretagender.

Da Baron Otto Reedtz-Thott begyndte sin offentlige Løbebane, begyndte han fra neden. Han var i mange Aar Formand for Roholte Sogneraad, indvalgtes derefter i Præstø Amtsraad og fra 1924 — efter Indflytningen paa Gaunø — Formand for Vejlø-Vester Egesborg Sogneraad, i hvilken Kommune Gaunø ligger. Overalt gjorde Baron Reedtz-Thott sig gældende ved megen Forhandlingsdygtighed og en udpræget Almensans. Han søgte Valg til Folketinget saavel i 1913 som i 1918 i Præstø, men opnaaede ikke Valg før i 1920, og da som konservativ Kandidat i Københavns Amt. Der knyttedes utvivlsomt betydelige Forventninger til Baron Reedtz-Thott som Politiker, Forventninger, som vel næppe fuldtud blev indfriede, i det mindste ikke for den Del af Virksomheden,

der vender ud mod Offentligheden. Han talte godt og solidt, maaske lidt tungt, men han talte ikke ofte, og saa godt som aldrig om Storpolitik. Men til Trods herfor har han utvivlsomt øvet en betydelig Indflydelse indenfor det Parti, han tilhørte, det konservative Folkeparti, og i de mange taktiske Afgørelser, i Partimøder, Gruppemøder og Bestyrelsesmøder har han sikkert været en raadende og talende Mand. Han var utvivlsomt sit Partis bedste Taktiker og havde mange Betingelser for at blive dets førende Personlighed, vel lidt som han var personlig, ikke alene af sine Meningsfæller, men langt ind i de andre Partier, først og fremmest i Venstre. Hans Død er derfor et stort Tab for det konservative Folkeparti som for konservativ Politik overhovedet. Det politiske Liv, og navnlig den politiske Agitation, kræver ofte de stærke Virkemidler, men det Lov faar Baron Reedtz-Thott ogsaa af sine politiske Modstandere, at han aldrig benyttede sig af ufine og urigtige Midler, og at han var den første til at paatale, naar saadant skete, hvad enten det gik ud over Meningsfæller eller Modstandere.

Indenfor de landøkonomiske Foreninger gjorde han sig kun lidet gældende, optaget som hans Tid var baade af politisk og kommunal Virksomhed, af Interesse for Sejlsporten og af Bestyrelsesarbejdet i en Række Erhvervsselskaber som A/S De danske Sukkerfabrikker, A/S De Forenede Papirfabrikker, A/S Faxe Kalkbrud o. fl. Ogsaa Kunsten havde i ham en ivrig Beskytter. Hvad hans Stilling indenfor de landøkonomiske Organisationer angaar var han fra 1920 Medlem af Bestyrelsesraadet for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og Formand for Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Danmark. Navnlig i denne sidste Egenskab traadte han til Tider stærkt i Forgrunden under Forhandlingerne om Arbejdsforholdene, og fra alle Sider erkendte man hans udprægede Forhandlingsevne og Realitetssans. Han var vel lidt ikke alene af Arbejdsgiverne, men i Virkeligheden ogsaa af Arbejdernes Repræsentanter, og det er beteg-

nende, at »Landarbejderbladet« ved hans Død skrev rosende om ham og sænkede Kaarden »overfor hans personlige Egenskaber, hans retlinede, djærve Natur og hans Troskab mod Organisationstanker«.

Alt i alt samler Minderne om Baron Otto Reedtz-Thott sig saaledes fra alle Sider i et smukt personligt Eftermæle.

Otto Himmelstrup.

Bestyrelsesmødet
i
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Fredagen den 14. Oktober 1927.

Til Stede var Præsidenterne Kammerherre *N. Juel* og Forpagter *Chr. Sonne.* Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr. Forpagter *W. Branth,* Juellinge, Forstander *N. Bredkjær,* Tune, Professor *B. Bøggild,* København, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen,* Erholm, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen,* Hareskovgaard, Proprietær *V. Jespersen,* Næsbyhoved, Gaardejer *Aage Johnsen,* Højgaard, Forpagter *O. J. Knipschildt,* København, Etatsraad *Jørgen Larsen,* Gaardbogaard, Baron *G. Lerche,* Klampenborg, Godsejer *P. Olufsen,* Qvistrup, Forstander *H. J. Rasmussen,* Næsgaard, Forpagter *G. F. Schroll,* Bækkelund, Kammerherre *C. Sehestedt Juul,* Ravnholt, Godsejer *V. Selchau-Hansen,* Alslevgaard, Proprietær *F. Smith,* Nyrupgaard, Kammerherre *Ad. Tesdorpf,* Pandebjerg, Godsejer *J. Theilmann,* Bjergbygaard, og Forpagter *J. Willumsen,* Anhof.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel,* bød Velkommen og mindede om følgende Mænd, der er afgaaet ved Døden siden det den 17. Juni afholdte Bestyrelsesmøde, nemlig: Direktør *T. Holten-Andersen,* København, Statskonsulent *P. Aug. Mørkeberg,* Hellerup, og Lensbaron *O. Reedtz-Thott,* Gaunø. — Man gik derefter over til Dagsordenen, hvis første Punkt var:

Landhusholdningsselskabets fremtidige Stilling og Spørgsmaalet om Sekretærpladsens Besættelse. Paa det den 17. Juni i Aar

afholdte Bestyrelsesmøde blev der nedsat et Udvalg til at overveje forskellige Forhold vedrørende Landhusholdningsselskabets fremtidige Virksomhed og Spørgsmaalet om Besættelsen af den ved Kontorchef *Hertels* Død ledigblevne Sekretærplads (jvfr. Tidsskriftets Side 352). Efter at dette Udvalg havde holdt Møde, nedsatte det et Underudvalg, bestaaende af Forstander *N. Bredkjær,* Gaardejer *Niels Nielsen,* Forpagter *Chr. Sonne* og Godsejer *J. Theilmann,* som i Løbet af Sommeren har drøftet forskellige Spørgsmaal vedrørende en eventuel Omordning af Selskabets fremtidige Virksomhed.

Paa Bestyrelsesmødet blev der givet Meddelelse om Underudvalgets og Udvalgets Virksomhed, der endnu ikke er afsluttet, og efter at Bestyrelsen nærmere havde drøftet Sagen, besluttedes det, at Udvalgene fortsætter deres Arbejde, ligesom det vedtoges under Hensyn hertil at stille Spørgsmaalet om Sekretærpladsens Besættelse i Bero indtil videre.

Henstilling til Landhusholdningsselskabets Medlemmer om at vælge to nye Medlemmer til Bestyrelsesraadet i Stedet for Stats- og Landbrugsminister *Th. Madsen-Mygdal,* der har ønsket at udtræde af Bestyrelsesraadet, da Ministerens Embedspligter har hindret ham i at deltage i Bestyrelsesmøderne, og Lensbaron *O. Reedtz-Thott,* Gaunø, der er afgaaet ved Døden. Forskellige Mænd bragtes i Forslag, og efter nogen Diskussion vedtoges det at henstille til Medlemmerne ved Valgene i December Maaned at stemme paa 2 af følgende 6 Mænd: Godsejer *K. Langkilde,* Bramstrup, Direktør *K. Dorph-Petersen,* København, Hofjægermester *A. V. Bech,* Valdbygaard, Forpagter, Hofjægermester *C. A.* Baron *Blixen-Finecke,* Borreby, Jægermester *V. Rasch,* Store Hallegaard, Professor *O. H. Larsen,* København.

Forhøjelse af Selskabets Husleje. Forsikringsselskabet »*Danmark*«, i hvis Bygning Landhusholdningsselskabet siden 1903 har lejet Kontorlokaler, har

meddelt, at det ser sig nødsaget til at maatte forhøje Landhusholdningsselskabets Husleje betydeligt, efter at det i saa mange Aar har boet til en billig Leje. Efter Præsidiets Henstilling vedtoges det under Hensyn til de foreliggende Omstændigheder at tilbyde Forsikringsselskabet »Danmark« en større Huslejeforhøjelse, der dog ligger noget under den af Forsikringsselskabet forlangte, og derefter forhøje den Huslejeafgift, som *Statens Planteavlskontor og Foreningen af danske Landbrugskandidater* yder til Landhusholdningsselskabet for Leje af Lokaler.

Efter at Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1928—31. Marts 1929 var behandlet og vedtaget til Fremlæggelse paa den kommende Generalforsamling, blev der givet Meddelelser om Arbejdet for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet, hvilket Arbejde ledes af Fuldmægtig *L. P. M. Larsen.* Beretning herom vil iøvrigt blive afgivet paa Generalforsamlingen og optaget i Referatet af denne; her skal kun lige nævnes, at Afsendelsen af dansk Sædefrø til Udlandet har vakt stor Opmærksomhed, og at der paa flere Steder er fremkommet gode Resultater.

Endvidere blev der givet Meddelelse om Udvalget vedrørende Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier. Blandt andet paa Grund af det milde Vejr sidste Vinter har det nedsatte Underudvalg, der bestaar af Arkitekt *Gotfred Tvede* og Direktør *O. Schjerbeck,* kun kunnet foretage enkelte Forsøg og Undersøgelser; men iøvrigt mener Underudvalget, at det er af største Betydning for Tagenes Holdbarhed at faa klaret, hvorledes man i Staldbygninger undgaar, at Fugtigheden fra Stalden trænger op i Bygningen og gør Skade paa de saakaldte »kolde« Tage. Underudvalget har i afvigte Sommer forberedt Forsøg vedrørende dette Spørgsmaal paa nogle sjællandske Gaarde og vil i Vinter foretage nærmere Undersøgelser angaaende Bevarelsen af disse Tage.

Beretningen om Landøkonomisk Rejsebureau vil blive afgivet paa Generalforsamlingen og fremkomme i Referatet af denne. Arbejdet i Bureauet har iøvrigt ogsaa i 1927 været betydeligt; Bureauet har saaledes for Udlændinge planlagt 41 Rejser for Enkeltpersoner (mod 31 i Fjor) og 63 Selskabsrejser (mod 61 i Fjor); iøvrigt har det planlagt Rejser for 9 danske Selskaber (samme Tal som i Fjor) og 11 danske Enkeltpersoner (mod 15 i Fjor) til Udlandet og for 2 (samme Tal som i Fjor) danske Selskaber til Rejser her i Landet.

Der blev derefter givet Meddelelse om, at der i Aar er modtaget 5 Indstillinger fra Landboforeninger om Uddeling af Selskabets Sølvbægre, og at de indstillede hver vil modtage et Sølvbæger. Af de belønnede bor de 4 i Ringkøbing Amt og 1 i Aarhus Amt. Hvad Uddelingen af Dueligheds medailler angaar er der i Aar indkommen 35 Ansøgninger om Tildeling af saadanne, nemlig til 16 Kvinder og 19 Mænd; 18 af Ansøgningerne er fra Jylland, 14 fra Sjælland, 2 fra Fyn og 1 fra Lolland-Falster. Der uddeles indtil 20 Medailler aarlig; i Aar vil 8 Kvinder og 12 Mænd, hvoraf 9 bor i Jylland, 8 paa Sjælland, 2 paa Fyn og 1 paa Lolland-Falster, faa tildelt Medaillen.

Forinden Planen for Selskabets Foredragsmøder i Vinteren 1928 fastsættes, ønskede Præsidiet at erfare, om der var Emner, Bestyrelsesraadet ønskede at faa behandlet, ligesom Præsidiet selv foreslog forskellige Emner. Foruden de forskellige Foredragsemner var enkelte andre Spørgsmaal vedrørende Selskabets Foredrag Genstand for Drøftelse i Bestyrelsen. Selskabet vil nu sætte sig i Forbindelse med de Foredragsholdere, som man har tænkt sig skal behandle de foreslaaede Emner, og der vil antagelig paa Generalforsamlingen kunne gives nærmere Meddelelse om Planen for Foredragene. — Til Almanakstykket for 1929 blev der bragt forskellige Emner i Forslag, og det vedtoges at søge føl-

gende Emne behandlet: Om den bedst mulige Behandling af vore Handelsæg.

Præsidiet gav til Slut Meddelelse om Prisopgaverne vedrørende Tidslens Bekæmpelse og vedrørende Anvisning af Metoder til Bestemmelse af Jordens Kali- og Fosforsyretrang. Da Bedømmelsesudvalget — bestaaende af Statskonsulent *K. Hansen* (Formand), Godsinspektør *Cai Jørgensen* og Konsulent *Kr. Kristensen* — vedrørende den førstnævnte i 1922 udsatte Opgave ikke har fundet nogen af de ved Fristens Udløb den 1. Oktober 1926 indkomne Besvarelser fyldestgørende og værdige til Præmiering, har Præsidiet efter Henstilling af Udvalget i September Maaned i Aar paany udsat Prisopgaven. Fristen for Indsendelse af Besvarelserne er sat til Udgangen af Aaret 1931; Præmien er sat til 2000 Kr., og Præmietageren kan desuden vente at modtage indtil 1000 Kr. til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet. Foruden den i Maj Maaned 1926 udsatte Prisbelønning paa 2000 Kr. for den sidstnævnte Prisopgave angaaende Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali har Præsidiet — efter fra »Det danske Gødnings-Kompagni« at have faaet Tilsagn om et Tilskud til Hjælp ved Opgavens Løsning — udsat et Beløb paa 1000 Kr. som 2. Præmie for en Besvarelse, der vel ikke opnaar 1. Præmie, men hvori der dog er nedlagt et godt og fortjenstfuldt Arbejde. Endvidere vil en eventuel 2. Præmietager kunne vente at modtage et Beløb af indtil 1000 Kr. til Dækning af dokumenterede Udgifter (1. Præmietager kan vente at modtage 2000 Kr. til saadanne Udgifter). Fristen for Indsendelse af Besvarelser af denne Opgave er ligeledes sat til Udgangen af Aaret 1931.

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Danske Landbrugsplanters Indhold af Mineralstoffer. (Afgrødernes Gødskning, Husdyrenes Mineralstofbehov). Af *P. Christensen*, Laboratorieforstander, Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium, Odense.

I Kommission hos Andelsbogtrykkeriet i Odense har Laboratorieforstander *P. Christensen* udgivet en hel lille Bog om ovenstaaende Emne, som med følgende Ord er tilegnet fhv. Forp. Hempel Syberg: »Min gamle Læremester, det fynske Landbrugs Førstemand gennem en Menneskealder, fhv. Forpagter *Hempel Syberg* tilegnet«. Under denne Titel paa Bogen skjuler sig noget helt andet end een for mange kedelig Række af Tabeller med Analyse af forskellige Planter, idet ikke mindre end 50 af Bogens 71 Sider indtages af Tekst med tilhørende Tabeller.

Efter først i en kort Indledning at have omtalt Tilvejebringelsen af de undersøgte Prøver, disses Behandling og de anvendte Analysemetoder, sammenligner Forfatteren i et kort Afsnit Resultaterne af sine Undersøgelser med tidligere tilvejebragte Oversigter over Landbrugsplanternes kemiske Sammensætning, hvoraf vi væsentligst kun har haft 2 at holde os til, nemlig Professor *T. Westermanns* i Landmandsbogen og Laboratorieforstander *R. K. Kristensens* i Landbrugets Ordbog, og han viser da, at vi hidtil gennemgaaende har regnet med et for højt Mineralstofindhold i vore Landbrugsplanter, for Kvælstoffet gennemsnitlig 25—30 pCt. for højt, for Fosforsyren 35—40 pCt. og for Kaliindholdet ca. 25 pCt. for højt. Ejendommeligt er det forøvrigt, at der ikke synes at være en afgjort Forskel paa Indholdet i Afgrøder fra Lerjord og Sandjord, maaske udover et lidt højere Kvælstofindhold i Kornafgrøderne fra Lerjord end i de tilsvarende fra Sandjord.

Det for mig interessanteste Afsnit er Bogens følgende: Analyseresultaterne og Afgrødernes Gødskning, hvor Forfatteren under Punkterne A: Hvad bortfører vore Afgrøder af Plantenæringsstoffer? og B: Hvad berøver de forskellige Afgrøder

Jorden af Næringsstoffer til Produktion af en vis Energimængde, kommer ind paa meget interessante Spørgsmaals Behandling. Af Bogens Tabel 6 ser vi, at der ved middelstore Afgrøder bortføres fra ca. 40 til ca. 146 kg Kvælstof pr. ha. Yderpunkterne dannes af Rug og Kaalroer. Lucernen, som staar med en Bortførelse paa 279 kg, kan vi se bort fra, da Kvælstoffet her stammer fra Luftens Beholdning. For Fosforsyrens Vedkommende staar igen Rugen og Kaalroerne paa Fløjen med henholdsvis bortført 18,1 og 48,6 kg pr. ha. For Kalien er det Byggen og Runkelroerne, der danner Yderpunkterne med henholdsvis 40.3 og 185.4 kg pr. ha. I højere Grad end det absolutte Forbrug interesserer os dog Forbruget af Plantenæring til Produktion af en vis Energimængde i de forskellige Plantearter, og derom giver Bogens Tabel 7 os Oplysning, hvor Forbruget af Kvælstof, Fosforsyre og Kali til Produktion af 1000 Foderenheder er angivet. I nedenstaaaende Gengivelse af Tabellen er Antal F.E. pr. ha iflg. Beretningerne fra Landøkonomisk Driftsbureau.

Afgrødens Art.	Antal F.E. pr. ha (Middelstore Afgrøder)	Forbrug pr. 1000 F.E. af Kvælstof	Fosforsyre	Kali
Rug (K+H)	2500	16.1	7.2	20.5
Byg —	3200	16.9	6.7	12.6
Hvede —	4000	17.3	6.7	11.0
Havre —	2700	19.3	7.8	19.1
Sukkerroer (R+T)....	7000	13.4	4.4	14.9
Kartofler (Kn.)	3800	13.6	4.9	21.9
Runkelroer (R+T) ...	6700	20.9	5.7	31.0
Kaalroer — ...	6800	21.4	7.1	23.3
Turnips — ...	3600	25.5	6.6	35.5
Agerhø	2000	34.3	11.1	35.1
Grønt Græs (m. Kløver)	3000	40.1	11.2	31.8
Grøn Lucerne	4400	63.4	12.2	40.1

Af Kornsorterne er Rug og Havre forholdsvis dyre Afgrøder at producere; Rugen fordi den bruger forholdsvis meget Kali, og Havren fordi den bruger meget baade af Kvælstof og Kali. Da de tilmed staar med de laveste Udbyttetal, og Halmen vejer forholdsvis stærkt til deri, bliver Tallene endnu ugunstigere for disse to Sorter, hvis blot Kærneafgrøderne lægges til Grund for Beregningen. Meget interessante er ogsaa Tallene for Rodfrugternes Vedkommende, her staar Sukkerroerne og Kartoflerne i Spidsen som de billigste Producenter af organiske Energistoffer i Forhold til forbrugt Plantenæring, og absolut paa 1. Pladsen af alle Afgrøderne staar igen Sukkerroer

som den billigste Producent. Interessant er den opstillede Sammenligning imellem de nære Frænder: Sukkerroen og Runkelroen. For hver 1000 producerede Foderenheder forbruger Runkelroerne 7.5 kg Kvælstof, 1.3 kg Fosforsyre og 16.1 kg Kali mere end Sukkerroerne, og det bliver for en middelstor Afgrøde ca. 50 kg Kvælstof, 8—9 kg Fosforsyre og ca. 100 kg Kali, eller i Værdi omkring 125 Kr. mere pr. ha.

I samme Afsnits Punkt C undersøger Forfatteren, hvorledes det stiller sig med Forholdet imellem den med Afgrøderne bortførte og den med Gødskning tilførte Mængde Plantenæring, og i Gennemsnit for de 6 Landbrug, hvorfra de undersøgte Prøver stammer, er der da gennemsnitlig tilført Jorden $^2/_3$ af den bortførte Kvælstofmængde og godt Halvdelen af den bortførte Kalimængde, samt betydelig mere Fosforsyre end der er bortført. Nu kan disse Tal vel ikke generaliseres til at gælde for Landet som Helhed, men de giver dog gode Holdepunkter, og de stemmer for Kvælstoffets Vedkommende godt overens med, hvad Professor *K. With-Knudsen* er kommet til paa anden Maade. Iøvrigt kunde der nok være lidt at indvende til Forf. øvrige Betragtninger over Spørgsmaalet om Næringsstofbalancen, specielt med Hensyn til Kvælstofbalancen, men det vil føre for vidt at komme ind paa denne Diskussion her.

Over Bogens næste Afsnit, der spænder over 11 Sider, og hvor Forf. behandler Husdyrenes Mineralstofbehov, maa jeg, som ukyndig paa dette Omraade, fare med stor Varsomhed; men saa meget tror jeg dog med Sikkerhed at kunne sige, at der her med de fremlagte Analyser af danskavlede Afgrøder fra 6 bestemte Ejendomme, hvor Dyrkningsforholdene er kendte, er skaffet et meget bedre Grundlag til Veje for vore hjemlige Ernæringsfysiologer til Beregningen af Foderrecepter — specielt med Hensyn til Mineralstofbehovet — end der tidligere har været til Raadighed. Og for os ukyndige paa dette Omraade er der i samme Afsnit ved udmærkede Eksempler illustreret, hvorledes Foderets Ensidighed i Mineralstofindhold maa afhjælpes i de forskellige Tilfælde.

Paa de 3 sidste af Bogens 50 Tekstsider har Forf. endelig i 17 knapt affattede Punkter sammenfattet Hovedpunkterne i Undersøgelserne, og tilsidst er der i 4 Hovedtabeller givet detaillerede Oplysninger om alle Enkeltheder ved Undersøgelsen.

Ved de faa anførte Enkeltheder haaber jeg at have nævnt saa meget af den interessante Bog, at det maa give alle dem, der i det daglige har med Planters og Dyrs — ja for den Sags Skyld ogsaa Menneskers Ernæring at gøre, Lyst til at eje den og benytte den som Haandbog.

J. S. Fruergaard.

Beretning om De samvirk. danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1926—27. Udarbejdet af Sekretariatet. 228 Sider. (Kbhvn.).

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 200 danske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Biblioteksstilsyn. Udarbejdet af Biblioteksdirektør *Th. Døssing* og Biblioteksinspektør *Robert L. Hansen.* 12. Aargang. 1926. 386 Sider. (H. Hagerups Forlag, Kbhvn.).

Gødningsforsøg paa Forsøgsstationerne ved Askov og Lyngby. Ved *Karsten Iversen.* 197 Sider. 208. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Kortfattet Vejledning i Landbrugets Plantedyrkning. Af Konsulent *M. Greve,* Roskilde. 4. gennemsete Udgave. 195 Sider. (Aug. Bangs Forlag, Kbhvn.). Den nye Udgave er ikke undergaaet nævneværdige Forandringer, kun er Resultatet af de nyeste Forsøg og Undersøgelser paa Planteavlens Omraade medtaget.

Mindre Meddelelser.

Antallet af nye Studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole var ved det nye Undervisningsaars Begyndelse den 1. September 1927 ialt 156, nemlig 65 Veterinærer, 45 Landbrugere, 5 Mejeribrugere, 12 Havebrugere, 14 Landinspektørstuderende, 6 Skovbrugsstuderende og 9 »Andre Studerende«.

Den stærke Tilgang til Veterinærstudiet i de seneste Aar har gjort det nødvendigt at indføre en Begrænsning. Der blev derfor i Aar ligesom i Fjor udsendt en Meddelelse om, at alle der ønskede sig optaget som Veterinærstuderende ved Højskolen fra 1. September i Aar, maatte indsende Ansøgning inden den 8. Juli, hvorefter de senest den 15. Juli vilde faa Meddelelse om, hvorvidt de var optaget eller ikke. Der meldte sig ialt 103, nemlig 74 Danske og 29 Norske. Heraf blev optaget 51 Danske og 14 Norske.

Af de Skovbrugsstuderende var 4 Danske, 1 Islænder og 1 Svensk, medens for de øvrige Studieklassers Vedkommende alle var Danske, og kun blandt »Andre Studerende« var 2 Svenske.

Det samlede Antal Studerende ved Højskolen var ved det nye Undervisningsaars Begyndelse 610 mod 565 i Fjor og 522 det foregaaende Aar.

Heraf er 349 Veterinærer (236 Danske, 111 Norske og 2 Finske), medens der i Fjor var 327, hvoraf 217 var Danske, 108 Norske og 2 Finske. De Landbrugsstuderende udgør ialt 130, hvoraf 129 er Danske og 1 Estlænder, af Mejeribrugere er der 10 mod 8 i Fjor, af Havebrugere 17 mod 11 i Fjor, af Skovbrugere 44 mod 49 i Fjor og af Landinspektørstuderende 51 mod 44 i Fjor, medens Antallet af »Andre Studerende« er 9 mod 12 det foregaaende Aar.

Maltbygudstillingen i Odense samt Fortidens og Nutidens Krav til godt Maltbyg.

Foredrag, holdt af Forpagter *Chr. Sonne* ved Udstillingens Aabning den 11. November 1927.

Det er 57 Aar siden, at Maltbygspørgsmaalet rejstes herhjemme under saadan Form, at det tiltrak sig Offentlighedens Opmærksomhed. Det sattes nemlig paa Dagsordenen i 1870 ved et Foredrag i Landhusholdningsselskabet, holdt af Grundlæggeren af Gl. Carlsberg, Bryggeri *I. C. Jacobsen.* I det paagældende Foredrag hævdedes, at Bryggernes Hovedanke mod det danske Byg i Almindelighed gaar ud paa, at det ikke er melet i Brudet, men flintet eller glasagtigt. Og i Overensstemmelse hermed hævdede Brygger Jacobsen Nødvendigheden af, at der herhjemme lægges Vind paa Fremstilling af melet Byg.

De paagældende Betragtninger gav utvivlsomt Stødet til, at Det kgl. danske Videnskabernes Selskab i 1870 udsatte en Prisopgave, gældende Undersøgelser over de Omstændigheder, som under Byggets Vækst, Dyrkning og Behandling giver Anledning til, at Bygget frembyder den af Bryggerne ikke yndede glasagtige Karakter.

Professor *Chr. Grønlund* vandt den saaledes udsatte Pris ved et i 1879 udgivet Skrift: »Om Melbyg og Glasbyg«. Og i den derefter nærmest paafølgende halve Snes Aar var Problemet Melbyg og Glasbyg baade i Tale og Skrift Genstand for livlig Drøftelse, i hvilken foruden Prof. Grønlund bl. a. cand. mag. *Samsø-Lund,* Docent *C. F. A. Tuxen* og Docent, senere Professor *W. Johannsen* deltog.

Til en Begyndelse var det saaledes Avlen af melet Byg, som det foreskreves Bygavlerne at tilstræbe. — Det skal her anføres, at i anatomisk Henseende adskiller det melede Byg sig fra det glassede ved Forekomsten af luftfyldte Mellemrum i Frøhvidecellerne, medens de ikke forekommer hos det fuldstændig glassede Korn. Og i kemisk Henseende vil Mel- og Glaskorn fra samme Afgrøde — dyrket og høstet under ganske ensartede Vilkaar — vise den Forskel, at Glaskornene er rigere paa Kvælstof end Melkornene.

Imidlertid simplificeredes Sagen væsentligt efterhaanden som det blev vitterligt, at glassede Korn — navnlig ved passende Fugtighed under Høsten — kunde antage en betydelig mere melet Karakter inden Afleveringen til Maltning, hvorhos Glassetheden jevnlig optraadte under en saa godartet Form, at den realiter ikke forringede Byggets Brugsværdi som Maltvare.

Brygger I. C. Jacobsen havde vundet fuld Klarhed herover. Thi som lejlighedsvis præciseret af W. Johannsen mente Jacobsen, naar han talte om glasset Byg, kun de baalige, flintagtige og kvælstofrige Korn, som er meget mørke i Brudet, og som han kaldte uhelbredelige. Det lyse, glassede Korn med et rødligt Skær og relativ Kvælstoffattigdom betragtede han derimod som helbredeligt og med en Brugsværdi svarende til det melede Korns. Som Johannsen udtrykte det: »Melethedsspørgsmaalet løber saaledes ud i og bliver identisk med Kvælstofspørgsmaalet«.

Det er i Overensstemmelse hermed, at det allerede i Firserne fremholdtes som en Opgave for Maltbygproducenterne at fremstille kvælstoffattigt Byg. Og dette Krav bestaar fremdeles, uantastet af den senere Udviklings Krav. Det var saaledes Prenticebyggets relative Kvælstoffattigdom, som tidlig sikrede det Bryggeriernes Yndest, samtidig med at dets gode Ydeevne — hvor man ikke lider af Lejesædsplagen — skaffede det vidt udbredt Dyrkning.

I Foraaret 1883 begyndte Landhusholdningsselskabets Maltbygudvalg en omfattende Forsøgsvirksomhed og fortsatte dermed i 20 Aar. Efter ydre Egenskaber foretoges der stedse en Bedømmelse af de Hundreder af Bygprøver, som aarlig indvandtes ved disse Forsøg, som navnlig tilsigtede Klarlægning af den Indflydelse paa Avlen, der udøves af Bygsorten, Saatiden, Saamængden, Saamaaden, Høsttiden og Høstmaaden samt selvfølgelig tillige af Avlsstedet. Udover den nævnte ydre Bedømmelse blev Kvælstofanalyser af Forsøgsprøverne og Bestemmelse af disses Melethedsgrad foretaget i stort Omfang.

Til en nærmere Omtale af disse Forsøg og deres Resultater er her ikke Stedet. Imidlertid turde det være betimeligt lige at nævne, at gennem Forsøgene blev det klarlagt, at tidlig Udsæd er til Gunst for Avl af kvælstoffattigt Byg. Endvidere, at der af visse Bygsorter avles kvælstoffattigere Byg end af andre. Yderligere, at det særlig er Jordbundsforholdene og Avlsstedet, som har Indflydelse paa Byggets Kvælstofindhold og tillige — i Forbindelse med Aargangens Karakter — paa dets Handelsværdi, saaledes som denne indtil de seneste Aar er bleven bedømt. Samt endelig, at den af Forsøgene underbyggede Anvisning paa Byggets Høst lød paa, at man bør lade Mejningen vente i hvert Fald til et fremrykket Gulmodenhedsstadium samt vælge en Høstmaade, der saa vidt muligt beskytter Bygget mod Regn mellem Mejning og Hjemkørsel.

Saa kan yderligere nævnes, at i Forsøgsvirksomhedens første Periode manøvreredes der med Melethedsproblemet under den Form, at der overskares 200 Korn af hver undersøgt Bygprøve med Klassificering af Kornene efter deres mere eller mindre melede eller glassede Skæringsflade. Efter at der imidlertidpaa denne Maade var undersøgt 1490 Bygprøver — ved Overskæring altsaa af ialt 298,000 Korn — mentes denne Side af Sagen færdigbehandlet, idet Prøvernes Bedømmelse efter rent ydre Egen-

skaber dog langt bedre end Melethedsundersøgelsen formaaede at klassificere Prøverne i Overensstemmelse med de Principer, der i hine Tider var afgørende for Vurderingen af Byggets Handelsværdi.

Denne ydre Bedømmelse, som alene fra Maltbygudvalgets Forsøg har omfattet flere Tusinde Prøver, betragtede Byggets Farve som den afgjort vigtigste Egenskab. Man var jo hermed i god Overensstemmelse med I. C. Jacobsen, som i den rene, lyse Farve saa et sikkert Kriterium for, at Bygget enten fremtraadte i fuldt færdig god Maltningskondition eller i hvert Fald var »helbredeligt«.

Ved Maltbygudvalgets i 20 Aar gentagne Aarsrevue over Forsøgsprøver og ved de talrige Udstillinger af Maltbyg, som i Firserne og Halvfemserne afholdtes her i Landet, anvendtes stedse et Bedømmelsessystem, gældende Byggets Form, Farve og Kvalitet samt med Tallet 8 som Maksimumpoints for hver af disse Egenskaber.

Da jeg i ret stort Omfang har ydet personlig Medvirkning ved den paagældende Bedømmelse, har jeg Førstehaandskendskab til, hvorledes den praktiseredes. Og i saa Henseende kan jeg udtale, at skønt de 3 nævnte Egenskaber blev stillet lige m. H. t. Pointstildeling, blev Byggets Farve betragtet som den alt overvejende Egenskab ved Bedømmelsen, idet dennes Karakter avtomatisk blev hovedbestemmende for Pointstallet for Kvaliteten og i alt væsentligt tillige for Formen.

Hvorvidt saa den paagældende Form for Bedømmelsen kunde siges i rimeligt Maal at tilfredsstille enhver berettiget Fordring, skal jeg ganske afstaa fra her at udtale mig om. Men derimod tør jeg hævde, at den fuldtud stod Maal med, hvad saavel Datiden som vor hjemlige Ølindustris Udvikling krævede.

Beviset i saa Henseende synes mig let at føre. Der er saaledes Beviskraft i den Kendsgerning, at jeg ingensinde har set Rigtigheden bestridt af nogen ved de talrige Bygudstillinger afgiven Bedømmelse. Alle fagkyndige var nemlig stedse enige om, at saaledes og netop saaledes

maatte Bedømmelsen og Prøvernes Rangering falde ud. Det maa her erindres, at en Udstillings Prisdommere ordinært er stærkt udsat for en Kritik, gaaende ud paa, at deres Bedømmelse rammer helt ved Siden af. At Bygbedømmelsen i Modsætning hertil stedse var fredlyst for Krtik turde derfor tale for, at den fra alle Sider erkendtes at foregaa paa virkelig god Maade. Thi Bygkøberne har altsaa med deres førstehaands Kendskab til Byggets Handelsværdi stedse kunnet godkende Bedømmelsesresultatet som fuldt ud sammenfaldende med Bygmarkedets Vurdering.

Der foreligger imidlertid ogsaa konkrete Vidnesbyrd om, at den paagældende Bygbedømmelse var harmonisk afstemt med Bygmarkedets Krav. Og disse Vidnesbyrd godtgør tillige, at vi herhjemme — i hvert Fald i gunstige Høstaar — med fuld Honnør kunde være med i international Konkurrence om Fremstilling af god Maltvare.

I Tilknytning til Maltbygudvalgets Forsøgsvirksomhed blev der nemlig jevnlig propaganderet for vort Maltbyg ved Deltagelse i Bygudstillinger i Udlandet, og de herfra fremstillede Bygprøver var stedse udvalgt efter en censurerende Bedømmelse, foretaget efter de førstnævnte Regler. Vort saaledes udvalgte Udstillingsmateriale konkurrerede stedse med afgjort Held.

At vi med en Udstilling af 46 Maltprøver i Trondhjem i 1887 hjemførte Udstillingens Guldmedaille, nævner jeg blot, idet jeg erkender, at vi i en skandinavisk Maltbygkonkurrence var og er gunstigt placerede ved vore naturlige Betingelser for Avl af Maltbyg. Men Gang efter Gang blev vore Bygprøver højt vurderede og præmierede paa engelske Bygudstillinger. Og for 59 Maltbygprøver, der konkurrerede paa en international Maltbygudstilling i 1884 i Magdeburg — altsaa i Hjertet af et af Tysklands anerkendte Maltbygdistrikter — hjemførte vi Udstillingens højeste Pris.

Vor paagældende Bygfremstilling var iøvrigt paa Grund af Aargangens særlige Karakter — gunstigst mu-

ligt Vejr i baade Vækst- og Høstperioden — af ganske ekstraordinær Type. Jeg har saaledes ingensinde før eller senere set en Samling danske Maltbygprøver, der kunde staa Maal med de i Magdeburg udstillede i Henseende til fuldkornet Udvikling, Tørhedsgrad og ren, lys Farve. At Aargangen havde været gunstig for Byggets Udvikling og gode Hjembjergning fremgaar af, at mange af Prøvernes hollandske Vægt laa over 120 Pund. En enkelt Prøve — fra Brattingsborg, Samsø — naaede endog den ganske enestaaende Vægt af 127 Pund holl. Paa Udstillingen vakte vor Bygsamling stor Sensation. Endog saaledes, at Udstillingens ledende Mand, Professor *Maercker,* Halle, i sit Foredrag om Udstillingen udtalte med Henblik paa den danske Bygsamling, at naar det fra alle Sider hævdedes, at Udstillingens samtlige andre Bygprøver faldt fuldstændig igennem i Sammenligning med denne, maatte han dog tage Afstand herfra og, med fuld Anerkendelse af det danske Bygs fremragende Kvalitet, hævde, at dette var at gaa alt for vidt.

Et særligt og efter min Opfattelse meget vægtigt Bevis for vor Bedømmelsesmetodes praktiske Anvendelighed har jeg imidlertid endnu tilbage at omtale. Efter forudgaaet Aftale med engelske Bygfirmaer sendte Maltbygudvalget af Høsten 1886 femten ved Bygudstillingen i København forud bedømte Bygprøver af meget ulige Kvalitet til Bedømmelse efter Markedsværdi i Leith, Hull, Newcastle og London. For Resultatet af denne Bedømmelse er der i sin Tid gjort udførlig Rede i Tidsskr. f. Landøkonomi. Som Gennemsnit af de 4 forskellige, men særdeles godt sammenfaldende Vurderinger takseredes den tarveligste Bygprøve til en Handelsværdi pr. 100 kg af Kr. 10,62, den bedste til Kr. 17,48, altsaa 65 pCt. højere. Hvad der imidlertid i denne Forbindelse frembyder særlig Interesse er den Kendsgerning, at der er den smukkeste Overensstemmelse mellem det Pointstal, som hver enkelt af disse Prøver havde faaet ved den forudgaaende Bedømmelse i København, og Gennemsnittet af de engelske Importørers Vurdering af Prøvernes respektive Han-

delsværdi. Paa to uvæsentlige Smaaafvigelser nær stiger nemlig Pointstallene proportionalt med Handelsværdien.

Kort sagt: for sin Tid og i Forhold til Ølindustriens daværende Udviklingstrin tør det hævdes, at vor da anvendte Form for Byggets Bedømmelse stod sin Prøve. Og hvor ufuldkommen man end vil finde denne Bedømmelse som fuldgyldigt Maal for de Egenskaber, der i de senere Aar fremholdes som væsentlig bestemmende for Byggets Værdi som Maltvare, er det dog min Overbevisning, at Reminisenser fra denne vil besidde Levedygtighed frem gennem Tiderne. Jeg kan nemlig vanskelig tænke mig, at den tilvante Byghandel mellem Producent og lokal Køber kan frigøres for den Vurdering efter ydre Kriterier, som hidtil var saa godt som ene afgørende for Byggets Værdiansættelse. Noget saadant tilsigtes sikkert heller ikke, eftersom en Række ydre Egenskaber: Farve, Ensartethed, Tørhedsgrad, Renhed samt god Behandling under Høst og Tærskning vedblivende agtes opretholdt som betydende Led i Vurderingen af Byggets Handelsværdi.

Det forekommer mig derfor sandsynligst, at Forholdet vil trækkes i Lave under den Form, at vel vil og maa vore hjemlige Bryggeriers Vurdering af de respektive Bygsorters ulige Værdi som Maltvare holdes for Øje ved Byghandelen mellem Landmanden og den lokale Køber, medens Handelen saa iøvrigt formentlig vil komme til at foregaa paa netop det tilvante Bedømmelsesgrundlag.

Vi ved, at vore hjemlige Bryggerier i de seneste Aar har opstillet en Bygsorternes Rangforordning med Prenticebyg og Binderbyg anbragt paa Førstepladsen. Maaske tør man uden at træde Sandheden for nær mene, at det mindre er Kærlighed til netop Prenticebyg og Binderbyg end Uvillie mod Guldbyg, som har skabt denne Rangforordning.

Udover Sortskravet er imidlertid nu — som Bedømmelsesreglerne ved denne Udstilling viser — ogsaa Byggets Proteinindhold, Spirehastighed og Sortsrenhed opstillet som Egenskaber, der vejer stærkt til ved Vurderingen af Bygget som Maltvare. Og maaske vil endvidere

Stivelseindholdet blive inddraget blandt de Egenskaber, som i saa Henseende skal være medbestemmende.

De her nævnte Egenskaber unddrager sig imidlertid den umiddelbare Bedømmelse, som Køberen hidtil har lagt til Grund for sin Værdiansættelse af en foreliggende Salgsprøve. Der rejser sig da det Spørgsmaal, om den nævnte Udvidelse af Kravene til Maltbyggets Egenskaber maa ventes at afstedkomme væsentlig Ændring i den tilvante Form for Byghandelen.

Jeg holder mig her til Landmandens ordinære Bygsalg til den lokale Førstehaandskøber og ser bort fra den enkelte Storproducents Salg af meget store Bygpartier. Med denne Begrænsning antager jeg, at Byghandelen — i hvert Fald foreløbig — vil fortsættes paa tilvant Vis, idet der er lagt følgende Betragtninger til Grund for denne min Antagelse:

Hvad først Kravet til Sortsrenhed angaar, vil Maltbygproducenterne sikkert finde Midler og Veje til at imødekomme det. Kravet er i og for sig ikke vanskeligere at opfylde, end at indvunden Erfaring for, at det betaler sig at dyrke sortsrent Byg, tør ventes i Løbet af et kort Aaremaal at skabe en tilfredsstillende Løsning af dette Problem. Nærværende Udstilling varsler godt i saa Henseende. Thi de udstillede Prøver tilfredsstiler i nærmest overraskende Grad dette Krav, som det fra dette Sted kun indtrængende maa anbefales Maltbygavlerne nøje at efterkomme.

At dernæst Spirehastigheden nu er opstillet som en vigtig Egenskab hos Maltbygget, vil formentlig hverken hos Landmanden eller hans Førstehaandskøber vække egentlig Anfægtelse. Thi mon de ikke — naar vel at mærke Bygget ellers kan staa for den tilvante Censur — gensidig vil trøste sig til, at den Side af Sagen nok vil vise sig at være i tilfredsstillende Orden.

Adskilligt synes mig endvidere at tyde paa, at noget tilsvarende vil komme til at gælde det ikke først nu rejste, men nu stærkere udhævede Krav til Byggets lave Proteinindhold.

I et Foredrag, som jeg i 1893 holdt i Landhusholdningsselskabet om Resultatet af Maltbygudvalgets Forsøg i den da afsluttede første tiaarige Periode, fremlagdes bl. a. Tabeller over omfattende Forsøgsrækker med forskellige Bygsorter, dyrket paa forskellige Avlssteder og med Angivelse af de enkelte Bygprøvers Kvælstofindhold. Jeg har Indtrykket af, at der fra dette store Analysemateriale kan hentes ret værdifulde Bidrag til Belysning af Proteinproblemet.

Det vil saaledes af det paagældende Materiale bl. a. fremgaa, at selv om Prenticebyg blandt de dyrkede Sorter er forholdsvis kvælstoffattigt, er det langt mere Avlsstedet og Aargangen end Bygsorten, der er afgørende for Byggets Proteinindhold.

Men et meget interessant Forhold fremgaar yderligere af de nævnte Tabelrækker, nemlig, at der i den store Almindelighed er en absolut Regelbundethed i Forholdet mellem Byggets Kvælstof- eller Proteinindhold og den Bedømmelse, som fulgtes ved tidligere Udstillinger, og som var væsentlig sammenfaldende med den, som Bygkøberen anvendte og anvender ved Bedømmelsen af en ham forelagt Salgsprøve.

Der findes nemlig — i Tidsskrift for Landøkonomi 1893, pag. 579 — en Oversigt over 509 Bygprøver, alle analyserede for Kvælstof efter først at være tildelt Points ved en ordinær Bedømmelse efter ydre Egenskaber. Da Oversigten er baade interessant og let overskuelig, gengives den her:

Bygprøvers Kvælstofindhold og Points ved Bedømmelsen.

Antal Prøver (ialt 509)	Kvælstof pCt. paa Tørstof Gennemsnit	Points ved Bedømmelsen Gennemsnit
13	1.30—1.39	15.9
34	1.40—1.49	14.3
125	1.50—1.59	13.6
128	1.60—1.69	11.1
67	1.70—1.79	10.9
67	1.80—1.89	10.8
28	1.90—1.99	10.1
47	over 2.00	9.6

Det vil altsaa ses, at der er et tydelig udtalt indbyrdes Forhold mellem Kvælstofindholdet og Pointstallet for Byggets ydre Egenskaber, eftersom dette sidste stiger med den aftagende Kvælstofprocent.

Naar derfor nu Proteinindholdet er opstillet som et Hovedkriterium for Byggets Maltningsværdi — men et skjult Kriterium, som Førstehaandskøberen altsaa for saa vidt savner Adgang til direkte at bedømme ved Salgsprøvens Forelæggelse — kan det dog til en vis Grad tjene til Beroligelse for Køberen, at han ved at bedømme forelagte Salgsprøver ganske som hidtil, har dog nogen Udsigt til netop at ramme det rigtige m. H. t. Proteinindhold.

I et andet og afsluttende Foredrag, som jeg i 1904 holdt i Landhusholdningsselskabet om Maltbygudvalgets netop da afsluttede tyveaarige Forsøgsvirksomhed — gengivet i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl — omhandles bl. a. en Del paa Gamle Carlsberg udførte Maltningsforsøg. I 1894 og 95 omfattede de aarlig seks og i 1896 og 98 fire paa Lolland avlede Bygsorter, og hvert af de paagældende 20 Maltningsforsøg foretoges med 160 Cntr. Byg. Forsøgsmaterialet omfattede 4 Chevaliertyper, endvidere Prenticebyg og det i den Periode dyrkede meget lyse og kvælstoffattige Goldthorpe Byg.

Ifølge den af Gl. Carlsberg afgivne Beretning viste disse Forsøg kun meget ringe Forskel i de sammenlignede Bygsorters Maltningsværdi. Baade hvad angaar Proteinmængden i Humleurt og Bygsorternes ekstraktgivende Evne var Afvigelsen mellem de fire Sorter nemlig kun ringe, men dog saaledes, at Goldthorpebygget i begge Henseender rangerede højest. Og Gl. Carlsbergs Beretning nedslaar udtrykkelig enhver Forventning om, at der mellem de undersøgte Bygprøver skulde kunne paavises en i Tal udtrykt Kvalitetsforskel, der kunde betinge en Prisforskel.

Paa det Tidspunkt, for ca. 30 Aar siden, var Gl. Carlsberg altsaa utilbøjelig til at etablere Prisforskel mel-

lem Avlen af de da almindelig dyrkede Bygsorter, som vel at mærke ikke omfattede Guldbyg.

Som af mig dengang udhævet betoges Bygproducenterne herved ret beset Forventningen om, at det skulde være muligt gennem Valget af Bygsorterne at paavirke Avlens Kvalitet i et saadant Omfang, at det vilde paavirke Byggets Handelsværdi paa vort hjemlige Bygmarked. Udlandets Marked derimod opretholdt en væsentlig større Prisforskel mellem de ordinære Bygpartier og de Partier, som ved vore Bygkøbmænds Bedømmelse efter ydre Egenskaber var at betragte som smukt eller fint Maltbyg.

I denne Forbindelse kan anføres, at jeg lejlighedsvis forelagde Overdirektør *Kühle,* Gl. Carlsberg, — som i en Aarrække var et meget paaskønnet Medlem af Maltbygudvalget — det Spørgsmaal, om den i ret stor Udstrækning af Gl. Carlsberg anvendte mähriske Malt gav talmæssige Resultater ved foretagne Maltningsforsøg, som stod i rimeligt Forhold til den høje Overpris, der betaltes for saadan Malt. Og af Svaret fremgik, at man kun med megen Varsomhed og al mulig Reservation tør anse Talresultaterne fra Maltningsforsøg som tilstrækkelig Maalestok for Bygprøvernes virkelige Værdi som Maltningsobjekt.

Forholdet var og er vel det, at Bryggerier med Stordrift i fremtrædende Grad maa lægge Vægt paa, at det Raamateriale, der anvendes, er saa ensartet som muligt. Og det kunde vel ogsaa tænkes, at vor Ølindustris højt udviklede Teknik formaar at neutralisere Kvalitetsmangler ved Raavaren, som ved en mindre fuldkommen Teknik kunde blive skæbnesvanger for Produktet.

Det er allerede omtalt, at alle vore Forsøg og foretagne Bedømmelser af Bygprøver havde godtgjort, at det i særlig Grad er Avlsstedet, som paatrykker Bygget et ydre Kvalitetspræg. Der er som bekendt bestemte Egne af vort Land, som i saa Henseende har vundet særligt Ry, hvilket specielt gælder Vestlolland og Kallundborgegnen, hvortil slutter sig det øvrige Lolland-Falster, det

sydlige Sjælland med Møen samt Langeland og Sydfyn. Ogsaa den øvrige Del af Fyn og Sjælland leverer normalt en god Maltvare, og for Jyllands Vedkommende er det Østjylland og særlig Djursland, som har formaaet at præstere Byg, der tilfredsstiller de hidtidige Kvalitetskrav.

Den her anførte Rækkefølge for de forskellige Egnes naturlige Evne til at præge Bygavlen er Gang efter Gang bleven stadfæstet paa de mange Bygudstillinger, som fra Begyndelsen af Firserne og i de derefter følgende 20 à 25 Aar afholdtes og navnlig i København og Nakskov. Dermed tabte saa Interessen for disse Udstillinger sig. Noget egentligt belærende Nyt kunde de ikke længere bringe. Og i den sidste Snes Aar har de kun været afholdt i sparsomt Antal.

Nu er imidlertid Udstillingstanken taget op paany og virkeliggjort paa bred, landsomfattende Basis samt med virksom baade faglig og pekuniær Støtte fra Bryggeriforeningen og Kornhandlere, for hvilken vi Bygproducenter er i høj Grad taknemlige, og for hvilken jeg som Formand for det forberedende Udvalg hermed aflægger vor erkendtligste Tak.

De Hovedlinier, der fulgtes ved forrige Aars svenske Maltbygudstilling i Malmø, er i alt væsentlig holdt for Øje ved Tilrettelægningen af denne vor Udstilling, til hvis Afholdelse det oprindelige Initiativ er udgaaet fra jydsk Side. Og medens de fortidige Udstillinger kun bød jydske Maltbygudstillere sparsomme Laurbær, maa det erkendes, at Jylland ved denne Lejlighed paa ærefuld Vis er med i Konkurrencen.

For Avlen af god Maltvare har Aargangen som bekendt været afgjort ugunstig. Den fugtige Sommer gav megen Lejesæd, og den regnfulde Høst har nødvendig maattet paavirke Byggets Farve, saaledes at Forholdene baade under Væksten og Høsten har vanskeliggjort Fremstillingen af ensartet og fin Maltvare.

De paagældende ugunstige Forhold har endog rejst Spørgsmaalet om i Aar at opgive den planlagte Udstilling,

men man foretrak at fastholde Planen, og man ser ingen Anledning til at angre den saaledes tagne Beslutning, idet den tilvejebragte Udstilling, naar Hensyn tages til Aargangen, maa skønnes at være al Ære værd.

Det er mig bekendt, at der fra Maltbygproducenternes Side er rejst Anke over, at Udstillingen holdes til et saa sent Tidspunkt, at den ikke i det Maal som en Udstilling afholdt tidligere paa Aaret kan tjene som Støtte for Byghandelen. Den paagældende Betragtning er baade nærliggende og rigtig. Den er imidlertid desværre næsten umulig at tage til Følge ved den nu valgte Form for Udstillingsprøvernes Bedømmelse. For indeværende Aars Vedkommende ved vi, at Byggets Høst og Hjembjergning foregik usædvanlig sent — jfr. Katalogets Angivelser af Tidspunkt for Mejning. Og den Tid, der var beregnet til Prøvernes analytiske Undersøgelse var den knappest mulige, endog saaledes, at vi skylder de Institutioner — Den skandinaviske Bryggerhøjskole og Statsfrøkontrollen —, som har besørget det paagældende analytiske Arbejde, varm Anerkendelse for den Arbejdsenergi, som har sat dem i Stand til rettidigt at tilendebringe det store Analysearbejde.

Talen er nemlig her om Analysering af samtlige udstillede Prøver, der fordeler sig saaledes:

Binderbyg	84	Prøver
Prenticebyg	33	—
Sejerbyg	15	—
Guldbyg	12	—
Prinsessebyg	10	—
Andre Bygsorter	9	—

20 af de udstillede Prøver er ikke ledsaget af Angivelse om Avlens Størrelse. De øvrige 143 Prøver angives at modsvare en Avl af ca. 79,000 hkg, saa det tør vel regnes, at samtlige udstillede Prøver repræsenterer rigeligt en Snes Procent af det Maltbygkvantum, som vor hjemlige Ølindustri beslaglægger.

Som det var at vente, har det regnfulde Høstvejr paa-

virket Bygprøvernes Vandindhold, som er forholdsvis højt. Vandprocenten varierer nemlig fra 15,2 til 20,0 med 17,3 som Gennemsnit for samtlige Prøver.

I Forbindelse hermed bør fremhæves den glædelige Kendsgerning, at Bygprøverne gennemgaaende har vist særdeles god Spireevne, hvilket er sammenfaldende med den almindelige Iagttagelse, at vort danske Byg i Aar gennemgaaende har været tidlig spiringsmodent og vist fuldgod Spireevne.

Medens Byggets Spireevne saaledes gennemgaaende er al Ære værd, kan det samme ikke siges om de udstillede Prøvers Ensartethed eller Sortering. Ikke faa Prøver lader nemlig i saa Henseende adskilligt tilbage at ønske.

Det paagældende Forhald har Bygavleren det imidlertid i sin Magt forholdsvis let at rette, hvilket tillige burde gælde de hyppigt optrædende Tærskefejl, hidrørende fra, at Bygget er behandlet for haardt ved Tærskningen med det Resultat, at der fremkommer knækkede, afskallede eller beskadigede Korn.

Ikke faa af de udstillede Prøver — ogsaa Prøver af iøvrigt høj Standard — har faaet Afdrag i Pointstallet som Følge af Tærskefejl. For Kvalitetsmangler, hidrørende fra Tærskefejl, Vandindhold, Lugt, spirede Korn og Farve, hjemler Bedømmelsesreglerne Adgang til at fradrage 5 Points for hvert af disse 5 Forhold. Og medens det ugunstige Høstvejr har støttet Forekomsten af Mangler vedrørende de 4 sidstnævnte Forhold, kan denne Undskydning vel næppe siges at gælde Tærskningsfejlene, som Maltbygavlerne bør skænke fuld Opmærksomhed og i videste Omfang søge undgaaet.

Da Avlsstedet normalt udøver en dominerende Indflydelse paa Byggets Proteinindhold, tør der næppe tillægges de enkelte Bygsorters gennemsnitlige Indhold heraf overdreven Betydning. Interessant er det imidlertid, at Prenticebyg ogsaa i hosstaaende Oversigt over Udstillingsprøverne staar højest i Rækken med lavt Proteinindhold:

Prenticebyg . .	33	Prøver i Gnst.	9,88 pCt.	Protein i Tørstof
Prinsessebyg .	10	—	10,35 »	—
Sejerbyg	15	—	10,75 »	—
Binderbyg ..	84	—	10,85 »	—
Guldbyg	12	—	11,08 »	—

Hvad endelig angaar de enkelte Bygsorters gennemsnitlige Ekstraktindhold, er Afvigelserne i saa Henseende overmaade ringe, jfr. den tabellariske Oversigt herover, som findes blandt Udstillingens Vægtavler.

De paagældende Resultater falder saaledes i Virkeligheden i Traad med de før omtalte Resultater af de i Halvfemserne paa Gl. Carlsberg udførte Maltningsforsøg.

Med Hensyn til Bedømmelsen og Præmieringen af de udstillede Prøver har vi Bryggeriforeningen og Kornhandelens Repræsentanter at takke for, at der har kunnet uddeles 26 Sølvpræmier, nemlig:

3 Ærespræmier,

2 Ærespræmier for jydsk Byg, Præmierne afgivne af henholdsvis Konsul *Foverskov,* Randers Korn- og Foderstofforretning, og A/S Jydsk Saasæd- og Korneksport,

6 første Præmier og

15 anden Præmier, hvorhos der uddeles 12 Diplomer.

Det højeste Pointstal, som kan naas, er 80, idet der for de førnævnte 5 Forhold kan gives negative Points med indtil 5 × 5 Points.

Udstillingens bedste Prøve har opnaaet 74 Points, og Uddelingen af Diplomer rækker ned til de Prøver med 66 Points, hvis Lugt har baaret dem frelst gennem Censuren.

Af Præmielisten vil iøvrigt fremgaa, at de Egne af Landet, som tidligere vandt Ry som gode Maltbygegne, endnu formaar at hævde Stillingen. Af Udstillingens 26 Sølvpræmier hjemførte nemlig Lolland-Falster 14, Jylland 5, Fyn 5, Langeland 1 og Sjælland 1, medens Diplomerne fordeltes med 5 til Jylland, 4 til Lolland-Falster, 2 til Fyn og 1 til Sjælland.

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1926—27.

(Fra 1. Oktober 1926 til 30. September 1927).

Af Afdelingschef *H. Hansen.*

Oktober 1926 havde i første Tidøgn næsten hver Dag Temperatur over Normalen; særlig milde var den 3.—5. og den 8. med Dagsmidler, der blev ca. 3°—3½° for høje; til Gengæld var Temperaturen i de to sidste Tidøgn næsten hver Dag under Normalen, og Afvigelserne fra denne var oftest — især i sidste Tidøgn — mellem 3½° og 6°, hvorfor Maanedens Middeltemperatur de fleste Steder blev mellem 1½° og 2° lavere end normalt. Nattefrost forekom hyppigt i Indlandet, i Jylland saaledes mange Steder 9—15 Gange, paa Fyn, Sjælland og Bornholm 5—9 Gange og paa Lolland-Falster 3—6 Gange, medens Kysterne og de mindre Øer kun havde Frost et Par Gange eller var helt frostfrie; i Gennemsnit for hele Landet beløb Frostdagenes Antal sig til 8, medens det normale Antal er 3. Frosten forekom især i sidste Tidøgn og var gennemgaaende strengest Nætterne til den 23., 24. og 25., da de laveste Temperaturer mange Steder i Jylland naaede ned mellem ÷4° og ÷7°, paa Fyn, Sjælland og i det indre af Bornholm mellem ÷3° og ÷5° og paa Lolland-Falster mellem ÷1½° og ÷2½°. Vinden blæste hyppigst fra Retninger omkring Nordvest og Vest undtagen i sidste Tidøgn, da Vinde fra østlige Retninger var de fremherskende; den 9.—12. herskede der stormende Kuling eller Storm fra vestlige, den 25.—26. fra østlige Retninger. Vejret var ustadigt; over store Omraader faldt der Nedbør paa de fleste Dage i

Maaneden, dog især fra den 7.—14. og den 25.—27., medens Bygerne paa de øvrige Dage var mere spredte; fra den 17.—20. faldt der adskillige Steder Hagl og paa enkelte Dage i sidste Tidøgn Sne eller Slud, iøvrigt faldt Nedbøren som Regn. Nedbørsmængden var stor overalt; i Vestjylland, Sønderjylland, flere Steder i Sydfyn, Nordøst- og Sydsjælland og i det indre af Bornholm faldt der endog mere end 100 mm; i Sammenligning med Normalen fik de jydske Amter ca. 10—45 pCt. og Amterne paa Øerne ca. 30—60 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der 95 mm, eller 34 pCt. mere end normalt. Torden forekom paa 14 Dage, og Uvejrene havde fra den 9.—14. ret stor Udbredelse, især i Jylland. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 90 og 138, hvilket er ca. 10—40 pCt. større end normalt.

November 1926 havde mildt Vejr; kun de 4 første og 3 sidste Dage i Maaneden var noget koldere end normalt, medens Dagene fra den 5.—27. udgjorde en sammenhængende mild Periode med en Gennemsnitstemperatur, der blev 3,2° højere end Normalen; særlig milde var den 9.—11. og den 13.—24. med Dagsmidler, der blev ca. 3°—5° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder ca. 1½—2° højere end normalt. Nattefrost forekom forholdsvis sjældent, i det indre af Jylland saaledes kun ca. 5—8 Gange og i det indre af Fyn og Sjælland ca. 3—5 Gange; adskillige Kyststationer og Stationerne paa de mindre Øer havde kun Frost 1—2 Gange, og enkelte var endog helt frostfrie; for Landet som Helhed beløb Frostdagenes Antal sig kun til 4, medens det normale Antal er 10. Frosten, der væsentlig kun forekom i Begyndelsen og Slutningen af Maaneden, var gennemgaaende strengest Natten til den 2., da de laveste Temperaturer paa de koldeste Stationer i Jylland naaede ned til ca. ÷4½°—÷7½° og paa Fyn

og Sjælland til ca. ÷ 3½ °—÷ 5 °. Vinden blæste oftest fra Retninger mellem Sydøst og Sydvest; Vejret var ustadigt i de to første Tidøgn, især fra den 3.—9. og den 13.—21., da der hver Dag faldt Regn over store Omraader af Landet. Nedbørsmængden var rigelig i Størstedelen af Landet; den var endog noget over 100 mm i Hjørringegnen, i det nordlige Thy, i Egnen omkring Grindsted samt over mindre Omraader i Himmerland, det sydlige Als og paa Bornholm. I Sammenligning med Normalen fik Frederiksborg, Holbæk og Sorø Amter ca. 5—10 pCt. og Sønderjylland gennemsnitlig 2 pCt. for lidt, medens Københavns Amt, de fynske Amter og Ringkøbing Amt fik ca. 10 pCt. og de øvrige Amter fra 20 til 55 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem ca. 35 og 55.

December 1926 fik noget over normal Middeltemperatur og en temmelig lille Nedbør. Fra den 7.—14. og den 27.—31. var Vejret mildt, paa de øvrige Dage i Maaneden som oftest temmelig koldt; særlig milde var Dagene fra den 8.—13., den 27.—28. og den 30.—31. med Dagsmidler, der blev ca. 3 °—7 ° for høje; særlig kolde, ca. 3½ ° for kolde, blev kun den 1. og den 23.—24; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem ½ ° og 1 ° højere end normalt. Frost forekom ret hyppigt, i Indlandet saaledes 20—22 Gange; den indtraf især i Maanedens første Uge og fra den 15.—27, men optraadte i Reglen kun som Nattefrost, naar undtages Dagene fra den 22. til 25, da der mange Steder herskede uafbrudt Frost; de absolut laveste Temperaturer, der de fleste Steder maaltes i Tiden fra den 24.—27., naaede paa de fleste Stationer ned mellem ÷ 5 ° og ÷ 10 °. Vindretningen var temmelig skiftende; vestlige og nordvestlige Vinde forekom dog noget hyppigere end Vinde fra de øvrige Retninger; Vindforholdene var temmelig urolige, og der herskede ret jævnligt stormende Kuling.

Nedbøren var normal paa Bornholm, medens Præstø og Maribo Amter fik ca. 5—10 pCt. og de øvrige Amter mellem ca. 20 og 50 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentligt i Tiden fra den 2.—11., den 14.—21. og den 27.—31.; den 2. og 15.—21. faldt den hyppigst som Sne eller Slud. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem det dobbelte og tredobbelte af Normalen.

Januar 1927 havde meget mildt og ustadigt Vejr. Det milde Vejr, der begyndte den 27. December, fortsattes gennem hele Januar, kun et Par Gange afbrudt af nogle faa Dage med omtrent normal Temperatur; særlig milde var Dagene fra den 1.—4., den 9.—18. og den 26.—31., der havde Dagsmidler, som var ca. 3½ °—6½ ° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor ca. 3° højere end normalt. Frost forekom sjældent; i Gennemsnit for hele Landet beløb Frostdagenes Antal sig kun til 10, medens det normale Antal er 22; Frosten indtraf de fleste Steder kun i Tiden fra den 5.—9. og den 20.—25. og optraadte i Reglen kun om Natten, medens det var Tøvejr om Dagen. Vinden blæste overvejende fra sydøstlige, sydlige og sydvestlige Retninger, og Vejret var meget ustadigt, især i Jylland, hvor der mange Steder faldt Nedbør paa 25—28 Dage og paa et Par Stationer endog hver Dag i Maaneden. Nedbøren var stor overalt; den var gennemgaaende størst i Jylland, hvor der flere Steder faldt mere end 100 mm; Hjørring, Aalborg, Viborg, Ringkøbing, Aarhus, Frederiksborg og Københavns Amter fik mellem det dobbelte og tredobbelte af den normale Nedbør og de øvrige Amter fra 40—95 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der 71 mm, eller 78 pCt. mere end normalt. Nedbøren faldt hyppigst som Regn eller Slud. Taage forekom ret jævnligt og havde stor Udbredelse, især den 2., 7.—8., 10.—13. og 24.—26.

Februar 1927 fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder var mellem ½ ° og 1 ° højere end normalt; Temperaturen var i Maanedens Løb snart over, snart under det normale uden længere, sammenhængende varme eller kolde Perioder; den var dog noget hyppigere over end under Normalen, ligesom de positive Afvigelser fra denne gennemgaaende var noget større end de negative; den 23. begyndte en mild Periode, der strakte sig gennem Resten af Maaneden og hele Marts. Frost forekom jævnligt, især i Tiden fra den 6.—22.; men den var som Regel forholdsvis let, og de laveste Temperaturer for hele Maaneden naaede mange Steder kun ned til ca. ÷ 5 °—÷ 7 °. Vinden var ret skiftende, men blæste dog hyppigst fra Horizontens sydlige Halvdel. Nedbøren var lille overalt, især paa Øerne og Djursland, hvor der de fleste Steder kun faldt mellem 10 og 20 mm. I Sammenligning med Normalen fik de fynske og sjællandske Amter samt Maribo og Randers Amter ca. 50—60 pCt. og de øvrige Amter fra 15 til 35 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentligt fra den 1.—4. og i sidste Tidøgn og hyppigst som Regn. Solskinstimernes Antal beløb sig i Jylland til ca. 30—55 og paa Øerne til ca. 65—70, medens det normale Antal er ca. 50.

Marts 1927. Den milde Periode, der, som omtalt, begyndte den 23. Februar, fortsattes gennem hele Marts, som derved fik en meget høj Middeltemperatur, i Gennemsnit for hele Landet 4,7 °, hvilket er 3,3 ° højere end normalt; siden 1874 har Marts dog et Par Gange haft en højere Middeltemperatur end i Aar, nemlig i 1921 (5,1 °) og i 1920 (4,8 °). Særlig milde blev i Aar Dagene fra den 1.—11. og den 16.—24. med Dagsmidler, der var mellem 3 ° og 8 ° for høje. Frost forekom meget sjældent, paa de koldeste Stationer kun ca. 7—8 Gange; for Landet som Helhed beløb Frostdagenes Antal sig gennem-

snitlig kun til 5, medens det normale Antal er 19. Frosten forekom væsentlig kun i Tidsrummet fra den 12.—18.; den optraadte i Reglen som Nattefrost og var forholdsvis let; de absolut laveste Temperaturer naaede de fleste Steder kun ned mellem ÷ 2° og ÷ 4°. Vinden blæste overvejende fra Horizontens sydlige Halvdel, og Vindforholdene var rolige. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør — næsten udelukkende som Regn — den 1.—10. og den 23.—28., medens Vejret var tørt i næsten hele Landet i det mellemliggende Tidsrum. Torden med større Udbredelse forekom den 1. i Sønderjylland og den 28. i Vestjylland. Nedbøren var gennemgaaende stor; den var størst — mellem 75 og 95 mm — i Vendsyssel, Thy og Østjylland og mindst, ca. 20—40 mm, paa Bornholm; i Forhold til Normalen fik Bornholm 17 pCt. for lidt, medens Præstø Amt og Sønderjylland fik 5—10 pCt., de fynske Amter, Maribo, Frederiksborg og Københavns Amter ca. 25—35 pCt., Randers, Aalborg og Hjørring Amter fra 100—135 pCt. og de øvrige Dele af Landet 50—85 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal var omkring det normale.

April 1927 fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder var mellem $^1/_{10}$° og ½° lavere end normalt. Temperaturen var fra den 1.—23. vel hyppigst over Normalen; men Afvigelserne fra denne var oftest smaa og naaede kun paa nogle faa Dage op over 2°. Maanedens sidste Uge var meget kølig med Dagsmidler, der gennemsnitlig var 3° for lave. Nattefrost forekom af og til i Indlandet, især i Begyndelsen og Slutningen af Maaneden samt Natten til den 17. og 25., medens flere Kyststationer var helt frostfrie; de laveste Temperaturer naaede paa de koldeste Stationer ned til ca. ÷ 3° —÷ 5°. Vinden blæste meget hyppigt fra vestlige og nordvestlige Retninger; de sydvestlige, vestlige og nordvestlige Vinde udgjorde tilsammen 71 pCt. af samtlige Vindobservationer, normalt 38 pCt. Vejret var me-

get ustadigt, og der faldt Nedbør over store Omraader af Landet paa de fleste Dage i Maaneden — i dennes sidste Uge hyppigt som Hagl og Slud —. Torden forekom paa 12 Dage, og i Tidsrummet fra den 5.—11. havde Uvejrene Udbredelse over større Strækninger. Nedbøren var stor overalt; Maribo, Odense, Aalborg, Ringkøbing, Ribe og Vejle Amter fik endog mere end det dobbelte af Normalen, medens de øvrige Amter havde fra ca. 65 til ca. 95 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal var omkring det normale.

Maj 1927 fik en meget lav Middeltemperatur; for Landet som Helhed naaede den kun op til 8,3°, eller 2° lavere end normalt, og siden 1902 har Danmark ikke haft en saa kølig Maj. I Begyndelsen af Maaneden var Temperaturen hyppigst noget over Normalen; men herefter fulgte en sammenhængende kold Periode, den 10.—31., med Dagsmidler, der gennemsnitlig blev 3° for lave — den 10., 12.—14., 16. og 27.—31. var endog mellem 3½° og 4½° for kolde. Nattefrost forekom i Indlandet 4—6 Gange paa mange Stationer i Jylland og paa nogle af de koldeste Stationer paa Øerne, medens Kyststationerne — navnlig paa Øerne — som Regel var frostfrie. Frosten forekom især det første Par Dage i Maaneden og i Tiden fra den 10.—15., og de laveste Temperaturer, der væsentlig indtraf Natten til den 2. og den 13.—15., naaede paa de koldeste Steder i Jylland ned til ca. ÷3½°—÷6°, paa Fyn til ca. ÷2½°, paa Sjælland og Bornholm til ca. ÷3° og paa Lolland til ÷1½°. Vinden blæste i Maanedens første Uge hyppigst fra Retninger omkring Øst og Sydøst, i den lange kolde Periode i de to sidste Tidøgn som oftest fra vestlige, nordvestlige og nordlige Retninger. I første Tidøgn var Vejret som Regel tørt, i de to sidste Tidøgn temmelig ustadigt; men de enkelte Byger gav som oftest kun min-

dre Nedbørsmængder; fra den 10.—14. faldt der mange Steder Sne og Hagl. Nedbørsmængden for hele Maaneden var ret ensartet fordelt over Landet og beløb sig de fleste Steder til ca. 25—40 mm; i Sammenligning med Normalen fik Bornholm 31 pCt., Holbæk Amt 3 pCt. og Hjørring Amt 12 pCt. for meget; Frederiksborg og Præstø Amter fik gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Sorø Amt fik 5 pCt., Københavns og Maribo Amter ca. 15 pCt. og de fynske og jydske Amter undtagen Hjørring Amt ca. 20—40 pCt. for lidt. Torden forekom paa 15 Dage, væsentlig i de to sidste Tidøgn. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 230—255, hvilket omtrent er normalt.

Juni 1927 fik, med overvejende vestlige Vinde, meget køligt og ustadigt Vejr. Den kolde Periode, der begyndte den 10. Maj, strakte sig gennem hele Juni Maaned, dog med en kortvarig Afbrydelse den 17. og 18. Juni; Afvigelserne fra Normalen var ofte betydelige, saaledes ca. $3^1/_2{}^0$—$5^1/_2{}^0$ fra den 6.—11. og ca. $3^1/_2{}^0$—$4^1/_2{}^0$ fra den 22.—28., og hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor meget lav, for Landet som Helhed kun 11,5°, eller 2,8° lavere end normalt; i den usædvanlig kolde Juni 1923 var Middeltemperaturen dog 0,8° lavere end i Aar. Nattefrost forekom Natten til den 12. paa flere Stationer i Midt- og Vestjylland. Vejret var meget ustadigt; i Gennemsnit for hele Landet var Nedbørsdagenes Antal 18 (normalt 10). Regnmængden var stor overalt; for Landet som Helhed faldt der 87 mm, eller 78 pCt. mere end normalt; de fleste Amter fik mellem 65 og 95 pCt. for meget; Præstø Amt havde mere end det dobbelte og Bornholm endog omtrent det tredobbelte af Normalen. Regnen var ofte ledsaget af Torden, og Uvejrene havde hyppigt stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal blev ca. 10—20 pCt. mindre end normalt.

Juli 1927. Temperaturen var hyppigst noget over det normale; men særlig varme blev kun Dagene fra den 7.—11. med Dagsmidler, der var ca. 4°—5½° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder i Jylland mellem 1° og 2°, paa Øerne mellem ½° og 1° højere end normalt. Vindretningen var temmelig variabel, dog hyppigst nordvestlig og vestlig, og Vindene var som oftest svage. Over større Omraader af Landet faldt der Regn den 1.—3., den 10., 15.—19., 22.—24. og den 27.—28. Regnen faldt meget hyppigt ledsaget af Torden, og Bygerne var undertiden ret voldsomme; skønt Regndagenes Antal var omkring det normale, blev Regnmængden derfor stor i Størstedelen af Landet; den var meget uregelmæssigt fordelt; over større Omraader paa Sjælland, i Østjylland, i Viborg Amt, paa Als og i Tønderegnen faldt der saaledes mellem 100 og 150 mm og enkelte Steder endog mellem 150 og 190 mm, medens Christiansø kun fik 27 mm og enkelte Strækninger i Midt- og Vestjylland ca. 50—60 mm. I Sammenligning med Normalen fik Thisted, Ringkøbing, Aarhus og Vejle Amter ca. 5—15 pCt., Hjørring, Ribe, Svendborg, Holbæk og Maribo Amter samt Bornholm ca. 20—25 pCt., Aalborg, Viborg og Randers Amter ca. 75—90 pCt. og de øvrige Amter fra 35—70 pCt. for meget. Torden forekom paa 27 Dage, og Uvejrene havde ofte stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 10 pCt. større end normalt.

August 1927 havde i første Halvdel hver Dag Temperatur over det normale; men særlig varme, ca. 3°—4½° for varme, blev kun den 1. og Dagene fra den 5.—8.; i sidste Halvdel var Temperaturen vel hyppigst over Normalen; men Afvigelserne fra denne naaede sjældent over 1°; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem 1° og 2° for høj. Natten til den 31. sank Temperaturen flere Steder i Jylland ned i Nærheden af

Frysepunktet og paa en enkelt Station — i Nordre Feldborg Plantage — endog 0.3° under dette. I Tiden fra den 8.—23. forekom der hver Dag Torden og Regn over næsten hele Landet og i Jylland og paa Fyn tillige den 1.—2., medens det fra den 3.—7. og den 24.—31. i Størstedelen af Landet var tørt Vejr, fraregnet enkelte spredte Byger, der som Regel kun gav smaa Regnmængder; paa Bornholm, Lolland-Falster og i det østlige Sjælland faldt der dog den 25.—26 en betydelig Regnmængde, foraarsaget af et lavt Lufttryk, der fra Polen bevægede sig ud over Østersøen. Tordenbygerne optraadte flere Gange som meget voldsomme Regnskyl; den 11. faldt der saaledes ved Gedhus i Midtjylland 96 mm i Løbet af ca. 3 Timer og den 20. ved Landbohøjskolen ca. 23 mm i 15 Minutter; sidstnævnte Sted faldt der tillige Hagl og Isstykker paa indtil $4^1/_2$ Centimeters Længde. Regnmængden for hele Maaneden var meget uregelmæssigt fordelt, men var iøvrigt stor i næsten hele Landet, enkelte Steder endog usædvanlig stor; i det indre af Bornholm, paa Stevns, ved Landbohøjskolen, ved Vejle, Vorbasse og Gedhus faldt der saaledes over 200 mm, ved Gedhus endog 240 mm. Mindst Nedbør havde Vendsyssel, hvor der de fleste Steder kun faldt mellem 45 og 75 mm. I Sammenligning med Normalen fik Hjørring Amt 18 pCt. for lidt og Aalborg, Randers og Aarhus Amter henholdsvis 1 pCt., 11 pCt. og 27 pCt. for meget; i de øvrige Amter var Regnmængden gennemgaaende fra ca. 35 til 75 pCt. større end Normalen, i Frederiksborg og Københavns Amter samt paa Bornholm endog mere end dobbelt saa stor som denne; for Landet som Helhed faldt der 123 mm, normalt 80 mm. Vinden blæste hyppigst fra sydvestlige og vestlige Retninger. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 10 pCt. større end normalt.

September 1927 fik de første 7—8 Dage tørt Vejr med rigeligt Solskin; herefter fulgte en lang Regnperiode, den 9.—26., med Regn hver Dag i næsten hele Landet; Regnbygerne var dog som Regel ikke saa stærke som i August, om end der enkelte Gange, særlig den 21., mange Steder faldt meget betydelige Mængder. Hele Maanedens Regnmængde var størst i Jylland, hvor der Vest for en Linie Hjørring—Horsens—Aabenraa næsten overalt faldt mellem 100 og 150 mm, medens der paa Øerne gennemgaaende faldt mellem 50 og 70 mm. I Sammenligning med Normalen fik Thisted og Viborg Amter ca. 110 pCt. og de øvrige jydske Amter samt Bornholm ca. 45—90 pCt. for meget; paa Øerne fik Københavns Amt 2 pCt., Maribo Amt 16 pCt. og de øvrige Amter ca. 25—40 pCt. mere end normalt. Torden forekom paa 19 Dage, og Uvejrene havde flere Gange større Udbredelse over Landet. Vinden blæste i Begyndelsen af Maaneden fra sydøstlige, i den regnfulde Periode hyppigst fra sydvestlige og vestlige Retninger. Temperaturen var i første og sidste Tidøgn oftest over, i det mellemliggende Tidsrum som Regel under Normalen; Afvigelserne fra denne var dog hyppigst ret moderate; kun den 4.—7. blev ca. $3\,^{0}$—$4^{1}/_{2}\,^{0}$ for varme og den 13.—15. ca $3\,^{0}$—$3^{1}/_{2}\,^{0}$ for kolde. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder nogle faa Tiendedele Grader højere end normalt. Nattefrost, indtil $1^{1}/_{2}\,^{0}$, forekom enkelte Steder i Midt- og Vestjylland Natten mellem den 14. og 15. Solskinstimernes Antal var ca. 10—15 pCt. større end normalt.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel I for hver Maaned i Landbrugsaaret 1926—27 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1876—1915), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold under-

Tabel 1. **Temperaturens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1926 Oktober	November	December	**1927** Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	— 1.9	+ 1.3	+ 0.7	+ 2.9	+ 0.9	+ 3.2	— 0.1	— 1.7	— 2.7	+ 1.4	+ 1.5	+ 0.5	+ 0.5
Østjylland	— 1.9	+ 1.7	+ 0.7	+ 2.9	+ 0.8	+ 3.4	— 0.4	— 2.1	— 3.0	+ 1.1	+ 1.2	+ 0.2	+ 0.4
Fyn	— 1.8	+ 1.5	+ 0.4	+ 2.7	+ 0.6	+ 3·1	— 0.1	— 2.0	— 2.9	+ 0.9	+ 1.3	+ 0.2	+ 0.3
Sjælland	— 1.6	+ 1.7	+ 0.7	+ 2.7	+ 0.8	+ 3.4	— 0.1	— 2.2	— 2.9	+ 0.9	+ 1.2	+ 0.3	+ 0.4
Lolland-Falster	— 1.4	+ 1.6	+ 0.8	+ 2.8	+ 0.6	+ 3.4	— 0.2	— 1.9	— 2.7	+ 0.4	+ 1.0	+ 0.3	+ 0.4
Danmark	— 1.7	+ 1.6	+ 0.7	**+ 2.8**	+ 0.7	**+ 3.3**	— 0.2	**— 2.0**	**— 2.8**	+ 0.9	+ 1.2	+ 0.3	+ 0.4
Bornholm	— 1.4	+ 2.0	+ 0.7	+ 1.8	+ 0.6	+ 3.1	+ 0.4	— 1.7	— 2.1	+ 0.9	+ 1.4	+ 0.5	+ 0.5

tiden kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som tidligere omtalt havde Oktober i første Tidøgn mildt, i de to sidste Tidøgn køligt Vejr og forholdsvis hyppigt Nattefrost i Indlandet, medens November oftest havde mildt Vejr og kun sjældent Nattefrost. Vinteren var gennemgaaende mild, navnlig i Slutningen af December, i næsten hele Januar og i Begyndelsen og Slutningen af Februar; Frost forekom ret jævnligt i December og Februar, men ret sjældent i Januar; den optraadte hyppigst kun som Nattefrost og var i Betragtning af Aarstiden forholdsvis let. Foraaret begyndte tidligt; Vejret var, som omtalt, meget mildt i hele Marts, meget køligt i den sidste Uge af April samt i de to sidste Tidøgn af Maj, og sidstnævnte Kuldeperiode strakte sig gennem hele Juni Maaned. Juli og August fik en Middeltemperatur, der var noget højere end normalt; men varme Sommerdage forekom sjældent; ved Landbohøjskolen naaede Døgnets Maksimumstemperatur saaledes kun op til 25° paa 6 Dage, normalt 15 Dage; Sommermaanederne og September var iøvrigt prægede af det meget ustadige Vejr, der herskede næsten uafbrudt, naar undtages en Periode fra ca. 27. August til ca. 8. September, da Vejret var tørt med rigeligt Solskin. I Efteraaret 1926 havde et Par jydske Indlandsstationer Frost Natten til den 24., iøvrigt forekom den første Nattefrost de fleste Steder i Tiden fra den 14.—23. Oktober, naar undtages nogle Kyststationer, hvor Frosten først indfandt sig i Begyndelsen af November, paa et Par Stationer endog først i Begyndelsen af December; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatum for første Frost om Efteraaret i Indlandet falder ca. 5.—10. Oktober i Jylland, ca. 15.—20 Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November langs Kysterne og paa de mindre Øer. I Foraaret 1927 indtraf den sidste Nattefrost paa Kyststationerne i Slutningen af April — paa enkelte særlig milde Stationer dog allerede i Slutningen af Februar eller omkring Midten af Marts —, medens den i Indlandet over-

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skydække (0—10)	
	1926—27	Normal	1926—27	Normal	1926—27	Normal	1926—27	Normal	1926—27	Normal
Oktober 1926	**8**	3	15	17	3	6	85	86	6.2	6.5
November	**4**	10	16	14	8	9	90	89	7.7	7.1
December	19	18	14	15	**6**	11	90	91	7.3	7.6
Januar 1927	**10**	22	**21**	13	11	13	91	91	**8.6**	7.2
Februar	18	21	**9**	12	11	11	89	90	7.6	7.0
Marts	**5**	19	15	13	13	11	89	87	7.4	6.3
April	6	7	**18**	11	1	7	81	80	6.5	5.7
Maj	3	1	13	11	1	4	74	75	5.9	5.1
Juni	0.07	»	**18**	10	2	3	**81**	75	**7.0**	4.9
Juli	»	»	13	13	3	3	**82**	77	**6.4**	5.5
August	»	»	16	15	1	3	**84**	80	**6.4**	5.5
September	0.03	»	17	14	1	4	85	84	5.5	5.3
Alle 12 Maaneder	73	101	185	158	61	85	85	84	6.9	6.1

vejende indtraf i Midten af Maj, paa enkelte, særlig kolde Stationer i Midt- og Vestjylland dog først den 12. Juni. Middeldatum for sidste Frost om Foraaret er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaret forekom her i Landet, var 29.9°, den absolut laveste ÷ 13.8°.

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer, saavel i Landbrugsaaret 1926—27 som Normalen for 32 Aar. Tabellen viser, at Frosten forekom forholdsvis hyppigt i Oktober og ret sjældent i November, Januar og Marts; hele Landbrugsaaret fik kun 72 pCt. af det normale Antal Frostdage. Nedbørsdagenes Antal var forholdsvis lille i Februar og særlig stort i Januar, April og Juni; i hele Landbrugsaaret var Nedbørshyppigheden 17 pCt. større end normalt. Fugtighedsgraden var forholdsvis stor i Sommermaanederne, og det samme var Tilfældet med Skydækket, der endvidere var stort i Januar.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaret fik Danmark gennemsnitlig 846 mm, hvilket er 216 mm, eller 34 pCt. mere end normalt; siden Stationsnettet for Nedbørsmaaling oprettedes her i Landet i 1860 af Landhusholdningsselskabet, har intet Landbrugsaar haft en blot tilnærmelsesvis saa stor Nedbør; det Aar, der hidtil har været det nedbørsrigeste, er 1911—12, da der for Landet som Helhed faldt 742 mm. Af de forskellige Landsdele havde i det nu afsluttede Landbrugsaar Ribe Amt den største Nedbør med 992 mm (268 mm for meget), Holbæk Amt den mindste med 692 mm (154 mm for

Tabel 3. **Nedbør.** (Millimeter.)

	1926 Oktober	November	December	1927 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Hjørring Amt.	84	89	28	92	26	87	64	47	91	79	69	95	851
Thisted » .	103	94	35	91	30	76	63	31	72	72	126	137	930
Ringkøbing » .	104	73	48	98	32	68	77	33	81	69	121	134	938
Ribe » .	113	83	52	80	35	70	83	30	84	86	145	131	992
Viborg Amt....	95	74	44	87	28	71	71	31	87	120	128	121	957
Aalborg »	93	75	25	86	27	76	70	33	80	121	82	87	855
Randers »	87	70	33	67	16	83	64	32	78	118	89	74	811
Aarhus »	80	87	38	82	24	78	75	34	86	82	111	108	885
Vejle »	95	86	39	78	30	78	83	26	88	76	148	109	936
Samsø.....	91	71	22	61	14	78	64	29	67	102	107	59	765
Odense Amt..	87	58	36	65	19	55	71	25	90	85	118	72	781
Svendborg » ..	98	61	45	62	16	58	72	32	92	84	126	69	815
Langeland	89	49	36	61	13	60	60	32	76	77	107	48	708
Holbæk Amt	80	42	29	58	13	53	60	36	75	79	96	71	692
Sorø »	79	42	32	64	13	65	61	37	78	106	122	66	765
Frederiksborg»	96	46	34	67	13	46	62	39	86	107	133	69	798
Københavns »	78	53	31	67	15	50	58	33	88	104	153	51	781
Præstø »	91	68	47	64	12	42	64	39	98	113	147	64	849
Maribo Amt ...	85	58	43	60	13	55	68	35	89	83	119	59	767
Vestjylland	101	85	41	90	31	75	72	35	82	77	115	124	928
Østjylland	90	78	36	80	25	77	73	31	84	103	112	100	889
Sønderjylland ..	118	62	52	69	25	53	75	34	102	96	147	113	946
Fyn.....	91	60	35	62	16	63	67	30	81	87	115	62	769
Sjælland.....	85	50	35	64	13	51	61	37	85	102	130	64	777
Lolland-Falster.	85	58	43	60	13	55	68	35	89	83	119	59	767
Danmark 1926—27....	95	66	40	71	21	62	69	34	87	91	123	87	846
Danmark Norm. (40Aar)	71	55	54	40	36	42	36	42	49	67	80	58	630
Danmark Afv. i pCt. ..	+34	+20	−26	**+78**	**−42**	**+47**	**+92**	−19	**+78**	+36	**+54**	**+50**	+34
Bornholm	80	85	50	50	26	30	55	46	106	66	137	89	820

meget); i Sammenligning med Normalen fik i Jylland Viborg Amt 52 pCt., Aalborg Amt 42 pCt. og de øvrige Amter samt Sønderjylland fra 33—38 pCt. for meget; paa Øerne fik de fynske Amter samt Holbæk og Maribo Amter fra 26—30 pCt., Frederiksborg, Københavns og Sorø Amter 38—39 pCt., Præstø Amt 48 pCt. og Bornholm 50 pCt. mere end normalt. Som tidligere omtalt, var Nedbøren gennemgaaende lille i December, Februar og Maj og stor i alle de øvrige Maaneder. Sommeren (Juni-August inkl.) var meget nedbørsrig; hele Landet fik saaledes i de 3 Sommermaaneder gennemsnitlig 301 mm, eller 54 pCt. mere end normalt; siden 1861 har Sommernedbøren for Landet som Helhed kun een Gang været større end i Aar, nemlig i 1879, da der faldt 304 mm (81 mm i Juni, 94 mm i Juli og 129 mm i August). Sommerregnen faldt hyppigt som stærke Tordenbyger, hvilket foraarsagede stor Forskel i Regnmængden paa hinanden nærliggende Steder; ved Gedhus og Knudstrup i Midtjylland faldt der saaledes i Juni, Juli og August tilsammen henholdsvis 527 og 489 mm, medens der i Herning faldt 260 mm, i Plantageegnene Syd for Herning ca. 215—230 mm og i Give 193 mm; paa en Strækning fra Frederiksberg over Bagsværd til Store Hareskov faldt der i samme Tidsrum mellem 400 og 412 mm og paa Stevns og i det indre af Bornholm ca. 400—450 mm. Af de forskellige Amter havde i Sommermaanederne (Tab. 4) Præstø Amt den største Nedbør med gennemsnitlig 358 mm; herefter kommer Københavns Amt og Sønderjylland med 345 mm og Viborg Amt med 335 mm, medens Hjørring Amt, der fik mindst Nedbør, gennemsnitlig havde 239 mm; i Præstø og Københavns Amter var den hidtil største Nedbørsmængde i Sommermaanederne henholdsvis 281 mm og 318 mm. I Tidsrummet fra April—September inkl. faldt der for Landet som Helhed 491 mm, eller 48 pCt. mere end normalt; i samme Tidsrum (Tab. 4) fik Bornholm 80 pCt., Præstø Amt 73 pCt., Viborg Amt

Tabel 4. **Nedbør.** (Millimeter)

	Juni-August inkl.			April-Septbr. inkl.		
	1927 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.	1927 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.
Hjørring Amt	239	195	+23	445	330	+35
Thisted »	270	191	+41	501	339	+48
Ringkøbing »	271	206	+32	515	355	+45
Ribe »	315	218	+44	559	372	+50
Viborg Amt	335	200	+68	558	337	+66
Aalborg »	283	189	+50	473	321	+48
Randers »	285	191	+49	455	320	+42
Aarhus »	279	209	+33	496	347	+43
Vejle »	312	210	+49	530	356	+49
Sønderjylland	345	217	+59	567	369	+54
Samsø	276	167	+65	428	279	+53
Odense Amt	293	185	+58	461	314	+47
Svendborg »	302	196	+54	475	331	+44
Langeland	260	181	+44	400	304	+32
Holbæk Amt	250	177	+41	417	293	+42
Sorø »	306	178	+72	470	300	+57
Frederiksborg »	326	195	+67	496	320	+55
Københavns »	345	186	+85	487	309	+58
Præstø »	358	182	+97	525	303	+73
Maribo Amt	291	185	+57	453	310	+46
Bornholm	309	157	+97	499	277	+80

66 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—55 pCt. for meget. I April og Juni var Vejret ustadigt gennem hele Maaneden; i August forekom en Regnvejrsperiode fra den 8.—23. og i September en lignende fra den 9.—26.

Tabel 5. **Vindhyppighed for hele Landet.** (Procent).

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1926	10	10	9	11	8	13	**17**	**19**	3
November —	3	8	11	**19**	**25**	**20**	9	3	2
December —	10	12	7	5	5	11	**29**	**19**	2
Januar 1927	1	2	8	17	**24**	**26**	13	8	1
Februar —	7	8	8	16	**18**	15	12	11	5
Marts —	3	8	13	**18**	16	**20**	14	4	4
April —	6	3	5	7	6	16	**30**	**25**	2
Maj —	12	6	10	14	5	9	**19**	**22**	3
Juni —	3	4	5	12	10	19	**27**	17	3
Juli —	7	9	10	12	10	11	15	**18**	8
August —	7	5	8	13	8	**22**	**21**	13	3
September —	2	2	10	20	12	**23**	**21**	9	1
Alle 12 Maaneder	6	6	9	14	12	**17**	**19**	14	3
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

Tabel 5 viser Vindhyppigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaret; dette fik et Overskud paa 5 pCt. af sydøstlige, sydlige og sydvestlige Vinde tilsammen og et tilsvarende Underskud af Vinde fra østlige og nordøstlige Retninger; i November, Januar, Marts, Juni og September forekom sydøstlige, sydlige og sydvestlige Vinde en Del hyppigere end normalt; December havde forholdsvis hyppigt vestlige og nordvestlige Vinde og forholdsvis sjældent Vinde fra Horizontens sydlige Halvdel. I April herskede meget hyppigt vestlige og nordvestlige Vinde og forholdsvis sjældent Vinde fra østlige Retninger, medens Juli fik et Overskud paa 14 pCt. af nordøstlige, østlige og sydøstlige Vinde tilsammen og et tilsvarende Underskud af Vinde fra vestlige Retninger; i Oktober og Maj var nordlige og nordvestlige Vinde 12 pCt. hyppigere end normalt.

Tabel 6. **Antal Timer med Solskin.**

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Askov	Graasten	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Maribo
Oktober 1926.....	128	105	134	138	90	122	101	95	111	104	
November —	32	34	48	46	—	45	47	43	57	54	
December —	40	24	42	49	38	42	59	43	50	28	
Januar 1927.....	29	10	26	15	39	27	27	19	33	21	
Februar —	42	37	54	47	27	64	72	69	68	69	
Marts —	59	75	83	84	79	98	102	99	111	117	119
April —	227	168	187	153	159	161	172	144	178	163	166
Maj —	257	183	239	245	229	235	244	233	244	253	246
Juni —	195	169	180	190	195	213	197	194	207	199	217
Juli —	266	180	241	194	224	249	258	247	263	265	248
August —	240	195	226	207	—	203	189	170	173	193	195
September —	169	120	167	151	—	158	183	165	162	161	175
Alle 12 Maaneder	1684	1300	1627	1519	—	1617	1651	1521	1657	1627	—
Normal for Aaret.....	—	1353	—	—	—	1499	—	1482	—	—	—
April—September inkl. 1927	1354	1015	1240	1140	—	1219	1243	1153	1227	1234	1247
Normal (April—Septbr.) ..	—	1054	—	—	—	1171	—	1178	—	—	—

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaret, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med en 23-aarig Normal for Stationerne Bovbjerg, Aarslev og København. I adskillige Maaneder var Solskinstimernes Antal omtrent normalt; Oktober og December fik dog forholdsvis rigeligt Solskin, Januar forholdsvis lidt; i Juni var Antallet af Solskinstimer de fleste Steder ca. 10—20 pCt. for lille, i Juli, August og September ca. 10—15 pCt. for stort.

†

Professor Wilhelm Johannsen.

(Født 3. Februar 1857. — Død 11. November 1927).

Afdøde Professor *W. Johannsen* var i 13 Aar — fra 1892 til 1905 — Lærer i Plantefysiologi ved Landbohøjskolen, og derigennem fik han paa mere end én Maade Tilknytning til det praktiske Jordbrug. Med ham blev Plantefysiologien for første Gang obligatorisk Lærefag ved Højskolen, og der blev herigennem givet et videnskabeligt Grundlag for den praktiske Plantedyrkning. Hvad dette har betydet for Uddannelsen af de Elever, der herhjemme senere har paataget sig det væsentligste Forsøgsarbejde indenfor Plantekulturen, har virket som Konsulenter, som Lærere ved Landbrugs-, Havebrugs- og almindelige Folkehøjskoler eller senere har udnyttet deres Kundskaber som praktiske Jorddyrkere, er vel vanskeligt at vurdere, men et Faktum er det dog, at netop fra den Periode, da Johannsen var knyttet til Landbohøjskolen, daterer sig den imponerende Udvikling, som Planteavlsarbejdet senere har taget.

Men ikke nok med at virke som Lærer tog Johannsen ogsaa videnskabelige Undersøgelser op, som fik den allerstørste Betydning for den praktiske Plantedyrkning. Tidligere havde han som Assistent ved Carlsberg Labora-

toriet udført kemiske og anatomiske Undersøgelser over Bygkornet (1884), og i en Række af Aar var han videnskabelig Medarbejder ved det under Ledelse af Forpagter *Sonne* ogsaa den Gang siddende Maltbygudvalg. Det var navnlig Bygkornets Indhold af Kvælstof, som man tillagde Betydning for dets Værdi som Maltbyg, der beskæftigede Johannsen, og Spørgsmaalet blev igen her, om man ved et særligt Udvalg kunde tiltrække Bygsorter med det rette Kvælstofindhold. (Senere (1888 og 1898) udførte han lignende Undersøgelser over Hvedekornet).

Dette førte ham saa ind paa Arvelighedstudier, idet han i 1899 offentliggør »Fortsatte Studier over Kornsorterne I. Om Variabiliteten med særligt Hensyn til Forholdet mellem Kornvægt og Kvælstofprocent hos Byg« og i 1903 sit klassiske Arbejde »Om Arvelighed i Samfund og rene Linjer«, baseret paa indgaaende Studier over Bønner, hvorunder han kom til det for den Tids Opfattelse overraskende Resultat, at man ved Udvalg indenfor, hvad han kaldte en »ren Linje« eller Afkommet af en enkelt selvbestøvende Plante, ikke kan forskyde Linjens Anlægspræg, men at Typen holder sig konstant trods det foretagne Udvalg. Dette *de rene Linjers Princip* har nu vist sig at have Gyldighed ved Arvelighedsforholdene hos Dyr og Planter i Almindelighed, og Johannsens Opdagelse betyder derfor Indledningen til en ny Epoke i hele den moderne Arvelighedsforskning, til hvis Grundlæggere og mest fremragende Repræsentanter han hører.

Medens hans Undersøgelser over Kornsorterne ogsaa havde ført ham ind paa et helt andet Felt af Videnskaben (rent plantefysiologiske Studier), som jeg straks skal vende tilbage til, blev han fra 1903 ganske overvejende optagen af Arvelighedsstudier. Og selv om han siden ikke offentliggjorde nogen større eksperimental Undersøgelse, fik han gennem sine Bearbejdelser af den hurtigt opblomstrende Arvelighedslitteratur og sine i høj Grad vækkende, kritiske Arbejder den største Indflydelse

paa hele Arvelighedsforskningen. Størst Betydning i saa Henseende har hans store paa Tysk udgivne Lærebog: »Elemente der exakten Erblichkeitslehre«, I. Udgave 1909, III. Udgave 1926, haft, og det er næppe for meget sagt, at han herigennem blev en inspirerende Lærer for Alverdens yngre Arvelighedsforskere. Ogsaa paa Dansk foreligger en ypperligt og livligt skreven Fremstilling af Arvelighedslærens Hovedresultater i hans Bog: »Arvelighed, i historisk og eksperimentel Belysning« (1917), der i 1923 udkom i 4. Udgave, i 1918 var oversat til Svensk og i 1920 til Finsk, saa den har faaet en meget stor skandinavisk Læsekreds.

Der er ingen Tvivl om, at Johannsens Arvelighedsstudier baade direkte og indirekte har faaet den allerstørste Betydning for det praktiske Forædlingsarbejde, der siden er drevet over hele Verden og ikke mindst i de skandinaviske Lande, saavel i Planteavl som i Husdyrbrug. For den Fremgang, der er sket i dansk Landbrug i de senere Aar, og som økonomisk betyder saa uhyre meget, skyldes der da denne vor store Videnskabsmand den dybeste Tak. Og at netop Danmark er blevet et Foregangsland paa Forædlingsomraadet, hænger naturligt sammen med, at vi har haft ham i vor Midte, og at han ogsaa forstod at komme i saa nøje Kontakt med Praktikerne.

Men som før nævnt var W. Johannsen ikke alene Arvelighedsforsker. Ogsaa af den rene Plantefysiologi havde han de største Fortjenester. Under et Studieophold hos den berømte Plantefysiolog *Wilh. Pfeffer* i Tübingen havde han offentliggjort et udmærket Arbejde over Iltspændingens Betydning for Respirationen. Og hans førnævnte Undersøgelser over Kornsorterne paa Carlsberg Laboratoriet førte ham senere paa Landbohøjskolen til indgaaende Studier: »Om antagonistiske Virksomheder i Stofskiftet, særlig under Modning og Hvile«, der blev offentliggjorte i Videnskabernes Selskabs Skrifter 1897. At gøre nærmere Rede for dette inter-

essante Arbejde, der var inspireret af den franske Forsker *Claude Bernards* Studier om narkotiske Stoffers Indvirkning paa Dyr og Planter, vil næppe være paa sin Plads her. Det skal kun nævnes, at det ogsaa fik den største Betydning for Praksis, navnlig for Drivning af Planter i Gartnerier, idet Johannsen ved fortsatte Undersøgelser viste, hvordan man ved Hjælp af bedøvende Midler som Kloroform og Æter betydeligt kan forkorte Knoppers, Knoldes og Løgs naturlige Hvileperiode og faa dem til at skyde og blomstre længe førend normalt. Et Arbejde herover med praktiske Anvisninger blev bl. a. offentliggjort paa Tysk under Titlen »Das Aetherverfahren beim Frühtreiben« (1900), og snart efter benyttede Alverdens Blomstergartnere hans Metode i Praksis.

Foruden de her omtalte eksperimentelle plantefysiologiske Arbejder offentliggjorde Johannsen endelig i 1892 en »Lærebog i Plantefysiologi med Henblik paa Plantedyrkningen«, der kom i anden omarbejdede og forøgede Udgave i 1904. I anden Udgave af *E. Warmings* »Almindelige Botanik« havde han som Medudgiver behandlet Plantefysiologien. Af andre højst interessante Arbejder fra hans Haand skal ogsaa anføres hans Afhandling om »Falske Analogier« i Universitetets Festskrift 1914 og »Biologien i det 19. Aarhundrede« (1922), der viser ham som den alsidigt uddannede og uhyre belæste Biolog, for hvem saa at sige intet Omraade indenfor de biologiske Videnskaber var fremmed.

En indgaaende Karakteristik af Johannsens Personlighed og en Udredning af hans Livsløb er givet fra saa mange Hold i Blade og Tidsskrifter, dels ved hans 70-aarige Fødselsdag, dels nu efter hans Død, at de, der ønsker nærmere Besked i saa Henseende, kan henvises hertil. Paa dette Sted har det i første Række været Opgaven at gøre Rede for hans Tilknytning til det praktiske Jordbrug, og selv om dette kun er sket rent skitsemæssigt, har det forhaabentlig givet en Forstaaelse af, i hvilken Grad en Mands rent videnskabelige

Arbejde kan komme Praksis tilgode, og hvor vigtigt det derfor er at bevare Broen mellem Teori og Praksis, der altfor ofte beklageligvis stilles op som Modsætninger, men jo i Virkeligheden kun er to Sider af den samme Sag. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at i dette Tilfælde bøjer alle Praktikere sig i Beundring og Taknemlighed for, hvad de skylder denne højtfortjente Videnskabsmand, der ved Siden af direkte at tjene og fremme de danske landøkonomiske Erhverv udadtil kastede Glans over Danmarks Navn.

Fr. Weis.

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Landbrugets Industrialisering. Udnyttelsen af Danmarks Naturrigdomme. Af *R. Kampp.* 96 Sider. (Nyt nordisk Forlag, Kbhvn.). Sekretær i Udenrigsministeriet, Landbrugskandidat *R. Kampp* har udsendt dette Skrift med særlig Henvisning til Landbrugets og de øvrige Erhvervs Krisetilstand og ønsker dermed at bidrage til at paapege de Veje, der kan føre ud af den nuværende Krise og endvidere til fremtidig forøget Beskæftigelsesmulighed for Danmarks Befolkning. Under Hensyn hertil har Landsforeningen »*Dansk Arbejde*« støttet Udgivelsen.

Denne omfattende Opgave begrænser Forf. dog ved for Krisens Vedkommende i det væsentlige at se bort fra Kronestigningens særlige Virkninger og kun vende sin Opmærksomhed mod de Vanskeligheder og de nye Muligheder, der staar i Forbindelse med Ændringer i Verdensøkonomien. Emnet er ogsaa righoldigt nok endda, saa righoldigt at det siger sig selv, at dets enkelte Sider ikke paa saa begrænset Plads kan blive behandlet meget grundigt, og en systematisk gennemført Redegørelse for Produktions- og Afsætningsforhold kan Bogen derfor ikke give.

I en livlig Fremstilling giver Forf. Udtryk for sit Syn paa vort Landbrugs Stilling og sine store Forventninger m. H. t. Fordelene ved at søge nye Veje for Landbrugsproduktionen. Den lyse Optimisme, der præger Skriftet, vil sikkert paa mange virke smittende og vel ofte med Rette i en Tid, hvor vi hører Beklagelser nok; men trods den Frejdighed, hvormed Paastandene fremsættes virker de dog ikke altid overbevisende — dertil er for ofte væsentlige Omstændigheder ladet uomtalt.

Bedømmelsen af de to vigtigste Led i det nuværende Driftssystem, Smør- og Flæskeproduktionen, danner Baggrunden for Skildringen af de nye Driftsformer; men denne Baggrund er dog formentlig tegnet for mørk, naar det hævdes, at vi paa disse to Omraader ikke kan vente at kunne fortsætte Fremgangen, men maa være tilfredse, hvis vi kan holde Stillingen.

Ud fra denne Opfattelse slaas der til Lyd for en Driftsomlægning, ikke ved Indskrænkning af de nævnte Produktioner,

men ved Fremskridt og Nydannelser paa andre Omraader. En intensiv og alsidig Planteproduktion i Forbindelse med en stærkere Udstykning skulde da foruden at forøge Landbrugets Produktivitet skabe Mulighed for en betydelig udvidet og mangeartet Landbrugsindustri, der kunde finde Afsætning for sine forædlede Produkter dels i Udlandet og dels — hvad der lægges særlig Vægt paa — paa Hjemmemarkedet til Erstatning for Produkter, der nu bliver indført. Der nævnes en Rigdom af Muligheder for forøget Produktion eller nye Industrier. F. Eks. Produktion i stor Stil af Slagtefjerkræ, Frugt, navnlig Bærfrugt, Havesager af mange Slags, Mølleriprodukter, Sukker, Kartoffelmel, Humle, Sprit, Halmvarer, Cikorie, Tobak, Olie, Tekstilvarer m. m. Mest indgaaende omtales Udviklingen af en Konservesindustri med Frugt og Grøntsager som Raavarer, og der næres særlige Forventninger til dens Muligheder baade paa hjemlige og udenlandske Markeder.

I denne Mangfoldighed er der utvivlsomt Omraader, hvor nyt Initiativ har Mulighed for at skabe lønnende Virksomheder; men til en Paavisning af disse nye Virksomheder er det ikke nok at pege paa, at de tekniske Muligheder er til Stede. Forholdet er jo i Almindelighed, som Forf. flere Gange nævner, at Interessen for en ny Produktion først vil vaagne, »naar det bliver klart, at der kan faas et virkeligt økonomisk Udbytte«. Det er derfor en Svaghed ved den ellers saa opmuntrende Redegørelse, at netop denne Side af Sagen i saa ringe Grad er blevet belyst. Henvisning til, at en Produktion gennemføres i andre Lande, er heller ikke altid tilstrækkeligt, da netop disse Lande i flere Tilfælde f. Eks. ved deres Arbejderes lave Levefod, kan blive os endnu haardere Konkurrenter end dem, vi nu maa kæmpe med. *Aksel Milthers.*

Grønland som Nybyggerland. Ved *O. Bendixen.* 105 Sider. (H. Aschehoug & Co. Dansk Forlag, Kbhvn.).

Lommebog for Landmænd for 1928. Udgivet af *And. Nielsen*, Svejstrup Østergaard. 30. Aargang. (Steen Hasselbalchs Forlag, Kbhvn.).

Landmandens Lommebog 1928. Af *A. Christensen,* Sønder Tranders pr. Gistrup, og *K. Røhr Lauritzen*, Demstrupgaard pr. Sjørslev. 24. Aargang. (G. B. N. F., Kbhvn.).

Mindre Meddelelser.

† **Proprietær R. Kattrup,** Risinge, afgik ved Døden den 19. Oktober i en Alder af 79 Aar. Efter at han som ung havde faaet en grundig og alsidig praktisk Uddannelse ved Landbruget, bl. a. hos Gehejmekonferensraad Tesdorpf paa Ourupgaard, virkede han nogle Aar som Forvalter paa forskellige Gaarde, hvorefter han i 1878 overtog Forpagtningen af Herregaarden Hellerup under Stamhuset Ravnholt, hvor han virkede i 25 Aar som en særdeles dygtig Landmand. Her grundlagde han den senere landskendte »Hellerupstamme« af rødt dansk Malkekvæg, der gjorde hans Navn kendt som en af vore dygtigste Kvægopdrættere, og mangfoldige er de Anerkendelser, som han hjembragte fra vore Dyrskuer i de Aar, og fra hans Besætning udgik der en Mængde fine Avlsdyr. I 1903 afstod Kattrup Forpagtningen af Hellerup og købte Hovedgaarden Risinge paa Nyborg-Kertemindе-Egnen, hvor han virkede indtil sin Død, og som han ligeledes drev med stor Dygtighed og Energi.

Ogsaa for Hesteavlen nærede Kattrup stor Interesse og udførte et fortjenstfuldt Arbejde; han var saaledes i nogle Aar Formand for De samvirkende fynske Hesteavlsforeninger og for Statshingsteskuekommissionen for Fyns Stift. Men ved Siden af Husdyrbruget blev Planteavlen ikke forsømt, ogsaa denne Side af Landbrugsbedriften omfattede han med varm Interesse og ydede paa dette Omraade et særdeles dygtigt Arbejde.

Proprietær Kattrup var en alsidig og særdeles praktisk dygtig Landmand, der som saadan vandt sig et kendt og anset Navn blandt sine Standsfæller, og ved sin Landmandsgerning igennem et halvt Aarhundrede har han skabt sig et smukt Eftermæle.

† **Folketingsmand, fhv. Landbrugsminister Kristjan Pedersen** afgik ved Døden den 26. Oktober, 70 Aar gammel. Han hørte hjemme i Sandby; der var baade han og hans Hustru født og opdraget, og der blev de dygtige og højtagtede Gaardmandsfolk. Som ganske ung kom Kr. Pedersen paa Hindholm Højskole og nogle Aar senere paa Tune Landboskole, og det blev ogsaa i en ung Alder, at hans Hjemegns Landmænd valgte ham til Sogneraadsformand, Landboforeningsformand, Formand for Andelsslagteri, for Bankraad og meget andet. Politik havde ogsaa hans Interesse fra de ganske unge Aar; 1895 blev han Folketingsmand, og i Perioden 1913—20 var han Landbrugsminister, og hermed var saa Tinden naaet. Af Love fra hans Ministertid var Jordlovene af 4. Oktober 1919 de mest mærkbare, og af disse var den om Oprettelse af Husmandsbrug paa de frigivne Majoratsjorder sikkert den, som stod hans Hjerte nærmest, fordi den havde sin Tendens til Statsfæste. Forskellige Forhold medførte, at hans Ophold paa Tinden kom til at foregaa i Stilhed, hvilket sikkert ikke var hans uselviske Væsen imod. Kr. Pedersen var en beskeden Mand, han var tillige en rettænkende Mand, hvis varme Følelse for de smaa i Samfundet gav sig saa mange praktiske Udslag, ikke mindst i de hjemlige Forhold. Han mindes derfor som den vennesæle Mand, der røgtede sine mange Hverv med Redelighed og stor Samvittighedsfuldhed, og som den trofaste Mand der gerne hjalp, hvor han kunde. *N. S.*

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet er fastsat til Torsdagen den 15. December, henholdsvis Kl. 1½ og Kl. 8.